# חובות הלבבות

חובות הלבבות

geulaquiz.com

# הקדמת המחבר

**א** **אָמַר הַמְחַבֵּר** בָּרוּךְ ה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לוֹ יֵאוֹת עִנְיַן הָאֶחָד הָאֲמִתִּי. הַקַּדְמוֹן בִּמְצִיאוּתוֹ הַמַּתְמִיד טוֹבָתוֹ. אֲשֶׁר בָּרָא כָּל הַנִּמְצָאוֹת לְאוֹת עַל אַחְדוּתוֹ. וְיָצַר יְצִירוֹת לְעֵד עַל גְּבוּרָתוֹ. וְהֵחֵל חֲדָשׁוֹת לְהָעִיד עַל חָכְמָתוֹ וְגֹדֶל טוּבוֹ. כִּדְכְתִיב (תהלים קמה) דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ. וּכְתִיב (שם) יוֹדוּךָ ה׳ כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה. כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ. לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו כו׳.

**ב** וְהַגְּדוֹלָה שֶׁבַּטּוֹבוֹת אֲשֶׁר הֵיטִיב בָּהֶם הַבּוֹרֵא לַעֲבָדָיו הַמְדַבְּרִים אַחֲרֵי הַמְצִיאוֹ אוֹתָם עַל תְּכוּנַת הַכָּרָתָם בָּהֶן גְּמוּרָה וַהֲבָנָתָם שְׁלֵמָה, הִיא הַחָכְמָה אֲשֶׁר הִיא חַיֵּי רוּחָם וְנֵר שִׂכְלָם. וְהַמְּבִיאָה אוֹתָם אֶל רְצוֹן הָאֱלֹהִים וְהַמַּצֶּלֶת אוֹתָם מִקְּצָפוֹ בעוה״ז ובעוה״ב. כַּאֲשֶׁר אָמַר הַכָּתוּב (משלי ב) כִּי ה׳ יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה. וְאָמַר אֱלִיהוּא (איוב לב) אָכֵן רוּחַ הִיא בֶּאֱנוֹשׁ וְנִשְׁמַת שַׁדַּי תְּבִינֵם. וְדָנִיֵּאל אָמַר (דניאל ב) יְהַב חָכְמְתָא לְחַכִּימִין וגו׳. וְאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה מח) אֲנִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תֵּלֵךְ׃

**ג** וְהַחָכְמָה מִתְחַלֶּקֶת לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים׃

**ד** הַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן חָכְמַת הַיְצִירוֹת שֶׁקּוֹרִין לָהּ בִּלְשׁוֹן עֲרָב ״אַלְעִלְם אַלְטַבְּעִי״ וְהִיא חָכְמַת טִבְעֵי הַגּוּפוֹת וּמִקְרֵיהֶן.

**ה** וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הִיא חָכְמַת הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁקּוֹרִין לָהּ בִּלְשׁוֹן עֲרָבִי ״אַלְעִלְם רִיצִ׳י״. וְיֵשׁ מִי שֶׁקְּרָאָהּ חָכְמַת הַמּוּסָר. וְהִיא חָכְמַת הַמִּנְיָן וְהַשִּׁעוּרִים וְחָכְמַת הַכּוֹכָבִים וְחָכְמַת הַנִּגּוּן הַנִּקְרֵאת ״מוּזִיקָא״.

**ו** וְהַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי קוֹרִין לָהּ בִּלְשׁוֹן עֲרָבִי ״אַלְעִלְם אִלָאהִי״. וְהִיא חָכְמַת הָאֱלֹהוּת וְהוּא דַּעַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ וְדַעַת תּוֹרָתוֹ וּשְׁאָר הַמֻּשְׂכָּלוֹת. כַּנַּפָּשׁ וְכַשֵּׂכֶל וְכָאִישִׁים הָרוּחָנִיִּים.

**ז** וְכָל חֶלְקֵי הַחָכְמָה לְפִי מַחֲלֹקֶת עִנְיָנֶיהָ הֻמָּה שִׁעָרִים פְּתָחָם הַבּוֹרֵא ית׳ לַמְּדַבְּרִים לְהַשִּׂיג בָּהֶם הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם. אֶלָּא שֶׁמִּקְצָת הַחָכְמוֹת הַצָּרְךָ אֲלֵיהֶם יוֹתֵר לְעִנְיַן הַתּוֹרָה וּמִקְצָתָם הַצָּרְךָ אֲלֵיהֶם יוֹתֵר לְתוֹעֶלֶת הָעוֹלָם.

**ח** וַאֲשֶׁר הַצָּרְךָ אֲלֵיהֶם יוֹתֵר לְעִנְיַן הָעוֹלָם הִיא הַחָכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה אֲשֶׁר הִיא חָכְמַת טִבְעֵי הַגּוּפוֹת וּמִקְרֵיהֶן. וְהַחָכְמָה הַתִּיכוֹנָה שֶׁהִיא חָכְמַת הַשִּׁמּוּשׁ וּשְׁתֵּי הַחָכְמוֹת הָאֵלֶּה מוֹרוֹת עַל כָּל סוֹדוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְתוֹעֲלוֹתָיו וַהֲנָאוֹתָיו מִמֶּנּוּ. וּמוֹרוֹת עַל כָּל עִנְיְנֵי הַמְּלָאכוֹת וּמִינֵי הַתַּחְבּוּלוֹת הַצְּרִיכוֹת לַגּוּפוֹת וּלְעִנְיְנֵי קִנְיְנֵי הָעוֹלָם.

**ט** אַף הַחָכְמָה שֶׁהַצָּרְךָ אֵלֶיהָ יוֹתֵר אֶל הַתּוֹרָה הִיא הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְהִיא הַחָכְמָה הָאֱלֹהִית וַאֲנַחְנוּ חַיָּבִין לִלְמֹד אוֹתָהּ כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֶל תּוֹרָתֵנוּ. אַף לִלְמֹד אוֹתָהּ כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֶל הֲנָאוֹת הָעוֹלָם אָסוּר לָנוּ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ תַּנְיָא (דברים ל׳:כ׳) לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם אֶקְרָא כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּנִי חָכָם אֶשְׁנֶה כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּנִי רַבִּי אֶשָּׁנֶה כְּדֵי שֶׁאֶהְיֶה זָקֵן וְאֵשֵׁב בִּישִׁיבָה אֶלָּא לְמֹד מֵאַהֲבָה וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבֹא. וְאָמְרוּ עֲשֵׂה דְבָרִים לְפָעָלָם וְדַבֵּר בָּהֶן לִשְׁמָן. וְאַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם וְלֹא קַרְדֹּם לַחְתֹּךְ בָּהֶם. וְאָמְרוּ (תהלים קיב) אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת ה׳ בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּמִצְוֹתָיו וְלֹא בְּשָׂכָר מִצְוֹתָיו. כְּדִתְנַן אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב ע״מ לְקַבֵּל פְּרָס אֶלָּא הֱווּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב שֶׁלֹּא ע״מ לְקַבֵּל פְּרָס וִיהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם׃

**י** וְהַשְּׁעָרִים שֶׁפְּתָחָם הַבּוֹרֵא לְדַעַת תּוֹרָתוֹ וְדָתוֹ הֵם שְׁלֹשָׁה׃

**יא** הָאֶחָד מֵהֶם הַשֵּׂכֶל הַנִּצָּל מִכָּל פְּגַע.

**יב** וְהַב׳ סֵפֶר תּוֹרָתוֹ הַנְּתוּנָה לְמֹשֶׁה נְבִיאוֹ (ס״א וְהַב׳ מָה שֶׁהוּא מוּחָשׁ.).

**יג** וְהַג׳ הַקַּבָּלוֹת שֶׁקִּבַּלְנוּ מִקַּדְמוֹנֵינוּ שֶׁקִּבְּלוּ מִן הַנְּבִיאִים עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם. וּכְבָר הִקְדִּים לְבָאָרָם הָרַב הַגָּדוֹל רַבֵּינוּ סְעַדְיָה זַ״ל בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי.

**יד** אַף חָכְמַת הַתּוֹרָה מִתְחַלֶּקֶת לְב׳ חֲלָקִים.

**טו** הָאֶחָד מֵהֶם לָדַעַת חוֹבוֹת הָאֲבָרִים וְהִיא הַחָכְמָה הַנִּרְאִית.

**טז** וְהַשֵּׁנִי לָדַעַת חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהֵם הַמַּצְפוּנִים וְהִיא הַחָכְמָה הַצְּפוּנָה.

**יז** חוֹבוֹת הָאֲבָרִים יֵחָלְקוּ לְב׳ חֲלָקִים׃

**יח** הָאֶחָד מֵהֶם מִצְוֹת שֶׁמְּחַיֵּב בָּהֶם הַשֹּׂכֵל אֲפִלּוּ אִם לֹא חִיְּבָה בָּהֶן הַתּוֹרָה.

**יט** וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי מִצְוֹת הַשָּׁמַע שֶׁאֵין הַשֹּׂכֵל מְחַיֵּב בָּהֶם וְלֹא הוֹדִיעָה אוֹתָם כְּאִסּוּר בָּשָׂר בְּחָלָב וְשַׁעַטְנֵז וְכִלְאַיִם וְהַדּוֹמֶה לָהֶם מִמָּה שֶׁנִּוָּעֲלָמָה מִמֶּנּוּ עִלַּת אִסּוּרָם וְעִלַּת חִיּוּב מִמָּה שֶׁנִּתְחַיַּבְנוּ מֵהֶן.

**כ** אַף חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת כָּל שֶׁרְשֵׁיהֶן הֵן מִן הַשֹּׂכֶל כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

**כא** וְכָל הַמִּצְוֹת הֵם נֶחֱלָקוֹת לְמ״ע וּלְמִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה. וְאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְבָאֵר אֶת זֶה בְּמִצְוֹת הָאֲבָרִים מִפְּנֵי שֶׁהֵם יְדוּעוֹת לַכֹּל. אֲבָל אֲנִי זוֹכֵר מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁבְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת מָה שֶׁיִּזְדַּמֵּן לִי כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה דִּמְיוֹן לָמָּה שֶׁלֹּא אֶזְכֹּר מֵהֶם בעזה״י.

**כב** וּמִמִּצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁבְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת. שֶׁנַּאֲמִין כִּי יֵשׁ לָעוֹלָם בּוֹרֵא וּבָרְאוֹ מֵאַיִן וְשֶׁאֵין כָּמוֹהוּ. וְשֶׁנְּקַבֵּל עָלֵינוּ יִחוּדוֹ וְשֶׁנַּעֲבְדֵהוּ בְּלִבֵּנוּ וְשֶׁנְּתְבּוֹנֵן בְּפִלְאֵי יְצִירוֹתָיו כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ לְאוֹת עָלָיו. וְשֶׁנְּבַטֵּח בּוֹ וְשֶׁנִּירָא אוֹתוֹ וְנִפְחַד וְנָבוֹשׁ מֵהַשְׁקִיפוֹ עַל גְּלוּיֹתֵינוּ וְנִסְתְּרוֹתֵינוּ וְשֶׁנִּכְסוֹף לִרְצוֹנוֹ וְנִיַּחֵד מַעֲשֵׂינוּ לִשְׁמוֹ וְשֶׁנֹּאהַב אוֹתוֹ וְאֶת אוֹהֲבָיו כְּדֵי לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וְנִשְׂנָא אֶת שׂוֹנְאָיו וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמַּה שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה מִן הָאֲבָרִים:

**כג** אַף הַלָּאוִין שֶׁבְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת הֵפֶךְ כָּל אֵלּוּ. וְגַם מֵהֶם שֶׁלֹּא נַחְמֹד וְלֹא נִקֹּם וְלֹא נִטֹּר כִּדְכְתִיב (ויקרא יט) לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר.

**כד** וּמֵהֶם שֶׁלֹּא נְהַרְהֵר בַּעֲבֵרוֹת וְלֹא נִתְאַוֶּם וְלֹא נַסְכִּים לַעֲשׂוֹתָם וּמָה שֶׁדּוֹמֶה לָזֶה בְּמָה שֶׁהוּא בְּמַצְפּוּן הָאָדָם וְלֹא יַשְׁקִיף עָלָיו זוּלָתִי הַבּוֹרֵא כִּדְכְתִיב (ירמיה יז) אֲנִי ה׳ חֹקֵר לֵב בֹּחֵן כְּלָיוֹת וּכְתִיב (משלי כ) נֵר אֱלֹהִים נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן:

**כה** וּמִפְּנֵי שֶׁחָכְמַת הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה עַל שְׁנֵי עִנְיָנִים הָא׳ מֵהֶם גָּלוּי וְהַשֵּׁנִי נִסְתָּר עִיַּנְתִּי בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים שֶׁהָיוּ אַחֲרֵי אַנְשֵׁי הַתַּלְמוּד אֲשֶׁר חִבְּרוּ בְּעִנְיְנֵי הַמִּצְוֹת חִבּוּרִים רַבִּים לַעֲמֹד מֵהֶם עַל חָכְמַת הָעִנְיָן הַנִּסְתָּר וְרָאִיתִי כִּי כָל מַה שֶּׁכִּוְּנוּ לְפָרֵשׁ וּלְבָאֵר אֵינֶנּוּ יֹצֵא מֵא׳ מִשְׁלֹשָׁה עִנְיָנִים:

**כו** הָא׳ מֵהֶם לְפָרֵשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים וְזֶה עַל שְׁנֵי דְּרָכִים. אוֹ לְבָאֵר פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת וְהָעִנְיָנִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה רַבֵּינוּ סְעַדְיָה ז״ל בְּרֹב סִפְרֵי הַמִּקְרָא. אוֹ לְבָאֵר עִנְיְנֵי הַלָּשׁוֹן וְהַדִּקְדּוּק וְהַשְׁמוּשׁ לְכָל עֲבָרָיו וּצְדָדָיו וּלְתַקֵּן מִלּוֹתָיו כְּסִפְרֵי בֶן גַּאנַח וּבַעֲלֵי הַמָּסֹרֶת וּמִי שֶׁנָּהַג מִנְהָגָם.

**כז** וְהָעִנְיָן הַשֵּׁנִי לְחַבֵּר עִנְיְנֵי הַמִּצְוֹת עַל דֶּרֶךְ קְצָרָה כְּסֵפֶר רַב חֶפֶץ בֶּן יַצְלִיחַ ז״ל אוֹ מַה שֶּׁאָנוּ חַיָּבִים בָּהֶן בַּזְּמַן הַזֶּה כַּהֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת וּגְדוֹלוֹת וְהַדּוֹמֶה לָהֶם אוֹ חֵלֶק מֵחֶלְקֵיהֶן כְּסִפְרֵי קְצָת הַגְּאוֹנִים בִּתְשׁוּבַת שְׁאֵלוֹת הַמִּצְוֹת הַגּוּף וּפִסְקֵי דִינִין.

**כח** וְהָעִנְיָן הַג׳ לְיַשֵּׁב עִנְיְנֵי הַתּוֹרָה בִּלְבָבֵנוּ בְּדַרְכֵי הָרְאָיוֹת וּתְשׁוּבַת הָאֶפִּיקוֹרְסִים כְּסֵפֶר הָאֱמוּנוֹת סֵפֶר שָׁרְשֵׁי הַדָּת וְסֵפֶר הַמְקַמֵּץ וְהַדּוֹמֶה לָהֶם.

**כט** וְחָקַרְתִּי עֲלֵיהֶם וְלֹא מָצָאתִי בָּהֶם סֵפֶר מְיֻחָד בְּחָכְמַת הַמַּצְפּוּן. וְרָאִיתִי הַחָכְמָה הַזֹּאת שֶׁהִיא חָכְמַת חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת שֶׁהִנִּיחוּהָ וְלֹא חִבְּרוּהָ בְּסֵפֶר שֶׁיִּהְיֶה כּוֹלֵל שָׁרְשֶׁיהָ וּפְרָקֶיהָ.

**ל** וְתָמַהְתִּי עַל זֶה תְּמַהּ גְּדוֹלָה עַד שֶׁאָמַרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁמָּא הַמִּין הַזֶּה מִן הַמִּצְוֹת אֵין אֲנַחְנוּ חַיָּבִין בּוֹ מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא שֶׁחִיְּבוּ מִדֶּרֶךְ הַמּוּסָר לְהוֹרוֹת הַדֶּרֶךְ הַנָּכוֹנָה וְהַיְשָׁרָה וְכָמוֹהוּ כְּמוֹ הַתּוֹסָפוֹת שֶׁהֵם רְשׁוּת שֶׁאֵין אֲנַחְנוּ נִתְבָּעִין בָּהֶם וְלֹא נֶעֱנָשִׁים אִם נִתְעַלֵּם מֵהֶם וְעַל כֵּן הִנִּיחוּ הַקַּדְמוֹנִים לְחַבְּרוֹ בְּסֵפֶר עַד שֶׁחִפַּשְׂתִּי עַל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת מִן הַשֹּׂכֶל וּמִן הַכָּתוּב וּמִן הַקַּבָּלָה אִם אֲנַחְנוּ חַיָּבִים בָּהֶם אִם לָאו וּמְצָאתִים שֶׁהֵם יְסוֹדֵי כָּל הַמִּצְוֹת וְאִם יֵאָרַע בָּהֶם שׁוּם הֶפְסֵד לֹא תִתֵּכֶן לָנוּ מִצְוָה מִמִּצְוֹת הָאֲבָרִים:

**לא** מִן הַשֹּׂכֶל שֶׁאָמַרְתִּי כִּי כְּבָר נִתְבָּרֵר לָנוּ כִּי הָאָדָם מְחֻבָּר מִנֶּפֶשׁ וְגוּף וּשְׁנֵיהֶם מְטוּבוֹת הַבּוֹרֵא עָלֵינוּ. הָאֶחָד נִרְאֶה. וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ נִרְאֶה. וְאֲנַחְנוּ חַיָּבִים לַעֲבֹד אוֹתוֹ בַּעֲבוֹר זֶה עֲבוֹדָה גְּלוּיָה וַעֲבוֹדָה צְפוּנָה. הַגְּלוּיָה חוֹבוֹת הָאֲבָרִים כְּמוֹ הַתְּפִלָּה וְהַצּוֹם וְהַצְּדָקָה וְלִמּוּד תּוֹרָה וּלְלַמְּדָהּ וַעֲשׂוֹת סֻכָּה וּלוּלָב וְצִיצִית וּמְזוּזָה וּמַעֲקֶה וְהַדּוֹמֶה לָהֶם מִמָּה שֶׁיִּגָּמֵר מַעֲשֵׂהוּ עַל יְדֵי חוּשֵׁי הָאָדָם הַנִּרְאִים.

**לב** אַף הָעֲבוֹדָה הַצְּפוּנָה הִיא חוֹבַת הַלְּבָבוֹת וְהוּא שֶׁנְּיַחֵד הָאֵל בְּלִבּוֹתֵינוּ וְשֶׁנַּאֲמִין בּוֹ וּבְתוֹרָתוֹ. וְשֶׁנְּקַבֵּל עֲבוֹדָתוֹ וְנִירָא אוֹתוֹ וְנִכָּנַע מִפָּנָיו וְנִבּוֹשׁ מִפָּנָיו. וְנֹאהַב אוֹתוֹ וְנִבְטַח בּוֹ וְנִמְסֹר נַפְשׁוֹתֵינוּ אֵלָיו. וְשֶׁנִּפְרוֹשׁ מֵאֲשֶׁר יִשְׁנָא וְשֶׁנְּיַחֵד מַעֲשֵׂינוּ לִשְׁמוֹ וְשֶׁנִּתְבּוֹנֵן בְּטוּבוֹתָיו וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמַּה שֶׁיִּגָּמֵר בְּמַחֲשֶׁבֶת הַלֵּב וּמַצְפּוּנוֹ מִבְּלִי אֶבְרֵי הַגּוּף הַנִּרְאִים מִמֶּנּוּ:

**לג** וְיָדַעְתִּי דַּעַת בְּרוּרָה כִּי חוֹבוֹת הָאֲבָרִים לֹא תִשְׁלַמְנָה כִּי אִם בִּרְצוֹן הַלֵּב וְחֵפֶץ הַנֶּפֶשׁ לַעֲשׂוֹתָם וְתַאֲוַת לִבֵּנוּ לִפְעֹל אוֹתָם. וְאִם יַעֲלֶה בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ שֶׁאֵין לְבוֹתֵינוּ חַיָּבִין לִבְחֹר בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְלַחְפֹּץ בָּהּ יִסְתַּלֵּק מֵעַל אֲבָרֵינוּ חִיּוּב הַמִּצְוֹת שֶׁאָנוּ חַיָּבִין בָּהֶם מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַעֲשֶׂה נִשְׁלָם מִבְּלִי חֵפֶץ הַנֶּפֶשׁ בּוֹ. וְכֵיוָן

שֶׁנִּתְבָּרֵר כִּי הַבּוֹרֵא חִיֵּב אֶת אֲבָרֵינוּ בְּמִצְוֹתָיו. לֹא הָיָה נָכוֹן לְהַנִּיחַ נַפְשֵׁנוּ וְלִבֵּנוּ שֶׁהֵם מִבְחַר חֶלְקֵי עַצְמֵנוּ שֶׁלֹּא יְחַיְּבֵם בַּעֲבוֹדָתוֹ כְּפִי יְכָלְתָּם מִפְּנֵי שֶׁבָּהֶם גְּמַר הָעֲבוֹדָה וְעַל כֵּן נִתְחַיְּבְנוּ בְּחוֹבוֹת גְּלוּיֵינוּ וּמַצְפוּנֵינוּ. כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה עֲבוֹדָתֵנוּ שְׁלֵמָה וּגְמוּרָה וְכוֹלֶלֶת מַצְפוּנֵינוּ וּגְלוּיֵינוּ לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ׃

**לד** וְכַאֲשֶׁר הִתְבָּרֵר לִי חִיּוּבָם מֵהֶרֶךְ הַשֵּׂכֶל אָמַרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁמָּא הָעִנְיָן הַזֶּה אֵינֶנּוּ כָּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרָתֵנוּ וע״כ הִנִּיחוֹ לְחַבְּרוֹ בְּסֵפֶר שֶׁיּוֹרֵנוּ אוֹתוֹ וְיַרְאֵנוּ עִנְיָנָיו.

**לה** עַד אֲשֶׁר בִּקַּשְׁתִּיו בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה וּמְצָאתִיו שֶׁנִּזְכַּר בּוֹ פְּעָמִים רַבּוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ וְאָמַר (שם ל) לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בּוֹ וְאָמַר (שם יא) לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם וְאָמַר (שם יג) אַחֲרֵי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאָמַר (ויקרא י״ט:י״ח) וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ וְאָמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה׳ אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה וְאָמַר שָׁם וַאֲהַבְתֶּם (את) הַגֵּר וְגוֹ׳ וְהַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

**לו** וְאָמַר בַּלָּאוִין שֶׁבָּהֶן (שם ה) לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְלֹא תִתְאַוֶּה וְגוֹ׳ (ויקרא י״ט:י״ז) לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר (שם) לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ וְגוֹמֵר (במדבר טו) וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם (דברים טו) לֹא תְאַמֵּץ אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ וְרַבִּים כָּאֵלֶּה.

**לז** וּאח״כ הֵשִׁיב אֶת כָּל הָעֲבוֹדָה אֶל הַלֵּב וְאֶל הַלָּשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ל) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וְגוֹ׳ לֹא בַשָּׁמַיִם הִיא וְגוֹ׳ וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הִיא וְגוֹ׳ כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ וּבִשְׁאָר סִפְרֵי הַנְּבִיאִים הֶאֱרִיכוּ בָּעִנְיָן וְהֵשִׁיבוּ אוֹתוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְאֵינֶנִּי צָרִיךְ לְהַבִיאָם מִפְּנֵי שֶׁהֵם רַבִּים וִידוּעִים׃

**לח** וְכַאֲשֶׁר הִתְבָּרֵר לִי חִיּוּב מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת מִן הַתּוֹרָה כַּאֲשֶׁר הִתְבָּרֵר וּמִן הַשֵּׂכֶל חִפַּשְׂתִּי עָלָיו בְּדִבְרֵי רַז״ל וּמְצָאתִיו יוֹתֵר מְפֹרָשׁ בְּדִבְרֵיהֶם מִמָּה שֶׁהוּא מְפֹרָשׁ בַּפְּסָרִים וּמִן הַשֵּׂכֶל קָצַתּוֹ בִּכְלָל כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי וְאָמְרוּ לִבָּא וְעֵינָא תְּרֵי סַרְסוּרֵי דְּחֶטְאָה נִינְהוּ. וּקְצָתוֹ בִּפְרָט בְּמַסֶּכֶת אָבוֹת שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּזִכְרוֹ. וּמָצָאתִי הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ בְּמִדּוֹתֵיהֶם וּבְמִנְהָגֵיהֶם הַמְקֻבָּלִים מֵהֶם כְּשֶׁהָיוּ נִשְׁאָלִים עַל עִנְיָנֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז״ל בַּמֶּה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים.

**לט** וְרָאִיתִי מִצַּד הַכָּתוּב עוֹד בְּמַכֵּה נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה שֶׁאֵינוֹ חַיָּב מִיתָה וּמִי שֶׁהוּא שׁוֹגֵג בְּמִצְוֹת אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה שֶׁהָיוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם בְּמֵזִיד אַחַת מֵד׳ מִיתוֹת ב״ד אוֹ כָּרֵת שֶׁאֵינוֹ חַיָּב עֲלֵיהֶם אֶלָּא חַטָּאת אוֹ אָשָׁם. וְכָל זֶה רְאָיָה כִּי הָעִקָּר בְּחִיּוּב הָעִנְּשׁ אֵינוֹ אֶלָּא עַד שֶׁיִּהְיוּ הַלֵּב וְהַגּוּף מִשְׁתַּתְּפִין בַּמַּעֲשֶׂה. הַלֵּב בְּכַוָּנָתוֹ וְהַגּוּף בִּתְנוּעָתוֹ.

**מ** וְכֵן אָמְרוּ בְּמִי שֶׁעָשָׂה מִצְוָה וְלֹא נִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹתָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם שֶׁאֵינוֹ מְקֻבָּל עָלֶיהָ שָׂכָר.

**מא** וְכֵיוָן שֶׁקִּטֵּב הַמַּעֲשֶׂה וְעַמּוּדָיו בְּנוּיִם עַל כַּוָּנַת הַלֵּב וּמַצְפוּנוֹ רָאוּיָה שֶׁתִּהֶא חָכְמַת מִצְוֹת הַלֵּב קוֹדֶמֶת בַּטֶּבַע לְחָכְמַת מִצְוֹת הָאֲבָרִים׃

**מב** וְכַאֲשֶׁר נִתְבָּרֵר לִי חִיּוּב הַחָכְמָה הַצְּפוּנָה מִן הַשֵּׂכֶל וְהַכָּתוּב וְהַקַּבָּלָה אָמַרְתִּי שֶׁמָּא הַמִּין הַזֶּה מִן הַמִּצְוֹת שֶׁאֵין אָנוּ חַיָּבִין בּוֹ בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם כַּשְׁמֹטָה וְכַיּוֹבֵל וְכַקָּרְבָּנוֹת.

**מג** וְכַאֲשֶׁר עִיַּנְתִּי מָצָאתִי שֶׁאָנוּ חַיָּבִין בּוֹ תָּמִיד כָּל יָמֵינוּ בְּלִי הֶפְסֵק וְשֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם טַעֲנָה בְּהַנָּחָתוֹ כְּמוֹ יִחוּד אֱלֹהֵינוּ בִּלְבָבֵנוּ וְעָבְדוֹ בְּמַצְפוּנֵינוּ וּלְיִרְאָה וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ וְשֶׁנִּכְסַף לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹת שֶׁאָנַחְנוּ חַיָּבִין בָּהֶן כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תהלים קיט) אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכָי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ. וְשֶׁנִּבְטַח בּוֹ וְשֶׁנִּמְסוֹר נַפְשׁוֹתֵינוּ אֵלָיו כְּמוֹ שנא׳ (שם סב) בִּטְחוּ בוֹ בְּכָל עֵת עָם שִׁפְכוּ לְפָנָיו לְבַבְכֶם וְגוֹ׳. וּלְהָסִיר הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה מִלְּבָבֵנוּ וְשֶׁנִּפְרֹשׁ מִמּוֹתְרֵי עִנְיְנֵי הָעוֹלָם שֶׁטּוֹרְדִין אוֹתָנוּ מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם כִּי כָל זֶה אָנוּ חַיָּבִין בּוֹ תָּמִיד בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וְעַל כָּל עִנְיָן בְּעוֹד שִׂכְלֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ בָּנוּ.

**מד** וְהַדּוֹמֶה לָזֶה עֶבֶד שֶׁצִּוָּהוּ רַבּוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי מְלָאכוֹת הָאַחַת בְּבֵיתוֹ וְהַשֵּׁנִית בַּשָּׂדֶה כְּמוֹ עֲבוֹדַת הָאֲדָמָה וּלְעֵיֵן בָּהּ בְּעִתִּים יְדוּעוֹת וּבְשָׁעוֹת יְדוּעוֹת אִם יַעַבְרוּ הָעִתִּים הָהֵם אוֹ אִם לֹא יִמְצָא לַעֲשׂוֹת מִפְּנֵי דָּבָר שֶׁיִּמָּנְעֵנוּ יִסְתַּלֵּק מֵעָלָיו חִיּוּב הַמַּעֲשֶׂה חוּץ לְבֵיתוֹ אֲבָל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁצִּוָּהוּ לַעֲשׂוֹת בְּבֵיתוֹ אֵינוֹ מִסְתַּלֵּק מֵעָלָיו כָּל יְמֵי עָמְדוֹ בּוֹ וְעָבְדוֹ אֶת אֲדוֹנָיו כְּשֶׁלֹּא יִמָּנְעֵנוּ מוֹנֵעַ וְלֹא יִטָּרְדֵהוּ טוֹרֵד וְחִיּוּב הַמַּעֲשֶׂה תָּמִיד עָלָיו כְּשֶׁיִּפָּנֶה.

**מה** וְכֵן מִצְוֹת הַלֵּב שֶׁאָנוּ חַיָּבִין בָּהֶן אֵין לָנוּ טַעֲנָה בָּהֶן וְלֹא טוֹרֵד מֵהֶן אֶלָּא אַהֲבַת הָעוֹלָם וְשֶׁאֵין אֲנַחְנוּ מְבִינִים עִנְיָן בּוֹרְאֵנוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ה) וְהָיָה כִנּוֹר וְנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וְיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְאֶת פֹּעַל ה׳ לֹא יַבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ׃

**מו** וְאָמַרְתִּי שֶׁמָּא הַמִּין הַזֶּה מִן הַמִּצְוֹת אֵינוֹ מִתְיַלֵּד לְמִצְוֹת רַבּוֹת וְעַל כֵּן הִנִּיחוֹ אוֹתָם וְלֹא חִבְּרוֹ בָּהֶם סֵפֶר מְיֻחָד.

**מז** וְכַאֲשֶׁר חָקַרְתִּי עַל מִסְפָּרָם וּפִרְקֵיהֶם מְצָאתִים לָרוֹב מְאֹד בְּהִתְיַלְּדָם עַד שֶׁחָשַׁבְתִּי כִּי מָה שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) לְכָל תִּכְלָה רָאִיתִי קֵץ רְחָבָה מִצְוָתְךָ מְאֹד אָמְרוּ עַל מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת כִּי מִצְוֹת הָאֲבָרִים יֵשׁ לָהֶם מִסְפָּר יָדוּעַ כְּמוֹ תַּרְיָ״ג מִצְוֹת אַף מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת רַבּוֹת מְאֹד עַד כִּי אֵין לְתוֹלְדוֹתֵיהֶן מִסְפָּר.

**מח** וְאָמַרְתִּי עוֹד שֶׁמָּא הֵם כָּל כָּךְ מִבְאָרוֹת וִידוּעוֹת לַכֹּל וְכָל בְּנֵי אָדָם דְּבֵקִים בָּהֶם עַד שֶׁלֹּא נִצְטָרְכוּ לְחַבֵּר בְּסֵפֶר וְעַיְנְתִּי מִנְהֲגֵי בְּנֵי אָדָם בְּרוֹב הַדּוֹרוֹת הַנִּזְכָּרִים בַּסְּפָרִים וּמְצָאתִים רְחוֹקִים מִן הַמִּין הַזֶּה מִן הַמְּצוֹת אֶלָּא הַזָּרִיזִים הַפְּרוּשִׁים בָּהֶם כִּפְי הַנִּזְכָּר עֲלֵיהֶם אַךְ כַּמָּה הָיוּ צְרִיכִין לְהָעִיר וּלְהוֹרוֹת אוֹתָם וכ״ש רֹב אַנְשֵׁי זְמַנֵּנוּ זֶה אֲשֶׁר זִלְזְלוּ בְּחָכְמַת מִצְוֹת הָאֲבָרִים כ״ש בְּמִצְוֹת הַלְּבָבוֹת וַאֲשֶׁר יִדְּבָנוּ לִבּוֹ מֵהֶם לְעַיֵּן בְּחָכְמַת הַתּוֹרָה הוּא מִתְכַּוֵּן לְדָבָר שֶׁיִּקָּרֵא בּוֹ חָכָם אֵצֶל עַמֵּי הָאָרֶץ וְשֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ שֵׁם אֵצֶל הַגְּדוֹלִים וַיֵּט מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה אֶל מָה שֶּׁלֹּא יַקְנֵהוּ מַעֲלָה יְתֵרָה וְלֹא יְנַקֵּהוּ מִמַּכְשׁוֹל בְּנַפְשׁוֹ וְשֶׁאִם לֹא הָיָה יוֹדְעוֹ לֹא הָיָה נֶעֱנָשׁ עָלָיו וְהִנִּיחַ לְעַיֵּן בְּשָׁרְשֵׁי דָּתוֹ וִיסוֹדֵי תּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר לֹא הָיָה לוֹ לְהִתְעַלֵּם מֵהֶם וּלְהַנִּיחָם וְשֶׁלֹּא יוּכַל לְקַיֵּם מִצְוֹת אִם לֹא יֵדָעֵם וְיַעֲשֶׂם כְּמוֹ אֻמּוּנַת הַיִּחוּד אִם אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְעַיֵּן בּוֹ מִצַּד שִׂכְלֵנוּ אוֹ אִם יַסְפִּיק לָנוּ אִם נֶדְּעֵהוּ מִצַּד הַקַּבָּלָה שֶׁנֹּאמַר שֶׁאֱלֹהֵינוּ אֶחָד כַּאֲשֶׁר יֹאמְרוּ הַפִּתְאִים מִבְּלִי אוֹת וּמוֹפֵת אוֹ אִם אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לַחְקֹר עַל עִנְיַן הָאֶחָד הָאֱמֶת וְהָאֶחָד הָעוֹבֵר לְהַבְדִּיל הָעִנְיָן אֶצְלֵנוּ מִשְּׁאָר עִנְיְנֵי הָאֶחָדִים הַנִּמְצָאִים אִם לֹא.

**מט** וְהָעִנְיָן הַזֶּה אֵין הַמַּאֲמִין רַשַּׁאי שֶׁלֹּא יֵדָעֶנּוּ, שֶׁהַתּוֹרָה הִזְהִירָה עָלָיו דִּכְתִיב (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ וגו׳.

**נ** וְכֵן שְׁאָר מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת שֶׁזְּכַרְנוּ וְשֶׁאָנוּ עֲתִידִים לִזְכֹּר אֲשֶׁר לֹא תִגְמֹר אֻמּוּנַת הַמַּאֲמִין אִם לֹא יֵדָעֵם וְיַעֲשֵׂם וְהִיא הַחָכְמָה הַצְּפוּנָה אֲשֶׁר הִיא אוֹר הַלְּבָבוֹת וְנֹגַהּ הַנְּפָשׁוֹת וְעָלֶיהָ אָמַר הַכָּתוּב (תהלים נא) הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַּטֻּחוֹת וּבְסָתֻם חָכְמָה תודיעני.

**נא** וְאָמְרוּ עַל א׳ מֵהַחֲכָמִים כִּי הָיָה יוֹשֵׁב עִם בְּנֵי אָדָם עַד חֲצִי הַיּוֹם וּכְשֶׁהָיָה מִתְיַחֵד עִם אֵיבָרָיו הָיָה אוֹמֵר הָבוּ הָאוֹר הַצָּפוּן וְהָיָה אוֹמֵר עַל מִצְוַת הַלְּבָבוֹת.

**נב** וְנִשְׁאַל אֶחָד מִן הַחֲכָמִים עַל שְׁאֵלָה נָכְרִית מֵעִנְיַן דִּין הַגְּרוּשִׁין וְהֵשִׁיב אֶת שׁוֹאֲלוֹ אַתָּה הָאִישׁ הַשּׁוֹאֵל עַל מָה שֶּׁלֹּא יַזִּיקֵנוּ אִם לֹא יֵדָעֵנוּ הֲיֵדַעְתָּ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה חַיָּב לְדַעְתּוֹ מִן הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר אֵינְךָ רַשַּׁאי לְהִתְעַלֵּם מֵהֶם וְאֵין רָאוּי לְךָ לִפְשֹׁעַ בָּהֶם עַד שֶׁנִּפְנֶיךָ לַחְשֹׁב בִּשְׁאֵלוֹת נָכְרִיּוֹת אֲשֶׁר לֹא תִקְנֶה בָּהֶם מַעֲלָה יְתֵרָה בְּתוֹרָתְךָ וֶאֱמוּנָתְךָ וְלֹא תִתְקַן בָּהֶם מְעַוֶּת בְּמִדּוֹת נַפְשְׁךָ. וְהִנֵּה אֲנִי נִשְׁבָּע כִּי מֵחָמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה אֲנִי מִתְעַסֵּק בַּמֶּה שֶׁצָּרִיךְ לִי מִמִּצְוֹת תּוֹרָתִי וְאַתָּה יוֹדֵעַ רֹב טָרְחִי בְּעִיּוּן וְרֹב הַסְּפָרִים אֶצְלִי וְלֹא פְּנִיתִי לִבִּי לְמָה שֶּׁפְּנִיתָ לִבְּךָ לִשְׁאֹל עָלָיו וְהֶאֱרִיךְ לְהוֹכִיחוֹ וּלְבַיְּשׁוֹ עַל זֶה.

**נג** וְחָכָם אַחֵר אָמַר לָמַדְתִּי לְבָרר מַעֲשֵׂי חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה.

**נד** וְאָמַר חָכָם אַחֵר יֵשׁ מִן הַחָכְמָה מָה שֶׁהוּא צָפוּן בְּלִבּוֹת הַחֲכָמִים כַּמַּטְמוֹן הַנִּסְתָּר אֲשֶׁר אִם יַסְתִּירוּהוּ לֹא יַשִּׂיגֶנּוּ אָדָם וְכַאֲשֶׁר יְגַלּוּהוּ לֹא יֵעָלֵם מֵאָדָם יֹשֶׁר אִמְרֵיהֶם בּוֹ וְזֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (משלי כ) מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְלֶב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלֶּנָּה רָצָה לוֹמַר כִּי הַחָכְמָה תִּקְוֹעָה בְּתוֹלְדוֹת הָאָדָם וְטִבְעוֹ וּבְכֹחַ הַכָּרָתוֹ כַּמַּיִם הַטְּמוּנִים בְּלֵב הָאָרֶץ. וְהַנָּבוֹן הַמַּשְׂכִּיל יִשְׁתַּדֵּל לַחְקֹר עַל מָה שֶּׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ וּבְמַצְפוּנָיו מִן הַחָכְמָה לְגַלּוֹתוֹ וּלְהַרְאוֹתוֹ וְיִשְׁאֲבֶנָּה מִלִּבּוֹ כַּאֲשֶׁר יַחְקֹר עַל הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּמַעֲמַקֵּי הָאָרֶץ.

**נה** וַאֲנִי שָׁאַלְתִּי אֶחָד מֵהַנֶּחְשָׁבִים מֵחַכְמֵי הַתּוֹרָה בְּמִקְצָת מָה שֶׁזָּכַרְתִּי לְךָ בְּחָכְמוֹת הַמַּצְפוּן וְהֵשִׁיב אוֹתִי כִּי הַקַּבָּלָה תַּעֲמֹד בִּמְקוֹם הָעִיּוּן בָּזֶה וּבְמָה שֶּׁדּוֹמֶה לוֹ.

**נו** אָמַרְתִּי לוֹ אֵין זֶה רָאוּי אֶלָּא לְמִי שֶׁאֵין בּוֹ יְכֹלֶת לְעַיֵּן מִפְּנֵי מִעוּט הַכָּרָתוֹ וְרֹחַק הֲבָנָתוֹ כַּנָּשִׁים וְכַקְּטַנִּים וְחַסְרֵי הַדַּעַת מִן הָאֲנָשִׁים אַךְ מִי שֶׁבְּכֹחַ שִׂכְלוֹ וְהַכָּרָתוֹ לַעֲמֹד עַל בֵּרוּר מָה שֶׁקִּבֵּל וְעִבְּבוּהוּ מִלְּעַיֵּן בּוֹ בְּשִׂכְלוֹ הָעֲצָלוּת וְהַקַּלּוּת בְּמִצְוֹת הָאֵל וּבְתוֹרָתוֹ הוּא נֶעֱנָשׁ עַל זֶה וְאָשֵׁם עַל אֲשֶׁר הִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ.

**נז** וְזֶה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְעֶבֶד שֶׁצִּוָּהוּ הַמֶּלֶךְ לְקַבֵּל מָמוֹן מֵעַבְדֵי מַלְכוּתוֹ וְשֶׁיִּמְנֶה הַמָּעוֹת וְיִשְׁקְלֵם וִירִיצֵם וְהָיָה הָעֶבֶד פִּקֵּחַ בְּכָל אֲשֶׁר צִוָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיִּתְחַכְּמוּ לוֹ עַבְדֵי הַמַּלְכוּת לְפַיְסוֹ בִּדְבָרִים עַד אֲשֶׁר הֶאֱמִין בָּהֶם וְהֵבִיאוּ הַמָּמוֹן אֵלָיו וְאָמְרוּ לוֹ כִּי הוּא שָׁלֵם בְּמִנְיָנוֹ וּבְמִשְׁקָלוֹ וּבְמִרְצָהוּ וְהֶאֱמִין לָהֶם וְהִתְעַצֵּל לַעֲמֹד עַל בֵּרוּר דִּבְרֵיהֶם וְהֵקֵל בְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַדָּבָר אֶל הַמֶּלֶךְ צִוָּה לְהָבִיא הַמָּמוֹן לְפָנָיו וְכַאֲשֶׁר שָׁאַל אוֹתוֹ עַל מִשְׁקָלוֹ וּמִנְיָנוֹ לֹא יָכוֹל לְהָשִׁיב עַל הַדָּבָר וְחִיְּבוֹ הַמֶּלֶךְ עַל אֲשֶׁר הֵקֵל בְּמִצְוָתוֹ וְסָמַךְ עַל דִּבְרֵי עֲבָדָיו בְּדָבָר שֶׁהָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד עָלָיו אֲפִלּוּ אִם יִמְצָא הַמָּמוֹן כִּדְבְרֵיהֶם וְאִלּוּ לֹא הָיָה בָּקִי בָּעִנְיָן לֹא הָיָה מִתְחַיֵּב עַל אֲשֶׁר סָמַךְ עֲלֵיהֶם.

**נח** וְכֵן אַתָּה אִם לֹא הָיִיתָ יָכוֹל לְהַגִּיעַ אֶל עִנְיַן זֶה מִדֶּרֶךְ שִׂכְלְךָ כְּמוֹ עִלּוֹת מִצְוֹת הַשֵּׁמַע הָיְתָה נִרְאֵית טַעֲנָתְךָ בְּעָמְדְךָ מֵחֲקוֹר עָלָיו. וְכֵן אִם הָיְתָה דַּעְתְּךָ קְצָרָה וְהַכָּרָתְךָ חֲלוּשָׁה מֵהַשִּׂיג אֵלָיו לֹא הָיִיתָ נֶעֱנָשׁ עַל פְּשִׁיעָתְךָ וְתִהְיֶה כַּנָּשִׁים וְכַקְּטַנִּים אֲשֶׁר הוּא בִּידֵיהֶם דֶּרֶךְ קַבָּלָה. אֲבָל אִם אַתָּה אִישׁ דַּעַת וּתְבוּנָה שֶׁתּוּכַל לַעֲמֹד בָּהֶם עַל בֵּרוּר מָה שֶׁקִּבַּלְתָּ מֵהַחֲכָמִים בְּשֵׁם הַנְּבִיאִים מִשָּׁרְשֵׁי הַדָּת וְקוֹטְבֵי הַמַּעֲשִׂים אַתָּה מְצֻוֶּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם עַד שֶׁתַּעֲמֹד עַל הָעִנְיָן וְיִתְבָּרֵר לְךָ מִדֶּרֶךְ הַקַּבָּלָה וְהַשֵּׂכֶל יַחַד וְאִם תִּתְעַלֵּם וְתִפְשַׁע בַּדָּבָר תִּהְיֶה כְּמִקְצַר בָּמָה שֶׁאַתָּה חַיָּב לְבוֹרְאֲךָ יִתְבָּרַךְ.

**נט** וְזֶה יִתְבָּאֵר מִשְּׁנֵי פָּנִים:

ס הָאֶחָד מֵהֶם מִמָּה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים יז) כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וְגוֹמֵר וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ וְגוֹמֵר וּכְשֶׁאַתָּה מִשְׁתַּכֵּל בְּמָה שֶׁכּוֹלֵל הַפָּסוּק הָרִאשׁוֹן מֵעִנְיְנֵי הַדִּינִין תִּמְצָאֵם דְּבָרִים שֶׁצְּרִיכִים לְפָרֵט אוֹתָם וּלְחַלְּקָם וּלְדַקְדֵּק בָּהֶם בְּדֶרֶךְ הַקַּבָּלָה לֹא בְּדֶרֶךְ אוֹתוֹת הַשֵּׂכֶל. הֲלֹא תִרְאֶה שֶׁלֹּא הִזְכִּיר בִּכְלָלָם עִנְיָן מִן הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר יֵשְׁגוּ מִצַּד הַשֵּׂכֶל כִּי לֹא אָמַר כְּשֶׁתִּסְתַּפֵּק בְּעִנְיַן הַיִּחוּד אֵיךְ הוּא אוֹ בִּשְׁמוֹת הַבּוֹרֵא וּבְמִדּוֹתָיו וּבְשׁוֹרֶשׁ מִשָּׁרְשֵׁי הַדָּת בַּעֲבוֹדַת הַמָּקוֹם וּבְטוּחַ עָלָיו וְהַכָּנַע לְפָנָיו וְיַחֵד הַמַּעֲשֶׂה לִשְׁמוֹ וּלְבָרֵר הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים מִפִּגְעֵי הַהֶפְסֵד וְעִנְיְנֵי הַתְּשׁוּבָה מִן הָעֲבֵרוֹת וְלִירֹא מִמֶּנּוּ וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ וּלְהִתְבּוֹשֵׁשׁ מִפָּנָיו וְלַחְשֹׁב עִם הַנֶּפֶשׁ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמַּה שֶּׁיַּגִּיעַ אֵלָיו הָאָדָם בְּדֶרֶךְ הַשֵּׂכֶל וְהַהַכָּרָה שֶׁתַּאֲמִין בָּהֶם עַל יְדֵי חַכְמֵי הַתּוֹרָה וְהַסֶּמֶךְ וְתִסְמֹךְ עַל דִּבְרֵי קַבָּלָתָם בִּלְבַד אֲבָל אָמַר שֶׁתְּשׁוּב אֶל דַּעְתְּךָ וּתְשַׁמֵּשׁ בְּשִׂכְלְךָ בַּמֶּה שֶׁדּוֹמֶה לָזֶה אַחַר שֶׁתַּעֲמֹד עָלָיו מִצַּד הַקַּבָּלָה שֶׁהִיא כּוֹלֶלֶת כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְשָׁרְשֵׁיהֶן וּפִרְקֵיהֶם וְתַחְקֹר עָלָיו בְּשִׂכְלְךָ וּתְבוּנָתְךָ וְשִׂקוּל דַּעְתְּךָ עַד שֶׁיִּתְבָּרֵר לְךָ הָאֱמֶת וְיִדָּחֶה הַשֶּׁקֶר כְּדִכְתִיב (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ וְגוֹ׳.

סא וְכֵן אוֹמַר בְּמָה שֶׁנּוֹכַל לַעֲמֹד עַל בֵּרוּרוֹ מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל כְּמוֹ שארז״ל כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל לְמַד וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ יָצָא מִפְּנֵי שֶׁדַּעַת עִנְיַן הַיִּחוּד בְּעָנָף מִן הַדְּבָרִים שֶׁיּוּבְנוּ בְּדֶרֶךְ הַשֵּׂכֶל וְכֵיוָן שֶׁיִּתְחַיֵּב בּוֹ יִתְחַיֵּב בְּכֻלָּם:

סב וְהַשֵּׁנִי מִמָּה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה מ) הֲלוֹא יָדַעְתָּ אִם לֹא שָׁמַעְתָּ וְגוֹ׳. אָמַר הֲלוֹא יָדַעְתָּ עַל הַיְדִיעָה שֶׁהִיא מִצַּד הָרְאָיָה וְאָמַר הֲלֹא שָׁמַעְתָּ עַל דֶּרֶךְ הַקַּבָּלָה וְהַסֶּמֶךְ וְכֵן אָמַר (שם) הֲלוֹא תֵדְעוּ הֲלוֹא תִשְׁמָעוּ הֲלוֹא הֻגַּד מֵרֹאשׁ לָכֶם הַקְּדִים הַיְדִיעָה מִצַּד הָרְאָיָה עַל הַיְדִיעָה מִצַּד הַקַּבָּלָה וְהַהַגָּדָה וְכֵן אָמַר מֹשֶׁה רַבֵּינוּ (דברים לב) הַלְהֹ׳ תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם וְגוֹ׳ זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דּוֹר וָדוֹר שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ וְגוֹ׳. וְזֶה רְאָיָה עַל מָה שֶׁזָּכַרְנוּ כִּי הַקַּבָּלָה וְאִם הִיא קוֹדֶמֶת בַּשֶּׂבַע מִפְּנֵי צֹרֶךְ הַלּוֹמְדִים אֲלֵיהָ תְּחִלָּה אֵין מִן הַזְּרִיזוּת שֶׁיִּסְמֹךְ עָלֶיהָ לְבַדָּהּ מִי שֶׁיּוּכַל לָדַעַת בְּרוּרָהּ בְּדֶרֶךְ הָרְאָיוֹת וּמִן הַדִּין לְעַיֵּן בְּמָה שֶׁיֵּשֵׁג מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל וּלְהָבִיא עָלָיו רְאָיוֹת בְּמוֹפֵת שֶׁשִּׁקּוּל הַדַּעַת עוֹזְרוֹ לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְכֹלֶת לַעֲשׂוֹת כֵּן:

סג אָמַר הַמְחַבֵּר וְכֵינָן שֶׁעָמַדְתִּי עַל חִיּוּב מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת וְשֶׁאָנַחְנוּ חַיָּבִים בָּהֶם מִמָּה שֶׁזָּכַרְנוּ. וְרָאִיתִי שֶׁהַנִּחוּ וְלֹא חִבֵּר בָּהֶם סֵפֶר מְיֻחָד וְהִתְבּוֹנַנְתִּי מָה שֶׁהֶם בּוֹ אַנְשֵׁי דּוֹרֵנוּ מִקְצָר דַּעְתָּם לְחַבְּרָם כָּל שֶׁכֵּן לַעֲשׂוֹתָם וּלְהִתְעַסֵּק בָּהֶם וְהָיָה מֻחְסָד הָאֱלֹהִים עָלַי שֶׁהֶעִירַנִי לַחְקֹר עַל חָכְמַת הַמַּצְפּוּן.

סד וְרָאִיתִי בְּמַעֲשֵׂי קַדְמוֹנֵינוּ ז״ל וּבְמָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מִדִּבְרֵיהֶם כִּי יוֹתֵר הָיוּ זְרִיזִים וּמִשְׁתַּדְּלִים בְּחוֹבַת עַצְמָם מִמָּה שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹלְדוֹת הַדִּינִים וְהַשְּׁאֵלוֹת הַנָּכְרִיּוֹת הַמְסֻפָּקוֹת.

סה וְשֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתָם הָיְתָה בִּכְלָלֵי הַדִּינִים וּלְבָרֵר עִנְיַן אִסּוּר וְהֶתֵּר.

סו וְאַחַר כָּךְ הָיוּ מִתְעַסְּקִים וּמִשְׁתַּדְּלִים לְבָרֵר מַעֲשֵׂיהֶם וְחוֹבוֹת לִבּוֹתָם וּכְשֶׁהָיְתָה בָּאָה לְיָדָם שְׁאֵלָה נָכְרִית מִתּוֹלְדוֹת הַדִּינִים הָיוּ מְעַיְּנִים בָּהּ בָּעֵת הַהִיא בְּדֶרֶךְ הַסְּבָרָא וּמוֹצִיאִים אֶת דִּינָהּ מִן הָעִקָּר שֶׁהָיָה בְּיָדָם וְלֹא הָיוּ מַטְרִידִים דַּעְתָּם עָלֶיהָ קֹדֶם לָכֵן מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ עִנְיָנֵי הָעוֹלָם נְקָלִים בְּעֵינֵיהֶם.

סז וּכְשֶׁהָיוּ צְרִיכִין לִפְסֹק אֶת הַדִּין בָּעִנְיָן הַהוּא אִם הָיָה הַדִּין בָּרוּר לָהֶם מִן הַיְסוֹדוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מִשֶּׁם הַנְּבִיאִים ע״ה הָיוּ פּוֹסְקִים אוֹתוֹ עַל הַדֶּרֶךְ הַהוּא. וְאִם תִּהְיֶה הַשְּׁאֵלָה מִן הַתּוֹלְדוֹת שֶׁמּוֹצִיאִים דִּינָם מִן הַיְסוֹדוֹת הָהֵם הָיוּ מְעַיְּנִים בָּהּ דֶּרֶךְ סְבָרָתָם וְאִם יִסְכִּימוּ כֻּלָּם לְדַעַת אַחַת הָיוּ פּוֹסְקִים וְאִם הָיוּ חוֹלְקִים בַּדִּין הָיוּ פּוֹסְקִים כְּדַעַת הָרֹב כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ עַל הַסַּנְהֶדְרִין נִשְׁאֲלָה שְׁאֵלָה לִפְנֵיהֶם אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶם וְאִם לָאוּ עוֹמְדִים לַמִּנְיָן רַבּוּ הַמְטַהֲרִין טִהֲרוּ רַבּוּ הַמְטַמְּאִים טִמְּאוּ מֵעִקָּר שֶׁבְּיָדָם יָחִיד וְרַבִּים הֲלָכָה כָּרַבִּים וְחִבְּרוּ בְּמַסֶּכֶת אָבוֹת מוּסָרָם וְיֹשֶׁר מִדּוֹתָם הַמְקֻבָּלוֹת מֵהֶם כָּל אִישׁ בִּזְמַנּוֹ וּבִמְקוֹמוֹ.

סח וְאַנְשֵׁי הַתַּלְמוּד אָמְרוּ עַל רַבּוֹתֵיהֶם מָה שֶּׁיּוֹרֶה עַל עֹמֶק חָכְמָתָם וְרֹב הִשְׁתַּדְּלָם לְבָרֵר אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וְהוּא מָה שֶׁאָמְרוּ בִּשְׁנֵי דְּרַב יְהוּדָה כּוּלֵיהּ תַּנּוֹיֵי בִּנְזִיקִין הֲוָה וַאֲנַן קָא מַתְנִינַן טוּבָא וְאִלּוּ רַב יְהוּדָא כַּד הֲוָה שָׁלִיף מְסָאנֵהּ הֲוָה אָתֵי מִטְרָא וַאֲנַן אִלּוּ מְעַנְּנַן וְאָזְלִינַן וּמְעַנְּנַן לֵיכָּא מַאן דְּמַשְׁגַּח בֵּן אָמְרֵי לֵיהּ קָמַאי הָווּ מָסְרֵי נַפְשַׁיְּהוּ עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם אֲנַן לָא מָסְרִינַן נַפְשִׁין עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם וְאָמְרוּ אָמַר רַב הוּנָא כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלִבַּד דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ שֶׁנֶּאֱמַר (ד״ה ב טו) וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לְלֹא אֱלֹהֵי אֱמֶת. אֶלָּא בְּתוֹרָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים.

סט וְהִתְבָּרֵר לִי כִּי כָּל שָׁרְשֵׁי הַמַּעֲשִׂים שֶׁמִּתְכַּוְּנִים בָּהֶם לִשְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ הֵם מְיֻסָּדִים עַל בֹּר הַלֵּב וְזֹךְ הַמַּצְפּוּן וְאִם יֵאָרַע עַל הַכַּוָּנָה הֶפְסֵד לֹא יִהְיוּ הַמַּעֲשִׂים מְקֻבָּלִים וְאִם יִרְבּוּ וְיִתְמִידוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה א) גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה וְגוֹ׳ רַחֲצוּ הִזַּכּוּ הָסִירוּ רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם וְגוֹ׳ וְאוֹמֵר (דברים ל) כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ וְאוֹמֵר (משלי כג) תְּנָה בְנִי לִבְּךָ לִי וְעֵינֶיךָ דְּרָכַי תִּצֹּרְנָה וְאָמְרוּ קַדְמוֹנֵינוּ ז״ל בָּזֶה אִי יְהִבְתְּ לִי לִבָּךְ וְעֵינָיךְ אֲנָא יָדַע דְּאַתְּ דִּילִי וְאָמַר הַכָּתוּב (במדבר טו) וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם וְגוֹ׳, וְאוֹמֵר (מיכה ו׳:ו׳) בַּמֶּה אֲקַדֵּם ה׳ אִכֹּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם הַאֲקַדְּמֶנּוּ בְעוֹלוֹת וְגוֹ׳ וְהָיְתָה הַתְּשׁוּבָה הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה טּוֹב וּמָה ה׳ דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ וְגוֹ׳ וְאוֹמֵר (ירמיה ט) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי כִּי אֲנִי ה׳ וְגוֹ׳. וּפֵרוּשׁ

עִנְיַן הִתְּשׁוּבָה הַזֹּאת שֶׁצָּרִיךְ הַמִּתְהַלֵּל לְהִתְהַלֵּל בַּהֲבָנַת דְּרָכַי וְהַכָּרַת חַסְדַי לְהִתְבּוֹנֵן בִּבְרִיאָתִי וּלְהַכִּיר גְּבוּרָתִי וְחָכְמָתִי מִתּוֹךְ מַעֲשַׂי וְכָל מָה שֶׁהֵבֵאתִי מִן הַפְּסוּקִים הֵם רְאָיוֹת עַל חִיּוּב מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת וּמוֹסֵר הַנְּפָשׁוֹת.

ע וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי הַכַּוָּנָה וְהַתּוֹעֶלֶת בְּמִצְוֹת הַלְּבָבוֹת הֵם שֶׁיִּהְיוּ גְּלוּיִנוּ וּצְפוּנֵינוּ שָׁוִים וּשְׁקוּלִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם עַד שֶׁתִּהְיֶה עֲדוּת הַלֵּב וְהַלָּשׁוֹן וְהָאֵבָרִים שָׁוָה וְיִצְדִּיק כָּל אֶחָד מֵהֶם אֶת חֲבֵרוֹ וְיַעִיד לוֹ וְלֹא יַחְלֹק עָלָיו וְלֹא יִסְתֹּר דְּבָרָיו וְהוּא אֲשֶׁר יִקָּרֵאהוּ הַכָּתוּב תָּמִים בְּאָמְרוֹ (דברים יח) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְאָמַר (בראשית ו) תָּמִים הָיָה בְּדוֹרוֹתָיו וְאָמַר (תהלים טו) הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ וְאָמַר (שם קא) אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים מָתַי תָּבֹא אֵלָי אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי.

עא וְאָמַר בְּמִי שֶׁאֵין תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ (מלכים א יא) וְלֹא הָיָה לְבָבוֹ שָׁלֵם עִם ה׳ אֱלֹהָיו וְאָמַר (תהלים עח) וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ וְגוֹ׳.

עב וּמִן הַיָּדוּעַ שֶׁכָּל מִי שֶׁחוֹלֵק קְצָתוֹ עַל קְצָתוֹ וּמַכְזִיב קְצָתוֹ אֶת קְצָתוֹ בְּדִבּוּר אוֹ בְּמַעֲשֶׂה אֵין מַאֲמִינִים בְּצִדְקוֹ וְאֵין הַנְּפָשׁוֹת מִתְיַשְּׁבוֹת עַל אֲמִתּוֹ וְכֵן אִם יַחְלֹק גְּלוּיֵנוּ עַל נִסְתָּרֵנוּ וְכַוָּנַת לְבָבֵנוּ עַל דִּבּוּרֵנוּ וּתְנוּעַת אֵבָרֵינוּ עַל מַצְפוּנֵינוּ לֹא תִּהְיֶה עֲבוֹדָתֵנוּ לֵאלֹהֵינוּ שְׁלֵמָה מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל עֲבוֹדָה מְזֻיֶּפֶת כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א) לֹא אוּכַל אָוֶן וַעֲצָרָה וְאָמַר (שם סא) כִּי אֲנִי ה׳ אֹהֵב מִשְׁפָּט שֹׂנֵא גָזֵל בְּעוֹלָה וְאָמַר (מלאכי א) וְכִי תַגִּשׁוּן עִוֵּר לִזְבֹּחַ אֵין רָע וְגוֹ׳ וְאָמַר (שמואל א ט״ו:כ״ב) הִנֵּה שְׁמֹעַ מִזֶּבַח טוֹב וְגוֹ׳.

עג וּמִפְּנֵי זֶה תִּהְיֶה מִצְוָה אַחַת שְׁקוּלָה כְּמִצְוֹת רַבּוֹת כְּפִי הַלֵּב וְהַכַּוָּנָה וַעֲבֵרָה אַחַת שְׁקוּלָה כַּעֲבֵרוֹת רַבּוֹת וְאֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה הַמַּחֲשָׁבָה בַּמִּצְוָה וְהַכֹּסֶף לַעֲשׂוֹתָהּ מִירֵאַת אֱלֹהִים שׁוֹקֶלֶת מִצְוֹת רַבּוֹת מִזּוּלָתָהּ כַּאֲשֶׁר אָמַר ה׳ לְדָוִד (ד״ה ב ו) יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם לְבָבְךָ לִבְנוֹת בַּיִת לִשְׁמִי וְגוֹ׳ וְאָמַר (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה׳ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה׳ וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה׳ וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ וְאָמְרוּ ז״ל בְּפֵרוּשׁוֹ מַאי וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ אֲפִי׳ חָשַׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְנֶאֱנַס וְלֹא עֲשָׂאָהּ מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ עֲשָׂאָהּ:

עד וְכַאֲשֶׁר עָמַדְתִּי עַל מָה שֶׁהִזְהִיר עָלָיו הַשֵּׂכֶל וְהַכָּתוּב וְהַקַּבָּלָה מִמִּצְוֹת הַלְּבָבוֹת הַחִלּוֹתִי לְהַרְגִּיל אֶת נַפְשִׁי בָּהֶם וְעָמַסְתִּי עָלֶיהָ מַשָּׂא יְדִיעָתָם וַעֲשִׂיָּתָם וְכָל אֲשֶׁר נִגְלָה אֵלַי מֵהֶם עִנְיָן גִּלָּה לִי אֶת הַסָּמוּךְ לוֹ וְהַסָּמוּךְ לוֹ אֶת הַסָּמוּךְ לוֹ עַד אֲשֶׁר רָחַב הָעִנְיָן וְהָיָה לִי קָשֶׁה לִזְכֹּר אוֹתוֹ תָּמִיד מִלִּבִּי וְיָרֵאתִי הַשִּׁכְחָה עַל מָה שֶׁעָלָה בְּמַחְשַׁבְתִּי מֵהֶם וְהַתְּכֵלֶת מֵה שֶׁקָּפָא בְּרַעְיוֹנַי מֵעִנְיָנֵיהֶם עִם מְעוּט הָעוֹזְרִים מֵאֲנָשַׁי דּוֹרֵנוּ עֲלֵיהֶם וְהִסְכַּמְתִּי לְכָתְבָם עַל סֵפֶר וְשֶׁאַחְבְּרֵם בְּחִבּוּר שֶׁיִּהְיֶה כּוֹלֵל שָׁרְשֵׁיהֶם וְסוֹבֵב פְּרָקֵיהֶם וְהִרְבֵּה מִתּוֹלְדוֹתֵיהֶם כְּדֵי שֶׁאֲבַקֵּשׁ אֶת נַפְשִׁי תָּמִיד לְדַעְתָּם וַאֲחַיְּבֶנָּה לַעֲשׂוֹתָם.

עה וּבְמָה שֶׁיִּהְיֶה מֵהֶם פָּעֳלִי שָׁוֶה עִם דִּבּוּרִי אוֹדֶה לָאֵל הָעוֹזֵר אוֹתִי עָלָיו וְהַמּוֹרֶה לִי אֶת שְׁבִילָיו וּבְמָה שֶׁיִּהְיֶה מֵהֶם חוֹלֵק עָלָיו וּמְקַצֵּר מֵהַגִּיעַ אֵלָיו אַאֲשִׁים אֶת נַפְשִׁי וְאוֹכִיחֶנָּה וְאָטְעוֹן עָלֶיהָ מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיִּתְבָּאֵר לָהּ עִוְלָהּ מִצִּדְקוֹ וּנְטוֹתָהּ מִיָּשְׁרוֹ וַעֲוָתָהּ מִתְּקוּנוֹ וְקִצֶּר מַעֲשֶׂיהָ מִתַּמּוּתוֹ.

עו וְרָאִיתִי לְשׁוּמוֹ דָּבָר קַיָּם וּמַטְמוֹן צָפוּן וְנֵר שֶׁיָּאִיר לִבְנֵי אָדָם וְיוֹרֶה לָהֶם הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָהּ וְקִוִּיתִי שֶׁתִּהְיֶה תּוֹעֶלֶת זוּלָתִי בּוֹ מִתּוֹעַלְתִּי וְהוֹרָאַת בִּלְעָדַי מֵהַשְׁלָמַת חֶפְצִי.

עז וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁאַחְבֵּר בָּעִנְיָן הַזֶּה סֵפֶר שֶׁיִּהְיֶה מִתְחַלֵּק עַל שָׁרְשֵׁי חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וּמִצְוֹת הַמַּצְפוּנִים וּלְשׁוּמוֹ מְאֻסָּף לַכֹּל וְשֶׁיִּהְיֶה מַסְפִּיק בְּעִנְיָנָן וּמוֹרֶה הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה וּמַנְהִיג בְּמִנְהֲגֵי הַקַּדְמוֹנִים וּמוֹסֵר הַחֲסִידִים וּמֵעִיר מִשִּׁנַת הַפְּתָיוּת וּמַעֲמִיק בִּדְקְדּוּקֵי הַחָכְמָה הַזֹּאת וּמַזְכִּיר דַּעַת הָאֱלֹהִים וְתוֹרוֹתָיו וְגוֹרֵם לְהַצָּלַת הַנֶּפֶשׁ וּמְזֻרָז הָעוֹשֶׂה וּמְעוֹרֵר הַמִּתְעַלֵּם וּמְיַשֵּׁר הַמַּקְדִּים וּמַרְגִּיל הַמִּתְאַחֵר וּמְאַשֵּׁר הַמַּתְחִילִים וּמַרְאֶה הַדֶּרֶךְ לַנִּבְכָּים:

עח וְכַאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁהִסְכַּמְתִּי עָלָיו מֵחִבּוּר הַסֵּפֶר הַזֶּה רָאִיתִי כִּי אֵין אִישׁ כָּמוֹנִי רָאוּי לְחַבֵּר חִבּוּר כָּמוֹהוּ וְשִׁעַרְתִּי בְּנַפְשִׁי כִּי כִּחִי קָצָר מֵחַלֵּק מַחְלְקוֹתָיו כְּפִי הַצָּרִיךְ לוֹ מִפְּנֵי כֹּבֶד הַדָּבָר בְּעֵינַי וְקִצָּר דַּעְתִּי וַחֲלִישׁוּת שִׂכְלִי מֵהַשִּׂיג הָעִנְיָנִים וְשֶׁאֵינָנִי בָּקִי בְּצַחוּת ל׳ הָעַרְבִי אֲשֶׁר בָּהּ חִבַּרְתִּי אוֹתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא קְרוֹבָה לְהָבִין לְרֹב אַנְשֵׁי דוֹרֵנוּ וְיָרֵאתִי שֶׁאֶטְרַח בְּדָבָר שֶׁיֵּרָאֶה בּוֹ קִצֶּר כִּחִי וְשֶׁאֶעֱבֹר בּוֹ אֶת הַמִּדָּה הַנְּכוֹנָה עַד שֶׁאָמַרְתִּי בְּנַפְשִׁי לָשׁוּב מִמַּחְשַׁבְתִּי וְלַהֲשִׁיבָהּ מִמָּה שֶׁהִסְכַּמְתִּי עָלָיו:

עט וְכַאֲשֶׁר זַמֹּתִי לְהָסִיר מַשָּׂא הַטַּרַח הַזֶּה מֵעָלַי וּלְהַנִּיחַ לִי מֵחַבְּרוֹ שַׁבְתִּי וְחָשַׁדְתִּי אֶת נַפְשִׁי עַל בָּחֳרָהּ בִּמְנוּחָה וְלִשְׁכּוֹן בִּמְעוֹן הָעַצְלָה בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה וְיָרֵאתִי שֶׁיִּהְיֶה רְצוֹן הַתַּאֲוָה לְהַנִּיחַ הַמַּחְשָׁבָה הַזֹּאת וְשֶׁהוּא הִטַּנִי אֶל דֶּרֶךְ הַמְּנוּחָה וְהַשַּׁלְוָה וּלְהַסְכִּים עַל הַהַנָּחָה וְלִשְׁבֹּת בְּמוֹשַׁב הָעַצְלוּת.

פ וְיָדַעְתִּי כִּי כַּמָּה שְׂכָלִים (ס״א שכרים) אָבְדוּ בַּעֲבוּר הַמּוֹרָא וְכַמָּה חֻסְרוֹנִים גָּרַם אוֹתָם הַפַּחַד וְזָכַרְתִּי דִּבְרֵי הָאוֹמֵר ״מִן הַזְּהִירוּת — שֶׁלֹּא תַרְבֶּה לְהִזָּהֵר״ וְאָמַרְתִּי שֶׁאִם הָיָה כָּל מִתְעַסֵּק בְּעִנְיָנֵי הַטּוֹבָה אוֹ לְהוֹרוֹת הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה הַנְּכוֹנָה שׁוֹתֵק וְעוֹמֵד עַד אֲשֶׁר יִגְמֹר לוֹ כָּל רְצוֹנוֹ לֹא הָיָה אָדָם מְדַבֵּר דָּבָר

אַחֲרֵי הַנְּבִיאִים ע״ה אֲשֶׁר בְּחָרָם הַשֵּׁם לִשְׁלִיחוּתוֹ וְאִמְּצָם בְּעֶזְרָתוֹ. וְאִלּוּ הָיָה כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְמַלֹּאוֹת לוֹ כָּל מִדּוֹת הַטּוֹב וְלֹא יָכוֹל לְהַשִּׂיגָם מַנִּיחַ מָה שֶׁיִּזְדַּמֵּן לוֹ מֵהֶן הָיוּ כָּל ב״א רֵיקִים מִן הַחֲמוּדוֹת וְשָׁבִים בְּמְרוּצַת תּוֹחֶלֶת נִכְזָבָה וְהָיוּ שְׁבִילֵי הַטּוֹב שׁוֹמְמִים וּמְעוֹנוֹת הַחֶסֶד נֶעֱזָבִים.

**פא** וַהֲבִינוֹתִי כִּי הַנְּפָשׁוֹת תַּאֲוָתָם רַבָּה לְהַשִּׂיג תַּכְלִית הָרַע וּמִתְרַשְּׁלוֹת לַעֲסֹק בְּדַרְכֵי הַחֶסֶד וּמִתְעַצְּלוֹת לְהַקְדִּים אֶל הַטּוֹבוֹת וְהוֹלְכוֹת תָּמִיד בְּדַרְכֵי הַשְּׁחוֹק וְהַשִּׂמְחָה.

**פב** וְאִם נִרְאֶה אֲלֵיהֶן מַרְאֵה תַּאֲוָה שֶׁיִּקְרָא אֶתְהֶן בּוֹדּוֹת דִּבְרֵי שֶׁקֶר לִנְטוֹת אֵלָיו וְסוֹמְכוֹת אֶת טַעֲנוֹתָיו לְהַעֲמִיד נְטִיָּתוֹ וּלְחַזֵּק אוֹדוֹתָיו וּלְחַבֵּר פְּרִידוֹתָיו וְאִם יָאִיר לָהֶם נֵר הָאֱמֶת לִקְרֹא אוֹתָן בּוֹדּוֹת דְּבָרִים בְּטֵלִים לְהִמָּנַע מִנְּטוֹת אֵלָיו וְטוֹעֲנוֹת עָלָיו וּמַחְטִיאוֹת אֶת שְׁבִילָיו וְסוֹתְרוֹת אֶת עִנְיָנָיו לְהַפְרִיד חִבּוּרוֹ וּלְהַפְרֵד מִמֶּנּוּ וְכָל אָדָם אוֹיְבוֹ בֵּין צְלָעָיו אֶלָּא אִם יִהְיֶה לוֹ עֵזֶר מֵאֱלֹהָיו וּמוֹכִיחַ מְזַמֵּן לְנַפְשׁוֹ וְשֹׁלְטוֹן גּוֹבֵר אֲשֶׁר יִקְשֹׁר אוֹתָהּ בַּחֲבַק הָעֲבוֹדָה וְיִבְלְמֶנָּה בְּרֶסֶן הַצֶּדֶק וַיַּכְנֶנָּה בְּשׁוֹט הַמּוּסָר וְכַאֲשֶׁר יַחְשֹׁב לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אַל יְאַחֵר וְאִם יַשִּׂיאֵהוּ לִבּוֹ לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת יִגְעַר בּוֹ וְיִתְגַּבֵּר עָלָיו.

**פג** עַל כֵּן רָאִיתִי לְהַכְרִיחַ אֶת נַפְשִׁי לִסְבֹּל טֹרַח חִבּוּר הַסֵּפֶר הַזֶּה וּלְבָאֵר עִנְיָנוֹ בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁאוּכַל וּבְכָל מְלִיצָה שֶׁתִּזְדַּמֵּן לִי שֶׁיּוּבַן הָעִנְיָן מֵהֶם וְאֶזְכֹּר מִתּוֹלְדוֹת חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת מָה שֶׁיָּבֹא לְיָדִי וְלֹא אֶטְרַח לַהֲבִיאָם כֻּלָּם כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵאָרֵךְ הַסֵּפֶר אַךְ אַזְכִּיר מִן הַדְּבָרִים הַצְּרִיכִים לְכָל שֹׂרֶשׁ מִשָּׁרָשָׁיו בַּשַּׁעַר שֶׁלּוֹ מָה שֶּׁרְאוּי לוֹ וּבָאֱלֹהִים הָאֶחָד הָאֱמֶת אֶעְזֹר וְעָלָיו אֶבְטַח וּמִמֶּנּוּ אֶשְׁאַל לְהוֹרוֹת אוֹתִי בּוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה אֲשֶׁר הוּא רוֹצֶה בָהּ וְשֶׁהִיא מְקֻבֶּלֶת בְּעֵינָיו בְּדִבּוּר וּבְמַעֲשֶׂה בַּסֵּתֶר וּבַגָּלוּי:

**פד** וְכַאֲשֶׁר נִגְמְרָה עֲצָתִי וְהִסְכַּמְתִּי לְחַבְּרוֹ תִּקַּנְתִּי אֶשְׁיוּתָיו וְהִצַּעְתִּי מְכוֹנוֹתָיו וּבָנִיתִי אוֹתוֹ עַל עֲשָׂרָה שְׁרָשִׁים מְקֻבָּצִים כָּל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְחִלַּקְתִּי אוֹתוֹ לַעֲשָׂרָה שְׁעָרִים כָּל שַׁעַר מֵהֶם מְיֻחָד לְשֹׁרֶשׁ א׳ מִשָּׁרָשָׁיו כּוֹלֵל אֶת גְּבוּלָיו וּמַחְלְקוֹתָיו וְהָעִנְיָנִים הַתְּלוּיִים בּוֹ וְהַפָּנִים הַמַּפְסִידִים אוֹתוֹ.

**פה** וַאֲנִי אוֹחֵז בּוֹ הַדֶּרֶךְ הַקְּרוֹבָה לְהָעִיר לְהוֹרוֹת וּלְהַשְׂכִּיל בַּלָּשׁוֹן הַמְּבֹאָר הַקָּרוֹב וְהַנּוֹהֵג כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מָה שֶּׁאֲנִי רוֹצֶה לְבָאֵר קָרוֹב לְהָבִין וְאַנִּיחַ הַלָּשׁוֹן הֶעָמוֹק וְהַמְּלוֹת הַנָּכְרִיּוֹת וְהַמּוּפְתִים הַהוֹלְכִים עַל דֶּרֶךְ מְלֶאכֶת הַנִּצּוּחַ שֶׁקּוֹרִין אוֹתָהּ אַנְשֵׁי חָכְמַת הַדִּבּוּר בִּלְשׁוֹן עַרְבִי ״אַלְגַּדַאל״ וְהַמֻּחְקָרִים הָרְחוֹקִים אֲשֶׁר לֹא יִתָּכֵן לְהִתְיַשֵּׁב עֲלֵיהֶם בַּסֵּפֶר הַזֶּה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הֻבְאתִי בּוֹ אֶלָּא הָרְאָיוֹת הַמַּסְפִּיקוֹת אֲשֶׁר תִּתְיַשֵּׁב הַדַּעַת עֲלֵיהֶן עַל מִשְׁפְּטֵי הַחָכְמָה הָאֱלֹהִית.

**פו** וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַפִּילוֹסוֹף ״אֵין רָאוּי שֶׁנְּבַקֵּשׁ בְּהַשָּׂגַת כָּל מֶחְקָר הַמְצָאָה שֶׁהִיא עַל דֶּרֶךְ הַמּוֹפֵת כִּי אֵין כָּל מֶחְקָר שִׂכְלִי נִמְצָא בְּמוֹפֵת וְלֹא שֶׁנְּבַקֵּשׁ בְּחָכְמַת הַשְּׁמוּשׁ הַדָּבָר הַמְּסֻפָּק וְלֹא בְּחָכְמַת הָאֱלֹהוּת לְהַרְגִּישׁ וּלְהַמְשִׁיל וְלֹא בְּתוֹחֶלֶת הַחָכְמָה הַיְצוּרִית (ס״א הטבעית) מוֹפֵת וְלֹא בְּרֵאשִׁית הַמּוֹפֵת מוֹפֵת״.

**פז** כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַר מִן הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יִקַּל עָלֵינוּ לְהַגִּיעַ אֶל בַּקָּשָׁתֵנוּ וְאִם לֹא נַעֲשֶׂה כֵּן נִטְעֶה מִדַּרְכְּךָ עִנְיָנֵנוּ וְיִקְשֶׁה עָלֵינוּ לִמְצוֹא מָה שֶׁהָיִתָה כַּוָּנָתֵנוּ אֵלָיו.

**פח** וּמִפְּנֵי שֶׁהָיָה סִפְרִי זֶה מִן הַחָכְמָה הָאֱלֹהִית נִשְׁמַרְתִּי בּוֹ מִן הָרְאָיוֹת שֶׁהֵן הוֹלְכוֹת עַל דֶּרֶךְ חָכְמַת הַדִּבּוּר וְחָכְמַת הַשְּׁמוּשׁ אֶלָּא בַּשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן מִמֶּנּוּ כִּי אֶפְשָׁר שֶׁיִּדְחָקֵנוּ הַצֹּרֶךְ אֲלֵיהֶן מִפְּנֵי דַּקּוּת מֻחְקָרֵנוּ בּוֹ.

**פט** וְשַׁמְתִּי רֹב רְאָיוֹתַי מִן הַדְּבָרִים הַמֻּשְׂכָּלִים וְקִרַבְתִּים בְּדִמְיוֹנִים הַקְּרוֹבִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם סָפֵק וְסָמַכְתִּי לָהֶם מָה שֶׁמָּצָאתִי כָּתוּב בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים וְאַחַר כָּךְ סָמַכְתִּי לָהֶם דִּבְרֵי הַקַּבָּלוֹת שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵרַבּוֹתֵינוּ ז״ל וּמִן הַחֲסִידִים וְהַחָכָמִים שֶׁבְּכָל אֻמָּה שֶׁהִגִּיעוּ דִּבְרֵיהֶם אֵלֵינוּ מִפִּנֵי שֶׁקִּוִּיתִי שֶׁיִּהְיוּ הַלְּבָבוֹת נוֹטִים אֲלֵיהֶם וּמַקְשִׁיבִים אֶל חָכְמָתָם כְּמוֹ דִּבְרֵי הַפִּילוֹסוֹפִים וּמוּסְרֵי הַפְּרוּשִׁים וּמִנְהֲגֵיהֶם הַמְשֻׁבָּחִים וּכְבָר אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל:

**צ** כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (יחזקאל יא) וּכְמִשְׁפְּטֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם עֲשִׂיתֶם וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר (שם ה) לֹא עֲשִׂיתֶם הָא כֵיצַד כַּמִּתְקַנְּאִים שֶׁבָּהֶם לֹא עֲשִׂיתֶם כַּמִּקַּלְקָלִים שֶׁבָּהֶם עֲשִׂיתֶם.

**צא** וְאָמְרוּ כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר חָכְמָה אֲפִלּוּ בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם נִקְרָא חָכָם וְאָמְרוּ בַּהֲבָאַת הַמְּשָׁלִים לְקָרֵב הָעִנְיָנִים הַקָּשִׁים בָּהֶם אַגְמְרֵהּ בְּסִימָנִין וַאֲסִבְּרֵהּ בִּדְדָמֵי לֵהּ וֶהֱחָכָם אָמַר (משלי א) לְהָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה דִּבְרֵי חֲכָמִים וְחִידָתָם:

**צב** אָמַר הַמְחַבֵּר כַּאֲשֶׁר הִסְכַּמְתִּי לְחַבֵּר בַּסֵּפֶר הַזֶּה חֶלְקֵי חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת כִּוַּנְתִּי אֶת מַחְשַׁבְתִּי לִבְחֹר אוֹתָן שֶׁתִּהְיֶינָה כּוֹלְלוֹת אֶת זוּלָתָן וְסוֹבְבוֹת אֶת שְׁאֵרִיתָן.

**צג** וְשַׁמְתִּי שָׁרְשָׁן הָעֶלְיוֹן וְיסוֹדָן הַגָּדוֹל יְחוּד הָאֵל בָּלֵב שָׁלֵם וּאח״כ עִיַּנְתִּי בְּמָה שֶׁאָנוּ חַיָּבִין לְחַבֵּר אֶל יְחוּדוֹ מֵהַחוֹבוֹת הַנִּזְכָּרוֹת הָרְאוּיוֹת לוֹ מִמֶּנּוּ וְיָדַעְתִּי דַּעַת בְּרוּרָה כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֶחָד אֱמֶת וְלֹא יַשִּׂיגֵהוּ שׁוּם עֵצֶם וְלֹא מִקְרֶה וְאֵין מַחְשַׁבְתֵּנוּ מַשֶּׂגֶת דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עֵצֶם וְלֹא מִקְרֶה נִמְנָעָה מִמֶּנּוּ הַשָּׂגָתוֹ מִצַּד עֶצֶם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְהֶצְרַכְנוּ לְדַעְתּוֹ וּלְהַשִּׂיג מְצִיאוּתוֹ מִצַּד בְּרִיּוֹתָיו וְזֶה הוּא שַׁעַר הַבְּחִינָה בַּבְּרוּאִים שַׁמְתִּי הַבְּחִינָה שֹׁרֶשׁ שֵׁנִי לְכָלָּל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

צד וְהִתְבּוֹנַנְתִּי בְּמָה שֶׁרָאוּי לָאָחָד הָאֱמֶת מִן הָאַדְנוּת וּמָה שֶׁחַיָּבִים בְּרִיּוֹתָיו בּוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ שַׂמְתִּי קַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים שֹׂרֶשׁ שְׁלִישִׁי לַכֹּלָל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

צה וְאח״כ נִתְבָּאֵר לִי מָה שֶׁרָאוּי לָאָחָד הָאֱמֶת מֵהִתְיַחֲדוֹ בִּכְבוֹדוֹ וְשֶׁאֵינֶנּוּ מִשְׁתַּתֵּף עִם דָּבָר וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְדָבָר הֲצָרָכְנוּ לְחַבֵּר אֶל זֶה שֶׁנַּעֲבְדֶהוּ לְבַדּוֹ וּנְיַחֵד כָּל הַמַּעֲשִׂים לִשְׁמוֹ כִּי אֵינֶנּוּ מְקַבֵּל הַמַּעֲשֶׂה הַמִּשְׁתַּתֵּף בּוֹ זוּלָתוֹ עִמּוֹ. שַׂמְתִּי הַמַּעֲשֶׂה הַמְיֻחָד לְשֵׁם הָאֵל שֹׂרֶשׁ חֲמִישִׁי לַכֹּלָל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

צו וְאח״כ חָשַׁבְתִּי בְּעִנְיָן הָאֶחָד הָאֱמֶת מֵהִתְיַחֲדוֹ בִּכְבוֹדוֹ וְשֶׁאֵינֶנּוּ מִשְׁתַּתֵּף עִם דָּבָר וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְדָבָר הֲצָרָכְנוּ לְחַבֵּר אֶל זֶה שֶׁנַּעֲבְדֶהוּ לְבַדּוֹ וּנְיַחֵד כָּל הַמַּעֲשִׂים לִשְׁמוֹ כִּי אֵינֶנּוּ מְקַבֵּל הַמַּעֲשֶׂה הַמִּשְׁתַּתֵּף בּוֹ זוּלָתוֹ עִמּוֹ. שַׂמְתִּי הַמַּעֲשֶׂה הַמְיֻחָד לְשֵׁם הָאֵל שֹׂרֶשׁ חֲמִישִׁי לַכֹּלָל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

צז וְכַאֲשֶׁר שׁוֹטְטוּ רַעְיוֹנַי לַחְשֹׁב בְּמָה שֶׁאָנוּ חַיָּבִים לָאָחָד הָאֱמֶת מִסִּפֵּר רוֹמְמוּתוֹ וְגָדְלוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ הֲצָרָכְנוּ לְחַבֵּר אֶל זֶה שֶׁנִּפְנַע לוֹ כְּפִי יְכָלְתֵּנוּ. שַׂמְתִּי אֶת הַכְּנִיעָה שֹׂרֶשׁ שִׁשִּׁי לַכֹּלָל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

צח וְכַאֲשֶׁר הֲבִינוֹתִי מָה שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם מִתְעַלְּמִים וּמִקְצָרִים בְּמָה שֶׁהֵם חַיָּבִים בּוֹ מֵעֲבוֹדַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ וְהַדֶּרֶךְ שֶׁיְּכוֹלִין לְתַקֵּן בָּהּ מְעַוָּתָם וְקִצּוּרָם הִיא הַתְּשׁוּבָה וּבַקָּשַׁת הַכַּפָּרָה. שַׂמְתִּי הַתְּשׁוּבָה שֹׂרֶשׁ שְׁבִיעִי לַכֹּלָל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

צט וְכַאֲשֶׁר חִפַּשְׂתִּי לְהַשִּׂיג אֲמִתַּת מָה שֶׁאָנוּ חַיָּבִים לַה׳ יִתְבָּרַךְ מִן הַחוֹבוֹת הַנִּגְלוֹת וְהַנִּסְתָּרוֹת וְיָדַעְתִּי כִּי לֹא יִתָּכֵן לְקַיְּמָם אוֹתָן עַד שֶׁנִּחָשֵׁב עִם נַפְשׁוֹתֵינוּ בַּעֲבוּרָן לָאֵל יִתְבָּרַךְ וְשֶׁנְּדַקְדֵּק עֲלֵיהֶם. שַׂמְתִּי הַחֶשְׁבּוֹן עִם הַנֶּפֶשׁ שֹׂרֶשׁ שְׁמִינִי לַכֹּלָל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

ק וְכַאֲשֶׁר הֲשִׁיבוֹתִי אֶל מַחֲשַׁבְתִּי בְּעִנְיַן הָאֶחָד הָאֱמֶת רָאִיתִי כִּי יְחוּדוֹ בְּלֵב שָׁלֵם לֹא יִתָּכֵן בְּנֶפֶשׁ הַמַּאֲמִין כְּשֶׁלְּבוֹ שִׁכּוּר בְּיֵין אַהֲבַת עוֹלָם וְנוֹטֶה אֶל תַּאֲוֹתָיו הַבַּהֲמִיּוֹת. וְאִם יִשְׁתַּדֵּל לְפַנּוֹת אֶת לְבָבוֹ וּלְסַלֵּק אֶת מַצְפּוּנוֹ מִמּוֹתְרֵי הָעוֹלָם וְלִפְרוֹשׁ מִמַּעֲדַנָּיו יִתָּכֵן הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם בְּלִבּוֹ וְיַעַל אֶל מַעֲלָתוֹ. שַׂמְתִּי הַפְּרִישׁוּת שֹׂרֶשׁ תְּשִׁיעִי לַכֹּלָל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

קא וְאח״כ חָקַרְתִּי עַל מָה שֶׁאָנוּ חַיָּבִים לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הוּא תַּכְלִית כָּל תַּאֲוָה וְקֶנֶן כָּל תִּקָּוֶה כִּי מִמֶּנּוּ הַתְּחָלָה וְאֵלָיו הַתְּכָלָה. וּמָה שֶׁרָאוּי לוֹ מִמֶּנּוּ מֵאַהֲבַת רְצוֹנוֹ וְיִרְאַת חֲרוֹנוֹ אֲשֶׁר הִמָּה תַּכְלִית הַשּׁוֹבָה וְהָרָעָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תהלים ל) כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ וְגוֹ׳. שַׂמְתִּי אַהֲבַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ שֹׂרֶשׁ עֲשִׂירִי לַכֹּלָל מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת:

קב וְכַאֲשֶׁר עָלוּ בְּיָדִי מִדֶּרֶךְ הַסְּבָרָא חָקַרְתִּי עֲלֵיהֶם מִן הַכָּתוּב אֶצְלֵנוּ וְהַמְקֻבָּל בְּיָדֵנוּ וּמָצָאתִי בָּהֶם בִּמְקוֹמוֹת רַבִּים וַאֲנִי עָתִיד לְבָאֵר כָּל דָּבָר מֵהֶם בַּשַּׁעַר הַמְיֻחָד לוֹ בְּעֶזְרוֹ יִתְבָּרַךְ וְקָרָאתִי לְסִפְרִי זֶה שֵׁם מֵעִנְיַן כַּוָּנָתִי בּוֹ וְהוּא סֵפֶר תּוֹרַת חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת.

קג וְכַוָּנָתִי בּוֹ לְהִתְחַכֵּם וּלְהָעִיר הַפְּתָאִים וְהַמְקֻצָּרִים מֵאַנְשֵׁי תּוֹרָתֵנוּ וְנוֹחְלֵי חֶקֶר דָּתֵנוּ בְּמָה שֶׁיִּסְפִּיק לָהֶם מִן הָרְאָיוֹת אֲשֶׁר יָעִיד הַשֵּׂכֶל בְּבֵרוּרָן וַאֲמִתָּתָן וְלֹא יְכֹחַשׁ בָּהֶן כִּי אִם אַנְשֵׁי הַחֹנֶף וְהַשֶּׁקֶר מִפְּנֵי שֶׁהָאֱמֶת כָּבֵד עֲלֵיהֶם וְשֶׁהֵם מְבַקְּשִׁים לְהָקֵל עַל עַצְמָם וְלֹא אֶטְרַח לְהָשִׁיב עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה כַּוָּנָתִי בְּזֶה הַסֵּפֶר לְהָשִׁיב עַל הַחוֹלְקִים עַל עִקַּר תּוֹרָתֵנוּ אַךְ כַּוָּנָתִי לְגַלּוֹת מָה שֶׁהוּא תְּקוּעַ בַּשֵּׂכֶל הַצָּלוּל מִשָּׁרְשֵׁי דָּתֵנוּ וְטָמוּן בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ מִקָּטְבֵי תּוֹרָתֵנוּ. וְכַאֲשֶׁר נְעוֹרֵר מַחְשְׁבוֹתֵינוּ לַחְשֹׁב בָּהֶם תִּתְבָּרֵר אֲמִתָּתָם בְּמַצְפּוּנֵינוּ וְיֵרָאוּ מְאוֹרֵיהֶם עַל אֲבָרֵינוּ.

קד וְזֶה דּוֹמֶה לְאֶחָד מֵחַכְמֵי הַחוֹזִים שֶׁנִּכְנַס בַּחֲצַר אֶחָד מֵאוֹהֲבָיו וְהִרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַטְמוֹן חָקַר עָלָיו וַיִּמְצָאֵהוּ כֶּסֶף שָׁחֹר נִשְׁתַּנִּית צוּרָתוֹ מִן הַחֲלֵדָה שֶׁעָלְתָה עָלָיו לָקַח מִמֶּנּוּ מְעַט וּמֵרְקוֹ בְּמֶלַח וּבְחֹמֶץ וַיִּשְׁטְפֵהוּ וַיְיַפֵּהוּ עַד שֶׁשָּׁב הַכֶּסֶף אֶל צוּרָתוֹ הַנָּאָה וְאֶל חֶדְרוֹ וְזִיוּוֹ וְאַחַר כָּךְ צִוָּה בַּעַל הַבַּיִת לַעֲשׂוֹת בִּשְׂאָר הַמַּטְמוֹן כֵּן.

קה וַאֲנִי כִּוַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּמַטְמוֹנֵי הַלְּבָבוֹת לְגַלּוֹת אוֹתָם וּלְהַרְאוֹת פְּנֵי זֹהַר מַעֲלוֹתָם כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱלֹהִים וּלְהִדָּבֵק בּוֹ.

קו וְכַאֲשֶׁר תִּקְרָא אָחִי אֶת סִפְרִי זֶה וְתַעֲמֹד עַל עִנְיָנוֹ קָחֵהוּ אֵלֶיךָ לְזָכְרוֹן וְדוֹן עַל נַפְשְׁךָ דִּין אֱמֶת וְהַפֵּךְ בּוֹ וְיַלְּדֵהוּ וְהַדְבֵּק אוֹתוֹ אֶל לִבְּךָ וּמַצְפּוּנְךָ. וְאִם תִּרְאֶה בּוֹ שׁוּם טָעוּת תַּקְּנֵהוּ אוֹ חִסָּרוֹן הַשְׁלִימֵהוּ וְכַוֵּן בּוֹ כַּוָּנַת הַמַּעֲשֶׂה בְּמָה שֶׁיּוֹרֶה עָלָיו וְיַנְהִיג אֵלָיו וְאַל תְּכַוֵּן לְקַנּוֹת הַשֵּׁם וּלְהִתְפָּאֵר בְּחָכְמָתוֹ וְדוּנֵנִי לְזְכוּת בְּמָה שֶׁתַּשְׁקִיף עָלָיו מִטָּעוּת אוֹ מִשְּׁגִיאָה וּבְמָה שֶׁיֵּרָאֶה מִקֹּצֶר יָדִי בְּעִנְיָנָיו וּבְמִלָּיו מִפְּנֵי שֶׁמְּהָרְתִּי לְחַבְּרוֹ וְלֹא הִתְמַהְמַהְתִּי כִּי יָרֵאתִי שֶׁיְּמַהֲרֵנִי הַמָּוֶת וְיִמָּנְעֵנִי מִמָּה שֶׁקִּוִּיתִי בּוֹ וְתֵדַע כִּי הַכֹּחַ הַבְּשָׂרִי קָצָר מֵהַשִּׂיג וְהַטָּבַע הָאֱנוֹשִׁי חָסֵר מֵהַשָּׂלִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תהלים סב) אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כָּזָב בְּנֵי אִישׁ בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד וּכְבָר הִקְדַּמְתִּי לְהִתְוַדּוֹת עַל קְצָר כֹּחִי בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כִּפֶּר לְטָעוּת וְלִשְׁגִיאָה שֶׁתִּהְיֶינָה בּוֹ.

קז וְרָאוּי שֶׁתֵּדַע כִּי כָּל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וּמוּסְרֵי הַנְּפָשׁוֹת נִכְנָסִים תַּחַת אֵלֶּה הָעֲשָׂרָה שָׁרָשִׁים אֲשֶׁר חִבַּרְתִּי בַּסֵּפֶר הַזֶּה צִוּוּיֵיהֶם וְלָאוֵיהֶם כְּהַכְנָסַת הַרַבֵּה מִן הַמִּצְוֹת תַּחַת (ויקרא י״ט:י״ח) וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ וְתַחַת דִּבְרֵי הַכָּתוּב (תהלים טו) לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרֹבָיו וְתַחַת מָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם לד) סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב.

קח הַדְבֵּק אוֹתָם אֶל מַחְשַׁבְתְּךָ וַהֲשִׁיבֵם אֶל רַעְיוֹנְךָ תָּמִיד וְיֵרָאוּ לְךָ תּוֹלְדוֹתֵיהֶם בע״ה כְּשֶׁיִּרָאֶה מִלִּבְּךָ שֶׁאַתָּה חָפֵץ בָּהֶם וְנוֹטֶה אֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם כה) מִי זֶה הָאִישׁ יֶרֵא ה׳ יוֹרֶנּוּ בְּדֶרֶךְ יִבְחָר נַפְשׁוֹ בְּטוֹב תָּלִין וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם.

קט וְרָאִיתִי לַחְתֹּם פְּתִיחַת הַסֵּפֶר הַזֶּה בְּמָשָׁל נָאֶה יְזָרֵז אוֹתְךָ לַעֲמֹד עַל עִנְיָנָיו וְיִעִירְךָ לָדַעַת מַעֲלַת הַמִּין הַזֶּה מִן הַמִּצְוֹת מִשְׁאֵרִיתָן וּמַעֲלַת שְׁאָר הַחָכְמוֹת הַטִּבְעִיּוֹת וְהַמּוּסָרִיּוֹת וְהַדִּבְּרִיּוֹת מֵחָכְמַת הַתּוֹרָה וַהֲבִינֵהוּ בְּקָרְאֲךָ אוֹתוֹ וַהֲשִׁיבֵהוּ בְּרַעְיוֹנֶיךָ תִּמְצָא מָה שֶׁאַתָּה חָפֵץ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

קי וְהוּא שֶׁאֶחָד מִן הַמְּלָכִים חִלֵּק אֶל עֲבָדָיו לוּזֵי הַמֶּשִׁי לִבְחֹן בָּהֶם אֶת דַּעְתָּם. הַזָּרִיז מֵהֶם וְהַנִּלְבָּב שֶׁבָּהֶם בָּחַר מֵחֶלְקוֹ הַטּוֹב שֶׁהָיָה בּוֹ וּמִן הַשְּׁאָר גַּם כֵּן בָּחַר הַטּוֹב שֶׁבּוֹ וְעָשָׂה מֵחֶלְקוֹ שְׁלֹשָׁה מִינִים טוֹב וּבֵינוֹנִי וּפָחוּת וְעָשָׂה מִכָּל מִין לְבַדּוֹ הַטּוֹב בְּמָה שֶׁרָאוּי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ וְעָשָׂה מִמֶּנּוּ אֵצֶל הָאֻמָּנִים הַבְּקִיאִים בִּגְדֵי חֹפֶשׁ מֵעִנְיָנִים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה וְצִבְעוֹנִים שֶׁאֵינָם דּוֹמִים זֶה לָזֶה וַיִּלְבָּשֵׁם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם כָּרָאוּי לוֹ מֵהֶם.

קיא וְהַכְּסִיל מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ עָשָׂה מִכָּל חֶלְקוֹ מִן הַמֶּשִׁי מָה שֶׁעָשָׂה הַזָּרִיז מֵהַמִּין הַפָּחוּת שֶׁבּוֹ וּמִכָּרוֹ בְּמָה שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ מִן הַדָּמִים וַיִּמַהֵר לֵהָנוֹת בּוֹ בְּמַאֲכָל טוֹב וּבְמִשְׁתֶּה טוֹב וְכַדּוֹמֶה לוֹ.

קיב וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַדָּבָר אֶל הַמֶּלֶךְ רָצָה אֶת מַעֲשֵׂה הַזָּרִיז הַנִּלְבָּב וְהִקְרִיבוֹ אֵלָיו וְהֶעֱלָהוּ אֶל מַעֲלַת אַנְשֵׁי סְגֻלָּתוֹ וַיֵּרַע בְּעֵינָיו מַעֲשֵׂה הַכְּסִיל וַיְגָרְשֵׁהוּ וְהִרְחִיקוֹ אֶל שׁוֹמְמוֹת אַרְצוֹתָיו וְהִשְׁכִּינוֹ עִם אַנְשֵׁי קְצָפוֹ.

קיג וְכֵן הָאֱלֹהִים יִת׳ נָתַן סֵפֶר תּוֹרָתוֹ הָאֱמֶת לַעֲבָדָיו לִבְחֹן אוֹתָם וְהַמַּשְׂכִּיל הַפִּקֵּחַ כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא אוֹתוֹ וְיבִינֵהוּ הֲבָנָה בְּרוּרָה יְחַלְּקֵהוּ לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים הָאֶחָד מֵהֶם לָדַעַת הָעִנְיָנִים הַדַּקִּים הָרוּחָנִיִּים אֲשֶׁר הֵם מֵחָכְמַת הַמַּצְפּוּן כְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וּמוּסְרֵי הַנְּפָשׁוֹת וְיחַיֵּב אֶת נַפְשׁוֹ לַעֲשׂוֹתָם תָּדִיר וְאַחֲרֵי כֵן יִבְרֹר מִמֶּנּוּ חֵלֶק שֵׁנִי וְהִיא חָכְמַת חוֹבוֹת הָאֲבָרִים בִּזְמַנָּם וּבִמְקוֹמָם וּאח״כ יְשַׁמֵּשׁ בַּחֵלֶק הַג׳ בְּעִנְיְנֵי דִּבְרֵי הַיָּמִים לְדַעַת כִּתּוֹת ב״א וְתוֹלְדֹתָם עַל סֶדֶר הַדּוֹרוֹת שֶׁעָבְרוּ וּמָה שֶׁאֵרַע מִן הַדְּבָרִים וְהַחִידוֹת בְּיָמִים קַדְמוֹנִים וְיִשַּׁמֵּשׁ בְּכָל עִנְיָן מִמֶּנּוּ בִּזְמַנּוֹ וּבִמְקוֹמוֹ.

קיד וְכָרָאוּי לוֹ כְּפִי הַצֹּרֶךְ אֵלָיו וְיַעֲזֹר עַל הִשְׁתַּמְּשׁוֹ בְּכָל א׳ מֵהֶם בְּחָכְמַת הַשִּׁמּוּשׁ וּבְחָכְמַת הַמּוּפֶת אֲשֶׁר בְּחָכְמַת הַדִּבֵּר שֶׁמֵּהֶם תִּהְיֶינָה הַהַקְדָּמוֹת לַחָכְמָה הָאֱלֹהִית כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בָּהֶם אֵינוֹ מַכִּיר סִימָנֵי חָכְמַת הַבּוֹרֵא בִּבְרִיאוֹתָיו וְלֹא יֵדַע עִנְיְנֵי גּוּפוֹ כָּל שֶׁכֵּן זוּלָתוֹ כַּאֲשֶׁר זִמֵּן הֶעְבֵּד הַזָּרִיז כְּלֵי בַּעֲלֵי הַמְּלָאכוֹת לְהַשְׁלִים מָה שֶׁכִּוֵּן לַעֲשׂוֹתוֹ מִן הַמֶּשִׁי שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

קטו וְהַפֶּתַח הַנִּמְהָר בְּעָמְדוֹ עַל סֵפֶר הָאֱלֹהִים הוּא מְשַׁמֵּשׁ בּוֹ לָדַעַת חִידוֹת הָרִאשׁוֹנִים וְדִבְרֵי הַקַּדְמוֹנִים וִימַהֵר לֵהָנוֹת בּוֹ בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם וְיָבִיא רְאָיָה מִמֶּנּוּ לִרְדֹּף אַחֲרֵי הַתַּאֲוָה וּלְהַנִּיחַ דֶּרֶךְ הַפְּרִישׁוּת וְלַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אִישׁ וְאִישׁ וְלָלֶכֶת אַחֲרֵי רְצוֹן כָּל מִין וּמִין מִבְּנֵי הָאָדָם כְּדַעְתָּם וּכְחֶפְצָם וְהוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (משלי ה) הוּא יָמוּת בְּאֵין מוּסָר וּבְרֹב אִוַּלְתּוֹ יִשְׁגֶּה.

קטז בְּחֹן אָחִי הַמָּשָׁל הַזֶּה וַהֲשִׁיבֵהוּ אֶל מַחְשַׁבְתְּךָ וְהִתְבּוֹנֵן מִסֵּפֶר תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ מָה שֶׁהַעִירוֹתִיךָ עָלָיו וְהֵעָזֵר לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ בְּקְרִיאַת סִפְרֵי הַגְּאוֹן רַבֵּינוּ סַעַדְיָה זַ״ל שֶׁהֵמָּה מְאִירִים הַשֵּׂכֶל וּמְחַדְּדִים הַבִּינָה וּמוֹרִים הַפֶּתִי וּמְזָרְזִים הֶעָצֵל.

קיז וְהָאֱלֹהִים יוֹרֵנוּ דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂאַל מִמֶּנּוּ מְשִׁיחוֹ (תהלים טז) תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שִׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח׃

קיח וְזֹאת הַסְּדָרַת שַׁעֲרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה עַל סִדְרֵיהֶם׃

קיט הַשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן׃ בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב יִחוּד הָאֵל יִתְבָּרַךְ בְּלֵב שָׁלֵם.

קכ הַשַּׁעַר הַשֵּׁנִי׃ בְּבֵאוּר אָפְנֵי הַבְּחִינָה בַּבְּרוּאִים וְרַב טוּב הָאֱלֹהִים עֲלֵיהֶם.

קכא הַשַּׁעַר הַשְּׁלִישִׁי׃ בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב קַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים עָלֵינוּ.

קכב הַשַּׁעַר הָרְבִיעִי׃ בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב הַבִּטָּחוֹן עַל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ.

קכג הַשַּׁעַר הַחֲמִישִׁי׃ בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב הֱיוֹת כָּל מַעֲשֵׂינוּ מְיֻחָדִים לִשְׁמוֹ וּלְהִזָּהֵר מִן הַחֹנֶף.

קכד הַשַּׁעַר הַשִּׁשִּׁי׃ בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב הַכְנִיעָה וְהַשְׁפָּלוּת מִפָּנָיו.

קכה הַשַּׁעַר הַשְּׁבִיעִי׃ בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב הַתְּשׁוּבָה וּגְבוּלוֹתֶיהָ וְהַדְּבָרִים הַתְּלוּיִים בָּהּ.

קכו הַשַּׁעַר הַשְּׁמִינִי׃ בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב הַחֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ לְאֵל יִתְבָּרַךְ.

קכז הַשַּׁעַר הַתְּשִׁיעִי: בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב הַפְּרִישׁוּת וּמַה שֶּׁרָאוּי לָנוּ מִמֶּנָּה.

קכח הַשַּׁעַר הָעֲשִׂירִי: בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב אַהֲבַת הָאֱלֹהִים וּמַעֲלוֹתֶיהָ.

## שער ראשון - שער ייחוד · הקדמה

**א בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב יְחוּד הָאֵל יִתְבָּרַךְ בְּלֵב שָׁלֵם. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר:**

אָמַר הַמְחַבֵּר כַּאֲשֶׁר חָקַרְנוּ עַל מָה שֶׁהַצּוֹרֶךְ אֵלָיו יוֹתֵר מִפִּנּוֹת דָּתֵנוּ וְשָׁרְשֶׁיהָ מָצָאנוּ יִחוּד הָאֱלֹהִים בְּלֵב שָׁלֵם שָׁרְשָׁהּ וִיסוֹדָהּ שֶׁהוּא הַשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן מִשַּׁעֲרֵי הַתּוֹרָה וּבְיִחוּד יִפָּרֵד הַמַּאֲמִין מִן הַכּוֹפֵר וְהוּא רֹאשׁ אֲמִתַּת הַדָּת. וּמִי שֶׁנָּטָה מִמֶּנּוּ לֹא יִתָּכֵן לוֹ מַעֲשֶׂה וְלֹא תִתְקַיֵּם לוֹ אֱמוּנָה.

**ב** וּמִפְּנֵי זֶה הָיָה תְּחִלַּת דִּבְרֵי הָאֱלֹהִים אֵלֵינוּ עַל הַר סִינַי (שמות כ׳:ג׳) אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְגוֹ׳ וְהִזְהִירָנוּ אַחַר כֵּן עַל יַד נְבִיאוֹ בְּאָמְרוֹ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד.

**ג** וְצָרִיךְ שֶׁתְּבִין הַפֶּרֶק הַזֶּה שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל עַד סוֹפוֹ וְתִרְאֶה הֵיאַךְ נֶעְתְּקוּ בּוֹ דְּבָרָיו מֵעִנְיָן לְעִנְיָן וְכָלַל עֲשָׂרָה עִנְיָנִים כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת,

**ד** וְהוּא שֶׁצִּוָּנוּ לְהַאֲמִין בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּאָמְרוֹ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳. וְלֹא הִתְפַּזֵּן בְּכָאן בְּאָמְרוֹ שְׁמַע לְשֶׁמַע הָאֹזֶן אַךְ הִתְפַּזֵּן לֶאֱמוּנַת הַלֵּב כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (שמות כד) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע (דברים ו) וְשָׁמַעְתָּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת וְגוֹ׳ וְכָל מָה שֶׁבָּא עַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה בִּלְשׁוֹן שְׁמִיעָה לֹא הִתְפַּזֵּן בּוֹ כִּי אִם לְהַאֲמִין וּלְקַבֵּל.

**ה** וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר חִיְּבָנוּ לְהַאֲמִין בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ חִיְּבָנוּ לְהַאֲמִין שֶׁהוּא אֱלֹהֵינוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֱלֹהֵינוּ וְאַחַר כֵּן חִיְּבָנוּ לְהַאֲמִין כִּי הוּא אֶחָד אֱמֶת כְּמוֹ שֶׁאָמַר ה׳ אֶחָד.

**ו** וְאַחַר שֶׁחִיְּבָנוּ לְהַאֲמִין וּלְקַבֵּל שְׁלֹשָׁה הָעִנְיָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר זָכַרְנוּ נֶעְתַּק מֵהֶם אֶל מָה שֶׁאָנוּ חַיָּבִין לְחַבֵּר אֲלֵיהֶם וְהוּא אַהֲבַת הָאֵל בְּלֵב שָׁלֵם בְּסֵתֶר וּבַגָּלוּי בְּנַפְשֵׁנוּ וּבִמְאוֹדֵנוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שם) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ וַאֲנִי עָתִיד לְבָאֵר הָעִנְיָן הַזֶּה בְּשַׁעַר אַהֲבַת הָאֵל בְּעֶזְרַ הַצּוּר.

**ז** וְאַחַר כֵּן נֶעְתַּק מֵהֶם לְהַזְהִיר עַל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת בְּאָמְרוֹ וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ ר״ל שֶׁתַּדְבִּיקֵם אֶל לִבְּךָ וְתַאֲמִין בָּם בְּמַצְפּוּנֶךָ.

**ח** וְאַחַר כֵּן נֶעְתַּק מֵהֶם אֶל מִצְוֹת הָאִבְרִים שֶׁהֵם כּוֹלְלִים הַיְדִיעָה וְהַעֲשִׂיָּה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ,

**ט** וְדִבַּרְתָּ בָּם שֶׁאִם לֹא יִהְיֶה לְךָ בֵּן אַל תָּשִׂים הַבֵּן עִלַּת קְרִיאָתְךָ אוֹתָם.

**י** וְאַחַר כֵּן אָמַר בְּשָׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ שֶׁאֵין נִמְנָע מִן הַלֵּב וּמִן הַלָּשׁוֹן מָה שֶׁהֵם חַיָּבִין בּוֹ כְּמוֹ שֶׁאֶפְשָׁר לִנְמְנָע מִשְּׁאָר הָאִבְרִים כַּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ מֵחִיּוּב מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת תָּדִיר בְּפִתְיחַת הַסֵּפֶר הַזֶּה.

**יא** וְכָל זֶה לְהַזְהִיר עַל מָה שֶׁהִקְדִּים בְּמַאֲמַר וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל-לְבָבֶךָ שֶׁתִּהְיֶה רְגִילוּת לְשׁוֹנוֹ בָּהֶם תָּמִיד מְבִיאָה לִידֵי זִכָּרוֹן הַלֵּב וְלֹא יִפָּנֶה לְבָבוֹ מִזְּכֹר הָאֱלֹהִים תָּמִיד. וְזֶה דּוֹמֶה לְמַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע״ה (תהלים טז) שִׁוִּיתִי ה׳ לְנֶגְדִּי תָּמִיד וְאָמַר הַכָּתוּב (דברים ל) כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ.

**יב** וְאַחַר כֵּן נֶעְתַּק מֵחוֹבוֹת הָאִבְרִים אֶל מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה בִּלְבַד, וְשָׂמָהוּ שִׁלְשָׁה חֲלָקִים, בְּאָמְרוֹ: ״וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ״, וְהֵם תְּפִלָּה שֶׁל יָד וּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ וְהַמְּזוּזָה. וְכֻלָּם גּוֹרְמִים לִזְכֹּר אֶת הַבּוֹרֵא וּלְאָהֲבוֹ בְּלֵב שָׁלֵם וְלִכְסֹף לוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב בְּחֻקֵּי זִכָּרוֹן אַהֲבַת הָאוֹהֲבִים (שיר השירים ח, ו): ״שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ״ וְגוֹמֵר. וְאָמַר (ישעיהו מט, טז): ״הֵן עַל כַּפַּיִם חַקּוֹתִיךְ״. וְאָמַר (חגי ב, כג): ״אֶקָּחֲךָ זְרֻבָּבֶל... וְשַׂמְתִּיךָ כַּחוֹתָם״. וְאָמַר (שיר השירים א, יג): ״צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין״. וְשָׁם אוֹתָם שְׁלֹשָׁה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ חֲזָקִים וְקַיָּמִים יוֹתֵר, כַּאֲשֶׁר אָמַר הֶחָכָם (קהלת ד, יב): ״וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק״.

**יג** וְהַפֶּרֶק הַזֶּה כּוֹלֵל עֲשָׂרָה עִנְיָנִים חֲמִשָּׁה מֵהֶם רוּחָנִיִּים וַחֲמִשָּׁה מֵהֶם גַּשְׁמִיִּים.

**יד** וְהָרוּחָנִיִּים תְּחִלָּתָם שֶׁהַבּוֹרֵא נִמְצָא וְהַב׳ שֶׁהוּא אֱלֹהֵינוּ וְהַג׳ שֶׁהוּא אֶחָד וְהָד׳ שֶׁנֶּאֱהַבהוּ וְהַחֲמִישִׁי שֶׁנֶּאֱהַב אוֹתוֹ (שֶׁנֶּעֱבְדֵהוּ) בְּלֵב שָׁלֵם.

**טו** וְהַחֲמִשָּׁה הַגַּשְׁמִיִּים תְּחִלָּתָם וְשֵׁנִיָּתָם וְהַשֵּׁנִי וְדִבַּרְתָּ בָּם וְהַשְּׁלִישִׁי וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת וְגוֹ׳ וְהָרְבִיעִי וְהָיוּ לְטוֹטָפוֹת וְגוֹ׳ וְהַחֲמִישִׁי וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת וְגוֹ׳.

**טז** וארז״ל לָמָּה קָדְמָה שְׁמַע לִוְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יְקַבֵּל עָלָיו עֹל מִצְוֹת. וְעַל כֵּן רָאִיתִי לְהַקְדִּים שַׁעַר הַיִּחוּד עַל שְׁאָר שַׁעֲרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה.

**יז** וְצָרִיךְ שֶׁאַבְאֵר עַתָּה מֵעִנְיַן הַיִּחוּד בְּלֵב שָׁלֵם עֲשָׂרָה עִנְיָנִים.

**יח** הָרִאשׁוֹן: מָה גָּדֵר הַיִּחוּד בְּלֵב שָׁלֵם.

**יט** וְהַשֵּׁנִי: עַל כַּמָּה חֲלָקִים מִתְחַלֵּק עִנְיַן הַיִּחוּד.

**כ** וְהַשְּׁלִישִׁי: אִם נִתְחַיֵּב לַחְקֹר עָלָיו בְּדֶרֶךְ הָעִיּוּן אִם לֹא.

**כא** וְהָרְבִיעִי: אֵיךְ דֶּרֶךְ מֶחְקָרוֹ וּמָה אָנוּ צְרִיכִין לָדַעַת תְּחִלָּה קֹדֶם שֶׁנַּחְקֹר עַל הַיִּחוּד.

**כב** וְהַחֲמִישִׁי: לְבָרֵר הַהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר יִתְבָּרֵר מֵהֶן כִּי יֵשׁ לָעוֹלָם בּוֹרֵא בְּרָאוֹ מֵאַיִן.

**כג** וְהַשִּׁשִּׁי: הֵיאַךְ נְבִיאֵן לְקַיֵּם מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא.

**כד** וְהַשְּׁבִיעִי: לְהָבִיא רְאָיוֹת שֶׁהוּא אֶחָד.

**כה** וְהַשְּׁמִינִי: לְבָאֵר עִנְיְנֵי הָאֶחָד הָעוֹבֵר וְהָאֶחָד הָאֱמֶת.

**כו** וְהַתְּשִׁיעִי: שֶׁהָאֵל יִתְבָּרַךְ אֶחָד אֱמֶת וְאֵין אֶחָד אֱמֶת זוּלָתוֹ.

**כז** וְהָעֲשִׂירִי: בַּמִּדּוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת הַמֻּשְׂכָּלוֹת וְהַכְּתוּבוֹת וְהַפָּנִים אֲשֶׁר יִתְבָּאֵר מֵהֶם לְקַיְּמָם לוֹ וּלְהַרְחִיקָם מִמֶּנּוּ:

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק א

**א** אָמַר הַמְחַבֵּר:

**ב** בְּגֶדֶר יִחוּד הָאֱלֹהִים בְּלֵב שָׁלֵם הוּא שֶׁיִּהְיוּ הַלֵּב וְהַלָּשׁוֹן שָׁוִים בְּיִחוּד הַבּוֹרֵא ית׳ אַחַר אֲשֶׁר יָבִין בְּדַרְכֵי הָרְאָיוֹת בֵּרוּר מְצִיאוּתוֹ וַאֲמִתַּת אַחְדוּתוֹ מֵהֶרֶךְ הָעִיּוּן מִפְּנֵי שֶׁיִּחוּד הָאֱלֹהִים מִתְחַלֵּק בַּמְּדַבְּרִים כְּפִי הִתְחַלְּקוּת הַכָּרָתָם וַהֲבָנָתָם.

**ג** מֵהֶם מִי שֶׁמְּיַחֵד אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹנוֹ בְּלִבַּד וְהוּא שֶׁיִּשְׁמַע ב״א אוֹמְרִים דָּבָר וְהוּא נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם מִבְּלִי דַּעַת עִנְיַן מָה שֶׁהוּא אוֹמֵר.

**ד** וּמֵהֶם מִי שֶׁמְּיַחֲדֵהוּ בְּלִבּוֹ וּלְשׁוֹנוֹ וְיָבִין עִנְיַן מָה שֶׁהוּא אוֹמֵר מֵהֶרֶךְ הַקַּבָּלָה שֶׁקִּבֵּל מֵאֲבוֹתָיו וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ בֵּרוּר מָה שֶׁקִּבֵּל מֵהָעִנְיָן הַהוּא.

**ה** וּמֵהֶם מִי שֶׁמְּיַחֲדֵהוּ אַחַר שֶׁיָּבִין מִדֶּרֶךְ הָרְאָיוֹת אֲמִתַּת הָעִנְיָן אַף יַחְשְׁבֶנּוּ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כִּשְׁאָר הָאֶחָדִים הַנִּמְצָאִים וְיָבֹא לְהַגִּשִׁים הַבּוֹרֵא וּלְהַמְשִׁילֵהוּ בְּצוּרָה וּבְדְמוּת מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אֲמִתַּת יִחוּדוֹ וְעִנְיַן מְצִיאוּתוֹ.

**ו** וּמֵהֶם מִי שֶׁמְּיַחֲדֵהוּ בְּלִבּוֹ וּלְשׁוֹנוֹ אַחַר שֶׁיָּבִין עִנְיַן הָאֶחָד הָאֱמֶת וְהָאֶחָד הָעוֹבֵר וְיָבִיא רְאָיוֹת עַל בֵּרוּר מְצִיאוּתוֹ וַאֲמִתַּת יִחוּדוֹ וְזֶהוּ הַחֵלֶק הַשָּׁלֵם בְּעִנְיַן הַיִּחוּד.

**ז** עַל כֵּן אֲמַרְתִּי בְּגֶדֶר הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם שֶׁהוּא הַשְׁוָאַת הַלֵּב וְהַלָּשׁוֹן בְּיִחוּד הַבּוֹרֵא אַחַר שֶׁיֵּדַע לְהָבִיא רְאָיָה עָלָיו וְלַדַּעַת אָפְנֵי אֲמִתַּת אַחְדוּתוֹ מֵהֶרֶךְ הָעִיּוּן:

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק ב

**א** אָמַר הַמְחַבֵּר אַף עַל כַּמָּה פָּנִים מִתְחַלֵּק יִחוּד הַבּוֹרֵא. אוֹמַר. מִפְּנֵי שֶׁפָּשְׁטָה מִלַּת יִחוּד בְּדִבְרֵי אַנְשֵׁי הַיִּחוּד הִרְגִּילוּ בָּהּ הַרְבֵּה בִּלְשׁוֹנָם וּבְמִלּוֹתָם תָּמִיד עַד אֲשֶׁר שָׁבָה אֶצְלָם מִמִּלּוֹת הַתֻּמַּהּ עַל הַטּוֹב וְעַל הָרַע,

**ב** וְהֵם מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהּ בְּחֶרְדָתָם לְצָרָה גְּדוֹלָה לְהַגְדִּילָהּ וּלְהַפְלִיא עִנְיָנָהּ וְאֵינָם מַעֲלִים עַל מַחְשַׁבְתָּם לְהָבִין אֲמִתַּת עִנְיַן מָה שֶׁיַּעֲבִירוּ עַל לְשׁוֹנָם מִן הַסְּכָלוּת וְהָעַצְלוּת וְהֵם חוֹשְׁבִים כִּי עִנְיַן הַיִּחוּד נִגְמַר לָהֶם כַּאֲשֶׁר נִגְמְרָה מִלָּתוֹ וְלֹא יַרְגִּישׁוּ כִּי לִבּוֹתָם רֵיקִים מֵאֲמִתָּתוֹ וּמַצְפוּנֵיהֶם נְעוּרִים מֵעִנְיָנוֹ מִפְּנֵי שֶׁמְּיַחֲדִים אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹנָם וּבְמִלֵּיהֶם וְיַחְשְׁבוּהוּ בִּלְבָבָם יוֹתֵר מֵהָאֶחָד וְיַדַּמּוּהוּ בְּמַצְפוּנָם בִּדְמוּת שְׁאָר הָאֲחָדִים הַנִּמְצָאִים וְיִסַּפְּרוּ אוֹתוֹ בְּמִדּוֹת לֹא תֵּאוֹתָנָה לָאֶחָד הָאֱמֶת

בַּעֲבוּר שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים עִנְיַן הָאֶחָד הָאֱמֶת וְעִנְיַן הָאֶחָד הָעוֹבֵר אֶלָּא הַסְּגֻלָּה מֵאֲנָשֵׁי הַיִּחוּד שֶׁהֶעֱמִיקוּ בַּחָכְמָה וְהֶבִינוּ עִנְיַן הַבּוֹרֵא וְחֵקֶר הָאֶחָד הָאֱמֶת וּמָה שֶׁהוּא מִתְבּוֹדֵד בּוֹ.

ג וֶאֱמֶת אָמַר הַפִּילוֹסוֹף בְּאָמְרוֹ "לֹא יוּכַל לַעֲבֹד עִלַּת הָעִלּוֹת וּתְחִלַּת הַהַתְחָלוֹת אֶלָּא נְבִיא הַדּוֹר בְּטִבְעוֹ אוֹ הַפִּילוֹסוֹף הַמֻּבְהָק בַּמָּה שֶׁקָּנָהוּ מִן הַחָכְמָה אֲבָל זוּלָתָם, עוֹבְדִים זוּלָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם מְבִינִים נִמְצָא אֶלָּא מֻרְכָּב".

ד וּבַעֲבוּר זֶה מִתְחַלֵּק הַיִּחוּד כְּפִי הִתְחַלְּקוּת דֵּעוֹת בְּנֵי אָדָם וְיִתְרוֹן הַכָּרָתָם עַל אַרְבָּעָה חֲלָקִים:

ה תְּחִלָּתָם יִחוּד הָאֵל בַּלָּשׁוֹן בִּלְבַד וְהַמַּעֲלָה הַזֹּאת הִיא הַמַּעֲלָה אֲשֶׁר יַגִּיעַ אֵלֶיהָ הַקָּטָן וְהַפֶּתִי אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ עִנְיַן הָאֱמוּנָה וְאֵין אֲמִתָּתָהּ קָבוּעַ בְּלִבּוֹ.

ו וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הוּא יִחוּד הָאֵל בַּלֵּב וּבַלָּשׁוֹן ע"י הַקַּבָּלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּמִי שֶׁקִּבֵּל מֵהֶם וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אֲמִתַּת הָעִנְיָן מִצַּד שִׂכְלוֹ וּתְבוּנָתוֹ וְהוּא כְּעִוֵּר הַנִּמְשָׁךְ אַחֲרֵי פִּקֵּחַ וְאֶפְשָׁר שֶׁיְּקַבֵּל מִמְּקַבֵּל כְּמוֹתוֹ וְהוּא כְּחֶבְרַת עִוְרִים שָׁם כָּל אֶחָד מֵהֶם יָדוֹ עַל שְׁכֶם חֲבֵרוֹ עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֶל הַפִּקֵּחַ אֲשֶׁר בְּרֹאשׁ הַחֲבוּרָה שֶׁמַּנְהִיגָם שֶׁאִם יִפְשַׁע הַפִּקֵּחַ הַזֶּה בָּהֶם וְיִתְעַלֵּם מֵהֶם וְלֹא יְזַהֵר בִּשְׁמִירָתָם אוֹ אִם יִכָּשֵׁל אֶחָד מֵהֶם אוֹ יִקָּרֵהוּ מִקְרֶה, יִקָּרֶה לַכֹּל הַמִּקְרֶה הַהוּא וְיִתְעוּ מִנִּי דֶּרֶךְ וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּפְּלוּ בְּבוֹר אוֹ בְּגַמִּין אוֹ שֶׁיִּכָּשְׁלוּ בְּדָבָר שֶׁיְּמַנְּעֵם מִלֶּכֶת.

ז וְכֵן הַמְיַחֵד מִצַּד הַקַּבָּלָה אֵין בּוֹטְחִין בּוֹ שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי שִׁתּוּף שֶׁאִם יִשְׁמַע דִּבְרֵי הַמִּינִים וְטַעֲנוֹתָם אֶפְשָׁר שֶׁתִּשְׁתַּנֶּה דַּעְתּוֹ וְיִטְעֶה וְלֹא יַכִּיר וּמִפְּנֵי זֶה אָמְרוּ רז"ל הֱוֵי שָׁקוּד לִלְמוֹד תּוֹרָה וְדַע מָה שֶּׁתָּשִׁיב לָאֶפִּיקוֹרוֹס.

ח וְהַחֵלֶק הַג' מֵחֶלְקֵי הַיִּחוּד הוּא יִחוּד הַבּוֹרֵא בַּלֵּב וּבְלָשׁוֹן אַחַר שֶׁיּוּכַל לְהָבִיא עָלָיו רְאָיוֹת עַל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ כְּדֶרֶךְ הָעִיּוּן מִבְּלִי דַּעַת עִנְיַן הָאֶחָד הָאֱמֶת וְהָאֶחָד הָעוֹבֵר. וְזֶה דּוֹמֶה לְפִקֵּחַ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְהוּא רוֹצֶה לָלֶכֶת אֶל אֶרֶץ רְחוֹקָה וְהַדֶּרֶךְ מִתְחַלֶּקֶת לְדְרָכִים רַבִּים מְסֻפָּקִים וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ וּמַכִּיר הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה אֶל הָעִיר אֲשֶׁר שָׁם מְגַמָּתוֹ אֵלֶיהָ אע"פ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הַצַּד וְאוֹתָהּ הַפֵּאָה,

ט וְהוּא יָגֵעַ לְמְאֹד וְאֵינֶנּוּ מַגִּיעַ אֶל חֶפְצוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (קהלת י) עֲמַל הַכְּסִילִים תְּיַגְּעֶנּוּ אֲשֶׁר לֹא יָדַע לָלֶכֶת אֶל עִיר.

י וְהַחֵלֶק הָרְבִיעִי הוּא יִחוּד הָאֱלֹהִים בַּלֵּב וּבַלָּשׁוֹן אַחַר אֲשֶׁר יֵדַע לְהָבִיא הָרְאָיוֹת עָלָיו וְלַעֲמֹד עַל אֲמִתַּת אַחְדּוּתוֹ מִדֶּרֶךְ הָעִיּוּן וְהַסְּבָרוֹת הַנְּכוֹנוֹת הַשִּׂכְלִיּוֹת וְזֶהוּ הַחֵלֶק הַשָּׁלֵם וְהֶחָשׁוּב שֶׁבָּהֶם וְהַמַּעֲלָה הַזֹּאת הִיא אֲשֶׁר הִזְהִיר עָלֶיהָ הַנָּבִיא בְּאָמְרוֹ (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹמֵר:

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק ג

א אַךְ לָדַעַת אִם אָנוּ חַיָּבִין לַחְקֹר עַל הַיִּחוּד בְּדֶרֶךְ הָעִיּוּן אִם לֹא, אֹמַר, כִּי כָּל מִי שֶׁיּוּכַל לַחְקֹר עַל הָעִנְיָן הַזֶּה וְהַדּוֹמֶה לוֹ מִן הָעִנְיָנִים הַמַּשְׂכָּלִים בְּדֶרֶךְ הַסְּבָרָא הַשִּׂכְלִית חַיָּב לַחְקֹר עָלָיו כְּפִי הַשָּׂגָתוֹ וְכֹחַ הַכָּרָתוֹ.

ב וּכְבָר הִקְדַּמְתִּי בְּתְחִלַּת הַסֵּפֶר הַזֶּה מִן הַדְּבָרִים הַמַּרְאִים חִיּוּב הָעִנְיָן מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי וְהַמִּתְעַלֵּם מֵחֲקוֹר חֲרִי זֶה מְגֻנֶּה וְנֶחְשָׁב מִן הַמִּקְצָרִים בַּחָכְמָה וּבְמַעֲשֶׂה וְהוּא דּוֹמֶה לְחוֹלֶה שֶׁהוּא בָּקִי בְּחָלְיוֹ וּבְדֶרֶךְ רְפוּאָתוֹ סָמוּךְ עַל רוֹפֵא שֶׁמְּרַפֵּא אוֹתוֹ בְּכַמָּה מִינֵי רְפוּאוֹת וְהוּא מִתְעַצֵּל לְעַיֵּן בְּחָכְמָתוֹ וּסְבָרָתוֹ בְּרְפוּאוֹת הָרוֹפֵא לָדַעַת אִם הוּא מִתְעַסֵּק בְּעִנְיָנָיו עַל דֶּרֶךְ נְכוֹנָה אִם לֹא וְהָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד עַל זֶה מִבְּלִי דָּבָר שֶׁיְּמַנְּעֵהוּ. וּכְבָר חִיְּבָתְנוּ הַתּוֹרָה בָּזֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ וְגוֹ'.

ג וְהָרְאָיָה שֶׁהַהֲשָׁבָה אֶל הַלֵּב הוּא עִיּוּן הַשֵּׂכֶל הוּא מָה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה מד) וְלֹא יָשִׁיב אֶל לִבּוֹ וְלֹא דַעַת וְלֹא תְבוּנָה וְגוֹ' וְאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה (דה"א כח) וְאַתָּה שְׁלֹמֹה בְנִי דַּע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ בְּלֵב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה כִּי כָל לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ ה' וְגוֹ'.

ד וְאָמַר (תהלים ק) דְּעוּ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.

ה וְאָמַר (שם צא) אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי וְאָמַר (ירמיהו ט':כ"ג) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל הֱוֵי שָׁקוּד לִלְמוֹד תּוֹרָה וְדַע מָה שֶּׁתָּשִׁיב לָאֶפִּיקוֹרוֹס וְאָמְרָה תּוֹרָה (דברים ד) וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הִיא חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים וְגוֹ'.

ו וא"א שֶׁיּוּדוּ לָנוּ הָאֱמוּת בְּמַעֲלוֹת הַחָכְמָה וְהַבִּינָה עַד שֶׁיָּעִידוּ לָנוּ הָרְאָיוֹת וְהַמּוֹפְתִים וְעֵדֵי הַשֵּׂכֶל עַל אֲמִתַּת תּוֹרָתֵנוּ וְאֹמֶן אֱמוּנָתֵנוּ. וּכְבָר הִבְטִיחָנוּ יוֹצְרֵנוּ לְגַלּוֹת מָסָךְ הַסִּכְלוּת מֵעַל שִׂכְלָם וְשֶׁיֵּרָאֶה כְּבוֹדוֹ הַבָּהִיר לְאוֹת לָנוּ עַל אֲמִתַּת תּוֹרָתֵנוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר (ישעיה ס) וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֶךָ וְגוֹ' וְאוֹמֵר (שם ב)

וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה׳ וְגוֹ׳.

ז וּכְבָר הִתְבָּאֵר מִן הַשֵּׂכֶל וּמִן הַקַּבָּלָה שֶׁאָנוּ חַיָּבִין לְעַיֵּן בְּמָה שֶׁנּוּכַל לְהַשִּׂיג בֵּרוּרוֹ בְּדַעְתֵּנוּ:

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק ד

א אַךְ אֵיךְ דֶּרֶךְ הַמֶּחְקָר עַל אֲמִתַּת הַיִּחוּד וּמָה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִין לְדַעְתּוֹ קֹדֶם שֶׁנַּחְקֹר עַל הַיִּחוּד אוֹמַר,

ב כִּי כָּל דָּבָר שֶׁמְּבַקְּשִׁים לָדַעַת אוֹתוֹ כְּשֶׁמִּסְתַּפְּקִים בְּמְצִיאוּתוֹ צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עָלָיו תְּחִלָּה אִם הוּא נִמְצָא אִם לֹא וּכְשֶׁתִּתְבָּרֵר אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ צָרִיךְ לַחְקֹר עָלָיו מַהוּ וְאֵיךְ הוּא וְלָמָּה הוּא. אַךְ הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה אֵין אָדָם רַשַּׁאי לִשְׁאוֹל עָלָיו אֶלָּא בְּאִם הוּא בִּלְבַד. וּכְשֶׁתִּתְבָּרֵר מְצִיאוּתוֹ בְּדֶרֶךְ הָעִיּוּן נַחְקֹר עָלָיו אִם הוּא אֶחָד אוֹ יוֹתֵר מֵאֶחָד. וְכַאֲשֶׁר יִתְבָּרֵר לָנוּ שֶׁהוּא אֶחָד נַחְקֹר עַל עִנְיַן הָאֶחָד וְעַל כַּמָּה פָּנִים יֵאָמֵר אֶחָד וּבָזֶה יִתְקַיֵּם לָנוּ הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד.

ג עַל כֵּן אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לַחְקֹר תְּחִלָּה הַיֵּשׁ לעוה״ז בּוֹרֵא אִם לֹא. וְכַאֲשֶׁר יִתְבָּרֵר לָנוּ שֶׁיֵּשׁ לָעוֹלָם בּוֹרֵא בְּרָאוֹ וְחִדְּשׁוֹ נַחְקֹר עָלָיו אִם הוּא אֶחָד אוֹ יוֹתֵר מֵאֶחָד וּכְשֶׁיִּתְבָּרֵר כִּי הוּא אֶחָד נַחְקֹר עַל עִנְיַן הָאֶחָד הָעוֹבֵר וְהָאֶחָד הָאֱמֶת. וּמָה שֶּׁצָּרִיךְ לְסַפֵּר בּוֹ עַל הַבּוֹרֵא מֵעִנְיָנוֹ וּבוֹ יִשְׁלַם עִנְיַן הַיִּחוּד בְּלִבֵּנוּ וְיִגָּמֵר בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ בעז״ה:

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק ה

א אַךְ הַהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר יִתְבָּרֵר מֵהֶן כִּי יֵשׁ לָעוֹלָם הַזֶּה בּוֹרֵא בְּרָאוֹ מֵאַיִן הֵן שָׁלֹשׁ הַקְדָּמוֹת.

ב אַחַת מֵהֶנָּה כִּי הַדָּבָר אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ.

ג וְהַשֵּׁנִית כִּי הַהַתְחָלוֹת יֵשׁ תַּכְלִית לְמִסְפָּרָן וְכֵינָן שֶׁיֵּשׁ תַּכְלִית לְמִסְפָּרָן יֵשׁ לָהֶן רִאשׁוֹן שֶׁאֵין רִאשׁוֹן לְפָנָיו.

ד וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי כָל מְחֻדָּשׁ.

ה וְכַאֲשֶׁר תִּתְקַיְּמְנָה אֵלֶּה הַשָּׁלֹשׁ הַקְדָּמוֹת תִּהְיֶה הַתּוֹלָדָה מֵהֶן לְמִי שֶׁיֵּדַע לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן וּלְחַבְּרָן כִּי יֵשׁ לָעוֹלָם בּוֹרֵא בְּרָאוֹ מֵאַיִן כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר מִמָּה שֶׁאָנוּ עֲתִידִין לְבָאֲרוֹ בע״ה.

ו וְהָרְאָיָה עַל בְּרוּר אֵלּוּ הַג׳ הַקְדָּמוֹת הוּא מָה שֶׁאֲסַפֵּר.

ז וְהוּא שֶׁנֹּאמַר כִּי כָל נִמְצָא אַחַר שֶׁלֹּא הָיָה אֵינֶנּוּ נִמְלָט מֵאֶחָד מִשְּׁנֵי דְּבָרִים אִם שֶׁהִמְצִיא הוּא אֶת עַצְמוֹ אוֹ שֶׁהִמְצִיא אוֹתוֹ זוּלָתוֹ.

ח וְכָל מָה שֶׁנַּחְשֹׁב עָלָיו שֶׁהוּא עָשָׂה א״ע לֹא יִמָּלֵט ג״כ מֵא׳ מִשְּׁנֵי דְּבָרִים אִם שֶׁעָשָׂה א״ע קֹדֶם הֱוָיָתוֹ אוֹ אַחַר הֱוָיָתוֹ,

ט וּשְׁנֵיהֶם אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם נֹאמַר שֶׁעָשָׂה א״ע אַחַר הֱוָיָתוֹ לֹא עָשָׂה כְּלוּם שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ מִפְּנֵי הַקְדֻמַת הֱוָיָתוֹ לְמַעֲשֵׂהוּ א״כ לֹא עָשָׂה כְּלוּם.

י וְאִם נֹאמַר שֶׁעָשָׂה אֶת עַצְמוֹ קֹדֶם הֱוָיָתוֹ בָּעֵת הַהִיא הָיָה אֶפֶס וְהָאֶפֶס לֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ מַעֲשֶׂה וְלֹא הַנָּחָה כִּי הָאֶפֶס לֹא יַעֲשֶׂה דָּבָר וְנִמְנַע שֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים,

יא וְהִתְבָּרְרָה הַהַקְדָּמָה הָרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ:

יב וּבְרוּר הַהַקְדָּמָה הַשֵּׁנִית הוּא עַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה,

יג שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ תְּכְלָה יֵשׁ לוֹ תְּחִלָּה כִּי כְּבָר נִתְבָּרֵר שֶׁכָּל מָה שֶׁאֵין לוֹ תְּחִלָּה אֵין לוֹ תְּכְלָה מִפְּנֵי שא״א לְהַגִּיעַ בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ תְּחִלָּה אֶל גְּבוּל שֶׁיַּעֲמֹד הָאָדָם אֶצְלוֹ,

יד וּמָה שֶּׁנִּמְצָא לוֹ אַחֲרִית נֵדַע כִּי הָיָה לוֹ רִאשׁוֹן אֵין רִאשׁוֹן לְפָנָיו וּתְחִלָּה שֶׁאֵין לוֹ תְּחִלָּה וְכָל אֲשֶׁר נַעֲמֹד עַל תַּכְלִית מֵהַהַתְחָלוֹת הַנִּמְצָאוֹת בָּעוֹלָם נֵדַע כִּי הָיָה לָהֶם רִאשׁוֹן אֵין רִאשׁוֹן לְפָנָיו וּתְחִלָּה שֶׁאֵין לָהּ תְּחִלָּה. כִּי אֵין הַתְחָלוֹת מִבְּלִי תַּכְלִית לִתְחִלָּתָם.

**טו** וְעוֹד מִן הַיְדוּעַ כִּי כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק יֵשׁ לוֹ כֹּל כִּי אֵין הַכֹּל חֶלְקָיו וְלֹא יִתָּכֵן לִהְיוֹת חֵלֶק לְמָה שֶׁאֵין לוֹ תַּכְלִית כִּי גֶּדֶר הַחֵלֶק אֵינוֹ כִּי אִם שִׁעוּר נִפְרָד מִשִּׁעוּר כִּי שִׁעוּר הַקָּטָן סוֹפֵר אֶת הַגָּדוֹל כַּאֲשֶׁר זָכַר אֶקְלִידֶ״ס בִּתְחִלַּת הַמַּאֲמָר הַחֲמִישִׁי מִסֵּפֶר הַשִּׁעוּר.

**טז** וְאִם נַעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ תַּכְלִית בְּפֹעַל וְנַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ קָצָתוֹ יִהְיֶה הַנִּשְׁאָר פָּחוֹת מִמָּה שֶׁהָיָה קֹדֶם מִבְּלִי סָפֵק וְאִם יִהְיֶה הַשְּׁאָר מֵאֵין תַּכְלִית יִהְיֶה דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ תַּכְלִית גָּדוֹל מִדָּבָר שֶׁאֵין לוֹ תַּכְלִית וְהוּא מָה שֹּא״א.

**יז** וְאִם יִהְיֶה לַשְּׁאָר תַּכְלִית אִם נוֹסִיף עָלָיו הַחֵלֶק הַמֻּפְרָשׁ מִמֶּנּוּ וְהוּא יֵשׁ לוֹ תַּכְלִית יִהְיֶה הַכֹּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּכְלִית. וּכְבָר הָיָה בִּתְחִלַּת דְּבָרֵינוּ מֵאֵין תַּכְלִית. וא״כ יִהְיֶה בְּתַכְלִית וּמֵאֵין תַּכְלִית וְזֶה הֶפֶךְ שֹּא״א לִהְיוֹת וְלֹא יִתָּכֵן לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ שֶׁאֵין לוֹ תַּכְלִית חֵלֶק כִּי כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק יֵשׁ לוֹ תַּכְלִית מִבְּלִי סָפֵק,

**יח** וּכְשֶׁנַּחֲלֹק מִמֶּנּוּ שֶׁיָּצָא אֶל גֶּדֶר הַהֶוְיָה בָּעוֹלָם מִן הָאִשִּׁים מִימֵי נֹחַ עַד יְמֵי מֹשֶׁה ע״ה בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ יִהְיֶה חֵלֶק מִכָּל אִישֵׁי הָעוֹלָם וְהוּא מַגִּיעַ עַד תַּכְלִית א״כ הַכֹּל הוּא מַגִּיעַ אֶל תַּכְלִית מִסְפָּר. וְכֵיוָן שֶׁכָּל הָעה״ז מַגִּיעַ עַד תַּכְלִית צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ תְּחִלּוֹתָיו מַגִּיעוֹת עַד תַּכְלִית מִסְפָּר וְהַדִּין נוֹתֵן שֶׁיִּהְיֶה לָעוֹלָם הַזֶּה רִאשׁוֹן אֵין רִאשׁוֹן לְפָנָיו וְצָרִיךְ בַּעֲבוּר זֶה לְהַגִּיעַ הַתְּחָלוֹת בְּרֵאשִׁיתָם כַּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ:

**יט** וּבְרוּר הַמַּקְדָּמָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁנֹּאמַר כִּי כָּל מְחֻבָּר מֻרְכָּב מִבְּלִי סָפֵק מִדְּבָרִים יוֹתֵר מֵאֶחָד וְהַדְּבָרִים הָהֵם אֲשֶׁר חֻבַּר מֵהֶם הֵם קוֹדְמִים לוֹ הַקְדָּמָה טִבְעִית וְכֵן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מְחֻבָּרוֹ קוֹדֵם לוֹ הַקְדָּמָה זְמַנִּית וְטִבְעִית,

**כ** וְהַקַּדְמוֹן הוּא שֶׁאֵין לוֹ עִלָּה וּמָה שֶׁאֵין לוֹ עִלָּה אֵין לוֹ תְּחִלָּה וּמָה שֶׁאֵין לוֹ תְּחִלָּה אֵין לוֹ תְּכְלָה וּמָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּחִלָּה אֵינֶנּוּ קַדְמוֹן וְכָל מָה שֶׁאֵינוֹ קַדְמוֹן הוּא מְחֻדָּשׁ מִפְּנֵי שֶׁאֵין בֵּין הַקַּדְמוֹן וְהַמְּחֻדָּשׁ אֶמְצָעִי שֶׁיִּהְיֶה לֹא קַדְמוֹן וְלֹא מְחֻדָּשׁ א״כ כָּל מְחֻבָּר אֵינֶנּוּ קַדְמוֹן וְעַל כָּל פָּנִים הוּא מְחֻדָּשׁ וְכֵיוָן שֶׁנִּתְבָּרְרָה הַהַקְדָּמָה הַשְּׁלִישִׁית אֲשֶׁר זָכַרְנוּ נִתְקַיְּמוּ הַשָּׁלֹשׁ הַקְּדִמוֹת:

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק ו

**א** אַךְ עַל אֵיזֶה פָּנִים נִשְׁתַּמֵּשׁ בַּהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר זָכַרְנוּ בְּבֵרוּר מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה הוּא.

**ב** כַּאֲשֶׁר נִשְׁתַּכֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה נִמְצָאֵהוּ מְחֻבָּר וּמֻרְכָּב אֵין חֵלֶק מֵחֶלְקָיו מִבְּלִי חִבּוּר וְסִדּוּר וְנִרְאִים אוֹתוֹ בְּהַרְגָּשׁוֹתֵינוּ וְשִׂכְלֵנוּ כַּבַּיִת הַבָּנוּי אֲשֶׁר זַמַּן בּוֹ כָּל הַצָּרִיךְ לוֹ. הַשָּׁמַיִם מִמַּעַל כְּתִקָּרָה וְהָאָרֶץ מִתַּחַת (ס״א מתוחה) כְּמַצָּע וְהַכּוֹכָבִים מְסֻדָּרִים כִּנֵּרוֹת וְכָל הַגּוּפוֹת צְבוּרוֹת בּוֹ כְּמִכְמַנִּים כָּל דָּבָר לְמָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ וְהָאָדָם כְּבַעַל הַבַּיִת הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל אֲשֶׁר בּוֹ. וּמִינֵי הַצְּמָחִים מְזֻמָּנִים לְתוֹעַלְתּוֹ וּמִינֵי הַחַיּוֹת מִשְׁתַּמְּשִׁים לַהֲנָאָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים ח) תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה תַּחַת רַגְלָיו צֹנָה וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדָי צִפּוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם עֹבֵר אָרְחוֹת יַמִּים.

**ג** וְסֵדֶר זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ וּבוֹאָהּ לְהַעֲמִיד עִתֵּי הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה וַעֲלִיָּתָהּ וִירִידָתָהּ לְהַמְצִיא הַקּוֹר וְהַחֹם וְהַקַּיִץ וְהַחֹרֶף מֵעִנְיְנֵי הַזְּמַנִּים וְתוֹעֲלוֹתֵיהֶם וּשְׁנוֹתָם תָּמִיד עַל סִדּוּר א׳ מִבְּלִי הֶפְסֵק כִּדְכְתִיב (איוב ט) הָאֹמֵר לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרָח וּבְעַד כּוֹכָבִים יַחְתֹּם וּכְתִיב (תהלים קד) תָּשֶׁת חֹשֶׁךְ וִיהִי לָיְלָה וגו׳.

**ד** וְסִבּוּב הַגַּלְגַּלִּים אֲשֶׁר תְּנוּעוֹתָם מִתְחַלְּפוֹת וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת עַל הַנְּהָגָה מְשֻׁעֶרֶת וּמְשֻׁקֶּלֶת מְכֻוָּן לֹא יָזִיז וְלֹא יְשַׁתֵּנֶּה וְהַכַּוָּנָה בְּכָל דָּבָר מִמֶּנּוּ כַּוָּנַת תּוֹעֶלֶת וְתַקָּנָה לַמְדַבְּרִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה ע״ה (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם וגו׳ וְאָמַר לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ תַּחַת הַשָּׁמָיִם,

**ה** וְכָל זֶה חִבּוּרוֹ וְהַרְכָּבָתוֹ נִרְאִים בְּכֻלּוֹ וּבְמִקְצָתוֹ, וּכְשֶׁנִּעְיַן בַּצְּמָחִים וּבְבַעֲלֵי חַיִּים נִמְצָאֵם מְחֻבָּרִים מֵהַיְסוֹדוֹת הָאַרְבָּעָה וְהֵם הָאֵשׁ וְהָרוּחַ וְהַמַּיִם וְהֶעָפָר וְהֵמָּה נֶחְלָקִים וְנִפְרָדִים,

**ו** וְאֵין בָּנוּ יְכֹלֶת לְחַבְּרָם הַחִבּוּר הַטִּבְעִי מִפְּנֵי שֶׁמִּקְצָתָם מִשְׁתַּנֶּה אֶל קְצָתָם וּקְצָתָם כְּנֶגֶד קְצָתָם וְאִם נְחַבֵּר דָּבָר מֵהֶם הֵם מְמַהֲרִים לְהִשְׁתַּנּוֹת וּלְהִתְחַלֵּף. אַךְ הַחִבּוּר שֶׁחִבְּרָה אוֹתוֹ הַתּוֹלָדָה הוּא חִבּוּר מְתֻקָּן וְקַיָּם עַד עֵת קֵץ.

**ז** וּכְבָר חָשְׁבוּ קְצָת הַפִּילוֹסוֹפִים כִּי הַגַּלְגַּלִּים וְהַכּוֹכָבִים וְהָאִישִׁים הָעֶלְיוֹנִים הֵם מִתּוֹלֶדֶת הָאֵשׁ. וְדוֹמֶה לָזֶה מ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט וּבָזֶה רָאָיָה עַל הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת וְאֵינֶנָּה תּוֹלָדָה חֲמִישִׁית כַּאֲשֶׁר חָשַׁב אֲרִיסְט״ו.

**ח** וְכֵיוָן שֶׁהַנִּמְצָאוֹת הוֹוֹת מִן הַיְסוֹדוֹת וּמְחֻבָּרוֹת מֵהֶם וְיָדַעְנוּ כִּי לֹא נִמְזְגוּ מֵאֲלֵיהֶן וְלֹא נִתְחַבְּרוּ בְּטִבְעָן מִפְּנֵי הַמַּחְלֹקֶת שֶׁבֵּינֵיהֶם עָלָה בְּדַעְתֵּנוּ וְנִתְבָּרֵר בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ כִּי מְחַבְּרָם זוּלָתָם וְקוֹשְׁרָם בִּלְעֲדֵיהֶם וּמַרְכִּיבָם כְּנֶגֶד טִבְעָם עַל כָּרְחָם. הוּא בּוֹרְאָם ית׳ אֲשֶׁר תִּקֵּן קְשׁוּרָם וְתִכֵּן חִבּוּרָם.

**ט** וְכַאֲשֶׁר נַחְקֹר עַל הַיְסוֹדוֹת הָאַרְבָּעָה נִמְצָאֵם מְחֻבָּרִים מֵחֹמֶר וְצוּרָה וְהֵמָּה הָעֶצֶם וְהַמִּקְרֶה,

י וְהַחֹמֶר שֶׁלָּהֶם הוּא הַחֹמֶר הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הוּא שֹׁרֶשׁ הַיְסוֹדוֹת הָאַרְבָּעָה וְהַחֹמֶר הַהִיוּלִי שֶׁלָּהֶם.

יא וְהַצּוּרָה הִיא הַצּוּרָה הָרִאשׁוֹנָה הַכְּלָלִית אֲשֶׁר הִיא שֹׁרֶשׁ כָּל צוּרָה עַצְמִית וְכָל צוּרָה מִקְרִית כַּחַם וְכַקֹּר וְכַלַּחוּת וְכַיֹּבֶשׁ וְהַכֹּבֶד וְהַקַּלּוּת וְהַתְנוּעָה וְהַמְּנוּחָה וְהַדּוֹמֶה לָהֶם,

יב וְהַהַרְכָּבָה וְהַחִבּוּר נִרְאִים בְּכָל הָעוֹלָם וּבְכָל חֶלְקָיו בְּשָׁרָשָׁיו וּבַעֲנָפָיו בִּפְשׁוּטוֹ וּבְמֻרְכָּבוֹ בְּעֶלְיוֹנוֹ וּבְתַחְתּוֹנוֹ וְצָרִיךְ מִמָּה שֶׁהִקְדַּמְנוּ שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ מְחֻדָּשׁ כַּאֲשֶׁר הִתְבָּרֵר לָנוּ כִּי כָל מְחֻבָּר מְחֻדָּשׁ וְהַדִּין חַיֵּב שֶׁנַּאֲמִין כִּי הָעוֹלָם מְחֻדָּשׁ. וְכֵיוָן שֶׁכֵּן הוּא וְנִמְנָע שֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר עֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ. צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָעוֹלָם עֹשֶׂה שֶׁהִתְחִילוֹ וְחִדְּשׁוֹ.

יג וּמִפְּנֵי שֶׁהִתְבָּרֵר כִּי הַהִתְחָלוֹת א״א שֶׁיִּהְיוּ מֵאֵין תַּכְלִית לְתִחְלָתָם. מִן הַדִּין שֶׁיִּהְיֶה לָעוֹלָם תְּחִלָּה אֵין תְּחִלָּה לְפָנָיו וְרִאשׁוֹן שֶׁאֵין לוֹ רִאשׁוֹן. וְהוּא אֲשֶׁר יְצָרוֹ וְחִדְּשׁוֹ מֵאֵין דָּבָר לֹא בְּדָבָר וְלֹא עַל דָּבָר,

יד וכמ״ש הַכָּתוּב בָּעִנְיָן הַזֶּה (ישעיה מד) אָנֹכִי ה׳ עֹשֶׂה כֹּל נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדִּי רֹקַע הָאָרֶץ מִאִתִּי וְאָמַר (איוב כו) נֹטֶה צָפוֹן עַל תֹּהוּ תֹּלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה וְהוּא הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה אֲשֶׁר אוֹתוֹ דָּרַשְׁנוּ וּלְמָצְאוֹ כִּוַּנּוּ בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ וְשִׂכְלֵנוּ. הוּא הַקַּדְמוֹן הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר אֵין רֵאשִׁית לְרֵאשִׁיתוֹ וְאֵין תַּכְלִית לְקַדְמוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וְאָמַר (שם מא) אֲנִי ה׳ רִאשׁוֹן וְאֶת אַחֲרֹנִים אֲנִי הוּא.

טו וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאָמְרוּ שֶׁהָעוֹלָם נִהְיָה בְּמִקְרֶה מִבְּלִי בּוֹרֵא שֶׁהִתְחִילוֹ וְיוֹצֵר שֶׁיְּצָרוֹ. וּמִן הַתְּמַהּ בְּעֵינַי אֵיךְ תַּעֲלֶה בְּדַעַת מְדַבֵּר בְּעוֹדְנוּ בִּבְרִיאוּתוֹ כַּמַּחְשָׁבָה הַזֹּאת וְאִלּוּ הָיָה בַּעַל הַמַּאֲמָר הַזֶּה שׁוֹמֵעַ אָדָם שֶׁיֹּאמַר בְּמַאֲמָרוֹ בַּגַּלְגַּל אֶחָד שֶׁל מַיִם שֶׁהוּא מִתְגַּלְגֵּל לְהַשְׁקוֹת חֶלְקָה אַחַת שֶׁל שָׂדֶה אוֹ גִּנָּה וְחוֹשֵׁב כִּי זֶה נִתְקַן מִבְּלִי כַּוָּנַת אָמֵן שֶׁטָּרַח בְּחִבּוּרוֹ וְהַרְכָּבָתוֹ וְשָׂם כָּל כְּלִי מִכְּלָיו לְעֵמַת הַתּוֹעֶלֶת הָיָה לוֹ לְהַפְלִיא וּלְהַגְדִּיל הַרְבֵּה עָלָיו וְלַחְשֹׁב אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַסִּכְלוּת וימַהֵר לְהַכְזִיבוֹ וְלִדְחוֹת מַאֲמָרוֹ וְכֵיוָן שֶׁיִּדְחֶה הַמַּאֲמָר הַזֶּה בְּגַלְגַּל קָטָן וּפָחוּת וְנִבְזֶה שֶׁנַּעֲשָׂה בְּתַחְבּוּלָה קְטַנָּה לְתַקָּנַת חֶלְקָה קְטַנָּה מֵהָאָרֶץ אֵיךְ יַתִּיר לְעַצְמוֹ לַחְשֹׁב כַּמַּחְשָׁבָה הַזֹּאת בַּגַּלְגַּל הַגָּדוֹל הַסּוֹבֵב אֶת כָּל הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִן הַבְּרוּאִים. וְהוּא בְּחָכְמָה. תִּקָּצֵרְנָה דֵּעוֹת כָּל בָּשָׂר וְשִׂכְלֵי הַמְדַבְּרִים לְהַשִּׂיג חֲוָיָתָהּ וְהוּא מוּכָן לְתוֹעֶלֶת כָּל הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵיךְ יוּכַל לוֹמַר שֶׁיִּהְיֶה מִבְּלִי כַּוָּנַת מְכַוֵּן וּמַחְשֶׁבֶת חָכָם בַּעַל יְכֹלֶת.

טז וּמִן הַיְדוּעַ אֶצְלֵנוּ כִּי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הֵם מִבְּלִי כַּוָּנַת מְכַוֵּן לֹא יִמָּצֵא בְּמְאוּמָה מֵהֶם סִימָן לְחָכְמָה וְלִיכֹלֶת. וַהֲלֹא תִּרְאֶה אִם יִשָּׁפֵךְ לְאָדָם דְּיוֹ פִּתְאוֹם עַל נְיָר חָלָק שא״א שֶׁיִּצְטַיֵּר מִמֶּנּוּ עָלָיו כְּתָב מְסֻדָּר וְשִׁיטוֹת נִקְרָאוֹת כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּקַלְמוֹס. וְאִלּוּ הֵבִיא אָדָם לְפָנֵינוּ כְּתָב מְסֻדָּר מִמָּה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת מִבְּלִי מְצוּעַ קוֹלְמוֹס וְאוֹמֵר כִּי נִשְׁפַּךְ הַדְּיוֹ עַל הַנְּיָר וְנֶעֱשְׂתָה צוּרַת הַכְּתָב עָלָיו מֵעַצְמָהּ הֵיינוּ מִמַּהֲרִים לְהַכְזִיבוֹ עַל פָּנָיו שֶׁאֵינֶנּוּ נִמְלָט מִכַּוָּנַת מְכַוֵּן,

יז וְכֵיוָן שֶׁזֶּה בְּעֵינֵינוּ דָּבָר שא״א לִהְיוֹת בְּצוּרוֹת רְשׁוּמוֹת בְּהַסְכָּמַת דַּעְתֵּנוּ אֵיךְ יוּכַל לוֹמַר בְּדָבָר שֶׁמְּלַאכְתּוֹ יוֹתֵר דַּקָּה וְתִקּוּנוֹ יוֹתֵר רָחוֹק וְעָמֹק בְּעֵינֵנוּ עַד אֵין תַּכְלִית שֶׁיִּהְיֶה מִבְּלִי כַּוָּנַת מְכַוֵּן וְחָכְמַת חָכָם וִיכֹלֶת יָכוֹל.

יח וְכָל מָה שֶׁהֲבִיאוֹנוּ לְהַעֲמִיד מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה מִצַּד מַעֲשָׂיו דַּי לְמִי שֶׁיָּבִין וְיוֹדֶה עַל הָאֱמֶת וּמַסְפִּיק בְּתִשּׁוּבַת אַנְשֵׁי הַקַּדְמוּת שֶׁאוֹמְרִים כִּי הָעוֹלָם קַדְמוֹן וּדְחִיַּת דִּבְרֵיהֶם וְאַתָּה דַּע לָךְ:

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק ז

א אַךְ הָרְאָיָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הוּא אֶחָד. הוּא מִפְּנֵי שֶׁנִּתְבָּרֵר לָנוּ בְּדֶרֶךְ הָרְאָיוֹת כִּי יֵשׁ לָעוֹלָם בּוֹרֵא. הִתְחַיַּבְנוּ לַחְקֹר עָלָיו אִם הוּא אֶחָד אוֹ יוֹתֵר מֵאֶחָד. וְצָרִיךְ שֶׁנְּבָאֵר אֶמְתַּת אַחְדּוּתוֹ מִשִּׁבְעָה פָּנִים:

ב הָאֶחָד מֵהֶם מִצַּד בְּחִינָתֵנוּ לְעִלּוֹת הַנִּמְצָאוֹת כִּי כַּאֲשֶׁר נִתְבּוֹנֵן בָּהֶן נִמְצָא מִסְפָּרָן פָּחוֹת מֵעֲלוּלֵיהֶן וְכָל אֲשֶׁר נַחְקֹר עַל עִלּוֹת הָעִלּוֹת הֶהֵן לְמַעְלָה נִמְצָא מִסְפָּרָן פָּחוּת מֵהֶן וְכָל אֲשֶׁר תַּעֲלֶינָה יִתְמַעֵט מִסְפָּרָן עַד שֶׁיַּגִּיעַ אֶל עִלָּה אַחַת וְהִיא עִלַּת הָעִלּוֹת.

ג וּבְאוּר זֶה כִּי אִישֵׁי הַנִּמְצָאִים אֵין תַּכְלִית לְמִסְפָּרָם. וְכַאֲשֶׁר נִתְבּוֹנֵן בְּמִינֵיהֶם הַכּוֹלְלִים אוֹתָם יהי׳ מִסְפָּרָם פָּחוּת מִן הָאִישִׁים אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם. כִּי כָל מִין מִן הַמִּינִים כּוֹלֵל אִישִׁים רַבִּים וְהַמִּינִים יֵשׁ תַּכְלִית לְמִסְפָּרָם. וְכַאֲשֶׁר נַעֲרֹךְ הַמִּינִים אֶל סוּגֵיהֶם הַכּוֹלְלִים אוֹתָם יִהְיֶה מִסְפַּר הַסּוּגִים פָּחוּת מִמִּסְפָּרָם כִּי תַּחַת כָּל סוּג מֵהַסּוּגִים מִינִים רַבִּים וְכָל אֲשֶׁר יַעֲלוּ יִהְיֶה מִסְפַּר הַסּוּגִים פָּחוּת עַד אֲשֶׁר יַגִּיעוּ אֶל סוּגֵי הַסּוּגִים.

ד וּכְבָר אָמַר הַפִּילוֹסוֹף כִּי סוּגֵי הַסּוּגִים הֵם עֶשֶׂרֶת וְהֵם עֶצֶם וְכַמָּה וְאֵיךְ וּמֹצָטָרֵךְ וְאָנָה וּמָתַי וּמַצָּב וְקִנְיָן וּפוֹעֵל וְנִפְעָל,

ה וְכַאֲשֶׁר נַחְקֹר עַל עִלּוֹת אִישֵׁי מִינֵי עֲשֶׂרֶת הַסּוּגִים הָאֵלֶּה נִמְצָאֵם חָמֵשׁ.

ו הַתְּנוּעָה וְהַיְסוֹדוֹת הָאַרְבָּעָה שֶׁהֵם הָאֵשׁ וְהָרוּחַ וְהַמַּיִם וְהֶעָפָר. וְכַאֲשֶׁר נַחְקֹר עַל עִלּוֹת הַיְסוֹדוֹת הָאַרְבָּעָה נִמְצָאִם הַחֹמֶר וְהַצּוּרָה וְהֵם שְׁנַיִם. וְכַאֲשֶׁר נַחְקֹר עַל עִלָּתָם יִהְיֶה מִסְפָּרָם פָּחוּת מֵהֶם וְהוּא רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְאֵין מִסְפָּר פָּחוּת מִשְּׁנַיִם אֶלָּא אֶחָד א״כ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֶחָד עַל כָּל פָּנִים,

ז וְכֵן אָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (ד״ה א כט) לְךָ ה׳ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ וְגוֹ׳ ר״ל כִּי הוּא רָם עַל כָּל רָמִים וְעֶלְיוֹן עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְרֹאשׁ כָּל תְּחִלָּה וְעִלַּת כָּל עִלָּה וְעָלוּל:

ח וְהַשֵּׁנִי מִצַּד סִימָנֵי הַחָכְמָה הַנִּרְאִים בְּכָל הָעוֹלָם הַזֶּה עֶלְיוֹנוֹ וְתַחְתּוֹנוֹ קָפְאָיו וְצִמָּחָיו וּבַעֲלֵי חַיִּים אֲשֶׁר בּוֹ,

ט וְכַאֲשֶׁר נִשְׂתַּכֵּל בּוֹ יוֹרֵנוּ כִּי כֻלּוֹ מַחְשֶׁבֶת חוֹשֵׁב אֶחָד וּמְלֶאכֶת בּוֹרֵא אֶחָד וְהוּא שֶׁאָנוּ מוֹצְאִים אוֹתוֹ עַל מַחְלְקוֹתָיו בְּשָׁרָשָׁיו וִיסוֹדוֹתָיו מִתְדַּמֶּה בְּתוֹלְדוֹתָיו וְשָׁוֶה בַּחֲלָקָיו וְאוֹתוֹת חָכְמַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה נִרְאוֹת בְּקֶטַנִּי הַיְצִירוֹת וּגְדוֹלֵיהֶן מְעִידוֹת כִּי הֵם לְבוֹרֵא א׳ חָכָם וְאֵלּוּ הָיָה לָעוֹלָם יוֹתֵר מִבּוֹרֵא אֶחָד הָיְתָה צוּרַת הַחָכְמָה מִתְחַלֶּפֶת בְּחֶלְקֵי הָעוֹלָם וּמִשְׁתַּנֶּית בְּכָלָיו וּבַחֲלָקָיו.

י וְעוֹד כִּי אֲנַחְנוּ מוֹצְאִים אוֹתוֹ כִּי הוּא צָרִיךְ בְּקִיּוּמוֹ וְתִקּוּנוֹ קָצָתוֹ אֶל קָצָתוֹ וְאֵין חֵלֶק מִמֶּנּוּ נִגְמָר אֶלָּא בְּחֵלֶק אַחֵר כְּצָרְךָ קַשְׁקַשֵּׁי הַשִּׁרְיוֹן וְחֶלְקֵי הַמִּטָּה וְאַבְרֵי גּוּף הָאָדָם וּשְׁאָר הַמְחֻבָּרִים קָצָתָם אֶל קָצָתָם בְּתִקּוּנָם וְהַשְׁלָמָתָם.

יא הֲלֹא תִרְאֶה צָּרְךָ הַיֶּרַח וְהַכּוֹכָבִים אֶל אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וְצָרְךָ הָאָרֶץ אֶל הַשָּׁמַיִם וְאֶל הַמַּיִם וְצָרְךָ בַּעֲלֵי חַיִּים קָצָתָם אֶל קָצָתָם כִּי מִקָּצָת מִינֵיהֶם אוֹכֶל מִקָּצָתָם כַּדּוֹרֹס מִן הָעוֹפוֹת וְהַדָּגִים וְחַיּוֹת הַשָּׂדֶה וְצָרְךָ הָאָדָם אֶל הַכֹּל וְתַקָּנַת הַכֹּל בָּאָדָם וְצָרְךָ הָאַרְצוֹת וְהַפְּלָכִים וְהַחָכְמוֹת וְהַמְּלָאכוֹת קָצָתָם אֶל קָצָתָם,

יב וְהַחָכְמָה נִרְאֵית בְּקֶטַנִּי הַיְצִירוֹת וּגְדוֹלֵיהֶם. כִּי כַּח הַחָכְמָה הַנִּרְאֵית בִּיצִירַת הַפִּיל לְפִי גָּדֶל גּוּפוֹ אֵינֶנּוּ יוֹתֵר נִפְלָא מִכַּח הַחָכְמָה הַנִּרְאֵית בִּיצִירַת הַנְּמָלָה לְפִי קַטְנוּתָהּ. אַךְ כָּל אֲשֶׁר תִּקְטַן הַיְצִירָה יִהְיֶה כֹּחַ הַחָכְמָה וְהַיְכֹלֶת נִרְאֶה בָּהּ יוֹתֵר וְתִקּוּן הַבּוֹרֵא יוֹתֵר נִפְלָא.

יג וְנִרְאֶה מִמֶּנָּה, וְזֶה יוֹרֶה כִּי כֻלָּם מַחְשָׁבוֹת חוֹשֵׁב אֶחָד וּבוֹרֵא אֶחָד מִפְּנֵי שֶׁהֵם מִתְדַּמִּים וְשָׁוִים וּנְכוֹנִים לְהַשְׁלָמַת סֵדֶר הָעוֹלָם וְהַעֲמָדָתוֹ כֻּלּוֹ בְּכָל חֶלְקָיו וְאִלּוּ הָיָה לוֹ יוֹתֵר מִבּוֹרֵא אֶחָד הָיְתָה צוּרַת הַחָכְמָה מִתְחַלֶּפֶת בְּקֶצֶת חֶלְקָיו וְלֹא הָיָה צָרִיךְ קָצָתוֹ אֶל קָצָתוֹ וּמִפְּנֵי שֶׁהוּא חָלוּק בְּשָׁרָשָׁיו וִיסוֹדוֹתָיו שָׁוֶה בְּתוֹלְדוֹתָיו וּמַחְבְּרוֹתָיו תִּרְאֶה כִּי מְחַדְּשׁוֹ וּמְחַבְּרוֹ וּמַנְהִיגוֹ וְחוֹשְׁבוֹ אֶחָד.

יד וְאָמַר הַפִּילוֹסוֹף אֵין בַּמֶּה שֶׁבָּרָא הָאֱלֹהִים יוֹתֵר נִפְלָא מִמָּה שֶׁבָּרָא וְרָצָה לוֹמַר כִּי הַחָכְמָה בַּקֶּטֶן וּבַגָּדוֹל מֵחֶלְקֵי הָעוֹלָם מִתְדַּמָּה וְשָׁוָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּסִפְרוֹ מִינֵי עִנְיְנֵי הָעוֹלָם וּתְכוּנַת יְשׁוּבוֹ (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיךָ וְאָמַר (שם צב) מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ:

טו וְהַשְּׁלִישִׁי מִפְּנֵי הַחִדּוּשׁ הַכּוֹלֵל אֶת כָּל הָעוֹלָם כִּי הָרְאָיוֹת לִמְּדוּ עַל חִדּוּשׁוֹ. וְהֶצְרֵךְ בַּעֲבוּר זֶה שֶׁהָיָה לוֹ מְחַדֵּשׁ מִפְּנֵי הִמָּנַע הֱיוֹת הַדָּבָר מֵאֵלָיו וּכְשֶׁאָנוּ מוֹצְאִים הֱוָיָה וְיִתְבָּרֵר לָנוּ כִּי הָיָה אַחַר שֶׁלֹּא הָיָה. נֵדַע בְּעֵדוּת הַשֵּׂכֶל הַשָּׁלֵם שֶׁזּוּלָתוֹ בָּרָאוֹ וְהִמְצִיא הֱוָיָתוֹ וְיָצַר אוֹתוֹ,

טז וְכֵיוָן שֶׁהִתְקִים כִּי לָעוֹלָם בּוֹרֵא שֶׁבָּרָאוֹ וְחִדְּשׁוֹ אֵין רָאוּי לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתֵּנוּ שֶׁהוּא יוֹתֵר אוֹ פָּחוֹת מֵאֶחָד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְמְצִיאוּת הָעוֹלָם מִבְּלִי בּוֹרֵא אֶחָד וְאִלּוּ הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲלֶה בְּדַעְתֵּנוּ שֶׁיִּתְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּפָחוֹת מִבּוֹרֵא אֶחָד הָיֵינוּ מַעֲלִים עַל דַּעְתֵּנוּ כֵּן אַף מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָכְלְנוּ לְהַשְׂכִּיל דָּבָר שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת אֶת זוּלָתוֹ פָּחוֹת מֵאֶחָד יָדַעְנוּ יְדִיעָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִדְחוֹתָהּ כִּי הוּא אֶחָד כִּי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִתְבָּרְרוּ מִצַּד הֲבָאַת הָרְאָיָה עֲלֵיהֶם וְתִהְיֶה מְצִיאָתָם מְצִיאָה שא״א לִדְחוֹתָהּ אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתֵּנוּ שֶׁהֵם יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהַצֶּרֶךְ מֵבִיא אֵלָיו בְּהַשְׁלָמַת הַדָּבָר שֶׁהוּא לִרְאָיָה עֲלֵיהֶם.

יז וְהַדִּמְיוֹן כִּי בְּעֵת שֶׁנִּרְאֶה כְּתָב שָׁוֶה בְּחִבּוּרוֹ וְצוּרוֹת הַמִּכְתָּב אֲשֶׁר נִכְתַּב בּוֹ צוּרָה אַחַת יַעֲלֶה בְּדַעְתֵּנוּ מִיָּד כִּי כּוֹתֵב אֶחָד כְּתָבוֹ וְחִבְּרוֹ כִּי הַכְּתָב לֹא יִתָּכֵן בְּפָחוֹת מִכּוֹתֵב אֶחָד וְאִלּוּ הָיָה יָכוֹל לְהִכָּתֵב בְּפָחוֹת מִכּוֹתֵב אֶחָד הָיֵינוּ חוֹשְׁבִים כֵּן ואע״פ שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּכְתְּבֻנוּ יוֹתֵר מֵאֶחָד אֵין רָאוּי לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתֵּנוּ כֵּן אֶלָּא בִּרְאָיָה שֶׁתָּעִיד עַל בֵּרוּר הַדָּבָר מֵהִתְחַלֵּף צוּרַת הַמִּכְתָּב בְּמִקְצָתוֹ וְהַדּוֹמֶה לָזֶה,

יח וְאִם הָיָה הַדָּבָר כֵּן אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְדַעְתּוֹ פָּנִים בְּפָנִים אִם אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עָלָיו מִן הַצַּד הַזֶּה וְעָמְדוּ לָנוּ הָרְאָיוֹת עָלָיו מִמַּעֲשֵׂהוּ בְּסִדּוּר כְּתִיבָתוֹ בְּמִקּוֹם רְאוֹתֵנוּ אוֹתוֹ. וְיֵדָעְנוּ יְדִיעָה בְּרוּרָה כִּי כּוֹתֵב אֶחָד נִמְצָא יוֹדֵעַ מִכְתָּב וְיָכוֹל לִכְתֹּב כְּתָבוֹ וְלֹא הִשְׁתַּתֵּף בּוֹ עִמּוֹ זוּלָתוֹ מִפְּנֵי סֵדֶר חִבּוּרוֹ וְהַשְׁוָאָתוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲשֶׂה שְׁנֵי עוֹשִׂים מִתְחַלֵּף וְאֵינֶנּוּ שָׁוֶה וּמְסֻדָּר עַל עֵרֶךְ אֶחָד וּמִשְׁתַּנֶּה בְּתִקּוּנוֹ וּתְכוּנָתוֹ,

יט וְכֵן נֹאמַר בַּבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה כִּי מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ אוֹתוֹת הַחָכְמָה בִּבְרִיאוֹתָיו מִתְדַּמּוֹת וְשָׁווֹת הֻצְרַכְנוּ לְהַאֲמִין כִּי בּוֹרֵא אֶחָד בְּרָאָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְמְצִיאוּת הַמְחֻדָּשִׁים מִבִּלְעָדָיו,

כ וְשֶׁאֵינָנוּ דָּבָר נִרְאֶה בְּעֶצֶם וּבְמֻקָּרֶה. וּמִפְּנֵי שֶׁאֵינָנוּ נִרְאֶה אִי אֶפְשָׁר לְמָצְאוֹ וּלְדַעְתּוֹ אֶלָּא בְּדַרְכֵי הָרְאָיוֹת וְהַבְּחִינוֹת הַמּוּרוֹת עָלָיו מִצַּד בְּרִיאוֹתָיו אָז תַּעֲמֹד לָנוּ אֱמוּנָתֵנוּ שֶׁהוּא נִמְצָא וְשֶׁהוּא אֶחָד קַדְמוֹן הָיָה וְיִהְיֶה רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן גִּבּוֹר חָכָם חַי,

כא וְעָמְדוּ לָנוּ הָרְאָיוֹת עָלָיו בְּמָקוֹם עָמְדֵנוּ עָלָיו וּרְאוֹתֵנוּ אוֹתוֹ יִתְעַלֶּה מִפְּנֵי שֶׁאֵינָנוּ מֵעִנְיָנִים הַנִּרְאִים,

כב עַל כֵּן הֻצְרַכְנוּ לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתֵּנוּ שֶׁבּוֹרֵא אֶחָד בָּרָאם כִּי אִי אֶפְשָׁר בִּלְעָדָיו בְּמִצִיאוּת הַמְחֻדָּשִׁים אַף יוֹתֵר מֵאֶחָד אֶפְשָׁר בִּלְעָדָיו וְאֵין צֹרֶךְ אֵלָיו עַל כֵּן מִי שֶׁיִּטְעֹן שֶׁהוּא יוֹתֵר מֵאֶחָד לֹא יִתָּקְיְמוּ דְּבָרָיו אֶלָּא בְּרָאָיָה זוּלַת הָרְאָיָה שֶׁהֵבֵאנוּ וְאִי אֶפְשָׁר לְהַעֲמִידָהּ מִפְּנֵי שֶׁהָרְאָיוֹת שֶׁהֵן מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל אֵינָן מַכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ,

כג אַף כָּל הָרְאָיוֹת מְעִידוֹת עַל אַחְדוּתוֹ וּמַרְחִיקוֹת מִמֶּנּוּ עִנְיַן הָרִבּוּי וְהַשִּׁתּוּף וְהַדִּמְיוֹן כַּאֲשֶׁר אָמַר ה׳ יִת׳ (ישעיה מד) הֲיֵשׁ אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדַי וְאֵין צוּר בַּל יָדָעְתִּי וְאָמַר (שם) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וְאָמַר (שם מח) אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וימיני טִפְּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַחְדָּו וְאָמַר (שם מה) צַדִּיק וּמוֹשִׁיעַ אַיִן זוּלָתִי׃

כד וְהָרְבִיעִי שֶׁנֶּאֱמַר לְמִי שֶׁהוּא חוֹשֵׁב כִּי הַבּוֹרֵא יוֹתֵר מֵאֶחָד לֹא יִמָּלֵט שֶׁיִּהְיֶה עֶצֶם הַכֹּל עֶצֶם אֶחָד אוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶחָד.

כה וְאִם יֹאמַר כִּי הָעֶצֶם אֶחָד אִם כֵּן הָעִנְיָן אֶחָד וְהַבּוֹרֵא אֵינֶנּוּ יוֹתֵר מֵאֶחָד.

כו וְאִם יֹאמַר כִּי לְכָל אֶחָד מֵהֶם עֶצֶם אֵינֶנּוּ מֵעֶצֶם אֶחָד נִצְטָרֵךְ עכ״פ שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם הֶפְרֵשׁ מִפְּנֵי מַחְלְקוֹתָם וְהִשְׁתַּנּוּתָם וְכָל נִפְרָשׁ מֻגְבָּל וְכָל מֻגְבָּל יֵשׁ לוֹ תַּכְלִית וְכָל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ תַּכְלִית מְחֻבָּר וְכָל מְחֻבָּר מְחֻדָּשׁ וְכָל מְחֻדָּשׁ יֵשׁ לוֹ מְחַדֵּשׁ.

כז וּמִי שֶׁחוֹשֵׁב כִּי הַבּוֹרֵא יוֹתֵר מֵאֶחָד מַצְרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מְחֻדָּשׁ וּכְבָר הִקְדַּמְנוּ כִּי בּוֹרֵא הָעוֹלָם קַדְמוֹן וְהוּא עִלַּת הָעִלּוֹת וּתְחִלַּת הַתְּחִלּוֹת וְהוּא עַל כָּל פָּנִים אֶחָד וְהוּא כמ״ש הַכָּתוּב (נחמיה ט׳:ו׳) אַתָּה הוּא ה׳ לְבַדֶּךָ׃

כח וְהַחֲמִישִׁי מִצַּד עִנְיַן הָרִבּוּי וְהָאַחְדוּת וְהוּא שֶׁאֶקְלִידֶ״ס גָּדַר הָאַחְדוּת בְּסִפְרוֹ וְאָמַר כִּי הָאַחְדוּת הִיא אֲשֶׁר בָּהּ יֵאָמֵר לְכָל דָּבָר אֶחָד ר״ל כִּי הָאַחְדוּת קוֹדֶמֶת לָאֶחָד בְּטִבְעָהּ כַּאֲשֶׁר נֹאמַר כִּי הַחֹם קוֹדֵם לְכָל דָּבָר חַם וְלוּלֵא הָאַחְדוּת לֹא הָיָה נֶאֱמַר עַל דָּבָר מֵהַדְּבָרִים אֶחָד,

כט וְהָעִנְיָן אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ צְרִיכִין לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתֵּנוּ מִן הָאַחְדוּת הוּא יְחִידוּת גְּמוּרָה וּבְדִידוּת שֶׁאֵין עִמָּהּ חִבּוּר וְלֹא דִּמְיוֹן בְּשׁוּם עִנְיָן וְלֹא רִבּוּי וְלֹא מִסְפָּר בְּשׁוּם פָּנִים וְלֹא הִתְחַבֵּר אֶל דָּבָר וְלֹא הִתְפָּרֵד מִדָּבָר,

ל וְעִנְיַן הָרִבּוּי הוּא כְּלַל אֲחָדִים וְלֹא יִתָּכֵן שֶׁיְּקַדִּים הָרִבּוּי לָאַחְדוּת אֲשֶׁר מִמֶּנָּה נִתְרַבָּה. וְאִם נִמְצָא בְּשִׂכְלֵנוּ אוֹ בְּהַרְגָּשׁוֹתֵינוּ שׁוּם רִבּוּי נֵדַע יְדִיעָה בְּרוּרָה כִּי הָאַחְדוּת קְדָמַתּוּ כְּקִדְימַת הָאֶחָד הַמְּנְיָנִי לְשְׁאָר הַמִּנְיָנִי. וּמִי שֶׁיְּחַשֵּׁב כִּי הַבּוֹרֵא יוֹתֵר מֵאֶחָד יֵשׁ לוֹ לוֹמַר עַל כָּל פָּנִים כִּי הָאֶחָד קוֹדֵם לְכֻלָּם מִפְּנֵי הַקְּדָמַת הָאֶחָד לַמִּנְיָן וְאַחְדוּת לָרֹב אִם כֵּן הַבּוֹרֵא אֶחָד עַל כָּל פָּנִים קַדְמוֹן אֵין קַדְמוֹן זוּלָתוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה׃

לא וְהַשִּׁשִּׁי מִצַּד הַמְּקֹרִים הַדְּבֵקִים אֶל כָּל מִתְרַבֶּה וְהוּא שֶׁהָרִבּוּי וְהַכְּלָל מִקֹּרֶה נִכְנָס עַל הָעֶצֶם וְהוּא הַפַּמּוּת וְהוּא יִתְבָּרַךְ הַבּוֹרֵא הָעֶצֶם וְהַמְּקֹרֶה לֹא תַּשִּׂיגֵנוּ מְדָּה מִמִּדּוֹתָם בְּעֶצֶם כְּבוֹדוֹ וְכַאֲשֶׁר הִתְבָּרֵר כִּי הַבּוֹרֵא הִתְעַלָּה מִכָּל דִּמְיוֹן וְעֵרֶךְ אֶל דָּבָר מִבְּרִיאוֹתָיו מִן הַשֵּׂכֶל וּמִן הַכָּתוּב וְהָיָה הָרִבּוּי הַנִּכְנָס עַל עֶצֶם הַמִּתְרַבֶּה מִקֹּרֶה לֹא יֵאוֹת שֶׁתַּשִּׂיג עֶצֶם כְּבוֹד הַבּוֹרֵא מִדָּה מִמִּדּוֹת הָרִבּוּי וְאִם לֹא יִסַּפֵּר בְּרֹב הוּא אֶחָד עַל כָּל פָּנִים מִפְּנֵי שֶׁאֵין בֵּין הָרֹב וְהָאַחְדוּת אֶמְצָעִי א״כ אֵין הַבּוֹרֵא יוֹתֵר מֵאֶחָד וְהוּא עכ״פ כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה חַנָּה (שמואל א׳ ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּה׳ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְגוֹ׳׃

לב וְהַשְּׁבִיעִי כִּי הַבּוֹרֵא אִם הוּא יוֹתֵר מֵאֶחָד יִהְיֶה כָּל אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לִבְרֹא הָעוֹלָם אוֹ לֹא יָכוֹל אֶלָּא בְּעֶזְרַ חֲבֵרוֹ.

לג וְאִם כָּל אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל הַבּוֹרֵא הָא׳ נוֹסָף מִפְּנֵי שֶׁהָאַחֵר יָכוֹל וְאֵינֶנּוּ צָרִיךְ לְזוּלָתוֹ וְאִם לֹא יִשְׁלַם הַדָּבָר.

לד כִּי אִם בְּהִתְחַבְּרָם, אֵין לְאֶחָד מֵהֶם יְכֹלֶת שְׁלֵמָה וְלֹא כֹּחַ גָּמוּר מִפְּנֵי שֶׁכָּל א׳ מֵהֶם נִלְאֶה וּמְקֻצָּר וכ״א מֵהֶם חַלָּשׁ וְכָל חַלָּשׁ יֵשׁ תַּכְלִית לְכֹחוֹ וּלְעָצְמוֹ. וְכָל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ תַּכְלִית יֵשׁ לוֹ גְּבוּל וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ גְּבוּל מְחֻבָּר וְכָל מְחֻבָּר מְחֻדָּשׁ וְכָל מְחֻדָּשׁ יֵשׁ לוֹ מְחַדֵּשׁ.

לה אִם כֵּן הַחַלָּשׁ אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה קַדְמוֹן מִפְּנֵי שֶׁהַקַּדְמוֹן לֹא תִּקְצַר יָדוֹ מִדָּבָר וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְעֶזֶר זוּלָתוֹ.

לו א״כ אֵין הַבּוֹרֵא יוֹתֵר מֵאֶחָד וְאִלּוּ הָיָה אֶפְשָׁר לִהְיוֹת יוֹתֵר מֵאֶחָד הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם מַחְלֹקֶת בִּבְרִיאַת הַבְּרוּאִים וְלֹא הָיְתָה נִגְמֶרֶת מֵהֶם יְצִירַת הַבְּרוּאִים. וּבְמָצְאֵנוּ כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה עַל סֶדֶר אֶחָד וּתְנוּעָה אַחַת נִמְצֵאת בְּכָל חֵלֶק מֵחֶלְקָיו לֹא נִשְׁתַּנָּה וְעִם הַדּוֹרוֹת נֵדַע שֶׁיּוֹצְרוֹ וּמַנְהִיגוֹ אֶחָד לֹא יִשְׁנֶה

מַעֲשֵׂהוּ וְלֹא יַחְלִיף הַנְהָגָתוֹ זוּלָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (ישעיה מד) וּמִי כָמוֹנִי יִקְרָא וְיַגִּידֶהָ וְיַעְרְכָהּ לִי וְגוֹ'. וְאָמַר דָּוִד (תהלים קי״ט:פ״ט-צ׳) לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם לְדֹר וָדֹר אֱמוּנָתֶךָ כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד.

**לז** וּמָה שֶׁאָנוּ רוֹאִים הַנְהָגַת הַבּוֹרֵא הַשְׁלֵמָה בַּבְּרוּאִים כִּי הַהַנְהָגָה לֹא תִּהְיֶה שְׁלֵמָה מַתְמֶדֶת עַל עִנְיָן אֶחָד אֶלָּא בְּהִתְיַחֵד אֶחָד בְּעֵצָה וּבְהַנְהָגָה כַּמְּלֶךְ בַּמְּדִינָה וְהַנֶּפֶשׁ בַּגּוּף.

**לח** וְאָמַר אֲרִיסְט״וֹ בְּסִפְרוֹ בְּעִנְיַן הַיִּחוּד אֵין טוֹב בְּרִבּוֹת הָרָאשִׁים אַךְ הָרֹאשׁ הָאֶחָד וְאָמַר שְׁלֹמֹה (משלי כח) בְּפֶשַׁע אֶרֶץ רַבִּים שָׂרֶיהָ וְגוֹ'.

**לט** וּבְמָה שֶׁהֵבֵאנוּ בָּעִנְיָן הַזֶּה דַּי לַמֵּבִין וּמַסְפִּיק בִּתְשׁוּבָה עַל הַנָּחַת [אֲנָשֵׁי הַשְּׁנִיוּת וּבַעֲלֵי] הָרִבּוּי (הַשְּׁלוּשׁ) [הַנּוֹצְרִים וַאֲחֵרִים] כִּי בְּהַעֲמִידֵנוּ הָאַחְדוּת לְבוֹרֵא הָעוֹלָם תִּדָּחֶה טַעֲנַת כָּל מִי שֶׁיֹּאמַר שֶׁהוּא יוֹתֵר מֵאֶחָד וְאַתָּה דַע לָךְ:

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק ח

**א** אַךְ בֵּאוּר אָפְנֵי הָאֶחָד הָאֲמִתִּי וְהָאֶחָד הָעוֹבֵר,

**ב** הוּא שֶׁהָאֶחָד שֵׁם נִגְזָר מִן הָאַחְדוּת וְהוּא נֶאֱמַר עַל שְׁנֵי עִנְיָנִים. הָאֶחָד מֵהֶם מִקְרֵי וְהוּא הָעוֹבֵר וְהַשֵּׁנִי עַצְמִי קַיָּם וְהוּא הָאֲמִתִּי,

**ג** וְהָאֶחָד הַמִּקְרֵי גַּם כֵּן הוּא עַל שְׁנֵי עִנְיָנִים. הָאֶחָד מֵהֶם נִרְאֶה בּוֹ הָרִבּוּי וְהַכְּלָל וְהַקִּבּוּץ כְּפוּג הָאֶחָד אֲשֶׁר הוּא כּוֹלֵל מִינִים רַבִּים וְכַמִּין הָאֶחָד הַכּוֹלֵל אִישִׁים רַבִּים וְכָאִישׁ הָא' הַמְּחֻבָּר מֵחֲלָקִים רַבִּים וְכַצָּבָא הָאֶחָד הַכּוֹלֵל אֲנָשִׁים רַבִּים,

**ד** וּכְאָמְרֵנוּ כּוֹר אֶחָד וְהִין א' וְלֹבַע א' וְלִיטְרָא אַחַת וְכָל א' מֵהֶם כּוֹלֵל דְּבָרִים רַבִּים יֵאָמֵר עַל כ״א מֵהֶם א'. וְכָל א' מִמָּה שֶׁהִזְכַּרְנוּ נִקְרָא אֶחָד עַל דֶּרֶךְ הַעֲבָרָה וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁהַדְּבָרִים הָהֵם אֲשֶׁר יְקַבֵּץ אוֹתָם הַשֵּׁם הַהוּא שָׁוִים בְּעִנְיָן א' וְנִקְרָא רַב מִפְּנֵי שֶׁכּוֹלֵל דְּבָרִים רַבִּים וְכַאֲשֶׁר יִתְפָּרְדוּ הַדְּבָרִים הָהֵם וְיִתְבּוֹדְדוּ יֵאָמֵר עַל כָּל אֶחָד מֵהֶם אֶחָד וְהָאֶחָד בִּכְמוֹ הָעִנְיָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר זָכַרְנוּ מִקְרֶה וְהוּא אֶחָד מִצַּד וְרַב מִצַּד.

**ה** וְהָעִנְיָן הַשֵּׁנִי מֵאֶחָד הַמִּקְרֵי הוּא הָאֶחָד הַנֶּאֱמָר עַל הָאִישׁ הָא' לֹא מִתְרַבֶּה וְלֹא כּוֹלֵל דְּבָרִים רַבִּים כַּנִּרְאֶה מִמֶּנּוּ אַךְ הוּא רַב בְּעַצְמוֹ מִצַּד חִבּוּרוֹ מֵחֹמֶר וְצוּרָה וְעֶצֶם וּמִקְרֶה, וְהוּא מִקַּבֵּל הַהֶנְיָה וְהַהֶפְסֵד וְהַחְלּוּק וְהַחִבּוּר וְהַפְּרִידָה וְהַשְׁנוּי וְהַחְלּוּף וְהַשְׁתּוּף.

**ו** אִם כֵּן הָרִבּוּי יַשִּׂיג הַדָּבָר הַנֶּאֱמָר עָלָיו אֶחָד מִכָּל מָה שֶׁסִּפַּרְנוּ מִפְּנֵי שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הָאַחְדוּת. כִּי הָאֶחָד הַנֶּאֱמָר עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר יַשִּׂיגֵנוּ בְּעַצְמוֹ עִנְיָן מֵעִנְיְנֵי הָרִבּוּי וְהַשְׁנוּי הוּא מִקְרֶה מִבְּלִי סָפֵק וְהוּא אֶחָד עַל דֶּרֶךְ הַעֲבָרָה לֹא ע״ד הָאֱמֶת. שִׁים לִבְּךָ לְהָבִין:

**ז** אַךְ הָאֶחָד הָאֱמֶת יֵאָמֵר גַּם כֵּן עַל שְׁנֵי פָּנִים. הָאֶחָד מֵהֶם בְּמַחְשָׁבָה וְהַשֵּׁנִי בְּפֹעַל.

**ח** וְהַמַּחְשָׁבָה הוּא הָאֶחָד הַמְּנֻיָּנִי אֲשֶׁר הוּא שֹׁרֶשׁ כָּל מִנְיָן וּתְחִלָּתוֹ וְטַעַם הָאֶחָד הַמְּנֻיָּנִי שֶׁהוּא אוֹת וְסִימָן לִתְחִלָּה שֶׁאֵין תְּחִלָּה לְפָנֶיהָ כִּי כָל תְּחִלָּה אֲמִתִּית תִּקָּרֵא אֶחָד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד בְּמִקּוֹם יוֹם רִאשׁוֹן הוֹצִיאוֹ בִּלְשׁוֹן אֶחָד מִפְּנֵי שֶׁהָאֶחָד שָׁם לִתְחִלָּה שֶׁאֵין לְפָנֶיהָ תְּחִלָּה וּכְשֶׁהוּא שׁוֹנֶה יִקָּרֵא שֵׁנִי וּכְשֶׁהוּא מְשַׁלֵּשׁ יִקָּרֵא שְׁלִישִׁי וְכֵן עַד עֲשָׂרָה וְאַחַר כֵּן יָשׁוּב אֶל הָאֶחָד וְאַחַר כֵּן יָשׁוּב אֶל מֵאָה וְאֶל אֶלֶף אֵין תַּכְלִית לַמִּנְיָן.

**ט** וע״כ הָיָה גֶּדֶר הַמִּנְיָן כְּלָל מֻרְכָּב מִן הָאֲחֵרִים וְהַטַּעַם שֶׁקָּרָאתִיו מַחְשָׁבִי מִפְּנֵי שֶׁהַמִּנְיָן אֵינוֹ נִכְנָס תַּחַת הַחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים אֲבָל יֵשֵׁג בְּמַחְשָׁבָה. אַךְ הַמָּנוּי הוּא מֻרְגָּשׁ בַּחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים הַחֻמְשָׁה אוֹ בְּמִקְצָתָם.

**י** וְהָעִנְיָן הַשֵּׁנִי אֲשֶׁר הוּא אֶחָד אֲמִתִּי נִמְצָא בְּפֹעַל. הוּא עִנְיָן אֲשֶׁר לֹא יִתְרַבֶּה וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה וְלֹא יִתְחַלֵּף וְלֹא יִסָּפֵד בְּמִדָּה מִמִּדּוֹת הַגַּשְׁמִיִּים וְלֹא תַּשִּׂיגֵהוּ לֹא הֶנְיָה וְלֹא הֶפְסֵד וְלֹא תִּכְלָה. וְלֹא יֶעְתַּק וְלֹא יָנוּעַ וְלֹא יִדְמֶה אֶל דָּבָר וְלֹא יִדְמֶה אֵלָיו דָּבָר וְלֹא יִשְׁתַּתֵּף עִם דָּבָר. כִּי הוּא עכ״פ אֶחָד אֱמֶת וְהוּא שֹׁרֶשׁ לְכָל מִתְרַבֶּה כַּאֲשֶׁר עָבַר מִדְּבָרֵינוּ. כִּי הָאַחְדוּת עִלַּת הָרִבּוּי,

**יא** וְאֵין לָאֶחָד הָאֲמִתִּי תְּחִלָּה וְלֹא תַּכְלִית. כִּי כָל מַה שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּחִלָּה וְתִכְלָה מִן הַדִּין שֶׁתִּכָּנֵס הַהֶנְיָה וְהַהֶפְסֵד עָלָיו וְכָל מָה שֶׁתִּכָּנֵס הַהֶנְיָה וְהַהֶפְסֵד עָלָיו מִשְׁתַּנֶּה וְהַשְׁנוּי כְּנֶגֶד הָאַחְדוּת א״כ יִהְיֶה יוֹתֵר מֵאֶחָד כִּי הוּא קֹדֶם הַהַתְחָלָה לְזוּלָתוֹ אַחֲרֶיהָ (זוּלַת מָה שֶׁאַחֲרֶיהָ), וְזֶה מְחַיֵּב לוֹ הָרִבּוּי,

**יב** וְכֵן הַדְּמוּת בַּמִּתְדַּמֶּה מִקְרֶה וְכָל אֲשֶׁר יַשִּׂיגֵנוּ מִקְרֶה מִתְרַבֶּה וְהָאֶחָד הָאֱמֶת לֹא יַשִּׂיגֵהוּ שׁוּם מִקְרֶה בְּעֶצֶם כְּבוֹדוֹ בְּשׁוּם פָּנִים.

**יג** וְאִם יֹאמַר אֹמֶר שֶׁהָאַחְדוּת בָּאֶחָד הָאֱמֶת מִקְרֶה,

יד נֹאמַר כִּי עִנְיַן הָאַחְדוּת בָּאֶחָד הָאֱמֶת הוּא הַרְחָקַת הָרִבּוּי וְהָרַב מִמֶּנּוּ וְכַאֲשֶׁר נְסַפֵּר הָאֶחָד לֹא נְסַפֵּר אֲפִיסַת הָרִבּוּי וְהָרַב. וְהָאֶחָד הָאֱמֶת לֹא יֵסָפֵר בְּמִדָּה שֶׁמְּחֻיֶּבֶת לְעֶצֶם כְּבוֹדוֹ רִבּוּי וְלֹא שִׁנּוּי וְלֹא חִלּוּף בְּשׁוּם פָּנִים. וּבָזֶה נִשְׁלְמוּ כָּל דְּבָרֵינוּ בָּאֶחָד הָעוֹבֵר וְהָאֶחָד הָאֱמֶת וְאַתָּה דַּע לָךְ׃

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק ט

א אַךְ הָרְאָיָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֶחָד אֱמֶת אֵין אֶחָד אֱמֶת זוּלָתוֹ נֹאמַר.

ב כִּי מִפְּנֵי שֶׁכָּל מְחֻבָּר לֹא תִּגְמֹר הֲוָיָתוֹ אֶלָּא בְּהִשְׁתַּתֵּף חֶלְקָיו אֲשֶׁר חֻבַּר מֵהֶם וְהוּא הִתְאַחֵד קְצָתָם עִם קְצָתָם וְעִקַּר הַשִּׁתּוּף הָאַחְדוּת.

ג וְכֵן לֹא יִתְּכֵן מְצִיאוּת הַמְחֻבָּר אֶלָּא בְּהִתְחַלֵּק חֶלְקָיו אֲשֶׁר מֵהֶם חֻבַּר כִּי הַחִבּוּר לֹא יִהְיֶה כִּי אִם מִדְּבָרִים שֶׁהֵם יוֹתֵר מֵאֶחָד וְעִקַּר הַמַּחְלֹקֶת הָרַב.

ד וְכֵיוָן שֶׁהָיָה סִימַן הַחִבּוּר וְהַהַרְכָּבָה וְהַסִּדּוּר נִמְצָא בעוה״ז בִּכְלָלָיו בִּפְרָטָיו וַחֲלָקָיו וְשָׁרָשָׁיו וַעֲנָפָיו צָרִיךְ שֶׁיִּמָּצֵא בְּכֻלָּם עִנְיַן הַשִּׁתּוּף וְהַמַּחְלֹקֶת וְעִקָּרָם הָאַחְדוּת וְהָרַב.

ה וּמִפְּנֵי שֶׁהָאַחְדוּת קוֹדֶמֶת לָרַב בַּטֶּבַע כִּקְדִימַת הָאֶחָד לִשְׁאָר הַמִּנְיָן מִן הַדִּין שֶׁתִּהְיֶה עִלַּת כָּל מִתְרַבֶּה בִּלְתִּי מִתְרַבֶּה בְּרֹאשׁ הַהִתְחָלוֹת מִפְּנֵי הַקְּדָמַת עִנְיַן הָאַחְדוּת לְכָל מִתְרַבֶּה,

ו וְכֵיוָן שֶׁהָיוּ הָעִלּוֹת מַגִּיעוֹת בִּתְחִלָּתָן וְנִמְנָע שֶׁיִּפְעַל הַפּוֹעֵל בְּעַצְמוֹ לֹא הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה עִלַּת הָאַחְדוּת וְהָרַב כְּמוֹתָן רַב וְאַחְדוּת,

ז וְכֵיוָן שֶׁאֵין עִלַּת הַהֲוָיוֹת הָרַב בִּלְבַד וְלֹא רַב וְאַחְדוּת, מִן הַדִּין שֶׁיִּהְיֶה עִלַּת הַהֲוָיָה אֶחָד אֱמֶת.

ח וּכְבָר הִקְדַּמְנוּ בִּדְבָרֵינוּ כִּי הָעִלּוֹת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲלֶינָה לְמַעְלָה תִּתְמַעֲטֶנָה בִּתְחִלָּתָן עַד אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה מַגִּיעוֹת אֶל שֹׁרֶשׁ הַמִּנְיָן וְהוּא אֶחָד הָאֱמֶת וְהוּא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

ט וּמִן הַיָּדוּעַ עוֹד כִּי כָּל מַה שֶּׁיִּמָּצֵא בְּשׁוּם דָּבָר מִקֶּרֶה אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּדָבָר אַחֵר עַצְמִי אֲמִתִּי וְאֵין לוֹ הַעְתָּקָה מִמֶּנּוּ כִּי אִם בְּהֶפְסֵדוֹ כַּחַם בַּמַּיִם הַחַמִּים שֶׁהוּא מִקֶּרֶה בַּמַּיִם וְהוּא בָּאֵשׁ עַצְמִי קַיָּם,

י וּמִן הַיָּדוּעַ עוֹד כִּי כָּל מַה שֶּׁיִּמָּצֵא בְּשׁוּם דָּבָר מִקֶּרֶה אֵין הַדָּבָר הַהוּא אֲשֶׁר יִקָּרֶה בּוֹ הַמִּקֶּרֶה מְקַבֵּל אוֹתוֹ הַמִּקֶּרֶה אֶלָּא מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר הוּא בּוֹ עַצְמִי כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים בְּחַם הַמַּיִם שֶׁהוּא מִקֶּרֶה בָּהֶם נֶאֱצָל עֲלֵיהֶם מִן הָאֵשׁ שֶׁחַמָּה עַצְמִי בָּהּ. וְכַאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ רוֹאִים מִלַּחוּת הַדְּבָרִים הַלַּחִים בְּמִקֶּרֶה שֶׁנֶּאֱצַל עֲלֵיהֶם מִן הַמַּיִם שֶׁהַלַּחוּת בָּהֶם עַצְמִית וְכֵן שְׁאָר כָּל הַהֲוָיוֹת כַּאֲשֶׁר נִסְתַּכֵּל בְּעִנְיָנֵיהֶם.

יא וְעַל הַהַקָּשָׁה הַזֹּאת נִנְהִיג דְּבָרֵינוּ בְּעִנְיַן הָאַחְדוּת כִּי כֵּיוָן שֶׁהָיְתָה בְּכָל אֶחָד מֵהַבְּרוּאִים מִקְּרִית כַּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ מִן הַדִּין הוּא שֶׁתִּהְיֶה בְּעִלַּת הַבְּרוּאִים עַצְמִית קַיֶּמֶת אֲמִתִּית וּמְמֻנָּה קִבְּלוּ כָּל הַהֲוָיוֹת עִנְיַן הָאַחְדוּת בְּדֶרֶךְ הַמִּקֶּרֶה כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ.

יב וְכַאֲשֶׁר חָקַרְנוּ עַל עִנְיַן הָאַחְדוּת הָאֲמִתִּית בַּבְּרוּאִים לֹא מְצָאנוּהָ לְאֶחָד מֵהֶם קַיֶּמֶת אֲמִתִּית וְאִם יֵאָמֵר [עַל כָּל אֶחָד מִן הַסּוּגִים וְהַמִּינִים וְהָאִישִׁים וְהָעֲצָמִים וְהַמִּקְרִים וְהַגְּרָמִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַגּוּפִים הָרוּחָנִיִּים וְכָל מִנְיָן וּמָנוּי וְכָל אֲשֶׁר לוֹ תִּכְלָה וּגְבוּל] אֶחָד וּמְיֻחָסִים אֵלָיו עִנְיַן הָאַחְדוּת לֹא יֵאָמֵר לוֹ אֶחָד אֶלָּא עַל דֶּרֶךְ הָעֲבָרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא כּוֹלֵל דְּבָרִים שֶׁנִּקְרְאוּ אֶחָד מִדֶּרֶךְ הִדַּמּוּתָם וְהִתְחַבְּרוּתָם בְּעִנְיָן אֶחָד,

יג וְהוּא רַב מֵעֲצָמוֹ מִפְּנֵי שֶׁמְּקַבֵּל הָרִבּוּי וְהַשִּׁנּוּי וְהַחִלּוּק וְהַמַּחְלֹקֶת וְהַחִבּוּר וְהַפְּרִידָה וְהַתּוֹסֶפֶת וְהַחִסָּרוֹן וְהַתְנוּעָה וְהַמְּנוּחָה וְהַדִּמְיוֹן וְהַצּוּרָה וּשְׁאָר הַמִּקְרִים הַמְיֻחָדִים וְהַכּוֹלְלִים לְכָל אֶחָד מֵהַבְּרוּאִים,

יד וְהָאַחְדוּת הָאֲמִתִּית אֵינֶנָּה נִמְצֵאת וְלֹא נֶאֱמֶרֶת בֶּאֱמֶת עַל דָּבָר מִן הַיְצִירוֹת. וּמִפְּנֵי שֶׁהָיָה הָאֶחָד נִמְצָא בַּבְּרוּאִים בְּדֶרֶךְ הַמִּקֶּרֶה וְהוֹרָה הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת כִּי הַבּוֹרֵא אֶחָד. יָדַעְנוּ דַּעַת בְּרוּרָה כִּי הָאַחְדוּת אֲשֶׁר אָמַרְנוּ עַל כָּל אֶחָד מֵהַבְּרוּאִים עַל דֶּרֶךְ הַעֲבָרָה נֶאֱצֶלֶת מֵעִנְיַן הָאֶחָד הָאֱמֶת וְהָאַחְדוּת הָאֲמִתִּית הִיא הַנֶּאֱמֶרֶת עַל בּוֹרֵא הַכֹּל יִתְעַלֶּה וְהוּא הָאֶחָד הָאֱמֶת וְאֵין אֶחָד אֱמֶת זוּלָתוֹ כְּמוֹ שֶׁהִקְדַּמְנוּ.

טו וְכָל חֻקֵּי הָאֶחָד הָאֱמֶת אֲשֶׁר זָכַרְנוּ לֹא יֵאוֹתוּ כִּי אִם לוֹ לְבַדּוֹ וְכֵן כָּל עִנְיְנֵי הָרִבּוּי וְהַמִּקְרִים וְהַשִּׁנּוּיִם וְהַתְנוּעוֹת וְהַדִּמְיוֹנִים וְכָל מָה שֶׁלֹּא יֵאוֹת לְאֶחָד הָאֱמֶת רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים מ) רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה ה׳ אֱלֹהַי נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ אֵין עֶרֶךְ אֵלֶיךָ וְגוֹ׳ וְאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה מ) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּן אֵל וּמָה דְּמוּת תַּעַרְכוּ לוֹ וְנֶאֱמַר (תהלים פו) אֵין כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים ה׳ וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ וְנֶאֱמַר (ירמיהו י׳:ו׳) מֵאֵין כָּמוֹךָ ה׳ גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל שִׁמְךָ בִּגְבוּרָה וְגוֹ׳.

טז וּכְבָר הִתְבָּאֵר וְהִתְבָּרֵר כִּי בּוֹרֵא הָעוֹלָם יִתְבָּרַךְ אֶחָד אֱמֶת זוּלָתוֹ כִּי כָל מַה שֶּׁיִּפֹּל עָלָיו שֵׁם אֶחָד זוּלַת הַבּוֹרֵא אִם הוּא אֶחָד מִצַּד אֶחָד הוּא רַב מִצַּד אַחֵר כַּאֲשֶׁר זָכַרְנוּ אַךְ הַבּוֹרֵא א׳ מִכָּל פָּנִים כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וּבְמָה שֶׁהֵבֵאנוּ בָּעִנְיָן הַזֶּה דַּי לַמֵּבִין׃

## שער ראשון - שער ייחוד · פרק י

א אַךְ בְּאוֹר הַמִּדּוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת הַמֻּשְׂכָּלוֹת וְהַכְּתוּבוֹת הַמְסֻפָּר בָּהֶן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הַכַּוָּנוֹת בָּהֶם רַבּוֹת מְאֹד כְּפִי רֹב הַבְּרוּאִים וְהַטּוֹבוֹת הַכּוֹלְלוֹת אוֹתָן,

ב וְהֵן מִתְחַלְּקוֹת לִשְׁנֵי חֲלָקִים עַצְמִיּוֹת וּפְעָלִיּוֹת.

ג וְטַעַם אָמְרֵנוּ עַצְמִיּוֹת שֶׁהֵן מִדּוֹת קַיָּמוֹת לָאֵל יִתְעַלֶּה קֹדֶם הַבְּרוּאִים וְאַחֲרֵיהֶם תֹּאתָנָה לוֹ לְעֶצֶם כְּבוֹדוֹ,

ד וְהֵן שָׁלֹשׁ מִדּוֹת וְהֵן,

ה שֶׁהוּא נִמְצָא,

ו וְשֶׁהוּא אֶחָד,

ז וְשֶׁהוּא קַדְמוֹן אֵין לוֹ רֵאשִׁית.

ח וְהַטַּעַם שֶׁאָנוּ מְסַפְּרִים אוֹתוֹ בְּאֵלֶּה הַמִּדּוֹת לְהוֹרוֹת עַל עִנְיָנוֹ וַאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ וּלְהָעִיר עַל כְּבוֹדוֹ וּלְהָבִין הַמְדַבְּרִים כִּי יֵשׁ לָהֶם בּוֹרֵא שֶׁחַיָּבִין בַּעֲבוֹדָתוֹ,

ט וְהֻצְרַכְנוּ לְסַפֵּר אוֹתוֹ בְּנִמְצָא מִפְּנֵי שֶׁהָרְאָיוֹת הוֹרוּ עַל מְצִיאוּתוֹ בְּעֵדוּת סִימָנֵי מַעֲשָׂיו בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא מֵרֹב אוֹנִים וְאַמִּיץ כֹּחַ אִישׁ לֹא נֶעְדָּר,

י ע״כ נִתְחַיַּבְנוּ לְסַפֵּר אוֹתוֹ בְּנִמְצָא מִפְּנֵי שֶׁהַתְּקִיּם בְּשִׂכְלֵנוּ כִּי הַנֶּעְדָּר לֹא יִהְיֶה מְמֻנוּ פֹּעַל וְלֹא שׁוּם מַעֲשֶׂה. וְכֵיוָן שֶׁהִתְבָּרְרוּ מַעֲשָׂיו וּבְרִיאוֹתָיו הִתְבָּרֵר בְּדַעְתֵּנוּ מְצִיאוּתוֹ,

יא אַךְ מַה שֶּׁאָנוּ מְסַפְּרִים אוֹתוֹ בּוֹ מִן הַקְּדָמוֹת מִפְּנֵי שֶׁהָרְאָיוֹת הוֹרוּ כִּי לָעוֹלָם הַזֶּה רִאשׁוֹן אֵין רִאשׁוֹן לְפָנָיו וּתְחִלָּה שֶׁאֵין תְּחִלָּה לְפָנֶיהָ וְהִתְבָּרֵר כִּי הַהַתְחָלוֹת א״א שֶׁתִּהְיֶינָה מֵאֵין תַּכְלִית מִנְיָן בִּתְחִלָּתָן וְהַדִּין נוֹתֵן עַל כָּל פָּנִים שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה רִאשׁוֹן אֵין רִאשׁוֹן לְפָנָיו וְזֶהוּ עִנְיַן הַקַּדְמוּת כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים צ) וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל וְנֶאֱמַר (ישעיה מג) לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה.

יב אַךְ מַה שֶּׁנִּסְפַּר עָלָיו שֶׁהוּא אֶחָד כְּבָר בֵּאַרְנוּ זֶה בַּאֲר הֵיטֵב בִּרְאָיוֹת יְדוּעוֹת וְהִתְקַיֵּם בְּעֵדֻיּוֹת בְּרוּרוֹת כִּי הָעִנְיָן הָאַחְדוּת הָאֲמִתִּי דָּבֵק אֶל עֶצֶם כְּבוֹדוֹ וְעִנְיַן הָאֶחָד רָחוּק הָרְבּוּי מֵעֶצֶם כְּבוֹדוֹ וְהִמָּנַע הַשִּׁנּוּי וְהַחִלּוּף וְהַמִּקְרֶה וְהַהֶוְיָה וְהַהֶפְסֵד וְהַחִבּוּר וְהַפְּרִידָה וְהַדִּמְיוֹן וְהַשִּׁתּוּף מֵאֲמִתַּת עֶצֶם כְּבוֹדוֹ וּשְׁאָר גִּדְרֵי הָרַב׃

יג וְצָרִיךְ שֶׁתִּבְיַן מִן הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה שֶׁהֵן לֹא תְּחַיַּבְנָה לְעֶצֶם כְּבוֹד הַבּוֹרֵא שִׁנּוּי וְחִלּוּף אַךְ עִנְיָנָם לְהַרְחִיק זוּלָתָם מִמֶּנּוּ יִתְעַלֶּה וְהָעוֹלֶה עַל דַּעְתֵּנוּ וְשִׂכְלֵנוּ מֵעִנְיָנָם כִּי בּוֹרֵא הָעוֹלָם יִתְעַלֶּה לֹא מִתְרַבֶּה וְלֹא נֶעְדָּר וְלֹא מִתְחַדֵּשׁ,

יד וְכֵן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי כָל אַחַת מֵאֵלּוּ הַמִּדּוֹת הַשָּׁלֹשׁ אֲשֶׁר זָכַרְנוּ מְחַיֶּבֶת שְׁאֵרִיתָם כַּאֲשֶׁר נִתְבּוֹנֵן בְּעִנְיְנֵיהֶם.

טו וּבְאוֹר זֶה כִּי הָאֶחָד הָאֱמֶת כְּשֶׁהוּא דָּבֵק וְקַיָּם בְּשׁוּם דָּבָר צָרִיךְ עַל כָּל פָּנִים שֶׁיִּהְיֶה נִמְצָא קַדְמוֹן מִפְּנֵי שֶׁהִתְבָּרֵר כִּי הַנֶּעְדָּר לֹא יִסָּפֵר בְּא׳ וְלֹא בְּרֹב וּכְשֶׁיֵּאוֹת לְשׁוּם דָּבָר עִנְיָן הָאֶחָד הָאֱמֶת וְיִתְקַיֵּם לוֹ דִּין הוּא שֶׁיֵּאוֹת לוֹ שֵׁם הַמְּצִיאוּת וְעִנְיָנָהּ וְכֵן עִנְיַן הַקַּדְמוּת דָּבֵק לוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֶחָד הָאֱמֶת לֹא יִתְהַוֶּה וְלֹא יִפָּסֵד וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה וְלֹא יִתְחַלֵּף א״כ הוּא קַדְמוֹן כֵּיוָן שֶׁאֵין לוֹ תְּחִלָּה. וּמִי שֶׁהִתְקַיֵּם לוֹ עִנְיַן הָאַחְדוּת הָאֲמִתִּית כְּבָר הִתְקַיֵּם (ס״א הִתְבָּרֵר) לוֹ עִנְיַן הַמְּצִיאוּת וְהַקַּדְמוּת.

טז וְכֵן נֹאמַר כִּי מִדַּת הַמְּצִיאוּת הַתְּמִידִית כְּשֶׁהִיא נְאוֹתָה לְדָבָר תֵּאוֹת לוֹ עִמָּהּ מִדַּת הָא׳ הָאֱמֶת וּמִדַּת הַקַּדְמוּת.

יז אַךְ מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ מִמִּדַּת הָאֶחָד מִפְּנֵי שֶׁהַנִּמְצָא תָּדִיר לֹא יִתָּכֵן שֶׁיִּהְיֶה נִמְצָא אַחַר אֶפֶס וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה מֵעִנְיַן הַמְּצִיאָה אֶל אֶפֶס מְצִיאָה וְלֹא מֵאֶפֶס מְצִיאָה אֶל מְצִיאָה וּמָה שֶּׁהוּא בַּמִּדָּה הַזֹּאת אֵינֶנּוּ רַב מִפְּנֵי שֶׁהָרַב לֹא יִמָּצֵא מְצִיאָה תְּדִירָה מִפְּנֵי הַקְּדֻמַּת הָאֶחָד לוֹ וְכָל הַנִּמְצָא תָּדִיר אֵינֶנּוּ רַב א״כ הוּא אֶחָד.

יח וְכֵן רְאוּיָה לוֹ עוֹד מִדַּת הַקַּדְמוּת כִּי הַנִּמְצָא תָּדִיר אֵין לוֹ תְּחִלָּה וְלֹא תִכְלָה א״כ עִנְיַן הַקַּדְמוּת דָּבֵק לוֹ עכ״פ.

**יט** וְכֵן נֹאמַר כִּי מִדַּת הַקַּדְמוּת מְחֻיֶּבֶת לְמִי שֶׁהִיא רְאוּיָה לוֹ מִדַּת הָאֶחָד הָאֱמֶת וּמִדַּת הַמְּצִיאוּת הַתְּדִירָה,

**כ** וּמָה שֶּׁרָאוּי לוֹ מִמִּדַּת הָאֶחָד הָאֱמֶת מִפְּנֵי שֶׁהַנִּמְצָא תָּדִיר הוּא שֶׁאֵין לוֹ תְּחִלָּה וּמָה שֶּׁאֵין לוֹ תְּחִלָּה אֵינֶנּוּ מִתְרַבֶּה שֶׁכָּל מִתְרַבֶּה יֵשׁ לוֹ תְּחִלָּה וְהוּא הָאֶחָד א״כ אֵין הַמִּתְרַבֶּה קַדְמוֹן וְהַקַּדְמוֹן לֹא יִתָּכֵן שֶׁיִּהְיֶה אֶלָּא אֶחָד וְהִתְחַיְּבָה מִדַּת הָא׳ בְּחִיּוּב מִדַּת הַקַּדְמוּת,

**כא** וְכֵן צָרִיךְ שֶׁתִּתְחַיֵּב מִדַּת הַמְּצִיאוּת בְּהִתְחַיֵּב מִדַּת הַקַּדְמוּת כִּי הָאֶפֶס לֹא יְסַפֵּר לֹא בְּקַדְמוֹן וְלֹא בְּחָדָשׁ.

**כב** וּכְבָר הִתְבָּאֵר כִּי הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה הַשָּׁלֹשׁ עִנְיָנָם אֶחָד וְהַנִּרְאֶה מֵהֶן אֶחָד וְשֶׁאֵינָן מְחַיְּבוֹת שִׁנּוּי לְעֻצְּם כְּבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְלֹא הַכְנָסַת הַמִּקְרִים עָלָיו וְלֹא הָרְבּוּי עַל עִנְיָנוֹ מִפְּנֵי שֶׁהָעִנְיָן אֲשֶׁר נָבִין מֵהֶם הוּא שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה אֵינֶנּוּ נֶעְדָּר וְלֹא חָדָשׁ וְלֹא מִתְרַבֶּה וְאִלּוּ הָיִינוּ יְכוֹלִין לְהָלִיץ עַל עִנְיָנוֹ בְּמִלָּה א׳ הַכּוֹלֶלֶת אֵלּוּ הַמִּדּוֹת בְּבַת אַחַת, כְּמוֹ שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם הַשֵּׂכֶל כְּדֵי שֶׁיַּעֲלוּ אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה עִנְיָנִים בְּדַעְתֵּנוּ בָּהּ כַּאֲשֶׁר הֵם עוֹלִים בַּשָּׁלֹשׁ אֲשֶׁר זָכַרְנוּ הָיִינוּ מְלִיצִים בָּהּ עָלָיו. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא מָצָאנוּ בַּמֶּה שֶּׁאָנוּ מְדַבְּרִים בּוֹ מִן הַלְּשׁוֹנוֹת מִלָּה שֶׁתּוֹרֶה עַל אֲמִתַּת עִנְיַן הַבּוֹרֵא ית׳ הוֹצֵאנוּ הָעִנְיָן בְּיוֹתֵר מִמִּלָּה אַחַת.

**כג** וְהָרְבּוּי הַנִּמְצָא בְּמִדּוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה אֵינֶנּוּ מִצַּד עֶצֶם כְּבוֹדוֹ רַק מִצַּד קֹצֶר כֹּחַ מְלִיצַת הַמִּסְפָּר מֵהַשִּׂיג עִנְיָנוֹ בְּמִלָּה אַחַת שֶׁתּוֹרֶה עָלָיו. וְצָרִיךְ שֶׁתָּבִין מֵעִנְיַן הַבּוֹרֵא שֶׁאֵין כְּמוֹהוּ דָּבָר וְכָל אֲשֶׁר תִּסְפֹּר אוֹתוֹ בּוֹ מִן הַמִּדּוֹת צָרִיךְ שֶׁתָּבִין מֵהֶם רְחוּק שֶׁכְּנֶגְדָּם מִמֶּנּוּ. כַּאֲשֶׁר אָמַר אֲרִיסְט״ו הַשּׁוֹלְלוֹת בְּמִדּוֹת הַבּוֹרֵא ית׳ אֲמִתִּיּוֹת מִן הַמְּחַיְּבוֹת. מִפְּנֵי שֶׁכָּל מָה שֶׁמְּחַיְּבִין לְעֶצֶם כְּבוֹדוֹ מִן הַמִּדּוֹת אֵינֶנּוּ נִמְלָט מִמִּדּוֹת הָעֶצֶם אוֹ מִמִּדּוֹת הַמִּקְרֶה וּבוֹרֵא הָעֶצֶם וְהַמִּקְרֶה לֹא תַּשִּׂיגֵהוּ מִדָּה מִמִּדּוֹתָם בְּעֶצֶם כְּבוֹדוֹ וְכָל הַמְּרֻחָקוֹת מִמֶּנּוּ מִן הַמִּדּוֹת הֵן אֲמִתּוֹת בְּלִי סָפֵק וְהִנֵּה נְאוֹתוֹת לוֹ כִּי הוּא נַעֲלֶה מִכָּל מִדָּה וְתֹאַר וּמְרוֹמַם מִכָּל דְּמוּת וְדִמְיוֹן וע״כ אַתָּה צָרִיךְ שֶׁתָּבִין מִן הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה הַשָּׁלֹשׁ אֲשֶׁר זָכַרְנוּ הָרְחָקַת שֶׁכְּנֶגְדָּם מֵעַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ׃

**כד** אַף הַמִּדּוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת הַפְּעָלִיּוֹת הֵם הַמִּדּוֹת אֲשֶׁר יִסַּפֵּר בָּהֶן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מִצַּד פְּעֻלּוֹתָיו וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּשְׁתַּתֵּף בְּסִפּוּרָם עִם קְצָת בְּרוּאָיו וְהַתַּרְנוּ לְסַפֵּר אוֹתוֹ בָּהֶן מִפְּנֵי הַדְּחָק הַמַּצְרִיךְ אוֹתָנוּ לְהוֹדִיעֵנוּ וְלַעֲמֹד עַל מְצִיאוּתוֹ כְּדֵי שֶׁנְּקַבֵּל עֲבוֹדָתוֹ,

**כה** וּכְבָר מָצָאנוּ שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין בַּמִּין הַזֶּה מִמִּדּוֹת הַבּוֹרֵא בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה וּבְסִפְרֵי הַנְּבִיאִים הַרְבֵּה מְאֹד וּבְתִשְׁבְּחוֹת הַנְּבִיאִים הַחֲסִידִים וְהֵם עַל שְׁנֵי דְּרָכִים.

**כו** הַדֶּרֶךְ הָאֶחָד מִדּוֹת שֶׁהֵן מוֹרוֹת עַל דְּמוּת וְצוּרָה גַּשְׁמִית כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ (שם ט) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם (במדבר ט) עַל פִּי ה׳ (ישעיה מה) אֲנִי יָדַי נָטוּ שָׁמָיִם (במדבר יא) בְּאָזְנֵי ה׳ (שמות כד) וְתַחַת רַגְלָיו (ישעיה נא) זְרוֹעַ ה׳ (תהלים כד) אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי (בראשית ו) בְּעֵינֵי ה׳ (שם ח) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל לִבּוֹ וַהֲדוֹמָה לָזֶה מִן הָאֲבָרִים הַגּוּפִיִּים.

**כז** וְהַשֵּׁנִי מִדּוֹת שֶׁהֵן מוֹרוֹת עַל תְּנוּעוֹת וּמַעֲשִׂים גַּשְׁמִיִּים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיָּרַח ה׳ (שם ו) וַיַּרְא (שם) וַיִּנָּחֶם (שם) וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ (שם יא) וַיֵּרֶד ה׳ (שם ח) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים (במדבר יא) וַיִּשְׁמַע ה׳ (תהלים עח) וַיִּקַץ כְּיָשֵׁן ה׳ וְרַבִּים כָּאֵלֶּה מִמַּעֲשֵׂי הַמְדַבְּרִים.

**כח** אֶלָּא שֶׁקַּדְמוֹנֵינוּ ז״ל בְּפָרְשָׁם כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ תִּרְגְּמוּ לָנוּ הַמִּין הַזֶּה מִן הַמִּדּוֹת וְדִקְדְּקוּ בּוֹ כְּפִי יְכָלְתָּם לַהֲבִינָם דֶּרֶךְ כָּבוֹד וְיִחְסוּ הַכֹּל אֶל כְּבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר תִּרְגְּמוּ (בראשית כח) וְהִנֵּה ה׳ נִצָּב עָלָיו וְהָא יְקָרָא דַּה׳ מְעַפַּד עֲלוֹהִי (שם ו) וַיַּרְא ה׳ וּגְלֵי קֳדָם ה׳ (שם יא) וַיֵּרֶד ה׳ וְאִתְגְּלִי יְקָרָא דַּה׳ (שם לה) וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים וְאִסְתַּלַּק מֵעָלוֹהִי יְקָרָא דַּה׳,

**כט** הוֹצִיאוּ אֶת הַכֹּל דֶּרֶךְ כָּבוֹד וְהִרְחִיקוּ אוֹתָם מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשִּׂיגֵהוּ שׁוּם הַגְשָׁמָה וְלֹא שׁוּם מִקְרֶה.

**ל** וּכְבָר הֶאֱרִיךְ בְּבֵאוּר הָעִנְיָן הַזֶּה הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל רַבֵּינוּ סְעַדְיָה ז״ל בְּסֵפֶר הָאֱמוּנוֹת וּבְפֵרוּשׁ סֵדֶר בְּרֵאשִׁית וּבְפֵרוּשׁ סֵדֶר וָאֵרָא וּבְסֵפֶר יְצִירָה מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי וְשֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ עִמּוֹ לְפָרְשָׁם וּלְבָאֲרָם בַּסֵּפֶר הַזֶּה. וַאֲשֶׁר נִסְכִּים עָלָיו כֻּלָּנוּ כִּי הַדְּחָק הֶבִיאָנוּ לְהַגְשִׁים הַבּוֹרֵא ית׳ וּלְסַפֵּר אוֹתוֹ בְּמִדּוֹת הַבְּרוּאִים כְּדֵי לְשַׁעֵר עִנְיָן שֶׁיִּקָּטֵם מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יתב׳ בַּנְּפָשׁוֹת וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ סִפְרֵי הַנְּבִיאִים לב״א בְּמִלּוֹת גַּשְׁמִיּוֹת שֶׁהֵם קְרוֹבוֹת לְשִׂכְלָם וְלַהֲבָנָתָם,

**לא** וְאִלּוּ הָיוּ מְסַפְּרִים אוֹתוֹ בָּעִנְיָן שֶׁרָאוּי לוֹ מִן הַמִּלּוֹת הָרוּחָנִיּוּת וְהָעִנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים לֹא הָיִינוּ מְבִינִים לֹא הַמִּלּוֹת וְלֹא הָעִנְיָן וְלֹא הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁנַּעֲבֹד דָּבָר שֶׁלֹּא נֵדַע כִּי לֹא יִתָּכֵן עֲבוֹדַת דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נוֹדָע ע״כ הָיָה צָרִיךְ שֶׁתִּתְהַיֶּינָה הַמִּלּוֹת וְהָעִנְיָנִים כְּפִי כֹּחַ בִּינַת הַשּׁוֹמֵעַ כְּדֵי שֶׁיִּפֹּל הָעִנְיָן עַל לִבּוֹ ע״ד הַגַּשְׁמִיּוּת הַמּוּבָן מִן הַמִּלּוֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת בִּתְחִלָּה וְאח״כ נִתְחַכֵּם לוֹ וּנְדַקְדֵּק לַהֲבִינוֹ וּלְהוֹדִיעוֹ שֶׁכָּל זֶה ע״ד הַקְרָבָה וּמְלִיצַת הַסֵּפֶר וְשֶׁהָעִנְיָן הָאֲמִתִּי הוּא יוֹתֵר דַּק וּמְעֻלֶּה וּמְרוֹמָם וְרָחוֹק מֵאֲשֶׁר נוּכַל לְהָבִין אוֹתוֹ עַל תְּכוּנַת דַּקּוּת עִנְיָנוֹ וְהַמַּשְׂכִּיל הַנִּלְבָּב יִשְׁתַּדֵּל לְהַפְשִׁיט קְלִפּוֹת הַמִּלּוֹת וְגַשְׁמִיּוּתָם מֵעַל הָעִנְיָן וְיַעֲלֶהוּ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ מִמַּדְרֵגָה אֶל מַדְרֵגָה עַד שֶׁיַּגִּיעַ מֵאֲמִתַּת הָעִנְיָן הַנִּדְרָשׁ אֶל מָה שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחַ יְכָלְתּוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ,

**לב** וְהַכְּסִיל הַפֶּתִי יַחְשֹׁב הַבּוֹרֵא ית׳ עַל דֶּרֶךְ הַנִּרְאֶה מִמְּלִיצַת הַסֵּפֶר וּכְשֶׁהוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֲבוֹדַת אֱלֹהָיו וְהוּא מִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת לְכְבוֹדוֹ יֵשׁ לוֹ טַעֲנָה גְּדוֹלָה מִצַּד פְּתָיוּתוֹ וּמְעוּט הֲבָנָתוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין הָאָדָם נִתְבָּע אֶלָּא כְּפִי יְכָלְתּוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ בְּשִׂכְלוֹ וַהֲבָנָתוֹ וְכֹחוֹ וּמָמוֹנוֹ אֶלָּא שֶׁהַכְּסִיל כְּשֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לִלְמֹד

הַחָכְמָה וּמִתְעַלֵּם מִמֶּנָּה הוּא נִתְבָּע עָלֶיהָ וְנֶעֱנָשׁ עַל אֲשֶׁר קִצֵּר וְעָמַד מִלִּלְמֹד,

לג וְאִלּוּ הָיָה נוֹהֵג הַסֵּפֶר כְּשֶׁמִּתְרַגֵּם הָעִנְיָן הַזֶּה הַמִּנְהָג הָרָאוּי בַּאֲמִתּוֹ אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לַהֲבִינוֹ כִּי אִם הַמַּשְׂכִּיל הַנִּלְבָּב לְבַד הָיוּ נִשְׁאָרִים רֹב הַמְּדַבְּרִים בְּלִי דָּת וּבְלִי תּוֹרָה מִפְּנֵי קִצֶּר שִׂכְלָם וַחֲלִישׁוּת הַכָּרָתָם בָּעִנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים. כִּי הַדָּבָר שֶׁיּוּבַן מִמֶּנּוּ עִנְיָן גַּשְׁמִי לֹא יַזִּיק הַמַּשְׂכִּיל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכִּיר בּוֹ וּמוֹעִיל הַכְּסִיל כְּדֵי לְהִתְיַשֵּׁב בְּלִבּוֹ וּבְדַעְתּוֹ כִּי יֵשׁ לוֹ בּוֹרֵא שֶׁהוּא חַיָּב בַּעֲבוֹדָתוֹ׃

לד וְזֶה דּוֹמֶה לְאָדָם שֶׁבָּא אֶל אֶחָד מֵאוֹהֲבָיו מִן הָעֲשִׁירִים וְהָיָה חַיָּב בַּאֲרוּחָתוֹ וְהָיוּ לוֹ בְּהֵמוֹת שֶׁחַיָּב לָתֵת לָהֶן מִסְפּוֹא וְשָׁלַח אֵלָיו הַרְבֵּה מִן הַשְּׁעוֹרִים לְבַהֲמוֹתָיו וְשָׁלַח מִן הַמַּאֲכָל הָרָאוּי לוֹ מְעַט כְּפִי הַצֹּרֶךְ וְהַמַּסְפִּיק לְמִזּוֹנוֹ בִּלְבַד,

לה וְכֵן הִרְחִיבָה לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וְכָל סִפְרֵי הַנְּבִיאִים וְדִבְרֵי הַחֲסִידִים בְּמִדּוֹת הַבּוֹרֵא ית׳ בַּמְּלִיצוֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת אֲשֶׁר זָכַרְנוּ כְּפִי הֶבְנַת הֶהָמוֹן וּבְלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ בְּנֵי אָדָם אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְעַל כֵּן אָמְרוּ רז״ל בְּדוֹמֶה לָעִנְיָן הַזֶּה דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. וְרָמְזוּ הַסְּפָרִים בִּמְעַט מִן הָעִנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים אֲשֶׁר יְבִינוּם אַנְשֵׁי הַשֵּׂכֶל וְהַלְּבָבוֹת,

לו לִהְיוֹת הַכֹּל שָׁוִים בְּדַעַת מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְאִם תִּתְחַלֵּק אֲמִתַּת עֶצֶם כְּבוֹדוֹ בְּדַעְתָּם,

לז וְכֵן נֶאֱמַר בְּכָל עִנְיָן דַּק שֶׁיֵּשׁ בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים כְּמוֹ גְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא וְעָנְשׁוֹ.

לח וְכֵן נֶאֱמַר בְּבֵאוּר הַחָכְמָה הַצְּפוּנָה אֲשֶׁר כִּוַּנְנוּ לְבָאֳרָהּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה כִּי הַתּוֹרָה קִצְּרָה בְּבֵאוּר עִנְיָנָהּ מִפְּנֵי שֶׁפָּמְכָה בּוֹ עַל הַשֵּׂכֶל וְרָמְזָה מִמֶּנָּה בִּרְמָזִים לְהָעִיר עֲלֵיהֶם כְּבָר זָכַרְנוּם בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר הַזֶּה לְהִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ כָּל מִי שֶׁיּוּכַל לַחְקֹר עָלֶיהָ וְלִדְרוֹשׁ אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ אֵלֶיהָ וְיִבִינֶהָ כמ״ש (משלי כח) וּמְבַקְשֵׁי ה׳ יָבִינוּ כֹל.

לט וּכְבָר הִזְהִירָנוּ הַנָּבִיא שֶׁנִּשָּׁמֵר מֵחֲשֹׁב שֶׁיֵּשׁ לַה׳ צוּרָה אוֹ דְּמְיוֹן כמ״ש (דברים ד) וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה וְאָמַר (שם) וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רֹאִים זוֹלָתִי קוֹל ר״ל הִזָּהֲרוּ בְּמַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וַרְעָיוֹנֵיכֶם שֶׁלֹּא תַּמְשִׁילוּ לַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה תַּבְנִית וְלֹא תְּדַמְּוּהוּ בִּדְמוּת וְלֹא דְּמְיוֹן מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָפְלוּ עֵינֵיכֶם עַל דְּמוּת וְלֹא עַל צוּרָה בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר עִמָּכֶם,

מ וְאָמַר (ישעיה מ) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּן אֵל וּמָה דְּמוּת תַּעַרְכוּ לוֹ וְאָמַר (שם) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה יֹאמַר קָדוֹשׁ,

מא וְנֶאֱמַר (תהלים פט) כִּי מִי בַּשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לַה׳ יִדְמֶה לַה׳ בִּבְנֵי אֵלִים וְאָמַר (שם פו) אֵין כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים ה׳ וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ וְהַרְבֵּה כָּזֶה.

מב וּמִפְּנֵי שֶׁנִּמְנָע לְדַמּוֹתוֹ בַּשֵּׂכֶל וּלְהַמְשִׁילוֹ בְּרַעְיוֹן מָצָאנוּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה שֶׁהוּא מְיַחֵס רֹב שְׁבָחָיו וּתְהִלּוֹתָיו אֶל שֵׁם הַבּוֹרֵא כמ״ש (נחמיה ט) וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ (דברים כח) לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא (תהלים צט) יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא וְאָמַר (מלאכי ב) וּמִפְּנֵי שְׁמִי נָחַת הוּא (שם ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וְגוֹ׳ (תהלים סח) שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ,

מג וְכָל זֶה לְגַדֵּל וּלְרוֹמֵם עֶצֶם כְּבוֹדוֹ ית׳ מִפְּנֵי שֶׁאֵין מִתְבָּרֵר בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ מֵעִנְיָנוֹ אַחַר מְצִיאוּתוֹ זוֹלָתִי שְׁמוֹ הַגָּדוֹל בִּלְבַד,

מד אֲבָל עֶצֶם כְּבוֹדוֹ וַאֲמִתַּת עִנְיָנוֹ אֵין לוֹ דְּמוּת וּתְמוּנָה בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ וְעַל כֵּן שָׁנָה בִּמְקוֹמוֹת רַבִּים בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה שְׁמוֹ וְכֵן בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים,

מה כִּי לֹא נָבִין מִמֶּנּוּ בִּלְתִּי שְׁמוֹ וּמְצִיאוּתוֹ וּכְבָר צִוָּנוּ שָׁם כְּבוֹדוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם וְאֶל הָאָרֶץ וְאֶל הָרוּחוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַבְרָהָם (בראשית כד) וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה׳ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ וְאָמַר יוֹנָה (בסימן א) אֶת ה׳ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא וְאָמַר מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה (במדבר כז) יִפְקֹד ה׳ אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל בָּשָׂר וְאָמַר הַכָּתוּב (ירמיהו ל״ב:כ״ז) אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר.

מו וְהָעִלָּה בָּזֶה כִּי הוּא נוֹדַע אֵלֵינוּ מִן הַצַּד אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יְדַעְנוּהוּ וְהִשְׂכַּלְנוּ עִנְיָנוֹ וּמְצִיאוּתוֹ נוֹדַע אֵלֵינוּ הַרְבֵּה מִצַּד אֲבוֹתֵינוּ כמ״ש (שמות ג׳:ט״ו) ה׳ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם. וְהָעִלָּה בָּזֶה שֶׁנּוֹדַע אֵלֵינוּ מִן הַצַּד שֶׁעָמְדוּ עָלָיו וְהוּא קַבָּלַת אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ מֵהֶם דְּרָכָיו כמ״ש (בראשית יח) כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט,

מז וְאֶפְשָׁר שֶׁנּוֹדַע אֲלֵיהֶם בַּעֲבוּר הִתְיַחֲדָם בַּעֲבוֹדָתוֹ בְּדוֹרָם מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ אַנְשֵׁי דּוֹרָם עוֹבְדִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים,

מח וְכֵן נֶאֱמַר בְּהַקְרָאוֹ (שמות ג) אֱלֹהֵי הָעִבְרִים (בראשית לג) אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כמ״ש הַכָּתוּב (ירמיהו י׳:ט״ז) לֹא כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא,

מט וְאָמַר דָּוִד (תהלים טז) ה׳ מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי וְאִלּוּ הָיִינוּ יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג אֲמִתַּת עִנְיָנוֹ לֹא הָיָה נוֹדַע אֵלֵינוּ בְּזוֹלָתָהּ,

ג וְכֵיוָן שֶׁנִּמְנְעָה מִשְׂכְּלֵנוּ הַשָּׂגַת אֲמִתַּת עִנְיָנוֹ סִפֵּר עֶצֶם כְּבוֹדוֹ שֶׁהוּא אֱלֹהֵי מִבְחַר יְצוּרָיו מַדְבְּרִים וְשֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים. וְעַל כֵּן אָמַר לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה בְּעֵת שֶׁשָּׁאָלוֹ (שמות ג) וְאָמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם וְכֵיוָן שֶׁיָּדַע שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה לֹא יָבִין הָעָם מִפְּנֵי אֲמִתַּת עִנְיָנוֹ הוֹסִיף בֵּאוּר וְאָמַר כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר.

נא וְהָיָה רְצוֹנוֹ בָּזֶה אִם לֹא יָבִין הָעָם הַמִּלּוֹת הָאֵלּוּ וְעִנְיָנָן בְּדֶרֶךְ שִׂכְלָם אֱמֹר לָהֶם שֶׁאֲנִי הוּא הַיָּדוּעַ אֶצְלָם מִצַּד הַקַּבָּלָה שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתָם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׁם הַבּוֹרֵא דֶּרֶךְ לְדַעְתּוֹ זוּלָתִי אֵלֶּה הַשְּׁנֵי דְּרָכִים. הָאֶחָד מָה שֶׁהַשֵּׂכֶל מַרְאֶה מִדֶּרֶךְ אוֹתוֹת פְּעֻלּוֹתָיו הַנִּרְאוֹת בִּבְרִיאוֹתָיו. וְהַשֵּׁנִי מִצַּד הַקַּבָּלָה מִן הָאָבוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (איוב טו) אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כִחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם:

נב וּמִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה הַשָּׂגָתֵנוּ לְכָל נִמְצָא עַל אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה צְדָדִים.

נג הָאֶחָד מֵהֶם הַרְגָּשׁוֹתֵינוּ הַגַּשְׁמִיִּים כָּרְאוּת וְכַשֶּׁמַע וְכַטַּעַם וְכָרִיחַ וְכַמִּשּׁוּשׁ.

נד וְהַשֵּׁנִי בְּדֶרֶךְ שִׂכְלֵנוּ וְהוּא שַׁעַר הָרְאָיָה עַל הַדָּבָר הַנִּמְצָא מִסִּימָנָיו וּמַעֲשָׂיו עַד שֶׁתִּתְקַיֵּם לָנוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ וְעִנְיָנוֹ מִמֶּנּוּ כְּקִיּוּם הַשָּׂגָתֵנוּ בְּהַרְגָּשׁוֹתֵינוּ,

נה וְהוּא הַנִּקְרָא בַּסֵּפֶר דַּעַת וּמוּסַר הַשִּׂכֶל.

נו וְהַשְּׁלִישִׁי הַהַגָּדָה הָאֲמִתִּית וְהַקַּבָּלָה הַנֶּאֱמֶנֶת.

נז וּמִפְּנֵי שֶׁנִּמְנְעַת הַשָּׂגַת הַבּוֹרֵא מִצַּד הַרְגָּשׁוֹתֵינוּ לֹא יָכְלְנוּ לְהַשִּׂיגוֹ אֶלָּא מִצַּד הַהַגָּדָה הָאֲמִתִּית וּמִצַּד הָרְאָיָה עָלָיו מֵאוֹתוֹת מַעֲשָׂיו בִּלְבַד.

נח וְכֵיוָן שֶׁעָמְדוּ לָנוּ הָרְאָיוֹת מִצַּד אוֹתוֹת פְּעֻלּוֹתָיו בַּבְּרוּאִים וְרַבּוּ מִסְפְּרֵיהֶם (מִסָּפָרָם) רַבּוּ סִפּוּרֵי מִדּוֹתָיו יִתְעַלֶּה בַּעֲבוּרָם,

נט וְסִפְּרוּהוּ הַנְּבִיאִים וְהַחֲסִידִים בְּסִפּוּרִים שֶׁאֵין דּוֹמִים זֶה לָזֶה. אָמַר מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט וְאָמַר עוֹד (שם י) הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) עֹשֶׂה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְגֵר וְאָמַר הוּא יִתְעַלֶּה בְּסִפּוּר מִדּוֹתָיו (שמות לד) ה׳ ה׳ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת נוֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים וְגוֹ׳.

ס וְכָל אֵלֶּה הַמִּדּוֹת הָרְאָיָה עֲלֵיהֶם מִסִּימָנֵי מַעֲשָׂיו בִּבְרִיאוֹתָיו וְהַחָכְמָה וְהַיְכֹלֶת הַנִּרְאוֹת בְּמַעֲשָׂיו אִם נַחְקֹר עַל הָעִנְיָן הַזֶּה בְּשִׂכְלֵנוּ וְהַכָּרָתֵנוּ נִלְאֶה מֵהַשִּׂיג הַקָּטָן שֶׁבַּקְּטַנִּים מֵחֶלְקֵי מִדּוֹתָיו וּשְׁבָחָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר דהמע״ה (תהלים מ) רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה ה׳ אֱלֹהַי נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ וְגוֹ׳. וְאָמַר (שם קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה׳ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ וְאָמַר (נחמיה ט) וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה וּכְבָר אָמְרוּ זַ״ל,

סא הַהוּא שְׁלוּחָא דְּצִבּוּרָא דִּנְחֵת קַמֵּהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא אֲמַר הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא הָעִזּוּז הֶחָזָק וְהָאַמִּיץ אֲמַר לֵהּ סַיְּמִתִּינְהוּ לְכַלְּהוּ שִׁבְחֵי דְּמָרָךְ וּמָה הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אִי לָאו דְּמֹשֶׁה אֲמָרִינְהוּ וַאֲתוֹ אֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וְתַקָּנִנְהוּ בַּתְּפִלָּה לָא הֲוָה אָמְרִינַן לְהוּ וְאֶת שַׁבַּחְתֵּהּ כְּלֵי הַאי, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ אֶלֶף אֲלָפִים דִּינְרֵי זָהָב וְהָיוּ מְקַלְּסִים אוֹתוֹ בְּשֶׁל כֶּסֶף וַהֲלֹא גְּנַאי הוּא לוֹ,

סב וְאָמַר (תהלים סה) לְךָ דֳמִיָּה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וְאָמְרוּ קַדְמוֹנֵינוּ זַ״ל סָמָא דְּכֻלָּא מַשְׁתּוֹקָא מָשָׁל לְמַרְגָּנִיתָא דְּלֵית בָּהּ טִימִי כָּל כַּמָּה דְּאַתְּ מְשַׁבַּח לַהּ אַתְּ מְגַנֶּהּ לַהּ,

סג עַל כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לְהַטְרִיחַ נַפְשְׁךָ עַד שֶׁתֵּדַע אֶת בּוֹרְאֶךָ יִתְעַלֶּה מִצַּד סִימָנֵי מַעֲשָׂיו וְלֹא מִצַּד עֶצֶם כְּבוֹדוֹ כִּי הוּא קָרוֹב מִכָּל קָרוֹב מִצַּד פְּעֻלּוֹתָיו וְרָחוֹק מִכָּל רָחוֹק מִצַּד דְּמוּת עֶצֶם כְּבוֹדוֹ וְהֻמְשְׁלוּ כִּי לֹא נוּכַל לְמָצְאוֹ בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ מִן הַצַּד הַזֶּה אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ וּכְשֶׁתַּגִּיעַ לְהוֹצִיאוֹ מִמַּחְשְׁבוֹתֶיךָ וְהַרְגָּשׁוֹתֶיךָ מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶנּוּ נִמְצָא וּמְצָאתָ אוֹתוֹ מִצַּד סִימָנֵי פְּעֻלּוֹתָיו כְּאִלּוּ אֵינוֹ נִפְרָד מִמְּךָ זֹאת הִיא תַּכְלִית יְדִיעָתוֹ אֲשֶׁר הִזְהִיר הַנָּבִיא עָלֶיהָ בְּאָמְרוֹ (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ׳,

סד וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲכָמִים הַיּוֹדֵעַ אֶת הַבּוֹרֵא דַּעַת יְתֵרָה הוּא נִבְהָל בְּעִנְיָנוֹ יוֹתֵר,

סה וְאָמַר אֶחָד הֶחָכָם שֶׁבְּבְנֵי אָדָם בְּדַעַת הַבּוֹרֵא הוּא יוֹתֵר סָכָל בַּאֲמִתַּת עֶצֶם כְּבוֹדוֹ וּמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הוּא סָבוּר שֶׁיּוֹדֵעַ עֶצֶם כְּבוֹדוֹ:

סו וְנִשְׁאַל קָצַת הַחֲכָמִים עַל הַבּוֹרֵא מַהוּ וְאָמַר אֱלוֹהַּ אֶחָד א״ל הַשּׁוֹאֵל וְאֵיךְ הוּא א״ל מֶלֶךְ גָּדוֹל א״ל וְאָנָה הוּא א״ל בַּצַּפְיָה,

סז א״ל הַשּׁוֹאֵל לֹא שְׁאַלְתִּיךָ עַל זֶה,

**סח** א״ל שְׁאַלְתַּנִי בַּמִּלּוֹת הָאֵלֶּה שֶׁמּוֹרוֹת עַל הַמִּדּוֹת הָרְאוּיוֹת לְנִבְרָא וְלֹא עַל בּוֹרֵא. אַךְ הַמִּדּוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִין מִבּוֹרְאֵנוּ יִתְעַלֶּה מָה שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ מִפְּנֵי שא״א לָנוּ זוּלַת זֶה.

**סט** וְנֶאֱמַר עַל קְצָת מִן הַחָכָמִים שֶׁהָיָה אוֹמֵר בִּתְפִלָּתוֹ אֱלֹהַי אָנָּה אֶמְצָאֲךָ אַךְ אָנָּה לֹא אֶמְצָאֲךָ נִסְתַּרְתָּ וְלֹא תֵרָאֶה וְהַכֹּל מִמְּךָ מָלֵא. דּוֹמֶה לְמַה שֶׁאָמַר יִתְבָּרַךְ (ירמיהו כ״ג:כ״ד) אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא נְאֻם ה׳.

**ע** וְתַכְלִית דַּעְתְּךָ אוֹתוֹ שֶׁתּוֹדֶה וְתַאֲמִין שֶׁאַתָּה בְּתַכְלִית הַסְּכְלוּת בַּאֲמִתַּת עֶצֶם כְּבוֹדוֹ.

**עא** וּכְשֶׁתְּדַמֶּה לוֹ צוּרָה בְּמַחְשַׁבְתְּךָ אוֹ הֶמְשֵׁל בְּרַעְיוֹנְךָ הִשְׁתַּדֵּל לַחְקֹר עַל עִנְיָנוֹ,

**עב** אָז תִּתְבָּרֵר לְךָ מְצִיאוּתוֹ,

**עג** וְתִדְחֶה מִמַּחְשַׁבְתְּךָ דְּמוּתוֹ עַד שֶׁלֹּא תִּמְצָאֶהוּ אֶלָּא בִּדְרָךְ הָרְאָיוֹת בִּלְבַד.

**עד** וְהַדְּמְיוֹן בָּזֶה עַל דֶּרֶךְ הַקֵּרוּב מָצָאנוּ אֲמִתַּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּשִּׂיג מִמֶּנָּה צוּרָה וְלֹא דְּמוּת וְלֹא מַרְאֶה וְלֹא רֵיחַ אע״פ שֶׁפְּעֻלּוֹתֶיהָ נִרְאוֹת וּמַעֲשֶׂיהָ נִכָּרִים בָּנוּ.

**עה** וְכֵן הַשֵּׂכֶל שֶׁפְּעֻלּוֹתָיו וְסִימָנָיו נִכָּרִים וְנִרְאִים לֹא נַשִּׂיג מִמֶּנּוּ דְּמוּת וְלֹא צוּרָה וְלֹא נַמְשִׁילֵהוּ בְּרַעְיוֹנֵנוּ,

**עו** כָּל שֶׁכֵּן יוֹצֵר הַכֹּל אֲשֶׁר אֵין כָּמוֹהוּ ית׳. וְאָמַר הַפִּילוֹסוֹף אִם הַדְּבָרִים יְגֻעִים בְּעִנְיַן הַנֶּפֶשׁ ק״ו בְּעִנְיַן הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה.

**עז** וְכֵיוָן שֶׁהַגִּיעָנוּ עַד הֵנָּה מִדְּבָרֵינוּ אֵין צֹרֶךְ לְבָאֵר הָעִנְיָן הַזֶּה יוֹתֵר,

**עח** מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ חַיָּבִין לִרְהוֹת וְלִירֹא וּלְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר קְצָת הַחֲכָמִים בַּמַּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרוֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחְקֹר בַּמֶּה שֶׁהֻרְשֵׁיתָ הִתְבּוֹנֵן וְאֵין לְךָ עֵסֶק בַּנִּסְתָּרוֹת,

**עט** וְאָמְרוּ רז״ל כָּל מִי שֶׁלֹּא חָס עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ רָאוּי לוֹ כְּאִלּוּ לֹא בָּא לָעוֹלָם וְאָמְרוּ בְּהַיְסֵפֶר לוֹ כִּי אֲדַבֵּר אִם אָמַר אִישׁ כִּי יְבֻלָּע (איוב לו) אִם בָּא אָדָם לְסַפֵּר גְּבוּרָתוֹ שֶׁל מָקוֹם מִתְבַּלֵּעַ מִן הָעוֹלָם וְאָמַר הַכָּתוּב (ש״א ו) וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן ה׳ וְאָמַר (משלי כה) כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר רוֹצֶה לוֹמַר לְהַסְתִּיר סוֹדוֹ מִבְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם חֲכָמִים וְאָמַר (תהלים כה) סוֹד ה׳ לִירֵאָיו:

**פ** וּמִמָּה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתֵּדַע וְיִתְבָּאֵר אֶצְלְךָ מֵעִנְיַן הַחוּשִׁים הַנַּפְשִׁיִּים אֲשֶׁר זָכַרְנוּ וְהַחוּשִׁים הַנַּפְשִׁיִּים אֲשֶׁר הֵם הַזִּכָּרוֹן וְהַמַּחְשָׁבָה וְהָרַעְיוֹן וְהַזִּמָּם וְהַהַכָּרָה שֶׁכֻּלָּם מַגִּיעִים עַד עִנְיָן אֶחָד וְהוּא הַשֵּׂכֶל הַנּוֹתֵן לָהֶם כֹּחַ לְהַשָּׂגַת הָעִנְיָנִים,

**פא** וּלְכָל חוּשׁ מֵהֶם עִנְיָן מְיֻחָד לְהַשִּׂיג מוּחָשׁוֹ לֹא יַשֵּׂג בְּזוּלָתוֹ. כַּמַּרְאִים וְהַצּוּרוֹת אֲשֶׁר לֹא נַשִּׂיגֵם כִּי אִם בְּחוּשׁ הָרְאוּת בִּלְבַד וּכְהַקּוֹלוֹת וְהַנִּגּוּנִים אֲשֶׁר לֹא נַשִּׂיגֵם כִּי אִם בְּחוּשׁ הַשְּׁמַע בִּלְבַד וְכֵן הָרֵיחַ וּמִינֵי הַמּוּרָחִים בְּחוּשׁ הָאַף וְכֵן מִינֵי הַמִּטְעַמִּים בְּחוּשׁ הַטַּעַם בִּלְבַד וְהַחֹם וְהַקּוֹר וְהַרְּטֹבָה מֵעִנְיְנֵי הָאֵיכוּת בְּחוּשׁ הַמִּשּׁוּשׁ.

**פב** וּלְכָל חוּשׁ מֵהֶם כֹּחַ לְהַשִּׂיג מוּחָשׁוֹ עַד גְּבוּל יָדוּעַ מַגִּיעַ אֶצְלוֹ וְאַחַר יַעֲמֹד בְּתַכְלִית הַגְּבוּל הַהוּא כִּרְאוֹת שֶׁהוּא מַשִּׂיג הַדָּבָר הַנִּרְאֶה מִקָּרוֹב וְכָל אֲשֶׁר יִרְחַק מִמֶּנּוּ תֵּחָלֵשׁ הַשָּׂגָתוֹ אוֹתוֹ עַד שֶׁתַּעֲמֹד וְלֹא יַשִּׂיגֵהוּ וְכֵן חוּשׁ הַשְּׁמַע וְכֵן שְׁאָר הַחוּשִׁים וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג מוּחָשׁ מִבַּלְעֲדֵי חוּשׁוֹ הַמּוּכָן לוֹ.

**פג** וּמִי שֶׁיִּטְרַח לְהַשִּׂיגֵהוּ בְּזוּלָתוֹ לֹא יַגִּיעַ אֶל חֶפְצוֹ כְּמוֹ מִי שֶׁיִּטְרַח לְהַשִּׂיג הַנִּגּוּן בְּחוּשׁ רְאוּתוֹ וְהַמַּרְאִים בְּחוּשׁ שָׁמְעוֹ וְהַטְּעָמִים בְּחוּשׁ מִשּׁוּשׁוֹ. לֹא יוּכַל לְמָצְאָם וּלְהַשִּׂיגָם וְאִם הֵם נִמְצָאִים. מִפְּנֵי שֶׁמְּבַקֵּשָׁם בִּכְלִי הָאֲבָרִים אֲשֶׁר בָּהֶם יֵשְׁגּוּ.

**פד** וְכֵן נֹאמַר בַּחוּשִׁים הַנַּפְשִׁיִּים אֲשֶׁר זָכַרְנוּ שֶׁיֵּשׁ לְכָל חוּשׁ מֵהֶם כֹּחַ מְיֻחָד לְהַשִּׂיג מוּחָשׁ מְיֻחָד לֹא יַשֵּׂג בְּזוּלָתוֹ וְהַגִּבּוּל אֲשֶׁר יַגִּיעַ הַחוּשׁ אֵלָיו יַעֲמֹד אֶצְלוֹ כְּמוֹ שֶׁזָּכַרְנוּ בַּחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים.

**פה** וְכֵן נֹאמַר בַּשֵּׂכֶל שֶׁהוּא מַשִּׂיג הַדְּבָרִים הַמַּשְׂכָּלִים בְּעַצְמוֹ וּבְדֶרֶךְ הָרְאָיוֹת מָה שֶׁהוּא קָרוֹב אֵלָיו יַשִּׂיגֵהוּ בַּאֲמִתַּת עַצְמוֹ וּמָה שֶׁהוּא רָחוֹק וְנֶעְלָם מִמֶּנּוּ יַשִּׂיגֵהוּ בְּדֶרֶךְ הָרְאָיוֹת הַמּוֹרוֹת עָלָיו.

**פו** וְכֵיוָן שֶׁהַבּוֹרֵא ית׳ נֶעְלָם מִכָּל נֶעְלָם וְרָחוֹק מִכָּל רָחוֹק מִצַּד עֶצֶם כְּבוֹדוֹ אֶצְלֵנוּ לֹא יַשִּׂיג הַשֵּׂכֶל זוּלָתִי עִנְיַן מְצִיאוּתוֹ בִּלְבַד.

**פז** וְאִם יִשְׁתַּדֵּל לְהַשִּׂיג אֲמִתַּת עֶצֶם כְּבוֹדוֹ אוֹ לְדַמּוֹתוֹ תִּהְיֶה מְצִיאוּתוֹ נֶעְדֶּרֶת מִמֶּנּוּ אַחַר הִמָּצְאוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בְּדָבָר שֶׁאֵינֶנּוּ בִּיכָלְתּוֹ. כְּמוֹ שֶׁסִּפְּרוּ מֵהֶעְדֵּר הַמּוּחָשׁ הַגַּשְׁמִי כְּשֶׁמְּבַקְּשִׁים אוֹתוֹ בְּבִלְתִּי הַחוּשׁ הַמּוּכָן לוֹ.

**פח** וְעַל כֵּן אֲנַחְנוּ צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מִצַּד סִימָנֵי מַעֲשָׂיו בַּבְּרוּאִים וְיִהְיוּ לָנוּ לִרְאָיוֹת עָלָיו וּכְשֶׁתִּתְקַיֵּם לָנוּ מְצִיאוּתוֹ מִן הַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲנַחְנוּ צְרִיכִין שֶׁנְּעַמֵּד וְלֹא נְבַקֵּשׁ בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ לְדַמּוֹתוֹ וְלֹא בְּרַעְיוֹנֵנוּ לָשׂוּם לוֹ תַּבְנִית וּלְהַמְשִׁילוֹ וּלְהַשִּׂיג הַוָּיַת עֶצֶם כְּבוֹדוֹ. וְאִם נַעֲשֶׂה כֵּן וְאָנוּ חוֹשְׁבִים לְהַקְרִיבוֹ אֶל בֵּינָתֵנוּ אָז תֵּעָדֵר מִמֶּנּוּ מְצִיאוּתוֹ. כִּי כָל הַמִּתְדַּמֶּה בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ הוּא עִנְיָן זוּלָתוֹ וְאָמַר הַכָּתוּב (משלי כה) דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל דַּיֶּךָּ פֶּן תִּשְׂבָּעֶנּוּ וְהַקָּאוֹתוֹ:

**פט** וְרָאִיתִי לְקָרֵב לְךָ הָעִנְיָן הַזֶּה בִּשְׁנֵי דְּמְיוֹנִים קְרוֹבִים,

**צ** הָאֶחָד מֵהֶם יוֹרֶךָּ כִּי כָל חוּשׁ מַשִּׂיג מוּחָשׁוֹ וְאַחַר יַעֲמֹד וְיַתְחִיל חוּשׁ אַחֵר סָמוּךְ לוֹ וְאַחַר יַעֲמֹד גַּם הוּא וְכֵן שְׁאָר הַחוּשִׁים. וּכְשֶׁיַּעַמְדוּ יַתְחִיל הַשֵּׂכֶל לְהַשִּׂיג מָה שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ לְהַשִּׂיג. וְכָל זֶה בְּעִנְיָן אֶחָד בְּעַצְמוֹ,

**צא** וְהוּא שֶׁתַּחְשֹׁב בְּאֶבֶן מַשְׁלֶכֶת מֵרָחוֹק עָשְׂתָה צְלִיל וְהִכְּתָה אָדָם אֶחָד הִשִּׂיג בְּחוּשׁ רְאוּתוֹ מַרְאֵה הָאֶבֶן וּדְמוּתָהּ וְהִשִּׂיג בְּחוּשׁ שְׁמְעוֹ צְלִיל אֶבֶן וְהִשִּׂיג בְּחוּשׁ מִשּׁוּשׁוֹ קְרִירוּתָהּ וְקָשׁוּיָהּ וְאַחַר עָמְדוּ הַחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים וְלֹא הִשִּׂיגוּ מֵעִנְיַן הָאֶבֶן יוֹתֵר מִזֶּה וְאַחַר כָּךְ הִשִּׂיג הַשֵּׂכֶל כִּי יֵשׁ לָאֶבֶן מַשְׁלִיכָהּ מִפְּנֵי שֶׁהִתְבָּרֵר כִּי הָאֶבֶן לֹא נָדָה מִמְּקוֹמָהּ מֵאֵלֶיהָ.

**צב** כִּי מָה שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁיַּשִּׂג בַּחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים יִמָּנַע מֵהַשֵּׂכֶל לְהַשִּׂיגוֹ בִּבְלְעֲדֵיהֶם כ״ש שֶׁיִּמָּנַע מֵהַחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים מָה שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁיַּשִּׂיג בַּשֵּׂכֶל בִּלְבַד. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְנַע מִשִּׂכְלֵנוּ לְהַשִּׂיג הַוָּיַת עֶצֶם כְּבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֵיךְ יִהְיֶה לָנוּ רְשׁוּת לְהַמְשִׁילוֹ אוֹ לְהַגְבִּילוֹ וּלְדַמּוֹתוֹ לְשׁוּם דָּבָר מִמַּשְׁגִּי חוּשֵׁינוּ הַגַּשְׁמִיִּים וְזֶה דָּבָר נִמְנָע.

**צג** וְהַדְּמְיוֹן הַשֵּׁנִי יוֹרֶךָּ כִּי הָעִנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים כַּאֲשֶׁר נַעֲמֹד עַל בֵּרוּר מְצִיאוּתָם אֵין מִן הַזְּרִיזוּת לְדַקְדֵּק בָּהֶם וְלַחְקֹר עַל גּוּפָם כִּי זֶה מַפְסִיד אֶת שִׂכְלֵנוּ. וְזֶה כְּמִי שֶׁטָּרַח לְהַשִּׂיג הַשֶּׁמֶשׁ מִצַּד אוֹרָהּ וְנִיצוֹצָהּ וּזְרִיחָתָהּ וְדַחַק הָאֹפֶל מִמֶּנָּה יַעֲמוֹד עַל מְצִיאוּתָהּ וְנֶהֱנֶה מִמֶּנָּה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ וּמַגִּיעַ אֶל הָעִנְיָן הַמְבֻקָּשׁ מִמֶּנָּה. וּמִי שֶׁיִּטְרַח לְמָצְאָה מִצַּד עִגּוּלָהּ וְכֵוִן בְּעֵינָיו לְהַבִּיט אֶל עֵין הַשֶּׁמֶשׁ תִּכְהֶינָה עֵינָיו וְיֵעָדֵר אוֹרָן וְלֹא יֵהָנֶה מֵהַשֶּׁמֶשׁ.

**צד** וְכֵן יִקָּרֵנוּ כְּשֶׁנַּשִּׂיג מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה מִצַּד אוֹתוֹתָיו וְחָכְמָתוֹ בָּהֶם וְיִכָּלְתּוֹ בְּכָל בְּרוּאָיו נַשְׂכִּיל וְנָבִין עִנְיָנוֹ אָז יֵאוֹר שִׂכְלֵנוּ בִּידִיעָתוֹ וְנַשִּׂיג כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחַ שִׂכְלֵנוּ לְהַשִּׂיגוֹ כמ״ש (ישעיה מח) אֲנִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תֵּלֵךְ.

**צה** וְאִם נַטְרִיחַ שִׂכְלֵנוּ לְהַשִּׂיג עִנְיַן עֶצֶם כְּבוֹדוֹ וּלְדַמּוֹתוֹ וּלְהַמְשִׁילוֹ בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ נִפְקֹד שִׂכְלֵנוּ וְהַכָּרָתֵנוּ וְלֹא נַשִּׂיג בָּהֶם שׁוּם דָּבָר מִן הַיְדוּעַ לָנוּ כְּמוֹ שֶׁיִּקָּרֶה לְעֵינֵינוּ בְּהַבִּיטֵנוּ אֶל עֵין הַשֶּׁמֶשׁ. וּצְרִיכִים אָנוּ לְהִזָּהֵר בָּעִנְיָן הַזֶּה וּלְזָכְרוֹ בְּחָקְרֵנוּ עַל עִנְיַן מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

**צו** וְכֵן אָנוּ צְרִיכִים שֶׁנִּזָּהֵר בְּמִדּוֹתָיו אֲשֶׁר סִפֵּר בָּהֶם עֶצֶם כְּבוֹדוֹ וַאֲשֶׁר סִפְּרוּהוּ בָּהֶם נְבִיאָיו שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב אוֹתָם כַּנִּרְאֶה מֵהַמִּלּוֹת וּמָה שֶׁיּוֹרֶה עֲלֵיהֶם פְּרוּשָׁם הַגַּשְׁמִי.

**צז** אַךְ צָרִיךְ שֶׁנֵּדַע יְדִיעָה בְּרוּרָה כִּי הֵם עַל דֶּרֶךְ הַעֲבָרוֹת וּמְלִיצוֹת כְּפִי כֹּחַ הַכָּרָתֵנוּ וְיִכֹּלֶת תְּבוּנָתֵנוּ וְשִׂכְלֵנוּ מִפְּנֵי דַּחַק צָרְכֵנוּ לָדַעְתּוֹ וּלְרוֹמְמוֹ. וְהוּא יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל וּמְרוֹמָם מִכָּל זֶה עַד אֵין תַּכְלִית וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (נחמיה ט) וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה.

**צח** וְאָמַר אֶחָד מִן הַפִּילוֹסוֹפִים מִי שֶׁקָּצַר שִׂכְלוֹ לְהָבִין עִנְיָן הַפְּשִׁיטוּת הֶחָזִיק בַּשֵּׁמוֹת אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בָּהֶם הַסְּפָרִים הַנִּתּוּנִים מֵאֵת הַבּוֹרֵא וְלֹא יָדַע כִּי הַמִּלִּיצָה בְּסִפְרֵי הַתּוֹרֹת לֹא תִּהְיֶה אֶלָּא כְּפִי בִּינַת מִי שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶם לֹא כְּפִי מַה שֶּׁמִּלִּיצִין בּוֹ עַל (שֶׁמִּלִּיצִין בָּהּ) הַמְדֻבָּר אֲלֵיהֶם אַךְ הֵם כְּמוֹ הַשְּׁרִיקָה לַבְּהֵמָה בְּעֵת שְׁתוֹת הַמַּיִם שֶׁמְּבִיאָתָהּ לִשְׁתּוֹת יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה הַדִּבּוּר הַצַּח וְהַנָּבוֹן.

**צט** וְכַאֲשֶׁר תַּעֲמֹד עַל הַמַּעֲלָה הַזֹּאת מִן הַיִּחוּד בְּשִׂכְלְךָ וּתְבוּנָתְךָ, יַחֵד נַפְשְׁךָ לַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְהִשְׁתַּדֵּל לְהַשִּׂיג מְצִיאוּתוֹ מִצַּד חָכְמָתוֹ וּגְבוּרָתוֹ וְחַנּוֹתוֹ וְרַחֲמָנוּתוֹ וְרֹב הַשְׁגָּחָתוֹ עַל בְּרוּאָיו וְהִתְרַצֵּה אֵלָיו בַּעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, אָז תִּהְיֶה מִתְבַּקֵּשׁ ה׳ וְאָז תַּשִּׂיג מִמֶּנּוּ הָעֵזֶר וְהָאֹמֶץ לַהֲבִינוֹ וְלָדַעַת אֲמִתַּת עִנְיָנוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים כה) סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. וַאֲנִי עָתִיד לְבָאֵר לְךָ דְּמְיוֹנוֹת בַּשַּׁעַר הַשֵּׁנִי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה כְּשֶׁתִּתְנַהֵג בָּהֶם וְתֵלֵךְ בִּנְתִיבֵיהֶם יֵקַל עָלֶיךָ הַדָּבָר בְּעֶזְרַת הָאֵל יִתְעַלֶּה.

**ק** אַךְ מִפְּסִידוֹת הַיִּחוּד בְּלֵב שָׁלֵם הַרְבֵּה. מֵהֶן – לְשַׁתֵּף הַבּוֹרֵא וְהוּא עַל כַּמָּה פָּנִים:

**קא** מֵהֶם בְּהַנָּחַת הָרִבּוּי (אֱמוּנַת בַּעֲלֵי הַשְּׁנִיּוּת וּבַעֲלֵי הַשְּׁלוּשׁ), וּמֵהֶם בַּעֲבוּדַת הַצּוּרוֹת וַעֲבוֹדַת הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ [וְהַמַּזָּלוֹת וְהָאֵשׁ וְהַצְּמָחִים וְהַחַיּוֹת, וּמֵהֶם הַגְּשָׁמַת הַבּוֹרֵא עִם יְדִיעַת הַכַּוָּנָה שֶׁכִּוֵּן בָּהּ הַסֵּפֶר],

קכ וּמֵהֶם הַשִּׁתּוּף הַנֶּעֱלָם וְהוּא הַחֹנֶף בְּעִנְיְנֵי הַדָּת לִבְנֵי אָדָם. וְהוּא עַל כַּמָּה עִנְיָנִים אֲנִי עָתִיד לְבָאֵר אוֹתָם בַּשַּׁעַר הַחֲמִישִׁי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

קכא וּמֵהֶם הַנִּטְיָה אֶל תַּאֲוַת הַגּוּפוֹת הַמְגֻנּוֹת כִּי הוּא שִׁתּוּף נֶעֱלָם מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף הָאָדָם עִם עֲבוֹדַת אֱלֹהָיו עֲבוֹדַת תַּאֲוָתוֹ וְהַכָּתוּב אוֹמֵר (שם פא) לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְאָמְרוּ רז"ל אַיְזֶהוּ אֵל זָר שֶׁיֵּשׁ בְּגוּפוֹ שֶׁל אָדָם וֶהֱוֵי אוֹמֵר זֶה יצה"ר.

קכב וְשֶׁמָּא הַכְּסִיל הַפֶּתִי כְּשֶׁיִּקְרָא הַסֵּפֶר הַזֶּה וְיַעֲמֹד עַל מָה שֶׁזָּכַרְנוּ בַּשַּׁעַר הַזֶּה יֹאמַר בְּלִבּוֹ, הַיַּעֲלֵם עִנְיַן הַיִּחוּד מִמִּי שֶׁלָּמַד דַּף אֶחָד מִן הַתּוֹרָה עַד שֶׁיָּעִיר אוֹתָנוּ הַמְחַבֵּר הַזֶּה עָלָיו וְיוֹרֵנוּ אוֹתוֹ.

קכג אוֹמַר בִּתְשׁוּבָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה הֶחָכָם (משלי כז) עֲנֵה כְסִיל כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן יִהְיֶה חָכָם בְּעֵינָיו כִּי הָאוֹמֵר זֶה הַכָּרָתוֹ חֲלוּשָׁה לְהָבִין כָּלַל הָעִנְיָנִים הַנֶּאֱמָרִים (הַמַּגִּיעִים) עַל מִינִים נֶחֱלָקִים [כִּי הָעִנְיָן הַכּוֹלֵל, אִם מַגִּיעַ עַל מִינִים נֶחְלָקִים], וְקִבּוּלָם מִתְחַלֵּק בְּרֹב וּבְמִעַט וּבְחָזָק וּבְחַלָּשׁ.

קכד וְהַדּוֹמֶה לָזֶה תּוֹעֶלֶת אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם וּמְצָאנוּ אוֹתָהּ מִתְחַלֶּקֶת לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים.

קכה הָאֶחָד מֵהֶם לְמִי שֶׁעֵינָיהֶם מְאִירוֹת וְנִצָּלוֹת מִכָּל חֹלִי שֶׁהֵם נֶהֱנִים מִן הַשֶּׁמֶשׁ וּמִשְׁתַּמְּשִׁים לְאוֹרָהּ וּמַגִּיעִים לְכָל הֲנָאָתָם מִמֶּנָּה.

קכו וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הָעִוְרִים אֲשֶׁר נֶעְדַּר אוֹר עֵינֵיהֶם לְגַמְרֵי אֵין הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעִילָה אוֹתָם וְלֹא מַזֶּקֶת אוֹתָם אֲבָל תּוֹעֲלָתָם מִמֶּנָּה תִּהְיֶה ע"י שָׁלִיחַ (אֶמְצָעִים).

קכז וְהַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי בְּנֵי אָדָם שֶׁנֶּחְלְשׁוּ עֵינֵיהֶם מֵהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּנֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ וְהַשֶּׁמֶשׁ מַזֶּקֶת אוֹתָם אִם לֹא יַסְתִּירוּן מֵאוֹרָהּ שֶׁאִם יְמַהֲרוּ לְרַפֵּא עֵינֵיהֶם בִּכְחָלִים וּבִרְטִיּוֹת וּבְתִקּוּן מַאֲכָלָם עִם שְׁמִירַת עֵינֵיהֶם מֵהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. אֶפְשָׁר שֶׁיַּגִּיעוּ אֶל הַבְּרִיאוּת וְיִהְנוּ בַּשֶּׁמֶשׁ שֶׁהִיְתָה מַזֶּקֶת אֲלֵיהֶם. וְאִם יִתְעַכְּבוּ לְרַפֵּא עֵינֵיהֶם יַגִּיעוּ אֶל כַּת הָעִוְרִים בִּמְהֵרָה וְיֵעָדֵר מְאוֹר עֵינָם לְגַמְרֵי.

קכט וְעַל הַדִּמְיוֹן הַזֶּה יִתְחַלֵּק עִנְיַן הַיִּחוּד הַנִּכְתָּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה לְקְהִלַּת הַמְדַבְּרִים אַחַר שֶׁכָּלַל אוֹתָם כְּכְלַל אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְכָל בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם כַּאֲשֶׁר זָכַרְנוּ וּמִתְחַלֶּקֶת הֲבָנָתָם לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים.

קל הָאֶחָד מֵהֶם אַנְשֵׁי הַשֵּׂכֶל הַצָּלוּל וְהַתְּכוּנוֹת הַזַּכּוֹת.

קלא וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי בְּנֵי אָדָם שֶׁשִּׂכְלָם חָלָשׁ מֵהָבִין מָה שֶׁיֵּשׁ בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי.

קלב וְהַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי בְּנֵי אָדָם שֶׁקָּצַר שִׂכְלָם מֵהַשִּׂיג כְּמוֹ הַבַּת הָרִאשׁוֹנָה אַף יֵשׁ בָּהֶם כַּח לְהַכִּיר הָעִנְיָנִים הַקְּרוֹבִים הַקַּלִּים.

קלג וְהַבַּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהֵם אַנְשֵׁי הַשֵּׂכֶל הַשָּׁלֵם הַנִּמְלָט מִכָּל פֶּגַע כְּשֶׁהֵם מְשִׂימִים אֶל לִבָּם לְהָבִין מָה שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה יָבִינוּ אוֹתָם וְיִכָּנֵס עִנְיָנוֹ בְּלִבָּם בְּכֹחַ הֲבָנָתָם מִכֹּחַ שִׂכְלָם וְאֵלֶּה הֵם שֶׁאֵינָם צְרִיכִים אֶל הַסֵּפֶר הַזֶּה אֶלָּא לְהַזְכִּירָם דָּבָר שֶׁהִתְעַלְּמוּ מִמֶּנּוּ.

קלד אַף הַבַּת הַשְּׁנִיָּה אֵינָהּ יוֹדַעַת סֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים כָּל שֶׁכֵּן הַיִּחוּד אֲשֶׁר בּוֹ וְהֵם שׁוֹמְעִים אֶת שָׁמְעוֹ וְאֵינָם מְבִינִים עִנְיָנוֹ אֵין לָהֶם תּוֹעֶלֶת בְּסִפְרֵי זֶה כְּלָל.

קלה וְהַבַּת הַשְּׁלִישִׁית שֶׁמְּבִינִים הַיִּחוּד אֲשֶׁר בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים קְצָת הֲבָנָה וְאֵין בְּכֹחַ הַכָּרָתָם לְהָבִין עִנְיָנוֹ וְלַעֲמֹד עַל אֲמִתָּתוֹ אִם יוֹרֵם אוֹתוֹ מוֹרֶה וִיבִינֵם עִנְיָנוֹ עַל דֶּרֶךְ הַמּוּפְתִים הָאֲמִתִּיִּים וְהָרְאָיוֹת הַשִּׂכְלִיּוֹת יִתְבָּרֵר לָהֶם עִנְיָנוֹ וְיִגָּלֶה לָהֶם סוֹדוֹ וַיַּגִּיעוּ בַּבַּת הָרִאשׁוֹנָה.

קלו וְאִם יִתְעַלְּמוּ מֵחֲקוֹר וְיִתְרַשְּׁלוּ מֵעַיֵּן בַּפֶּה שֶׁיְּחַזֵּק הַכָּרָתָם וְיִלְטֹשׁ שִׂכְלָם, יֵרְדוּ אֶל מַדְרֵגַת הַפְּתָאִים.

קלז וְסִפְרֵי זֶה מוֹעִיל לַבַּת הַזֹּאת תּוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה וְכוֹלֶלֶת מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלִים לַחְקֹר וְיִהְיֶה לָהֶם הַסֵּפֶר הַזֶּה כְּכָחֲלִים הַמּוֹעִילִים לְבַעֲלֵי הָעֵינַיִם הַחֲלוּשׁוֹת שֶׁמְּקֻוִּים הָאָרוּכָה בְּרַפְאָם אוֹתָם.

קלח וּכְבָר הִמְשִׁיל הַסֵּפֶר הָאָדָם הַכְּסִיל בְּעִוֵּר וְהַחָכְמָה בְּאוֹר וְהַסְּכָלוּת בְּחֹשֶׁךְ בְּאָמְרוֹ (קהלה ב) וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ וְאָמַר (שם) הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְאָמַר (ישעיה מב) הַחֵרְשִׁים שִׁמְעוּ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת.

קלט וְהִמְשִׁיל הַחָכְמָה וְהַמּוּסָר בְּעֵץ הַחַיִּים כַּכָּתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְגוֹ' וְאָמַר (שם ו) כִּי חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם.

קמ וֵאלֹהִים יוֹרֵנוּ דַּרְכּוֹ יְדִיעָתוֹ וְיַיְשִׁירֵנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ וְיָפִיק לָנוּ רְצוֹנוֹ בְּרַחֲמָיו וּבְחֶמְלָתוֹ, אָמֵן:

נִשְׁלַם שַׁעַר הַיִּחוּד בְּעֶזְרַת הָאֵל הָאֶחָד הַקָּדְמוֹן:

# שער שני - שער הבחינה · הקדמה

**א בְּבֹאוּר אָפְנֵי הַבְּחִינָה בַּבְּרוּאִים וְרֹב טוּב הָאֱלֹהִים עֲלֵיהֶם. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר:**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁהִקְדַּמְנוּ בַּשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן אָפְנֵי יִחוּד הָאֱלֹהִים בְּלֵב שָׁלֵם וְהָיְתָה הַבְּחִינָה בַּחָכְמָה הַנִּרְאֵית בִּבְרִיאַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה הַדֶּרֶךְ הַקְּרוֹבָה אֶל בֵּרוּר מְצִיאוּתוֹ וְהַנְּתִיב הַסָּלוּל לָדַעַת אֲמִתָּתוֹ הִתְחַיְּבְנוּ לְהַדְבִּיקוֹ אֵלָיו כְּדֵי לִסְמֹךְ כָּל שַׁעַר אֶל מָה שֶׁהוּא דּוֹמֶה לוֹ מִן הַשְּׁעָרִים וּלְהָבִיא אַחַר כָּל עִנְיָן מָה שֶׁיֵּאוֹת לוֹ מִן הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר בָּהֶם נִתְחַיֵּב בַּעֲבוּדַת הָאֵל יִתְעַלֶּה אֲשֶׁר בְּרָאָנוּ לָהּ כמ״ש הֵחָכָם (קהלת ג) וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו.

**ב** וְנֶאֱמַר תְּחִלָּה כִּי טוֹבוֹת הָאֵל יִתְעַלֶּה עַל בְּרוּאָיו וְאִם הֵן כּוֹלְלוֹת אֶת כֻּלָּם כמ״ש הַכָּתוּב (תהלים קמה) טוֹב ה׳ לַכֹּל רַבָּם כְּעִוָּרִים מֵהַבִּירָן וּמֵהָבִין גֹּדֶל מַעֲלוֹתָן וְאֵינָם מַשְׂכִּילִים עִנְיָנָן מִפְּנֵי שִׁלְשָׁה דְּבָרִים.

**ג** אֶחָד מֵהֶם רֹב הִתְעַסְּקָם בְּעִנְיַן הָעוֹלָם וְתַעֲנוּגָיו וְהִתְאַוּוֹתָם מָה שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ [אֲלָיו] מִמֶּנּוּ [וּמָה שֶׁנִּבְצַר מֵהֶם מִתַּעֲנוּגָיו] וְהִתְעַלְּמָם מֵהַבִּיט אֶל טוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי שֶׁלִּבָּם תָּלוּי בְּעֹצֶם מָה שֶׁהֵם מְקֻוִּים מִמְּלֹאת תַּאֲוָתָם וְהַשְׁלָמַת מִשְׁאֲלוֹתָם כִּי כָל אֲשֶׁר יַגִּיעוּ מִמֶּנּוּ אֶל מַעֲלָה מְבַקְּשִׁים מָה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְדוֹרְשִׁים מָה שֶׁאַחֲרֶיהָ וְתִמְעַטְנָה בְּעֵינֵיהֶם הַטּוֹבוֹת הָרַבּוֹת וְתִקְטַנְנָה אֶצְלָם הַמַּתָּנוֹת הַגְּדוֹלוֹת עַד שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים כָּל טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ לְזוּלָתָם כְּאִלּוּ נִשְׁלְלָה מֵהֶם וּמָה שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם מִמֶּנָּה רָעוֹת מוֹצְאוֹת אוֹתָם וְלֹא יָבִינוּ אֶל פְּעֻלַּת ה׳ הַמֵּטִיב בָּהֶם אֲלֵיהֶם כמ״ש הַכָּתוּב (שם י) רָשָׁע כִּגְבַהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל מְזִמּוֹתָיו.

**ד** וְהַשֵּׁנִי צֵאתָם אֶל העוה״ז וְהֵם נִמְשָׁלִים כִּבְהֵמוֹת סְכָלוֹת וּכְעִיר כמ״ש הַכָּתוּב (איוב יא) וְעַיִר פֶּרֶא אָדָם יִוָּלֵד וְהִתְגַּדְּלָם בְּטוֹבוֹת הָאֱלֹהִים הָעוֹדְפוֹת וְהִתְגַּלְגְּלָם בָּהֶם עַד שֶׁשָּׁבוּ אֶצְלָם רְגִילוֹת וִידוּעוֹת כְּאִלּוּ הֵם עַצְמִיּוֹת לָהֶם בְּלִתִּי סָרוֹת מֵאִתָּם וְלֹא נִפְרָדוֹת מֵהֶם כָּל יְמֵיהֶם. וְכַאֲשֶׁר יַשְׁכִּילוּ וְתִתְחַזֵּק הַכָּרָתָם יִסְכְּלוּ טוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עֲלֵיהֶם וְאֵינָם מְשִׂימִים עַל לִבָּם חִיּוּב הַהוֹדָאָה עָלֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַטּוֹבָה וְהַמֵּטִיב בָּהּ אֲלֵיהֶם.

**ה** וּמְשָׁלָם בָּזֶה לְתִינוֹק שֶׁמְּצָאוֹ אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַחֶסֶד בַּמִּדְבָּר וְחָמַל עָלָיו וַיַּאַסְפֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ וַיְגַדְּלֵהוּ וַיַּאֲכִילֵהוּ וַיַּלְבִּישֵׁהוּ וַיִּתְנַדֵּב עָלָיו בְּכָל הַטּוֹב לוֹ עַד שֶׁהִשְׂכִּיל וְהֵבִין אָפְנֵי דַּרְכֵי טוֹבָתוֹ.

**ו** וְאַחַר כֵּן שָׁמַע הָאִישׁ הַהוּא עַל אָסִיר שֶׁנָּפַל בְּיַד שׂוֹנְאוֹ וְהִגִּיעָהוּ אֶל תַּכְלִית הַצַּעַר וְהָרָעָב וְהָעִירֹם יָמִים רַבִּים וְנִכְמְרוּ רַחֲמָיו עַל צַעֲרוֹ וּפִיֵּס לְשׂוֹנְאוֹ עַד שֶׁהִתִּירוֹ וּמָחַל לוֹ אֶת דָּמָיו וַיַּאַסְפֵהוּ הָאִישׁ אֶל בֵּיתוֹ וְהֵיטִיב לוֹ בְּמִקְצַת הַטּוֹב אֲשֶׁר הֵיטִיב בּוֹ לַתִּינוֹק וְהָיָה הָאָסִיר מַכִּיר בְּטוֹבַת הָאִישׁ עָלָיו וּמוֹדֶה עָלָיהָ יוֹתֵר מִן הַתִּינוֹק שֶׁגָּדַל בָּהּ מִפְּנֵי שֶׁיָּצָא מֵעִנְיַן הָעֹנִי וְהַצַּעַר אֶל עִנְיַן הַטּוֹבָה וְהַשַּׁלְוָה בְּעֵת שֶׁהַכָּרָתוֹ בָּהּ גְּמוּרָה עַל כֵּן הִכִּיר טוֹבַת הָאִישׁ הֶחָסִיד וְחָסְדּוֹ מְאֹד. וְהַתִּינוֹק לֹא הֵבִין מַעֲלַת הַטּוֹבָה עָלָיו אע״פ שֶׁהִתְחַזְּקָה הַכָּרָתוֹ וְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ מִפְּנֵי שֶׁהָיָה רָגִיל בָּהּ מִימֵי נַעֲרוּתוֹ.

**ז** וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַשֵּׂכֶל מִסְתַּפֵּק שֶׁחַסְדּוֹ וְטוּבוֹ עַל הַתִּינוֹק כּוֹלְלִים וְנִרְאִים יוֹתֵר וְשֶׁהוּא חַיָּב בְּהַתְמָדַת הַהוֹדָאָה וְהַשֶּׁבַח עֲלֵיהֶם יוֹתֵר.

**ח** וְזֶה דּוֹמֶה לְמָה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (הושע א׳) וְאָנֹכִי תִּרְגַּלְתִּי לְאֶפְרַיִם קָחָם עַל זְרוֹעֹתָיו וְלֹא יָדְעוּ כִּי רְפָאתִים.

**ט** וְהַשְּׁלִישִׁי מִפְּנֵי מָה שֶׁמּוֹצֵא אוֹתָם בָּעוֹלָם מִמִּינֵי הַפְּגָעִים וּמָה שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם מֵעִנְיְנֵי הַהֶפְסֵד בְּגוּפָם וּבְמָמוֹנָם וְלֹא הֵבִינוּ סִבּוֹת אָפְנֵי טוֹבָתָם בָּהֶם וְתוֹעֲלוֹת הַנְּפָיוֹן וְהַמּוּסָר לָהֶם כְּדִבְרֵי הַכָּתוּב (תהלים צד) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיַסְּרֶנּוּ יָהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ.

**י** וְשָׁכְחוּ כִּי הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם טוֹבוֹת שֶׁהֵטִיב לָהֶם הַבּוֹרֵא נְדָבָה וָחֶסֶד וְגָזַר בָּהֶם בְּצֶדֶק כְּפִי מַה שֶּׁחִיְּבָה חָכְמָתוֹ וְקָצוּ בְּהֶרְאוֹת צִדְקוֹ בָּהֶם וְלֹא שִׁבְּחוּהוּ בְּהִגָּלוֹת חַסְדּוֹ עֲלֵיהֶם.

**יא** וְהֵבִיאָה אוֹתָם סִכְלוּתָם לִכְפֹּר בַּטּוֹבָה וּבַמֵּטִיב בָּהּ לָהֶם וְאֶפְשָׁר שֶׁתָּבִיא הַסִּכְלוּת רַבִּים מֵהֶם לְהִתְחַכֵּם עָלָיו בְּמַעֲשֵׂהוּ וּבְמִינֵי הַבְּרִיאוֹת אֲשֶׁר בָּרָאָם לְתַקָּנָתָם.

**יב** וּמָה נִדְמוּ בָּזֶה אֶל אֲנָשִׁים עִוְרִים הוּבְאוּ אֶל בַּיִת מוּכָן לָהֶם בְּכָל תּוֹעֲלוֹתֵיהֶם וְהוּשַׂם כָּל דָּבָר בּוֹ עַל מְכוֹנָתוֹ הַטּוֹבָה וְהֻתְקַן עַל הַתִּקּוּן הַנָּאֶה וְהַנָּאוֹת לְתוֹעֲלוֹתָם וְכַוָּנַת תַּקָּנוֹתָם וְזַמַּן לָהֶם בּוֹ עִם כָּל זֶה כְּחָלִים מוֹעִילִים וְרוֹפֵא חָכָם לְרַפְּאָם בָּהֶם כְּדֵי שֶׁיֵּיטִיב רְאוּתָם וְהֵם הִתְעַלְּמוּ מֵעָסֹק בִּרְפוּאַת עֵינֵיהֶם וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל הָרוֹפֵא אֲשֶׁר הָיָה מִתְעַסֵּק בִּרְפוּאָתָם.

**יג** וְהָיוּ הוֹלְכִים בַּבַּיִת בְּעִנְיַן רַע מֵעִוְרוֹנָם וְכָל אֲשֶׁר הָלְכוּ בַּבַּיִת נִכְשְׁלוּ בַּדְּבָרִים הַמּוּכָנִים לְתוֹעֲלָתָם וְנָפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם וְהָיָה מֵהֶם מִי שֶׁנִּפְצַע וּמִי שֶׁנִּשְׁבַּר וְרַב צַעֲרָם וְנִכְפְּלָה רָעָתָם וְהָיוּ מִתְרַעֲמִים עַל בע״ה וְהַבּוֹנֶה אוֹתוֹ וְגִנּוּ אֶת מַעֲשֵׂהוּ וְהָיָה בְּעֵינֵיהֶם כִּמְקַצֵּר וּכְמִנְהִיג רַע וְחָשְׁבוּ כִּי לֹא כִוֵּן בָּהֶם כַּוָּנַת טוֹבָה וָחֶסֶד כ״א כַּוָּנַת הַצַּעַר וְהַנֶּזֶק וְגָרַם לָהֶם זֶה לִכְפֹּר בְּטוֹבַת בע״ה וְחַסְדּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֵחָכָם (קהלת י׳:ג׳) וְגַם בַּדֶּרֶךְ כְּשֶׁסָּכָל הֹלֵךְ לִבּוֹ חָסֵר וְאָמַר לַכֹּל סָכָל הוּא.

יד וְכֵיוָן שֶׁהוּא כֵּן הִתְחַיְּבוּ אַנְשֵׁי הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע לְהָעִיר מִי שֶׁלֹּא הֵבִין טוֹבוֹת הַבּוֹרֵא וּלְהוֹרוֹת בְּנֵי אָדָם לָדַעַת יִתְרוֹנָן בְּדֶרֶךְ שִׂכְלָם. כִּי כַּמָּה טוֹבוֹת מָנַע בַּעֲלֵיהֶן לַהֲנוֹת מֵהֶן וְעִרְבֵּב שִׂמְחָתוֹ בָּהֶן חֶסְרוֹן הַכָּרָתוֹ אוֹתָן וִידִיעָתוֹ מַעֲלוֹתָן וּכְשֶׁמְּעִירִים אֶת בַּעֲלֵי הַטּוֹבוֹת לְהַכִּיר אָפְנֵי יִתְרוֹנָן וּמְגַלִּים לָהֶם מָה שֶּׁנֶּעֱלַם מִדַּעְתָּם מֵהֶן יִגְדַּל שִׂבְחָם וְתִרְבֶּה הוֹדָאָתָם לַמֵּטִיב לָהֶם וְיַשִּׂיגוּ [וַיַּגִּיעוּ] בָּזֶה אֶל הַתַּעֲנוּג וְהַהֲנָאָה בָּהֶם בעוה״ז וּלְשָׂכָר טוֹב לעוה״ב.

טו וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם בָּעִנְיָן הַזֶּה (שם יב) דִּבְרֵי חֲכָמִים כְּדָרְבֹנוֹת וּכְמַשְׁמְרוֹת נְטוּעִים בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת דְּמָה הֶחָכָם דִּבְרֵי הַחֲכָמִים לְדָרְבוֹנוֹת בְּעִנְיַן הַהֶעָרָה וְדָמָה אוֹתָם לְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת בַּעֲבוּר קִיּוּם עִנְיְנֵיהֶם בַּלְּבָבוֹת וְקִיּוּם אָפְנֵי הַחָכְמָה בָּהֶם.

טז וּכְבָר פֵּרְשׁוּ בְּבַעֲלֵי אֲסֻפּוֹת בַּעֲלֵי הַחִבּוּרִים בְּהַסְתָּרַת ״דִּבְרֵי״ אֲשֶׁר בִּתְחִלַּת הַפָּסוּק וְהַטַּעַם וּכְמַסְמְרוֹת קְבוּעִים דִּבְרֵי בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת כִּי הַסְּפָרִים הַמְחֻבָּרִים בְּמִינֵי הַחָכְמָה קַיָּמִים עוֹמְדִים אֵין תּוֹעַלְתָּם נִפְסֶקֶת וְעַל כֵּן דָּמָה אוֹתָם לְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים.

יז וְצָרִיךְ שֶׁנְּבָאֵר עַתָּה מִעִנְיַן הַבְּחִינָה שִׁשָּׁה עִנְיָנִים.

יח הָרִאשׁוֹן מֵהֶם מַהוּת הַבְּחִינָה וַאֲמִתָּתָהּ.

יט וְהַב׳ אִם אֲנַחְנוּ חַיָּבִין לִבְחֹן בַּבְּרוּאִים אִם לֹא.

כ וְהַשְּׁלִישִׁי אֵיךְ אָפְנֵי הַבְּחִינָה בַּבְּרוּאִים.

כא וְהָרְבִיעִי כַּמָּה מִינֵי סִימָנֵי הַחָכְמָה בַּבְּרוּאִים אֲשֶׁר נוּכַל לִבְחֹן מֵהֶם.

כב וְהַחֲמִישִׁי אֵיזֶה מֵהֶם קָרוֹב אֵלֵינוּ וַאֲנַחְנוּ חַיָּבִין לִבְחֹן בּוֹ יוֹתֵר מִשְּׁאֵרֵיתָם.

כג וְהַשִּׁשִּׁי בְּמַפְסִידֵי הַבְּחִינָה וְהַדְּבָרִים הַתְּלוּיִם בָּהּ׃

## שער שני - שער הבחינה · פרק א

א אָמַר הַמְחַבֵּר אַךְ מַהוּת הַבְּחִינָה הִיא הִתְבּוֹנֵן בְּסִימָנֵי חָכְמַת הַבּוֹרֵא בַּבְּרוּאִים וְשַׁעֲרָם בַּנֶּפֶשׁ כְּפִי כֹּחַ הַכָּרַת הַמַּבְחִין.

ב כִּי הַחָכְמָה וְאִם סִימָנֶיהָ נֶחְלָקִים בַּבְּרוּאִים הִיא בִּיסוֹדָהּ וְעִקָּרָהּ אַחַת כַּשֶּׁמֶשׁ אֲשֶׁר הִיא אַחַת בְּעִקָּרָהּ וּבְעַצְמָהּ וּמִתְחַלְּקוֹת מֵרָאוֹת נְצוּצֶיהָ בַּשְּׁמָשׁוֹת הַנַּעֲשׂוֹת מִן הַזְּכוּכִית הַלְּבָנָה וְהַשְּׁחֹרָה וְהָאֲדָמָה וְהַיְרֻקָּה וּמִשְׁתַּנּוֹת אוֹרָהּ כְּפִי הִשְׁתַּנּוּת צִבְעֵי הַזְּכוּכִית וְכַמִּים שֶׁמַּשְׁקִין מֵהֶם הַפַּרְדֵּס שֶׁפְּרָחָיו שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה בְּמַרְאֶה שֶׁהֵם נִרְאִים עֲלֵיהֶם בְּמַרְאֵיהֶם.

ג עַל כֵּן הִתְבּוֹנֵן בִּבְרִיאוֹת הַבּוֹרֵא מִקְּטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם וְהִתְיַשֵּׁב בַּנֶּעֱלָם מִמְּךָ מֵהֶם תִּמְצָאֵם כַּאֲשֶׁר סִפַּרְתִּי לְךָ בעז״ה. וּמִפְּנֵי שֶׁהֵם מִתְחַלְּקִים בַּבְּרוּאִים הִתְחַיַּבְנוּ לְהִתְבּוֹנֵן וְלַחְשֹׁב בָּהֶם עַד שֶׁיִּתְיַשֵּׁב עִנְיָנָהּ בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ וְיָנוּחַ בְּרַעְיוֹנֵינוּ.

ד וְאִלּוּ הָיוּ סִימָנֶיהָ עַל דֶּרֶךְ אַחַת בַּבְּרוּאִים כֻּלָּם לֹא הָיָה עִנְיָנָהּ מִסְתַּפֵּק עַל אֶחָד מֵהֶם וְהָיָה הַמַּשְׂכִּיל וְהַכְּסִיל שָׁוֶה בְּהַכָּרָתָם. וְהָעִלָּה בָּזֶה שֶׁהַדָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה אֶחָד תָּדִיר מוֹרֶה שֶׁמַּעֲשֵׂהוּ אֵינוֹ לִרְצוֹנוֹ אַךְ הוּא עוֹשֶׂה בְּטִבְעוֹ שֶׁהֻטְבַּע עָלָיו בִּלְבַד וְיֵשׁ לוֹ מַכְרִיחַ שֶׁמַּכְרִיחוֹ עַל הַמַּעֲשֶׂה הַהוּא וְאֵין לוֹ יְכֹלֶת לְשַׁנּוֹת מִמֶּנּוּ כָּאֵשׁ אֲשֶׁר כֹּחָהּ הַשֹּׂרָפָה בִּלְבַד וְכַמִּים אֲשֶׁר הֵם מְקָרְרִים בְּטִבְעָם בִּלְבַד וַאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה בְּחֻפְצוֹ יֵרָאוּ מִמֶּנּוּ מַעֲשִׂים מִשְׁתַּנִּים בְּעִתִּים מְשֻׁנִּים.

ה וּמִפְּנֵי שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ בְּמַעֲשֵׂהוּ וְאֵינֶנּוּ מֻכְרָח וְלֹא צָרִיךְ וְלֹא מֻטְבָּע עָשָׂה הַדְּבָרִים מִשְׁתַּנִּים זֶה מִזֶּה כְּפִי שֶׁמְּחַיֶּבֶת חָכְמָתוֹ בְּכָל עֵת כְּדֵי שֶׁיִּוָּרֶה הִשְׁתַּנּוּתָם עַל אַחְדוּתוֹ וְעַל חֶפְצוֹ בְּפָעֳלוֹ כמ״ש (תהלים קלה) כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה׳ עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

ו וְהָאֱלֹהִים יוֹדֵעַ אִם בַּעֲבוּרָהּ לֹא הָיוּ כָּל הַבְּרִיּוֹת בִּדְמוּת אַחַת וּתְמוּנָה אַחַת וְהַדִּין נוֹתֵן בַּעֲבוּר זֶה הִשְׁתַּנּוּת סִימָנֵי הַחָכְמָה בַּבְּרוּאִים וְחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ נֶעְלָמָה מֵהַשִּׂיג. אַךְ זָכַרְנוּ אֶחָד מֵהַרְבֵּה פָּנִים שֶׁלֹּא הִגַּעְנוּ אֲלֵיהֶם וְלוּ יִתְעַלֶּה הַחָכְמָה הַמַּגַּעַת וְאֵין אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדָיו׃

## שער שני - שער הבחינה · פרק ב

א אַךְ אִם אָנוּ חַיָּבִין לִבְחֹן בַּבְּרוּאִים אִם לֹא, נֹאמַר כִּי הַבְּחִינָה בַּבְּרוּאִים וַהֲבָאַת רְאָיָה מֵהֶם לְחָכְמַת הַבּוֹרֵא ית׳ אָנוּ חַיָּבִין בָּהּ מִן הַמֻּשְׂכָּל וּמִן הַכָּתוּב וּמִן הַקַּבָּלָה.

ב מִן הַמֻּשְׂכָּל כִּי הַשֵּׂכֶל מֵעִיד שֶׁיִּתְרוֹן הַמְדַבֵּר עַל שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר הוּא בַּעֲבוּר יִתְרוֹן הַכָּרָתוֹ וַהֲבָנָתוֹ וְקִבּוּלוֹ דַּעַת סוֹדֵי הַחָכְמָה הַמְּקֻיָּמִים בְּכָל הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (איוב לה) מַלְּפֵנוּ מִבְּהֲמוֹת אָרֶץ וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ.

ג וּכְשֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב וּמִתְבּוֹנֵן בִּיסוֹדֵי הַחָכְמָה וּבוֹחֵן סִימָנֶיהָ יִהְיֶה יִתְרוֹנוֹ עַל הַבְּהֵמָה כְּפִי הֲבָנָתוֹ. וְאִם יִתְעַלֵּם מֵהֶם לֹא יִהְיֶה דּוֹמֶה לַבְּהֵמָה אַף יוֹתֵר גָּרוּעַ מִמֶּנָּה כמ״ש הַכָּתוּב (ישעיהו א׳:ג׳) יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע וְגוֹ׳,

ד וּמִן הַכָּתוּב מָה שֶּׁאָמַר (שם מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה וְאָמַר (תהלים ח) כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה וְאָמַר הַכָּתוּב (ישעיהו מ׳:כ״א) הֲלוֹא תֵדְעוּ הֲלוֹא תִשְׁמְעוּ הֲלוֹא הֻגַּד מֵרֹאשׁ לָכֶם וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם מב) הַחֵרְשִׁים שִׁמְעוּ וְהָעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת וְאָמַר (קהלת ז׳:ב׳) טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ וְאָמַר (שם ב) הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְאָמַר (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ.

ה וּמִן הַמְקֻבָּל מָה שֶּׁאָמְרוּ ז״ל כָּל הַיּוֹדֵעַ לְחַשֵּׁב בִּתְקוּפוֹת וּמַזָּלוֹת וְאֵינוֹ מְחַשֵּׁב עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (ישעיהו ה׳:י״ב) וְהָיָה כִנּוֹר וָנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְאֶת פֹּעַל ה׳ לֹא יַבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ. וְאָמְרוּ מִנַּיִן שֶׁחַיָּב אָדָם לְחַשֵּׁב בִּתְקוּפוֹת וּמַזָּלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הִיא חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן וְגוֹ׳ אֵיזוֹ הִיא חָכְמָה וּבִינָה שֶׁהִיא לְעֵינֵי הָעַמִּים הֱוֵי אוֹמֵר זֶה חֶשְׁבּוֹן תְּקוּפוֹת וּמַזָּלוֹת.

ו וְאָמְרוּ הֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ.

ז וְאָמְרוּ אִלְמָלֵא נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל לָמַדְנוּ צְנִיעוּת מֵחַתּוּל וַעֲרָיוֹת מִיּוֹנָה וְדֶרֶךְ אֶרֶץ מִתַּרְנְגוֹל וְגֵזֶל מִנְּמָלָה.

ח וּכְבָר הִתְבָּאֵר חִיּוּב הַבְּחִינָה בַּבְּרוּאִים וַהֲבָאַת הָרְאָיוֹת מִסִּימָנֵי הַחָכְמָה וְאַתָּה דַע לְךָ:

## שער שני - שער הבחינה · פרק ג

א אַף אֵיךְ אָפְנֵי הַבְּחִינָה בַּבְּרוּאִים.

ב נֹאמַר כִּי הַבְּחִינָה בַּבְּרוּאִים הִיא הָעִיּוּן בְּפִנּוֹת הָעוֹלָם וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם הַמְחֻבָּרוֹת מֵהֶם וּבִתְכוּנַת חֶלְקֵי כָּל מֵרָכָּב וְאָפְנֵי תּוֹעֲלָתוֹ וְסִימָנֵי הַחָכְמָה בִּבְרִיאָתוֹ וּבְמַהֻתָּנוּתוֹ וּדְמוּתוֹ וְעִלָּתוֹ הַתְּמִימָה אֲשֶׁר לָהּ נִבְרָא וְהַכָּרַת רוּחָנִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה וְגַשְׁמִיּוּתוֹ וַעֲלוּלָיו וּמְעוּלָלָיו וְתַקָּנָתוֹ הַתְּמִימָה שֶׁנִּבְרָא בַּעֲבוּרָהּ וְלָדַעַת רוּחָנִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה וְגַשְׁמִיּוּתוֹ וּמַדְבְּרוֹ וְדוֹמְמוֹ וְנָחוֹ וְנָעוֹ וּקְפָאָיו וּצְמָחָיו וְעָלָיונוֹ וְתַחְתּוֹנוֹ וְשֶׁהַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה הִרְכִּיבוֹ הַרְכָּבָה נְכוֹנָה וְסִדְּרוֹ סִדּוּר מְתֻקָּן וְחִלֵּק אוֹתוֹ חִלּוּק מְבֹאָר וְשָׂמָהוּ רוֹמֵז אֵלָיו וּמוֹרֶה עָלָיו כַּאֲשֶׁר תּוֹרֶה הַמְּלָאכָה עַל עוֹשֶׂהּ וְהַבִּנְיָה עַל בּוֹנָהּ (ס״א וְהַבַּיִת עַל בּוֹנֵהוּ).

ג וְרָאוּי שֶׁתֵּדַע כִּי כָּל הָעוֹלָם מְחֻבָּר מִגַּשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת נִמְזָגוּ וְנִתְעָרְבוּ עַד שֶׁשָּׁב קְצָתָן מַעֲמִיד אֶת קְצָתָן כַּנַּפָּשׁ וְכַגּוּף בַּחַיִּים.

ד וְסִימָנֵי הַחָכְמָה בְּכָל זֶה עַל ג׳ עִנְיָנִים.

ה הָא׳ מֵהֶם סִימָנִים מִבְּאָרִים וּגְלוּיִים אֵינָם נֶעֱלָמִים מִן הַכְּסִילִים כ״ש מִן הַמַּשְׂכִּילִים כְּתִנּוּעַת גַּלְגַּל הַשֶּׁמֶשׁ מִמַּעַל לָאָרֶץ בַּיּוֹם לְהָאִיר פְּאַת הַיִּשּׁוּב וְיֶהֱנוּ בָהּ הַבְּרוּאִים כמ״ש הַכָּתוּב (תהלים קד) תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן וְגוֹ׳ יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבָדָתוֹ עֲדֵי עֶרֶב מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ וְגוֹ׳.

ו וְהַשֵּׁנִית סִימָנִים נֶעֱלָמִים מִן הַבְּרוּאִים אֲשֶׁר לֹא יֵדַע פִּשְׁרָם כִּי אִם הַמַּשְׂכִּיל הַמֵּבִין יָשָׂרָם כַּמָּוֶת הַכּוֹלֵל כָּל בָּשָׂר וּבוֹ תַּקָּנַת הָעוֹלָם כמ״ש זַ״ל (בראשית א׳:ל״א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד זֶה הַמָּוֶת וְאָמַר הֶחָכָם (קהלת י) וְשַׂבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים עֲדֶנָה.

ז וְהַשְּׁלִישִׁי סִימָנִי הֶחָכְמָה שֶׁהֵם נִרְאִים מִצַּד א׳ וְנֶעֱלָמִים מִצַּד א׳ וְלֹא יַכִּירֵם מִי שֶׁבִּינָתוֹ מְעוּטָה אֶלָּא לְאַחַר שֶׁהִתְיַשֵּׁב בָּהֶם וִידַקְדֵּק עֲלֵיהֶם כְּהִשְׁתַּנּוּת עִנְיְנֵי הַשָּׁנָה בְּאַרְבַּע תְּקוּפוֹתֵיהֶם וְהַדּוֹמֶה לָזֶה.

ח וְהֶחָכָם הַמֵּבִין יִבְרֹר לוֹ מִן הָעוֹלָם דַּעַת רוּחָנִיּוּתוֹ וְדַקּוּתוֹ וִישִׁימֵן כְּסֵלָם לַהֲבָאַת הָרְאָיוֹת עַל בּוֹרֵא הַכֹּל יִתְבָּרַךְ וְיִדְבַּק בַּעֲבוֹדָתוֹ כְּפִי גָּדְלוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ בְּלִבּוֹ וּכְפִי הַכָּרָתוֹ סִימָנֵי טוֹבוֹתָיו וְחַנּוּתוֹ עַל כָּל מַעֲשָׂיו וְאֶת אֲשֶׁר חָנָנוֹ מֵרֹב הַטּוֹבוֹת וְאֶת אֲשֶׁר נִשְּׂאוּ מִבְּלִי מַעֲשֶׂה שֶׁקָּדַם לוֹ וְלֹא מִדָּה יְתֵרָה הִתְחִיל בָּהּ. הִתְחַיֵּב לוֹ בַּעֲבוּרָם הַגְּמוּל הַטּוֹב מֵאֵת הָאֱלֹהִים.

ט וַאֲחַר כָּךְ יִבְרֹר לוֹ מִגִּשְׁמֵי הָעוֹלָם מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הֲנָאַת גּוּפוֹ וְתִקּוּן עִנְיָנוֹ בָּעוֹלָם כְּפִי הַצָּרֵךְ וְהַסִּפּוּק בִּלְבַד וְיַעֲזוֹב שְׁאָר מוֹתְרֵי הָעוֹלָם וּמַשְׁפִּיעוֹתָיו הַמַּטְרִידִים אֶת הַלְּבָבוֹת מִן הָאֱלֹהִים. וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת לְאַחֲרִיתוֹ וְלַאֲשֶׁר הוּא הוֹלֵךְ אֵלָיו לְאַחַר מוֹתוֹ. וְיַחְשֹׁב הָעוֹלָם וְקִנְיָנוֹ צֵדָה מַגַּעַת לְיוֹם מוֹעָדוֹ וּלְאַחֲרִיתוֹ וְיַקַּח מִמֶּנּוּ מָה שֶּׁיֵּלֵךְ עִמּוֹ בְּנִסְיָעָתוֹ בִּלְבַד.

י וְהַסָּכָל בְּדַרְכֵי הָעוֹלָם וּבְסִימָנֵי הַחָכְמָה בּוֹ יַחְשְׁבֵהוּ בַּיִת עוֹלָמִים וּמְכוֹן שִׁבְתּוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל בּוֹ בְּכָל יְכָלְתּוֹ וְיָשִׂים כָּל לִבָּבוֹ אֵלָיו וְכָל עֲמָלוֹ וְהוּא סוֹבֵר כִּי הוּא רָץ לְתַקָּנַת נַפְשׁוֹ וְאֵינֶנּוּ שׁוֹעֵר כִּי עֲמָלוֹ וּמוֹתַר קִבּוּצוֹ יִהְיֶה לְזוּלָתוֹ בְּחַיָּיו וְאַחֲרֵי מוֹתוֹ וְהִתְעַלֵּם מֵעִנְיַן אַחֲרִיתוֹ׃

יא וּמָה נִדְמוּ בָזֶה לִשְׁנֵי אַחִים יָרְשׁוּ מֵאֲבִיהֶם אַדְמָה שֶׁצְּרִיכָה לְעָבְדָהּ וְחִלְקוּ אוֹתָהּ לִשְׁנַיִם וְלֹא הָיָה לָהֶם דָּבָר זוּלָתָהּ וְהָיָה הָאֶחָד מֵהֶם דַּעְתָּן וְזָרִיז וְהַשֵּׁנִי הֶפְכּוֹ.

יב הַדַּעְתָּן רָאָה כִּי עִסְקוֹ בְּאַדְמָתוֹ בִּלְבַד יִמְנַע אוֹתוֹ מֵעָסֹק בְּפַרְנָסָתוֹ וּמֵהַגִּיעַ אֶל טַרְפּוֹ וְהִשְׁתַּכֵּר לַעֲבֹד בְּאַדְמַת אֲחֵרִים כְּדֵי שֶׁיִּחְיֶה מִשְׂכַּר עֲמָלוֹ יוֹם יוֹם וּכְשֶׁהָיָה נִפְטָר מִן הָעֲבוֹדָה לָעֶרֶב הָיָה עוֹשֶׂה בְּאַדְמָתוֹ שָׁעָה אַחַת בְּהִשְׁתַּדְּלוּת וַחֲרִיצוּת וּכְשֶׁהָיָה נוֹתֵר לוֹ מִשְׂכֵּירוּת יָמִים כְּדֵי מְזוֹן יוֹם אֶחָד עַל מְזוֹנוֹתָיו אוֹ יוֹתֵר הָיָה מַנִּיחַ לַעֲשׂוֹת בְּשֶׂל אֲחֵרִים בָּעֵת הַהִיא וְעוֹשֶׂה בְּשֶׂלּוֹ בְּתַכְלִית הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ וַחֲרִיצוּתוֹ וְלֹא סָר לַעֲשׂוֹת כֵּן עַד שֶׁגִּמְרָה עֲבוֹדַת אַדְמָתוֹ כַּהֹגֶן וּבְהַגִּיעַ עֵת פֵּרוֹתֶיהָ וּזְמַן תְּבוּאָתָהּ קִבְּצָם וַאֲסָפָם וְהִתְפָּרְנֵס מֵהֶם בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית וְהָיָה עוֹבֵד אַדְמָתוֹ כִּרְצוֹנוֹ וְהוֹלֵךְ וּמוֹסִיף בָּהּ אִילָנוֹת עַד שֶׁהָיְתָה תְּבוּאָתָהּ מַסְפֶּקֶת לְפַרְנָסָתוֹ וְהוֹתִירָה לוֹ מָה שֶּׁהוֹסִיף בּוֹ אֲדָמָה עַל אַדְמָתוֹ.

יג וְהָאָח הַכְּסִיל כֵּיוָן שֶׁיָּדַע שֶׁעֲבוֹדָתוֹ בְּאַדְמָתוֹ תִּמְנָעֵהוּ מֵהִתְעַסֵּק בְּעִנְיַן מְזוֹנוֹתָיו עֲזָבָהּ לְגַמְרֵי וְהָיָה מִשְׁתַּכֵּר לִבְנֵי אָדָם בַּעֲבוֹדַת הָאֲדָמָה וְלוֹקֵחַ שְׂכָרוֹ וּמִתְפָּרְנֵס מִמֶּנּוּ וְלֹא הָיָה מוֹתִיר כְּלוּם. וּכְשֶׁהָיָה נִשְׁאָר בְּיָדוֹ מְזוֹן יוֹם א׳ הָיָה מֵשִׂים אוֹתוֹ יוֹם מְנוּחָה וּבַטָּלָה וְשַׁעֲשׁוּעַ וְלֹא הָיָה חוֹשֵׁב בְּעִנְיַן אַדְמָתוֹ. וְהָעִתּוֹת אֲשֶׁר הָיָה נִפְטָר מִן הָעֲבוֹדָה בִּימֵי עֲבוֹדָתוֹ הָיָה הוֹלֵךְ בָּהֶם אֶל הַמֶּרְחָץ וְנִשְׁאֲרָה אַדְמָתוֹ שְׁמָמָה לֹא הִצְמִיחָה דָּבָר וַתַּעַל כֻּלָּהּ קִמְשֹׁנִים וְנֵהֲרַס גִּדְרָהּ וְנַעֲשָׂא הַשָּׁטָפוֹן אֶת אִילָנֶיהָ. כמ״ש הֶחָכָם (משלי כד) עַל שְׂדֵה אִישׁ עָצֵל עָבַרְתִּי וְעַל כֶּרֶם אָדָם חָסַר לֵב וְהִנֵּה עָלָה כֻּלּוֹ קִמְשֹׁנִים כָּסּוּ פָנָיו חָרֻלִּים וְגֶדֶר אֲבָנָיו נֶהֱרָסָה.

יד וְהַמַּשְׂכִּיל כַּאֲשֶׁר יְעַיֵּן בַּמָּשָׁל הַזֶּה יִתְבּוֹנֵן מִמֶּנּוּ עִנְיְנֵי אַחֲרִיתוֹ אֲשֶׁר הִיא בֵּיתוֹ בָּאֱמֶת וְיַעֲשֶׂה לָהּ בְּכָל יְכָלְתּוֹ. וּכְשֶׁהוּא עֹשֶׂה לְעוֹלָמוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה בְּשֶׂל אֲחֵרִים כְּדֵי הַצָּרֵךְ וְהַסִּפּוּק בִּלְבַד. וְהַכְּסִיל עוֹשֶׂה בִּשְׁנֵי הַדְּבָרִים בְּהֶפֶךְ מִשְׁתַּדֵּל בְּעִנְיְנֵי עוֹלָמוֹ וּמִתְעַלֵּם מֵעִנְיְנֵי אַחֲרִיתוֹ כמ״ש הֶחָכָם בִּבְחִינָתוֹ בַּכְּסִיל (שם) וָאֶחֱזֶה אָנֹכִי אָשִׁית לִבִּי רָאִיתִי לָקַחְתִּי מוּסָר׃

## שער שני - שער הבחינה · פרק ד

א אַף כַּמָּה סִימָנֵי חָכְמָה בַּבְּרוּאִים אֲשֶׁר נוֹכַל לִבְחֹן בָּהֶם,

ב נֹאמַר כִּי פְּנוֹת הַחָכְמָה הַמְקֻיָּמוֹת בַּבְּרוּאִים לְרֹב מִינֵיהֶם וְאִישֵׁיהֶם שֶׁבַע.

ג אַחַת מֵהֶנָּה סִימָן הַחָכְמָה הַנִּרְאֶה בְּשָׁרְשֵׁי הָעוֹלָם וִיסוֹדוֹתָיו בִּרְאוֹתֵנוּ עֲמִידַת הָאָרֶץ בָּאֶמְצַע וְהַמַּיִם סְמוּכִים לָהּ לְמַעְלָה מִמֶּנָּה וְהָאֲוִיר סָמוּךְ לָהֶם וְהָאֵשׁ לְמַעְלָה מִכֻּלָּם עַל מִשְׁקַל וְשִׁעוּר לֹא יִשְׁתַּנֶּה מִמֶּנּוּ דָּבָר. כָּל אֶחָד מֵהֶם שׁוֹקֵד עַל מְקוֹמוֹ הַמִּתְיַחֵד בּוֹ וְהַמַּגְבִּיל לוֹ וְהֵימֶם עוֹמֵד וְהַמַּיִם אֲסוּרִים בְּתוֹכוֹ לֹא יַעַבְרוּ אֶת גְּבוּלוֹ וְאִם יֵהֲמוּ גַּלָּיו וְיִסְתָּעֲרוּ רוּחוֹתָיו כמ״ש (איוב לח) וָאֶשְׁבֹּר עָלָיו חֻקִּי וָאָשִׂים בְּרִיחַ וּדְלָתָיִם וָאֹמַר עַד פֹּה תָבוֹא וְלֹא תֹסִיף וּפֹא יָשִׁית בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ.

ד וְאָמַר בַּעֲמִידַת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ (תהלים קיט) לְעוֹלָם ה׳ דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם לְדֹר וָדֹר אֱמוּנָתֶךָ כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ. וּכְמוֹ שֶׁזָּכַר דָּוִד ע״ה מֵהָעִנְיָן הַזֶּה בְּמִזְמוֹר בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳.

ה וְהַפִּנָּה הַשֵּׁנִית סִימַן הַחָכְמָה הַנִּרְאֶה בְּמִין הָאָדָם אֲשֶׁר הוּא הָעוֹלָם הַקָּטָן אֲשֶׁר בּוֹ הַשְׁלָמַת סִדְרֵי הָעוֹלָם וְיָפְיוֹ וְזִיּוּנוֹ וּתְמִימוּתוֹ. וְאֵלָיו רָמַז דָּוִד ע״ה בְּאָמְרוֹ (שם ח) ה׳ אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ.

ו וְהַשְּׁלִישִׁית סִימַן הַחָכְמָה הַנִּרְאֶה בְּהַרְכָּבַת הָאָדָם וְחִבּוּר גּוּפוֹ וְכֹחוֹת נַפְשׁוֹ וְאוֹר הַשֵּׂכֶל שֶׁיִּחֵד אוֹתוֹ בּוֹ הַבּוֹרֵא וְשָׂם לוֹ בּוֹ יִתְרוֹן עַל שְׁאָר הַחַיִּים שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים.

ז וְהוּא דּוֹמֶה לָעוֹלָם הַגָּדוֹל וְנִמְשָׁל אֵלָיו בְּשָׁרָשָׁיו וִיסוֹדוֹתָיו. וְאֵלָיו רָמַז אִיּוֹב בְּאָמְרוֹ (איוב י) הֲלֹא כֶחָלָב תַּתִּיכֵנִי וְכַגְּבִנָּה תַּקְפִּיאֵנִי עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּסֹכְכֵנִי חַיִּים וָחֶסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי וּפְקֻדָּתְךָ שָׁמְרָה רוּחִי.

ח וְהָרְבִיעִית סִימַן הַחָכְמָה הַנִּרְאֶה בְּמִינֵי שְׂאֹר הַחַיִּים מִקְּטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם. מֵהֶם הַמְעוֹפֵף וְהַשּׁוֹחֶה וְהַזּוֹחֵל וְהַהוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע לְפִי הִתְחַלְּקוּת צוּרוֹתָם וּמִדּוֹתָם וְשִׁמּוּשָׁם וַהֲנָאָתָם וְתוֹעֲלוֹתָם בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁנִּזְכַּר בַּמַּעֲנֶה שֶׁהוֹכִיחַ בּוֹ הַבּוֹרֵא אֶת אִיּוֹב כְּדֵי לְהָעִיר אוֹתוֹ (שם לח) מִי יָכִין לָעֹרֵב צֵידוֹ וְגוֹ׳ וּשְׂאֹר מָה שֶׁסִּפֵּר בּוֹ מִמִּינֵי הַחַיּוֹת הַמִּדְבָּרִיּוֹת וְהַיַּמִּיּוֹת.

ט וְהַחֲמִישִׁית סִימָן הַחָכְמָה הַנִּרְאֶה בַּצְּמָחִים וּבַמּוֹצָאִים הַמּוּכָנִים לְתַקָּנַת הָאָדָם וְאָפְנֵי תּוֹעֲלוֹתָיו בָּהֶם עַל הִתְחַלְּקוּת טִבְעֵיהֶם וּמִזְגֵיהֶם וְכֹחוֹתָם. וּכְבָר הִזְכִּירוּ הַקְּדָמוֹנִים בְּסִפְרֵיהֶם מִן הָעִנְיָן כְּפִי הַשָּׁגָתָם וכמ״ש (מלכים א ד) וַיְדַבֵּר עַל הָעֵצִים מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וְעַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַּקִּיר וְגוֹ׳.

י וְהַשִּׁשִּׁית סִימַן הַחָכְמָה הַנִּרְאֶה בְּחָכְמוֹת וּבְמְלָאכוֹת וּבְפְעֻלּוֹת אֲשֶׁר הֵכִינָם הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לָאָדָם לְהַשְׁלָמַת תַּקָּנָתוֹ וְסִבּוֹת טֶרֶף חֻקּוֹ וּשְׂאֹר תּוֹעֲלוֹתָיו הַכְּוֹלְלוֹת וְהַמִּתְבּוֹדְדוֹת. וְעַל זֶה רָמַז הַכָּתוּב בְּאָמְרוֹ (איוב לח) מִי שָׁת בַּטֻּחוֹת חָכְמָה אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה וְאָמַר (משלי ב) כִּי ה׳ יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה.

יא הַשְּׁבִיעִית סִימַן הַחָכְמָה הַנִּרְאֶה בְּקִבְיעוּת הַתּוֹרָה וְהַחֻקִּים לַעֲבֹד בָּהֶם הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה לְהַגִּיעַ בָּהֶם הַשּׁוֹקֵד עֲלֵיהֶם לְהַנָּאוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה מִיָּד וְלִגְמֹל הָעוֹלָם הַבָּא בָּאַחֲרִית כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיהו נ״ה:ב׳-ג׳) שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ אֵלַי וְאִכְלוּ טוֹב וְתִתְעַנַּג בַּדֶּשֶׁן נַפְשְׁכֶם וְאָמַר (שם) הַטּוּ אָזְנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שִׁמְעוּ וּתְחִי נַפְשְׁכֶם וְגוֹ׳. וּתְלוּיִים בָּזֶה עִנְיְנֵי הַמִּנְהָגִים אֲשֶׁר בָּהֶם סֵדֶר הַנְהָגַת שְׂאֹר הָאֻמּוֹת וְתוֹעֲלוֹתָם וְהֵם עוֹמְדִים לָהֶם בִּמְקוֹם הַתּוֹרָה בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם בִּלְבַד.

יב וּכְבָר נֶאֱמַר כִּי מִדְרַגַת הַשֶּׂבַע מִן הַתּוֹרָה כְּמִדְרֵגַת הָעֶבֶד מֵאֲדֹנָיו, כִּי פְּחוֹת הַשֶּׂבַע הֵם נוֹהֲגִים בְּהַנְהָגַת הָעוֹלָם כְּפִי מַה שֶּׁיֵּאוֹת לַתּוֹרָה כמ״ש (שמות כג) וַעֲבַדְתֶּם אֵת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ וַהֲסִרֹתִי מַחֲלָה מִקִּרְבֶּךָ וְאָמַר (שם טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי ה׳ רֹפְאֶךָ וְרַבִּים כָּאֵלֶּה.

יג וְיֵשׁ מִי שֶׁסּוֹבֵר בְּמַאֲמַר הֶחָכָם (משלי ט׳:א׳) חָכְמוֹת בָּנְתָה בֵיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה. שֶׁכַּוָּן אֶל אֵלֶּה הַשֶּׁבַע פִּנּוֹת אֲשֶׁר זָכַרְנוּ:

## שער שני - שער הבחינה · פרק ה

א אַף אֵיזֶה מִין קָרוֹב אֵלֵינוּ וְאָנוּ חַיָּבִין לִבְחֹן בּוֹ יוֹתֵר. נֹאמַר כִּי הַבְּחִינָה בְּכָל אֶחָד מֵהֶם וְאִם הַצָּרֵךְ אֵלָיו גָּדוֹל וְאָנוּ חַיָּבִין לִבְחֹן בּוֹ יוֹתֵר הַקָּרוֹב אֵלֵינוּ יוֹתֵר וְהַגָּלוּי לָנוּ הוּא סִימַן הַחָכְמָה הַנִּרְאֶה בְּמִין הָאָדָם אֲשֶׁר הוּא הָעוֹלָם הַקָּטָן וְהוּא הַסִּבָּה הַקְּרוֹבָה לַחֲוַיַּת הָעוֹלָם הַגָּדוֹל הַזֶּה.

ב וְחַיָּבִין אָנוּ לְעַיֵּן בְּהַתְחָלַת הָאָדָם וּמוֹלַדְתּוֹ וְחִבּוּר חֲלָקָיו וְהַרְכָּבַת אֲבָרָיו וְתוֹעַלְתּוֹ בְּכָל אֶחָד מֵהֶם וְהַצָּרֵךְ הַמֻּבְיָא לַעֲשׂוֹתוֹ עַל הַצֶּלֶם אֲשֶׁר הוּא וְאַחַר כָּךְ נְעַיֵּן בְּתוֹעֲלוֹתָיו וּבְכָל מִדָּה מִמִּדּוֹתָיו וְכֹחוֹת נַפְשׁוֹ וְאוֹר שִׂכְלוֹ וְהַדְּבָרִים הָעַצְמִיִּים וְהַמִּקְרִיִּים אֲשֶׁר בּוֹ וְתַאֲוֹתָיו וְתַכְלִית עִנְיָנוֹ. וּבָעֲמָדֵנוּ עַל מָה שֶׁזָּכַרְנוּ מִן הָאָדָם יִתְבָּאֵר לָנוּ מְסוּד הָעוֹלָם הַזֶּה הַרְבֵּה מִפְּנֵי שֶׁהוּא דּוֹמֶה אֵלָיו.

ג וּכְבָר אָמְרוּ קְצָת הַחֲכָמִים שֶׁהַפִּילוֹסוֹפְיָא הוּא יְדִיעַת הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ רָצָה לוֹמַר יְדִיעַת מָה שֶׁזָּכַרְנוּ מֵעִנְיַן הָאָדָם כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה מִסִּימַן הַחָכְמָה בּוֹ כְּמָה שֶׁכָּתוּב (איוב יט) וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ.

ד וְכֵיוָן שֶׁהוּא כֵּן רָאוּי לָנוּ לְהַזְכִּיר מִכָּל מָה שֶׁזָּכַרְנוּ מֵעִנְיְנֵי הָאָדָם מְעַט מִזְעָר מִכָּל עִנְיָן לְהָעִיר הַמִּתְעַלֵּם עַל מָה שֶׁהוּא חַיָּב לְזָכְרוֹ תָּמִיד וְיַבִּיאֵהוּ לַחְקֹר עַל מָה שֶׁלֹּא זָכַרְתִּי וְאָז יִכָּנַע לַבּוֹרֵא עַל רוֹב חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ עָלָיו וְתִתְגַּדֵּל הוֹדָאָתוֹ לוֹ כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים קל״ט:י״ד-ט״ו) אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי מָה שֶּׁלֹּא זָכַרְתִּי וְאָז יִכָּנַע לַבּוֹרֵא עַל רוֹב חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ עָלָיו וְתִתְגַּדֵּל הוֹדָאָתוֹ לוֹ כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים קל״ט:י״ד-ט״ו) אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד לֹא נִכְחַד עָצְמִי מִמְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בַּסֵּתֶר רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יָצָרוּ וְלֹא אֶחָד בָּהֶם.

ה וּתְחִלַּת מָה שֶׁרָאוּי לְךָ שֶׁתַּעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתְּךָ אֶל תְּחִלַּת הָאָדָם וְאֶל רֵאשִׁית הֲוָיָתוֹ וְאָז תִּרְאֶה כִּי חֶסֶד הָאֱלֹהִים עָלָיו הִמְצִיאוֹ אַחַר אָפְסוֹ וְהִיא צֵאתוֹ מִתְּכוּנַת הַיְסוֹדוֹת אֶל תְּכוּנַת הַצּוֹמֵחַ. וּאח״כ יֶעֱתַק מִתְּכוּנַת הַצּוֹמֵחַ אֶל תְּכוּנַת הַמָּזוֹן וּמִמֶּנּוּ יֶעֱתַק אֶל תְּכוּנַת הַזֶּרַע וְהַדָּם וּמִמֶּנּוּ יֶעֱתַק אֶל תְּכוּנַת הַחַיִּים. וְאַחַר כֵּן יֶעֱתַק מִמֶּנָּה אֶל תְּכוּנַת הָאָדָם וְהוּא חַי הַמְדַבֵּר הַמֵּת וְהוּא הוֹלֵךְ בְּשִׁנּוּיִם וְגִלְגּוּלִים וְסִבּוֹת מִתְחַלְּפוֹת וּמִצּוּעִים מַתְמִידִים מְחֻבָּרִים בְּמַחְשָׁבָה נְכוֹנָה וְחִבּוּר מְתֻקָּן.

ו וְכַאֲשֶׁר תִּתְבּוֹנֵן בָּזֶה וְתִרְאֶה סִימַן הַטּוֹבָה וְהַחָכְמָה וְהַיְכֹלֶת בַּכֹּל. הִשְׁתַּכֵּל וַחֲשֹׁב בְּשָׁרְשֵׁי חִבּוּרוֹ הַנִּרְאִים רוֹצֶה לוֹמַר נַפְשׁוֹ וְגוּפוֹ תִּרְאֶה גּוּף הָאָדָם מֻרְכָּב בִּיסוֹדוֹת חֲלוּקִים וּטְבָעִים שֶׁאֵינָם דּוֹמִים. חִבְּרָם הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה בִּגְבוּרָתוֹ וְקִשְׁרָם בְּחָכְמָתוֹ וְהִתְחַבֵּר מֵהֶם גּוּף עוֹמֵד מִתְאַחֵד בְּמַרְאִיתוֹ מִתְחַלֵּק בִּטְבָעָיו וְחִבֵּר אֵלָיו עֶצֶם רוּחָנִי אֲוִירִי דּוֹמֶה לְרוּחָנִיּוּת הָאִישִׁים הָעֶלְיוֹנִים וְזֶה הָעֶצֶם הוּא נַפְשׁוֹ אֲשֶׁר קְשָׁרָהּ בּוֹ בְּאֶמְצָעִיִּים רְאוּיִים לִשְׁתֵּי הַקְּצָווֹת וְהֵם רוּחַ הַחַיִּים

וְהַחֹם הַטִּבְעִי וְהַדָּם וְהַגִּידִים וְהָעֲצָבִים וְהָעוֹרְקִים וְשָׁם לָהֶם סִבּוֹת לְשָׁמְרָם וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם מֵהַפְּגָעִים וְהֵם הַבָּשָׂר וְהָעֲצָמוֹת וְהַמִּיתָרִים וְהָעוֹר וְהַשֵּׂעָר וְהַצִּפָּרְנַיִם וְכֻלָּם מְגִנִּים וּמְכַסִּים לְהָגֵן עֲלֵיהֶם מֵהַפְּגָעִים.

**ז** וְאַחַר כֵּן חָשׁוֹב בְּחִנּוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה בְּהַנְהָגָתוֹ אֶת הָאָדָם.

**ח** אֲשֶׁר שָׂם לוֹ בֶּטֶן אִמּוֹ לְמַצָּע בְּתַחְלַת עִנְיָנוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּמָקוֹם שָׁמוּר וּמְבֻצָּר נָצוּר מָקוֹם שֶׁלֹּא תַּשִּׂיגֵהוּ יָד וְלֹא יַגִּיעַ אֵלָיו לֹא חֹם וְלֹא קוֹר עִם הַמָּגֵן הֶחָזָק וְהַמַּחֲסֶה הַנִּבְצָר וְעִם הַמָּזוֹן הַמְזֻמָּן וְהוּא הוֹלֵךְ וְגָדֵל עַד שֶׁיֶּחֱזַק עַל הַתְּנוּעָה וְהַתְּנוּדָה עִם הַגַּעְתּוֹ אֶל מְזוֹנוֹ מִבְּלִי יְגִיעָה וְטֹרַח הוּכַן לוֹ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יוּכַל אָדָם לְהַגִּיעַ אֵלָיו בְּשׁוּם פָּנִים. וְכָל אֲשֶׁר יִגְדַּל גּוּפוֹ יִרְבֶּה מְזוֹנוֹ עַד עֵת קָצוּב.

**ט** וְאַחַר כֵּן יֵצֵא מִבֶּטֶן אִמּוֹ אֶל דֶּרֶךְ צַר מִבְּלִי תַּחְבּוּלָה שֶׁיִּתְחַכֵּם בָּהּ לְצֵאתוֹ וְלֹא דָּבָר שֶׁיַּעֲשֶׂה לְסַיֵּעַ לוֹ בּוֹ אֶלָּא בִּיכֹלֶת הֶחָכָם הָרַחוּם וְחַנּוּן הַמְרֻחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְאִיּוֹב [בְּקִצָּת בַּעֲלֵי חַיִּים בִּלְתִּי מְדֻבָּרִים] (לט) הֲיָדַעְתָּ עֵת לֶדֶת יַעֲלֵי סָלַע חֹלֶל אַיָּלוֹת תִּשְׁמֹר תִּסְפֹּר יָרְחִים תְּמַלֶּאנָה וְיָדַעְתָּ עֵת לִדְתָּנָה.

**י** ואח״כ יֵצֵא הַיָּלוֹד אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהוּא חַלָּשׁ בְּחוּשָׁיו זוֹלְתִי חוּשׁ הַמִּשּׁוּשׁ וְהַטַּעַם וְיַזְמִין לוֹ הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה מְזוֹנוֹ מִשְּׁדֵי אִמּוֹ וְיַהֲפֹךְ הַדָּם אֲשֶׁר הָיָה מְזוֹנוֹ בְּמֵעֵי אִמּוֹ לְחָלָב בְּשָׂדֶיהָ נִגָּר עָרֵב וּמְתוֹק כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ בְּעֵת הַצְּרֵךְ אֵלָיו וְאֵינֶנּוּ רַב שֶׁיִּכְבַּד עַל אִמּוֹ מַשָּׂאוֹ וְיִגַּר מִבְּלִי מֹץ וְלֹא מְעַט שֶׁיִּיגַע הַיֶּלֶד בְּהוֹצִיאוֹ מוֹצָאוֹ [וּמְצָצוֹ] מִן הַשָּׂד.

**יא** וּמַחֲנוֹתוֹ בָּזֶה שֶׁשָּׂם נֶקֶב הַשָּׂד כְּפִי מַחַט לֹא רָחָב שֶׁיִּגַּר הֶחָלָב מִבְּלִי מִיץ אוֹ שֶׁיֶּחְנַק בּוֹ הַיֶּלֶד בְּעֵת מָצְצוֹ אֶת הַשָּׂד וְלֹא צַר הַרְבֵּה שֶׁיִּטְרַח בְּהוֹצָאָתוֹ בְּמִיץ.

**יב** אַחַר כֵּן יֶחֱזַק גּוּפוֹ לִרְאוֹת הַמַּרְאִים וְלִשְׁמֹעַ הַקּוֹלוֹת וְיִתְּנֵהוּ הָאֱלֹהִים לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּלֵב יוֹלְדָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְבַּד עֲלֵיהֶם גִּדּוּלוֹ וְיַרְגִּישׁוּ עָלָיו יוֹתֵר מֵעַצְמָם בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וְיֵקֶל בְּעֵינֵיהֶם כָּל טָרְחוֹ וַעֲמַל גִּדּוּלוֹ מֵרְחִיצָה וְחִתּוּל וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם וּלְנַהֲלוֹ לְאַט וְלִדְחוֹת מֵעָלָיו כָּל נֶזֶק עַל כָּרְחוֹ.

**יג** ואח״כ יֶעֱתַק מֵעִנְיַן הַיְלדוּת אֶל הַנַּעֲרוּת וְלֹא יָקוּצוּ בּוֹ אֲבוֹתָיו וְלֹא יִתְקַצְּפוּ לְרֹב צָרָכָיו וּמְעוּט הַכָּרָתוֹ מָה שֶׁהֵם סוֹבְלִים מִטָּרְחוֹ וְסִפּוּקוֹ וּמַשָּׂאוֹ אַף תִּגְדַּל הַדְּאָגָה לוֹ מִלִּבָּם עַד שֶׁיִּגִּיעַ לִימֵי הַבַּחֲרוּת וּכְבָר לָמַד לְדַבֵּר עַל סֵדֶר וְדִלּוּג וְיֶחֱזְקוּ כֹּחוֹת חוּשָׁיו וְכֹחוֹת נַפְשׁוֹ וְיִקַּבֵּל הַחָכְמָה וְהַדַּעַת וְיַכִּיר קְצָת הַמּוּחָשִׁים מִקְצָתָם בְּחוּשָׁיו הַגַּשְׁמִיִּים וּקְצַת הַמֻּשְׂכָּלִים בְּחוּשָׁיו הָרוּחָנִיִּים כמ״ש הֶחָכָם (משלי ב) כִּי ה׳ יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה.

**יד** וּמֵרֹב הַטּוֹבָה עַל הָאָדָם שֶׁאֵינֶנּוּ מַשְׂכִּיל וְלֹא מַכִּיר הַטּוֹב וְהָרַע בְּעֵת יַלְדוּתוֹ שֶׁאִם הָיוּ שִׂכְלוֹ וְהַכָּרָתוֹ שְׁלֵמִים בְּעֵת גִּדּוּלוֹ וְיַכִּיר יִתְרוֹן בְּנֵי אָדָם עָלָיו כְּהַנְהִיגָם עַצְמָם וּמְהִירוּת תְּנוּעָתָם וּנְקִיּוּתָם וְיֵרָאֶה עַצְמוֹ בְּהֵפֶךְ כָּל זֶה הָיָה מֵת מִן הַדְּאָגָה וְהַיָּגוֹן.

**טו** וּמִן הַתְּמַהּ בְּעִנְיַן בְּכִיָּתוֹ כִּי הַיֶּלֶד יֵשׁ לוֹ תּוֹעֶלֶת בָּהּ כְּפִי מַה שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵי הָרוֹפְאִים כִּי בְּמוֹחֵי הַיְלָדִים לֵחָה כְּשֶׁהִיא נִשְׁאֶרֶת עַל עִנְיָנָהּ מְחַדֶּשֶׁת עֲלֵיהֶם חִדּוּשִׁים רָעִים וְהַבְּכִי מַתִּיךְ הַלֵּחָה הַהִיא מִמּוֹחֵיהֶם וְיִנָּצְלוּ מֵרָעַת מְאֹרָעֶיהָ.

**טז** וּמֵרֹב חַנּוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה עַל הָאָדָם שֶׁהוּא מַחֲלִיף אֶת שְׁנָיו זוֹ אַחַר זוֹ שֶׁלֹּא יִמָּנַע מֵאֲכֹל (מִמְּנוּ אֹכֶל) כָּל יְמֵי צְמִיחַת מָה שֶׁנִּפַּל מֵהֶן.

**יז** וְאַחַר כֵּן יַעֲבְרוּ עָלָיו חֳלָאִים וּמִקְרִים מַכְאִיבִים כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר הָעוֹלָם וְלֹא יֵעָלֵם מִמֶּנּוּ עִנְיָנוֹ שֶׁיִּבְטַח בּוֹ וְיִמְשְׁלוּ בּוֹ תַּאֲוֹתָיו וְיִהְיֶה כַּבְּהֵמוֹת לֹא יַשְׂכִּיל וְלֹא יָבִין כמ״ש (תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין.

**יח** וְאַחַר כֵּן יָשִׁיב אֶל לִבּוֹ וְיִסְתַּכֵּל בְּתוֹעֶלֶת אֶבְרֵי גּוּפוֹ וְאֶפְנֵי תַּקָּנָתוֹ בְּכָל אֶחָד מֵהֶם הַיְדִים לָקַחַת וְלָתֵת וְהָרַגְלַיִם לָלֶכֶת וְהָעֵינַיִם לִרְאוֹת וְהָאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ וְהָאַף לְהָרִיחַ וְהַלָּשׁוֹן לְדַבֵּר וְהַפֶּה לֶאֱכֹל וְהַשִּׁנַּיִם לִלְעֹס וְהָאִצְטוֹמְכָא לְבַשֵּׁל וְהַכָּבֵד לְזַקֵּק הַמָּזוֹן וְהַסְּפוֹנוֹת לְהוֹצִיא הַמּוֹתָרוֹת וְהַכִּיסִים (ס״א וְהַמֵּעַיִם) לְסָבְלָם וְהַלֵּב מִשְׁכַּן הַחֹם הַטִּבְעִי וּמַבּוּעַ הַחַיִּים וְהַמֹּחַ מִשְׁכַּן הַכֹּחוֹת הָרוּחָנִיִּים וּמַבּוּעַ הַהֶרְגֵּשׁ וְשׁוֹרֶשׁ הָעֲצָבִים.

**יט** וְהָרֵאָה לְקַיֵּם הַזֶּרַע וְכֵן שְׁאָר אֶבְרֵי הַגּוּף וַאֲשֶׁר יֵעָלֵם מִמֶּנּוּ מִתַּעֲלוֹתָם יוֹתֵר מִמָּה שֶׁנִּרְאֶה לָנוּ.

**כ** וּכְמוֹ כֵן תֵּרָאֶינָה פְּעֻלּוֹת הַטֶּבַע בְּתוֹךְ הַגּוּף לַמִּתְבּוֹנֵן בָּהֶם בְּהַגִּיעַ הַמָּזוֹן אֵלָיו בְּחַלְּקוֹ אוֹתוֹ עַל כָּל חֵלֶק מֵחֶלְקֵי הַגּוּף וְיֵרָאֶה מִסִּימָנֵי הַחָכְמָה מָה שֶׁיִּזְרֹז אוֹתוֹ לְהוֹדוֹת לְבוֹרְאוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ עֲלֵיהֶם כמ״ש דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (שם לה) כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה ה׳ מִי כָמוֹךָ. וְהוּא שֶׁהַמַּאֲכָל הוֹלֵךְ אֶל הַבֶּטֶן אֶל תְּעָלָה מוּכָנֶת עַל קַו יָשָׁר אֵין בָּהּ עִקּוּם וְלֹא עִוּוּת וְהוּא הַיָּשֶׁט אח״כ טוֹחֵן אוֹתוֹ הַבֶּטֶן יוֹתֵר מִן הַטְּחִינָה שֶׁטָּחֲנוּ אוֹתוֹ הַשִּׁנַּיִם בַּתְּחִלָּה וּאח״כ יְשַׁלְּחֵנוּ אֶל הַכָּבֵד בְּגִידִים דַּקִּים נוֹגְעִים בֵּינָתַיִם הוּשְׁמוּ כְּמִסְגֶּרֶת לַמָּזוֹן שֶׁלֹּא יַגִּיעַ מִמֶּנּוּ שׁוּם דָּבָר עָב אֶל הַכָּבֵד וַיַּהַפְכֵהוּ לְדָם וִיחַלְּקֵהוּ עַל הַגּוּף וְיִשְׁלָחֵהוּ אֶל כָּל חֲלָקָיו בְּתְעָלוֹת מוּכָנוֹת לָזֶה כַּתְּעָלוֹת הַמּוּכָנוֹת לַמַּיִם.

כא וְיִשְׁלַח מָה שֶּׁנִּשְׁאַר מִן הַפְּסֹלֶת אֶל תְּעָלוֹת הוּכְנוּ לָהֶם. מָה שֶּׁהוּא מִן הַמָּרָה הָאֲדֻמָּה הוֹלֵךְ אֶל כִּיס הַמָּרָה וּמָה שֶּׁהוּא מִן הַמָּרָה הַשְּׁחֹרָה הוֹלֵךְ אֶל הַטִּחוֹל וּמָה שֶּׁהוּא מִן הַלֵּחָה וְהָרוֹטֶב הוֹלֵךְ אֶל הָרֵאָה וּמָה שֶּׁהוּא מִתַּמְצִית הַדָּם יֵלֵךְ אֶל הַשַּׁלְפוּחִית.

כב הִתְבּוֹנֵן אָחִי בְּחָכְמַת הַבּוֹרֵא בְּהַרְכָּבַת גּוּפְךָ וְשָׂמוֹ אֵלֶּה הָאֵבָרִים בּוֹ בִּמְקוֹמָם לְסִבַּת הַפְּסֹלֶת הֲהֵם שֶׁלֹּא תִתְפַּשְּׁטָנָה (ס״א תִּשְׁתַּפֵּכְנָה) בַּגּוּף וְתַחֲלִינָה אוֹתוֹ.

כג וְאַחַ״כ הִתְבּוֹנֵן בְּתָכוּנַת כְּלֵי הַקּוֹל וּמוֹצָאֵי הַדִּבּוּר הַקָּנֶה נָבוּב (ס״א כְּאֲבוּב) לְהוֹצָאַת הַקּוֹל וְהַלָּשׁוֹן וְהַשְּׂפָתַיִם וְהַשִּׁנַּיִם לַחְתּוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת וְהַטְּעָמִים וּבְאֵלֶּה הָאֵבָרִים תּוֹעָלוֹת אֲחֵרוֹת הָאָוִיר הוֹלֵךְ אֶל הָרֵאָה בַּקָּנֶה וְהַלָּשׁוֹן לְטָעֵם בּוֹ הַמַּטְעַמִּים וְיֵשׁ בּוֹ עִם זֶה עֵזֶר לְהַעֲבִיר הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וְהַשִּׁנַּיִם לִלְעֹס הַמַּאֲכָל וְהַשְּׂפָתַיִם לְעַפֵּב הַמִּשְׁתֶּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הַנִּצּוֹק מִמֶּנּוּ בְּשִׁעוּר וּבְכַוָּנָה. וְכֵן בִּשְׂאָר הָאֵבָרִים תּוֹעָלוֹת מִקְצָתָם יְדוּעוֹת וּמִקְצָתָם אֵינָם יְדוּעוֹת לָנוּ.

כד וְאַחַר כָּךְ הִתְבּוֹנֵן אָחִי בַּכְּחוֹת הָאַרְבָּעָה שֶׁהֵמָּה בַּגּוּף וּמַעֲשֵׂיהֶם בּוֹ הַכֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ הוּא הַמְקַבֵּל הַמַּאֲכָל וְהַמַּגִּיעוֹ אֶל הָאִצְטוֹמָכָא וְהַכֹּחַ הַמַּחְזִיק הוּא הַמַּעֲבִיר הַמַּאֲכָל בּוֹ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ הַטֶּבַע מַעֲשֵׂהוּ וְהַכֹּחַ הַמְבַשֵּׁל הוּא הַמְבַשֵּׁל אוֹתוֹ מוֹצִיא הַזֵּךְ שֶׁבּוֹ וּמַפְרִידוֹ מִן הַפְּסֹלֶת הַבִּלְתִּי נָאוֹת וּמְשַׁלֵּחַ אוֹתוֹ אֶל הַגּוּף וְהַכֹּחַ הַדּוֹחֶה הוּא הַדּוֹחֶה הַפְּסֹלֶת הַנּוֹתֶרֶת אַחַר שֶׁיִּקַּח הַכֹּחַ הַמְבַשֵּׁל צָרְכּוֹ מִן הַמָּזוֹן.

כה רְאֵה הֵיאַךְ הֻפְקְדוּ אֵלֶּה הַכֹּחוֹת עַל הַגּוּף לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תַּקָּנָתוֹ וְהוּא כְּחֲצַר הַמֶּלֶךְ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲבָדִים וּנְצִיבִים פְּקִידִים עַל בֵּיתוֹ אֶחָד מֵהֶם עוֹמֵד לְצָרְכֵי הָעֲבָדִים וְלַחֲנִיעָם אֶל גִּזְבַּר הַמֶּלֶךְ וּפָקִיד שֵׁנִי לְקַבֵּל מָה שֶּׁיָּבִיא הָרִאשׁוֹן וְלֶאֱצֹר אוֹתוֹ בַּבַּיִת עַד שֶׁיּוּכַן וְיִתְקַן וּפָקִיד שְׁלִישִׁי לְהָכִין מָה שֶּׁנֶּאֱצַר וּלְתַקְּנוֹ וּלְזַמְּנוֹ וּלְחַלְּקוֹ עַל הָעֲבָדִים וּפָקִיד רְבִיעִי לְכַבֵּד מָה שֶּׁיֵּשׁ בַּבַּיִת מִן הַזֶּבֶל וְהַלִּכְלוּךְ וּלְהוֹצִיאָם מִמֶּנּוּ:

כו אח״כ חָשׁוֹב בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ וּמְקוֹמָם מִתּוֹעֲלוֹת הָאָדָם כַּמַּחְשָׁבָה וְהַזִּכָּרוֹן וְהַשִּׂכְלָה וְהַבְּשֶׁת וְהַשֵּׂכֶל וְהַדִּבּוּר תִּרְאֶה אִם יֶחְסַר לָאָדָם מֵאֵלֶּה הַמִּדּוֹת הַזִּכָּרוֹן לְבַד הֱיֵאַךְ יִהְיֶה עִנְיָנוֹ וְכַמָּה הֶפְסֵד יָבֹא לוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו כְּשֶׁאֵינֶנּוּ זוֹכֵר מָה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וּמָה שֶּׁיֵּשׁ עָלָיו וּמָה שֶּׁלָּקַח וּמָה שֶּׁנָּתַן וּמָה שֶּׁרָאָה וּמָה שֶּׁשָּׁמַע וּמָה שֶּׁאָמַר וּמָה שֶּׁנֶּאֱמַר לוֹ וְלֹא יִזְכֹּר מִי שֶׁהֵטִיב לוֹ וּמִי שֶׁהֲרַע לוֹ וּמִי שֶׁהוֹעִילוֹ וּמִי שֶׁהִזִּיקוֹ וְעוֹד שֶׁאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ אִם דֶּרֶךְ בָּהּ פְּעָמִים רַבּוֹת וְלֹא יִזְכֹּר חָכְמָה אִם יֶהְגֶּה בָּהּ כָּל יָמָיו וְלֹא יוֹעִילֶנּוּ נִסָּיוֹן וְלֹא יִשְׂקֹל דָּבָר בַּמֶּה שֶׁעָבַר וְעַל מַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת בְּמָה שֶׁיִּהְיֶה. אַף הוּא קָרוֹב לְהִתְפַּשֵּׁט מִן הָאֱנוֹשִׁיּוּת.

כז וּמִתּוֹעֶלֶת הַשִּׂכְלָה כִּי לוּלֵא הַשִּׂכְלָה לֹא הָיָה נִשְׁאָר הָאָדָם מִבְּלִי עֵצָב וְלֹא הָיָה טוֹרְדוֹ מִמֶּנּוּ שׁוּם דָּבָר מִשְׁמֶחֶת עוֹלָם וְלֹא הָיָה נֶהֱנֶה בַּמֶּה שֶּׁמְּשַׂמֵּחַ אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא זוֹכֵר פִּגְעֵי הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה מְקֻוֶּה מְנוּחָה מִמְּקֻוֶּה (מִמְּקַנֵּא) וְלֹא הִתְעַלֵּם מִמֶּלֶךְ (מִמֶּלֶךְ) הֲלֹא תִרְאֶה אֵיךְ הוּשַׂם בָּאָדָם הַזִּכָּרוֹן וְהַשִּׂכְלָה וְהֻמָּה מִתְחַלְּפִים וְשׁוֹנִים זֶה מִזֶּה וְהוּשַׂם לוֹ בְּכָל אֶחָד מֵהֶם מִינִים מִן הַתּוֹעָלוֹת.

כח וְאח״כ חָשׁוֹב בְּמִדַּת הַבּשֶׁת אֲשֶׁר יִחֵד בָּהּ הָאָדָם מָה גְּדָלָה מַעֲלָתָהּ וְרַבָּה תּוֹעַלְתָּהּ וְתַקָּנָתָהּ וְלוּלֵא הִיא לֹא הָיוּ מְאַכְסְנִים אַכְסַנַאי וְלֹא מְקַיְּמִים דָּבָר וְלֹא מְמַלְּאִים מִשְׁאָל וְלֹא גּוֹמְלִים חֶסֶד וּמִתְרַחֲקִים מִן הָרַע בְּשׁוּם דָּבָר עַד כִּי דְּבָרִים רַבִּים מִדִּבְרֵי הַתּוֹרָה עוֹשִׂים בַּעֲבוּר הַבּשֶׁת כִּי רֹב מִבְּנֵי אָדָם לֹא הָיוּ מְכַבְּדִים אֶת אֲבוֹתָם לוּלֵא הַבּשֶׁת כ״ש זוּלָתָם וְלֹא הָיוּ מְשִׁיבִין אֲבֵדָה וְלֹא נִמְנָעִין מֵעֲבֵרָה כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים הַמְגֻנִּים שֶׁזָּכַרְנוּ אֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָם אֶלָּא לְאַחַר שֶׁיִּפְשֹׁט כְּסוּת הַבּשֶׁת מֵעָלָיו כמ״ש הַכָּתוּב (ירמיה ו) גַּם בּוֹשׁ לֹא יֵבוֹשׁוּ גַּם הַכְלִים לֹא יָדָעוּ וְאוֹמֵר (צפניה ג׳:ה׳) וְלֹא יוֹדֵעַ עָוֶל בּשֶׁת.

כט וּמִן הַתַּמֵּהַּ הַגָּדוֹל שֶׁהַטֶּבַע הָאָדָם עַל הַבּשֶׁת מִבְּנֵי אָדָם בַּעֲבוּר מָה שֶּׁזָּכַרְנוּ מִתּוֹעַלוֹתֶיהָ בָּהּ וְיוֹתֵר מִמָּה שֶּׁזָּכַרְנוּ וְלֹא הֻטְבַּע עַל הַבּשֶׁת מְבוֹרָאוֹ הַמַּשְׁקִיף עָלָיו תָּמִיד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֻכְרָח עַל עֲבוֹדָתוֹ אוֹתוֹ וְיֶחֱלַשׁ חִיּוּב תַּגְמוּלוֹ עָלֶיהָ אֲבָל אֲנַחְנוּ חַיָּבִין לְהִתְבּוֹשֵׁשׁ מִן הַבּוֹרֵא מִדֶּרֶךְ הַבְּחִינָה וּבִידִיעַת מָה שֶּׁאָנוּ חַיָּבִין מֵעֲבוֹדָתוֹ וְדַעְתֵּנוּ הַשְּׁקֻפָּתוֹ עַל נִגְלוֹתֵינוּ וְנִסְתְּרוֹתֵינוּ כמ״ש הַכָּתוּב (יחזקאל לו) בּוֹשׁוּ וְהִכָּלְמוּ מִדַּרְכֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל.

ל אַף רַב טוּב הָאֱלֹהִים עָלֵינוּ בַּשִּׂכֶל וּבַהַכָּרָה אֲשֶׁר בָּהֶם יְחַדָּנוּ מִשְּׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים אֵין תּוֹעַלְתָּם לָנוּ נֶעֱלֶמֶת מִמֶּנּוּ בְּהַנְהָגַת גּוּפֵנוּ וְהַסְדָּרַת תְּנוּעוֹתֵינוּ מִבִּלְעֲדֵי מִי שֶׁפְּקָדָם מִמֶּנּוּ לְפָנַע שֶׁאֵרַע אֶת מוּחוֹ.

לא אַף הַמִּדּוֹת אֲשֶׁר נַגִּיעַ אֲלֵיהֶן בַּשֵּׂכֶל רַבּוֹת מְאֹד. מֵהֶן שֶׁבּוֹ נֵדַע שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בּוֹרֵא חָכָם קַיָּם אֶחָד קַדְמוֹן יָכוֹל לֹא יְכִילֻהוּ זְמָן וְלֹא מָקוֹם נַעֲלֶה מִמִּדּוֹת הַבְּרוּאִים וְהִתְרוֹמֵם מִמַּחְשְׁבוֹת הַנִּמְצָאִים רַחוּם וְחַנּוּן וּמֵטִיב לֹא יִדְמֶה אֶל דָּבָר וְלֹא יִתְדַּמֶּה אֵלָיו דָּבָר.

לב וְגַם מֵהֶן שֶׁאֲנַחְנוּ מְבִינִים בּוֹ הַחָכְמָה וְהַיְכֹלֶת וְהָרַחֲמִים הַמְקֻיָּמִים בָּעוֹלָם וְחִיּוּב עֲבוֹדָתוֹ לַאֲשֶׁר יֵאוֹת לוֹ וּבַעֲבוּר טוֹבָתוֹ הַכּוֹלֶלֶת וְהַמְּיֻחֶדֶת וּבַשֵּׂכֶל יֵאָמֵן אֶצְלֵנוּ סֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים הַנֶּאֱמָנָה הַנְּתוּנָה לְמֹשֶׁה נְבִיאוֹ ע״ה. וּמִפְּנֵי שֶׁכָּל הָאָדָם וַהֲכָרָתוֹ הוּא בָּא לִידֵי חֶשְׁבּוֹן וּמְדַקְדֵּק עָלָיו בּוֹרְאוֹ יִתְעַלֶּה. וּמִי שֶׁפָּקַד שִׂכְלוֹ מִסְתַּלְקוֹת מֵעָלָיו הַמַּעֲלוֹת הָאֱנוֹשִׁיּוֹת כֻּלָּן וְהַמִּצּוֹת וַהֲגִמּוּל וְהָעֹנֶשׁ.

לג וּמִמַּעֲלוֹת הַשֵּׂכֶל שֶׁבּוֹ יַשִּׂיג הָאָדָם כָּל מַשָּׂגָיו הַמּוּחָשִׁים וְהַמַּשְׂכָּלִים.

**לד** וּבוֹ יִרְאֶה מָה שֶׁנַּעֲלָם מֵחוּשָׁיו הַגַּשְׁמִיִּים מִן הַנִּרְאוֹת כִּנְסִיעַת הַצֵּל וּמַעֲשֵׂה הַטִּפָּה הָאַחַת מִן הַמַּיִם בְּצוּר הַחַלָּמִישׁ.

**לה** וּבוֹ יַבְדִּיל בֵּין הָאֱמֶת וְהַשֶּׁקֶר וּבֵין הַיִּתֵּר וְהֶחָסֵר וְהַטּוֹב וְהָרַע וְהַמְּשֻׁבָּח וְהַמְגֻנֶּה וּבֵין הָרָאוּי וְהָאֲפָשָׁר וְהַנִּמְנָע.

**לו** וּבוֹ יַעֲבִיד שְׂאָר מִינֵי חַיִּים בְּתוֹעֲלוֹתָיו וַהֲנָאוֹתָיו וְיַכִּיר מְקוֹמוֹת הַכּוֹכָבִים וְיַעֲמֹד עַל מֶרְחַקֵּיהֶם וּתְנוּעוֹת גַּלְגַּלֵּיהֶם וְיָבִין הָעֲרָכִים וְהַהֶקֵּשׁוֹת שֶׁבְּחָכְמַת הַשִּׁעוּר וְצוּרוֹת הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר בְּחָכְמַת הַדִּבּוּר וּשְׂאָר הַחָכְמוֹת וְהַמְּלָאכוֹת שֶׁיֶּאֱרַךְ זִכְרָם.

**לז** וְכֵן שְׂאָר כָּל מִדּוֹת הָאָדָם כַּאֲשֶׁר תִּבְחָנֵם תִּמְצָאֵם בְּתַכְלִית הַתַּקָּנָה וְהַתּוֹעֶלֶת לוֹ כַּאֲשֶׁר זָכַרְנוּ בַּשֵּׂכֶל.

**לח** ואח״כ חָשׁוֹב בַּמֶּה שֶׁהֵיטִיב בּוֹ הָאֱלֹהִים לָאָדָם בְּדִבּוּר וְהִסְדִּירַת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יָלִין בָּהֶן עַל מָה שֶׁיֵּשׁ בְּנַפְשׁוֹ וּבְמַצְפּוּנוֹ. וְיָבִין בָּהֶן עִנְיְנֵי זוּלָתוֹ. וְהַלָּשׁוֹן קוֹלְמוֹס הַלֵּב וּשְׁלִיחַ הַמַּצְפּוּן. וְלוּלֵא הַדִּבּוּר לֹא הָיָה לָאָדָם צֶוֶת בַּחֲבֵרוֹ וְהָיָה כִּבְהֵמָה. וּבַדִּבּוּר יֵרָאֶה הַיִּתְרוֹן בֵּין בְּנֵי אָדָם וּבוֹ תִּהְיֶה בְּרִית כְּרוּתָה בֵּינֵיהֶם וּבֵין הָאֱלֹהִים וַעֲבָדָיו וּבַדִּבּוּר יָשׁוּב הָאָדָם מִמַּעֲוֹתָיו וְיבַקֵּשׁ כַּפָּרַת עֲוֹנֹתָיו וְהוּא הָרְאָיָה עַל חֲשִׁיבוּת הָאָדָם וּגְרִיעוּתוֹ. וּכְבָר נֶאֱמַר כִּי הָאָדָם הַלֵּב וְהַלָּשׁוֹן. וּבוֹ הַשְׁלָמַת גֶּדֶר הָאָדָם ר״ל הַדִּבּוּר כִּי גֶּדֶר הָאָדָם חַי מְדַבֵּר מֵת. וּבוֹ נִבְדָּל מִן הַבְּהֵמוֹת׃

**לט** וְאַחַר כָּךְ חָשׁוֹב בְּמַעֲלוֹת אוֹתִיּוֹת הַמִּכְתָּב וְהַכְּתִיבָה. אֲשֶׁר בָּהֶמָּה מְחֻבָּרִים מַעֲשֵׂי הָעוֹבְרִים הַנִּמְצָאִים וְעִנְיְנֵיהֶם לַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם וּמַגִּיעִים דִּבְרֵיהֶם אֶל מִי שֶׁאֵינוֹ נִמְצָא עִמָּהֶם וְיוֹדְעִים דִּבְרֵי הָרְחוֹקִים מֵהֶם וְעִנְיְנֵי קְרוֹבֵיהֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁבְּהַגִּיעָם אֲלֵיהֶם חַיֵּי רוּחָם וְהַצָּלָתָם מֵרָעָתָם וּשְׁחִיתוּתָם. וּבוֹ תִּתְקַיְּמְנָה הַחָכְמוֹת בַּסְּפָרִים וְיִתְחַבְּרוּ הָעִנְיָנִים הַמְפֻזָּרִים בַּלְּבָבוֹת וּבוֹ כּוֹתְבִין מָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם מֵעִנְיְנֵי מַשָּׂא וּמַתָּן וּפְחוֹרָה וְהַלְוָאָה וְקִנְיָן וְנִשּׂוּאִין וְגֵרוּשִׁין וְהָעִנְיָן רַב מֵהַשְׁלִים.

**מ** וּמֵהַשְׁלָמַת הַטּוֹבָה עַל הָאָדָם שֶׁהוּכַן לוֹ כַּף וְאֶצְבָּעוֹת לְתַקֵּן בָּהֶן הָרֹשֶׁם וְהַמִּכְתָּב וְהָרִקְמָה וּקְדִיחַת הָאֵשׁ וּשְׂאָר הַמַּעֲשִׂים וְהַמְּלָאכוֹת הַדַּקּוֹת מִבַּלְעֲדֵי שְׂאָר מִינֵי הַחַיִּים מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם צְרִיכִין לָהֶם.

**מא** וְאוֹמֵר כִּי אֵין אֲבָר שֶׁזָּכַרְתִּי תּוֹעֲלוֹתָיו שֶׁאֵין סִימָנֵי הַחָכְמָה נִרְאִים בְּהַרְכָּבָתוֹ וּתְכוּנָתוֹ וְחִבּוּרוֹ לְמִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בָּהֶם וְעֵדוּתָם חֲזָקָה וּרְאָיָתָם גְּלוּיָה עַל חָכְמַת הַבּוֹרֵא עָלֵינוּ. וּכְבָר בֵּאֵר גָּלֵנוֹס בְּכַמָּה סְפָרִים תּוֹעֲלוֹת הָאֲבָרִים בַּאֵר הֵיטֵב וְאִלּוּ הָיֵינוּ מְכַוְּנִים לְבָאֵר אֶת זֶה בְּאֵבָר אֶחָד לְבַדּוֹ הָיֵינוּ יוֹצְאִים בַּדְּבָרִים מִגְּבוּל הַדֶּרֶךְ הַקְּצָרָה וּבְמָה שֶׁהֵבֵאנוּ דַּי לְהָעִיר מִי שֶׁיּוֹרֵהוּ הַבּוֹרֵא דֶּרֶךְ הַצָּלָתוֹ בעז״ה.

**מב** אַף הַבְּחִינָה בִּשְׂאָר מִינֵי הַחַיִּים וְהַנְהָגָתָם וּמְחָיָתָם אֵיננָּה נֶעְלֶמֶת מִמִּי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בָּהֶן וּמִתְבּוֹנֵן סִימָנֵי הַחָכְמָה מֵהֶם וע״כ שׁוֹנִים אוֹתָם הַסְּפָרִים בְּזִכְרָם פְּלִיאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה כמ״ש לְאִיּוֹב (סי׳ לח) מִי יָכִין לָעֹרֵב צֵידוֹ כִּי יְלָדָיו אֶל אֵל יְשַׁוּעוּ וְאָמַר (תהלים קמז) נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ וְהַרְבֵּה כָּאֵלֶּה.

**מג** וְכֵן כְּשֶׁהוּא מְעַיֵּן בִּמְרוּצַת הַגַּלְגַּלִּים הַחֲלוּקִים בִּתְנוּעוֹת מִשְׁתַּנּוֹת וְהַמְּאוֹרִים הַחֲלוּקִים לְסַדֵּר עִנְיַן הַכֹּל, בָּהֶם יִרְאֶה מִסִּימָנֵי הַיְכֹלֶת וְהַחָכְמָה מָה שֶׁלֹּא תְּכִילֵהוּ מַחְשֶׁבֶת אָדָם וְיִלְאֶה לְסַפְּרָם בַּלָּשׁוֹן כמ״ש דָּוִד ע״ה (שם יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ וּשְׂאָר הַמִּזְמוֹר. וְאָמַר (שם ח) כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה.

**מד** וּמִן הַמֻּפְלָא שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו עֵין הָאָדָם מִבְּרִיאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה הַגְּדוֹלוֹת, הַשָּׁמַיִם. כִּי בכ״מ שֶׁהוּא עוֹמֵד מִן הָאָרֶץ יִרְאֶה חֲצִי הַגַּלְגַּל הַסּוֹבֵב אֶת הָאָרֶץ וּכְשֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ הָאָדָם ע״ד הַבְּחִינָה יִרְאֶה כִּי הַבּוֹרֵא אוֹתוֹ בְּחָפְצוֹ אֵין תַּכְלִית לִיכָלְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ וְגָדְלוֹ.

**מה** כִּי כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ רוֹאִים מִמַּעֲשֵׂה בְנָיִן ב״א הַקַּדְמוֹנִים מְאוּמָה נִתְמַהּ עַל יְכָלְתָּם לַעֲשׂוֹת כָּמוֹהוּ וְיוֹרֵנוּ עַל חָזְקַת גּוּפָם וְיִקְרַת נַפְשָׁם לַעֲשׂוֹתָם מִבְצָר חָזָק לְעַצְמָם. וְכַאֲשֶׁר יִגְדַּל בְּעֵינֵינוּ זֶה הַמִּבְצָר וְהַמַּעֲשֶׂה הַנִּבְזֶה הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף עַל מַעֲשֵׂינוּ אֶלָּא מְעַט כַּמָּה אָנוּ חַיָּבִין שֶׁתִּגְדַּל תְּמִיהָתֵנוּ עַל בּוֹרֵא שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכֹל אֲשֶׁר בָּהֶם מִבְּלִי יְגִיעָה וָטָרַח וְלֹא לֵאוּת וְעָמָל מֵאֵין דָּבָר וְלֹא עַל דָּבָר אֶלָּא בִּרְצוֹנוֹ וְחָפְצוֹ כמ״ש (שם לג) בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם.

**מו** וּמִן הַטּוֹבוֹת עַל הָאָדָם כִּי כָל אֲשֶׁר תִּסְתַּכֵּל בְּסִימָנֵי הַחָכְמָה בַּבְּרוּאִים תִּמְצָאֵם עִם מָה שֶׁהֵם מְעִידִים בּוֹ לַבּוֹרֵא מִן הָאַחְדוּת וּמִן הָאַחֲדוּת אֵינָם נִמְלָטִים לִהְיוֹת בָּם לָאָדָם אָפְנֵי תּוֹעֶלֶת וְכַוָּנַת תַּקָּנָה אֶלָּא שֶׁקְּצָתָם גְּלוּיִם וּקְצָתָם נֶעֱלָמִים וּמֵהֶם הָאוֹר וְהַחֹשֶׁךְ כִּי תּוֹעֲלוֹת הָאוֹר נִגְלוֹת וְנִרְאוֹת אֵינָן נֶעְלָמוֹת אַף הַחֹשֶׁךְ תּוֹעֲלוֹתָיו נֶעֱלָמוֹת מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי אָדָם מִשְׁתּוֹמְמִים בּוֹ וְנִפְסָקִים מַעֲשֵׂיהֶם וּתְנוּעוֹתָם בְּבוֹאוֹ וְלוּלֵא חֶשְׁכַּת הַלַּיְלָה הָיוּ גּוּפֵי רֹב בַּעֲלֵי חַיִּים כָּלִים בְּהַתְמָדַת יְגִיעָתָם וַעֲמָלָם וְאֹרֶךְ תְּנוּעָתָם וּבַלַּיְלָה יִבָּדֵל קְצָת הַזְּמַן מִקְצָתוֹ וּבוֹ יְוַדְּעוּ הַזְּמַנִּים שֶׁאֵינָם יְדוּעִים וְאֹרֶךְ יְמֵי הַחַיִּים וְקִצָּרוּתָם.

**מז** וְאִלּוּ הָיָה הָעִנְיָן הוֹלֵךְ תָּמִיד עַל צוּרָה אַחַת לֹא הָיְתָה מִצְוָה תְּלוּיָה בַּזְּמַן כַּשַּׁבָּתוֹת וְכַמּוֹעֲדִים וְכַצּוֹמוֹת וְלֹא הָיָה בֵּין בְּנֵי אָדָם מוֹעֵד לְעֵת קָצוּב וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִין רֹב הַיְדִיעוֹת הַתְּלוּיוֹת בַּזְּמַן וְלֹא הָיָה נִגְמַר בְּשׁוּל הַמַּאֲכָל בְּבֶטֶן אֶחָד מִבַּעֲלֵי חַיִּים כָּרָאוּי.

**מח** וּמִפְּנֵי שֶׁהָיָה הָאָדָם צָרִיךְ לָאוֹר בַּלַּיְלָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ קְצָת מַעֲשָׂיו וְלִהְיוֹת בּוֹ צֶוֶת לְחוֹלֶה הֶעֱמִיד לוֹ הַבּוֹרֵא בִּמְקוֹמוֹ מְאוֹר הָאֵשׁ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בַּלַּיְלָה בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה וִיכַבֶּהוּ בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה.

**מט** וּמִן הַתַּמֵּהּ שֶׁיִּהְיֶה מַרְאֶה הַשָּׁמַיִם מִן הַמַּרְאִים הַמְּחַזְּקִים אֶת אוֹר הָעֵינַיִם שֶׁהוּא נוֹטֶה אֶל הַשָּׁחוֹר וּמַכְחִו הַמְּיֻחָד לוֹ שֶׁהוּא מְקַבֵּץ אוֹר הָעֵינַיִם וּמְחַזְּקוֹ וְאִם הָיָה מַרְאֵהוּ לָבָן הָיָה מַזִּיק לְעֵינֵי בַּעֲלֵי הַחַיִּים וּמַחֲלִישָׁם וְכֵן שְׁאָר הַחָכְמָה בִּשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת.

**נ** וּמֵרֹב טוּב הָאֱלֹהִים עַל הָאָדָם שֶׁשָּׂם מוֹרָאוֹ עַל שְׁאָר הַחַיִּים הַמַּזִּיקִים כְּמוֹ שנא׳ (בראשית ט׳:ב׳) וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְגוֹ׳ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַתִּינוֹק בָּטוּחַ מִן הֶחָתוּל וְהַעַכְבָּר וְהַדּוֹמֶה לוֹ וּכְשֶׁהָאָדָם מֵת אֵינֶנּוּ בָּטוּחַ בָּהֶן. כמ״ש חַזַ״ל תִּינוֹק בֶּן יוֹמוֹ חַי אֵינוֹ צָרִיךְ לְשָׁמְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן מֵת צָרִיךְ לְשָׁמְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים שנא׳ וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת וְגוֹ׳.

**נא** וּמִמָּה שֶׁרָאוּי לְךָ לְהָבִין מִכָּל הַבְּרִיּוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מִקְּטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם הָעִנְיָן הַנֶּעֱלָם אֲשֶׁר בּוֹ סִדֵּר הַכֹּל וְהַשְׁלָמָתוֹ וְאֵינֶנּוּ מֻשָּׂג בַּחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים וְהִיא הַתְנוּעָה הַדְּבֻקָה לְכָל מְחֻבָּר וְאֵין חוּשׁ מֵהַחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים מַשִּׂיג אוֹתָהּ אַךְ הַשֵּׂכֶל מַשִּׂיג אוֹתָהּ בְּאֶמְצָעוּת הַנַּע אֲשֶׁר יַשִּׂיגוּהוּ הַחוּשִׁים וְלוּלֵי הַתְנוּעָה לֹא הָיְתָה נִגְמֶרֶת הַוְיַת שׁוּם דָּבָר מִן הַנִּמְצָאוֹת וְלֹא הֻפְסַדָם וְאָמַר אֶחָד מִן הַפִּילוֹסוֹפִים רֹב הַטָּבָעִים עִם הַתְנוּעָה.

**נב** וּכְשֶׁתְּבִין סוֹד הַתְנוּעָה וְתַשְׂכִּיל עִנְיַן אֲמִתָּתָהּ וְרוּחָנִיּוּתָהּ וְתֵדַע כִּי הִיא מִפְּלְאֵי הַחָכְמָה הָאֱלֹהִית וְתַכִּיר רֹב חָכְמַת הַבּוֹרֵא עַל בְּרוּאָיו אָז יִתְבָּרֵר לְךָ כִּי כָּל תְּנוּעוֹתֶיךָ נְקֻשָּׁרוֹת בְּחֵפֶץ הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְהַנַּהֲגָתוֹ וּרְצוֹנוֹ הַקְּטַנָּה וְהַגְּדוֹלָה שֶׁבָּהֶן וְהַגְּלוּיָה וְהַנִּסְתֶּרֶת חוּץ מִמַּה שֶּׁשָּׂם בִּרְשׁוּתְךָ מִבְּחִירַת הַטּוֹב וְהָרַע.

**נג** וְכַאֲשֶׁר יִתְבָּרֵר לְךָ זֶה תִּפְקוֹד עַצְמְךָ בְּכָל תְּנוּעָה שֶׁתְּנוּעַ וּזְכֹר הַקֶּשֶׁר אֲשֶׁר קְשָׁרְךָ הַבּוֹרֵא בּוֹ וְהִתְבּוֹשֵׁשׁ מִמֶּנּוּ תָּמִיד וְתִירָא אוֹתוֹ וְתִמָּסֵר לְדִינוֹ וּרְצֵה בְּגְזֵרוֹתָיו תַּגִּיעַ אֶל רְצוֹנוֹ וְתִהְיֶה אַחֲרִיתְךָ לְטוֹב כמ״ש הַכָּתוּב (תהלים לב) וְהַבּוֹטֵחַ בַּה׳ חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ.

**נד** וּמִמָּה שֶׁרָאוּי לְךָ לִבְחֹן בּוֹ מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם שֶׁתִּסְתַּכֵּל תָּמִיד בְּאַחֲרִית הַדְּבָרִים שֶׁהֵם מִתְקַשְּׁשִׁים עָלֵינוּ וּמִזְדַּמְּנִים לָנוּ וְתִרְאֶה בָּהֶם פְּלִיאָה גְּדוֹלָה כִּי הַרְבֵּה דְּבָרִים בָּאִים עַל כָּרְחֵנוּ וְשָׁבָה אַחֲרִיתָם וּבְהֵפֶךְ. וּכְבָר נֶאֱמַר כִּי חֲבוּרָה אַחַת מֵעוֹבְרֵי דְּרָכִים לָנָה אֵצֶל כֹּתֶל אֶחָד וּבָא כֶּלֶב וְהִשְׁתִּין עַל אֶחָד מֵהֶם וְנֶעוֹר וְקָם לִרְחֹץ עַצְמוֹ מִן הַשֶּׁתֶן וּכְשֶׁהִרְחִיק מֵחֲבֵרָיו נָפַל הַכֹּתֶל עֲלֵיהֶם וּמֵתוּ וְנִצּוֹל הוּא וְהָרְבֵּה פְּעָמִים יִקֶּרֶה כָּזֶה וְהֶפְכּוֹ.

**נה** וּמִן הַגְּדוֹל שֶׁבַּדְּבָרִים שֶׁרָאוּי לְךָ לִבְחֹן בָּהֶם כְּלִילַת מַתָּנוֹת הָאֱלֹהִים לְבַעֲלֵי חַיִּים וְצֶמַח הָאֲדָמָה כַּנִּשְׁמִים בְּעֵת הַצֹּרֶךְ אֲלֵיהֶם וִירִידָתָם בְּעִתָּם כמ״ש הַכָּתוּב (ירמיהו י״ד:כ״ב) הֲיֵשׁ בְּהַבְלֵי הַגּוֹיִם מַגְשִׁמִים וְאִם הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רְבִבִים הֲלֹא אַתָּה הוּא ה׳ אֱלֹהֵינוּ וּנְקַוֶּה לָךְ כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת כָּל אֵלֶּה וְאָמַר (שם ה) וְלֹא אָמְרוּ בִלְבָבָם נִירְאָה נָא אֶת ה׳ אֱלֹהֵינוּ הַנֹּתֵן גֶּשֶׁם יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ בְּעִתּוֹ שְׁבֻעוֹת חֻקּוֹת קָצִיר יִשְׁמָר לָנוּ. וְתִמְצָא הַכָּתוּב מַגְדִּיל עִנְיָנָם מְאֹד וּכְאָמְרוֹ (איוב ה) עֹשֶׂה גְדֹלוֹת וְאֵין חֵקֶר נִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר הַנּוֹתֵן מָטָר עַל פְּנֵי אָרֶץ וְשֹׁלֵחַ מַיִם עַל פְּנֵי חוּצוֹת לָשׂוּם שְׁפָלִים לְמָרוֹם וְקֹדְרִים שָׂגְבוּ יֶשַׁע.

**נו** וּמִן הַתַּמֵּהּ בְּסִבַּת הַמְּזוֹנוֹת מִן הַזְּרָעִים כִּי גַּרְגִּיר אֶחָד מוֹצִיא אֶלֶף וְיוֹתֵר כְּשֶׁיִּנָּצֵל מִן הַפְּגָעִים וּכְבָר נֶאֱמַר כִּי יִמָּצֵא בְּגַרְגִּיר אֶחָד שֶׁל חִטָּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁבֳּלִים וּבְכָל שִׁבֹּלֶת יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים גַּרְגְּרִים וְנִמְצְאוּ אֵילָנוֹת גְּדוֹלִים אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁרְשָׁם גַּרְגִּיר אֶחָד וְגִדּוּל אֶחָד (מאד) עַל הַהַקָּשָׁה אֲשֶׁר זָכַרְתִּי מִן הַכֹּפֶל. יִשְׁתַּבַּח הֶחָכָם הַחוֹנֵן הַמְּסֻבָּב לַחֲוָיוֹת הַדְּבָרִים הַגְּדוֹלִים מִן הַקְּטַנָּה וְהַחֲלוּשָׁה שֶׁבַּפְּעוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַר הַכָּתוּב (שמואל א ב׳:ג׳) וְלוֹ נִתְּכְנוּ עֲלִילוֹת. אַךְ הַטָּרָפִים הַמְיֻחָדִים לְאִישֵׁי מִינֵי הַחַיִּים רַבּוּ מִסְפּוֹר וְהֶחָכָם כַּאֲשֶׁר יִתְבּוֹנֵן בָּהֶם וְיָבִין סִבּוֹתָם יַכִּיר חָכְמַת מַחְשֶׁבֶת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה בָּהֶם וַעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד (תהלים ק״ד:כ״ז-כ״ח) כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֹטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׂבְּעוּן טוֹב וְאָמַר (שם קמה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. וַאֲנִי עָתִיד לְבָאֵר עִנְיָן זֶה יוֹתֵר בְּשַׁעַר הַבִּטָּחוֹן בעזר״ה:

**נז** וְהַגְּדוֹלָה שֶׁבַּטּוֹבוֹת שֶׁהֵיטִיב בָּהֶם הַבּוֹרֵא לָאָדָם וְהָרְאָיָה הַחֲזָקָה עָלָיו הַתּוֹרָה הַנְּתוּנָה לְמֹשֶׁה נְבִיאוֹ ע״ה וְהֶרְאוֹת הָאוֹתוֹת עַל יָדוֹ וְשַׁנּוֹת הַמִּנְהָגִים וְהַטְּבָעִים וְהֶרְאוֹת הַמּוֹפְתִים הַנּוֹרָאִים כְּדֵי לְהַאֲמִין בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ וּבְנָבִיא כמ״ש (שמות יד) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה׳ בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת ה׳ וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וְאָמַר (דברים ד) אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ וְאָמַר (שם) מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת קֹלוֹ לְיַסְּרֶךָּ וְעַל הָאָרֶץ הֶרְאֲךָ אֶת אִשּׁוֹ הַגְּדוֹלָה וּדְבָרָיו שָׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

**נח** וְאִם יְבַקֵּשׁ אָדָם בַּזְּמַן הַזֶּה לִרְאוֹת מָה שֶׁהוּא דּוֹמֶה לָעִנְיָנִים הָהֵם יַבִּיט בְּעֵין הָאֱמֶת עָמְדֵנוּ בֵּין הָאֻמּוֹת מֵעֵת הַגָּלוּת וְסִדּוּר עִנְיָנֵנוּ בֵּינֵיהֶם. עִם מָה שֶׁאָנוּ בְּלוּתֵי מַסְכִּימִים עִמָּהֶם בַּסֵּתֶר וּבַגָּלוּי. וְהֵם יוֹדְעִים בָּזֶה. וְיִרְאֶה כִּי עִנְיָנֵנוּ אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה קָרוֹב מֵעִנְיְנֵיהֶם בַּמְּזוֹנוֹת וּבַטְּרָפִים. וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה טוֹב מֵעִנְיְנֵיהֶם

בְּעִתֵּי הַמִּלְחָמוֹת וְהַתְּגָרוֹת. וְתִרְאֶה הַבֵּינוֹנִים וְהַכְּפָרִיִּים שֶׁבָּהֶם טוֹרְחִים יוֹתֵר מִן הַבֵּינוֹנִיִּים שֶׁבָּנוּ וְהַדַּלִּים אֲשֶׁר בְּקִרְבֵּנוּ. כְּמוֹ שֶׁהִבְטִיחָנוּ יוֹצְרֵנוּ יִתְבָּרַךְ (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים וְגוֹ'. וְאָמַר עֶזְרָא (סימן ט) כִּי עֲבָדִים אֲנַחְנוּ וּבְעַבְדֻתֵנוּ לֹא עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמַר (תהלים קכד) לוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם וּשְׁאָר הַמִּזְמוֹר. וַאֲנִי עָתִיד לְהַרְחִיב בְּשַׁעַר קַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים בְּזִכְרוֹן רַב טוּב הָאֱלֹהִים עָלֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ מָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי בעזה"ה.

**נט** וּמִמַּה שֶּׁרָאוּי לָתֵת אֶל לִבְּךָ וְלִבְחֹן בּוֹ הַסְכָּמַת בְּנֵי אָדָם וְהִתְחַבְּרוּת לִבּוֹתָם עִם רֹב הִתְחַלְּקוּת מִדּוֹתָם לְמַנּוֹת עֲלֵיהֶם אִישׁ מֵהֶם וּמְקַבְּלִים עֲבוֹדָתוֹ וְשׁוֹמְעִים בְּקוֹלוֹ כְּמָה שֶׁהוּא מְצַוֶּה וּמַזְהִיר אוֹתָם וְיֵרְאִים אוֹתוֹ וְהוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם וְחוֹמֵל עֲלֵיהֶם וְדָן בְּצֶדֶק בֵּינֵיהֶם וּמַנְהִיגָם עַל מָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ תַּקָּנַת כֻּלָּם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ עִנְיְנֵיהֶם וְלֹא יוּכַל הָאוֹיֵב לָהֶם. וְאִלּוּ הָיָה כָּל אֶחָד מִבְּנֵי אָדָם חוֹשֵׁשׁ לְעַצְמוֹ וְלִדְחוֹת מֵעָלָיו לֹא הָיוּ מַסְכִּימִים עַל בְּנְיַן מִגְדָּל וְלֹא חוֹמָה וְהָיוּ עִנְיְנֵיהֶם מֻפְקָרִים ועכ"ז שֶׁהַמּוֹשֵׁל בָּהֶם שׁוֹמֵר חֻקֵּי הַתּוֹרֹת וּמַנְהִיגָם בְּמִשְׁפָּטִים צַדִּיקִים וּבְרָרָכִים טוֹבִים וְיִשָּׁרִים וְהוּא מְשֻׁרֶת לַתּוֹרָה וְשׁוֹמֵר מִנְהַג הַצֶּדֶק וּבָהֶם תִּכּוֹן מֶמְשַׁלְתּוֹ וְתַתְמִיד מַמְלַכְתּוֹ כמ"ש (משלי כ) חֶסֶד וֶאֱמֶת יִצְּרוּ מֶלֶךְ וְגוֹ' וְאָמְרוּ רז"ל הֱוֵי מִתְפַּלֵּל בִּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת שֶׁאִלְמָלֵא מוֹרָאָהּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בָּלָעוּ.

**ס** וּמָה שֶּׁצָּרִיךְ לְךָ לִבְחֹן בּוֹ וּלְהָבִין סִימָנֵי הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַיְדִיד הַטּוֹבָה מִמֶּנּוּ הוּא הַסְכָּמַת בְּנֵי אָדָם עַל הַמִּקָּח וְעַל הַמִּמְכָּר בְּזָהֳב וּבְכֶסֶף וְהִשְׁתַּדְּלָם לְהַרְבּוֹת מֵהֶם בְּחָכְמַת הַבּוֹרֵא עֲלֵיהֶם שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶם תִּקּוּן עִנְיָנָם וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה (יַעֲשׂוּ) לָהֶם חֵפֶץ בְּנִפְשָׁם כִּי כָל מִי שֶׁיִּמְצָאֵהוּ רָעָב אוֹ צָמָא מֵחֶסְרוֹן הַמָּזוֹן וְהַמַּיִם לֹא יוֹעִילֵהוּ רֻבָּם וְלֹא יְמַלֵּא מַחְסוֹרוֹ וְכֵן אִם יִמְצָאֵהוּ בְּאֶחָד מֵאֲבָרָיו כְּאֵב לֹא יֵרָפֵא בְּזָהֳב וּבְכֶסֶף וְהַרְבֵּה מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּשְׁאָר הַמּוֹצָאִים בְּמִינֵי הָרְפוּאוֹת וּמְעַט שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּזָהֳב וּבְכֶסֶף.

**סא** וּמִפְּלְאֵי סִימָנֵי הַחָכְמָה בָּהֶם שֶׁהֵם הַרְבֵּה אֵצֶל קָצָת בְּנֵי אָדָם מִצַּד שֶׁאֵינָם רֵיקִים מֵהֶם וְהֵם מְעַט אֵצֶל רַבָּם וְאִלּוּ הָיָה הַרְבֵּה אֵצֶל כֻּלָּם לֹא הָיוּ מַגִּיעִים בָּהֶם אֶל חֵפֶץ וּמֵהֶם מְעַט מִצַּד וְהַרְבֵּה מִצַּד וְכֵן הֵם יְקָרִים מִצַּד וּנְמִבְזִים מִצַּד מִפְּנֵי שֶׁאֵין תּוֹעֶלֶת בְּעַצְמָם וְזֶה מִן הַמַּחְשָׁבָה הַמְּעֻלָּה אֲשֶׁר בַּחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה.

**סב** ואח"כ עַיֵּן בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר בָּהֶם קִיּוּם הַגּוּפוֹת וְהִשָּׁאֲרָם עַל עִנְיָנָם וּגְבוּלָם עַד עֵת קָצָם תִּמְצָאֵם בְּרֹב וּבְמְעַט כְּפִי רֹב הַצֹּרֶךְ אֲלֵיהֶם וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה הַצֹּרֶךְ אֵלָיו גָּדוֹל יִהְיֶה מְזֻמָּן וְנִמְצָא וְכָל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לַעֲמֹד בִּלְעָדָיו וּלְהִתְעַכֵּב זוּלָתוֹ תִּהְיֶה מְצִיאוּתוֹ יוֹתֵר קָשֶׁה וְהִזְדַּמְּנוּתוֹ מְעוּטָה.

**סג** וְהַדְּמְיוֹן בְּזֶה הָאָוִיר הַנִּשְׁאָף מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד בִּלְעָדָיו שָׁעָה אַחַת בְּשׁוּם פָּנִים הִמְצִיאוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם וְהִזְמִינוֹ הַזְמָנָה שֶׁאֵינָהּ נִמְנַעַת מִשּׁוּם אָדָם בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּהְיֶה וּבְכָל עֵת וּזְמַן וּמִפְּנֵי שֶׁהַצֹּרֶךְ גַּם כֵּן לְמַיִם אֶלָּא שֶׁהֵם יְכוֹלִים לַעֲמֹד בִּלְעָדֵיהֶם יוֹתֵר מִמָּה שֶּׁיְּכוֹלִים לַעֲמֹד בִּלְתִּי הָאָוִיר שָׁלָתֶם הַבּוֹרֵא עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְקִבְּצָם בְּמָקוֹם מְיֻחָד שֶׁהוֹלְכִים בַּעֲלֵי חַיִּים אֵלָיו אֵינָנוּ נִמְנָע מֵהֶם אֶלָּא שֶׁאֵינָם בכ"מ כַּאֲוִיר וּמְבִיאִים אוֹתָם בְּדָמִים לְקָצָת בְּנֵי אָדָם מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָוִיר וְהֵם מְזֻמָּנִים לְקָצַת הַחַיִּים יוֹתֵר מִקָּצָתָם וְהָאָוִיר שָׁוֶה בִּמְצִיאוּתוֹ וְהַשָּׁגָתוֹ לְכֻלָּם תָּמִיד עַל עִנְיָן אֶחָד.

**סד** וּמִפְּנֵי שֶׁהַצֹּרֶךְ ג"כ אֶל הַמַּאֲכָל אֶלָּא שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲמֹד בְּזוּלָתוֹ וְלִמְצוֹא תְּמוּרָתוֹ יוֹתֵר מִמָּה שֶּׁאֶפְשָׁר בָּאָוִיר וּבַמַּיִם הָרְבֵּה הָיְתָה הַשָּׁגָתוֹ יוֹתֵר קָשֶׁה וּמְצִיאוּתוֹ יוֹתֵר יְקָרָה מִן הַמַּיִם אֶלָּא שֶׁהוּא עִם כָּל זֶה נִמְצָא הַרְבֵּה וְאֵינָנוּ נִמְנָע כְּלָל מִבְּנֵי אָדָם.

**סה** וְכֵן אוֹרוֹת הַמַּלְבּוּשִׁים מִן הָעוֹרוֹת וְהַצֶּמֶר וְהַצְּמָחִים יֵשׁ מֵהֶם תְּמוּרָה יוֹתֵר מִן הַמַּאֲכָל וְהַשָּׁגָתָם יוֹתֵר מְעוּטָה אֶלָּא לְאַחַר זְמַן מִפְּנֵי שֶׁיּוּכַל הָאָדָם לַעֲמֹד זוּלָתָם וּלְהִסְתַּפֵּק מֵהֶם בִּמְעַט בִּזְמַן אָרֹךְ יוֹתֵר מִמָּה שֶּׁיּוּכַל בַּמָּזוֹן.

**סו** אֲבָל הָאֲבָנִים הַיְקָרוֹת וְהַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וּשְׁאָר מִינֵי הַמּוֹצָאִים מִפְּנֵי שֶׁהָיָה הַצֹּרֶךְ אֲלֵיהֶם בְּעַצְמָם מְעַט וְתוֹעַלְתָּם יוֹתֵר רְחוֹקָה אֶלָּא מִצַּד הַהַסְכָּמָה עֲלֵיהֶם לֹא נִמְצָא מֵהֶם אֵצֶל הֲמוֹן ב"א מָה שֶּׁנִּמְצָא מִן הַמַּאֲכָל אֵצֶל אֶחָד מֵהֶם. וְזֶה בַּעֲבוּר הָעִלָּה אֲשֶׁר זָכַרְנוּ שֶׁיּוּכַל הָאָדָם לַעֲמֹד זוּלָתָם.

**סז** יִשְׁתַּבַּח הַבּוֹרֵא הֶחָכָם הַחוֹמֵל וְהַמְּרַחֵם עַל עֲבָדָיו אֲשֶׁר עֵינוֹ עֲלֵיהֶם לְטוֹבָה בְּכָל מָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ תַּקָּנָתָם אֵין אֱלוֹהַּ מִבִּלְעָדָיו כמ"ש (יונה ד׳:י׳) אַתָּה חַסְתָּ עַל הַקִּיקָיוֹן אֲשֶׁר לֹא עָמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתּוֹ וְגוֹ' וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְגוֹ'. וְאָמַר דָּוִד ע"ה (תהלים קמ"ה:ט') טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו:

## שער שני - שער הבחינה · פרק ו

**א** אַךְ מַפְסִידֵי הַבְּחִינָה וְהַדְּבָרִים הַתְּלוּיִים בָּהּ אוֹמַר, כִּי כָל הַדְּבָרִים הַמַּפְסִידִים אֶת הַיִּחוּד אֲשֶׁר הִקְדִּמְנוּ זִכְרָם בַּשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן כֻּלָּם מַפְסִידִים הַבְּחִינָה, וְהַשְּׁלִשָּׁה פָּנִים אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ זִכְרָם בִּתְחִלַּת הַשַּׁעַר הַזֶּה גַּם הֵם מַפְסִידֶיהָ וּמֵהֶם הַגַּאוּת בְּטוֹבוֹת הַבּוֹרֵא שֶׁיַּחְשֹׁב הַכְּסִיל הַפֶּתִי כִּי הוּא רָאוּי לָהֶם וּלְיוֹתֵר מֵהֶם וְאֵינֶנּוּ בּוֹחֵן בְּטוֹבוֹת הָאֱלֹהִים וְלֹא יְחַיֵּב אֶת נַפְשׁוֹ לְשַׁבֵּחַ עֲלֵיהֶם וּלְהוֹדוֹת לַבּוֹרֵא וּבְכִמּוֹתוֹ אָמַר הֶחָכָם (משלי טז) תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַהּ לֵב. אַךְ

הַדְּבָרִים הַתְּלוּיִם בַּבְּחִינָה מֵהֶם שֶׁיָּבִין הָאָדָם טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עָלָיו וְשֶׁיְּקַבֵּל עֲבוּדָתוֹ בַּעֲבוּרָם וּמֵהֶם שֶׁיָּשִׂיב אֶל לִבּוֹ תָּמִיד סִימָנֵי חָכְמַת הַבּוֹרֵא וְלֹא יַעֲמֹד מֻחְשָׁב בָּהֶם וּמֻחְקָר עֲלֵיהֶם בְּכָל אֲשֶׁר יַגִּיעַ אֲלָיו מִן הַמּוּחָשִׁים וְהַמַּשְׂכָּלִים וְאֵינָנוּ פּוֹסֵק מֵרָאוֹת סִימָן חָדָשׁ בְּכָל יוֹם כמ״ש דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים יט, ג) יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר. וּמָה שֶׁרָאוּי לְךָ לַדַּעְתּוֹ בְּעֵת קְרִיאָתְךָ מָה שֶׁהַעִירוֹתִיךָ עָלָיו בַּשַּׁעַר הַזֶּה כִּי הוּא מְעַט מֵהַרְבֵּה מִמָּה שֶׁתַּגִּיעַ אֲלָיו בְּבִינָתְךָ מִסּוֹדֵי הַחָכְמָה שֶׁיִּגָּלוּ לְךָ בְּבֹר לְבָבְךָ וּזְכוּת נַפְשְׁךָ. וְכַאֲשֶׁר תַּגִּיעַ מִזֶּה עַד הַתַּכְלִית אֲשֶׁר בִּיכָלְתְּךָ רָאוּי לְךָ לָדַעַת כִּי כָל מַה שֶּׁעָמַדְתָּ עָלָיו מֵחָכְמַת הַבּוֹרֵא וִיכָלְתּוֹ בעוה״ז אֵינֶנּוּ נֶחְשָׁב לִמְאוּמָה לְנֶגֶד יְכָלְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ כִּי אֵין נִרְאֶה אֶלָּא מָה שֶׁהַצֹּרֶךְ אֵלָיו בַּעֲבוּר הָאָדָם בִּלְבַד לֹא כְּפִי הַגַּעַת יְכָלְתּוֹ כִּי אֵין לָהּ קֵץ וְרָאוּי שֶׁיִּהְיֶה בְּלִבְּךָ מִירָאתוֹ וְגֹדֶל יְכָלְתּוֹ כְּפִיהוּ לֹא כְּפִי מַה שֶׁתָּבִין מִמֶּנּוּ בִּלְבַד. אַךְ דַּמֵּה עַצְמְךָ בָּעוֹלָם אֶל יֶלֶד הַנּוֹלָד בְּבוֹר מַאֲסַר הַמֶּלֶךְ וְחָמַל עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְצִוָּה לוֹ בְּכָל הַטּוֹב לוֹ וְכָל הַצָּרִיךְ לְתַקָּנָתוֹ עַד שֶׁגָּדַל וְהִשְׂכִּיל וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ מְאוּמָה חוּץ מִן הַבּוֹר וּמָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ וְהָיָה שְׁלִיחַ הַמֶּלֶךְ בָּא אֵלָיו תָּדִיר בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ מִגֵּר וּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּכְסוּת וְהוֹדִיעוֹ כִּי הוּא עֶבֶד הַמֶּלֶךְ וְכִי הַבּוֹר וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל אֲשֶׁר יָבִיא אֵלָיו מִן הַמָּזוֹן שֶׁל מֶלֶךְ הוּא וְחִיְּבוֹ לְהוֹדוֹת לוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ וְאָמַר אֲנִי מְשַׁבֵּחַ בַּעַל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר לְקָחַנִי לְעֶבֶד לוֹ וְיִחֲדַנִי בְּכָל טוּבוֹתָיו וְשָׂם עֵינוֹ וְלִבּוֹ עָלַי. אָמַר לוֹ הַשָּׁלִיחַ אַל תֹּאמַר כֵּן פֶּן תֶּחֱטָא כִּי אֵין הַבּוֹר הַזֶּה לַבַּדּוֹ מֶמְשֶׁלֶת הַמֶּלֶךְ כִּי בְּרַחֲבֵי אַרְצוֹתָיו מִכְפְּלֵי הַבּוֹר הַזֶּה מָה שֶׁלֹּא יִסָּפֵר מֵרֹב וְכֵן אֵין אַתָּה לְבַדְּךָ עֲבָדָיו רַבּוּ מִסְּפֹר וְכֵן מָה שֶׁהִגִּיעַ אֵלֶיךָ מִטּוּבוֹתָיו וַחֲסָדָיו אֵינָם נֶחְשָׁבִים לִמְאוּמָה לְנֶגֶד טוּבוֹתָיו עַל זוּלָתְךָ וְכֵן הַשִּׂגְחָתוֹ עָלֶיךָ אֵינֶנָּה נֶחְשֶׁבֶת לְנֶגֶד הַשְׂגָּחָתוֹ עַל זוּלָתְךָ. וְאָמַר הַנַּעַר אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מָה שֶׁזָּכַרְתָּ אַךְ הֲבִינוֹתִי מִדְּבַר הַמֶּלֶךְ כְּפִי מַה שֶׁרָאִיתִי טוּבָתוֹ וּמֶמְשַׁלְתּוֹ בִּלְבַד. א״ל הַשָּׁלִיחַ אֱמֹר אֲנִי מְשַׁבֵּחַ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר אֵין קֵץ לְמַלְכוּתוֹ וְלֹא תַּכְלִית לְטוּבָתוֹ וְחַסְדּוֹ וַאֲנִי כְּלֹא חָשׁוּב בֵּין רַבֵּי חֲיָלָיו וְעִנְיָנֵי אֵינֶנּוּ כְּלוּם לְפִי גֹּדֶל יְכָלְתּוֹ. וְהֵבִין הַנַּעַר מֵעִנְיַן הַמֶּלֶךְ מָה שֶׁלֹּא הָיָה מֵבִין וְגָדְלָה מַעֲלָתוֹ בְּנַפְשׁוֹ וְנִכְנְסָה אֵימָתוֹ בְּלִבּוֹ וַתִּגְדַּל בְּעֵינָיו טוּבָתוֹ וּמָה שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי גֹּדֶל מַעֲלָתוֹ וּמְעוּט חֲשִׁיבוּת הַנַּעַר בְּמַלְכוּתוֹ וַיִּגְדְּלוּ מַתְּנוֹתָיו אֶצְלוֹ. וְאַתָּה אָחִי שִׂים לִבְּךָ אֶל הַדִּמְיוֹן הַזֶּה כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּגַּלְגַּל הַסּוֹבֵב אֶת הָאָרֶץ כִּי אֵין אָנוּ מְבִינִים מָה שֶּׁיֵּשׁ בְּבְקֵעָה קְטַנָּה מִן הָאָרֶץ כ״ש בְּכֻלָּהּ וכ״ש מָה שֶּׁיֵּשׁ אֲחוֹרֵי הַגַּלְגַּל. הִתְבּוֹנֵן אָחִי הַמָּשָׁל הַזֶּה וּבְחֹן אוֹתוֹ וְהָבֵן מֵעִנְיַן הַבּוֹרֵא ית׳ כְּפִיהוּ וְיִגְדַּל בְּעֵינֶיךָ מָה שֶׁחָנָּךְ מִטּוּבוֹ וְחַסְדּוֹ אֲשֶׁר שָׂם עָלֶיךָ עֵינוֹ לְטוֹבָה בִּכְלַל בְּרִיּוֹתָיו וְהַבֵּט אֶל סִפְרוֹ וּמִצְוֹתָיו וְחֻקָּיו בְּעֵין הַגְּדֻלָּה וְהַעֲבֵר עַל מַחְשַׁבְתְּךָ רֹב הַמּוֹרָא וְהַגְּדֻלָּה אֲשֶׁר תִּמְצָא בְּלִבְּךָ לְמִי שֶׁתִּמְצָא יָדוֹ מִן הַטּוֹב יוֹתֵר מִמְּךָ מִבְּנֵי אָדָם כִּי כְּפִי יִתְרוֹן מַעֲלָתוֹ עַל מַעֲלָתְךָ וּמְעוּט צָרְכּוֹ אֵלֶיךָ תִּהְיֶה גְּדֻלַּת טוּבָתוֹ אֵצְלְךָ וְכֵן תִּהְיֶה לְמְצוֹתָיו וְאַזְהָרוֹתָיו מַעֲלָה בְּלִבְּךָ כְּפִי זֶה וְהִשְׁתַּדֵּלְךָ וְטָרְחֲךָ בְּעִנְיָנָיו. בֵּין וְהִתְבּוֹנֵן תִּמְצָא בעז״ה וְהָאֱלֹהִים יְשִׂימֵנוּ מֵאַנְשֵׁי עֲבוֹדָתוֹ הַמַּכִּירִים עִנְיְנֵי טוּבָתוֹ בְּרַחֲמָיו וַחֲסָדָיו אָמֵן:

**ב** נִשְׁלַם שַׁעַר הַשֵּׁנִי. אֶל ה׳ אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי:

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · הקדמה

**א בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב קַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר:**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁבֶּאֱרְנוּ בַּמֶּה שֶׁעָבַר חִיּוּב יְחוּד הָאֱלֹהִים בְּלֵב שָׁלֵם וְאָפְנֵי בְּחִינַת טוֹבוֹתָיו עַל הָאָדָם הִתְחַיַּבְנוּ לְזָכֹר אַחַר כָּךְ מָה שֶּׁהָאָדָם חַיָּב לְנַהֵג בּוֹ כְּשֶׁיִּתְבָּרֵר אֵצְלוֹ וְהוּא קִבּוּל עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים כְּפִי אֲשֶׁר יְחַיְּבֵהוּ הַשֵּׂכֶל לַמֵּטִיב עַל מִי שֶׁהֵטִיב לוֹ.

**ב** וְרָאוּי לְהַקְדִּים בִּפְתִיחַת הַשַּׁעַר הַזֶּה בֵּאוּר אָפְנֵי הַטּוֹבוֹת וְחִיּוּבֵי הַהוֹדָאָה עֲלֵיהֶם מִבְּנֵי אָדָם קְצָתָם לִקְצָתָם. וְנַעֲלֶה מִזֶּה אֶל מָה שֶׁאָנוּ חַיָּבִין בּוֹ לַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה מִן הַשֶּׁבַח וְהַהוֹדָאָה עַל רֹוב חַסְדּוֹ וְגֹדֶל טוּבוֹ עָלֵינוּ.

**ג** וְנֹאמַר, כִּי מִן הַיָּדוּעַ אֶצְלֵנוּ כִּי כָל מֵטִיב אֵלֵינוּ אָנוּ חַיָּבִין לְהוֹדוֹת לוֹ כְּפִי כַּוָּנָתוֹ לְהוֹעִיל לָנוּ וְאִם יְקַצֵּר בְּמַעֲשֵׂהוּ לְדָבָר שֶׁיִּקָּרֵהוּ יִמְנָעֵהוּ מֵהֵיטִיב אֵלֵינוּ הוֹדָאָתוֹ חוֹבָה עָלֵינוּ כֵּיָן שֶׁנִּתְבָּרֵר לָנוּ כִּי דַּעְתּוֹ עָלֵינוּ לְטוֹב וְכִי כַּוָּנָתוֹ לְהוֹעִיל לָנוּ. וְאִם תַּגִּיעַ לָנוּ שׁוּם טוֹבָה עַל יְדֵי מִי שֶׁלֹּא כִּוֵּן בָּהּ אֵלֵינוּ יִסְתַּלְּקוּ מֵעָלֵינוּ חִיּוּבֵי הַהוֹדָאָה לוֹ וְאֵין אָנוּ חַיָּבִין בָּהּ.

**ד** וְכַאֲשֶׁר נִתְבּוֹנֵן בְּטוֹבוֹת בְּנֵי אָדָם קְצָתָם אֶל קְצָתָם אֵינָן יוֹצְאוֹת מֵאֶחָד מֵחֲמִשָּׁה פָּנִים (ס״א מינים):

**ה** הָאֶחָד: טוֹבַת הָאָב עַל הַבֵּן.

**ו** וְהַשֵּׁנִי: טוֹבַת הָאָדוֹן עַל עַבְדּוֹ.

**ז** וְהַשְּׁלִישִׁי: טוֹבַת הֶעָשִׁיר עַל הָרָשׁ כְּדֵי לְקַבֵּל שְׂכַר שָׁמַיִם.

**ח** וְהָרְבִיעִי: טוֹבַת בְּנֵי אָדָם קְצָתָם לְקְצָתָם לְקִנּוּת הַשֵּׁם וְהַכָּבוֹד וְלִגְמוּל הָעוֹלָם.

**ט** וְהַחֲמִישִׁי: טוֹבַת הֶחָזָק עַל הַחֹלֶשׁ בַּעֲבוּר חֶמְלָתוֹ עָלָיו וְשֶׁהוּא כּוֹאֵב עַל עִנְיָנוֹ.

י וְצָרִיךְ שֶׁנִּעָזֵין עַתָּה בְּכָנָּת כָּל אֲשֶׁר סִפַּרְנוּ׃

יא אִם אֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר כִּי אִם לְתוֹעֶלֶת מִי שֶׁמְּטִיבִין אֲלֵיהֶם אִם לֹא.

יב וּתְחִלָּתָם טוֹבַת הָאָב עַל בְּנוֹ מִן הַיְּדוּעַ כִּי הוּא מְכַוֵּן לְתוֹעֶלֶת עַצְמוֹ בּוֹ כִּי הַבֵּן נִתָּח מֵהָאָב עִם עֹצֶם תִּקְוָתוֹ (ס״א תשוקתו) בּוֹ וַהֲלֹא תִּרְאֶה כִּי הוּא מַרְגִּישׁ עָלָיו יוֹתֵר מִגּוּפוֹ בְּמַאֲכָלוֹ וּבְמִשְׁתֵּהוּ וּבְכִסּוּתוֹ וְלִדְחוֹת כָּל נֶזֶק מֵעָלָיו וְנָקֵל בְּעֵינָיו סֵבֶל הַטַּרַח וְהַיְגִיעָה בְּעַד מְנוּחָתוֹ עִם מָה שֶּׁהָטְבְּעוּ עָלָיו הָאָבוֹת מִן הָרַחֲמִים וְהַחֶמְלָה עַל בְּנֵיהֶם.

יג וְעִם כָּל זֶה חִיְּבָה הַתּוֹרָה וְהִשְּׂכֵּל עַל הַבֵּן הָעֲבוֹדָה וְהַכָּבוֹד וְהַיִּרְאָה כמ״ש הַכָּתוּב (ויקרא יט) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ (משלי א) שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ וְאָמַר (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. וְאִם הָאָב מֻכְרָח בָּזֶה בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע וְהַטּוֹבָה לָאֵל וְהוּא שָׁלִיחַ בָּהּ בִּלְבַד.

יד אֲבָל טוֹבַת הָאָדוֹן עַל עַבְדּוֹ יָדוּעַ כִּי הוּא מְכוּוָן לְתַקֵּן מָמוֹנוֹ בְּמָמוֹנוֹ עִם צָרְכּוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ וְהוּא אֵינוֹ מְכַוֵּן בָּזֶה כ״א תּוֹעֶלֶת עַצְמוֹ וּעכ״ז כְּבָר חִיְּבוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ וְהוֹדָאָתוֹ כמ״ש בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו.

טו אֲבָל טוֹבַת הֶעָשִׁיר עַל הָרָשׁ לְקַבֵּל שְׂכַר שָׁמַיִם הוּא כְּסוֹחֵר שֶׁהוּא קוֹנֶה הֲנָאָה גְּדוֹלָה קַיֶּמֶת יַגִּיעַ אֵלֶיהָ אַחַר זְמַן בְּטוֹבָה קְטַנָּה וַאֲבוּדָה וְנִבְזֵית יִתְּנֶנָּה מִיָּד וְלֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְפָאֵר נַפְשׁוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ בַּטּוֹבָה שֶׁהִפְקִידָהּ הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ לְתִתָּהּ לְמִי שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לָהּ וּמִן הַיְּדוּעַ כִּי רָאוּי לְהוֹדוֹת אוֹתוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ אע״פ שֶׁהִיְתָה כַּוָּנָתוֹ לְפָאֵר אֶת נַפְשׁוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ וּעכ״ז נִתְחַיְּבָה לוֹ הַהוֹדָאָה כמ״ש אִיּוֹב (בפ׳ כט) בִּרְכַּת אֹבֵד עָלַי תָּבֹא וְעוֹד אָמַר שָׁם (לא) אִם לֹא בֵּרְכוּנִי חֲלָצָיו וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמָּם.

טז אֲבָל טוֹבַת בְּנֵי אָדָם קְצָתָם אֶל קְצָתָם בַּעֲבוּר אַהֲבַת הַשֵּׁבַח וְהַכָּבוֹד וּגְמוּל הָעוֹלָם הוּא כְּמִי שֶׁאוֹצֵר דָּבָר אֵצֶל חֲבֵרוֹ אוֹ מַפְקִיד אֶצְלוֹ מָמוֹן מִפְּנֵי יִרְאָתוֹ שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְאַחַר זְמַן.

יז אַף עַל פִּי שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְתוֹעֶלֶת עַצְמוֹ בְּהֵטִיבוֹ לְזוּלָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ חַיָּב לוֹ הַשֵּׁבַח וְהַהוֹדָאָה עָלֶיהָ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי יט) רַבִּים יְחַלּוּ פְּנֵי נָדִיב וְכָל הָרֵעַ לְאִישׁ מַתָּן וְאָמַר (שם יח) מַתָּן אָדָם יַרְחִיב לוֹ וְלִפְנֵי גְדֹלִים יַנְחֶנּוּ.

יח אַךְ טוֹבוֹת הַחוֹמֵל עַל הֶעָנִי הַכּוֹאֵב לוֹ הוּא מְכוּוָן בָּהּ לִדְחוֹת צַעַר מֵעַל עַצְמוֹ אֲשֶׁר מְצָאוּהוּ מֻעָגְמַת נַפְשׁוֹ וּכְאֵבוֹ לְמִי שֶׁחָמַל עָלָיו. וְהוּא כְּמִי שֶׁמְּרַפֵּא כְּאֵב שֶׁמְּצָאָהוּ בְּטוֹבַת ה׳ עָלָיו וְאֵינֶנּוּ נִשְׁאָר מִבִּלְתִּי שֶׁבַח כְּמוֹ שֶׁאָמַר אִיּוֹב (בסימן לא) אִם אֶרְאֶה אוֹבֵד מִבְּלִי לְבוּשׁ וְאֵין כְּסוּת לָאֶבְיוֹן אִם לֹא בֵּרְכוּנִי חֲלָצָיו וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמָּם.

יט וּכְבָר נִרְאָה מִמָּה שֶׁהִקְדַּמְנוּ כִּי כַּוָּנַת כָּל מֵטִיב לְזוּלָתוֹ מב״א הוּא לְתוֹעֶלֶת עַצְמוֹ תְּחִלָּה וְלִקָּנוֹת קִשּׁוּט נָאֶה לעוה״ז אוֹ לעוה״ב אוֹ לִדְחוֹת צַעַר מֵעַל נַפְשׁוֹ אוֹ לְתַקֶּנֶת מָמוֹנוֹ וְאֵין כָּל זֶה מוֹנֵעַ מִשַּׁבְּחָם וְהוֹדָאָתָם מִיְּרָאָה וּמֵאַהֲבָה אוֹתָם וּמַהֲשִׁיב לָהֶם גְּמוּלָם אע״פ שֶׁהַטּוֹבָה הַהִיא שְׁאוּלָה בְּיָדָם וְהֵם מַכְרָחִים לְהֵטִיב בָּהּ וְכַאֲשֶׁר זָכַרְנוּ וְטוֹבָתָם אֵינָהּ תְּמִידִית וְלֹא נְדִיבוּתָם נִמְשֶׁכֶת וַחֲסִידוּתָם מְעֹרֶבֶת עִם כַּוָּנַת תּוֹעֶלֶת נַפְשָׁם אוֹ לִדְחוֹת הַהֶזֵּק מִמֶּנָּה אִם כֵּן כַּמָּה הָאָדָם חַיָּב מִן הָעֲבוֹדָה וְהַשֶּׁבַח וְהַהוֹדָאָה לְבוֹרֵא הַטּוֹבָה וְהַמֵּטִיב בָּהּ אֲשֶׁר אֵין תַּכְלִית לְטוֹבָתוֹ אַךְ הִיא מַתְמֶדֶת וְנִמְשֶׁכֶת מִבִּלְתִּי כַּוָּנַת תּוֹעֶלֶת וְלֹא דְּחִיַּת נֶזֶק רַק נְדָבָה וְחֶסֶד מִמֶּנּוּ עַל כָּל הַמְדֻבָּרִים׃

כ וּמִמָּה שֶׁרָאוּי לַעֲמֹד עָלָיו כִּי כָּל מֵטִיב לְזוּלָתוֹ מִבְּנֵי אָדָם מִכָּל הַמִּינִים אֲשֶׁר זָכַרְנוּ אֵין לוֹ יִתְרוֹן עַל מִי שֶׁמֵּטִיב לוֹ אֶלָּא בְּמִקְרֶה מִן הַמִּקְרִים אֲבָל בֶּאֱנוֹשׁוּתָם (ס״א בְּיִשּׁוּתָם) וְעִצְמָם נִמְשָׁלִים וּקְרוֹבִים זֶה לָזֶה בְּעֶצֶם וּבִדְמוּת וּבְחִבּוּרָם וּבְצַלְמָם וְטִבְעֵיהֶם וּבְרוֹב מִקְרֵיהֶם וּעכ״ז חַיָּב מִי שֶׁמְּטִיבִים לוֹ מִן הָעֲבוֹדָה לַמֵּטִיב מָה שֶׁסִּפַּרְנוּ.

כא וְאִם הָיִינוּ חוֹשְׁבִים כִּי מִי אֲשֶׁר מְטִיבִין לוֹ בְּתַכְלִית הַחֶסְרוֹן וְהַגְּרִיעוּת בְּהַרְכָּבָתוֹ וְחִבּוּרוֹ וּדְמוּתוֹ הָיָה חַיָּב בַּעֲבוֹדָה יוֹתֵר וְכֵן כַּאֲשֶׁר נַחְשֹׁב כִּי הַמֵּטִיב בְּטוֹבָה טוֹב וְשָׁלֵם מִכָּל נִמְצָא וּמִי שֶׁמְּטִיבִין לוֹ גָּרוּעַ מִכָּל נִמְצָא וְחָלוּשׁ מִכָּל נִבְרָא הַשֵּׂכֶל מְחַיֵּב בְּתוֹסֶפֶת הָעֲבוֹדָה לַמֵּטִיב עַד אֵין תַּכְלִית.

כב וְכַאֲשֶׁר נִבְחוֹן עַל הַהַקָּשָׁה הַזֹּאת דְּבַר הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּבְנֵי אָדָם בְּשִׂכְלֵנוּ נִמְצָא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ נַעֲלֶה וְנִשָּׂא וּמְרוֹמָם עַל כָּל נִמְצָא וְכָל מַשָּׂג בַּהַרְגָּשָׁה וּבַשֵּׂכֶל כְּפִי אֲשֶׁר הִתְבָּאֵר בַּשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה וְכֵן נִמְצָא הָאָדָם בְּהַקָּשָׁתוֹ אֵצֶל שְׁאָר מִינֵי הַחַיִּים שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים חָסֵר וְחַלָּשׁ מִכֻּלָּם.

כג וְיֵרָאֶה לְךָ זֶה בִּג׳ עִנְיָנִים.

כד אֶחָד מֵהֶם בְּעִנְיַן גְּדוּלוֹ וְעוֹלְלוֹתוֹ כִּי נִמְצָא שְׁאָר מִינֵי הַחַיִּים חֲזָקִים מִמֶּנּוּ וְיכוֹלִים לִסְבֹּל הַצַּעַר יוֹתֵר וְלִנְשֹׂא אֶת עַצְמָם וְאֵינָם מַטְרִיחִים אֲבוֹתָם בְּגִדּוּלָם כָּאָדָם.

כה וְהָעִנְיָן הַשֵּׁנִי כְּשֶׁנִּעְיָן בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ תּוֹךְ גּוּף הָאָדָם מִן הַלְּכְלוּכִים וְהַטִּנּוּפִים וּמָה שֶּׁנִּרְאֶה עָלָיו מִחוּץ מִמָּה שֶּׁהוּא קָרוֹב מֵהֶם כְּשֶׁהוּא נִמְנָע מִן הָרְחִיצָה וְהַנְּקִיּוּת יָמִים רַבִּים וְכֵן כַּאֲשֶׁר יָמוּת כִּי זֶהֲמָתוֹ יוֹתֵר כְּבֵדָה מִכָּל זֶהֲמַת כָּל נְבֵלוֹת שְׁאָר ב״ח וְצוֹאָתוֹ יוֹתֵר מַסְרַחַת מִצּוֹאַת שְׁאָר ב״ח וְכֵן שְׁאָר טִנּוּפָיו.

כו וְהָעִנְיָן הַשְּׁלִישִׁי מָה שֶּׁהוּא נִרְאֶה מֵחֶלְשַׁת תַּחְבּוּלוֹתָיו כְּשֶׁיֶּחְסַר כֹּחַ הַדִּבּוּר אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הַבּוֹרֵא יִתְרוֹן עַל שְׁאָר הַחַיִּים שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים לְמֹאזֶן שֶׁאַרַע בְּמוֹחוֹ כִּי בָּעֵת הַהִיא יִהְיֶה נַעֲוֶה וְנִתְעֶה מִשְּׁאָר בע״ח וְאֶפְשָׁר שֶׁשִּׁחִית עַצְמוֹ בִּשְׁחִיתוֹת וּבִתְמוּתוֹת וְנִמְצָא רֹב בע״ח שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִן הַהֶכֶרֶה בְּדַרְכֵי טוֹבָתָם וְהַתַּחְבּוּלָה בְּהַשָּׂגַת מְזוֹנוֹתָם מָה שֶּׁמְּקַצְּרִים רַבִּים מִן הַמַּשְׂכִּילִים שֶׁבִּבְנֵי אָדָם מִכְּמוֹתָם כ״ש מִי שֶׁיְּפֻקַּד שִׂכְלוֹ מֵהֶם.

כז וְכַאֲשֶׁר נַעֲמֹד בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ עַל גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְעִצָּם יְכָלְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ וְעָשְׂרוֹ וְנִסְתַּכֵּל בַּחֲלִישׁוּת הָאָדָם וְחֶסְרוֹנוֹ וְשֶׁאֵינוֹ מַגִּיעַ אֶל הַשְׁלֵמוּת וְרֹב צָרְכּוֹ וְרִישׁוֹ לָדָבָר שֶׁיְּמַלֵּא מַחְסוֹרוֹ וְנִבְחוֹן רוֹב טוֹבוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְחַסְדּוֹ עָלָיו וְשֶׁבְּרָאָהוּ כְּמוֹ שֶׁבְּרָאָהוּ מִן הַחֶסְרוֹן בְּעַצְמוֹ וְהוּא רָשׁ וְצָרִיךְ אֶל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תַּקָּנָתוֹ וְלֹא יַגִּיעַ אֵלָיו כִּי אִם בִּיגִיעַת נַפְשׁוֹ וְזֶה מֵחֶמְלַת הַבּוֹרֵא עָלָיו כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר אֶת עַצְמוֹ וְיִבְחַן בְּכָל עִנְיָנָיו וְיִדְבַּק בַּעֲבוֹדַת הָאֵל עכ״פ וְיִקַּבֵּל עַל זֶה גְּמוּל הָעוֹה״ב אֲשֶׁר לוֹ נִבְרָא כְּמוֹ שֶׁהִקְדַּמְנוּ מִן הַדְּבָרִים בַּשַּׁעַר הַשֵּׁנִי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה כַּמָּה הָאָדָם חַיָּב לוֹ ית׳ מִן הָעֲבוֹדָה וְהַיִּרְאָה וְהַשֵּׂכֶל וְהַהוֹדָאָה וְהַתְּמָדַת הַתְּהִלָּה עִם בֵּרוּר חִיּוּב כָּל אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ מִן שֶׁבַח ב״א וְהוֹדָאָתָם קְצָתָם לְקְצָתָם.

כח וְאִם יֵשׁ אִישׁ סָכָל שֶׁחוֹלֵק בְּחִיּוּב כָּל זֶה לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל הָאָדָם כְּשֶׁהוּא מַבְחִין וּמִתְבּוֹנֵן בָּעִנְיָן הַזֶּה וּמוֹדֶה בֶּאֱמֶת עַל עַצְמוֹ הֲלֹא יֵעוֹר הַיָּשָׁן וְיִקַּץ הַמִּתְעַלֵּם וְיִבְחִין הַכְּסִיל וְיַשְׂכִּיל הַמַּשְׂכִּיל בְּרוּר חִיּוּב קַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים עִם בֵּרוּר הָרְאָיוֹת וּפִרְסוּם הָעֵדִים וַאֲמִתַּת הַמּוֹפְתִים וכמ״ש הַנָּבִיא ע״ה לְמִי שֶׁהִתְעַלֵּם מֵעֵין בְּקַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים ית׳ (דברים לב) הֲלֹה׳ תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם.

כט א״כ כְּבָר נִתְבָּרֵר חִיּוּב קַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים עַל בְּנֵי אָדָם מִצַּד הַתְּמָדַת טוֹבוֹתָיו עָלָיו.

ל וְצָרִיךְ שֶׁנְּבָאֵר מֵעִנְיַן הַשַּׁעַר הַזֶּה עֲשָׂרָה עִנְיָנִים.

לא אֶחָד מֵהֶם הַהֶעָרָה עַל הָעֲבוֹדָה וַחֲלָקֶיהָ.

לב וְהַשֵּׁנִי בְּצֹרֶךְ הַמֵּבִיא אֶל כָּל חֵלֶק מֵחֲלָקֶיהָ.

לג וְהַשְּׁלִישִׁי בְּגֶדֶר הָעֲבוֹדָה וַחֲלָקֶיהָ וּמַעֲלוֹתֶיהָ.

לד וְהָרְבִיעִי בְּצוּרַת הַהֶעָרָה הַתּוֹרִיָּה וַחֲלָקֶיהָ וּמַעֲלוֹת אֲנָשִׁים בִּידִיעַת סֵפֶר הַתּוֹרָה וַהֲבָנַת עִנְיָנָיו.

לה וְהַחֲמִישִׁי בְּצוּרַת הַהֶעָרָה הַשִּׂכְלִית וּלְהוֹרוֹת עָלֶיהָ עַל דֶּרֶךְ הַשְּׁאֵלָה וְהַתְּשׁוּבָה.

לו וְהַשִּׁשִּׁי בְּמִינֵי חִיּוּבֵי הָעֲבוֹדָה כְּפִי מִינֵי הַטּוֹבוֹת וּמַחְלְקוֹתֵיהֶם.

לז וְהַשְּׁבִיעִי בְּבֵאוּר הַפָּחוֹת מָה שֶּׁחַיָּב בּוֹ מִי שֶׁמְּטִיבִין לוֹ בְּטוֹבָה מִן הַטּוֹבוֹת לַמֵּטִיב בָּהּ.

לח וְהַשְּׁמִינִי בְּמַחְלֹקֶת הַחֲכָמִים בַּהֶכְרֵחַ וּבַצֶּדֶק וְהַדַּעַת הַקְּרוֹבָה אֶל הָאֱמֶת מִן הַדֵּעוֹת בָּזֶה.

לט וְהַתְּשִׁיעִי בְּסִפּוּר סוֹד יְצִירַת הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּדֶרֶךְ קְצָרָה.

מ וְהָעֲשִׂירִי בְּסִפּוּר דֶּרֶךְ הַשְׁמוּשׁ בְּכָל מְדָּה מִמִּדּוֹתֵינוּ בִּמְקוֹמָהּ:

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק א

א אָמַר הַמְחַבֵּר אַךְ הַצֹּרֶךְ אֶל הַהֶעָרָה עַל עֲבוֹדַת ה׳ וַחֲלָקֶיהָ הוּא מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם חַיָּב בַּעֲבוֹדַת ה׳ יִתְבָּרַךְ מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל וְהַהַכָּרָה וְיֵשׁ בֵּין עֵת הֶרְאוֹת הַטּוֹבוֹת עַל הָאָדָם וּבֵין עֵת שֶׁיַּשְׂכִּיל וְיַכִּיר מָה שֶׁהוּא חַיָּב עֲלֵיהֶם מִן הָעֲבוֹדָה זְמַן אָרֹךְ. הָיְתָה הֶעָרַת הָאָדָם עַל מָה שֶׁחַיָּב בּוֹ מִן הַמַּעֲשִׂים וְהָאֱמוּנַת הַלְּבָבוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם תֵּשְׁלַם לוֹ הָעֲבוֹדָה לָאֵל ית׳ חוֹבָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר בְּלִי דָּת עַד שֶׁיֵּגָמֵר שִׂכְלוֹ.

ב וְהַהֶעָרָה עַל שְׁנֵי עִנְיָנִים.

ג אֶחָד מֵהֶם תָּקוּעַ בְּשִׂכֶל נָטוּעַ בְּהַכָּרַת הָאָדָם נוֹצָר עָלָיו בְּשֹׁרֶשׁ בְּרִיאָתוֹ וְתוֹלַדְתּוֹ.

ד וְהַשֵּׁנִי קָנוּי בְּדֶרֶךְ הַשְּׁמַע וְהִיא הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יַגִּיעֶנָּה הַנָּבִיא אֶל בְּנֵי אָדָם לְהוֹרוֹתָם דֶּרֶךְ הָעֲבוֹדָה אֲשֶׁר הֵם חַיָּבִין בָּהּ לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ:

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק ב

**א** אַף הַצַּרְךְ הַמֵּבִיא אֶל כָּל חֵלֶק מֵחֶלְקֵי הַהֶעָרָה הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַהֶעָרָה הַתְקוּעָה בַּשֵּׂכֶל נֶחְלֶשֶׁת מִג׳ פָּנִים הִתְחַיְּבנוּ לְחַזְּקָהּ בַּהֶעָרָה הַתּוֹרִיָּה.

**ב** וְהָאֶחָד מֵהַג׳ פָּנִים הוּא מִפְּנֵי שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם מִדְּבָרִים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה וּטְבָעִים מִתְנַגְּדִים זֶה עַל זֶה וּמֵעֲצָמִים זֶה הֵפֶךְ זֶה וְהֵם נַפְשׁוֹ וְגוּפוֹ.

**ג** וְנָטַע הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּנַפְשׁוֹ מִדּוֹת וְכֹחוֹת יְכָסּוֹף בָּהֶם לְדְבָרִים כַּאֲשֶׁר יִתְנַהֵג בָּם הָאָדָם יִגְדַּל בָּהֶם גּוּפוֹ וְיִתְחַזֵּק עַל יְשׁוּב הָעוֹלָם הַזֶּה וְיִשָּׁאֵר הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי עַל עִנְיָנוֹ וְאִם יִפָּסְדוּ אִישָׁיו וְהַמִּדָּה הַזֹּאת הִיא הַתַּאֲוָה לַהֲנָאוֹת הַגּוּפִיּוֹת וְהִיא כּוֹלֶלֶת כָּל מִינֵי הַחַי הַגָּדֵל.

**ד** וְהִרְכִּיב הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם עוֹד מִדּוֹת וְכֹחוֹת יְכָסּוֹף בָּהֶם [אֶל דְּבָרִים] כַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְמֹאס (ימאס) בַּעֲמִידָתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיַחְפֹּץ לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ וְהִיא הַחָכְמָה (ס״א ההכרה) הַשְּׂלֵמָה.

**ה** וּמִפְּנֵי שֶׁהָיוּ הַהֲנָאוֹת הַגּוּפִיּוֹת קוֹדְמוֹת אֶל נֶפֶשׁ הָאָדָם מִנְּעוּרָיו וּצְוִיתוֹ בָּהֶם מִתְחִלַּת עִנְיָנוֹ חָזָק וְגָדוֹל וְנָחוּץ בָּם יוֹתֵר הִגְבִּירָה מִדַּת הַתַּאֲוָה עַל שְׁאָר מִדּוֹתָיו עַד שֶׁגָּבְרָה עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁנּוֹצַר עָלָיו הָאָדָם וְטָחָה מֵרְאוֹת עֵינוֹ וְאָבְדוּ סִימָנֵי חֲמוּדוֹתָיו.

**ו** וְהַצָּרְךְ הָאָדָם בַּעֲבוּר זֶה לְדְבָרִים שֶׁהֵם חוּץ לוֹ לַעֲמֹד בָּהֶם כְּנֶגֶד מִדָּתוֹ הַמְגֻנָּה וְהִיא הַתַּאֲוָה לַהֲנָאוֹת הַבַּהֲמִיּוֹת וּלְהַחֲיוֹת בָּהֶם סִימָנֵי מִדָּתוֹ הַמְשֻׁבַּחַת וְהוּא הַשֵּׂכֶל וְהַדְּבָרִים הָהֵם עִנְיְנֵי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר הוֹרָה בָּהֶם הָאֵל בְּרוּאָיו דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ עַל יְדֵי שְׁלוּחָיו וּנְבִיאָיו ע״ה.

**ז** וְהַשֵּׁנִי שֶׁהַשֵּׂכֶל הוּא עֶצֶם רוּחָנִי נִגְזָר מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הָרוּחָנִי וְהוּא נָכְרִי בְּעוֹלָם הַגּוּפִים הֶעָבִים וְהַתַּאֲוָה אֲשֶׁר בָּאָדָם מֵחֶבֶרֶת מִכֹּחוֹת הַטֶּבַע וּמִגַּם הַיְסוֹדוֹת וְהִיא בָּעוֹלָם יְסוֹדָהּ וּמְעוֹן שָׁרְשָׁהּ מוֹשְׁכִים אֵלֶיהָ הַמַּאֲכָלִים כֹּחַ וּמְחַזְּקִים אוֹתָהּ הַהֲנָאוֹת הַגּוּפִיּוֹת. וְהַשֵּׂכֶל מִפְּנֵי שֶׁהוּא נָכְרִי אֵין לוֹ מְחַזֵּק וְלֹא חָבֵר וְהַכֹּל כְּנֶגְדּוֹ וּמִן הַדִּין הָיָה שֶׁיֵּחָלֵשׁ וְנִצְטָרֵךְ לְדָבָר שֶׁיְּחַזְּקֵהוּ בּוֹ מֵעָלָיו גֹּבֶר הַתַּאֲוָה וְשֶׁיְּחַזְּקֵהוּ עָלֶיהָ וְהָיְתָה הַתּוֹרָה רְפוּאָה לְחֹלִי כָּזֶה מֻחֲלֵי הַנְּפָשׁוֹת וּמַדְוֵי הַמִּדּוֹת.

**ח** וְעַל כֵּן תִּמְצָא הַתּוֹרָה מְזֻהֶרֶת מֵהַרְבֵּה מַאֲכָלִים וּלְבוּשִׁים וּבְעִילוֹת וְקִנְיָנִים וּמַעֲשִׂים שֶׁהֵם מְחַזְּקִים כֹּחַ הַתַּאֲוָה. וְכֵן הוּא מְצַוָּה (היא מְצַוָּה) בְּמָה שֶׁהוּא עוֹמֵד כְּנֶגְדָּהּ מֵהַדְּבָרִים שֶׁהֵם הֶפְקֵהּ וְהֵם הַתְּפִלָּה וְהַצּוֹם וְהַצְּדָקוֹת וּגְמִילוּת חֲסָדִים וּלְהַחֲיוֹת בָּהֶם סִימָנֵי הַשֵּׂכֶל וּלְהוֹעִיל הָאָדָם בָּם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא כמ״ש דָּוִד (תהלים קיט) נֵר לְרַגְלִי דְּבָרֶךָ וְאוֹר לִנְתִיבָתִי וְאָמַר (משלי ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְנֶאֱמַר (קהלת ב׳:י״ג) וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לְחָכְמַת מִן הַסִּכְלוּת כְּיִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ.

**ט** וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי הַתַּאֲוָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בָּהּ תָּדִיר בְּמִזּוֹן הַגּוּף וְלֹא תִרְפֶּה מֵהָעֲבוֹדָה לַיְלָה וָיוֹם וְהַשֵּׂכֶל אֵין מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֶלָּא בְּמָה שֶׁהוּא מֵפִיק לַתַּאֲוָה. וּמִן הַיָּדוּעַ שֶׁהַכֵּלִים שֶׁמִּשְׁתַּמֶּשֶׁת בָּהֶם תָּמִיד עַל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע מוֹסִיף תִּקּוּנָם וּמִתְחַזְּקִים מַעֲשֵׂיהֶם. וְכַאֲשֶׁר יִמְעַט שִׁמּוּשָׁם יִפָּסְדוּ וְיֵחָלְשׁוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְהַדִּין נוֹתֵן שֶׁתֶּחֱזַק הַתַּאֲוָה מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁתַּמֶּשֶׁת בָּהּ תָּדִיר וְיֵחָלֵשׁ הַשֵּׂכֶל מִפְּנֵי מְעוּט הַשִּׁמּוּשׁ בּוֹ וְהַנְּהָגָתוֹ עַל מָה שֶׁהֻטְבַּע עָלָיו.

**י** וְהִצְּרִיךְ הַדַּחַק לְמְצִיאוּת עִנְיָן שֶׁאֵין מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בַּאֲמִתָּתוֹ מֵאְבְרֵי הָאָדָם וְתַאֲוֹתָיו הַבַּהֲמִיּוֹת מְאוּמָה. אֲבָל מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בָּהּ בַּשֵּׂכֶל הַנִּצָּל מִגֹּבֶר הַתַּאֲוָה עָלָיו הִיא הַתּוֹרָה אֲשֶׁר בְּהִשְׁתַּמֵּשׁ הַשֵּׂכֶל בָּהּ יַחֲזִיק וְיִזּהֵר וְיִדְּחֶה מֵעַל הָאָדָם הַסִּכְלוּת הַגּוֹבֶרֶת עַל נַפְשׁוֹ הַמּוֹנַעַת אוֹתוֹ מֵרְאוֹת הַדְּבָרִים עַל אֲמִתָּתָם וּמֵהֲנִיחָם עַל מְכוֹנֵיהֶם כמ״ש (תהלים יט) תּוֹרַת ה׳ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת ה׳ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי פִּקּוּדֵי ה׳ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת ה׳ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם.

**יא** וְהִתְחַיְּבָה מֵאֲשֶׁר זָכַרנוּ הֶעָרַת הָאָדָם בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה הַכּוֹלֶלֶת הַמִּצְוֹת הַשִּׂכְלִיּוֹת וְהַשִּׁמְעִיּוֹת לַעֲלוֹת בָּהֶם אֶל הָעֲבוֹדָה אֲשֶׁר הָאָדָם חַיָּב בָּהּ מִדֶּרֶךְ הָרְאָיָה הַשִּׂכְלִית אֲשֶׁר הִיא תַּכְלִית הָעִנְיָן הַמְכֻוָּן בּוֹ בִּבְרִיאַת הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי בָּעוֹלָם הַזֶּה׃

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק ג

**א** אַף גֶּדֶר הָעֲבוֹדָה וּבֵאוּר חֶלְקֶיהָ וּמַעֲלוֹת כָּל חֵלֶק מֵחֶלְקֶיהָ.

**ב** הוּא שֶׁגֶּדֶר הָעֲבוֹדָה כְּנִיעַת מִי שֶׁמִּטִּיבִין לוֹ לַמֵּטִיב בְּטוֹבָה שֶׁיִּגְמְלֵהוּ עַל טוֹבָתוֹ כְּפִי יְכָלְתּוֹ. וְהַכְּנִיעָה נֶחְלֶקֶת לִשְׁנֵי חֲלָקִים. הָאֶחָד כְּנִיעַת רְהוּת וְיִחוּל בְּהֶכְרֵחַ וְחָזְקָה. וְהַשֵּׁנִי כְּנִיעַת חוֹבָה וְדִין לְגֹדֶל וּלְרוֹמֶם לְמִי שֶׁנִּכְנָעִין לוֹ.

ג אַף הַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן הוּא הַכָּנִיעָה לָאֵל שֶׁתִּהְיֶה מִצַּד הַהֶעָרָה הַקְּנוּיָה אֲשֶׁר זָכַרְנוּ שֶׁחִיּוּבָהּ מִדֶּרֶךְ הַגְּמוּל וְהָעִנְיָן בעוה״ז ובעוה״ב. אֲבָל הַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הוּא הַכָּנִיעָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה מִצַּד הַהֶעָרָה הַתְּקוּעָה בַּשֵּׂכֶל וְהַנּוֹצֶרֶת בְּטֶבַע הָאָדָם בְּהִקָּשֵׁר נַפְשׁוֹ עִם גּוּפוֹ.

ד וּשְׁתֵּי הַכָּנִיעוֹת מְשֻׁבָּחוֹת מְבִיאוֹת אֶל דֶּרֶךְ הַהַצָּלָה בְּעוֹלָם הַמְּנוּחָה אֶלָּא שֶׁאַחַת מֵהֶנָּה גּוֹרֶמֶת לַחֲבֶרְתָּהּ וּמַעֲלָה שְׁעוֹלִים מִמֶּנָּה אֵלֶיהָ וְהִיא הֶעָרַת הַתּוֹרָה. וְהַכָּנִיעָה שֶׁתִּהְיֶה מֵחֲמַת הֶעָרַת הַשֵּׂכֶל וְדֶרֶךְ הָרְאָיָה קְרוֹבָה אֶל הָאֱלֹהִים וּרְצוּיָה יוֹתֵר לִשְׁבָעָה פָּנִים:

ה אֶחָד מֵהֶם שֶׁהָעֲבוֹדָה שֶׁתִּהְיֶה מֵהֶעָרַת הַתּוֹרָה אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם מְכַוֵּן בָּהּ לש״ש וְאֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ לַחֲנֻפָּה וּלְשֶׁבַח ב״א וּכְבוֹדָם בַּעֲבוּרָהּ כִּי שָׁרְשָׁהּ מְיֻסָּד עַל הַתּוֹחֶלֶת וְהָרְהוּת אַף הָעֲבוֹדָה שֶׁהִיא מִצַּד הֶעָרַת הַשֵּׂכֶל לֹא תִּהְיֶה כִּי אִם מְיֻחֶדֶת לש״ש לֹא יִתְעָרֵב בָּהּ שׁוּם חֹנֶף וְלֹא זִיּוּף מִצַּד שֶׁיִּתְפָּאֵר בָּהּ כִּי אֵינָהּ מְיֻסֶּדֶת עַל תּוֹחֶלֶת וְעַל הָרְהוּת אַף הִיא מִצַּד הַחָכְמָה וְהַיְדִיעָה בְּמָה שֶׁהַנִּבְרָא חַיָּב לַבּוֹרֵא מִן הָעֲבוֹדָה:

ו וְהַשֵּׁנִי כִּי עֲבוֹדָה שֶׁהִיא מֵהֶעָרַת הַתּוֹרָה לֹא תִּהְיֶה אֶלָּא אַחַר הַיִּחוּל בַּגְּמוּל וְהָרְהוּת בָּעֹנֶשׁ וַאֲשֶׁר תִּהְיֶה מֵהֶעָרַת הַשֵּׂכֶל לֹא תִּהְיֶה כִּי אִם לִנְדִיבוּת הַנֶּפֶשׁ וּרְצוֹנָהּ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל יְכָלְתָּהּ בַּעֲבוּדַת אֱלֹהִים לִשְׁמוֹ אַחַר יְדִיעָה וַהֲבָנָה כִּי הַנֶּפֶשׁ לֹא תִּתְנַדֵּב בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לָהּ אֶלָּא אַחַר שֶׁיִּתְבָּרֵר לָהּ שֶׁהַתְּמוּרָה עוֹדֶפֶת עָלָיו וְהוּא רְצוֹת הָאֵל אוֹתָהּ:

ז וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי הָעֲבוֹדָה שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה בִּלְבַד יִהְיֶה הַנִּרְאֶה מִמֶּנָּה עַל הָאֲבָרִים מִן הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא צָפוּן בַּלֵּב מֵעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים, וְהָעֲבוֹדָה שֶׁתִּהְיֶה מִן הַשֵּׂכֶל הַצָּפוּן בַּלֵּב כְּפָלַיִם מִמָּה שֶׁנִּרְאֶה מִמֶּנָּה עַל הָאֲבָרִים וְהֵם חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת:

ח וְהָרְבִיעִי כִּי הָעֲבוֹדָה שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה כְּמָבוֹא אֶל הָעֲבוֹדָה אֲשֶׁר הִיא מִן הַשֵּׂכֶל וְהִיא כְּגַרְגִּיר הַזָּרוּעַ וְהַתּוֹרָה לָהּ כַּעֲבוֹדָה לָאֲדָמָה וַחֲרִישָׁתָהּ וּנְקִיָּתָהּ וְהָעֵזֶר שֶׁהוּא מִן הָאֱלֹהִים כַּמָּטָר הַמַּשְׁקֶה אוֹתָהּ וּמָה שֶׁהִיא מַמְצִיאָה וּמַצְמַחַת בַּמֶּה שֶׁיִּתְקַיְּם בַּלְּבָבוֹת מֵעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים לִשְׁמוֹ לֹא לְיִחוּל וְלֹא לִרְהוּת כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירוּ חַז״ל עָלָיו אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְּשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס וכו׳ וִיהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם:

ט וְהַחֲמִישִׁי כִּי מִצְוֹת הַתּוֹרָה יֵשׁ תַּכְלִית לְמִסְפָּרָן וְהֵן מַגִּיעוֹת עַד סַךְ יָדוּעַ וְהוּא תרי״ג מִצְוֹת אַף מִצְוֹת הַשֵּׂכֶל כְּמַעַט שֶׁאֵין לָהֶם תַּכְלִית כִּי בְּכָל יוֹם יוֹסִיף הָאָדָם דַּעַת בָּהֶן וְכָל אֲשֶׁר תּוֹסִיף הַכָּרָתוֹ וְיָבִין טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים וְעֹצֶם יְכָלְתּוֹ וּמַלְכוּתוֹ יוֹסִיף לְהַכְּנַע לוֹ וּלְהִשָּׁפֵל לְפָנָיו. וְעַל כֵּן אַתָּה רוֹאֶה דָּוִד ע״ה מִתְחַנֵּן אֶל הָאֱלֹהִים לְהָעִיר אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן וּלְהָסִיר מֶסַךְ הַסִּכְלוּת מֵעַל עֵינָיו כמ״ש (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ הוֹרֵנִי ה׳ דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְגוֹ׳ הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ וְגוֹ׳ הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ וְגוֹ׳ וְאוֹמֵר שָׁם לְכָל תִּכְלָה רָאִיתִי קֵץ רְחָבָה מִצְוָתְךָ מְאֹד. ר״ל כָּל מָה שֶׁאָנוּ חַיָּבִין מֵעֲבוֹדָתְךָ אֶל הַתְמָדַת טוֹבוֹתֶיךָ אֵין קֵץ לוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין קֵץ לְאָפְנֵי טוֹבוֹתֶיךָ עָלֵינוּ.

י וּכְבָר נֶאֱמַר עַל קְצָת הַפְּרוּשִׁים שֶׁהָיוּ כָּל יְמֵיהֶם בִּתְשׁוּבָה מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מְחַדְּשִׁים בְּכָל יוֹם תְּשׁוּבָה בַּעֲבוּר תּוֹסֶפֶת הַכָּרָתָם בִּגְדֻלַּת הָאֱלֹהִים בְּכָל יוֹם וְקִצּוּרָם בַּמֶּה שֶׁהֵם חַיָּבִים לוֹ מִן הָעֲבוֹדָה בְּשֶׁעָבַר כמ״ש דָּוִד ע״ה (שם יט) יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר וְגוֹ׳ וְאוֹמֵר (שם קיט) פַּלְגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ תוֹרָתֶךָ:

יא וְהַשִּׁשִּׁי כִּי הָעֲבוֹדָה שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה הִיא בִּיכֹלֶת הָאָדָם כְּשֶׁהוּא מְכַוֵּן בָּהּ וּמִזְדַּמֵּן אֵלֶיהָ אֵינָהּ נִמְנַעַת מִמְּבַקְּשָׁהּ אַף הָעֲבוֹדָה שֶׁהִיא מִן הַשֵּׂכֶל לֹא תִּגָּמֵר לְאָדָם אֶלָּא בְּכֹחַ גָּדוֹל וְעֶזְרַ מֵאֵת הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ כִּי יְכֹלֶת הָאָדָם קְצָרָה מֵהַשִּׂיגָהּ וְעַל כֵּן אַתָּה רוֹאֶה דָּוִד ע״ה מֵשִׁיב תָּמִיד הַתְּחִנָּה לָאֵל לְעָזְרוֹ עָלֶיהָ בְּאַשְׁרֵי תְמִימֵי דָרֶךְ:

יב וְהַשְּׁבִיעִי כִּי הָעֲבוֹדָה כְּשֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה בִּלְבַד אֵין אָדָם בָּטוּחַ בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בָּהּ כִּי כֹּחַ הַתַּאֲוָה אוֹרֵב לָהּ וּמְצַפֶּה הָעִתּוֹת שֶׁהוּא מִתְעַלֵּם מִמֶּנָּה אֲבָל הָעֲבוֹדָה שֶׁהִיא מֵהֶעָרַת הַשֵּׂכֶל בָּטוּחַ הוּא מֵהִכָּשֵׁל בָּהּ וּמֵחֲטוֹא כִּי הַנֶּפֶשׁ אֵינָהּ נִמְשֶׁכֶת אֵלֶיהָ אֶלָּא לְאַחַר הָמִית תַּאֲוֹת הַגּוּפוֹת וְהַגְבָּרַת הַשֵּׂכֶל עָלֶיהָ וְשִׁמּוּשׁוֹ בָּהּ כְּחֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ וְעַל כֵּן הִיא עֲבוֹדָה מֻבְטַחַת מֵהִכָּשֵׁל בָּהּ וּבַעֲלָהּ שָׂמוּר מִן הַחֵטְא כמ״ש הַכָּתוּב (משלי יב) לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן.

יג אַף מַעֲלוֹת הַתּוֹרָה צָרִיךְ שֶׁאֲבָאֵר מֵהֶם מָה שֶׁיִּזְדַּמֵּן לִי וְאוֹמַר כִּי הָעִנְיָנִים הַמַּצְרִיכִים לְהֶעָרַת הַתּוֹרָה גַּם כֵּן הֵם שִׁבְעָה:

יד אֶחָד מֵהֶם כִּי הָאָדָם מְחֻבָּר (ס״א מורכב) מִנֶּפֶשׁ וְגוּף וּבְמִדּוֹתָיו מָה שֶׁיְּבִיאֵהוּ לְהִתְמַכֵּר לַהֲנָאוֹת וְלִשְׁקֹעַ בַּתַּאֲוֹת הַבַּהֲמִיּוֹת וּלְנַתֵּק קֶשֶׁר הַשֵּׂכֶל מֵעָלָיו וְיֵשׁ בּוֹ מִדּוֹת שֶׁיְּבִיאוּהוּ לִמְאֹס בָּעוֹלָם וּלְהַנִּיחַ יְשׁוּבוֹ מִפְּנֵי הִתְהַפְּכוּת עִנְיָנָיו בּוֹ וְהַתְמָדַת הַפְּגָעִים וְהַיְגוֹנוֹת עָלָיו וְלִנְטוֹת אֶל עוֹלָם הַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן.

טו וּשְׁתֵּי הָעֲצוֹת אֵינָם מְשֻׁבָּחוֹת מִפְּנֵי שֶׁהָאַחַת מְבִיאָה לְהַפְסָדַת סֵדֶר הָעוֹלָם וְהַשֵּׁנִית מְבִיאָה לְהַפְסָדַת עִנְיְנֵי הָאָדָם בעוה״ז וּבַבָּא. וּמֵחֶמְלַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְעֹצֶם טוּבְתוֹ עַל הָאָדָם שֶׁחָנָנוֹ מָה שֶׁיִּתְקַן בּוֹ עִנְיָנָיו וְיִכּוֹנוּ בּוֹ דְּרָכָיו בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים בְּסֵדֶר אֶמְצָעִי בֵּין הַשֵּׂכֶל וְהַתַּאֲוָה וְהִיא הַתּוֹרָה הַנֶּאֱמָנָה הַשּׁוֹמֶרֶת הַצֶּדֶק בְּגָלוּי וּבְנִסְתָּר שֶׁמַּרְחֶקֶת הָאָדָם מִתַּאֲוֹתָיו בעוה״ז וְשׁוֹמֶרֶת לוֹ גְּמוּלוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ כמ״ש הַכָּתוּב (משלי כב) הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְגוֹ׳ כִּי נָעִים

כִּי תִשְׁמֹרֵם בְּבִטְנֶךָ וגו׳ לִהְיוֹת בַּה׳ מִבְטַחֶךָ הוֹדַעְתִּיךָ וגו׳ הֲלֹא כָתַבְתִּי לְךָ שָׁלִישִׁים בְּמוֹעֵצֹת וָדָעַת לְהוֹדִיעֲךָ קְשֹׁט אִמְרֵי אֱמֶת לְהָשִׁיב אֲמָרִים אֱמֶת לְשֹׁלְחֶיךָ׃

**טז** וְהַשֵּׁנִי כִּי הֶעָרַת הַשֵּׂכֶל אֵינֶנָּה גּוֹרֶרֶת חִיּוּבֵי מַעֲשֶׂה עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים מִתְּפִלָּה וְצוֹם וּצְדָקָה וּמַעֲשֶׂר וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְאֵין אָדָם מַגִּיעַ בָּהּ לִידִיעַת גְּבוּלֵי הָעֲנָשִׁין אֲשֶׁר יִתְחַיֵּב בָּהֶן הַמְקַצֵּר בַּעֲבוֹדָה וְהַצָּרַךְ לְמַעֲמָד וּגְבוּל בְּכָל זֶה בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהוֹרָאַת הַנְּבוּאָה כְּדֵי שֶׁיְּסַדֵּר לָנוּ הָעִנְיָן הַמְכֻוָּן מִמֶּנּוּ בְּהִתְקַבְּצָם וְהִיא עֲבוֹדַת ה׳ יִתְעָלֶה כמ״ש (קהלת ג׳:י״ד) וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו׃

**יז** וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי הַהֶעָרָה הַשִּׂכְלִית אֵינֶנָּה כוֹלֶלֶת כָּל הַמְּצֻוִּים מִפְּנֵי קְצָר מַחְשֶׁבֶת קְצָתָם וְיִתְרוֹן הַכָּרַת קְצָתָם עַל קְצָתָם וְהַהֶעָרָה הַתּוֹרָיָה כּוֹלֶלֶת כָּל מִי שֶׁהִגִּיעַ לְתְנָאֵי הַצִּוּוּי עַל דֶּרֶךְ שָׁוֶה וְאִם הֵם חֲלוּקִים בַּהֲבָנָתָם אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהִקְדַּמְנוּ בְּסוֹף הַשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה.

**יח** וְיֵשׁ שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם מְקֻצָּר בְּקְצָת עִנְיָנָיו וּמוֹסִיף בְּקְצָתָם וּמִתְחַלֵּפֶת הֶעָרַת הַשֵּׂכֶל בּוֹ בְּהִתְחַלֵּף הַכָּרָתוֹ וְהַהֶעָרָה הַתּוֹרָיָה אֵינָהּ מִתְחַלֶּפֶת בְּעַצְמָהּ אֲבָל צוּרָתָהּ צוּרָה אַחַת לַנַּעַר וְלַבָּחוּר וְלַיָּשִׁישׁ וְלַזָּקֵן וְלַמַּשְׂכִּיל וְלַכְּסִיל וּמִתְחַלֵּף הַמַּעֲשֶׂה שֶׁיִּהְיֶה מֻחְמָתָהּ בְּכָל אֲשֶׁר זְכַרְנוּ (ס״א כאשר ספרנו) כמ״ש הַסֵּפֶר בְּכְלִילַת הַהֶעָרָה הַתּוֹרָיָה לְכָל הָעָם (דברים לא) הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף וְגִרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וגו׳ וְאָמַר שָׁם תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם׃

**יט** וְהָרְבִיעִי כִּי מִן הַיְּדוּעַ כִּי עֲבוֹדוֹת ב״א חַיָּבִין בָּהֶן כְּפִי מַעֲלוֹת הַטּוֹבוֹת עֲלֵיהֶם וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר מִתְחַדְּשׁוֹת סִבּוֹת לְעַם זוּלָתִי עַם אַחֵר. מִבְיאוֹת לְיַחֲדָם בַּטּוֹבָה מֵאֵת ה׳ יִתְעָלֶה וְצָרִיךְ בַּעֲבוּרָם שֶׁיִּתְיַחֲדוּ גַּם הֵם בְּתוֹסֶפֶת עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא מִבַּלְעֲדֵי שְׁאָר הָעַמִּים וְאֵין דֶּרֶךְ לָדַעַת זֶה מִצַּד הַשֵּׂכֶל לְבַדּוֹ כַּאֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ בְּהוֹצִיאוֹ אוֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְקִיעַת יַם סוּף וּמָה שֶׁפְּמוּפָ לָהֶם מִן הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר אֵין צֹרֶךְ לְזָכְרָם בַּעֲבוּר שֶׁהֵן יְדוּעוֹת וּמְפֹרָסָמוֹת וְיִחֲדָנוּ הַבּוֹרֵא ית׳ מִשְׁאָר הָאֻמּוֹת בָּעֲבוֹדָה חִיְּבָנוּ בָּהּ לְהוֹדוֹת לוֹ וְיִעֵד אוֹתָנוּ עַל קַבָּלָתָהּ בְּהַגְמוּל בעוה״ז וּבָבָא מָה שֶׁלֹּא יְסֻפַּר מֵרֹב חֶסֶד וְטוֹבָה מִמֶּנּוּ ית׳. וְכָל זֶה לֹא יִתְבָּרֵר כִּי אִם בַּתּוֹרָה כמ״ש הַכָּתוּב (שמות יט) אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבִא אֶתְכֶם אֵלָי וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וגו׳ וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ וגו׳׃

**כ** וְהַחֲמִישִׁי כִּי הַהֶעָרָה הַתּוֹרָיָה הִיא הַקְדָּמָה וּמָבוֹא אֶל הֶעָרַת הַשֵּׂכֶל וּרְאָיָה עָלָיו בַּעֲבוּר צֹרֶךְ הָאָדָם בְּנַעֲרוּתוֹ אֶל חִנּוּךְ וַהֲנָהָגָה וְלִמְנֹעַ תַּאֲוֹתָיו עַד שֶׁיֶּחֱזַק וְיִכּוֹן שִׂכְלוֹ וְכֵן הַנָּשִׁים וְקַלֵּי הַדַּעַת מִן הָאֲנָשִׁים אֵינָם נִמְשָׁכִים אַחַר הַנְהָגַת הַשֵּׂכֶל מִפְּנֵי חֲלִישׁוּת אִפּוּרוֹ בָּהֶם וְקִשּׁוּרוֹ אוֹתָם, הִצְרִיךְ הַדַּחַק לַהֲנָהָגָה בֵּינוֹנִית שֶׁיִּסְבְּלוּהָ וְלֹא יִבָּצֵר מֵהֶם לַעֲמֹד בָּהּ. וע״כ נוֹסְדוּ הַתּוֹרוֹת עַל קָטְבֵי הַיִּחוּל וְהָרְהוּת.

**כא** וּמִי שֶׁאֵינוֹ מְקֻצָּר בְּחִיּוּבֵי הָעֲבוֹדָה יִהְיֶה בְּמַדְרֵגַת הַחֲסִידִים הַזַּכִּים וְיִהְיֶה רָאוּי לְגְמוּל העוה״ז וְהַבָּא. וּמִי שֶׁעוֹלֶה מִמֶּנָּה אֶל הָעֲבוֹדָה שֶׁהוּא מִדֶּרֶךְ הֶעָרַת הַשֵּׂכֶל יַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגַת הַנְּבִיאִים וּבְחִירֵי עֶלְיוֹן הַחֲסִידִים וְיהִי גְּמוּלוֹ בעוה״ז הַשְׂמָחָה בְּמִתְיקוּת עֲבוֹדַת ה׳ כמ״ש הַנָּבִיא (ירמיהו ט״ו:ט״ז) נִמְצְאוּ דְבָרֶיךָ וָאֹכְלֵם וַיְהִי דְבָרְךָ לִי לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחַת לִבָּבִי כִּי נִקְרָא שִׁמְךָ עָלַי ה׳ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת וְאָמַר (תהלים סד) יִשְׂמַח צַדִּיק בַּה׳ וְחָסָה בוֹ וְיִתְהַלְלוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב וְאָמַר (שם צז) אוֹר זָרַע לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. וּגְמוּלוֹ לעוה״ב לְהַגִּיעַ אֶל הָאוֹר הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר לֹא נוּכַל לְסַפְּרוֹ וְלֹא לְדַמּוֹתוֹ כמ״ש (זכריה ג) אִם בִּדְרָכַי תֵּלֵךְ וְאִם אֶת מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם אַתָּה תָּדִין אֶת בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת חֲצָרַי וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה וְאָמַר (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם וְאָמַר (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ׃

**כב** וְהַשִּׁשִּׁי כִּי הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ עִנְיָנִים לֹא יוּכַל הַשֵּׂכֶל (ס״א הספר) לְבָאֵר אֲפְנֵי חִיּוּבָם וְהֵם הַמְּצוֹת הַשִּׁמְעִיּוֹת וּכְלָלִים מִשָּׁרְשֵׁי הַשִּׂכְלִיּוֹת. וְזֶה הָיָה בַּעֲבוּר שֶׁהָיָה הָעָם שֻׁנּוֹתָנָה לָהֶם הַתּוֹרָה בָּעֵת הֶהְיֹא בְּעִנְיָן גֹּבֶר הַתַּאֲוֹוֹת הַבַּהֲמִיּוֹת עֲלֵיהֶם וְנֶחְלְשׁוּ מַדְּעָתָם וְהַכָּרָתָם מֵהֶבְיֵן הָרִבּוּי מִן הַשִּׂכְלִיּוֹת וְנָתְנָה בָּהֶם הַתּוֹרָה בָּזֶה מִנְהָג אֶחָד וְשָׁבוּ הַשִּׂכְלִיּוֹת וְהַשִּׁמְעִיּוֹת אֶצְלָם שָׁוִים בַּהֶעָרָה עֲלֵיהֶם וּמִי שֶׁשִּׂכְלוֹ וְהַכָּרָתוֹ חֲזָקִים יִתְעוֹרֵר אֲלֵיהֶם וְיַקְבִּלֵם עַל עַצְמוֹ לִשְׁנֵי הַפָּנִים. וּמִי שֶׁנֶּחְלַשׁ שִׂכְלוֹ מִדֶּרֶךְ חִיּוּבָם יְקַבְּלֵם מִצַּד הַתּוֹרָה בִּלְבַד וְיִנְהַג בָּהֶם מִנְהַג הַשִּׁמְעִיּוֹת וְהָיְתָה בָּזֹאת תַּקָּנַת הַכֹּל כמ״ש (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם׃

**כג** וְהַשְּׁבִיעִי כִּי הַתּוֹרָה נִגִּיעַ אֵלֶיהָ בִּמְצִיעוּת אָדָם שֶׁיֵּרָאוּ עַל יָדוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כָּל ב״א שָׁוִים בָּהֶם מִצַּד הַרְגָּשׁוֹתָם לֹא יוּכְלוּ לְדַחוֹתָם וְיִתְבָּרֵר לָהֶם מָה שֶׁהוּא בָּא בּוֹ מִשֵּׁם הַבּוֹרֵא בְּמוֹפְתִים מֻרְגָּשִׁים וְשִׂכְלִיִּים וְזֹאת תּוֹסֶפֶת עַל מָה שֶׁהָטְבָעוּ אֵלָיו בְּשׁוֹרֶשׁ הַבְּרִיאָה וְהִיצִירָה מִן הַהֶעָרָה הַשִּׂכְלִית.

**כד** וּמִי שֶׁיִּבְחַן טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עָלָיו אֲשֶׁר יִשְׁתַּוֶּה בָּהֶן עִם כָּל בְּנֵי אָדָם יַאֲמִין בְּחִיּוּבוֹ בַּמִּצְוֹת הַשִּׁמְעִיּוֹת מִבַּלְעֲדֵי שְׁאָר הָאֻמּוֹת.

כה וְכֵן כַּאֲשֶׁר יִבְחַן טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עָלָיו אֲשֶׁר יִחֵד בָּהֶן שִׁבְטוֹ מִבַּלְעֲדֵי שִׁבְטֵי שְׁאָר עַמּוֹ כַּכְּתֻבָה וּלְוִיָּה יַאֲמִין בְּחִיּוּבוֹ בַּמִּצְוֹת אֲשֶׁר יִחֵד בָּהֶן הָאֱלֹהִים שִׁבְטוֹ. וע״כ תִּמְצָא תּוֹרַת כְּהֻנָּה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים טוֹבוֹת שֶׁהֵטִיב בָּהֶם הַבּוֹרֵא לַכֹּהֲנִים וְהֵם אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים מַתָּנוֹת כְּהֻנָּה.

כו וְעַל הַסַּקְשָׁה הַזֹּאת כָּל מִי שֶׁיִּחֵד הָאֱלֹהִים אוֹתוֹ בְּגֹבַהּ מִבַּלְעֲדֵי שְׁאָר בְּנֵי אָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּתְחַיֵּב אֶת עַצְמוֹ עֲבוֹדָה שֶׁיִּתְיַחֵד בָּהּ מִבִּלְעֲדֶיהָ עִם הִשְׁתַּדְּלוֹ בָּעֲבוֹדָה הַכּוֹלֶלֶת אוֹתוֹ עִמָּהֶם כְּפִי יְכָלְתּוֹ וְהַשָּׁגָתוֹ לְהוֹדוֹת לַה׳ יִתְבָּרַךְ עַל מָה שֶׁיִּחֲדוֹ בּוֹ מִן הַטּוֹב וְיִהְיֶה גּוֹרֵם הַתְמָדָתָהּ וּלְהוֹסִיף לוֹ עָלֶיהָ וְלִגְמֹל עַל עֲבוֹדָתוֹ בַּבָּא.

כז וְלֹא יִהְיֶה כְּמִי שנא׳ בּוֹ (הושע ב) וְכֶסֶף הִרְבֵּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל. וּמִי שֶׁמְּקַצֵּר בָּעֲבוֹדָה עַל מָה שֶׁיִּחַד בּוֹ מִן הַטּוֹבָה יִגְרֹם לוֹ לְקַצֵּר בַּמֶּה שֶׁיִּחֲדָה בּוֹ מִשְּׁפַּחְתּוֹ וְאַחַר כָּךְ בַּמֶּה שֶׁיִּחַד בּוֹ עַמּוֹ וְיִנִּיחַ אֶת הַתּוֹרָה.

כח וְכֵיוָן שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה אֵינוֹ מְקַבֵּל חִיּוּבֵי הַשִּׂכְלִיּוֹת וּכְשֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל מָה שֶׁמְּחַיְּבוֹ הַשֵּׂכֶל עִם הִמָּצְאוֹ לוֹ וְהִתְעוֹרֵר עָלָיו יָצָא לוֹ מִתְּכוּנַת הַחַי הַמְדַבֵּר וְיִהְיוּ הַבְּהֵמוֹת מְבִינוֹת דֶּרֶךְ תַּקָּנָתָם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ כמ״ש (ישעיה א) יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן וְיִהְיֶה דַּרְכּוֹ כְּדֶרֶךְ מִי שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (תהלים לז) כִּי רְשָׁעִים יֹאבֵדוּ וְאֹיְבֵי ה׳ כִּיקַר כָּרִים כָּלוּ בֶּעָשָׁן כָּלוּ׃

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק ד

א וְרָאוּי לָנוּ לְבָאֵר צוּרַת הַהֶעָרָה הַתּוֹרִיָּה וְחֶלְקֵי הַתּוֹרָה וּמַעֲלוֹת אַנְשֵׁי הַחָכְמָה וּתְכוּנָתָם וֶאֱמוּנָתָם בָּהּ וְקַבָּלָתָם אוֹתָהּ.

ב וְאוֹמַר כִּי הַהֶעָרָה הַתּוֹרִיָּה הִיא חָזוֹן מֵאֵת הָאֱלֹהִים עַל יְדֵי אִישׁ מִבְּנֵי אָדָם בְּמָה שֶׁהוּא טוֹב בְּעֵינָיו מֵהֶם מֵעֲבוֹדָתוֹ לְגָמְלָם עַל קַבָּלָתָם גְּמוּל בעוה״ז ובעוה״ב חֶסֶד וּנְדָבָה וְטוֹבָה.

ג וְהַתּוֹרָה חוֹלֶקֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם לְג׳ חֲלָקִים, צִוּוּי וְאַזְהָרָה וּמֵתָר.

ד וְהַצִּוּוּי מִתְחַלֵּק לְב׳ חֲלָקִים.

ה אֶחָד מֵהֶם מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת וְהֵם הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִתְכְּנוּ בֶּאֱמוּנַת הַלֵּב כְּיִחוּד הָאֵל וֶהְיוֹת הַלֵּב שָׁלֵם עִמּוֹ וּבָטוּחַ עָלָיו וְהַמְּסֹר אֵלָיו וּרְצוֹת בִּגְזֵרָתוֹ וְהַאֲמֵן בִּנְבִיאָיו וּבְתוֹרָתוֹ וִירֹא אוֹתוֹ וּשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וּבְמַחֲשָׁבָה בְּפִלְיאוֹתָיו וְהַבְּחִינָה בְּטוֹבוֹתָיו וְהַרְבֵּה כָּזֶה מִמָּה שֶׁיֵּאָרֵךְ סִפּוּרָם.

ו וּמֵהֶן מִצְוֹת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים יַחְדָּו כְּיִחוּד הַלָּשׁוֹן עִם הַלֵּב וּקְרִיאַת סֵפֶר הַתּוֹרָה וְלִמּוּדוֹ וְהַתְּפִלָּה וְהַצּוֹם וְהַצְּדָקָה וְהַשְׁבִּיתָה מִן הַמַּעֲשִׂים בַּשַּׁבָּתוֹת וּבַמּוֹעֲדִים וַעֲשׂוֹת סֻכָּה וְלוּלָב וְצִיצִית וְהַדּוֹמֶה לָזֶה.

ז וְהָאַזְהָרָה מִתְחַלֶּקֶת גַּם כֵּן לִשְׁנֵי חֲלָקִים.

ח אֶחָד מֵהֶם חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהַשֵּׁנִי חוֹבוֹת הָאֵבָרִים.

ט וְהָאַזְהָרָה שֶׁבְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת כַּשִּׁתּוּף עִם הַבּוֹרֵא בַּסֵּתֶר וְהַחֹנֶף וְאַהֲבַת עֲשׂוֹת מָה שֶׁהִזְהִיר הָאֵל מִלַּעֲשׂוֹתוֹ וְהַגַּאֲוָה וְהַגֹּבַהּ וְהַגָּאוֹן וּבְזוֹת בְּנֵי אָדָם וּלְעֹג לַנְּבִיאִים וְלַדְּבָרִים הַבָּאִים מֵהָאֱלֹהִים עַל לְשׁוֹנָם וּמְאֹס בַּטּוֹב וַאֲנָשָׁיו וּמְצוֹא קוֹרַת רוּחַ בַּמְּרֵעִים וְהַקִּנְאָה וְהַחֶמְדָּה וְאַהֲבַת הָרַע לִבְנֵי אָדָם וְהִתְקַצֵּף עַל גְּזֵרַת הַבּוֹרֵא וְהַרְבֵּה כָּזֶה.

י אַךְ חוֹבוֹת הָאֵבָרִים וְהַמְּזֻהָר מֵהֶם הַשִּׁתּוּף עִם הַבּוֹרֵא בַּגְּלוּי וּשְׁבוּעַת שֶׁקֶר וְהַכָּזָב וְהָרְכִילוּת וַאֲכִילַת הָאָסוּר וְהַבְּעִילוֹת הָאֲסוּרוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְהַרְבֵּה כָּזֶה.

יא וְהַמֻּתָּר מִתְחַלֵּק לְג׳ חֲלָקִים דֵּי הַסְפּוּק וְהָרְבוּי וְהַקְּצוּר. וְדֵי הַסְפּוּק הוּא מָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לַעֲמֹד בִּלְעָדָיו בְּתַקָּנַת גּוּפוֹ וְהַנְהָגַת עִנְיָנָיו כְּמוֹ הַמָּזוֹן בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וְהַמַּלְבּוּשׁ וְהַמִּכְסֶה וְהַדִּבּוּר מָה שֶׁהוּא צָרִיךְ אֵלָיו בְּסֵדֶר עִנְיָנָיו וּפְעֻלּוֹתָיו וּסְחוֹרוֹתָיו וְהִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּכָל מִינֵי תְּנוּעוֹתָיו וְשִׂיחָתָם מֵהֶם כְּדֵי הַסְפּוּק וְהַנְּכוֹנָה אֲשֶׁר בָּהֶם יִכּוֹן עִנְיָנוֹ כמ״ש הַכָּתוּב (תהלים קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט.

יב וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי שֶׁהוּא הָרְבוּי וְהוּא עֲבוֹר גְּבוּל דֵּי הַסְפּוּק אֶל הַתּוֹסֶפֶת אֲשֶׁר אֵין צֹרֶךְ בָּהּ לָאָדָם כְּמוֹ הָרְבוּי מִן הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה. וּכְבָר הִזְהִיר מִמֶּנּוּ הֶחָכָם בְּאָמְרוֹ (משלי כג) אַל תְּהִי בְּסֹבְאֵי יָיִן בְּזוֹלְלֵי בָשָׂר לָמוֹ. וְכֵן שֶׁיַּפְלִיג לְהִתְקַשֵּׁט בְּמַלְבּוּשִׁים וּמֵרְחִיב בְּמִשְׁכָּנִים לְלֹא חֹסֶר וּמוֹתְרֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֵינָנּוּ בּוֹטֵחַ

שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בָּהֶם כמ״ש הֻחָכָם (שם י) בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פָּשַׁע וְכֵן אָמַר (שם כט) וְרֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֵּד הוֹן וְאָמַר (שם לא) אַל תִּתֵּן לַנָּשִׁים חֵילֶךָ וְאָמַר בְּמֶלֶךְ (דברים יז) וְלֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים.

**יג** וְהִשְׁתַּדְּלוּת בְּרוֹב הַקִּנְיָן וְקִבּוּץ הַמָּמוֹן וּבָהּ נֶאֱמַר (משלי כג) אַל תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר מִבִּינָתְךָ חְדָל וְאָמַר בַּמֶּלֶךְ (דברים יז) וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד. וְכָל מָה שֶׁזָּכַרְנוּ בְּתַקָּנַת הַגּוּפוֹת וַהֲנָאוֹתָם מְגֻנֶּה בָּאַחֲרוֹנָה מִפְּנֵי שֶׁמֵּבִיא הָאָדָם עַל מָה שֶׁהִזְהִיר הַבּוֹרֵא מִמֶּנּוּ וְאָסַר אוֹתוֹ.

**יד** וְהַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי מִן הַמַּתָּר הוּא הַקִּצּוּר.

**טו** וְהוּא שֶׁלֹּא יַגִּיעַ הָאָדָם אֶל גֶּדֶר דֵּי הַסִּפּוּק בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבְמַלְבּוּשׁ [וּבְמִשְׁגָּל] וּבִדְבּוּר [וּבְשֵׁנָה] וּבְעֵסֶק כְּצָרְכֵי הַמָּזוֹן וְהַדּוֹמֶה לָזֶה. וְזֶה יֵחָלֵק לִשְׁנֵי חֲלָקִים שֶׁיִּהְיֶה חֲסִידוּת אוֹ לְעִנְיַן הָעוֹלָם.

**טז** וּמָה שֶׁיֵּשׁ מִמֶּנּוּ לַחֲסִידוּת וּלְהִתְקָרֵב בּוֹ אֶל ה׳ עַל דֶּרֶךְ הַפְּרִישׁוּת הוּא מְשֻׁבָּח וְיֵשׁ עָלָיו גְּמוּל כמ״ש הֻחָכָם (קהלת ז׳:ד׳) לֵב חֲכָמִים בְּבֵית אֵבֶל וְלֵב כְּסִילִים בְּבֵית שִׂמְחָה.

**יז** וּמָה שֶׁיֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְעִנְיַן הָעוֹלָם וְהוּא לְהוֹתִיר מִמֶּנּוּ (ס״א ממונו) אוֹ לְשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ שֶׁהוּא פּוֹרֵשׁ מִן הַמַּתָּר וּמִסְתַּפֵּק מִן הָעוֹלָם בְּפָחוֹת מִמְּזוֹנוֹ זֶה מְגֻנֶּה מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹצֵא מִנְּתִיב הַבְּחִינָה וְהוּא חוֹמֵס אֶת גּוּפוֹ וְזֶה מִפְּנֵי רֹב אַהֲבָתוֹ בָּעוֹלָם וְאָמְרוּ קְצָת הַחֲכָמִים מִי שֶׁפּוֹרֵשׁ מִן הָעוֹלָם לְאַהֲבַת הָעוֹלָם כְּמִי שֶׁמְּכַבֶּה הָאֵשׁ בַּתֶּבֶן.

**יח** אֲבָל הַדִּבּוּר וְהַשֵּׁנָה הַקָּצוּר בָּהֶם מְשֻׁבָּח. הַדִּבּוּר מִפְּנֵי שֶׁהַשְׁתִּיקָה אַחֲרִיתָהּ יוֹתֵר טוֹבָה כמ״ש הֻחָכָם (שם ה) אַל תְּבַהֵל עַל פִּיךָ וְלִבְּךָ אַל יְמַהֵר לְהוֹצִיא דָּבָר לִפְנֵי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם וְאַתָּה עַל הָאָרֶץ עַל כֵּן יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעַטִּים.

**יט** אֲבָל הַשֵּׁנָה כמ״ש (משלי ו) מְעַט שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת מְעַט חִבֵּק יָדַיִם לִשְׁכָּב:

**כ** וּכְבָר הִתְבָּאֵר בְּמָה שֶׁזָּכַרְנוּ שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הָאָדָם אֵינָם יוֹצְאִים מִצִּוּוִי וְאַזְהָרָה וְדֵי הַסִּפּוּק כִּי כָּל מַה שֶּׁיּוֹצֵא מִגֶּדֶר דֵּי הַסִּפּוּק אוֹ אֶל הַתּוֹסֶפֶת אוֹ אֶל הַחֶסְרוֹן אֵינֶנּוּ נִמְלָט מֵהַשִּׁג בְּצִוּוִי אִם יִהְיֶה לְשֵׁם שָׁמַיִם אוֹ בְּאַזְהָרָה אִם לֹא יִהְיֶה לש״ש.

**כא** וְכַאֲשֶׁר נַחְקֹר עַל דֵּי הַסִּפּוּק לְהַגִּיעַ מִן הָעוֹלָם אֶל הַמָּזוֹן נִמְצָאֶנּוּ מְצֻוֶּה בּוֹ כמ״ש בְּרֵאשִׁית הַיְצִירָה (בראשית א) וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְּשֻׁהָ וְאָמַר אח״כ (שם) הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ א״כ דֵּי הַסִּפּוּק בַּמָּזוֹן נִכְנָס בְּשַׁעַר הַצִּוּוּי.

**כב** וְכֵיוָן שֶׁהוּא כֵּן כְּבָר הִתְבָּרֵר כִּי כָל מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם אֵינָם יוֹצְאִים מִן הַצִּוּוּי וְהָאַזְהָרָה וּבְאוֹר זֶה כִּי כָּל הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה אִם הוּא מִן הַצִּוּוּיִים הוּא מַעֲשֶׂה טוֹב וְאִם יַגִּיחַ מֵעֲשׂוֹתוֹ וְהוּא יָכוֹל לַעֲמֹד בְּחוֹבָתוֹ הוּא מְקֻצָּר. וְכֵן מִי שֶׁעוֹשֶׂה דָּבָר מִן הָאַזְהָרוֹת הוּא חוֹטֵא וְאִם יַגִּיחַ מֵעֲשׂוֹתוֹ הוּא צַדִּיק כְּשֶׁיַּגִּיחֵנּוּ בַּעֲבוּר יִרְאַת ה׳ כמ״ש הַכָּתוּב (תהלים קיט) אַף לֹא פָעֲלוּ עַוְלָה בִּדְרָכָיו הָלָכוּ.

**כג** וְאִם יַעֲשֶׂה מִן הַמַּעֲשִׂים הַמֻּתָּרִים עַל דֶּרֶךְ שָׁוְה וּנְכוֹנָה הוּא צַדִּיק כַּאֲשֶׁר אָמַר (שם קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט וְאִם יִהְיֶה מְרֻבֶּה וְעוֹבֵר דֵּי הַסִּפּוּק הוּא מְקֻצָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵבִיא לְמָה שֶׁהִזְהִיר מִמֶּנּוּ הָאֱלֹהִים וְאִם יְקֻצַּר מִדֵּי הַסִּפּוּק עִם יְכָלְתּוֹ עָלָיו וְתִהְיֶה כַּוָּנָתוֹ לְיַסֵּר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוֹדַת ה׳ וְלִמְשׁוֹל בְּתַאֲוָתָיו כְּדֵי לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱלֹהִים אוֹ לִפְרֹשׁ מִן הָעוֹלָם וְלִנְטוֹת אֶל הָעוה״ב הוּא צַדִּיק וּמַעֲשֵׂהוּ טוֹב וְאִם אֵינוֹ לש״ש הוּא מְקֻצָּר וּמַעֲשֵׂהוּ מְגֻנֶּה:

**כד** וְהִנֵּה נֶחְלְקוּ מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם אֶל טוֹב וְאֶל רַע וְהַמַּשְׂכִּיל מִי שֶׁשּׁוֹקֵל אֶת מַעֲשָׂיו קֹדֶם עֲשׂוֹתָם בַּמִּשְׁקָל הַזֶּה וְיִבְחַן אוֹתָם בְּמַחְשַׁבְתּוֹ הַטּוֹבָה וְכֹחַ הַכָּרָתוֹ יִבְחַר בַּטּוֹב מֵהֶם וְיַעֲזֹב זוּלָתוֹ כְּמָה שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (שם קיט) חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדֹתֶיךָ חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי לִשְׁמֹר מִצְוֹתֶיךָ.

**כה** וְהָרְאָיָה עַל בֵּרוּר מָה שֶׁזָּכַרְנוּ מֵהַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים וְהָרָעִים מָה שֶׁאָמַר הֻחָכָם (קהלת יב) כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים יָבִא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם אִם טוֹב וְאִם רָע. וְהִנֵּה הִכְנִיס הַמַּעֲשִׂים כֻּלָּם תַּחַת טוֹב וְרַע וְהוּא מָה שֶׁזָּכַרְנוּ מֵעִנְיַן הַמְּשֻׁבָּח וְהַמְּגֻנֶּה.

**כו** וּכְבָר הִתְבָּאֵר כִּי מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם יֵחָלְקוּ לְבֹ׳ חֶלְקֵי הַתּוֹרָה רָצָה לוֹמַר הַצִּוּוּיִים וְהָאַזְהָרוֹת לְבַד.

**כז** וּמִפְּנֵי שֶׁהֵיּוֹת הַתּוֹרָה מְלוֹת וְעִנְיָנִים נֶחְלְקוּ בְּנֵי אָדָם בְּחָכְמַת הַתּוֹרָה עַל עֶשֶׂר מַעֲלוֹת.

**כח** תְּחִלָּתָם אֲנָשִׁים לָמְדוּ הַחֻמָּשׁ וְהַמִּקְרָא וְהִסְפִּיק לָהֶן בְּגִרְסַת הַפָּסוּק מִבְּלִי הֲבָנַת עִנְיָן וְאֵינָם יוֹדְעִים פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת וְשִׁמּוּשׁ הַלָּשׁוֹן וְהֵם בְּתִכּוּנַת חֲמוֹר נוֹשֵׂא סְפָרִים.

**כט** וְהַשֵּׁנִית אֲנָשִׁים בִּקְּשׁוּ לְבָרֵר קְרִיאָתָם וְלִשְׁמוֹר הַתְּנוּעוֹת וְשָׂמוּ רוֹב הִשְׁתַּדְּלוּתָם בִּידִיעַת מְקוֹמוֹת הַנִּקּוּד וְהֵם בַּעֲלֵי הַנִּקּוּד וְהַמָּסֹרֶת.

**ל** וְהַשְּׁלִישִׁית אֲנָשִׁים רָאוּ חָסְרוֹן מִי שֶׁקָּדַם זִכְרָם וְהִשְׁתַּדְּלוּ לָדַעַת עִלַּת הַנִּקּוּד וְהַטְּעָמִים וְחִבְּרוּ אֲלֵיהֶם דַּעַת שְׁמוּשׁ הַלָּשׁוֹן וְדִקְדּוּקוֹ וְדַעַת הַשֵּׁמוֹת וְהַפְּעָלִים וְתִבּוֹת הַטַּעַם וְהַסָּמוּךְ וְהַנִּפְרָד וְסִפּוּר הֶעָבָר בִּלְשׁוֹן עָתִיד וְהַצִּוּוּי בִּלְשׁוֹן הַמָּקוֹר וְהַשָּׁלֵם וְהֶחָסֵר וְהַנָּח וְהַכָּפוּל וְהַנִּרְאֶה וְהַנִּסְתָּר וְהַדּוֹמֶה לָזֶה.

**לא** וְהָרְבִיעִית אֲנָשִׁים שֶׁהוֹסִיפוּ עַל מָה שֶׁהִקְדִּימוּ זִכְרָם בְּפֵרוּשׁ הַמִּלּוֹת הַמְסֻפָּקוֹת בְּסִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ וְהַנִּרְאֶה מִן הַפְּשָׁט וְחָקְרוּ עִם זֶה עַל יְדִיעַת הָעוֹבֵר וְהָאֲמִתִּי בַּלָּשׁוֹן הָעִבְרִית וְהַשֵּׁמוֹת הַדּוֹמִים וְשֶׁאֵינָם נִגְזָרִים וְהַנִּגְזָרִים וְהַזָּרִים וְכֵן בַּתָּארִים וּבַפְּעָלִים וְהַדּוֹמֶה לָהֶם.

**לב** וְהַה׳ אֲנָשִׁים שֶׁהוֹסִיפוּ עַל מָה שֶׁהִקְדִּימוּ זִכְרָם בְּדַעַת עִנְיְנֵי סִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ (ספר התורה) וּלְהָבִין שָׁרָשָׁיו וְלַחְקֹר עַל הָעוֹבֵר וְהָאֲמִתִּי מֵעִנְיָנָיו כַּנִּזְכָּרֶת בּוֹ וְהֵם הַמְפָרְשִׁים סִפְרֵי אֱלֹהִים כַּנִּרְאֶה מִמֶּנּוּ וְאֵין סוֹמְכִין עַל הַקַּבָּלָה.

**לג** וְהַשִּׁשִּׁית אֲנָשִׁים סָמְכוּ עַל קַבָּלַת הַקַּדְמוֹנִים שֶׁהִיא הַמִּשְׁנָה וְהִגִּיעוּ לְקָצָת חִיּוּבֵי הַתּוֹרֹת וְהַמִּצְוֹת וְהַדִּינִין מִבְּלִי עִיּוּן בַּתַּלְמוּד.

**לד** וְהַז׳ אֲנָשִׁים שֶׁהוֹסִיפוּ עַל כָּל מָה שֶׁזָּכַרְנוּ בְּעִיּוּן הַתַּלְמוּד וְהִשְׁתַּדְּלוּ בְּגִרְסָתוֹ וּקְרִיאַת הִלְכוֹתָיו מִבְּלִי פֵּרוּק קֻשְׁיוֹתָיו וּפַתְחֵ סְתוּמוֹתָיו.

**לה** וְהַח׳ אֲנָשִׁים לֹא הִסְפִּיק לָהֶם מֵחָכְמַת הַתּוֹרָה מָה שֶׁהִסְפִּיק לְמִי שֶׁקָּדַם זִכְרוֹ עַד שֶׁהִטְרִיחוּ אֶת עַצְמָם לְהָבִין דִּבְרֵי אַנְשֵׁי הַתַּלְמוּד וּלְהַתִּיר סְפֵקוֹתָיו וְלִפְתֹּחַ סְתוּמוֹתָיו לְקֻנּוֹת בָּזֶה הַשֵּׁם וְהַתְּפֶאֶרֶת וְהֵם מִתְעַלְּמִים מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְאֵינָם מִתְעוֹרְרִים לְמַפְסִידֵי הַמַּעֲשִׂים וְכִלּוּ יְמֵיהֶם בִּידִיעַת הָעִנְיָנִים הַנִּכְרִים מִתּוֹלְדוֹת הַדִּינִין וְהַזֶּה הַקֻּשָׁה מִפִּסְקֵי הַדִּינִין וְזָכְרוּ מַחְלֹקֶת בַּעֲלֵי הַתַּלְמוּד בְּחִדּוּשִׁין הַנּוֹפְלִים בַּדִּינִין וְהִתְעַלְּמוּ מֵעֵין בְּמָה שֶׁאֵין לָהֶם רְשׁוּת לְהִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ מֵעִנְיְנֵי נַפְשׁוֹתָם אֲשֶׁר הֵם חַיָּבִין לַחְקֹר עָלָיו מֵאֲמִתַּת אוֹתוֹת הַנָּבִיא עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְהַקַּבָּלָה וּתְנָאֶיהָ אֲשֶׁר בָּהֶם תִּתְבָּרֵר וּמָה שֶׁחִיְּבָנוּ בּוֹ הַבּוֹרֵא מֵהַבְחָנַת הָרְאָיוֹת עָלָיו בְּשִׂכְלֵנוּ וּלְעָבְדוֹ בְּלֵב שָׁלֵם וְהַרְבֵּה כָּזֶה מִמָּה שֶׁאֲנִי עָתִיד לְבָאֲרוֹ מֵאֲשֶׁר יַשִּׂג בְּדֶרֶךְ הַשֵּׂכֶל בַּשַּׁעַר הַזֶּה.

**לו** וְהַתְּשִׁיעִית אֲנָשִׁים שֶׁהִגִּיעוּ נַפְשׁוֹתָם לָדַעַת חוֹבַת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים וּמַפְסִידֵי הַמַּעֲשֶׂה וְהֵבִינוּ פְּשַׁט דִּבְרֵי הַקֹּדֶשׁ וּמִצְפּוּנֵי עִנְיָנוֹ וְעָמְדוּ עַל אֲמִתַּת הַקַּבָּלָה מִן הַכָּתוּב וְהַמֻּשְׂכָּל וְסִדְּרוּ הַדִּינִין וְחִלְקוּ חוֹבַת הַמַּעֲשִׂים כְּפִי הָרָאוּי לְעִנְיָנִי כָּל זְמַן וְהִתְחַלְּקוּת דִּינֵי כ״מ אַחַר שֶׁהֵבִינוּ שָׁרְשֵׁי סֵפֶר הַתּוֹרָה וְנִזְהֲרוּ בָּם וְהִזְהִירוּ עֲלֵיהֶם עִם הֶפְקֵת הָאֱמֶת בַּסֵּתֶר וּבַגָּלוּי וּנְטוּת עִם הָאֱמֶת בַּאֲשֶׁר הוּא נוֹטֶה וְהֵן בַּעֲלֵי הַגְּמָרָא וְהַגְּאוֹנִים הַנּוֹהֲגִים מִנְהֲגֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם.

**לז** וְהָעֲשִׂירִית אֲנָשִׁים שֶׁיָּרְשׁוּ חָכְמַת הַתּוֹרָה מֵהַנְּבִיאִים בְּכָל פֵּרוּשֶׁיהָ וְתוֹלְדוֹת שָׁרָשֶׁיהָ וְהֵן אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וּמִי שֶׁקִּבֵּל מֵהֶם מִן הַתַּנָּאִים וְהֵן בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָיוֹת וְהַבָּרָיְתוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּזְכַּר בְּמס׳ אָבוֹת מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה לְשִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק וְשִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק לְאַנְטִיגְנוֹס וְאַנְטִיגְנוֹס לְיוֹסִי בֶּן יוֹעֶזֶר וּלְיוֹסִי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם וְהֵם מְסָרוּהָ לִיהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתַּאי הָאַרְבֵּלִי וְהֵם מְסָרוּהָ לִיהוּדָה בֶּן טַבַּאי וּלְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטָח וְהֵם מְסָרוּהָ לְשְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן וּמֵהֶם לְשַׁמַּאי וְהִלֵּל וּמֵהֶם לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לר״א וְר׳ יְהוֹשֻׁעַ ור״ג וְר׳ אֶלְעָזָר בֶּן עָרָךְ וְר׳ יוֹסֵי הַכֹּהֵן וְר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל וּמֵהֶם לר״ע וְר׳ אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה ור״ט ורשב״ג וּמֵהֶם לר״מ וְר׳ יְהוּדָה וְר׳ יוֹסֵי ור״ש וְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא וְהוּא רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר קִבֵּץ עִנְיְנֵי הַמִּשְׁנָה וְסִדָּרָם וְחִלְּקָם לִפְרָקִים וְחִבְּרָם וְהוּא עִקַּר כָּל הַקַּבָּלָה שֶׁסּוֹמְכִים עָלָיו בְּתוֹרָתֵנוּ:

**לח** אַף דְּעוֹת אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה בֶּאֱמוּנָתָם וְקַבָּלַת עֲבוֹדַת ה׳ יִתְבָּרַךְ הֵם עַל עֶשֶׂר מַדְרֵגוֹת.

**לט** תְּחִלָּתָם אֲנָשִׁים נָשָׂא אוֹתָם הַסִּכְלוּת גַּם גֹּבֶר הַתַּאֲוּוֹת עֲלֵיהֶם לִמְאֹס בַּתּוֹרָה וְחָשְׁבוּ אוֹתָהּ כְּמִנְהָגִים (שמנהיגים בהם) וּכְחֻקִּים שֶׁמַּנְהִיגִים בָּהֶם הַכְּסִילִים מִפְּנֵי גֹּבֶר הַתַּאֲוָה עַל שִׂכְלָם וְעִבְרֵי טִבְעָם וְאֵינָם נִכְנָסִים תַּחַת עֹל הַתּוֹרָה וְלֹא נִמְשָׁכִים בַּעֲבֹתוֹת הַשֵּׂכֶל מִפְּנֵי שֶׁהֵם חֲפֵצִים בַּהֶפְקֵר וּבִכְמוֹתָם אָמַר הֶחָכָם (משלי יח) לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה כִּי אִם בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ:

**מ** וְהַמַּדְרֵגָה הַשֵּׁנִית אֲנָשִׁים לֹא יָכְלוּ לִדְחוֹת הָאוֹתוֹת וּלְהַכְחִישׁ הַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר נִרְאוּ עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים מִפְּנֵי פִּרְסוּמָם אֶלָּא שֶׁנִּסְתַּפְּקוּ בַּאֲמִתַּת הַתּוֹרָה וְאָמְרוּ דְּבָרִים קְרוֹבִים לְדַעַת מִי שֶׁהִקְדִּימוּ זִכְרָם שֶׁהָאֱלֹהִים רָצָה לְהוֹרוֹת אֶת בְּרִיּוֹתָיו דֶּרֶךְ שֶׁיִּתְקַן בּוֹ עִנְיָנָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהֵעִיר הַנָּבִיא לְהַנְהִיגָם בַּמֶּה שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם מִן הַחֻקִּים וְנָתַן לוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לִשְׁמֹעַ דְּבָרָיו וּלְקַבֵּל חֻקָּיו וְאֵינָם מַאֲמִינִים בִּגְמוּל וְעֹנֶשׁ.

**מא** וַאֲנִי רוֹאֶה לְבָאֵר מָה שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם מִן הַתְּשׁוּבוֹת בְּקִצָּרָה עַל דֶּרֶךְ הַמְּנִיעוּת וְהַהַסְכָּמָה.

**מב** ע״ד הַמְּנִיעוּת כִּי הַבּוֹרֵא נַעֲלָה וּמְרוֹמָם לְשֵׁנּוֹת מִנְהָג לְמִי שֶׁמְּכַזֵּב עָלָיו וְיֹאמַר בִּשְׁמוֹ מָה שֶׁלֹּא אָמַר וְאִם הוּא מְיַשֵּׁר (ס״א מיסר) אוֹתָם בְּכַזָּבוֹ עַל אֱלֹהִים אֶל הָאֱלֹהִים כִּי אֵין הֶחָזוֹן הַנִּרְאֶה אֶל הַנָּבִיא יוֹתֵר נִפְלָא וְקֻשֶׁה מִשֵּׁנּוֹת הַמִּנְהָג לוֹ.

**מג** וְעַל דֶּרֶךְ הַהַסְכָּמָה אִלּוּ הָיָה מִתְבָּרֵר בִּרְאָיָה בְּרוּרָה שֶׁהוּא כֵּן הָיָה מִן הַדִּין לְהַמְשִׁךְ אַחֲרָיו כִּי אֵין הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מְשַׁנֶּה מִנְהָג וְלֹא מַרְאֶה מוֹפֵת ע״י מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה. וּמִי שֶׁבְּחָרָהוּ הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה לְהוֹרוֹת לָנוּ הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה וּלְהַנְהִיגֵנוּ אַחֲרֵי שֶׁנִּרְאֶה הָאוֹתוֹת עַל יָדוֹ רָאוּי הוּא

שֶׁנִּסְמוֹךְ עָלָיו בְּהַרְכָּבָתֵנוּ וְהַנְהָגָתֵנוּ וְאָנוּ חַיָּבִים בָּזֶה לְמֶלֶךְ אוֹ לַשִּׁלְטוֹן מֵאֵין חָכְמָה כמ״ש (שם כד) יָרָא אֶת ה׳ בְּנִי וָמֶלֶךְ וְגוֹ׳ וכ״ש מִי שֶׁנִּרְאֶה מוֹפֵת עַל יָדוֹ וְעַל שְׁנֵי הַפָּנִים הֵם חַיָּבִים בְּקַבָּלַת הַתּוֹרָה וּבִכְמוֹתָם אָמַר הֶחָכָם (שם ח) הָבִינוּ פְּתָאִים עָרְמָה וּכְסִילִים הָבִינוּ לֵב׃

**מד** וְהַמַּדְרֵגָה הַשְּׁלִישִׁית אֲנָשִׁים שֶׁנִּתְבָּרְרָה אֶצְלָם אֲמִתַּת הַתּוֹרָה וְחָשְׁבוּ כִּי הוּא מֻחֶסֶד הָאֱלֹהִים לְיַשֵּׁר בָּהּ בְּרִיּוֹתָיו בעוה״ז וּלְהַנְהִיג אוֹתָם בּוֹ בְּלִבַּד לֹא לִגְמוֹל בעוה״ב וְלֹא לְעַנֵּשׁ וְהִטְעָם בָּזֶה מָה שֶּׁהוּשַׁב פְּעָמִים בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים מִן הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ בעוה״ז וְלֹא בעוה״ב. וּכְבָר הֶאֱרִיךְ רַבֵּינוּ סְעַדְיָה ז״ל בְּפָרָשַׁת אִם בְּחֻקּוֹתַי מָה שֶּׁיִּתְבָּרֵר בּוֹ בְּטוּל דֵּעוֹת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה.

**מה** וּבְסִפְרֵי הַנְּבִיאִים סִימָנִים חֲזָקִים מֵעִנְיְנֵי הַשָּׂכָר וְהָעֹנֶשׁ בעוה״ב. מֵהֶם מָה שֶּׁאָמַר (קהלת י״ב:י״ד) כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים יָבִא בְמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם אִם טוֹב וְאִם רָע וּמֵהֶם מ״ש (מלאכי ג) וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ וְאָמַר (ישעיהו ס״ו:כ״ד) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר וְאָמַר (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם וְאָמַר (זכריה ג׳:ז׳) וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה וְאָמַר (ישעיהו ס״ד:ג׳) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ וְאָמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם וּמֵהֶם מ״ש (ישעיהו נ״ח:ח׳) וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה׳ יַאַסְפֶךָ וְהַרְבֵּה כָּאֵלֶּה מָה שֶּׁיֵּאָרֵךְ זִכְרָם׃

**מו** וְהַמַּדְרֵגָה הָרְבִיעִית הָאֲנָשִׁים הַתְּקִיפִים בְּנַפְשׁוֹתָם בְּרוּר הַתּוֹרָה וַאֲמִתַּת הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ בעוה״ב אֶלָּא שֶׁנַּפְשׁוֹתָם הִטּוּ אוֹתָם אֶל אַהֲבַת הָעוֹלָם וְתַאֲוֹתָיו וְלָקְחוּ מַעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה לְמִצְוּדוֹת יָצוּדוּ בָּהֶם הָעוֹלָם וְקִבְּלוּ הַתּוֹרָה בִּגְלוּיִם וְלֹא בְּמַצְפּוּנָם וּבִלְשׁוֹנָם וְלֹא בִּלְבָבָם וּבִכְמוֹתָם נֶאֱמַר (ירמיהו ט׳:ז׳) בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ יָשִׂים אָרְבּוֹ וְנֶאֱמַר (ישעיהו כ״ט:י״ג) בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי׃

**מז** וְהַמַּדְרֵגָה הַחֲמִישִׁית אֲנָשִׁים יִתְבָּרֵר לָהֶם כָּל מָה שֶּׁהֻקְדַּמְנוּ מֵעִנְיַן הַתּוֹרָה וַאֲמִתַּת הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ בעוה״ב אֶלָּא שֶׁהִטּוּ אוֹתָם נַפְשׁוֹתָם לְאַהֲבַת הָעוֹלָם וְקִבְּלוּ הַתּוֹרָה וְכִוְּנוּ בְּקַבָּלָתָהּ לְהַגִּיעַ לִגְמוּל הָאֱלֹהִים וּלְשָׁבַח ב״א וּכְבוֹדָם בעוה״ז עָלֶיהָ וְהוּא שַׁעַר מִשְּׁעָרֵי הַחֹנֶף וְהוּא הַשִּׁתּוּף הַנִּסְתָּר׃

**מח** וְהַמַּדְרֵגָה הַשִּׁשִּׁית אֲנָשִׁים כִּוְּנוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם גְּמוּל הַבּוֹרֵא בעוה״ז בִּלְבַד מֵאַהֲבָתָם אוֹתוֹ וּבָחֲרָם בִּנְעִימוֹתָיו וְאֵינָם מְבִינִים גְּמוּל העוה״ב וּנְעִימוֹתָיו׃

**מט** וְהַמַּדְרֵגָה הַשְּׁבִיעִית אֲנָשִׁים הִתְבָּרֵר לָהֶם כָּל מָה שֶּׁהֻקְדַּמְנוּ זִכְרוֹ אֶלָּא שֶׁהָיְתָה כַּוָּנָתָם בַּעֲבוֹדָתָם לֵאלֹהִים תּוֹחֶלֶת הַגְּמוּל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא וְלֹא יָדְעוּ אָפְנֵי עֲבוֹדַת ה׳ לִשְׁמוֹ לְגַדְּלוֹ וּלְכַבְּדוֹ וּלְרוֹמְמוֹ לְמָה שֶׁיֵּאוֹת לוֹ בִּלְבַד וַעֲלֵיהֶם אָמְרוּ רז״ל אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס אֶלָּא הֱווּ כַּעֲבָדִים הַמְּשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס וִיהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם׃

**נ** וְהַמַּדְרֵגָה הַשְּׁמִינִית אֲנָשִׁים הִתְבָּרֵר לָהֶם בְּנַפְשׁוֹתָם כָּל מָה שֶּׁקָּדַם זִכְרוֹ אֶלָּא שֶׁהֵם מְקַבְּלִים עֲבוֹדַת ה׳ מִיִּרְאָתָם אֶת עָנְשׁוֹ בעוה״ז וּבַבָּא וּכְבָר בֵּאַרְנוּ גְּנוּת שְׁתֵּי הַדֵּעוֹת הָאֵלֶּה בְּמָה שֶׁקָּדַם לָנוּ׃

**נא** וְהַמַּדְרֵגָה הַתְּשִׁיעִית אֲנָשִׁים הֶאֱמִינוּ בַּתּוֹרָה וּבַגְּמוּל וּבָעֹנֶשׁ עָלֶיהָ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים וְכִוְּנוּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם לִשְׁמוֹ וּלְמָה שֶּׁיֵּאוֹת לוֹ אֶלָּא שֶׁלֹּא נִשְׁמְרוּ מִמַּפְסִידֵי הָעֲבוֹדוֹת וְנִכְנַס הַהֶפְסֵד עֲלֵיהֶן וְלֹא הִכִּירוּ מֵאַיִן. דּוֹמֶה לְמַה שֶּׁנֶּאֱמַר (קהלת י) זְבוּבֵי מָוֶת יַבְאִישׁ יַבִּיעַ שֶׁמֶן רוֹקֵחַ יָקָר מֵחָכְמָה מִכָּבוֹד סִכְלוּת מְעָט וְאָמַר (שם ט) וְחוֹטֵא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה.

**נב** וְאָמַר קָצַת הַחֲסִידִים לְתַלְמִידָיו אִלּוּ לֹא הָיָה לָכֶם עֲוֹנוֹת הָיִיתִי מְפַחֵד עֲלֵיכֶם מִמָּה שֶּׁהוּא גָּדוֹל מִן הָעֲוֹנוֹת אָמְרוּ לוֹ מָה הוּא גָּדוֹל מִן הָעֲוֹנוֹת אָמַר הַגַּבָּהוּת (ס״א החונף) וְהַגַּאֲוָה כמ״ש הַכָּתוּב (משלי טז) תּוֹעֲבַת ה׳ כָּל גְּבַהּ לֵב׃

**נג** וְהַמַּדְרֵגָה הָעֲשִׂירִית אֲנָשִׁים הִתְבָּרְרָה אֶצְלָם אֲמִתַּת הַתּוֹרָה וְכָל מָה שֶּׁהֵם חַיָּבִין מִן הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ עָלֶיהָ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים וְנִתְעוֹרְרוּ מֵהִתְעַלְּמוּתָם וְרָאָה לִבָּם מָה שֶּׁחַיָּבִים בּוֹ לַבּוֹרֵא לְגֹדֶל טוּבוֹ וְחַסְדּוֹ עֲלֵיהֶם וְלֹא שָׂמוּ לִבָּם אֶל הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ אַךְ מִהֲרוּ אֶל עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים לִשְׁמוֹ לְגַדֵּל וּלְרוֹמֵם בְּכֹסֶף וּבְלֵבָב שָׁלֵם בַּעֲבוּר יְדִיעָתָם אוֹתוֹ וְהַכָּרָתָם אֶת עִנְיָנוֹ.

**נד** וְזֹאת הַמַּעֲלָה הָרָמָה שֶׁבְּמַדְרֵגַת אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה וְזֹאת מַעֲלַת הַנְּבִיאִים וְהַחֲסִידִים אֲשֶׁר נִמְסְרוּ אֶל הָאֱלֹהִים וְכָרְתוּ עִמּוֹ בְּרִית וְסָחֲרוּ עִמּוֹ וְהִסְכִּימוּ עָלָיו וְנָתְנוּ לוֹ נַפְשׁוֹתָם וּבְנֵיהֶם וְקִנְיָנָם וְעָמְדוּ בֶּאֱמוּנָתָם בְּמָה שֶׁקִּבְּלוּ עַל נַפְשׁוֹתָם וַעֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב (תהלים נ) אִסְפוּ לִי חֲסִידָי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עָלֵי זָבַח.

**נה** וְזֹאת צוּרַת הַהֶעָרָה הַתּוֹרָיָה וּמַדְרֵגוֹת אַנְשֵׁי הַחָכְמָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה וּתְכוּנוֹת וּמַעֲלוֹת הַמַּאֲמִינִים בָּהּ וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּמָּצֵא בְּמַדְרֵגוֹת אַנְשֵׁי הַתְּבוּנוֹת בַּתּוֹרָה זוּלָתִי מָה שֶּׁסִּפַּרְנוּ אַךְ זָכַרְנוּ הַנִּמְצָא עָלָיו רֹב הֲמוֹן הָאֱמָה וּבְזָכְרֵנוּ אוֹתוֹ תּוֹעֲלָתוֹ מוּכָח לְמְבַקֵּשׁ הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וְהוּא כַּאֲשֶׁר תִּמְצָא בּוֹ מַעֲלָה שֶׁהוּא קָרוֹב

אֵלֶיהָ וְיֵדַע מָה שֶּׁמּוּכָה לָהּ מִן הַתְּכוּנוֹת וְהַשְׁתַּדֵּל לַעֲלוֹת אֵלֶיהָ וְיִתְבָּאֵר לוֹ מָה בֵּינוֹ וּבֵין הַתְּכוּנָה הָעֶלְיוֹנָה מִן הַתְּכוּנוֹת וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲלוֹת אֵלֶיהָ מַדְרֵגָה אַחַר מַדְרֵגָה וְיִהְיֶה יוֹתֵר קַל עָלָיו׃

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק ה

**א** וְרָאוּי לָנוּ עַתָּה לְבָאֵר אָפְנֵי הַהֶעָרָה הַשִּׂכְלִית ע״ד הַשְּׁאֵלָה וְהַתְּשׁוּבָה עַד סוֹף הַשַּׁעַר בַּעֲבוּר מָה שֶּׁיֵּשׁ בְּזֶה מִן הַבֵּאוּר וְהַגִּלּוּי לְמֶחְקָרֵנוּ.

**ב** וְנֹאמַר, כִּי הַהֶעָרָה הַשִּׂכְלִית הִוא הַזְכָּרַת הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּאֶמְצָעוּת שִׂכְלוֹ לְרַעַת אוֹתוֹ וּלְהַכִּיר סִימָנֵי חָכְמָתוֹ וְהָיָה זֶה מֵאֵת הָאֱלֹהִים לְמִי שֶׁשָּׂם הַתּוֹרָה אוֹר לִנְתִיבָתוֹ כְּשֶׁהוּא מַגִּיעַ אֶל תַּכְלִית שִׂכְלוֹ וּבְרוּר הַכָּרָתוֹ וְיִהְיֶה נִכְסָף לְהַגִּיעַ לִרְצוֹן הָאֵל וְלַעֲלוֹת בְּמַעֲלוֹת הַחֲסִידִים וּפִנָּה לְבָבוֹ מִדְּאָגוֹת עוה״ז וְטִרְדוֹתָיו.

**ג** אַף הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יַגִּיעַ בָּהֶם הָאָדָם לְעִנְיַן הַהֶעָרָה הַשִּׂכְלִית שֶׁיִּתְבָּרֵר אֶצְלוֹ מָה שֶּׁנָּטַע הַבּוֹרֵא בְּשֵׂכֶל [הַמַּדְבְּרִים] כְּשֶׁבִּחַן הָאֱמֶת וְגַנּוּת הַכָּזָב וּבָחוֹר בַּצֶּדֶק וְסוּר מֵעָוֶל וּגְמֹל בַּעֲלֵי הַטּוֹבָה בְּטוּב וְהוֹדוֹתָם וּגְמֹל אַנְשֵׁי הָרָעָה בְּרַע וְגַנּוֹתָם וּלְהַשְׂלִים עִם בְּנֵי הָאָדָם וּלְהֵטִיב עֲלֵיהֶם וְלִשְׁקוֹל הַטּוֹבוֹת בְּשֶׁבַח וְהַצְּדָקוֹת בִּגְמוּל וְהָרָעוֹת בְּעֹנֶשׁ וְיִתְרוֹן גְּמוּל עַל גְּמוּל וְעֹנֶשׁ עַל עֹנֶשׁ וְהַמְּחִילָה לַפּוֹשְׁעִים בְּשׁוּבָם בֶּאֱמֶת.

**ד** וְכַאֲשֶׁר תִּתְבָּרֵרְנָה אֵלֶּה הַיְדִיעוֹת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם בְּדֶרֶךְ שִׂכְלוֹ וְהַכָּרָתוֹ יִהְיֶה שִׂכְלוֹ שָׁלֵם וְהַכָּרָתוֹ חֲזָקָה וְאִם יַזְכִּירֵהוּ הָאֱלֹהִים דֶּרֶךְ טוֹבָתוֹ יְעוֹרֵר רַעְיוֹנֵי נַפְשׁוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ לְהָבִין טוֹבָתוֹ עָלָיו וְיַחֲזִק הַכָּרָתוֹ בָּהֶם וְכַאֲשֶׁר יִשְׁתַּדֵּל לְסָפְרָם וְלַעֲמֹד עֲלֵיהֶם בְּשִׂכְלוֹ וְלֹא יַשִּׁיג אֶת זֶה בַּעֲבוּר כְּלִילָתָם וְרַבָּם וְהַתְמָדָתָם וּמְשִׁיכָתָם יִתְבַּע אֶת נַפְשׁוֹ בַּמֶּה שֶׁהִתְבָּרֵר חִיּוּבוֹ בְּשִׂכְלוֹ מִגְּמוּל בַּעֲלֵי הַטּוֹבוֹת בְּטוּב וּבָחֹר בַּצֶּדֶק וְיִבְחַר לִגְמֹל הָאֱלֹהִים יִתְעָלֶה עַל רֹב טוֹבוֹתָיו אֶצְלוֹ.

**ה** וְכַאֲשֶׁר יִרְאֶה בְּעֵין לִבּוֹ שֶׁאֵין לוֹ יְכֹלֶת לָזֶה עִם שֶׁאֵין הַבּוֹרֵא צָרִיךְ לוֹ יִתְחַיֵּב לְהַכְנַע וְלִהְיוֹת שָׁפָל וְנָקֵל אֵצֶל עַצְמוֹ וְאַחַר כָּךְ יִתְבַּע אֶת שִׂכְלוֹ בְּמַעֲשִׂים אֲשֶׁר בָּהֶם יִתָּכֵן לָגֶשֶׁת וּלְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱלֹהִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ תְּמוּרַת גְּמוּלוֹ וְיַעֲרֵהוּ שִׂכְלוֹ עַל הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה בָּזֶה׃

**ו** וַיֹּאמֶר לַנֶּפֶשׁ׃

**ז** הַאִם הִתְבָּרֵר אֶצְלֵךְ וְהִתְקַיֵּם בְּדַעְתֵּךְ שֶׁאַתְּ חֲבוּלָה בְּטוֹבוֹת בּוֹרְאֵךְ וּקְנוּיָה בְּרוֹב חֶסְדָּיו וְעֹצֶם חִנּוּתָיו.

**ח** וַתֹּאמֶר כֵּן.

**ט** אָמַר לָהּ הַשֵּׂכֶל הַאִם דַּעְתֵּךְ לִפְרֹעַ קְצָת מַה שֶּׁאַתְּ חַיֶּבֶת לַבּוֹרֵא.

**י** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ כֵּן.

**יא** אָמַר לָהּ הַשֵּׂכֶל וְהֵיאַךְ יִתָּכֵן לָךְ זֶה עִם רִפְיוֹן כָּסְפֵּךְ אֵלָיו וְאֵינֵנוּ סוֹבֵל מְרִירוּת הָרְפוּאָה אֶלָּא מִי שֶׁהוּא נִכְסָף לַבְּרִיאוּת אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ נִכְסָף לַבְּרִיאוּת לֹא יִסְבֹּל קְשִׁי הָרְפוּאָה.

**יב** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ כָּסְפִּי חָזָק וְצַעֲרִי גָּדוֹל לִפְרֹעַ מִמָּה שֶּׁיֵּשׁ לֵאלֹהַי עָלַי וְאַתָּה זָרֵז אוֹתִי עוֹד.

**יג** אָמַר לָהּ הַשֵּׂכֶל אִם תֹּאמְרִי אֱמֶת כַּאֲשֶׁר סִפַּרְתְּ אֶפְשָׁר שֶׁתַּצְלִיחַ בָּךְ הָרְפוּאָה וְאִם אֵינֶנּוּ אֱמֶת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתְּ לָמָּה תְּפַתִּי נַפְשֵׁךְ כִּי הַחוֹלֶה כְּשֶׁהוּא מְכַזֵּב לָרוֹפֵא אֵינֶנּוּ מוֹנֶה כִּי אִם עַצְמוֹ וּמַפְסִיד הָרוֹפֵא טָרְחוֹ וְיַכְפִּיל עַל הַחוֹלֶה חָלְיוֹ.

**יד** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ וְהֵיאַךְ יִהְיֶה מִמֶּנִּי הַכֹּסֶף לוֹ אוֹ הָרִפְיוֹן בּוֹ.

**טו** אָמַר לָהּ הַשֵּׂכֶל אִם יִהְיֶה כָּסְפֵּךְ לוֹ אַחַר יְדִיעָה בְּרוּרָה בְּעֹצֶם מָה שֶּׁאַתְּ חַיֶּבֶת לֵאלֹהִים מִן הַגְּמוּל וּמְעוּט מָה שֶּׁיֵּשׁ בִּיכָלְתֵּךְ מִמֶּנּוּ וְכִי בְּהִתְרַפּוֹתֵךְ בּוֹ מַפְלְתֵּךְ וּבְהִשְׁתַּדְּלוּתֵךְ בּוֹ הַצָּלָתֵךְ וְחַיּוּתֵךְ כָּסְפֵּךְ אֱמֶת וְחִפְצֵךְ נָחוּץ וְאִם לֹא הוּא שֶׁקֶר.

**טז** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ לֹא פָּסַק חֶפְצִי מִהְיוֹת רָפֶה וְכָסְפִּי כּוֹזֵב מֵעֵת הֵעִירוּ אוֹתִי דִּבְרֵי הַיָּמִים הַקַּדְמוֹנִים שֶׁחָלְפוּ עַד אֲשֶׁר נִתְבָּאֵר לִי בְּדֶרֶךְ הַחָכְמָה אֲמִתַּת מָה שֶׁזָּכַרְתִּי וְנִתְבָּרֵר אֶצְלִי מִדֶּרֶךְ הֶעָרַת הַתּוֹרָה תְּחִלָּה וּאח״כ בְּדֶרֶךְ הָרְאָיָה הַשִּׂכְלִית עַד שֶׁשָּׁב כָּסְפִּי אֱמֶת וְחֶפְצִי בָּרוּר.

**יז** אָמַר לָהּ הַשֵּׂכֶל אִם מָה שֶּׁזָּכַרְתְּ אֱמֶת הִתְאַפְּקִי עַל צַעַר הָרְפוּאָה וְסִבְלִי מְרִירוּת הַסַּם וְרֹעַ טַעְמוֹ אַחַר אֲשֶׁר תִּמָּנְעִי מִן הַמַּאֲכָל הָרָע שֶׁהָיִית רְגִילָה בּוֹ.

**יח** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ וּמָה הוּא הַמַּאֲכָל הָרַע אֲשֶׁר הָיִיתִי רְגִילָה בּוֹ וְנוֹהֶגֶת.

**יט** אָמַר לָהּ הַשֹּׂכֶל הִיא הַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁגָּבְרָה עָלַיִךְ מֵרֹאשִׁיתֵךְ וְכִחוֹתֶיהָ הַמְחַזְּקִים אוֹתָהּ מִתְּחִלַּת גִּדּוּלֵךְ.

**כ** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ וְאֵיזוֹ מִדָּה הִיא הַמִּדָּה הַזֹּאת וּמָה הֵם הַכֹּחוֹת הַמְחַזְּקִים אוֹתָהּ.

**כא** אָמַר הַשֹּׂכֶל הַמִּדּוֹת הַמְגֻנּוֹת שֶׁבָּךְ רַבּוֹת אֲבָל שָׁרְשָׁם וְעִקָּרָם שְׁתַּיִם מִדּוֹת. אַחַת מֵהֶן אַהֲבַת הַהֲנָאוֹת הַגּוּפִיּוֹת מִן הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וְהַמִּשְׁגָּל וּשְׁאָר צָרְכֵי גּוּפֵךְ וְהַמִּדָּה הַזֹּאת קָנִית אוֹתָהּ מִן שְׁכֶנְךָ הָרַע וְהוּא גּוּפֵךְ.

**כב** וְהַמִּדָּה הַשֵּׁנִית אַהֲבַת הַשָּׂרָרָה וְהַגְּדֻלָּה וְהַגַּאוּת וְהַגַּבְהוּת וְהַקִּנְאָה הִיא מְבִיאָה אוֹתָךְ לְמַעַט בְּשִׁלּוּם הַגְּמוּל לְבַעַל הַטּוֹבָה אֲצָלֵךְ וְהַמִּדָּה הַזֹּאת הִיא קְנוּיָה לָךְ מִשְּׁכֶנַיִךְ אֲשֶׁר הִתְגַּדַּלְתְּ בֵּינֵיהֶם וְהֵם אַחֶיךְ וּקְרוֹבַיִךְ.

**כג** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ וּמָה הֵן הַכֹּחוֹת שֶׁאֲנִי צְרִיכָה לְמָנְעָם מִמֶּנִּי.

**כד** אָמַר הַשֹּׂכֶל כֹּחוֹת הַמִּדָּה הָרִאשׁוֹנָה הֵן מוֹתְרֵי הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וְהַלְּבוּשׁ וְהַתְּנוּמָה וְהַמְנוּחָה וְהַשַּׁלְוָה וְהַדּוֹמֶה לָהֶן אֲבָל כֹּחוֹת הַמִּדָּה הַשֵּׁנִית הֵם מוֹתְרֵי הַדִּבּוּר וְרֹב חֶבְרַת בְּנֵי הָאָדָם וְהִתְנָאוֹת לָהֶם וְאַהֲבַת הַמַּהֲלָל וְהַכָּבוֹד מֵהֶן וְהַקִּנְאָה בָּהֶם בַּקְּנִינִים הָעוֹלָמִיִּים וְהַכְּרִיחָם בַּאֲשֶׁר בְּיָדָם וּבַזּוֹת אוֹתָם וּזְכֹר גְּנוּתָם וְהַדּוֹמֶה לָזֶה וְאִם מָה שֶׁזָּכַרְתְּ מִכָּסְפֵּךְ וְרֹב חֶפְצֵךְ לִפְרֹעַ טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עָלַיִךְ אֱמֶת הִרְחִיקִי מֵעָלַיִךְ מָה שֶׁזָּכַרְתִּי לָךְ מִן הַכֹּחוֹת וְהַמִּדּוֹת בְּכָל יְכָלְתֵּךְ וְאַחַר כָּךְ אַעֲלֶה אוֹתָךְ אֶל שַׁעַר אֶחָד מִן הָרְפוּאָה.

**כה** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ זֶה יִקָּשֶׁה עָלַי לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי אֹרֶךְ רְגִילוּתִי בּוֹ לָכֵן הוֹרֵנִי בְּאֵיזֶה פָּנִים יֵקַל עָלַי בְּחַסְדֵּךְ.

**כו** אָמַר הַשֹּׂכֶל הֲלֹא יָדַעְתְּ כִּי הַמַּשְׂכִּיל יֵקַל בְּעֵינָיו לִכְרוֹת נֵתַח אֶחָד מִגּוּפָתָיו וּלְהַפְקֵד אֵבֶר אֶחָד מֵאֵבָרָיו כְּשֶׁיֵּאָרַע לוֹ בּוֹ חֹלִי וּמְפַחֵד מֵהִתְפַּשְּׁטוֹ בִּשְׁאָר אֵבָרָיו כְּשֶׁהוּא מֵבִין מָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין שְׁנֵי הָעִנְיָנִים וּמַכִּיר מָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין שְׁתֵּי הָרָעוֹת וְכֵן אַתְּ אִם תִּרְצִי שֶׁתֵּקֵל בְּעֵינַיִךְ פְּרִידַת מָה שֶׁפְּרִידָתוֹ קָשָׁה שִׂימִי אֶל לִבֵּךְ הִשְׁתַּמְּשִׁי בְּבִינָתֵךְ בְּשִׁקּוּל מָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַטּוֹבָה אֲשֶׁר תַּגִּיעַ אֵלַיִךְ בְּהִפָּרְדֵךְ מִגּוּפִי וְהָרָעָה אֲשֶׁר תִּמְצָא אוֹתָךְ בְּהַתְמָדַת חֶבְרָתוֹ וְאָז יֵקַל בְּעֵינַיִךְ פְּרִידַת מָה שֶׁיִּקָּשֶׁה עָלַיִךְ מִמִּדּוֹתַיִךְ הַמְגֻנּוֹת.

**כז** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ וּמָה הִיא הַטּוֹבָה שֶׁתַּגִּיעַ אֵלַי בִּפְרִידָתוֹ וְהָרָעָה אֲשֶׁר תִּמְצָא אוֹתִי בְּהַתְמָדָתוֹ.

**כח** אָמַר הַשֹּׂכֶל הַטּוֹבָה שַׁלְוַת נַפְשֵׁךְ וּמְנוּחָתָהּ מִמַּאֲפַל קַדְרוּת הָעוֹלָם שֶׁהֲנָאוֹתָיו מְעֹרָבוֹת בַּעֲצָבִים וְתַאֲוֹתָיו נִפְסָקוֹת וַהֲבִיאֵךְ (ויביאך זה) לְהַכִּיר בָּאַחֲרִית חֻזְקַת הַכָּרָתֵךְ בְּבֵית מַרְגּוֹעֵךְ וְשֶׁתִּשְׁתַּדֵּל לוֹ וְתָחוּשׁ עָלָיו וְהַשַּׁעַר הַזֶּה מִשַּׁעֲרֵי הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר הַצָּלָתֵךְ וְחַיּוּתֵךְ בָּהֶם.

**כט** אַךְ הָרָעָה מְשִׁיבַת (שיבת) דַּאֲגָתֵךְ וְהַכְפָּלַת יְגוֹנֵךְ וְהַתְמָדַת אֶבְלֵךְ בְּהֶעְדֵּר מִשְׁאֲלוֹתַיִךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר אִם תַּגִּיעִי אֲלֵיהֶם תַּגִּיעִי אֶל הַהֶבֶל אֲשֶׁר אֵין לוֹ קִיּוּם וְלֹא הַתְמָדָה כִּי הוּא הוֹלֵךְ אֶל זוֹלָתֵךְ בְּלִי סָפֵק וְלֹא יִשָּׁאֵר בְּיָדֵךְ הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא תַּגִּיעִי אֶל הַבָּא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תַּגִּיעִי בּוֹ אֶל מִשְׁאֲלוֹתַיִךְ עִם אֹרֶךְ הִשְׁתַּדְּלוּתֵךְ בָּהֶם.

**ל** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ הֲבִינוֹתִי מָה שֶׁזָּכַרְתָּ וַאֲנִי מְקַוָּה שֶׁיֵּקַל בְּעֵינַי בַּעֲבוּרוֹ פְּרִידַת מָה שֶׁהָיָה עָלַי קָשֶׁה קֹדֶם לָכֵן אַךְ הוֹסֵף לִי שַׁעַר שֵׁנִי מֵאָפְנֵי הָרְפוּאָה יוֹרֵנִי מָה שֶׁחָפַצְתִּי בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים.

**לא** אָמַר הַשֹּׂכֶל מָמְשֶׁלֶת הַדָּבָר וּכְלָלוֹ שֶׁל עִנְיָן הוּא שֶׁתְּקַבְּלִי עָלַיִךְ מִמִּי שֶׁלְּמַעְלָה מִמֵּךְ מָה שֶׁאַתְּ רוֹצָה שֶׁיְּקַבֵּל מִמֵּךְ עָלָיו מִי שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמֵּךְ עִם הִשְׁתַּוּוּת הָעֲרָכִים וּמָה שֶׁהוּא טוֹב בְּעֵינַיִךְ מִמֶּנּוּ וְיֵרַע לָךְ מִמַּעֲשֵׂהוּ קַבְּלִי מִמִּי שֶׁלְּמַעְלָה מִמֵּךְ כָּמוֹהוּ.

**לב** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ הוֹסִיפָה לִי פֵּרוּשׁ וּבֵאוּר.

**לג** אָמַר הַשֹּׂכֶל הַעֲלִי עַל דַּעְתֵּךְ טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עָלַיִךְ בְּמָה שֶׁכּוֹלֵל [אוֹתָךְ] עִם זוֹלָתֵךְ וּמָה שֶׁאַתְּ מְיֻחֶדֶת בּוֹ וְאַחַר כָּךְ הַעֲלִי עַל מַחְשַׁבְתֵּךְ שֶׁאַתְּ הֲטִיבוֹת בִּכְמוֹתָן לְעַבְדֵּךְ מִקְּנַת כַּסְפֵּךְ וְהַפָּנִים אֲשֶׁר יִיטְבוּ בְּעֵינַיִךְ מִמֶּנּוּ קַבְּלִי אוֹתָם עָלַיִךְ מִבּוֹרְאֵךְ וּמָה שֶׁהוּא בְּעֵינַיִךְ רַע מִמֶּנּוּ יֵרַע בְּעֵינַיִךְ גַּם כֵּן מִמֵּךְ לְבוֹרְאֵךְ.

**לד** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ הֲבִינוֹתִי מָה שֶׁזָּכַרְתָּ לִי בִּכְלָל אַךְ עֲשֵׂה עִמִּי חֶסֶד וּבַאֵר אוֹתוֹ לִי בִּפְרָט.

**לה** אָמַר הַשֹּׂכֶל הָעִנְיָנִים שֶׁהֵם טוֹבִים מֵאֶחָד מֵעַבְדֵי הָעוֹלָם שֶׁיִּתְנַהֵג בָּם לִפְנֵי אֲדוֹנָיו כְּשֶׁיִּגְמְלֵהוּ מִן הַטּוֹב קְצָת מַה שֶּׁגְּמָלֵךְ בּוֹרְאֵךְ מֵהֶם שֶׁיְּכַבְּדֵהוּ (ס״א שיעבדהו) לְבַדּוֹ בְּדִבּוּר וּבְמַעֲשֶׂה וְשֶׁיִּהְיֶה נֶאֱמָן וּמִשְׁתַּדֵּל בְּעִנְיָנָיו בַּגָּלוּי וּבַסֵּתֶר וְשֶׁיֵּרָא אוֹתוֹ וְיִפְחַד מִמֶּנּוּ כ״ז שֶׁהוּא עוֹמֵד לְפָנָיו כמ״ש קְצָת הַחֲסִידִים אַל תַּמְרֶה אֶת אֲדוֹנֶיךָ וְהוּא רוֹאֶה אוֹתָךְ.

**לו** וּמֵהֶם שֶׁיִּשְׁפֹּל וְיִכָּנַע לַאֲדוֹנָיו בַּנִּרְאֶה מִמַּעֲשָׂיו וּבְסֵתֶר מַצְפּוּנוֹ וְשֶׁיִּנְהַג בְּשִׁפְלוּת לְפָנָיו בְּמַלְבּוּשׁוֹ וּבְמִדּוֹתָיו.

לז וִיכַבְּדֵהוּ וִירוֹמְמֵהוּ בִּלְשׁוֹנוֹ וּבִלְבָבוֹ וְשִׁישַׂבַּח וְיוֹדֶה אוֹתוֹ בְּיוֹמוֹ וְלֵילוֹ וְשֶׁיְּזַכּוֹר טוֹבוֹתָיו בַּפֶּתֶר וּבַגָּלוּי וְיַסֵּפֵר מַהֲלָלָיו וּשְׁבָחָיו כְּפִי שֶׁרָאוּי לוֹ וְיָרוּץ לַעֲבוֹדָתוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵאַהֲבָתוֹ שֶׁיִּמְצָא חֵן בְּעֵינָיו וְיִתְקָרֵב אֶל רְצוֹנוֹ וְיִתְחַנֵּן לוֹ תָּמִיד לְרַצּוֹת אוֹתוֹ וּלְכַפֵּר לוֹ וְיֹאהֲבֵהוּ וְיִפְחַד שֶׁיִּהְיֶה מְקֻצָּר בְּמָה שֶׁצִּוָּהוּ;

לח וְיִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְיִתְרַחֵק מִמָּה שֶׁהִזְהִירוּ מִמֶּנּוּ וְיָשִׁים אֶל לִבּוֹ מָה שֶׁחָלַף לוֹ מִן הָעֲוֹנוֹת וְיִרְבּוּ בְּעֵינָיו טוֹבוֹתָיו וְיִגְדְּלוּ וְיִבְזֶה מַעֲשֵׂהוּ בְּצַד מָה שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ וְיִמְעַט אֶצְלוֹ טָרְחוֹ לְנֶגֶד מָה שֶׁרָאוּי לוֹ.

לט וְיוֹדֶה בְּקַטְנוּת מַעֲלָתוֹ בְּעֵינָיו אֵצֶל גְּדֻלַּת אֲדוֹנָיו בְּנַפְשׁוֹ וְיַרְבֶּה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ וְלִכְרֹעַ לוֹ כְּרִיעָה וּכְנִיעָה וְשִׁפְלוּת וְשֶׁיִּבְטַח בּוֹ בְּכָל צָרְכָיו וְשֶׁיִּרְצֶה בְּכָל עִנְיָן שֶׁיַּעֲתִיקֵנוּ אֵלָיו וְאִם יַשְׁבִּיעֵהוּ יוֹדֶה וישַׁבֵּחַ וְאִם יַרְעִיבֵהוּ יִרְצֶה וְיִסְבֹּל לֹא יַחְשְׁדֵנוּ בְּדִינוֹ וְלֹא יְעַוְּלֵנוּ בִּגְזֵרָתוֹ וְיִהְיֶה דַּי לוֹ בְּמָה שֶׁחָנַנוֹ וַיַצְדִּיקֵנוּ בְּיִסּוּרוֹ אוֹתוֹ.

מ וּמִמָּה שֶׁהוּא טוֹב מִמֶּנּוּ עוֹד לְהַרְאוֹת סִימָנֵי הָעֲבוֹדָה וְהַמַּקְנָה עָלָיו (ס״א שיהיה מקנא עליו) בְּכָל תְּנוּעַת אֵבָרָיו וּבְמַדּוֹתָיו.

מא לֹא יֶהְגֶּה כִּי אִם בְּזִכְרוֹ.

מב וְלֹא יַבִּיט כִּי אִם אֶל דְּרָכָיו.

מג וְלֹא יִשְׁמַע כִּי אִם אֶל דְּבָרָיו וְלֹא יֹאכַל אֶלָּא מָה שֶׁהִטְרִיפוֹ וְלֹא יַחְשֹׁב אֶלָּא בִּגְדֻלָּתוֹ וְלֹא יְשַׂמֵּשׂ אֶלָּא בִּרְצֹתוֹ אוֹתוֹ.

מד וְלֹא יִשְׂמַח כִּי אִם בַּעֲבוֹדָתוֹ.

מה וְלֹא יְבַקֵּשׁ כִּי אִם רְצוֹנוֹ.

מו וְלֹא יָרוּץ כִּי אִם בִּשְׁלִיחוּתוֹ וְלֹא יַעֲמֹד כִּי אִם מֵהַמְרוֹתוֹ.

מז וְלֹא יֵשֵׁב כִּי אִם בְּבֵיתוֹ וְלֹא יָקוּם כִּי אִם בֶּאֱמוּנָתוֹ.

מח וְלֹא יִקְרָא כִּי אִם סִפְרוֹ וְלֹא יִלְמַד כִּי אִם סוֹת יְרָאָתוֹ.

מט וְלֹא יִישַׁן כִּי אִם עַל יְצוּעֵי אַהֲבָתוֹ וְלֹא יִתְדַּמֶּה לוֹ כִּי אִם תְּמוּנָתוֹ.

נ וְלֹא יֵעוֹר אֶלָּא בִּמְתִיקוּת זִכְרוֹ.

נא וְלֹא יִמְצָא קוֹרַת רוּחַ כִּי אִם עִמּוֹ וְלֹא יִבְרַח כִּי אִם מֵהַמְרוֹתוֹ וְלֹא יֶאֱבַל כִּי אִם בְּעֵת כַּעֲסוֹ וְלֹא יִפְחַד כִּי אִם מִפַּחְדוֹ עָלָיו וְלֹא יָקֻוֶּה כִּי אִם חַסְדּוֹ וְלֹא יִכְעַס כִּי אִם בְּמָה שֶׁמְּחַיֵּב רְצוֹנוֹ וְלֹא יִרְצֶה אֶלָּא בְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ וְלֹא יִקַּח כִּי אִם בִּרְשׁוּתוֹ וְלֹא יִתֵּן אֶלָּא לְמִי שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ לָתֵת לוֹ.

נב וְכֵן בְּכָל תְּנוּעוֹתָיו לֹא יַעְתִּיק רֶגֶל וְלֹא יָנִיעַ עַפְעַף אֶלָּא אַחַר הַפָּקַת רְצוֹן אֲדוֹנָיו בָּהֶם.

נג אֲבָל הָעִנְיָנִים שֶׁהֵם רָעִים מִן הָעֶבֶד הֵם הֵפֶךְ כָּל הַטּוֹבִים בְּעֵינֵי אֲדוֹנָיו מִמֶּנּוּ וּבְהֶפְכָּם יַכִּירוּ הַדְּבָרִים וּכְבָר הֻכִינוֹתִי.

נד וְקִבַּצְתִּי לְךָ מֵהֶם כְּלָל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי יוֹרֶה אוֹתָךְ עַל שְׁאֵרִיתָם וְעַל הֶפְכָּם וְכֵיוָן שֶׁהַטּוֹב מֵעִבְדֵי הָעוֹלָם בְּעֵינֵי אֲדוֹנֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁפִּפַּרְנוּ וּכְבָר יָדַעְתָּ קַטְנוּת מַעֲלַת טוֹבָתָם עֲלֵיהֶם כַּמָּה אַתָּ חַיָּבת לֵאלֹהִים יִתְבָּרַךְ מִכְּפִלֵי מָה שֶׁזָּכַרְנוּ כְּשֶׁתִּשְׁלְמִי לוֹ מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלַיִךְ מֵרֹב הַטּוֹבוֹת:

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק ו

א אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ כְּבָר הֲבִינוֹתִי מָה שֶׁזָּכַרְתָּ וּבָמָה שֶׁפֵּרַשְׁתָּ דַּי אַךְ בַּאֵר לִי עכ״פ בַּמָּה אֲנִי חַיֶּבת בְּתוֹסֶפֶת הָעֲבוֹדָה לָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ.

ב אָמַר הַשֵּׂכֶל כִּי תּוֹסֶפֶת הָעֲבוֹדָה עַל אֲנָשֶׁיהָ מִתְחַלֶּקֶת מִדֶּרֶךְ הַכְּלָל וְהַפְרֵט בַּטּוֹבָה עֲלֵיהֶם. וְהַטּוֹבָה עַל הַמְדַבְּרִים עַל אַרְבָּעָה עִנְיָנִים.

ג הָרִאשׁוֹן טוֹבַת הַבּוֹרֵא הַכּוֹלֶלֶת כָּל הָאָדָם וְהוּא הַמְצִיאָם אַחַר שֶׁלֹּא הי׳ דָּבָר נִמְצָא וְהַחֲיוֹתָם וְהַטּוֹבָה לָהֶם בְּכָל אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ זִכְרוֹ בַּשֵּׁנִי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה וע״כ הֵם חַיָּבִים לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עֲבוֹדָה כּוֹלֶלֶת כָּל הַתּוֹרוֹת הַשִּׂכְלִיּוֹת אֲשֶׁר נָהֹג בָּהֶם אָדָם וַחֲנוֹךְ וְנֹחַ וּבָנָיו וְאִיּוֹב וַחֲבֵרָיו עַד יְמוֹת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה. וּמִי שֶׁדָּבַק בָּהֶם כַּלָּם לַעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים יֵיטִיב לוֹ הָאֱלֹהִים בְּטוֹבָה מְיֻחֶדֶת מִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם וְיִתֵּן לוֹ מַעֲלָה יְתֵרָה בעוה״ז וְהַגְּמוּל הַגָּדוֹל בעוה״ב כְּמוֹ אַבְרָהָם שֶׁאָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים (בראשית ט״ו:א׳) אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד. וּמִי שֶׁיְּמָרֶה הָאֱלֹהִים בְּטוֹבוֹתָיו יִפּוֹל מִמַּדְרֵגַת הַמְדַבְּרִים וּמַעֲלוֹתָם

אֶל שֶׁפֶל מַדְרֵגַת הַחַי שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר וְיִהְיֶה דִּינוֹ כְּדִין הַבְּהֵמוֹת בָּעוֹלָם כמ״ש (תהלים לז) וְאֹיְבֵי ה׳ כִּיקַר כָּרִים וגו׳ וְדִינוֹ בעוה״ב הֶרְעָה שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנָּה כמ״ש (ישעיהו ל״ג:י״א) רוּחֲכֶם אֵשׁ תֹּאכַלְכֶם.

ד וְהָעִנְיָן הַשֵּׁנִי טוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עַל עַם מִן הָעַמִּים וְאָמָּה מִן הָאֻמּוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵטִיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וֶהֱבִיאָם אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן וְחִיבָּם בָּזֶה עֲבוֹדָה יִתֵּרָה עַל הָעֲבוֹדָה הָרִאשׁוֹנָה וְהִיא הַתּוֹרֹת הַשְּׁמְעִיּוֹת אַחַר שֶׁהִזְהִיר וְהֵעִיר עַל הַתּוֹרֹת הַשִּׂכְלִיּוֹת.

ה וּמִי שֶׁקִּבְּלָהּ לְכִבּוּד הָאֱלֹהִים יְחֻדָּהוּ הָאֵל בְּטוֹבָה וְחִיבוֹ עָלֶיהָ עֲבוֹדָה זוּלָתִי עֲבוֹדַת אֱמָתּוֹ וּשְׁאָר שִׁבְטוֹ כְּמוֹ שֶׁמָּצָאנוּ שֶׁבָּט לֵוִי כְּשֶׁאָמַר מֹשֶׁה (שמות לב) מִי לַה׳ אֵלָי וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי הוֹסִיף לָהֶם הָאֵל טוֹבָה יִתֵּרָה וּבָחַר מֵהֶם לְשָׁרֵת כְּבוֹדוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו וְצִוָּה אוֹתָם בְּתוֹרוֹת יְתֵרוֹת מִשְּׁאָר הָאֱמָּה וְיִעַד אוֹתָם בַּגְּמוּל הַגָּדוֹל לעוה״ב. וּמִי שֶׁיִּמְרֶה הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה מֵהֶם יִפּוֹל מִשְּׁתֵּי הַמַּעֲלוֹת וְיֵעָנֵשׁ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (קהלת ח׳:י״ג) וְטוֹב לֹא יִהְיֶה לָרָשָׁע וְלֹא יַאֲרִיךְ יָמִים.

ו וְהָעִנְיָן הַג׳ טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עַל מִשְׁפָּחָה מִמִּשְׁפְּחוֹת הָאֱמָּה כַּכְּהֻנָּה וּלְוִיָּה וְזֶרַע הַמְּלוּכָה בְּבֵית דָּוִד וְחִיבָם עַל זֶה עֲבוֹדָה יִתֵּרָה וַעֲבוֹדַת הַכְּהֻנָּה וְהַלְוִיָּה יְדוּעוֹת וּמְבֹאָרוֹת בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים אַךְ תּוֹרַת בֵּית דָּוִד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כא) בֵּית דָּוִד כֹּה אָמַר ה׳ דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גָּזוּל מִיַּד עוֹשֵׁק. וּמִי שֶׁהִשְׁלִימָם לְאַהֲבַת רְצוֹן הָאֱלֹהִים יְחֻדָּהוּ הָאֵל בַּטּוֹבָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבַגְּמוּל הַגָּדוֹל לעוה״ב וְיִהְיֶה נָדִיב נִבְחָר אוֹ מוֹרֶה צֶדֶק כמ״ש הַכָּתוּב עַל פִּינְחָס (תהלים קו) וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה וַתֵּחָשֶׁב לוֹ לְצְדָקָה לְדֹר וָדֹר עַד עוֹלָם וְאָמַר (יחזקאל מד) וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי וגו׳ וּמִי שֶׁהִמְרָה הָאֱלֹהִים מֵהֶם נָפַל מִכָּל הַמַּעֲלוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת בעוה״ז וַיַּגִּיעַ לוֹ צַעַר גָּדוֹל בעוה״ב כְּמוֹ שֶׁיֵּדָעְתָּ מִדְּבַר קֹרַח וַעֲדָתוֹ.

ז וְהָעִנְיָן הָרְבִיעִי טוֹבַת הָאֱלֹהִים עַל אִישׁ מֵאִישֵׁי בְּנֵי אָדָם נִתְיַחֵד בָּהּ מִשְׁאָר מִשְׁפְּחוֹתוֹ וַעֲמּוֹ וּשְׁאָר הַמְדַבְּרִים כְּנָבִיא מֻבְחָר אוֹ נָגִיד (ס״א נביא) מְצֻוֶּה לְהַנְהִיג אֱמָּה אוֹ חָכָם הֵעִיר אֱלֹהִים אֶת רוּחוֹ בְּחָכְמָה וּתְבוּנָה וְעֵצָה וּדוֹמֶה לָזֶה וְעַל כָּל טוֹבָה מֵהֶם יִתְחַיֵּב בַּעֲבוֹדָה יִתֵּרָה לָאֱלֹהִים וּמִי שֶׁהִשְׁלִימָהּ מַתְמִידוֹת לוֹ כָּל הַטּוֹבוֹת הַכּוֹלְלוֹת וְהַמַּיְחֲדוֹת בָּעוֹלָם וְיוֹסִיף לוֹ הָאֱלֹהִים כֹּחַ עֲלֵיהֶם וְדַעַת בָּהֶם כמ״ש (תהלים קלב) נִשְׁבַּע ה׳ לְדָוִד אֱמֶת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסְאֶךָ אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי וְעֵדֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסְאֶךָ וְהַגְּמוּל לעוה״ב כמ״ש (שם כז) לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב ה׳ בְּאֶרֶץ חַיִּים.

ח וּמִי שֶׁיִּמְרֶה הָאֱלֹהִים בַּטּוֹבָה אֲשֶׁר יְחֻדָּהוּ בָּהּ יִפֹּל מִכָּל הַמַּעֲלוֹת הַיִּתְרוֹת וִידַקְדֵּק עָלָיו הַבּוֹרֵא בְּחֶשְׁבּוֹן יוֹתֵר בעוה״ז כמ״ש (ויקרא י) הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה׳ לֵאמֹר בִּקְרֹבַי אֶקָּדֵשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכָּבֵד וַיִּדֹּם אַהֲרֹן וְאָמַר (עמוס ג) רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם וְיִהְיֶה עוֹד עָנְשׁוֹ בעוה״ב יוֹתֵר קָשֶׁה כמ״ש (ישעיה ל) כִּי עָרוּךְ מֵאֶתְמוֹל תָּפְתֶּה גַּם הִיא לַמֶּלֶךְ הוּכָן הֶעְמִיק הִרְחִיב וגו׳.

ט וְעַל אֵלֶּה אַרְבָּעָה הָעִנְיָנִים חַיָּבִים בְּנֵי הָאָדָם בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר יוֹסִיף הַבּוֹרֵא טוֹבָה לְאָדָם חַיָּב עָלֶיהָ עֲבוֹדָה. וּמִן הָרְאָיָה עַל זֶה כִּי הַתְּבוּאוֹת חַיָּבוֹת בְּמַעֲשֵׂר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ וּמִי שֶׁנָּתַן לוֹ הָאֱלֹהִים מֵאָה כּוֹר שֶׁל תְּבוּאָה חַיָּב מִמֶּנָּה עֲשָׂרָה כּוֹרִים לֵאלֹהִים וּמִי שֶׁנָּתַן לוֹ הָאֱלֹהִים עֲשָׂרָה כּוֹרִים חַיָּב לֵאלֹהִים מֵהֶם כּוֹר אֶחָד. וְאִם יוֹצִיא הָאֶחָד תִּשְׁעָה וַחֲצִי וְהַשֵּׁנִי אֶחָד יִהְיֶה הָרִאשׁוֹן עָנוּשׁ וְהַשֵּׁנִי מְקֻבָּל שָׂכָר.

י וְכֵן אוֹמַר בְּמִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בֵּן בָּטְלָה מִמֶּנּוּ חוֹבַת הַמִּילָה וְלִמּוּד הַתּוֹרָה וּמִי שֶׁהוּא פִּסֵּחַ בָּטְלָה מִמֶּנּוּ חוֹבַת הֶחָג וּמִי שֶׁהוּא חוֹלֶה בָּטְלוּ מִמֶּנּוּ מִן הַמִּצְוֹת מָה שֶּׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָן. וְעַל הַהַקָּשָׁה הַזֹּאת יִתְחַיֵּב מִי שֶׁיִּחְדָּהוּ הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה לְטוֹבָה בְּתוֹסֶפֶת עֲבוֹדָה עָלֶיהָ.

יא וע״כ הָיוּ הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים כְּשֶׁהָיְתָה בָּאָה לָהֶם טוֹבָה מִטּוֹבוֹת הָעוֹלָם מִתְפַּחֲדִים לָהּ מִשְּׁנֵי פָּנִים אֶחָד מֵהֶם שֶׁלֹּא יְקַצְּרוּ מֵהַשְׁלָמַת הָעֲבוֹדָה עָלֶיהָ וְהַהוֹדָאָה בַּעֲבוּרָהּ וְתָשׁוּב לָהֶם לָרָעָה כמ״ש יַעֲקֹב אָבִינוּ (בראשית לב) קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וְהַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה גְּמוּל הַבּוֹרֵא עַל עֲבוֹדָתָם וְיִגְרַע מִגְּמוּלָם לָעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ הַקַּדְמוֹנִים בְּעִנְיַן (דברים ז) וּמְשַׁלֵּם לְשׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ וְדֵי לְךָ בָּזֶה.

יב אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ כְּבָר הֲבִינוֹתִי מָה שֶּׁזָּכַרְתָּ וְאֵינֶנִּי מוֹצְאָה אֶת עַצְמִי יְכוֹלָה לְשַׁלֵּם חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עַל טוֹבוֹתָיו הַכּוֹלְלוֹת הַמְדַבְּרִים כ״ש מָה שֶּׁיִּחֵד אוֹתִי בּוֹ מֵהֶם וְאִם חֻפְּצִי וּרְצוֹנִי לְשַׁלֵּם מַה שֶּׁאֲנִי חַיֶּבֶת עֲלֵיהֶם מִיָּד קוֹדֶמֶת לְמַחְשַׁבְתִּי בְּהַשְׁלִימִי תּוֹחֶלֶת טוֹבָה עֲתִידָה מִמֶּנּוּ.

יג וְכֵן בְּהוֹדוֹתִי לָאֵל כְּשֶׁאֲהוֹדֶנּוּ בְּמִלּוֹתַי עַל גֹּדֶל טוּבוֹ עָלַי וּמַחֲשַׁבְתִּי וְכַוָּנָתִי בַּהוֹדָאָה לְבַקֵּשׁ עַל הַתְמָדַת הַטּוֹבָה וּלְהוֹסִיף עָלֶיהָ לֹא כַּוָּנַת הַנּוֹאֵשׁ מִתּוֹסֶפֶת הַטּוֹבָה וְהַתְמָדָתָהּ וּכְשֶׁאֲנִי עַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה בַּעֲבוֹדָתִי וְהוֹדָאָתִי לֵאלֹהַי מִמְּעוּט הַכַּוָּנָה הַבְּרוּרָה לְחוֹבַת טוֹבָתוֹ אֵיךְ אַגִּיעַ לְשַׁלֵּם שְׁאָר עֲבוֹדָתוֹ עַל טוֹבוֹתָיו הַמְיֻחָדוֹת וַאֲנִי צְרִיכָה שֶׁתּוֹרֵנִי מָה שֶּׁאֲנִי חַיֶּבֶת בּוֹ עֲלֵיהֶם מֵעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים עַל הַמְּעוּט שֶׁאֶהְיֶה רְאוּיָה לְהִתְמַדָּתָם.

יד אָמַר הַשֹּׂכֵל מָה שֶׁהִתְרַעַמְתָּ מִמְּעוּט כִּוָּנָתֵךְ בַּעֲבוֹדָתֵךְ וְהוֹדָאָתֵךְ לֵאלֹהַיִךְ וְכִי דִּבְרֵי פִּיךְ דִּבְרֵי מוֹדֶה וְכַוָּנָתֵךְ בָּהֶם כַּוָּנַת מְבַקֵּשׁ וְלִבֵּךְ לְהוֹסִיף עַל הַטּוֹבָה וְלִשְׁאוֹל הַתְמָדָתָהּ. הוּא מִפְּנֵי שָׁלֹשׁ מִדּוֹת.

טו הַמִּדָּה הָאַחַת רֹב אַהֲבָתֵךְ אֶת נַפְשֵׁךְ וְחֶפְצֵךְ לְמִשּׁוֹךְ הַנְּעִימוֹת אֵלֶיהָ וְלֹא תִּפְסְעִי פְּסִיעָה לַעֲבוֹדַת הָאֵל וְלֹא לְזוּלָתָהּ אֶלָּא שֶׁכַּוָּנָתֵךְ בָּהּ לְהִתְעַנֵּג בַּהֲנָאוֹת וּכְבָר הִקְדַּמְתִּי לָךְ בִּתְחִלַּת רִפּוּאָתִי שֶׁתִּשְׁתַּדְּלִי בְּכָל יְכָלְתֵּךְ לְהַרְחִיק הַמִּדָּה הַזֹּאת מִמֵּךְ וּבָזֶה אֲקַוֶּה לָךְ הַטּוֹב.

טז וְהַמִּדָּה הַשֵּׁנִית מִפְּנֵי שֶׁאֵינֵךְ מְבִינָה חֶסֶד הַבּוֹרֵא עָלַיִךְ וְיַעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתֵּךְ שֶׁאֵינֵךְ מַגַּעַת אֶל הַטּוֹבָה אֶלָּא בְּבַקָּשָׁתֵךְ עָלֶיהָ וּכְבָר הֵטִיב לָךְ בְּמָה שֶׁתִּדְעִי וּבְמָה שֶׁאֵינֵךְ יוֹדַעַת וְאִם לֹא תַּשְׁכִּילִי בְּבַקָּשָׁתֵךְ מִי עָשָׂה לָךְ כָּל זֹאת בַּתְּחִלָּה אִם הָיִית מְרֻחֶקֶת מִמֵּךְ הַמַּחְשָׁבָה הַזֹּאת הָיְתָה עֲבוֹדָתֵךְ בְּכַוָּנָה שְׁלֵמָה וְהוֹדָאָתֵךְ לוֹ בְּמַצְפּוּנֵךְ וּמָה שֶׁתְּקַוִּי מִמֶּנּוּ אָז יִהְיֶה רָאוּי וּמְחֻיָּב לָךְ יוֹתֵר.

יז וְהַמִּדָּה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁאֵינֵךְ מַכֶּרֶת אֶת עַצְמֵךְ וְלֹא עִנְיַן הַנַּהֲגָתֵךְ וְאַתְּ רוֹאֶה אוֹתָךְ רְאוּיָה לַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַטּוֹבוֹת וְאֵינֵךְ פּוֹסֶקֶת מִלְּבַקֵּשׁ אוֹתָם וְכָל אֲשֶׁר תַּגִּיעַ מֵהֶם עַל דָּבָר מַחְשַׁבְתֵּךְ עוֹלָה לְמָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְאֵינֵךְ רוֹאָה הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה רָאוּי לַגְּדוֹלָה שֶׁבָּעֲבוֹדוֹת מִמֵּךְ וּכְשֶׁתִּהְיֶה מִמֵּךְ עֲבוֹדָה תַּחְשְׁבֶהָ חֶסֶד מִמֵּךְ עָלָיו עִם יְדִיעָתֵךְ מַחְסוֹרֵךְ אֵלָיו וְשֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לָךְ.

יח וְאִלּוּ הָיִית מְגַלָּה הַסִּכְלוּת הַזֶּה מֵאֵלַיִךְ וַתְּעַיְנִי בְּעַיִן פְּקוּחָה וְהָיִית יוֹדַעַת כִּי הַבּוֹרֵא אֲשֶׁר בְּרָאֵךְ חוֹשֵׁב עָלַיִךְ וְיוֹדֵעַ בַּטּוֹב לָךְ וּבְמָה שֶׁאֵינוֹ טוֹב יוֹתֵר מִמֵּךְ הָיִית רוֹצָה בְּמָה שֶׁגַּיְעִיךְ מֵהֶם וְתִגְדַּל הוֹדָאָתֵךְ לוֹ עֲלֵיהֶם בְּלֵב שָׁלֵם וְלֹא הָיִית תּוֹלָה תִּקְוָתֵךְ בְּמָה שֶׁיִּטְרִידֵךְ מֵהַכָּרַת מָה שֶׁהִגִּיעַ אֵלַיִךְ מֵהֶם וּפְרֹעַ חוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עֲלֵיהֶן וּמָה שֶׁאַתְּ רְאוּיָה לוֹ.

יט אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא תַּגִּיעִי אֵלָיו כְּשֶׁיִּתְחַיֵּב לָךְ בַּעֲבוֹדָתֵךְ לֹא שֶׁתְּקַוִּי אוֹתוֹ בִּתְלוּת דַּעְתֵּךְ בּוֹ׃

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק ז

א וּמָה שֶׁשָּׁאַלְתָּ עַל הַמְּעוּטָה שֶׁבַּעֲבוֹדוֹת הָאֱלֹהִים שֶׁאֵין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפָחוֹת מִמֶּנָּה וְתִתְחַיֵּב לוֹ בָּהּ הַתְמָדַת טוֹבָתוֹ עָלָיו הֵם י׳ עִנְיָנִים׃

ב מֵהֶם שֶׁלֹּא יְשִׂימֶנָּה סִבָּה לְהַמְרוֹתוֹ (ס״א שלא ישימה סיבה ועילה לחטאתיו ולהכעיס בוראו כי מרוב עסקיו ברבות הטובה לו יתרשל בשבח ובהודאה ובעבודה).

ג וּמֵהֶם שֶׁיַּזְכִּיר טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים בִּלְשׁוֹנוֹ תָּמִיד וְיַרְגִּיל לְהוֹדוֹת לוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ בְּלִבּוֹ עָלֶיהָ וּבַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו.

ד וּמֵהֶם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה נִמְבָּזָה וּמְעוּטָה בְּעֵינָיו.

ה וּמֵהֶם שֶׁלֹּא יִתְלֶה בְּזוּלָתוֹ אִם תִּהְיֶה ע״י אֶמְצָעִי שֶׁיּוֹדֶה הָאֶמְצָעִי וְיִתְעַלֶּם מֵהוֹדוֹת הַבּוֹרֵא עָלֶיהָ.

ו וּמֵהֶם שֶׁלֹּא יִתְפָּאֵר בָּהּ וְיַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ כִּי בְּכֹחוֹ לְקָחָהּ וּבְחָכְמָתוֹ בְּמָה שֶׁהוּא רָאוּי לָהּ.

ז וּמֵהֶם שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁיַּתְמִידָהּ בְּהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בָּהּ וְשֶׁתֹּאבַד מִמֶּנּוּ אִם יִתְעַלֵּם מִמֶּנָּה.

ח וּמֵהֶם שֶׁלֹּא יִבְזֶה מִי שֶׁחָסַר הַטּוֹבָה הַהִיא וְיִרְאֶה אֶת עַצְמוֹ טוֹב מִמֶּנּוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְשָׁמָּא הָאֱלֹהִים מְנָסֶּה אוֹתוֹ בָּהּ לְהַרְאוֹת מָה שֶׁנִּסְתָּר בּוֹ מֵרֹעַ הַמַּצְפּוּן וְתַשִּׂיאֵהוּ הַטּוֹבָה וְיִהְיֶה כָּל חֶסֶר טוֹב טוֹב מִמֶּנּוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים.

ט וּמֵהֶם שֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ שָׁלֵם עִם הָאֱלֹהִים בְּכַוָּנָתוֹ וּבְהִכָּנְעוֹ וְאִם לֹא יוֹסִיף בְּמַעֲשֵׂהוּ עַל מַה שֶּׁהָיָה בַּתְּחִלָּה וְלֹא הוֹסִיף בְּהוֹדָאָה וּבְשֶׁבַח יַתְמִיד עַל מָה שֶׁהָיָה בּוֹ וְיִשְׁתַּדֵּל לְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ בְּמַעֲשֵׂהוּ לֵאלֹהִים וְאַל תִּהְיֶה הַטּוֹבָה גּוֹרֶמֶת לְקַצֵּר מִמַּעֲשֵׂהוּ הָרִאשׁוֹן וְלִטְרֹד אוֹתוֹ מֵהוֹסִיף בְּכַוָּנָתוֹ לֵאלֹהִים.

י וּמֵהֶם לִהְיוֹת עֵינוֹ תָּמִיד עַל מִי שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמֶּנּוּ בְּרוֹב הַטּוֹבוֹת לֹא עַל מִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְכֵן רָאוּי לוֹ לִהְיוֹת עֵינוֹ תָּמִיד עַל מִי שֶׁהוּא מַרְבֶּה בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לַעֲלוֹת אֶל מַעֲלָתוֹ וְאַל יַבִּיט לְמִי שֶׁהוּא מְמַעֵט בָּהּ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ וְיִתְגָּאֶה בְּמַעֲשֵׂהוּ וְיִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ.

יא וּמֵהֶם שֶׁלֹּא יַשִּׂיאֵהוּ אֹרֶךְ סֵתֶר הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה עָלָיו וְאֹרֶךְ אַפָּיו לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בָּטוּחַ מִקִּצְפּוֹ וְיַמֶּרֶה אוֹתוֹ.

יב כִּי כָּל מַה שֶּׁהִגִּיעוּ דִּבְרֵיהֶם אֵלֵינוּ מִן הַקְּדֻמוֹנִים שֶׁעָבְרוּ וְרָאִינוּ מִן הַנִּמְצָאִים עִמָּנוּ שֶׁהַטִּיב לָהֶם הָאֱלֹהִים בְּמִינֵי הַטּוֹבוֹת וְנָטוּ מֵעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים אֶל הַמְרוֹתוֹ לֹא נִכְשְׁלוּ אֶלָּא בְּמָה שֶׁסִּפַּרְתִּי לָךְ וְזֶה גָּלוּי וּמְפֻרְסָם בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים ע״ה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְהֵם כָּל מַפְסִידֵי הַשַּׁעַר הַשְּׁלִישִׁי הַזֶּה אֲשֶׁר כַּוָּנָתֵנוּ בּוֹ בְּאוּר חִיּוּב קַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים.

יג וּמִי שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהוֹסִיף בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים בִּרְבוֹת טוֹבוֹתָיו וְיוּכַל לְקַבֵּל מָה שֶׁזָּכַרְתִּי לש״ש יִהְיֶה רָאוּי לְהַתְמָדַת הַטּוֹבָה לוֹ וְאִם יִסִּירֶנָּה מִמֶּנּוּ יִהְיֶה לְאֶחָד מִשְּׁנֵי דְּבָרִים אוֹ לִמְחוֹת בָּזֶה עָוֹן שֶׁקִּדֵּם לוֹ אוֹ לְשַׁלֵּם לוֹ בעוה״ב תְּמוּרָתָהּ מָה שֶּׁהוּא גָּדוֹל וְיָקָר מִמֶּנָּה וְעוֹדֵף עָלֶיהָ הַרְבֵּה׃

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק ח

א אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ הִתְעַסַּקְתָּ בִּרְפוּאָתִי וְהֶעֱלֵיתָ אֲרוּכָתִי וְהוֹכַחְתַּנִי וְהִגְדַּלְתָּ וְהִשְׁקַפְתָּ בְּאֹרֶךְ עַל רְפוּאָתִי וְגִלִּיתָ חֶשְׁכַת הָאִוֶּלֶת מֵעָלַי אֶלָּא שֶׁנִּשְׁאַר עָלַי עֲדַיִן מִמַּפְסִידֵי עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים עִנְיָן אֶחָד אִם תְּרַפְּאֵנִי מִמְּדֻוֶּיהוּ וְתָסִיר מִמֶּנִּי דַּאֲגָתוֹ אֶנָּצֵל מִן הַגָּדוֹל שֶׁבַּמַּדְוִים וְאֶהְיֶה קְרוֹבָה לִרְפוּאָה מִכָּל נֶגְעַי.

ב אָמַר הַשֵּׂכֶל וּמָה הוּא הָעִנְיָן שֶׁהוּא אֶצְלְךָ כַּאֲשֶׁר זָכַרְתְּ.

ג אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ מָה שֶׁמָּצָאתִי בַּסְּפָרִים מֵעִנְיַן הַהֶכְרֵחַ וְהַגְּזֵרָה וְהַמְּשָׁלָה וְהַחֵפֶץ שֶׁהַכֹּל לָאֱלֹהִים בְּכָל מָה שֶׁבָּרָא מִקּוֹפֵא וְצוֹמֵחַ וְחַי וּמְדַבֵּר כמ״ש (תהלים קלה) כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה׳ עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וְאָמַר (שמואל א ב) ה׳ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל ה׳ מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר מַשְׁפִּיל אַף מְרוֹמֵם וְאָמַר (איכה ג) מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי ה׳ לֹא צִוָּה מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב וְאָמַר (ישעיה מה) יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע וְאָמַר (תהלים קכז) אִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ אִם ה׳ לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר וְאָמַר (שם) שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא.

ד וְהַרְבֵּה מִמָּה שֶּׁהוּמָה לָזֶה מַה שֶּׁיּוֹרֶה כֻּלּוֹ כִּי הָאָדָם וּשְׁאָר הַחַיִּים הֶכִינָם הַבּוֹרֵא לְזִיּוּן הָעוֹלָם הַזֶּה וְאִם יְנִיעֵם יָנוּעוּ בִּרְשׁוּתוֹ וְכֹחוֹ וְיִכָּלְתּוֹ וְאִם יַנִּיחֵם יָנוּחוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם כמ״ש (איוב לא) וְהוּא יַשְׁקֹט וּמִי יַרְשִׁעַ וְאָמַר (תהלים קד) תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן וְכָל דִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים בְּכָל סֵפֶר מוֹדִים מִכָּל הָעִנְיָן הַזֶּה מִבְּלִי מַחְלֹקֶת בּוֹ.

ה וְנִמְצָא בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה מָה שֶׁחוֹלֵק עָלָיו מָה שֶׁמּוֹרֶה כִּי הַמַּעֲשִׂים הַנִּרְאִים מִן הָאָדָם נְתוּנִים בִּרְשׁוּתוֹ וְהוּא בּוֹחֵר בָּהֶם בְּחֶפְצוֹ וְהֵם הוֹרִים בִּרְצוֹנוֹ וּבְחִירָתוֹ וע״כ הִתְחַיֵּב בִּגְמוּל וּבְעֹנֶשׁ עַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הָעֲבֵרָה וְהוּא מָה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים ל) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע וְאָמַר (שם) וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים וְאָמַר (מלאכי א) מִיֶּדְכֶם הָיְתָה זֹּאת וְאָמַר (איוב לא) כִּי פֹּעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וְאָמַר (משלי יט) אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ. וְכָל מָה שֶּׁיֵּשׁ בְּסִפְרֵנוּ מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמוּסָר מוֹרֶה עַל בֵּרוּר הָעִנְיָן הַזֶּה וְכֵן מָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ מִגְמוּל הָעֲבוֹדָה וְעֹנֶשׁ הָעֲבֵרָה הַכֹּל מוֹרֶה כִּי מַעֲשֵׂי הָאָדָם מֻנָּחִים אֵלָיו וְכִי כְּבוֹד הָאֱלֹהִים נָקִי מִטּוּבָתוֹ וְרָעָתוֹ וְצִדְקוֹתָיו וּמְעַוּוֹתָיו.

ו וְהָעִנְיָן אֶצְלִי קָשֶׁה וְהַפִּיק בֵּין שְׁנֵי הָעִנְיָנִים קָשֶׁה מְאֹד וְאִם יֵשׁ רְפוּאָה לַמַּדְוֶה הַזֶּה יִרָפְּאֵנִי הָאֵל מִמֶּנּוּ עַל יָדֶךָ.

ז אָמַר הַשֵּׂכֶל אֵין בְּמָה שֶׁזָּכַרְתָּ מִקְּשֵׁי הַהֶפֶק בֵּין שְׁנֵי אֵלּוּ הָעִנְיָנִים הַנִּמְצָאִים בַּסְּפָרִים גָּדוֹל מִמָּה שֶׁיִּמָּצֵא מִמֶּנּוּ בְּפֹעַל בְּדֶרֶךְ הַבְּחִינָה וְהוּא מָה שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים מִמַּעֲשֵׂי הָאָדָם שֶׁיִּהְיוּ כְּפִי דַּעְתּוֹ וְחֶפְצוֹ בְּקֶצֶת הָעִתִּים וְיִהְיוּ שֶׁלֹּא כִּרְצוֹנוֹ וְכַוָּנָתוֹ בְּקֶצָתָם.

ח וְהֵם יוֹרוּךָ כִּי יֵשׁ לַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה מֶמְשֶׁלֶת עָלָיו וְשֶׁהוּא תַּחַת מַאֲסָרוֹ יַתִּיר לוֹ מָה שֶׁיַּחְפֹּץ וְיִמְנָעֵהוּ מִמָּה שֶׁאֵינוֹ חָפֵץ וְיַרָאֶה לָךְ מִמֶּנּוּ גַּם זֶה בִּתְנוּעַת לְשׁוֹנוֹ וְשִׁמְעוֹ וּרְאוּתוֹ וַאֲנִי רוֹאֶה אח״כ שֶׁהַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ עוֹבְרִים עָלָיו כְּפִי מַעֲשָׂיו וּתְנוּעוֹתָיו לַעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וּלְהַמְרוֹתוֹ.

ט וּכְבָר אָרְכוּ מַחְלוֹקוֹת הַחֲכָמִים בְּאָפְנֵי הַהֶפֶק בֵּין הַהֶכְרֵחַ וְהַצֶּדֶק.

י מֵהֶם מִי שֶׁאָמַר כִּי כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֱנוֹשִׁיִּים הוֹלְכִים כְּחֵפֶץ הָאָדָם בָּהֶם וְיִכָּלְתּוֹ וְכֹחוֹ מָסַר אֱלֹהִים בְּיָדוֹ עִנְיְנֵיהֶם וְהִשְׁלִיטוֹ בָּהֶם וְכִי כְּבוֹד הָאֱלֹהִים נָקִי מֵהֶם וְעַל כֵּן הִתְחַיֵּב אֲלֵיהֶם הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ.

יא וּמֵהֶם מִי שֶׁמֵּשִׁיב הַמַּעֲשִׂים הָאֱנוֹשִׁיִּים וְזוּלָתָם אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְאָמַר כִּי כָּל תְּנוּעָה הַמִּתְחַדֶּשֶׁת בָּעוֹלָם מִמְּדַבֵּר וְדוֹמֵם הִיא בִּרְשׁוּת הַבּוֹרֵא ית׳ וּגְזֵרָתוֹ וְדִינוֹ וְתַחַת מַאֲסָרוֹ אֵין נִמְלָט מֵהֶם כְּשַׁעֲרָה לֹא פָּחוֹת מִמֶּנָּה וְלֹא לְמַעְלָה הֵימֶנָּה.

יב וְכַאֲשֶׁר הִקְשׁוּ עֲלֵיהֶם בְּדֶרֶךְ הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ אָמְרוּ עִנְיַן הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים צוּרָתוֹ וְלֹא מַהֲלְכֵי דִּינָיו וְהָאֱלֹהִים צַדִּיק וְלֹא יַעֲוֵל וְנֶאֱמָן בְּמָה שֶׁיַּעַד מִן הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ וְלֹא יַעֲבֹר נֶחְלְשׁוּ דִּעוֹתֵינוּ מֵהַשִּׂיג כֹּחַ הַדַּיָּת חָכְמָתוֹ וְצִדְקוֹ יוֹתֵר גָּלוּי וְחָסְדוּ נִרְאֶה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁנַּחְשְׁדֵהוּ בְּדִינָיו אֵין אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדָיו.

יג וּמֵהֶם מִי שֶׁרָאָה לְהַאֲמִין בִּשְׁתֵּי הַדֵּעוֹת הַהֶכְרֵחַ וְהַצֶּדֶק וְאָמְרוּ כִּי הַמַּעֲמִיק בָּהֶם אֵינוֹ נִצּוֹל מֵהֶטְא וּמִכְשׁוֹל עַל אֵיזֶה דֶּרֶךְ שֶׁיִּסְבֹּר אוֹתָם. וְאָמְרוּ הַנָּכוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה מִי שֶׁיַּאֲמִין כִּי הַמַּעֲשִׂים מֻנָּחִים לָאָדָם יִגְמֹל וְיֵעָנֵשׁ עֲלֵיהֶם וְנִשְׁתַּדֵּל בְּכָל אֲשֶׁר יוֹעִילֵנוּ אֵצֶל הַבּוֹרֵא בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים וְנִבְטַח בֵּאלֹהִים בִּטְחוֹן

מִי שֶׁהִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ כִּי מֻשְׂלָת כָּל הַמַּעֲשִׂים וְהַתְּנוּעוֹת וְהַתּוֹעֶלֶת וְהַנֶּזֶק בְּגִזְרַת ה׳ וּרְשׁוּתוֹ וּבְמַאֲמָרוֹ וְכִי לָאֵל ית׳ הַטַּעֲנָה הַנִּצַּחַת עַל הָאָדָם וְאֵין טַעֲנָה לָאָדָם עַל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ.

**יד** וְהַדַּעַת הַזֹּאת קְרוֹבָה אֶל דֶּרֶךְ הַהַצָּלָה מִכָּל אֲשֶׁר קָדַם זִכְרוֹ כִּי מִן הָאֱמֶת וְהַנְּכוֹנָה שֶׁנּוֹדֶה בַּסִּכְלוּת בַּדָּבָר הַזֶּה מֵחָכְמַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מִפְּנֵי חֲלִישׁוּת דַּעְתֵּנוּ וּמִמְּעוּט הַכָּרָתֵנוּ וּבְסִכְלוּתֵנוּ בּוֹ פָּנִים מֵאֲפְנֵי הַטּוֹבָה וְלָזֶה נֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְאִלּוּ הָיְתָה לָנוּ בָּעֲמְדֵנוּ עַל הַסּוֹד הַזֶּה הַקָּנָה הָיָה הַבּוֹרֵא מְגַלֶּה אוֹתָהּ לָנוּ.

**טו** וְהַדְּמְיוֹן הַקָּרוֹב בָּזֶה מָה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים מֵעִנְיַן חֲלַשׁ הָרְאוּת שֶׁאֵין לוֹ תּוֹעֶלֶת בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ עַד שֶׁיָּשִׂים מָסָךְ דַּק בֵּינוֹ וּבֵין עֵינָיו וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה הַחֹלִי בְּעֵינָיו יוֹתֵר גָּדוֹל תִּהְיֶה תַּקָּנָתוֹ בְּמָסָךְ יוֹתֵר עָבֶה וְכָל אֲשֶׁר יֵקַל הַחֹלִי מֵעֵינָיו יִהְיֶה הַמָּסָךְ הַדַּק יוֹתֵר רָאוּי לוֹ.

**טז** וְעוֹד כִּי אָנוּ רוֹאִים בְּרוֹב הַמְּלָאכוֹת הַגּוּפָנִיּוֹת פְּעֻלּוֹת אִלּוּ לֹא הָיֵינוּ רוֹאִים אוֹתָן בְּעֵינֵינוּ וְהָיָה דְּבָרָן מַגִּיעַ אֵלֵינוּ הָיֵינוּ מְמַהֲרִים לְהַכְזִיב הַמַּגִּיד בּוֹ עֲלֵיהֶן כְּמוֹ הָאוֹסְטְרוֹלוֹבִיי״ו שֶׁהוּא מֵאָזְנֵי הַחוֹזִים שֶׁאִלּוּ לֹא הִשַּׂגְנוּהוּ בִּרְאוּתֵנוּ וְיַגִּיד לָנוּ מַגִּיד צוּרָתוֹ וּדְמוּתוֹ וּמָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ מִתְנוּעוֹת הַגַּלְגַּלִּים וּמְקוֹמוֹת הַכּוֹכָבִים וְכִוּוּן הַשָּׁעוֹת שֶׁל כָּל עֵת וָעֵת מֵעִתֵּי הַשָּׁנָה וִידִיעַת מֶרְחַקֵּי הַדְּבָרִים הַחֲלוּקִים וְהָרְבֵּה מִן הַדְּבָרִים שֶׁאֵינָם יְדוּעִים לֹא נִתְבָּרְרָה בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ וְלֹא עָלְתָה בְּרַעְיוֹנֵנוּ צוּרָתוֹ.

**יז** וְכֵן מָה שֶׁהוּא יוֹתֵר קָרוֹב אֵלֵינוּ מִן הַכֵּלִים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם הֲמוֹן ב״א. הַפֶּלֶס,

**יח** כִּי לוּלֵא הַשָּׂגַת חוּשׁ רְאוּתֵנוּ אוֹתוֹ לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ שֶׁיִּשְׁקֹל שֶׁקֶל הַצֶּדֶק בְּמֹאזְנַיִם שֶׁאֶחָד מֵחֶלְקֵיהֶם יוֹתֵר אָרוֹךְ מִן הַשֵּׁנִי וּמִן הַתְּמַהּ שֶׁיִּשְׁקֹל בּוֹ שְׁקָלִים רַבִּים נֶחְלָקִים בְּחֶסֶר וּבְיֶתֶר בְּאֶבֶן אַחַת.

**יט** וּמָה שֶּׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בּוֹ ב״א יוֹתֵר תְּנוּעַת הָאֶבֶן הָעֶלְיוֹן מֵאַבְנֵי הָרֶחַיִם בְּסִבּוּב שָׁוֶה בְּאֶמְצָעִים חֲלָשִׁים מְנִיעִים אוֹתָם הַמַּיִם. וּכְשֶׁאָנוּ מַשְׁלִיכִים אֶבֶן קְטַנָּה בְּשֶׁטֶף הַמַּיִם הַנִּגָּרִים לֹא הָיָה מִתְעַכֵּב שָׁעָה עַד שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְתַחְתִּיתָם וּבָרַחַיִם מִמִּשְׁקַל הָאֶבֶן כְּפָלִים רַבִּים וְכֹחַ הָאֶמְצָעִים שֶׁיְּנוּעוּ הָרֶחַיִם בַּעֲבוּרָם פָּחוֹת מִכֹּחַ הַשֶּׁטֶף הָרַבֶּה. וְאִלּוּ הִגִּיד לָנוּ מַגִּיד וְלֹא הָיֵינוּ רוֹאִים הַדָּבָר בְּעֵינֵינוּ הָיֵינוּ מְמַהֲרִים לְהַכְחִישׁ וּלְהָשִׁיב עַל דְּבָרָיו.

**כ** וְזֶה מִפְּנֵי מְעוּט יְדִיעָתֵנוּ בִּיסוֹדֵי הַיְצִירָה וַחֲלִישׁוּת הַכָּרָתֵנוּ בְּשָׁרְשֵׁי הַנִּמְצָאִים וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם וְטִבְעֵיהֶם וּכְחוֹתָם הַמִּתְבּוֹדְדִים. וּמִי שֶׁהוּא בַּסִּכְלוּת אֲשֶׁר סִפַּרְנוּ בְּדָבָר שֶׁהוּא בֵּין יָדָיו תָּדִיר אֵין מִן הַתְּמַהּ שֶׁלֹּא יֵדַע מַהֲלְכֵי הַגּוֹזֵר וְהַצֶּדֶק מִמִּשְׁפְּטֵי הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה אֲשֶׁר הֵם נֶעֱלָמִים וְנַעֲלִים מִמָּה שֶׁזָּכַרְנוּ עַד אֵין קֵץ.

**כא** וּבְכָמוֹתוֹ אָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים קלא) ה׳ לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינַי וגו׳ וְאָמַר אַחַר זֶה מָה שֶּׁדּוֹמֶה לוֹ מֵהַמְּסֹר אֶל הָאֱלֹהִים בְּמַאֲמָרוֹ אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי׃

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק ט

**א** אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ כְּבָר נַחְמְתַּנִי בַּמֶּה שֶׁיֵּאַשְׁתַּנִי מֵהַשִּׂיג סוֹד הַדָּבָר הַזֶּה לְדַקּוּתוֹ וְעֹמֶק עִנְיָנוֹ אַךְ גִּלֵּה לִי סוֹד עִנְיָנִי וְהַכַּוָּנָה בְּהַעֲמָדָתִי בָּעוֹלָם הַזֶּה.

**ב** וְקָרֵב לִי צוּרַת הַהֶכְרֵחַ וְהַצֶּדֶק בְּכָל יְכָלְתְּךָ מִן הַדֶּרֶךְ הַקָּצָרָה וְלֹא יִהְיֶה עִנְיָנִי כְּעִנְיַן מִי שֶׁלֹּא הֵבִין אָפְנֵי טוֹבָתוֹ מִן הַמְּלָכִים (הממונים) כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַנִי. וְהוּא שֶׁבִּקְּשָׁת אֵיֵי הוֹדוּ עִיר אַחַת הִסְכִּימוּ יוֹשְׁבֶיהָ לְמַנּוֹת עֲלֵיהֶם אִישׁ נָכְרִי בְּכָל שָׁנָה וְכַאֲשֶׁר תִּשְׁלַם לוֹ הַשָּׁנָה יוֹצִיאוּהוּ מִבֵּינֵיהֶם וְיַחְזֹר עַל הָעִנְיָן אֲשֶׁר הָיָה עָלָיו קֹדֶם שֶׁיִּתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם. וְהָיָה בַּמִּתְמַנִּים עֲלֵיהֶם אִישׁ אֶחָד סָכָל לֹא יָדַע סוֹדָם בּוֹ וְקִבֵּץ מָמוֹנוֹת וּבָנָה אַרְמוֹנוֹת וְחִזְּקָם וְלֹא הוֹצִיא מֵעִירָם דָּבָר וְהִשְׁתַּדֵּל לְהָבִיא כָּל אֲשֶׁר הָיָה לוֹ חוּץ לָעִיר מָמוֹן וְאִשָּׁה וּבָנִים אֵלֶיהָ. וְכַאֲשֶׁר נִשְׁלְמָה לוֹ הַשָּׁנָה הוֹצִיאוּהוּ אַנְשֵׁי הָעִיר כַּהִיא נָעוּר וָרִיק מִן הַכֹּל וְהִפְרִידוּ בֵּינוֹ וּבֵין כָּל מָה שֶׁבָּנָה וְקָנָה תְּחִלָּה וְסוֹף וְלֹא מָצָא בְּצֵאתוֹ מְאוּמָה מִכָּל מָה שֶׁהָיָה לוֹ בָּעִיר וְחוּצָה לָהּ וְהָיָה מִתְחָרֵט וּמִתְאַבֵּל עַל טָרְחוֹ וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בְּמָה שֶׁבָּנָה וְקִבֵּץ וְהָיָה לְזוֹלָתוֹ.

**ג** וְאַחַר כָּךְ הִסְכִּימָה דַּעְתָּם לְמַנּוֹת עֲלֵיהֶם אִישׁ נָכְרִי נִלְבָּב וְנָבוֹן וְכַאֲשֶׁר נִתְמַנָּה עֲלֵיהֶם בָּחַר מֵהֶם אִישׁ אֶחָד וְהֵטִיב אֵלָיו וְשָׁאַל אוֹתוֹ עַל מִנְהֲגֵי הָאֲנָשִׁים וְדָתֵיהֶם עִם מִי שֶׁנִּתְמַנָּה עֲלֵיהֶם קֹדֶם וּגְלָה לוֹ סוֹדָם וְדַעְתָּם בּוֹ. וְכַאֲשֶׁר יָדַע הַדָּבָר לֹא נִתְעַסֵּק בִּמְאוּמָה מִמָּה שֶׁנִּתְעַסֵּק בּוֹ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר זָכַרְנוּ אַךְ הִשְׁתַּדֵּל וְטָרַח לְהוֹצִיא כָּל דָּבָר יָקָר שֶׁהָיָה בָּעִיר הַהִיא לְעִיר אַחֶרֶת וְשָׁם כָּל מִכְמַנָּיו וּמַחְמַדָּיו בְּזוֹלָתָם (בזולתה) וְלֹא בָּטַח בִּגְדֻלָּתָם וּבְכִבּוּדָם וְהָיָה בֵּין הָאֶבֶל וְהַשִּׂמְחָה כָּל יְמֵי עָמְדוֹ בָּעִיר מִתְאַבֵּל בִּמְהִירוּת יְצִיאָתוֹ מֵאִתָּם וְעַל שֶׁמָּצָא בְּעִינָיו מָה שֶׁמּוֹצִיא מִן הַחֲמוּדוֹת כִּי אִם הָיָה עוֹמֵד הָיָה מוֹצִיא יוֹתֵר. וְהָיָה שָׂמֵחַ בְּצֵאתוֹ מְהֵרָה מִמֶּנָּה לְהִתְיַשֵּׁב בְּמָקוֹם אֲשֶׁר שָׁם חֲמוּדוֹתָיו וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּאָפְנֵי תּוֹעֲלוֹתָיו וּמִינֵי הֲנָאוֹתָיו בְּלֵב שָׁלֵם וְנֶפֶשׁ בְּטוּחָה וְהַתְמָדַת עִנְיָן.

ד וּכְשֶׁשָּׁלְמָה שְׁנָתוֹ לֹא דָּאַג עַל צֵאתוֹ מֵאִתָּם אַף מִהֵר לַדָּבָר בְּשִׂמְחַת לֵב וּבְסֵבֶר פָּנִים מְשַׁבֵּחַ מַעֲשֵׂהוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ וְהָלַךְ לְטוֹבָה רַבָּה וְכָבוֹד גָּדוֹל בְּשִׂמְחָה מַתְמֶדֶת וְשָׂמֵחַ בְּשָׁנֵי הָעִנְיָנִים וְהִגִּיעַ אֶל תַּאֲוָתוֹ בְּשָׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת.

ה וַאֲנִי יְרֵאָה שֶׁיִּקְרֵנִי מִקְרֶה הַכְּסִיל אֲשֶׁר יָגַע בְּשָׁנֵי הָעִנְיָנִים וְהִכְסִיד בְּשָׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת. וְכֵיוָן שֶׁחַנַּנִי הָאֵל אוֹתְךָ הוֹרֵנִי וְהַרְאֵנִי עִנְיָנִי וּמָה שֶׁעָמַדְתָּ עָלָיו מִסּוֹד דְּבָרִי וְאָפְנֵי תַּקָּנָתוֹ (תקנתי).

ו אָמַר הַשֵּׂכֶל כְּבָר סִפַּרְתָּ בַּמָּשָׁל שֶׁהַבֵּאת צוּרַת עָמְדְךָ בָּעוֹלָם וְכִי עִנְיָנְךָ בּוֹ כְּעִנְיָן הַמְּלָכִים (הממונים) אֲשֶׁר זָכַרְתָּ וּכְבָר הִתְבָּרֵר אֶצְלְךָ גְּרוּתְךָ וּמְהִירוּת יְצִיאָתְךָ וְאַתָּ צְרִיכָה שֶׁתַּעֲשֶׂה מָה שֶׁעָשָׂה הַנִּלְבָּב הַנָּבוֹן שֶׁיִּהְיֶה עִנְיָנְךָ כְּעִנְיָנוֹ וְאִם תִּשְׁי מִמֶּנּוּ אֵין לְךָ תּוֹעֶלֶת בִּדְבָרַי וְלֹא הֻנָּאָה בְּמִלִּיצָתִי.

ז אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ לוּלֵי חֶפְצִי בַּדָּבָר לֹא הָיִיתִי חוֹקֶרֶת עַל מָה שֶׁנֶּעֱלַם מִמֶּנִּי מֵעִנְיָנִי.

ח אָמַר הַשֵּׂכֶל אֲבָל סוֹד דְּבָרְךָ שֶׁהַבּוֹרֵא בְּרָאֲךָ מִלֹּא דָּבָר בִּכְלַל מָה שֶׁבָּרָא מִן הַגְּרָמִים הָרוּחָנִיִּים וְרָצָה לְנַשְּׂאֲךָ וּלְהָרִים מַעֲלָתְךָ עַד מַעֲלַת סְגֻלָּתוֹ וּבְחִירָיו וּבָרָיו מִן הַקְּרוֹבִים אֶל אוֹר כְּבוֹדוֹ לְטוֹב לְךָ וּלְחֶסֶד עִמָּךְ וְלֹא הָיִית רְאוּיָה לָזֶה אֶלָּא אַחַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים.

ט אֶחָד מֵהֶם הָסֵר מִמְּךָ הָאִוֶּלֶת מֵעָלֶיךָ וְהָאִיר לְךָ בְּדַעְתּוֹ.

י וְהַב׳ נַסּוֹתְךָ וּבְחָנְךָ אִם תִּבְחֲרִי בַּעֲבוֹדָתוֹ אוֹ בְּהַמְרוֹתוֹ.

יא וְהַשְּׁלִישִׁי מְיַסְּרֵךְ (מוסרך) בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּסִבְלְךָ עוֹל עֲבוֹדָתוֹ בּוֹ לְהַעֲלוֹתְךָ אֶל מַעֲלַת הָעֶלְיוֹנִים הַסּוֹבְלִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים קיג) בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ. וְלֹא יִתָּכֵן לְךָ זֶה וְאַתְּ עַל עִנְיָנְךָ הָרִאשׁוֹן.

יב וּמֵחָכְמַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה בָּרָא לְךָ הָעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל אֲשֶׁר בּוֹ מִקּוֹפֵא וְצוֹמֵחַ וְחַי עַל סֶדֶר מְתֻקָּן וְהַנְהָגָה נְכוֹנָה וְהַכֹּל מְתֻקָּן לְתוֹעַלְתְּךָ וּבָחַר לְךָ מִסְגֶּלֶת יְסוֹדוֹתָיו הֵיכָל מְתֻקָּן דּוֹמֶה לָעוֹלָם בְּשָׁרָשָׁיו וְתוֹלְדוֹתָיו וּתְכוּנָתוֹ וּפָתַח לְךָ בּוֹ חֲמִשָּׁה שְׁעָרִים אֶל הָעוֹלָם וְהִפְקִיד עֲלֵיהֶם חֲמִשָּׁה שׁוֹעֲרִים מִנֶּאֱמָנָיו. וְהַשְּׁעָרִים הֵם כְּלֵי הַחוּשִׁים הָעֵינַיִם וְהָאָזְנַיִם וְהָאַף וְהַלָּשׁוֹן וְהַיָּדַיִם. וְהַשּׁוֹעֲרִים הֵם הַחוּשִׁים הַחֲמִשָּׁה הַמְשֻׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם וְהֵם חוּשׁ הָרְאוּת וְחוּשׁ הַשְּׁמַע וְהָרֵיחַ וְהַטַּעַם וְהַמִּשּׁוּשׁ אֲשֶׁר בָּהֶם תַּגִּיעִי אֶל כָּל תּוֹעֲלוֹתַיִךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהֵכִין לְךָ בְּתוֹךְ הַהֵיכָל אַרְבָּעָה מַעֲלוֹת לְאַרְבָּעָה נְגִידִים לְהַנְהִיגוֹ וְהֵם הַמּוֹחַ וְהַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַבֵּיצִים.

יג וְתִקֵּן בְּתוֹכוֹ עוֹד אַרְבָּעָה אוֹצָרוֹת לְאַרְבָּעָה פְּקִידִים. רְצוֹנִי לוֹמַר הַכֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ וְהַכֹּחַ הַמַּחְזִיק וְהַכֹּחַ הַמְעַכֵּל וְהַכֹּחַ הַדּוֹחֶה. וְאוֹצְרוֹתָם וּמִשְׁכְּנוֹתָם הֵם שְׁתֵּי מְרֵרוֹת הַשְּׂחָרָה וְהָאֲדָמָה. וְהַלֵּחָה הַלְּבָנָה וְהַדָּם.

יד לְתַקָּנַת הַהֵיכָל וּפִזּוּר הָעֲבָדִים מִבֵּית וּמִבַּחוּץ לְעָבְדוֹ וּלְשָׁמְרוֹ. הַפָּנִימִיִּים הַמְּעַיִם וְהַגִּידִים וְהַמֵּיתָרִים וְהָעֲצַבִּים וְהָעוֹרְקִים. וְהַחִיצוֹנִיִּים הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם וְהַלָּשׁוֹן וְהָרֵחַם וְהַשִּׁנַּיִם וְהַצִּפָּרְנַיִם וְהַדּוֹמֶה לָהֶם.

טו הֵכִין לְךָ אַחַר כֵּן קְשָׁרִים וּמְצוּעִים בֵּין הָרוּחָנִיּוּת וּבֵין הַגַּשְׁמִיּוּת. וְהֵם הַדָּם הַנּוֹבֵעַ וְהַחֹם הַטִּבְעִי וְהָרוּחַ הַחַיּוּנִי. וּאח״כ חִבְּרְךָ אֶל הַהֵיכָל הַזֶּה חִבּוּר מְתֻקָּן וּקְשָׁרְךָ אֵלָיו קֶשֶׁר מְסֻדָּר בִּיכָלְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁיַּשְׁלִימוּ לְךָ הַשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֲשֶׁר זָכַרְתִּי לָךְ.

טז וְהֵכִין לְךָ לְצָרְכְּךָ שְׁנֵי יוֹעֲצִים וְהִפְקִיד עֲלֵיהֶם שְׁנֵי סוֹפְרִים וְנָתַן לָךְ מִן הָעֲבָדִים וְהַמְשַׁמְּשִׁים בְּצָרְכְּךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

יז וְהַשְּׁנֵי יוֹעֲצִים הָאֶחָד מֵהֶם הוּא הַשֵּׂכֶל הַמּוֹרֶה אוֹתְךָ מָה שֶׁיֵּשׁ בִּרְצוֹן הָאֵל וְהַיּוֹעֵץ הַשֵּׁנִי תַּאֲוָתְךָ אֲשֶׁר תַּשִּׂיאֲךָ וּתְסִיתֵךְ בְּמָה שֶׁתַּקְצִיף ה׳ אֱלֹהִים בּוֹרְאֶךָ בּוֹ.

יח וְהַשְּׁנֵי סוֹפְרִים אֶחָד מֵהֶם כּוֹתֵב מַעֲשֶׂיךָ הַטּוֹבִים בַּסֵּתֶר וּבַגָּלוּי וּבַמַּצְפּוּן וּבַנִּרְאֶה עַל יְדֵי הַמְשֻׁתַּמְּשִׁים בּוֹ מִכָּל מִי שֶׁקָּדַם זִכְרוֹ מִן הַשּׁוֹעֲרִים וְהַנְּגִידִים וְהַפְּקִידִים וְהָעֲבָדִים וְהַיּוֹעֲצִים וְהַמְּשָׁרְתִים וְהַשְּׁמָשִׁים. וְהַסּוֹפֵר הַשֵּׁנִי הוּא כּוֹתֵב הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים עַל הַדֶּרֶךְ הַנִּזְכָּר בַּמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים.

יט וְהַמְּשָׁרְתִים וְהַשְּׁמָשִׁים הֵם הַמִּדּוֹת הַנַּפְשִׁיּוֹת כְּהַשְׂמְחָה וְהַדְּאָגָה וְהַשָּׁשׂוֹן וְהַיָּגוֹן וְהַזִּכָּרוֹן וְהַשִּׁכְחָה וְהַחָכְמָה וְהַסִּכְלוּת וְהַגְּבוּרָה וְהַמֹּרֶךְ וְהַנְּדִיבוּת וְהַכִּילוּת וְהָעֹשֶׁר וְהָרֵישׁ וְהַבֹּשֶׁת וְהָעַזּוּת וְהַתִּקְוָה וְהַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַהֲנָאָה וְהַצַּעַר וְהַנֹּאָה וְהָעֲנָוָה וְהַשְּׂרָרָה וְהַשִּׁפְלוּת, וְהָרִבּוּי כָּאֵלּוּ מִמָּה שֶׁאַתְּ מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בָּהֶם בְּמַצְפוּנֵךְ.

כ וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ צִוָּה הַשּׁוֹעֲרִים וְהַנְּגִידִים וְהַפְּקִידִים וְהָעֲבָדִים וְהַיּוֹעֲצִים וְהַמְּשָׁרְתִים וְהַשַּׁמָּשִׁים לִשְׁמֹעַ לְךָ וְלַעֲמֹד לְמִצְוָתְךָ עַד קֵץ יָדוּעַ אֶלָּא בְּעִנְיָנִים מְיֻחָדִים בָּאָדָם (בְּאָרָם) לָהֶם בְּעֵת הִתְחַבְּרוּתָם אֵלַיִךְ וְהֵם עִנְיַן הַהֶכְרֵחַ וּמְקוֹם הַגְּזֵרָה.

כא וְהִתִּיר לְךָ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֻלָּם בְּתַקָּנַת גּוּפְךָ וּבְכָל מָה שֶׁהִשְׁלִיטְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ בעוה״ז עַל פָּנִים יְדוּעִים וּבְעִנְיָנִים מְיֻחָדִים וְהֵם כָּל הַמִּצְוֹת הַשִּׂכְלִיּוֹת וְהַשִּׁמְעִיּוֹת וְהַמֻּתָּרוֹת.

כב וְאָמַר לְךָ כָּל אֲשֶׁר שַׂמְתִּיו בְּיָדְךָ וְהִשְׁלַטְתִּיךָ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בעוה״ז אַל יַשִּׂיאֲךָ כִּי לֹא יוֹסִיף לְךָ בְּעַצְמֶךָ מְאוּמָה וְלֹא יִגְרַע וְלֹא תַּגִּיעַ אֵלַיִךָ מִמֶּנּוּ הֲנָאָה וְלֹא צַעַר אַךְ הֵם דְּבָרִים מִתְחַדְּשִׁים עַל גּוּפְךָ מִבַּיִת אוֹ מִחוּץ אֵין דָּבָר מֵהֶם לְצָרְכֶּךָ. וְהֵם מִמְּךָ כְּשֶׁלְיָא מִן הַוָּלָד וְכִקְלִפַּת הַבֵּיצָה מִן הָאֶפְרוֹחַ.

כג וְאִם תָּבִינִי וְתַשְׂכִּילִי כַּוָּנָתִי בָּךְ וְטוֹבָתִי עָלַיִךְ וְתִבְחֲרִי בַּעֲבוֹדָתִי וְתִרְחֲקִי מֵהַמְרוּתִי בְּהַנְהָגַת כָּל מָה שֶׁהִשְׁלַטְתִּיךְ בּוֹ אַעֲלֶךְ אֶל הַגְּדוּלָה שֶׁבְּמַעֲלוֹת בְּחִירַי וּסְגֻלָּתִי וַאֲקָרֵבְךָ אֶל רַחֲמַי וַאלְבִּישֵׁךְ זִיו כְּבוֹדִי. וְאִם תִּבְחֲרִי בְּהַמְרוּתִי אֶעֱנָשֵׁךְ עִנֻּשׁ גָּדוֹל וַאֲעַנֵּךְ עִנּוּי אָרוֹךְ.

כד וְאִם תִּסְכְּלִי אָפְנֵי הַשִּׁמּוּשׁ בָּהֶם בְּאֶחָד מִן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר חִיַּבְתִּיךְ בָּהֶם בַּעֲבוֹדָתִי מִפְּנֵי טִרְדָּתֵךְ בְּגוּפֵךְ וְעִסְקֵךְ (ועסקיו) אֲשֶׁר נִסִּיתִיךְ בָּהֶם. הִנֵּה יִחַדְתִּי לָךְ יוֹעֵץ חָכָם נֶאֱמָן כְּשֶׁתִּשְׁאֲלִי עֲצָתוֹ יוֹרֶה אוֹתָךְ וְאִם תִּתְעַלְּמִי יְעִירֵךְ. וְהוּא הַשֵּׂכֶל הִתְיַצֵּי עִמּוֹ בְּכָל דְּבָרַיִךְ כִּי הוּא יְצִוּךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הָעוֹמְדִים לְפָנַיִךְ בְּאָפְנֵי עֲבוֹדָתוֹ וְתִשְׂבְּנָה הַמִּדּוֹת הַמְגֻנּוֹת מִשֶּׁבָּחוֹת. כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָרוֹפֵא הֶחָכָם שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּסַמִּים שֶׁדַּרְכָּם לְהַזִּיק בְּתוֹעֶלֶת הַגּוּפוֹת כַּסַּמִּים הַמְּמִיתִים וְזוּלָתָם.

כה וְאִם תִּהְיֶה עַל הַדַּעַת הַזֹּאת וְתַגְבִּירִי שִׂכְלֵךְ וְתִשָּׁמְעִי לַעֲצָתוֹ יִכְתֹּב סוֹפֵר הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים כָּל תְּנוּעוֹתַיִךְ הַמֻּתָּרוֹת בְּכֹלֶל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים וְתִהְיֶינָה נוֹסָפוֹת עֲלֵיהֶם וְיִהְיוּ כָּל שַׁמָּשַׁיִךְ עוֹזְרִים לָךְ בַּעֲבוֹדָתִי.

כו וְאִם תַּמְרִי אֶת עֲצָתוֹ וְתִטֵּי לְדַעַת הַיּוֹעֵץ הַשֵּׁנִי שֶׁהוּא כְּנֶגְדּוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו וְתִשְׁתַּמְּשִׁי בָּהֶם כַּאֲשֶׁר יִיעָצֵךְ תָּשׁוּבָנָה מִדּוֹתַיִךְ הַמְּשֻׁבָּחוֹת מְגֻנּוֹת כָּרוֹפֵא הַכְּסִיל אֲשֶׁר יָמִית בַּסַּמִּים הַמּוֹעִילִים מִפְּנֵי סִכְלוּתוֹ בְּאָפְנֵי שִׁמּוּשָׁם, וְיִכְתֹּב סוֹפֵר הָרָעוֹת כָּל תְּנוּעוֹתַיִךְ הַמֻּתָּרוֹת בִּכְלַל רָעוֹתַיִךְ וְתִהְיֶינָה נוֹסָפוֹת עֲלֵיהֶם.

כז וְתִמְצְאִי עוֹזְרַיִךְ וְשַׁמָּשַׁיִךְ וּמְשָׁרְתַיִךְ וְכָל מִי שֶׁתִּפְגְּעִי בּוֹ מַסְפִּימִים עַל רְצוֹנֵךְ וּמְפִיקִים חֶפְצֵךְ וְתוֹסִיפִי בָּהֶם שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן.

כח וְכָל זֶה צָדֵק מִבּוֹרְאֵךְ עַל בַּחֲרֵךְ הַמְּרוֹתוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ אוֹ עֲבוֹדָתוֹ מֵהַמְרוֹתוֹ בְּמַצְפּוּנֵךְ וּבְכַוָּנָתֵךְ בְּסִתְרֵךְ.

כט כִּי הַנִּגְלֶה וְהַנִּסְתָּר מִמֵּךְ שָׁוִים אֶצְלוֹ וְהוּא יִגְמְלֵךְ עַל מָה שֶׁהִשְׁקִיף עָלָיו מִמֵּךְ מִכָּל זֶה. וְאִם נֶעְלַם מב״א הֲלֹא תִּרְאֶה כִּי הַדַּיָּן הוּא דָּן כְּפִי מַה שֶּׁנִּתְקַיֵּם אֶצְלוֹ אִם בְּעֵדִים אוֹ בְּחוּשָׁיו וְאִם הָיָה מִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ מָה שֶּׁיֵּשׁ בַּמַּצְפּוּנִים הָיָה דָּן עָלָיו וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁיִדִּיעָתוֹ בַּכֹּל שָׁוָה מִן הַדִּין הוּא שֶׁיִּשְׁפֹּט כְּפִי יְדִיעָתוֹ כמ״ש הַכָּתוּב (דברים כט) הַנִּסְתָּרוֹת לַה׳ אֱלֹהֵינוּ וְגוֹ׳.

ל וּכְשֶׁיִּרְצֶה הַבּוֹרֵא לְהָעִיר אוֹתָךְ וּלְהוֹכִיחֵךְ יְצַוֶּה אֶחָד מִן הַמְּשָׁרְתִים לְהִסְתַּלֵּק מֵעֲבוֹדָתֵךְ וְיֵחֶלֶה הָאֵבֶר הַהוּא מִגּוּפֵךְ אוֹ שְׁנַיִם אוֹ כֻּלָּם וְיֵחֶלֶה וְיִדְוֶה עַד עֵת יָדוּעַ. וְאִם תְּקִיצִי וְתָשׁוּבִי אֵלָיו יְצַוֵּהוּ לָשׁוּב לַעֲבוֹדָתֵךְ וירפא [וְיִרְפָּא] גּוּפֵךְ וְיָשׁוּב לְעִנְיָנוֹ הָרִאשׁוֹן כמ״ש הַכָּתוּב (תהלים קז) אֱוִילִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וגו׳ כָּל אֹכֶל תְּתַעֵב נַפְשָׁם וגו׳ וַיִּזְעֲקוּ אֶל ה׳ וגו׳ יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיִרְפָּאֵם וגו׳.

לא וְכַאֲשֶׁר יִשְׁלְמוּ יְמֵי נְסִיּוֹנֵךְ בעוה״ז יְצַוֶּה הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה כָּל מִי שֶׁזָּכַרְנוּ מִן הַשָּׂעִרִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהָעֲבָדִים וְהַמְּשָׁרְתִים לָשׁוּב מֵעָלַיִךְ וְיִנָּתְקוּ הַקְּשָׁרִים וְהַמְצוּעִים אֲשֶׁר בֵּינֵךְ וּבֵין גּוּפֵךְ וְתָשׁוּבִי אֶל עִנְיָנֵךְ הָרִאשׁוֹן וְיִשָּׁאֵר גּוּפֵךְ אֵין תְּנוּעָה לוֹ וְלֹא הַרְגָּשָׁה. וְיָשׁוּב גַּם הוּא לְעִנְיָנוֹ הָרִאשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (קהלת יב) וְיָשָׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. וְיֵרָאֶה לָךְ פְּנִקְסֵי מַעֲשַׂיִךְ וּמַחְשְׁבוֹתַיִךְ וַחֲפָצַיִךְ וּמָה שֶּׁבַּחַרְתְּ וְהִטְרַדְתְּ נַפְשֵׁךְ בּוֹ בְּעוֹלָמֵךְ וְיִהְיֶה הַגְּמוּל כְּפִיהוּ.

לב וּכְבָר הִזְהִירְךָ עַל זֶה וְהִתְרָה בָּךְ עַל יְדֵי שְׁלוּחָיו וּנְבִיאָיו וְתוֹרָתוֹ הַנֶּאֱמָנָה כמ״ש הֶחָכָם (משלי כב) הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים כִּי נָעִים כִּי תִשְׁמְרֵם בְּבִטְנֶךָ וגו׳ הֲלֹא כְתַבְתִּי לְךָ שָׁלִישִׁים בְּמוּעֲצֹת וָדַעַת לְהוֹדִיעֲךָ קְשֹׁט אִמְרֵי אֱמֶת לְהָשִׁיב אֲמָרִים אֱמֶת לְשֹׁלְחֶיךָ׃

## שער שלישי - שער עבודת האלוהים · פרק י

א אָמְרָה הַנֶּפֶשׁ כְּבָר הֲבִינוֹתִי מַאֲמָרְךָ וְהִקַּשְׁבְתִּי לְכָל מָה שֶׁזָּכַרְתָּ וַאֲנִי מִתְחַנֶּנֶת אֶל כְּבוֹדְךָ שֶׁתְּבָאֵר לִי הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר אֶשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בַּמִּשְׁבָּח וּבַמְּגֻנֶּה בְּמִדּוֹתַי אֲשֶׁר בְּהִשְׁתַּמְּשִׁי בָּהֶן שָׁם יְשַׁבְּחוּנִי עֲלֵיהֶן וְיוֹדוּ שִׁמּוּשִׁי בָּהֶן.

ב אָמַר הַשֵּׂכֶל מִדּוֹתַיִךְ רַבּוֹת אַזְכִּיר לָךְ מֵהֶן מָה שֶּׁנִּזְדַּמֵּן לִי בְּקִצָּרָה.

**ג** וְהוּא שֶׁבְּמִדּוֹתַיִךְ שְׁתֵּי מִדּוֹת הֵם הַשִּׂמְחָה וְהָאֲבֶל וְהֵם זֶה כְּנֶגֶד זֶה וְאָפְנֵי הַשִּׂמּוּשׁ בַּשִּׂמְחָה כְּשֶׁתִּבְטְחִי בַּהֲנָאָה קַיֶּמֶת תָּמִיד וְלֹא תִּתְעָרֵב בָּהּ תּוּגָה וְלֹא יֵאָרַע לָךְ פֶּגַע הַתִּירִי הַמִּדָּה הַזֹּאת אֲבָל מְקוֹם הַשִּׂמּוּשׁ בָּאֵבֶל כִּי יִפְּגְּשֵׁךְ דָּבָר מְצַעֵר קַיָּם תָּמִיד וְאֵין בָּךְ יְכֹלֶת לִדְחוֹתוֹ וְלֹא פָּנִים לְהִתְפָּרֵד מִמֶּנּוּ הַתִּירִי ג״כ מִדַּת הָאֵבֶל וְהִשְׁתַּמְּשִׁי בָּהּ.

**ד** וּבְכֻלָּל מִדּוֹתַיִךְ שְׁתֵּי מִדּוֹת וְהֵן הַמּוֹרָא וְהַתִּקְוָה. וּמְקוֹם הַמּוֹרָא שֶׁתִּהְיִי בְּעִנְיָן שֶׁמֵּבִיא אֶל הָעִנְיָן שֶׁיְּצַעֲרֵךְ וְלֹא תִּהְיֶה לָךְ אַחֲרִיתוֹ טוֹבָה וְאֵין בָּךְ כֹּחַ וְיכֹלֶת לִדְחוֹתוֹ מֵעָלַיִךְ.

**ה** אַךְ מְקוֹם הַתִּקְוָה שֶׁתִּשְׁתַּדְּלִי בַּהַקְדָּמוֹת הַמְּבִיאוֹת הַטּוֹבָה אֲלֵיכִי וּמְחַיְּבוֹת לָךְ הַנְּעִימוּת מִבְּלִי מוֹנֵעַ מֵהֶן וְלֹא דָּבָר שֶׁיַּבְדִּיל בֵּינְךְ וּבֵינֵיהֶן בַּעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹת שֶׁצִּוָּה הָאֵל לַעֲשׂוֹתוֹ מִפְּנֵי טוּב אַחֲרִיתוֹ.

**ו** וּבְכֻלָּל מִדּוֹתַיִךְ שְׁתֵּי מִדּוֹת הַגְּבוּרָה וְהַמֶּרְכָּז וּמְקוֹם הַשִּׂמּוּשׁ בִּגְבוּרָה בְּפִגּוּעַ בְּאוֹיְבֵי ה׳ לְהַלְחֵם בָּם וּסְבוֹל כָּל עֹצֶב וְכָל נְסָיוֹן בְּרָצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וּרְצוֹן חֲסִידָיו כמ״ש (תהלים מד) כִּי עָלֶיךָ הָרַגְנוּ כָל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה וְאָמַר (שם קמא) יֶהֱלְמֵנִי צַדִּיק חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי.

**ז** אַךְ מְקוֹם הַמֶּרְכָּז בְּפִגּוּעַ בְּאוֹהֲבֵי ה׳ שֶׁלֹּא לְהִלָּחֵם בָּם וּבְאַנְשֵׁי עֲבוֹדָתוֹ וְשֶׁתִּתְאַחֲרִי מֵעֲמֹד כְּנֶגֶד מוֹכִיחֵךְ בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טוֹבָתֵךְ כמ״ש (מלכים ב כב) יַעַן רַךְ לְבָבְךָ וַתִּכָּנַע מִפְּנֵי ה׳.

**ח** וּבְכֻלָּל מִדּוֹתַיִךְ שְׁתֵּי מִדּוֹת הַבּוּשָׁת וְהָעַזּוּת וּמְקוֹם הַבּוּשָׁת בְּהַמְרוֹת הַמֵּטִיב לָךְ בְּטוֹבָתוֹ עַל פָּנָיו וּבֵין יָדָיו וּבְהוֹכִיחוֹ אוֹתָךְ בְּעֵדָיו הַטּוֹבִים וְהָרָעִים וּפְגִיעַת נְבִיאָיו כמ״ש (יחזקאל מג) בֶּן אָדָם הַגֵּד אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת וְיִכָּלְמוּ מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם וְגו׳ וְאָמַר (עזרא ט) אֱלֹהַי בּוֹשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי וְגו׳.

**ט** וּמְקוֹם מִדַּת הָעַזּוּת בְּפִגִּיעַת הָרְשָׁעִים וְאַנְשֵׁי הָעֲבֵרוֹת וְהַחוֹלְקִים עַל הָאֱמֶת וּלְצַוּוֹת בַּחֶסֶד וּלְהַזְהִיר מִן הַגְּנוּת וּלְהוֹבִישׁ הַחוֹטְאִים וּלְהוֹכִיחַ הַקַּטָנִים וְהַגְּדוֹלִים כמ״ש (ישעיה נ) שַׂמְתִּי פָנַי כַּחַלָמִישׁ וְגו׳.

**י** וְכֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת הַכַּעַס וְהָרָצוֹן וּמְקוֹם הַכַּעַס בִּנְטוֹת מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת וּמִדִּין הַצֶּדֶק וְהַגְּבָרַת הַשֶּׁקֶר עַל הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו.

**יא** וּמְקוֹם הָרָצוֹן בְּהַפִּיל כָּל הַדְּבָרִים עַל אוֹפַנֵּיהֶם וּבְהַנָּחָם עַל מְכוֹנֵיהֶם וּבְלֶכֶת בִּדְרָכֵי הָאֱמֶת בָּהֶם.

**יב** וְכֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת הָרַחֲמִים וְהָאַכְזָרִיּוּת מְקוֹם הָרַחֲמִים עַל הַדַּלִּים וְהָעֲנִיִּים וְהַחוֹלִים וְהַפּוֹרְשִׁים מִן הָעוֹלָם וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אָפְנֵי טוֹבוֹתָיו וּמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַנְהִיג עַצְמוֹ וְהָאָסוּר בְּיַד אוֹיְבוֹ וּמִי שֶׁפָּקַד טוֹבָה רַבָּה וְהַמִּתְחָרֵט עַל עֲוֹנוֹתָיו וְהַבּוֹכֶה עַל מָה שֶׁעָבַר מֵחַטָּאָיו מִירְאָתוֹ אֶת עֹנֶשׁ הָאֱלֹהִים.

**יג** וּמְקוֹם הָאַכְזָרִיּוּת בְּהִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים וְהִנָּקֵם מִן הַמַּשְׁחִיתִים בָּאָרֶץ כמ״ש הַכָּתוּב (דברים יט) לֹא תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וְגו׳.

**יד** וְכֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת הַגַּאֲוָה וְהָעֲנָוָה מְקוֹם הַגַּאֲוָה וְהַגֹּבַהּ כְּשֶׁתִּפְגְּעִי בְּכוֹפְרִים בֵּאלֹהִים וּבְנוֹטִים מֵעָלָיו אַל תִּשְׁפְּלִי וְאַל תִּכָּנְעִי לָהֶם שֶׁלֹּא תֵּרָאִי כְּמַצְדֶּקֶת אוֹתָם וְנוֹטָה אַחַר דֵּעוֹתָם הַמַּשְׁחִיתוֹת אַךְ הַתִּירִי מִדַּת הַגַּאֲוָה וְהַגֹּבַהּ הַמּוֹרָה עַל הֵפֶךְ דַּעְתָּם וּמְעוּט רְצוֹנֵךְ בָּהֶם כַּאֲשֶׁר יָדַעְתְּ מֵעִנְיַן מָרְדְּכַי וְהָמָן.

**טו** וּמְקוֹם הַשִּׂמּוּשׁ בָּעֲנָוָה בְּפִגִּיעָתֵךְ אָדָם חָסִיד וְנָבָר וְיֵרֵא אֱלֹהִים וְחָכָם בְּתוֹרָתוֹ וּמִתְעַסֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלַיִךְ טוֹבָה וָחֶסֶד וְאַתְּ חַיֶּבֶת לְגוֹמְלוֹ עָלֶיהָ כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁגָּדְלוּ וְעָצְמוּ טוֹבוֹתָיו מִגְּמוּלֵךְ עֲלֵיהֶם. וְכֵן שֶׁתִּקְחִי הַדִּין לֵאלֹהִים מֵעַצְמֵךְ כמ״ש (ויקרא כו) אוֹ אָז יִכָּנַע לְבָבָם הֶעָרֵל וְגו׳.

**טז** וְכֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת הָאַהֲבָה וְהַשִּׂנְאָה מְקוֹם הָאַהֲבָה לְמִי שֶׁמַּסְכִּים עִמָּךְ עַל עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וְעַל מִי (מה) שֶׁיִּשְׁמְחֵךְ בְּאַחֲרִית עִנְיָנֵךְ.

**יז** וּמְקוֹם הַשִּׂנְאָה לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל רְצוֹן הָאֱלֹהִים וְעָמַד כְּנֶגֶד אַנְשֵׁי הָאֱמֶת וְהֶבְיאֵךְ אֶל מָה שֶׁמַּקְצִיף בּוֹרְאֵךְ כמ״ש (משלי כח) עֹזְבֵי תוֹרָה יְהַלְלוּ רָשָׁע וְשֹׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּרוּ בָם.

**יח** וְכֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת הַנְּדִיבוּת וְהַכְּילוּת וּמְקוֹם הַנְּדִיבוּת לָשׂוּם כָּל דָּבָר בִּמְקוֹמוֹ וְלָתֵת לְכָל בַּעַל מִדָּה חֲמוּדָה מִן הַמָּמוֹן וְהַחָכְמָה כְּפִי מָה שֶׁרָאוּי לוֹ כמ״ש (שם ג) אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו בִּהְיוֹת לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת וְאָמַר (שם ה) יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה.

**יט** וּמְקוֹם הַכְּילוּת עַל הָאַכְזָרִים וְהַפָּתָאִים וּמִי שֶׁאֵינָם מַכִּירִים אֶת עַצְמָם וְלֹא עֵרֶךְ הַטּוֹבָה עֲלֵיהֶם כמ״ש (שם ט) יִסֹּר לֵץ לֵקַח לוֹ קָלוֹן וּמוֹכִיחַ לְרָשָׁע מוּמוֹ וְאָמְרוּ ז״ל כָּל הָעוֹשֶׂה טוֹב לְמִי שֶׁאֵינוֹ מַכִּירוֹ כְּאִלּוּ זוֹרֵק אֶבֶן לְמַרְקוּלִיס.

**כ** וְכֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת הָעַצְלָה וְהַחֲרִיצוּת מְקוֹם הַשִּׂמּוּשׁ בָּעַצְלָה בַּתַּאֲוֹת הַבַּהֲמִיּוֹת אֲשֶׁר הֲנָאוֹתֵיהֶם חוֹלְפוֹת מִן הָאָדָם וְיִשָּׁאֵר עָלָיו חֶרְפָּתָם בעוה״ז וְעָנְשָׁם לעוה״ב.

כא וּמְקוֹם הַחֲרִיצוּת בַּהֲנָאוֹת הָרוּחָנִיּוּת וּמַעֲשִׂים שֶׁמִּתְכַּוְּנִים בָּהֶם לְהַגִּיעַ אֶל רְצוֹן הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי לִשְׁמֹר מִצְוֹתֶיךָ.

כב וּמָה שֶּׁזָּכַרְתִּי בַּשַּׁעַר הַזֶּה דַּי לַבּוֹחֵר בְּדֶרֶךְ הַיְשָׁרָה וּמְבַקֵּשׁ הָאֱמֶת לַעֲצמוֹ וְחָפֵץ בַּחָכְמָה לְמַעֲנָה.

כג וְהָאֵל יָפֵק אוֹתָנוּ אֶל דַּרְכֵי עֲבוֹדָתוֹ בְּרַחֲמָיו אָמֵן:

נִשְׁלַם שַׁעַר הַשְּׁלִישִׁי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

## שער רביעי - שער הביטחון · הקדמה

**א בְּבִטָּחוֹן עַל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ.**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁקָּדַם מַאֲמָרֵנוּ בְּחִיּוּב קַבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים רָאִיתִי לְהָבִיא אַחֲרָיו מָה שֶׁהוּא צָרִיךְ יוֹתֵר מִכָּל הַדְּבָרִים לְעוֹבֵד הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ וְהוּא הַבִּטָּחוֹן עָלָיו בְּכָל דְּבָרָיו בַּעֲבוּר מָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ מִן הַתּוֹעָלִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּעִנְיַן הַתּוֹרָה וּבְעִנְיַן הָעוֹלָם.

ב וְתוֹעֲלוֹתָיו בּוֹ בְּתוֹרָתוֹ:

ג מֵהֶן מְנוּחַת נַפְשׁוֹ וּבִטָּחוֹנוֹ עַל אֱלֹהָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁהָעֶבֶד חַיָּב לִבְטֹחַ עַל אֲדוֹנָיו מִפְּנֵי שֶׁאִם אֵינֶנּוּ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים בּוֹטֵחַ בְּזוּלָתוֹ וּמִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּזוּלַת יְיָ מֵסִיר הָאֱלֹהִים הַשְׁגָּחָתוֹ מֵעָלָיו וּמַנִּיחַ אוֹתוֹ בְּיַד מִי שֶׁבָּטַח עָלָיו וְיִהְיֶה כְּמִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ירמיה ב יג) כִּי שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת בֹּארֹת נִשְׁבָּרִים וְגוֹ', וְאָמַר (תהלים קו כ) וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב, וְאָמַר הַכָּתוּב (ירמיה יז ז) בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְהָיָה ה' מִבְטַחוֹ, וְאָמַר (תהלים מ ה) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר שָׂם ה' מִבְטַחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים וְשָׂטֵי כָזָב, וְאָמַר (ירמיה יז ה) אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן ה' יָסוּר לִבּוֹ.

ד וְאִם יִבְטַח עַל חָכְמָתוֹ וְתַחְבּוּלוֹתָיו וְכֹחַ גּוּפוֹ וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ יִיגַע לָרִיק וְיֶחֱלָשׁ כֹּחוֹ וְתִקָּצֵר תַּחְבּוּלָתוֹ מֵהַשִּׂיג חֻפְצוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (איוב ה יג) לוֹכֵד חֲכָמִים בְּעָרְמָם, וְאָמַר (קהלת ט יא) שַׁבְתִּי וְרָאָה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, כִּי לֹא לַקַּלִּים הַמֵּרוֹץ וְלֹא לַגִּבּוֹרִים הַמִּלְחָמָה וְגוֹ', וְאָמַר (תהלים לד יא) כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי ה' וְגוֹ'.

ה וְאִם יִבְטַח בְּרוֹב עָשְׁרוֹ יוּסַר מִמֶּנּוּ וְיִשָּׁאֵר לְזוּלָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (איוב כז יט) עָשִׁיר יִשְׁכַּב וְלֹא יֵאָסֵף עֵינָיו פָּקַח וְאֵינֶנּוּ, וְאָמַר (משלי כג ד) אַל תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר מִבִּינָתְךָ חֲדָל, וְאָמַר (משלי כג ה) הֲתָעִיף עֵינְךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וְגוֹ', וְאָמַר (ירמיה יז יא) בַּחֲצִי יָמָיו יַעַזְבֶנּוּ וְגוֹ'.

ו אוֹ תִּמָּנַע מִמֶּנּוּ הֲנָאָתוֹ בּוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר הֶחָכָם (קהלת ו ב) וְלֹא יַשְׁלִיטֶנּוּ הָאֱלֹהִים וְגוֹ', וְיִהְיֶה אֻצְלוֹ פִּקָּדוֹן שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ מִן הַפְּגָעִים עַד שֶׁיָּשׁוּב לְמִי שֶׁהוּא רָאוּי לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (קהלת ב כו) וְלַחוֹטֵא נָתַן עִנְיַן לֶאֱסֹף וְלִכְנֹס לָתֵת לְטוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים, וְאָמַר (איוב כז יז) יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ וְכֶסֶף נָקִי יַחֲלֹק. וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה הַמָּמוֹן סִבַּת רָעָתוֹ וְאָבְדַן נַפְשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (קהלת ה יב) יֵשׁ רָעָה חוֹלָה רָאִיתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ.

ז וּמֵהֶם שֶׁהַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים יְבִיאֻנּוּ הַבִּטָּחוֹן עָלָיו:

ח שֶׁלֹּא יַעֲבֹד זוּלָתוֹ.

ט וְשֶׁלֹּא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יֵחֵל לִבְנֵי אָדָם.

י וְלֹא יַעַבְדֵם לְהִתְרַצּוֹת אֲלֵיהֶם.

יא וְלֹא יַחֲנִיף לָהֶם.

יב וְלֹא יַסְכִּים עִמָּהֶם בְּבִלְתִּי עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים.

יג וְלֹא יַפְחִידֵהוּ עִנְיָנָם.

יד וְלֹא יִירָא מִמַּחְלְקוֹתָם.

טו אֲבָל יִתְפַּשֵּׁט מִבִּגְדֵי טוֹבוֹתָם וְטַרַח הוֹדָאָתָם וְחוֹבַת תַּגְמוּלָם.

**טז** וְאִם יוֹכִיחַ אוֹתָם לֹא יִזָּהֵר בְּכִבּוּדָם.

**יז** וְאִם יַכְלִימֵם לֹא יֵבוֹשׁ מֵהֶם.

**יח** וְלֹא יִיפֶּה לָהֶם הַשֶּׁקֶר.

**יט** כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנָּבִיא (ישעיה נ ז) וַה׳ אֱלֹהִים יַעֲזָר לִי עַל כֵּן לֹא נִכְלָמְתִּי עַל כֵּן שַׂמְתִּי פָנַי כַּחַלָּמִישׁ וָאֵדַע כִּי לֹא אֵבוֹשׁ, וְאָמַר (יחזקאל ב ו) אַל תִּירָא מֵהֶם וּמִדִּבְרֵיהֶם אַל תִּירָא, וְאָמַר (יחזקאל ב ו) מִדִּבְרֵיהֶם אַל תִּירָא וּמִפְּנֵיהֶם אַל תֵּחָת, וְאָמַר (ירמיה א ח) אַל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם, וְאָמַר (ירמיה א יז) אַל תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם, וְאָמַר (יחזקאל ג ט) כְּשָׁמִיר חָזָק מִצֹּר נָתַתִּי מִצְחֶךָ וְגוֹ׳.

**כ** וּמֵהֶן שֶׁהַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים יְבִיאֵהוּ בְּטָחוֹנוֹ לְפָנוֹת אֶת לִבּוֹ מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם וּלְיַחֵד לְבָבוֹ לְעִנְיְנֵי הָעֲבוֹדָה.

**כא** וְיִהְיֶה דּוֹמֶה בִּמְנוּחַת נַפְשׁוֹ וְרוֹחַב לִבּוֹ וּמְעוּט דַּאֲגָתוֹ לְעִנְיְנֵי עוֹלָמוֹ לְבַעַל הָאַלְכִּימְיָה וְהוּא הַיּוֹדֵעַ לְהַפֵּךְ הַכֶּסֶף לְזָהָב וְהַנְּחֹשֶׁת וְהַבְּדִיל לְכֶסֶף עַל יְדֵי חָכְמָה וּמַעֲשֶׂה.

**כב** וְעוֹד כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים יֵשׁ לוֹ עָלָיו יִתְרוֹן בַּעֲשָׂרָה דְּבָרִים:

**כג** תְּחִלָּתָם שֶׁבַּעַל הַכִּימְיָה צָרִיךְ לִדְבָרִים מְיֻחָדִים לַמְּלָאכָה לֹא יִגְמַר לוֹ דָּבָר זוּלָתָם וְלֹא יִמְצָאֵם בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם. וְהַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים טָרְפוֹ מֻכָנָה לוֹ מִכָּל סִבָּה מִסִּבּוֹת הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים ח ג) לְמַעַן הוֹדִעֲךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם וְגוֹ׳, כִּי הַסִּבּוֹת אֵינָן נִבְצָרוֹת מִמֶּנּוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם כַּאֲשֶׁר יָדַעְתָּ מִדַּבֵּר אֵלְיָהוּ עִם הָעוֹרְבִים וְעִם הָאִשָּׁה הָאַלְמָנָה וְעַגַת רְצָפִים וְצַפַּחַת הַמַּיִם וּדְבַר עֹבַדְיָהוּ עִם הַנְּבִיאִים שֶׁאָמַר (מלכים א׳ יח יג) וַאֲחִבָּא מִנְּבִיאֵי ה׳ מֵאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְּעָרָה וַאֲכַלְכְּלֵם לֶחֶם וָמָיִם, וְאָמַר (תהלים לד יא) כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי ה׳ לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב, וְאָמַר (תהלים לד י) יִרְאוּ אֶת ה׳ קְדֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו.

**כד** וְהַשֵּׁנִי כִּי בַּעַל הַכִּימְיָה צָרִיךְ לְמַעֲשִׂים וְלִמְלָאכוֹת לֹא יִשְׁלַם לוֹ חֶפְצוֹ זוּלָתָם וְאֶפְשָׁר שֶׁיְּמִיתוּהוּ רֵיחָם וַעֲשָׁנָם עִם הַתְמָדַת הָעֲבוֹדָה וְאֹרֶךְ הַיְגִיעָה בָּהֶם לַיְלָה וְיוֹמָם. וְהַבּוֹטֵחַ בָּאֵל בְּבִטְחָה מֵהַפְגָּעִים וְלִבּוֹ בָּטוּחַ מִמְּצֹא הָרָעוֹת וְכָל אֲשֶׁר יִבְאֶנּוּ מֵאֵת הָאֱלֹהִים יִהְיֶה לוֹ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וְטַרְפּוֹ בָּא אֵלָיו בְּמְנוּחָה וְהַשְׁקֵט וְשַׁלְוָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים כג ב) בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי.

**כה** וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי בַּעַל הַכִּימְיָה אֵינוֹ מַאֲמִין עַל סוֹדוֹ זוּלָתוֹ מִיְּרֵאָתוֹ עַל נַפְשׁוֹ. וְהַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים אֵינֶנּוּ יָרֵא מִשּׁוּם אָדָם בְּבִטְחוֹנוֹ אֲבָל הוּא מִתְפָּאֵר בּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים נו יב) בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם לִי.

**כו** וְהָרְבִיעִי כִּי בַּעַל הַכִּימְיָה אֵינוֹ נִמְלָט מֵהַזְּמַן מֵהַזְּהָב וְהַכֶּסֶף הַרְבֵּה לְעֵת צָרְכּוֹ אוֹ שֶׁלֹּא יַזְמִין מֵהֶם כְּלוּם אֶלָּא כְּפִי שֶׁיַּסְפִּיק לְזַמַּן מוּעָט. וְאִם יַזְמִין מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה יִהְיֶה כָּל יָמָיו מְפַחֵד עַל נַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יֹאבַד מִמֶּנּוּ בְּמִינֵי סִבּוֹת הָאֲבֵדָה וְלֹא יִשְׁקֹט לִבּוֹ וְלֹא תָּנוּחַ נַפְשׁוֹ מִפַּחְדּוֹ עָלָיו מֵהַמֶּלֶךְ וְהָעָם. וְאִם לֹא יַזְמִין מֵהֶם אֶלָּא לְמַלֹּאת מַחְסוֹרוֹ זְמַן מֻעָט אֶפְשָׁר שֶׁיִּבָּצֵר מִמֶּנּוּ הַמַּעֲשֶׂה בְּעֵת הַצֹּרֶךְ הַגָּדוֹל אֵלָיו מִפְּנֵי הִמָּנַע סִבָּה מִסִּבּוֹתָיו מִמֶּנּוּ. וְהַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים בְּטָחוֹנוֹ חָזָק בֵּאלֹהִים שֶׁיִּטְרִיחַ אוֹתוֹ כִּרְצוֹנוֹ בְּעֵת שֶׁיִּרְצֶה וּבְמָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה כַּאֲשֶׁר יַטְרִיחַ הָעֲבָר בְּרֶחֶם אִמּוֹ וְהָאֶפְרוֹחַ בְּתוֹךְ הַבֵּיצָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מָקוֹם מְפֻלָּשׁ לְהִכָּנֵס אֵלָיו מִמֶּנּוּ דָּבָר מְחוּצָה וְהָעוֹף בָּאֲוִיר וְהַדָּגִים בַּמַּיִם וְהַנִּמְלָה הַקְּטַנָּה עִם חֲלִישׁוּתָהּ וְיִבָּצֵר הַטָּרֵף מֵהָאֲרִי עִם תָּקְפּוֹ בְּקִצַּת הַיָּמִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד יא) כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְגוֹ׳, וְאָמַר (משלי י ג) לֹא יַרְעִיב ה׳ נֶפֶשׁ צַדִּיק וְגוֹ׳, וְאָמַר (תהלים לז כה) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם.

**כז** וְהַחֲמִישִׁי שֶׁבַּעַל הַכִּימְיָה תַּחַת יִרְאָה וָפַחַד עַל מְלַאכְתּוֹ מִן הַגְּדוֹל וְעַד הַקָּטֹן שֶׁבָּעָם. וְהַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים יִירָאוּהוּ הַגְּדוֹלִים וְנִכְבְּדֵי בְּנֵי אָדָם אַף הַחַיּוֹת וְהָאֲבָנִים מְבַקְּשִׁים רְצוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִזְמוֹר (תהלים צא א) יוֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן עַד אַחֲרִיתוֹ וְאוֹמֵר (איוב ה יט-כ) בְּשֵׁשׁ צָרוֹת יַצִּילֶךָּ וּבְשֶׁבַע לֹא יִגַּע בְּךָ רָע בְּרָעָב פָּדְךָ מִמָּוֶת עַד סוֹף הָעִנְיָן.

**כח** וְהַשִּׁשִּׁי שֶׁבַּעַל הַכִּימְיָה אֵינוֹ בָּטוּחַ מֵהֶחָלָיִים וְהַמַּדְוִים שֶׁמִּתְעָרְבִין עָלָיו שִׁמְחָתוֹ בְּעָשְׂרוֹ וְאֵינָם מַנִּיחִין אוֹתוֹ לֶהָנוֹת מִמָּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְלֹא לְהִתְעַנֵּג בְּמָה שֶׁהִשִּׂיגָה יָדוֹ. וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ בָּטוּחַ מִן הַמַּדְוִים וְהֶחָלָיִים אֶלָּא עַל דֶּרֶךְ הַכַּפָּרָה אוֹ עַל דֶּרֶךְ הַתְּמוּרָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ ל) וְיִעֲפוּ נְעָרִים וְיִגָּעוּ וּבַחוּרִים כָּשׁוֹל יִכָּשֵׁלוּ, וְאָמַר (ישעיה מ לא) וְקוֵי ה׳ יַחֲלִיפוּ כֹחַ וְגוֹ׳, וְאָמַר (תהלים לז יז) כִּי זְרוֹעוֹת רְשָׁעִים תִּשָּׁבַרְנָה וְגוֹ׳.

**כט** וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁבַּעַל הַכִּימְיָה אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יַגִּיעַ אֶל מְזוֹנוֹ בְּמָה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלוֹ מִן הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה הָאֹכֶל נִמְצָא בְּעִירוֹ בְּקִצַּת הָעִתִּים כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ז יט) כַּסְפָּם בַּחוּצוֹת יַשְׁלִיכוּ, וְאָמַר (צפניה א יח) גַּם כַּסְפָּם גַּם זְהָבָם לֹא יוּכַל לְהַצִּילָם. וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ לֹא יְבַצֵּר מִמֶּנּוּ מְזוֹנוֹ בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם

עַד סוֹף יָמָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ה כ) בְּרָעָב פָּדְךָ מִמָּוֶת וְגוֹ', וְאָמַר (תהלים כג א) ה' רֹעִי לֹא אֶחְסָר וְגוֹ', וְאָמַר (תהלים לז יט) לֹא יֵבֹשׁוּ בְּעֵת רָעָה וּבִימֵי רְעָבוֹן יִשְׂבָּעוּ.

ל וְהַשְּׁמִינִי שֶׁבַּעַל הַכִּימְיָה אֵינָנּוּ מִתְעַכֵּב בְּשׁוּם מָקוֹם מִיְּרָאתוֹ שֶׁמָּא יִתְגַּלֶּה סוֹדוֹ. וְהַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים בְּבִטְחָה בְּאַרְצוֹ וּבִמְנוּחַת נֶפֶשׁ בִּמְקוֹמוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז ג) בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, וְאָמַר (תהלים לז כט) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אֶרֶץ וְיִשְׁכְּנוּ לָעַד עָלֶיהָ.

לא וְהַתְּשִׁיעִי שֶׁבַּעַל הַכִּימְיָה לֹא תְלַוֶּנּוּ הַכִּימְיָה שֶׁלּוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ וְלֹא יַשִּׂיג בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה זוּלַת הַבִּטָּחוֹן מִן הָרֵישׁ וְהַצֶּרֶךְ לִבְנֵי אָדָם. וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ יְלַוֶּנּוּ גְּמוּל בִּטְחוֹנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לב י) וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ, וְאָמַר (תהלים לא כ) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וְגוֹ'.

לב וְהָעֲשִׂירִי שֶׁבַּעַל הַכִּימְיָה אִם יְוַדַּע עִנְיָנוֹ תִּהְיֶה סִבַּת מוֹתוֹ מִפְּנֵי שֶׁמָּה שֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל וְטוֹרֵחַ בּוֹ הֵפֶךְ הַנְהָגַת הָעוֹלָם וּמַנְהִיג הַכֹּל יַשְׁלִיט עָלָיו מִי שֶׁיִּמְיתֵהוּ כְּשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַעֲלִים אֶת סוֹדוֹ. וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ כַּאֲשֶׁר יְוַדַּע בִּטְחוֹנוֹ יִגְדַּל בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת וִיכַבְּדוּהוּ בְּנֵי אָדָם וְיִתְבָּרְכוּ בְּקִרְבָתוֹ וּבִרְאִיָּתוֹ וְיִהְיֶה גּוֹרָם לְתַקָּנַת עִירוֹ וְלִדְחוֹת הַפְּגָעִים מֵעַל אַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י כה) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, וּכְעִנְיַן לוֹט בְּצוֹעַר.

לג וּמִתּוֹעֶלֶת הַבִּטָּחוֹן בַּה' בְּעִנְיַן הַתּוֹרָה:

לד כִּי הַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ אִם הוּא בַּעַל מָמוֹן יְמַהֵר לְהוֹצִיא חוֹבוֹת הָאֱלֹהִים וְחוֹבוֹת בְּנֵי אָדָם מִמָּמוֹנוֹ בְּנֶפֶשׁ חֲפֵצָה וְרוּחַ נְדִיבָה. וְאִם אֵינֶנּוּ בַּעַל מָמוֹן יִרְאֶה כִּי חֶסְרוֹן הַמָּמוֹן טוֹבָה מִטּוֹבוֹת הַמָּקוֹם עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ מֵעָלָיו הַחוֹבוֹת שֶׁהוּא חַיָּב בָּהֶם לֵאלֹהִים וְלִבְנֵי אָדָם בַּעֲבוּרוֹ וּמְעוּט טִרְדַּת לִבּוֹ בִּשְׁמִירָתוֹ וְהַנְהָגָתוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל אֶחָד מִן הַחֲסִידִים שֶׁהָיָה אוֹמֵר הַמָּקוֹם יַצִּילֵנִי מִפְּזִוּר הַנָּפֶשׁ. אָמְרוּ לוֹ מָה הוּא פְּזִוּר הַנָּפֶשׁ? אָמַר שֶׁיִּהְיֶה לִי מָמוֹן בְּרֹאשׁ כָּל נָהָר וּבְרֹאשׁ כָּל קְרָיָה, וְהוּא מָה שֶׁאָמְרוּ ז"ל (משנה אבות ב ז) מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְאָגָה, וְאָמְרוּ (משנה אבות ד א) אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ.

לה וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ יַשִּׂיג תּוֹעֶלֶת הַמָּמוֹן רְצוֹנִי לוֹמַר פַּרְנָסָתוֹ וְתִמָּנַע מִמֶּנּוּ טִרְדַּת הַמַּחְשָׁבָה שֶׁל בַּעַל הַמָּמוֹן וְהַתְמָדַת דַּאֲגָתוֹ לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם מְתוּקָה שְׁנַת הָעֹבֵד אִם מְעַט וְאִם הַרְבֵּה יֹאכַל וְהַשָּׂבָע לָעָשִׁיר אֵינֶנּוּ מַנִּיחַ לוֹ לִישׁוֹן (קהלת ה יא).

לו וּמֶהֶן כִּי הַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ לֹא יִמְנָעֶנּוּ רֹב הַמָּמוֹן מִבִּטּוֹחַ בַּיְיָ מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶנּוּ סוֹמֵךְ עַל הַמָּמוֹן וְהוּא בְּעֵינָיו כְּפִקָּדוֹן צֵוָּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עַל פָּנִים מְיֻחָדִים וּבְעִנְיָנִים מְיֻחָדִים לִזְמַן קָצוּב. וְאִם יַתְמִיד קִיּוּמוֹ אֶצְלוֹ לֹא יִבְעַט בַּעֲבוּרוֹ וְלֹא יַזְכִּיר טוֹבָתוֹ לְמִי שֶׁצִּוָּה לָתֵת לוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא יְבַקֵּשׁ עָלָיו גְּמוּל הוֹדָאָה וְשֶׁבַח אֲבָל הוּא מוֹדֶה לְבוֹרְאוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר שָׂמָהוּ סִבָּה לַטּוֹבוֹת.

לז וְאִם יֹאבַד הַמָּמוֹן מִמֶּנּוּ לֹא יִדְאַג וְלֹא יֵאָבֵל לְחֶסְרוֹנוֹ אַךְ הוּא מוֹדֶה לֵאלֹהָיו בְּקַחְתּוֹ פִּקָּדוֹנוֹ מֵאִתּוֹ כַּאֲשֶׁר הוֹדָה בִּנְתִינָתוֹ לוֹ וְיִשְׂמַח בְּחֶלְקוֹ וְאֵינֶנּוּ מְבַקֵּשׁ הֶזֵּק זוּלָתוֹ וְלֹא יַחְמֹד אָדָם בְּמָמוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי יג כה) צַדִּיק אֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ.

לח אַף תּוֹעֲלוֹת הַבִּטָּחוֹן בָּעוֹלָם:

לט מֵהֶן מְנוּחַת הַלֵּב מִן הַדְּאָגוֹת הָעוֹלָמִיּוֹת.

מ וְהַשַּׁלְוָה מִנִּדְנוּד הַנָּפֶשׁ וְצַעֲרָהּ לְחֶסְרוֹן תַּאֲוֹתֶיהָ הַגּוּפִיּוֹת.

מא וְהוּא בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה וּבְשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ירמיה יז ז) בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְהָיָה ה' מִבְטַחוֹ, וְאָמַר (ירמיה יז ח) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְגוֹ'.

מב וּמֶהֶן מְנוּחַת הַנָּפֶשׁ מִלֶּכֶת בַּדְּרָכִים הָרְחוֹקִים אֲשֶׁר הִיא מְכִלָּה הַגּוּפוֹת וּמְמַהֶרֶת הַשְׁלָמַת יְמֵי הַחַיִּים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קב כד) עִנָּה בַדֶּרֶךְ כֹּחִי קִצַּר יָמָי.

מג וְנֶאֱמַר עַל אֶחָד מִן הַפְּרוּשִׁים כִּי הָלַךְ אֶל אֶרֶץ רְחוֹקָה לְבַקֵּשׁ הַטֶּרֶף בִּתְחִלַּת פְּרִישׁוּתוֹ וּפָגַע אָדָם אֶחָד מֵעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בָּעִיר אֲשֶׁר הָלַךְ אֵלֶיהָ. אָמַר לוֹ הַפָּרוּשׁ כַּמָּה אַתֶּם בְּתַכְלִית הָעִוָּרוֹן וּמְעוּט הַהֶבְנָה בַּעֲבוֹדַתְכֶם לַכּוֹכָבִים. אָמַר לוֹ הָאַמְגּוּשִׁי וּמָה אַתָּה עוֹבֵד? אָמַר לוֹ הַפָּרוּשׁ אֲנִי עוֹבֵד הַבּוֹרֵא הַיָּכוֹל, הַמְכֻלְכָּל הָאֶחָד, הַמִּטְרִיחַ, אֲשֶׁר אֵין כָּמוֹהוּ. אָמַר לוֹ הָאַמְגּוּשִׁי פָּעָלְךָ סוֹתֵר אֶת דְּבָרֶיךָ. אָמַר לוֹ הַפָּרוּשׁ וְהֵיאַךְ? אָמַר לוֹ אִלּוּ הָיָה מָה שֶׁאָמַרְתָּ אֱמֶת, הָיָה מַטְרִיחֲךָ בְּעִירְךָ, כְּמוֹ שֶׁהִטְרִיחֲךָ הֵנָּה, וְלֹא הָיִיתָ טוֹרֵחַ לָבוֹא אֶל אֶרֶץ רְחוֹקָה כָּזֹאת. וְנִפְסְקָה טַעֲנַת הַפָּרוּשׁ וְשָׁב לְאַרְצוֹ וְקִבֵּל הַפְּרִישׁוּת מִן הָעֵת הַהִיא וְלֹא יָצָא מֵעִירוֹ אַחַר כָּךְ.

מד וּמֶהֶן מְנוּחַת הַנָּפֶשׁ וְהַגּוּף מִן הַמַּעֲשִׂים הַקָּשִׁים וְהַמְּלָאכוֹת הַמְיַגְּעוֹת אֶת הַגּוּפוֹת וַעֲזוֹב עֲבוֹדַת הַמְּלָכִים וְחֻקֵּיהֶם וַחֲמַס אַנְשֵׁיהֶם.

מה וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ הוּא תּוֹבֵעַ מִסְּבוֹת הַטֶּרֶף מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יוֹתֵר מְנוּחָה לְגוּפוֹ וְשֵׁם טוֹב לוֹ וּפְנַאי לְלִבּוֹ וּמָה שֶׁהוּא מֵפִיק יוֹתֵר לְחוֹבוֹת תּוֹרָתוֹ עִם יֶתֶר אֱמוּנָתוֹ כִּי הַסִּבָּה לֹא תּוֹסִיף לוֹ בְּחֵקוֹ וְלֹא תְּחַסְּרֵהוּ מִמָּנוּ מְאוּמָה אֶלָּא בִּגְזֵרַת הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עה ז-ח) לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים, וְאָמַר (תהלים כג ב) בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי.

מו וּמֵהֶן מְעוּט צַעַר נַפְשׁוֹ בְּמִסְחָרוֹ וְאִם תִּתְעַכֵּב אֶצְלוֹ פְּרַקְמַטְיָא אוֹ אִם לֹא יוּכַל לִגְבּוֹת חוֹבוֹ אוֹ אִם יִפָּגְעֵהוּ חֹלִי בְּגוּפוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מְתַקֵּן עִנְיָנוֹ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ וּבוֹחֵר לוֹ טוֹב יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא בּוֹחֵר לְעַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סב ו) אַךְ לֵאלֹהִים דּוֹמִי נַפְשִׁי כִּי מִמֶּנּוּ תִקְוָתִי.

מז וּמֵהֶן שִׂמְחָתוֹ בְּכָל עִנְיָן שֶׁיֵּעָתֵק אֵלָיו וְאִם יִהְיֶה כְּנֶגֶד טִבְעוֹ מִפְּנֵי בִּטְחוֹנוֹ בֵּאלֹהִים שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה לוֹ אֶלָּא הַטּוֹב לוֹ בְּכָל עִנְיָן כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה הָאֵם הַחוֹמֶלֶת לְבִנָּהּ בִּרְחִיצָתוֹ וְחִתּוּלוֹ וּקְשִׁירָתוֹ וְהַתָּרָתוֹ עַל כָּרְחוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים קלא ב) אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל עָלַי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי.

מח וְכֵיוָן שֶׁבֵּאַרְתִּי מִתּוֹעֲלוֹת הַבִּטָּחוֹן בֵּאלֹהִים וַהֲנָאוֹתָיו בַּתּוֹרָה וּבָעוֹלָם מָה שֶּׁנִּזְדַּמֵּן לִי אֲבָאֵר עַתָּה מֵעִנְיַן הַבִּטָּחוֹן שִׁבְעָה דְּבָרִים:

מט אֶחָד מֵהֶם מָה הוּא הַבִּטָּחוֹן. וְהַשֵּׁנִי בְּסִבּוֹת הַבִּטָּחוֹן עַל הַבְּרוּאִים. וְהַשְּׁלִישִׁי בְּבֵאוּר הַהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָן יִתְחַיֵּב הַבִּטָּחוֹן בֵּאלֹהִים וְחִיּוּב הָעֵסֶק בַּסִּבּוֹת. וְהָרְבִיעִי בְּבֵאוּר הַדְּבָרִים אֲשֶׁר בָּהֶם יִהְיֶה הַבִּטָּחוֹן וְחִיּוּב שִׁבְחוֹ וּגְנוּתוֹ בָּהֶם. וְהַחֲמִישִׁי בַּהֶפְרֵשׁ שֶׁיֵּשׁ בֵּין עֵסֶק הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים בְּסִבּוֹת הַטֶּרֶף וּבֵין עֵסֶק מִי שֶׁאֵינוֹ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים בָּהֶם. וְהַשִּׁשִּׁי בְּבֵאוּר חִיּוּב גְּנוּת דַּעַת הָאוֹמְרִים בַּאֲרִיכוּת הַתַּאֲוּוֹת בָּעוֹלָם וּמְיַחֲלִים נַפְשׁוֹתָם בְּקִבָּלַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים כְּשֶׁיַּגִּיעוּ לְחֶפְצָם בּוֹ וְהֵם בַּעֲלֵי הַמַּשְׂכּוֹנוֹת. וְהַשְּׁבִיעִי בְּמַפְסִידֵי הַבִּטָּחוֹן בֵּאלֹהִים וְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְדַבֵּר בְּעִנְיַן הַבִּטָּחוֹן וּלְקַצֵּר בַּחֲלָקָיו.

## שער רביעי - שער הביטחון · פרק א

א אַךְ מַהוּת הַבִּטָּחוֹן הִיא מְנוּחַת נֶפֶשׁ הַבּוֹטֵחַ וְשֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ סָמוּךְ עַל מִי שֶׁבָּטַח עָלָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַנָּכוֹן לוֹ בָּעִנְיָן אֲשֶׁר יִבְטַח עָלָיו כְּפִי יְכָלְתּוֹ וְדַעְתּוֹ בְּמָה שֶׁמַּפִּיק טוֹבָתוֹ.

ב אֲבָל הָעִקָּר אֲשֶׁר בַּעֲבוּרוֹ יִהְיֶה הַבִּטָּחוֹן מִן הַבּוֹטֵחַ וְאִם יִפָּקֵד לֹא יִמְצָא הַבִּטָּחוֹן הוּא שֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ בָּטוּחַ בְּמִי שֶׁיִּבְטַח בּוֹ שֶׁיְּקַיֵּם מָה שֶׁאָמַר וְיַעֲשֶׂה מָה שֶׁעָרַב וְיַחְשֹׁב עָלָיו הַטּוֹב בְּמָה שֶׁלֹּא הִתְנָה לוֹ וְלֹא עָרַב עֲשׂוֹהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂהוּ נְדָבָה וָחֶסֶד.

## שער רביעי - שער הביטחון · פרק ב

א אַךְ הַסִּבּוֹת אֲשֶׁר בָּהֶן יִתְכֵּן הַבִּטָּחוֹן מֵהַבּוֹטֵחַ עַל הַבְּרוּאִים הֵן שֶׁבַע.

ב אַחַת מֵהֶן הָרַחֲמִים וְהַחֶמְלָה וְהָאַהֲבָה. כִּי הָאָדָם כְּשֶׁהוּא יוֹדֵעַ בַּחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא מְרַחֵם וְחוֹמֵל עָלָיו יִבְטַח בּוֹ וְתָנוּחַ נַפְשׁוֹ עָלָיו בְּכָל מָה שֶׁיִּטְרִיחֵהוּ מִעִנְיָנָיו.

ג וְהַשֵּׁנִית שֶׁיִּהְיֶה יוֹדֵעַ בּוֹ עִם אַהֲבָתוֹ שֶׁאֵינֶנּוּ מִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ וְלֹא מִתְעַצֵּל בְּחֶפְצוֹ אֲבָל הוּא יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל וּמַסְכִּים לַעֲשׂוֹתוֹ. כִּי אִם לֹא יִתְבָּרֵר לוֹ מִמֶּנּוּ כָּל זֶה לֹא יִהְיֶה בִּטְחוֹנוֹ עָלָיו שָׁלֵם מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הִתְעַלְּמוּתוֹ וְרִפְיוֹנוֹ בְּחֶפְצוֹ.

ד וְכַאֲשֶׁר יִתְקַבְּצוּ לַבּוֹטֵחַ מִמִּי שֶׁבָּטַח בּוֹ שְׁתֵּי מִדּוֹת אֵלֶּה גֹּדֶל רַחֲמָנוּתוֹ עָלָיו וְרֹב הַשְׁגָּחָתוֹ עַל עִנְיָנָיו יִבְטַח בּוֹ מִבְּלִי סָפֵק.

ה וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁיִּהְיֶה חָזָק לֹא יִנָּצַח בַּאֲשֶׁר הוּא חָפֵץ וְלֹא יִמְנָעֵהוּ מוֹנֵעַ מֵעֲשׂוֹת בַּקָּשַׁת הַבּוֹטֵחַ. כִּי אִם יִהְיֶה חָלָשׁ לֹא יִשְׁלַם הַבִּטָּחוֹן עָלָיו אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְבָּרֵר שֶׁהוּא מְרַחֵם וּמַשְׁגִּיחַ מִפְּנֵי הַמָּנַע דְּבָרִים מִמֶּנּוּ בְּרֹב הָעִנְיָנִים. וְכַאֲשֶׁר יִתְקַבְּצוּ בּוֹ שְׁלֹשׁ הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה יִהְיֶה הַבִּטָּחוֹן עָלָיו יוֹתֵר רָאוּי.

ו וְהָרְבִיעִית שֶׁיִּהְיֶה יוֹדֵעַ בְּאֶפְנֵי תּוֹעֶלֶת הַבּוֹטֵחַ עָלָיו וְלֹא יֵעָלֵם מִמֶּנּוּ מָה שֶׁהוּא טוֹב לוֹ בַּנִּסְתָּר וּבַנִּרְאֶה וּמָה שֶׁיִּיטַב בּוֹ עִנְיָנוֹ. כִּי אִם לֹא יֵדַע כָּל זֶה לֹא תָּנוּחַ נֶפֶשׁ הַבּוֹטֵחַ עָלָיו. וְכַאֲשֶׁר יִתְקַבְּצוּ לוֹ בּוֹ דַּעְתּוֹ בְּתוֹעֲלוֹתָיו וְיִכָּלְתּוֹ בָּהֶם וְרֹב הַשְׁגָּחָתוֹ עֲלֵיהֶן וְחֶמְלָתוֹ עָלָיו יֶחֱזַק בִּטְחוֹנוֹ בּוֹ מִבְּלִי סָפֵק.

ז וְהַחֲמִישִׁית שֶׁיִּהְיֶה מִתְיַחֵד בְּהַנְהָגַת הַבּוֹטֵחַ עָלָיו מִתְּחִלַּת חֲיָיתוֹ וּגְדוּלוֹ וְיַנְקוּתוֹ וְנַעֲרוּתוֹ וּבַחֲרוּתוֹ וִישִׁישׁוּתוֹ וְזִקְנָתוֹ עַד תַּכְלִית עִנְיָנוֹ. וּכְשֶׁיִּתְבָּרֵר כָּל זֶה מִמֶּנּוּ לַבּוֹטֵחַ יִתְחַיֵּב שֶׁתָּנוּחַ נַפְשׁוֹ עָלָיו וְיִשָּׁעֵן עָלָיו בַּעֲבוּר מָה שֶׁקָּדַם לוֹ עָלָיו מִן הַטּוֹבוֹת הָעוֹדְפוֹת וְהַתּוֹעָלִיּוֹת הַמַּתְמִידוֹת וְיִהְיֶה זֶה מְחַיֵּב חֻזְקַת בִּטְחוֹנוֹ בּוֹ.

ח וְהַשִּׁשִּׁית שֶׁיִּהְיֶה עִנְיַן הַבּוֹטֵחַ כֻּלּוֹ מָסוּר בְּיָדוֹ וְלֹא יוֹכַל אָדָם לְהַזִּיקוֹ וּלְהוֹעִילוֹ וְלֹא לְהֵטִיב אֵלָיו וְלֹא לִדְחוֹת נֶזֶק מֵעָלָיו זוּלָתוֹ כְּעֶבֶד הָאָסוּר אֲשֶׁר הוּא בְּבֵית הַבּוֹר בִּרְשׁוּת אֲדוֹנָיו. וּכְשֶׁיִּהְיֶה הַבּוֹטֵחַ בִּרְשׁוּת מִי שֶׁבָּטַח עָלָיו עַל הָעִנְיָן הַזֶּה יִהְיֶה יוֹתֵר רָאוּי לְבָטֵחַ עָלָיו.

ט וְהַשְּׁבִיעִית שֶׁיִּהְיֶה מִי שֶׁבָּטַח עָלָיו בְּתַכְלִית הַנְּדִיבוּת וְהַחֶסֶד לְמִי שֶׁרָאוּי לוֹ וּלְמִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לוֹ וְתִהְיֶה נְדִיבוּתוֹ מַתְמֶדֶת וְחַסְדּוֹ נִמְשָׁךְ לֹא יִכָּרֵת וְלֹא יִפָּסֵק.

י וּמִי שֶׁנִּקְבְּצוּ בּוֹ כָּל הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה עִם כָּל מָה שֶׁהִזְכַּרְנוּ קֹדֶם לָזֶה נִשְׁלְמוּ תְּנָאֵי הַבְּטָחוֹן בּוֹ וְהִתְחַיֵּב הַיּוֹדֵעַ זֶה מִמֶּנּוּ לִבְטֹחַ בּוֹ וְשֶׁתָּנוּחַ נַפְשׁוֹ עָלָיו בִּגְלוּיוֹ וּבְנִסְתָּרוֹ בְּלִבּוֹ וּבְאֵבָרָיו וּלְהַמְסֵר אֵלָיו וְלִרְצוֹת בִּגְזֵרוֹתָיו וְלָדוּן אוֹתוֹ לְטוֹב בְּכָל דִּינָיו וּמַעֲלָיו.

יא וְכַאֲשֶׁר נַחְקֹר עַל אֱלֶה הַשִּׁבְעָה תְּנָאִים לֹא נִמְצָאֵם כְּלָם בַּבְּרוּאִים וְנִמְצָאֵם כֻּלָּם בַּבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה. שֶׁהוּא מְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קג ח) רַחוּם וְחַנּוּן ה׳ וְגוֹ׳, וְאָמַר (יונה ד יא) וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְגוֹ׳.

יב וְשֶׁאֵינוֹ מִתְעַלֵּם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכא ד) הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. וְשֶׁהוּא חָכָם וְלֹא יְנַצַּח כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב ט ד) חֲכַם לֵבָב וְאַמִּיץ כֹּחַ מִי הִקְשָׁה אֵלָיו וַיִּשְׁלָם, וְאָמַר (דברי הימים א כט יא) לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד וְגוֹ׳, וּכְתִיב (צפניה ג יז) ה׳ אֱלֹהַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ גִּבּוֹר יוֹשִׁיעַ.

יג וְשֶׁהוּא מִתְיַחֵד בְּהַנְהָגַת הָאָדָם מִתְּחִלַּת עִנְיָנוֹ וְהַתְחָלַת גְּדוּלוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב ו) הֲלֹא הוּא אָבִיךָ קָנֶךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ, וְאָמַר (תהלים עא ו) עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גוֹזִי, וְאָמַר (איוב י י) הֲלֹא כֶחָלָב תַּתִּיכֵנִי וְכַגְּבִנָּה תַּקְפִּיאֵנִי, וּשְׁאָר הָעִנְיָן.

יד וְשֶׁתּוֹעַלְתּוֹ וְהֶזֵּקוֹ אֵינָם בִּרְשׁוּת אָדָם כִּי אִם בְּיַד הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה לְבַדּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ג לז-לח) מִי זֶה אָמַר וַתֶּהִי ה׳ לֹא צִוָּה מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב, וְאָמַר (ישעיה מ ח) יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיץ וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם, וְאָמַר (ישעיה מ ז) אָכֵן חָצִיר הָעָם. וּכְבָר הִתְבָּרֵר הָעִנְיָן הַזֶּה בַּמַּאֲמָר הַשְּׁלִישִׁי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי.

טו וְשֶׁנְּדִיבוּתוֹ כּוֹלֶלֶת וְחַסְדּוֹ סוֹבֵב כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה ט) טוֹב ה׳ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְאָמַר (תהלים קלו כה) נֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ, וְאָמַר (תהלים קמה טז) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן.

טז וְהַשֵּׂכֶל גּוֹזֵר בְּהֶקֵּבֵץ אֵלֶּה הַשִּׁבְעָה עִנְיָנִים בַּבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה מִבִּלְתִּי הַנִּבְרָאִים לָכֵן הֵבֵאתִי אֵלּוּ הַפְּסוּקִים מִן הַכָּתוּב לְזִכָּרוֹן בִּלְבַד.

יז וְכַאֲשֶׁר יִתְבָּרֵר זֶה לָאָדָם וְתִתְחַזֵּק הַכָּרָתוֹ בַּאֲמִתַּת חֶסֶד הַבּוֹרֵא יִבְטַח בּוֹ וְיִמְסֹר אֵלָיו וַיְנִיחַ הַנְהָגָתוֹ עָלָיו וְלֹא יַחְשְׁדֵהוּ בְּדִינוֹ וְלֹא יִתְקַצֵּף עַל בְּחִירָתוֹ לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים קטז יג) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם ה׳ אֶקְרָא, וְאָמַר (תהלים קטז ג-ד) צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וּבְשֵׁם ה׳ אֶקְרָא.

## שער רביעי - שער הביטחון · פרק ג

א אַף הַהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר בְּבֵרוּרָן וַאֲמִתָּתָן יִשָּׁלֵם לְאָדָם הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים הֵן חָמֵשׁ.

ב אַחַת מֵהֶן שֶׁיַּאֲמִין וְיִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ הִתְקַבְּצוּת הַשִּׁבְעָה עִנְיָנִים בֵּאלֹהִים אֲשֶׁר בְּהִתְקַבְּצָם בְּמִי שֶׁבּוֹטְחִים בּוֹ יִתָּכֵן לִבְטֹחַ עָלָיו. וּכְבָר זְכַרְתִּים וְהַעֵירוֹתִי עֲלֵיהֶם בְּמָה שֶׁנִּזְדַּמֵּן לִי מִן הַכָּתוּב וְהֵם:

ג הָרִאשׁוֹן שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מְרֻחָם עַל הָאָדָם יוֹתֵר מִכָּל מְרֻחָם וְכָל רַחֲמִים וְחֶמְלָה שֶׁיִּהְיוּ מִזּוּלָתוֹ עָלָיו כֻּלָּם הֵם מֵרַחֲמֵי הָאֵל וְחֶמְלָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים יג יח) וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ.

ד וְהַשֵּׁנִי כִּי הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה לֹא יֵעָלְמוּ מִמֶּנּוּ אָפְנֵי תּוֹעֶלֶת הָאָדָם וְהַדִּין נוֹתֵן זֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֶחָד מִמַּעֲשָׂיו וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּאָפְנֵי תַּקָּנוֹת הֶעָשׂוּי וְהֶפְסֵדוֹ וּבַפְּגָעִים הַמַּשִּׂיגִים אוֹתוֹ וּבְאָפְנֵי מַחֲלָתוֹ וַאֲרוּכָתוֹ יוֹתֵר מֵעוֹשֵׂהוּ.

ה וְאִם יִהְיֶה זֶה נִמְצָא בָּעוֹשִׂים מִבְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר לֹא יְחַדְּשׁוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם זוּלָתִי צוּרָה מִקְרִית אַף הַשֹּׂרֶשׁ וְהַצּוּרָה הָעַצְמִית אֵין לָהֶם בָּהֶם שׂוּם תַּחְבּוּלָה וְלֹא יְכֹלֶת לְחַדְּשָׁם.

ו וַאֲשֶׁר חִדֵּשׁ שֹׂרֶשׁ הָאָדָם וְצוּרָתוֹ וּתְכוּנָתוֹ וְסִדֶּר חִבּוּרוֹ הוּא הֶחְכָּם הַיּוֹדֵעַ בְּעִנְיָנֵי תּוֹעֲלוֹתָיו וּנְזָקָיו וְהַטּוֹב לוֹ בְּעוֹלָמוֹ וְאַחֲרִיתוֹ בְּלִי סָפֵק כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מח יז) אֲנִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תֵּלֵךְ, וְאָמַר (משלי ג יב) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה׳ יוֹכִיחַ וְגוֹ׳.

ז וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ חָזָק מִכָּל חָזָק וּדְבָרוֹ נִגְזָר מִכָּל דָּבָר וְאֵין מֵשִׁיב דִּינוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלה ו) כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה׳ עָשָׂה, וְאָמַר (ישעיה נה יא) כֵּן יִהְיֶה דְּבָרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא יָשׁוּב אֵלַי רֵיקָם וְגוֹ׳.

ח וְהָרְבִיעִי כִּי הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל הַנְהָגַת עִנְיְנֵי הָאָדָם כֻּלָּם לֹא יַנִּיחֵם וְלֹא יִתְעַלֵּם מֵהֶם וְלֹא יִסְתֹּר מִמֶּנּוּ דָּבָר מֵהֶם מִקְּטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם וְלֹא יַשְׁכִּיחֵהוּ דָּבָר אֶת דָּבָר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ כז) לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וּתְדַבֵּר יִשְׂרָאֵל נִסְתְּרָה דַרְכִּי מֵה׳ וּמֵאֱלֹהַי מִשְׁפָּטִי יַעֲבֹר, וְאָמַר (ישעיה מ כח) הֲלוֹא יָדַעְתָּ אִם לֹא שָׁמַעְתָּ אֱלֹהֵי עוֹלָם ה׳ בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעַף וְלֹא יִיגָע אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ.

ט וְהַחֲמִישִׁי שֶׁאֵין בְּיַד אֶחָד מֵהַבְּרוּאִים לְהוֹעִיל אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא לְהַזִּיקָהּ וְלֹא לְזוּלָתוֹ כִּי אִם בִּרְשׁוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

י כִּי הָעֶבֶד כְּשֶׁיִּהְיֶה לוֹ יוֹתֵר מֵאָדוֹן אֶחָד וְיִהְיֶה כָּל אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לְהוֹעִילוֹ לֹא יִתָּכֵן לוֹ לִבְטֹחַ עַל אֶחָד מֵהֶם מִפְּנֵי שֶׁמְּקַוֶּה הַתּוֹעֶלֶת מִכָּל אֶחָד מֵהֶם. וְאִם יִהְיֶה אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל עַל תּוֹעַלְתּוֹ יוֹתֵר מִשְּׁאֵרִיתָם יִהְיֶה חָזָק בְּטָחוֹנוֹ בּוֹ כְּפִי יָכְלָתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ בִּשְׁאֵרִיתָם. וְאִם לֹא יוּכַל לְהוֹעִילוֹ וּלְהַזִּיקוֹ כִּי אִם אֶחָד מֵהֶם בִּלְבַד עַל כָּרְחוֹ יִבְטַח עָלָיו לְבַדּוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מְקַוֶּה תּוֹעֶלֶת מִזּוּלָתוֹ. וְכֵן כְּשֶׁיַּרְגִּישׁ הָאָדָם שֶׁלֹּא יוֹעִילֵנוּ וְלֹא יַזִּיקֵנוּ אֶחָד מֵהַנִּבְרָאִים אֶלָּא בִּרְשׁוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יָשׁוּב לִבּוֹ מִיִּרְאָתָם וְתִקְוָתָם וְיִבְטַח עַל הַבּוֹרֵא לְבַדּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמו ג) אַל תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה.

יא וְהַשִּׁשִּׁי שֶׁיֵּדַע רַב טוּב הָאֱלֹהִים עַל הָאָדָם וּמָה שֶּׁהִתְחִיל אוֹתוֹ בּוֹ מֵרֹב הַחֶסֶד וְהַטּוֹבָה מִבְּלִי שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי אֶצְלוֹ לְכָךְ וְלֹא לְצֹרֶךְ שֶׁיִּהְיֶה אֵלָיו אַךְ נְדָבָה וְטוֹבָה וְחֶסֶד כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ בְּשַׁעַר הַבְּחִינָה מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה וּכְמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים מ ו) רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה ה׳ אֱלֹהַי נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ אֵין עֲרֹךְ אֵלֶיךָ אַגִּידָה וַאֲדַבֵּרָה עָצְמוּ מִסַּפֵּר.

יב וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁיִּתְבָּרֵר אֶצְלוֹ כִּי יֵשׁ לְכָל הַהֲוָיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה מֵעֵצֶם וּמִקֶּרֶה גְּבוּל יָדוּעַ וְלֹא יוֹסִיף וְלֹא יִגְרַע עַל מָה שֶׁגָּזַר הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּכַמּוּתוֹ וְאֵיכוּתוֹ וּזְמַנּוֹ וּמְקוֹמוֹ אֵין מַרְבֶּה לְמָה שֶׁגָּזַר בְּמַעוּטוֹ וְלֹא מְמַעֵט מִמָּה שֶׁגָּזַר בִּרְבוּתוֹ וְלֹא מְאַחֵר לְמָה שֶׁגָּזַר לְהַקְדִּימוֹ וְלֹא מַקְדִּים לְמָה שֶׁגָּזַר לְאַחֲרוֹ. וּמָה שֶׁיִּהְיֶה מִן הַדְּבָרִים עַל הַהֶפֶךְ מִזֶּה הוּא הַנִּגְזָר אֲשֶׁר קָדַם בְּתְחִלַּת הַיְדִיעָה אֶלָּא שֶׁלְּכָל הַגְּזֵרוֹת הַקּוֹדְמוֹת בִּידִיעַת הַבּוֹרֵא סִבּוֹת וְלַסִּבּוֹת סִבּוֹת.

יג וּמִי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין עִנְיְנֵי הָעוֹלָם יַחְשֹׁב כִּי הַסִּבָּה הַמִּתְחַדֶּשֶׁת מְחַיֶּבֶת שִׁנּוּי הָעִנְיָנִים וְהִתְהַפְּכוּתָם מֵעִנְיָן אֶל עִנְיָן. וְהַסִּבָּה חֲלוּשָׁה וּנְקֵלָה מִהְיוֹת מִמֶּנָּה שִׁנּוּי אוֹ חִלּוּף בְּעֵצֶם כַּאֲשֶׁר נִרְאֶה הַגַּרְגִּיר הָאֶחָד מִן הַחִטָּה מַצְמִיחַ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁבָלִים וּבְכָל שִׁבֹּלֶת שְׁלֹשִׁים גַּרְגְּרִים וְיִהְיֶה הַגַּרְגִּיר הָאֶחָד סִבָּה לַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אוֹ חֻלּוּף בְּעֵצֶם כַּאֲשֶׁר נִרְאֶה הַגַּרְגִּיר חָלוּשׁ מֵעֲשׂוֹת כַּמּוּת זוֹ וְכֵן שְׁאָר הַגַּרְגְּרִים הַנִּזְרָעִים וְהַנִּטּוּעִים. וְכֵן נֹאמַר בַּהֲוָיַת הָאָדָם וּשְׁאָר הַחַיִּים מִטִּפַּת הַזֶּרַע וּכְמוֹ כֵן הַוְיַת הַדָּג הַגָּדוֹל מִבֵּיצַת הַדָּג עִם קַטְנוּתָהּ.

יד וְטִרְדַּת הַנֶּפֶשׁ לְהַקְדִּים מָה שֶׁאַחַר הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וּלְאַחֵר מָה שֶׁהִקְדִּים וּלְהַרְבּוֹת מָה שֶׁהִמְעִיט וּלְהַמְעִיט מָה שֶׁהִרְבָּה מִקְּנִיְנֵי הָעוֹלָם מִבְּלִי סִבָּב אֶל קִיּוּם מְצוַת עֲבוֹדָתוֹ וְקִבּוּל תּוֹרָתוֹ חֲלִישׁוּת הַהַכָּרָה בֶּאֱמִתַּת יְדִיעָתוֹ וְסִכְלוּת מֵהֶבֵן טוֹבוֹת הַנֶּהֱנָתוֹ.

טו וּכְבָר רָמַז הֶחָכָם אֶל הָעִנְיָן הַזֶּה בְּמַאֲמָרוֹ (קהלת ג א) לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ תַּחַת הַשָּׁמָיִם, וְאַחַר כָּךְ זָכַר מֵהֶם עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה עִנְיָנִים וְהוּא מָה שֶׁאָמַר (קהלת ג ב) עֵת לָלֶדֶת וְעֵת לָמוּת וְגוֹ׳ עַד אָמְרוֹ (קהלת ג ח) עֵת מִלְחָמָה וְעֵת שָׁלוֹם, וְאָמַר (קהלת ט יא) כִּי עֵת וָפֶגַע יִקֶּרֶה אֶת כֻּלָּם, וְאָמַר (קהלת ה ז) כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם.

טז וַהֲלִיכוֹת דִּינֵי הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה יוֹתֵר נֶעֱלָמוֹת וַעֲמֻקּוֹת וְעֶלְיוֹנוֹת מֵהַגִּיעַ אֶל יְדִיעַת חֶלְקֵיהֶן כָּל שֶׁכֵּן כֻּלָּן. וּכְבָר אָמַר הַכָּתוּב (ישעיה נה ט) כִּי גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְרָכַי מִדַּרְכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתַי מִמַּחְשְׁבֹתֵיכֶם.

יז וְהַהַקְדָּמָה הַשֵּׁנִית שֶׁיֵּדַע וְיִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מַשְׁקִיף עָלָיו וְאֵין נֶעְלָם מִמֶּנּוּ נִגְלֵהוּ וְנִסְתָּרוֹ וּצְפוּנוֹ וְנִרְאֵהוּ וְאִם בִּטְחוֹנוֹ בֵּאלֹהָיו בְּלֵב שָׁלֵם אִם לֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר הַכָּתוּב (תהלים צד יא) ה׳ יֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה הָבֶל, וְאָמַר (משלי כד יב) הֲלֹא תֹכֵן לִבּוֹת הוּא יָבִין, וְאָמַר (מלכים א ח לט) כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ לְבַדְּךָ אֶת לְבַב כָּל בְּנֵי הָאָדָם.

יח וּכְשֶׁיִּתְבָּרֵר זֶה לַבּוֹטֵחַ אֵין רָאוּי לוֹ לִטְעֹן שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים יִתְעַלֶּה בְּדִבּוּרוֹ מִבְּלִי שֶׁיִּבְטַח עָלָיו בְּלִבּוֹ וּבְמַצְפּוּנוֹ וְיִהְיֶה בְּמַעֲלַת מִי שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (ישעיה כט ס) בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי.

יט וְהַהַקְדָּמָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁיִּיָּחֵד אֱלֹהָיו בְּבִטְחוֹנוֹ בּוֹ בְּמָה שֶׁהוּא חַיָּב לִבְטֹחַ בּוֹ וְאַל יְשַׁתֵּף זוּלָתוֹ עִמּוֹ וְיִבְטַח עָלָיו וְעַל אֶחָד מֵהַבְּרוּאִים וְיִפְסַד בִּטְחוֹנוֹ בֵּאלֹהָיו בְּהִשְׁתַּתֵּף זוּלָתוֹ עִמּוֹ. וּכְבָר יָדַעְתָּ מָה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאָסָא עִם חֲסִידוּתוֹ עֵת שָׁפְמַךְ עַל הָרוֹפְאִים דִּכְתִיב (דברי הימים ב טז יב) וּבְחָלְיוֹ לֹא דָרַשׁ אֶת ה׳ כִּי אִם בָּרוֹפְאִים, וְנֶעֱנַשׁ עַל זֶה וְאָמַר הַכָּתוּב (ירמיה יז ז) בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה׳ וְהָיָה ה׳ מִבְטַחוֹ.

כ וּמִן הַיִּדּוּעַ כִּי מִי שֶׁיְּמַנֶּה מִבְּנֵי אָדָם שְׁנֵי מְמֻנִּים אוֹ יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת דָּבָר מִנּוּיוֹ מַפְסִיד כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁבָּטַח עַל הָאֱלֹהִים וְזוּלָתוֹ שֶׁיִּסְתֹּר בְּטָחוֹנוֹ.

כא וְיִהְיֶה זֶה הַסִּבָּה הַחֲזָקָה לְהַמְנַע מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁבָּטַח עָלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר (ירמיה יז ה) אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן ה׳ יָסוּר לִבּוֹ.

כב וְהַהַקְדָּמָה הָרְבִיעִית שֶׁתִּהְיֶה הַשְׁגָּחָתוֹ חֲזָקָה וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ גְּדוֹלָה לְקַיֵּם מָה שֶׁחִיְּבוֹ בּוֹ הַבּוֹרֵא מֵעֲבוֹדָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו וּלְהִזָּהֵר מֵאֲשֶׁר הִזְהִירוֹ מִמֶּנּוּ כְּפִי מָה שֶּׁהוּא מְבֻקָּשׁ שֶׁיִּהְיֶה הַבּוֹרֵא מַסְפִּיק לוֹ בְּמָה שֶּׁהוּא בוֹטֵחַ עָלָיו בּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (משנה אבות ב ד) עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנְךָ כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ, בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ.

כג וְאָמַר הַכָּתוּב (תהלים לז ב) בְּטַח בַּה׳ וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, וְאָמַר (איכה ג כה) טוֹב ה׳ לְקַוָּו לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ.

כד אֲבָל מִי שֶׁיִּבְטַח עַל הַבּוֹרֵא וְהוּא מַמְרֶה אוֹתוֹ כַּמָּה הוּא סָכָל וְכַמָּה דַּעְתּוֹ חֲלוּשָׁה וְהַכָּרָתוֹ כִּי הוּא רוֹאֶה כִּי מִי שֶׁנִּתְמַנָּה לוֹ מִבְּנֵי אָדָם עַל דָּבָר כְּשֶׁהוּא מְצֻוֶּה אוֹתוֹ לְהִתְעַסֵּק בְּצֹרֶךְ מִצְרָכָיו אוֹ מַזְהִיר אוֹתוֹ מִדָּבָר וְיַעֲבֹר עַל מִצְוֹתָיו וְיַגִּיעַ לַמְמֻנֶּה עָבְרוֹ עַל מִצְוָתוֹ כִּי יִהְיֶה הַסִּבָּה הַחֲזָקָה לְהִמָּנַע מִמֶּנּוּ הֵעָשׂוֹת מָה שֶׁבָּטַח עָלָיו בּוֹ. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁעָבַר עַל חֻקֵּי הָאֱלֹהִים וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר יָעַד וְהֵעִיד עֲלֵיהֶם שֶׁתִּהְיֶה תּוֹחֶלֶת הַבּוֹטֵחַ עָלָיו נִכְזָבָה כְּשֶׁיִּמְרֹהוּ וְלֹא יִהְיֶה רָאוּי לְהִקָּרֵא בְּשֵׁם בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים אַךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (איוב כז ח-ט) כִּי מַה תִּקְוַת חָנֵף כִּי יִבְצָע כִּי יִשָּׁל אֱלוֹהַּ נַפְשׁוֹ הֲצַעֲקָתוֹ יִשְׁמַע אֵל, וְאָמַר (ירמיה ז ט) הֲגָנֹב רָצֹחַ וְנָאֹף וְהִשָּׁבֵעַ לַשֶּׁקֶר, וְאָמַר (ירמיה ז י) וּבָאתֶם וַעֲמַדְתֶּם לְפָנַי בַּבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו, וְאָמַר (ירמיה ז יא) הַמְעָרַת פָּרִצִים הָיָה הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו.

כה וְהַהַקְדָּמָה הַחֲמִישִׁית שֶׁיִּתְבָּאֵר אֶצְלוֹ כִּי הַשְׁלֵמַת הַדְּבָרִים הַמִּתְחַדְּשִׁים בָּעוֹלָם הַזֶּה לְאַחַר הֱיצִירָה הוּא בִּשְׁנֵי דְּבָרִים:

כו אֶחָד מֵהֶם גְּזֵרוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה וְחֶפְצוֹ בִּיצִיאָתָם אֶל גְּבוּל הַהֲוָיָה.

כז וְהַשֵּׁנִי סִבּוֹת וּמְצוּעִים מֵהֶם קְרוֹבִים וּמֵהֶם רְחוֹקִים וּמֵהֶם נִגְלִים וּמֵהֶם נִסְתָּרִים וְכֻלָּם רָצִים לְהַשְׁלִים מָה שֶׁנִּגְזַר הֲוָיָתוֹ וְהֶרְאוֹתוֹ בְּעֵזֶר הָאֱלֹהִים לָהֶם עַל זֶה.

כח וְדִמְיוֹן הַסִּבּוֹת הַקְּרוֹבוֹת כְּהוֹצָאַת הַמַּיִם מִמַּעֲמַקֵּי הָאָרֶץ בַּגַּלְגַּל בְּכֵלִים הַמַּעֲלִים אֶת הַמַּיִם מִן הַבְּאֵר וְסִבָּתוֹ הָרְחוֹקָה הָאָדָם שֶׁהוּא קוֹשֵׁר הַבְּהֵמָה אֶל הַגַּלְגַּל וּמְנִיעָתוֹ לְהַעֲלוֹת הַמַּיִם מִתַּחְתִּיּוֹת הַבְּאֵר אֶל פְּנֵי הָאָרֶץ.

כט אַךְ הַסִּבּוֹת אֲשֶׁר בֵּין הָאָדָם וְהַכֵּלִים מְצוּעִים בֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים וְהֵם הַבְּהֵמָה וְהָעִגּוּלִים שֶׁמְּנִיעַ קָצָתָם אֶת קָצָתָם וְהַחֶבֶל. וְאִם יִקֶּרֶה פֶּגַע לְאַחַת מִן הַסִּבּוֹת הַנִּזְכָּרוֹת לֹא יִגְּמֹר הָעִנְיָן הַמְכֻוָּן בָּהֶם.

ל וְכֵן שְׁאָר הַמַּעֲשִׂים הַיּוֹצְאִים אֶל גְּבוּל הַהֲוָיָה לֹא יִתְקַבְּצוּ מִן הָאָדָם וְזוּלָתוֹ כִּי אִם בִּגְזֵרַת הָאֱלֹהִים וְהַזְמָנָתוֹ הַסִּבּוֹת אֲשֶׁר בָּהֶן הִגָּמְרָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שמואל א ב ג) וְלוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִילוֹת, וְאָמַר (ירמיה לב יט) גְּדֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילְיָה, וְאָמַר (מלכים א יב טו) כִּי הָיְתָה סִבָּה מֵעִם ה׳. וְאִם תִּהְיֶינָה הַסִּבּוֹת נֶעֱדָרוֹת בְּכֻלָּל לֹא תִּגָּמֵר יְצִיאַת דָּבָר מִן הַפְּעֻלּוֹת הַטִּבְעִיּוֹת אֶל גֶּדֶר הַהֲוָיָה.

לא וְכַאֲשֶׁר נִסְתַּכֵּל בְּצֹרֶךְ הָאָדָם לְסַבֵּב וּלְהִתְגַּלְגֵּל לְגִמַר עִנְיָנָיו נִמְצָאֵהוּ בְּרִאוּת הָעַיִן. כִּי הַצָּרִיךְ אֶל הַמָּזוֹן כְּשֶׁיּוּשַׁם לְפָנָיו הַמַּאֲכָל כָּרָאוּי לוֹ אִם לֹא יִתְגַּלְגֵּל לְאָכְלוֹ בְּהִגְבָּהָתוֹ אֶל פִּיו וְלָעֻסוֹ לֹא יִשְׁבֹּר רַעֲבוֹנוֹ. וְכֵן הַצָּמֵא בְּצָרְכּוֹ אֶל הַמַּיִם וְכָל שֶׁכֵּן אִם יִמָּנַע הַמַּאֲכָל מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל לְתַקָּנוֹ בְּטְחִינָה וְלִישָׁה וַאֲפִיָּה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה. וְיוֹתֵר גִּלְגּוּל מִזֶּה וְקָשֶׁה אִם יִצְטָרֵךְ לְקָנוֹתוֹ וּלְתַקָּנוֹ. וְיוֹתֵר מִזֶּה עוֹד אִם לֹא יְזַדְּמְנוּ לוֹ הַדְּמָיִם שֶׁיְּקָנֶה אוֹתוֹ בָּהֶם וְיִצְטָרֵךְ לְגִלְגּוּל וּלְסִבּוּב גָּדוֹל מִמָּה שֶׁזָּכַרְנוּ קֹדֶם שֶׁיִּשְׁתַּכֵּר בְּדָמִים אוֹ שֶׁיִּמְכֹּר מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לוֹ מֵחֲפָצִים וְקִנְיָנִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם. וְהָעִלָּה אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָהּ חִיֵּב הַבּוֹרֵא אֶת הָאָדָם לְחַזֵּר וּלְסַבֵּב עַל סִבּוֹת הַטֶּרֶף וּשְׁאָר מָה שֶׁהוּא צָרִיךְ אֵלָיו לִשְׁנֵי פָּנִים.

לב אֶחָד מֵהֶם מִפְּנֵי שֶׁחִיְּבָה הַחָכְמָה בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ בַּעֲבוּרַת הָאֱלֹהִים וּבְהַמְרוֹתוֹ בָּחַן אוֹתָהּ בְּמָה שֶׁמַּרְאֶה זֶה מִמֶּנָּה וְהוּא הַצֹּרֶךְ וְהַחֶסְרוֹן אֶל מָה שֶׁהוּא חוּץ לָהּ מִמַּאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּמַלְבּוּשׁ וּמָעוֹן וּמִשְׁגָּל וְצִוָּה אוֹתָם לְחַזֵּר עֲלֵיהֶם לַהֲבִיאָם בְּסִבּוֹת הַמּוּכָנוֹת לָהֶם עַל פָּנִים מְיֻחָדִים וְעִתִּים יְדוּעִים.

לג וּמָה שֶׁגָּזַר הַבּוֹרֵא שֶׁיִּגָּמֵר לָאָדָם מֵהֶם יִגָּמֵר וְיִשְׁלַם בְּהַשְׁלָמַת הַזְּדַּמְּנוּת הַסִּבּוֹת.

לד וַאֲשֶׁר לֹא גָּזַר לוֹ לְהִגָּמֵר בָּהֶם לֹא יִגָּמֵר וְיִמָּנְעוּ מִמֶּנּוּ הַסִּבּוֹת.

לה וְנִתְבָּרְרוּ מִמֶּנּוּ הֶעָבוֹדָה וְהֶעָבֵרָה בַּכַּוָּנָה וּבַבְּחִירָה לְאַחַת מֵהַנָּה מִבִּלְתִּי הָאַחֶרֶת וְיִתְחַיֵּב אַחַר זֶה הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ וַאֲפִלּוּ לֹא גָּמַר בָּהֶם הַמַּעֲשֶׂה.

**לו** וְהַשֵּׁנִי כִּי אִלּוּ לֹא הֻצַּרְךָ הָאָדָם לִטְרֹחַ וּלְחַזֵּר וּלְסַבֵּב לְהָבָאַת טַרְפּוֹ הָיָה בּוֹעֵט וְרוֹדֵף אַחַר הָעֲבֵרוֹת וְלֹא הָיָה מַשְׂגִּיחַ עַל מָה שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ עַל טוֹבַת הָאֱלֹהִים עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ה יב) וְהָיָה כִנּוֹר וָנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְאֶת פֹּעַל ה׳ לֹא יַבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ, וְאָמַר (דברים לב טו) וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַּ עָשָׂהוּ. וְאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (משנה אבות ב ב) יָפָה תַלְמוּד תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁיְּגִיעַת שְׁנֵיהֶם מְשַׁכַּחַת עָוֹן וְכָל תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּהּ מְלָאכָה סוֹפָהּ בְּטֵלָה וְגוֹרֶרֶת עָוֹן. וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק בְּאַחַת מֵהֶן וְלֹא שָׂם לִבּוֹ עַל אַחַת מֵהֶן.

**לז** וְהָיָה מֻחְמֶלֶת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה עַל הָאָדָם שֶׁהִטְרִידוֹ בְּעִנְיְנֵי עוֹלָמוֹ וְאַחֲרִיתוֹ לְהִתְעַסֵּק כָּל יְמֵי חַיָּיו בָּזֶה וְלֹא יְבַקֵּשׁ מָה שֶּׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹ וְלֹא יוּכַל לְהַשִּׂיגוֹ בְּשִׂכְלוֹ כְּמוֹ עִנְיְנֵי הַהִתְחָלָה וְהַתִּכְלָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (קהלת ג יא) גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף.

**לח** וְאִם הוּא מַגְבִּיר עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וּבוֹחֵר בְּיִרְאָתוֹ וּבוֹטֵחַ בּוֹ בְּעִנְיְנֵי תוֹרָתוֹ וְעוֹלָמוֹ וְסָר מִן הַדְּבָרִים הַמְּגֻנִּים וְכוֹסֵף לַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת לֹא יִבְעַט בַּמְּנוּחָה וְלֹא יִשָּׂה אֶל הַשַּׁלְוָה וְלֹא יַשְׁאִהוּ הַיֵּצֶר וְלֹא יִפָּת בְּכִשְׁפֵּי הָעוֹלָם יִסְתַּלֵּק מֵעָלָיו טֹרַח הַגִּלְגּוּל וְהַסִּבּוּב בַּהֲבָאַת טַרְפּוֹ מִפְּנֵי הִסְתַּלְקוּת שְׁנֵי הַפָּנִים הַנִּזְכָּרִים מֵעָלָיו הַבְּחִינָה וְהַבְּעִיטָה בַּטּוֹבָה וִיבוֹאֲהוּ טַרְפּוֹ בְּלִי טֹרַח וּבְלִי יְגִיעָה כְּפִי סִפּוּקוֹ וּמְזוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י ג) לֹא יַרְעִיב ה׳ נֶפֶשׁ צַדִּיק.

**לט** וְאִם יֹאמַר הָאוֹמֵר הִנֵּה אֲנַחְנוּ רוֹאִים מִקְצָת צַדִּיקִים לֹא יְזֻדַּמֵּן לָהֶם טַרְפָּם אֶלָּא אַחֲרֵי הֶעָמֵל וְהַיְגִיעָה וְרַבִּים מֵאַנְשֵׁי הָעֲבֵרוֹת בְּשַׁלְוָה וְחַיֵּיהֶם בַּטּוֹב וּבַנְּעִימִים.

**מ** נֹאמַר כִּי כְּבָר קָדְמוּ הַנְּבִיאִים וְהַחֲסִידִים לַחְקֹר עַל זֶה הָעִנְיָן מֵהֶם מִי שֶׁאָמַר (ירמיה יב א) מַדּוּעַ דֶּרֶךְ רְשָׁעִים צָלֳחָה, וְאָמַר הָאַחֵר (חבקוק א ג) לָמָּה תַרְאֵנִי אָוֶן וְעָמָל תַּבִּיט וְשֹׁד וְחָמָס לְנֶגְדִּי וַיְהִי רִיב וּמָדוֹן יִשָּׂא, וְאָמַר (חבקוק א ד) כִּי רָשָׁע מַכְתִּיר אֶת הַצַּדִּיק, וְאָמַר (חבקוק א יג) תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ, וְאָמַר אַחֵר (תהלים עג יב) הִנֵּה אֵלֶּה רְשָׁעִים וְשַׁלְוֵי עוֹלָם הִשְׂגּוּ חָיִל, וְאָמַר (תהלים עג יג-יד) אַךְ ריק זִכִּיתִי לְבָבִי וָאֶרְחַץ בְּנָקִיּוֹן כַּפָּי וָאֱהִי נָגוּעַ כָּל הַיּוֹם וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים. וְאָמַר אַחֵר עַל אַנְשֵׁי דּוֹרוֹ (מלאכי ג טו) גַּם בָּחָנוּ אֱלֹהִים וַיִּמָּלֵטוּ, וְהַרְבֵּה כָּזֶה.

**מא** אַךְ הִנֵּיחַ הַנָּבִיא הַתְּשׁוּבָה בְּבֵאוּר עִלַּת זֶה מִפְּנֵי שֶׁעִלַּת כָּל אֶחָד מִן הַצַּדִּיקִים הַנִּבְחָנִים. וְכָל אֶחָד מִן הָרְשָׁעִים שֶׁהֵם בְּטוֹבָה בְּעוֹלָם הַזֶּה זוּלַת עִלַּת הָאַחֵר לָכֵן הֵעִיר עַל זֶה בְּאָמְרוֹ (דברים כט כח) הַנִּסְתָּרֹת לַה׳ אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ, וְאָמַר הֶחָכָם בְּדוֹמֶה לָזֶה (קהלת ה ז) אִם עֹשֶׁק רָשׁ וְגֵזֶל מִשְׁפָּט וָצֶדֶק תִּרְאֶה בַּמְּדִינָה אַל תִּתְמַהּ וְגוֹ׳, וְאָמַר הַכָּתוּב (דברים לב ד) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט.

**מב** וְעִם כָּל זֶה רָאִיתִי לְבָאֵר בָּעִנְיָן הַזֶּה מָה שֶּׁהָיָה בּוֹ מְעַט הַסְפָּקָה.

**מג** וְאָמַר כִּי הַפָּנִים אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָם תִּמָּנַע מֵהַצַּדִּיק הַזְדַּמְּנוּת טַרְפּוֹ עַד שֶׁיִּטְרַח עָלָיו וְיִבָּחֵן בּוֹ.

**מד** אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה עָוֹן שֶׁקִּדַּם לוֹ הִתְחַיֵּב לְהִפָּרַע מִמֶּנּוּ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא לא) הֵן צַדִּיק בָּאָרֶץ יְשֻׁלָּם.

**מה** וְיֵשׁ שֶׁיִּהְיֶה עַל דֶּרֶךְ הַתְּמוּרָה בָּעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים ח טז) לְהֵיטִבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ.

**מו** וְיֵשׁ שֶׁיִּהְיֶה לְהַרְאוֹת סִבְלוֹ וְהַסְבָּרָתוֹ הַטּוֹבָה בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁיִּלְמְדוּ בְּנֵי אָדָם מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁיַּדְעְתָּ מֵעִנְיַן אִיּוֹב.

**מז** וְיֵשׁ שֶׁיִּהְיֶה לְרֶשַׁע אֲנָשֵׁי דּוֹרוֹ וְיִבְחָנֵהוּ הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה בָּעֲנִי וּבְרִישׁ וּבְחֻלָאִים לְהַרְאוֹת חֲסִידוּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ לֵאלֹהִים מִבְּלְעֲדֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נג ד) אָכֵן חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאֹבֵינוּ סְבָלָם.

**מח** וְיֵשׁ שֶׁיִּהְיֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶנּוּ מְקַנֵּא לֵאלֹהִים לָקַחַת הַדִּין מֵאַנְשֵׁי דּוֹרוֹ כְּמוֹ שֶׁיַּדַּעְתָּ מֵעִנְיַן עֵלִי וּבָנָיו שֶׁאָמַר בָּהֶם הַכָּתוּב (שמואל א ב לו) וְהָיָה כָּל הַנּוֹתָר בְּבֵיתְךָ יָבוֹא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ וְגוֹ׳.

**מט** אֲבָל טוֹבַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ עַל הָרָשָׁע יֵשׁ שֶׁתִּהְיֶה בָּעֲבוּר טוֹבָה שֶׁקִּדְּמָה לוֹ יִגְמְלֵהוּ הָאֱלֹהִים עָלֶיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר (דברים ז י) וּמְשַׁלֵּם לְשׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ, וְתִרְגְּמוּ בּוֹ הָרִאשׁוֹנִים וּמְשַׁלֵּם לְשָׂנְאוֹהִי זַכְוָן דְּאִינּוּן עָבְדִין קֳדָמוֹהִי בְּחַיֵּהוֹן לְאוֹבָדֵיהוֹן.

**נ** וְיֵשׁ שֶׁתִּהְיֶה עַל דֶּרֶךְ הַפִּקָּדוֹן אֶצְלוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ הָאֵל יִתְבָּרַךְ בֵּן צַדִּיק יִהְיֶה רָאוּי לָהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (איוב כז יז) יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ, וְאָמַר (קהלת ב כו) וְלַחוֹטֶא נָתַן עִנְיַן לֶאֱסוֹף וְלִכְנוֹס לָתֵת לְטוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים.

**נא** וְאֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה הַסִּבָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּסִבּוֹת מוֹתוֹ וְרָעָתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת ה יב) עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ.

**נב** וְאֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה לְהַאֲרִיךְ הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה לוֹ עַד שֶׁיָּשׁוּב וְיִהְיֶה רָאוּי לָהּ כְּמוֹ שֶׁיַּדַּעְתָּ מֵעִנְיַן מְנַשֶּׁה.

**נג** וְיֵשׁ שֶׁתִּהְיֶה לְחֶסֶד שֶׁקָּדַם אָבִיו וְהָיָה רָאוּי לְהֻטַּב לִבְנוֹ בַּעֲבוּרוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְיֵהוּא בֶּן נִמְשִׁי (מלכים ב י ל) בְּנֵי רְבִעִים יֵשְׁבוּ לְךָ עַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר (משלי כ ז) מִתְהַלֵּךְ בְּתֻמּוֹ צַדִּיק אַשְׁרֵי בָנָיו אַחֲרָיו, וְאָמַר (תהלים לז כה) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם.

**נד** וְיֵשׁ שֶׁתִּהְיֶה לְנִסּוֹת אֲנָשֵׁי הַתַּרְמִית וְהַמַּצְפּוּנִים הָרָעִים כְּשֶׁהֵם רוֹאִים זֶה מְמַהֲרִים לָסוּר מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְחָשִׁים לְהִתְרַצּוֹת אֶל אַנְשֵׁי הֶרֶשַׁע וְלִלְמֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם וְיִתְבָּרֵר הַנֶּבָר לֵאלֹהִים וְיִרָאֶה הַנֶּאֱמָן בַּעֲבוּדָתוֹ בְּסִבְלוֹ עֵת שֶׁשּׁוֹלְטִין בּוֹ וּמְבַיְּשִׁין אוֹתוֹ וְיִקַּבֵּל שָׂכָר מֵהַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְתָּ מֵעִנְיַן אֱלִיָּהוּ עִם אִיזֶבֶל וְיִרְמְיָהוּ עִם מַלְכֵי דּוֹרוֹ.

**נה** וְכֵיוָן שֶׁהִתְבָּרֵר חִיּוּב הַגִּלְגּוּל עַל הַסִּבּוֹת עַל בְּנֵי אָדָם נִבָּאר עַתָּה כִּי אֵין כָּל אָדָם חַיָּב לְחַזֵּר עַל כָּל סִבָּה מִסִּבּוֹת הַטָּרֵף כִּי הַסִּבּוֹת רַבּוֹת.

**נו** מֵהֶן נְקֻלּוֹת שֶׁטָּרְחָן מְעַט כִּסְחוֹרָה בַּחֲנוּת אוֹ מְלֶאכֶת יָד שֶׁטָּרְחָהּ מְעַט כַּתְּפִירָה וְכָאֲחוּי וְהַסַּפָּרוּת וֶאֱצֹר הַמִּסְחָרִים וּשְׁכִיר הָאֲרִיסִים וְהַפּוֹעֲלִים וְהַשַּׁמָּשִׁים בַּעֲבוֹדַת הָאֲדָמָה.

**נז** וּמֵהֶן סִבּוֹת יֵשׁ בָּהֶן יְגִיעָה וְטֹרַח כְּעִבּוּד הָעוּרוֹת וְהוֹצָאַת הַבַּרְזֶל וְהַנְּחֹשֶׁת וְהָעוֹפֶרֶת מִן מוֹצָאֵיהֶם וְזִקּוּק הַכֶּסֶף בָּעוֹפֶרֶת וּנְשֹׂא הַמַּשָּׂאוֹת הַכְּבֵדוֹת וְלֶכֶת בְּדְרָכִים רְחוֹקִים תָּמִיד וַעֲבוֹדַת הָאֲדָמָה וַחֲרִישָׁתָהּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם.

**נח** וּמִי שֶׁהוּא מִבְּנֵי אָדָם חָזָק בְּגוּפוֹ וְחַלָּשׁ בְּהַכָּרָתוֹ רָאוּי לוֹ מֵהֶן מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִן הַיְגִיעָה כְּפִי שֶׁיָּכוֹל לִסְבֹּל.

**נט** וּמִי שֶׁהוּא חַלָּשׁ בְּגוּפוֹ וְהַכָּרָתוֹ חֲזָקָה אַל יְבַקֵּשׁ מִסִּבּוֹת הַטָּרֵף מָה שֶּׁמְּיַגֵּעַ גּוּפוֹ אַף יִטֶּה אֶל מָה שֶׁיִּהְיֶה קַל עַל גּוּפוֹ וְיוּכַל לְהַתְמִיד עָלָיו.

**ס** וּלְכָל אָדָם יֵשׁ חֵפֶץ בְּמְלָאכָה אוֹ סְחוֹרָה מִבִּלְתִּי זוּלָתָהּ כְּבָר הִטְבִּיעַ הָאֵל לָהּ בְּטִבְעוֹ אַהֲבָה וְחִבָּה וְכֵן בִּשְׁאָר הַחַיִּים כְּמוֹ שֶׁהִטְבִּיעַ בְּטֶבַע הֶחָתוּל צֵידַת הָעַכְבָּרִים וּבְטֶבַע הַנֵּץ צֵידַת מָה שֶּׁרָאוּי לוֹ מִן הָעוֹף וּבְטֶבַע הָאַיָּל צֵידַת הַנְּחָשִׁים. וְכֵן יֵשׁ מִן הָעוֹפוֹת שֶׁיְּצוּדוּ הַדָּגִים לְבַד וְכֵן בְּטֶבַע מִין וּמִין מִמִּינֵי הַחַיִּים נְטִיָּה וְתַאֲוָה אֶל מִין מִמִּינֵי הַצְּמָחִים וְהַחַיִּים הָטְבַּע עָלָיו לִהְיוֹת סִבָּה לִמְזוֹנוֹ וּתְכוּנַת גּוּפוֹ וְאִבָּרָיו רְאוּיִין לַדָּבָר הַהוּא כַּפֶּה הָאָרֹךְ וְהַשּׁוֹק הָאָרֹךְ לָעוֹף שֶׁהוּא צָד אֶת הַדָּגִים וְכַשֵּׁן וְהַצִּפֹּרֶן הֶחָזָק לָאֲרִי וְהַקְּרָנַיִם לַשּׁוֹר וְלָאַיִל וַאֲשֶׁר תֶּבֶן מְזוֹנוֹ מִן הַצֶּמַח לֹא נָתַן לוֹ כְּלֵי הַצַּיִד וְהַטָּרֵף.

**סא** וְעַל הַדִּמְיוֹן הַזֶּה תִּמְצָא מִדּוֹת בְּנֵי אָדָם וְגוּפוֹתָם מוּכָנוֹת לִסְחוֹרוֹת וְלִמְלָאכוֹת. וּמִי שֶׁמּוֹצֵא בְּמִדּוֹתָיו וְטִבְעוֹ כֹּסֶף אֶל מְלָאכָה מֵהַמְּלָאכוֹת וְיִהְיֶה גּוּפוֹ רָאוּי לָהּ וְיוּכַל לִסְבֹּל אֶת טָרְחָהּ יֶחְזַר עָלֶיהָ וְיָשִׂים אוֹתָהּ סִבָּה לַהֲבָאַת מְזוֹנוֹ וְיִסְבֹּל מִתְקָהּ וּמְרִירוּתָהּ וְאַל יָקוֹץ כְּשֶׁיִּמְצָא מִמֶּנּוּ הַטָּרֵף בְּקֶצֶת הָעִתִּים אַף יִבְטַח בֵּאלֹהִים שֶׁיַּסְפִּיק לוֹ טַרְפּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְיִכָּוֵן בְּטָרְדַּת לִבּוֹ וְגוּפוֹ בְּסִבָּה מִן הַסִּבּוֹת וְהַסִּבּוּב עָלֶיהָ לַעֲמֹד בְּמִצְוַת הַבּוֹרֵא שֶׁצִּוָּה הָאָדָם לְהִתְעַסֵּק בְּסִבּוֹת הָעוֹלָם כַּעֲבוֹדַת הָאֲדָמָה וַחֲרִישָׁתָהּ וּזְרִיעָתָהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב טו) וַיִּקַּח ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשִׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים בְּתוֹעֲלוֹתָיו וּמְזוֹנָיו וּבְנְיַן הַמְּדִינוֹת וַהֲכָנַת הַמְּזוֹנוֹת וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּנְּשִׁים וְלִבְעֹל אוֹתָן לְהַרְבּוֹת הַזֶּרַע.

**סב** וְיִהְיֶה נִשְׁכָּר עַל כַּוָּנָתוֹ בָּהֶם לֵאלֹהִים בְּלִבּוֹ וּמַצְפּוּנוֹ בֵּין שֶׁיֵּאָמַר לוֹ חֶפְצוֹ בֵּין שֶׁלֹּא יֵאָמַר לוֹ חֶפְצוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכח ב) יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (משנה אבות ב יב) וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם.

**סג** וְיִהְיֶה בִּטְחוֹנוֹ בֵּאלֹהִים שָׁלֵם וְלֹא יַזִּיקֶנּוּ הַסִּבּוּב עַל הַסִּבּוֹת לַהֲבָאַת טַרְפּוֹ בָּהֶם מְאוּמָה כְּשֶׁהוּא מְכַוֵּן בָּהֶם בְּלִבּוֹ וּמַצְפּוּנוֹ לְשֵׁם שָׁמָיִם.

**סד** וְאַל יַחְשֹׁב כִּי טַרְפּוֹ מָעָמַד עַל סִבָּה יְדוּעָה וְשֶׁאִם תִּמָּנַע הַסִּבָּה הַהִיא מִמֶּנּוּ לֹא יָבֹא בְּסִבָּה אַחֶרֶת אֲבָל יִבְטַח עַל הָאֱלֹהִים בְּטַרְפּוֹ וְיֵדַע כִּי הַסִּבּוֹת כֻּלָּן אֵצֶל הַבּוֹרֵא שָׁווֹת יַטְרִיפֵהוּ בַּמֶּה שֶׁיִּרְצֶה מֵהֶן וּבְעֵת שֶׁיִּרְצֶה מֵאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁיִּרְצֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (שמואל א יד ו) כִּי אֵין לַה׳ מַעְצוֹר לְהוֹשִׁיעַ בְּרַב אוֹ בִמְעָט, וְאָמַר (דברים ח יח) כִּי הוּא הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל, וְאָמַר (זכריה ד ו) לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר ה׳ צְבָאוֹת.

# שער רביעי - שער הביטחון · פרק ד

א אֲבָל הַדְּבָרִים שֶׁחַיָּב הַמַּאֲמִין לִבְטֹחַ בָּהֶם עַל הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה כּוֹלְלִים אוֹתָם שְׁנֵי מִינִים. אֶחָד מֵהֶם דִּבְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַשֵּׁנִי דִּבְרֵי הָעוֹלָם הַבָּא. וְדִבְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה יֵחָלְקוּ לִשְׁנֵי חֲלָקִים.

ב אֶחָד מֵהֶם עִנְיְנֵי הָעוֹלָם לְתוֹעֲלוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה הַשֵּׁנִי עִנְיְנֵי הָעוֹלָם לְתוֹעֲלוֹת הָעוֹלָם הַבָּא.

ג וְעִנְיְנֵי הָעוֹלָם לְתוֹעֲלוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה יֵחָלְקוּ לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים.

ד אֶחָד מֵהֶם תּוֹעֲלוֹת גּוּפוֹ בִּלְבַד.

ה וְהַשֵּׁנִי תּוֹעֲלוֹת טַרְפּוֹ וְסִבּוֹת הוֹנוֹ וּמִינֵי קִנְיָנָיו.

ו וְהַשְּׁלִישִׁי תּוֹעֲלוֹת בְּנֵי בֵּיתוֹ וְאִשְׁתּוֹ וּקְרוֹבָיו וְאוֹהֲבָיו וּמִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וּלְמַטָּה מִמֶּנּוּ מִכְּתוֹת בְּנֵי אָדָם.

ז וְעִנְיְנֵי הָעוֹלָם לְתוֹעֲלוֹת הָעוֹלָם הַבָּא יֵחָלְקוּ לִשְׁנֵי חֲלָקִים.

ח אֶחָד מֵהֶם חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים שֶׁהוּא מִתְיַחֵד בָּהֶם לְבַדּוֹ וְאֵין מַעֲשֵׂהוּ יוֹצֵא בָּהֶם לַהֲנָאַת זוּלָתוֹ וְלֹא לְהֶזֵּקוֹ.

ט וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי חוֹבוֹת הָאֲבָרִים אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹתָם אֶלָּא בְּהִשְׁתַּתְּפוּת זוּלָתוֹ עִמּוֹ בְּפֹעַל וּבְהִפָּעֵל כַּצְּדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְלִמּוּד הַחָכְמָה וּלְצִוּוֹת בַּטּוֹב וּלְהַזְהִיר מִן הָרַע.

י וְעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא יֵחָלְקוּ לִשְׁנֵי חֲלָקִים.

יא אֶחָד מֵהֶם הַגְּמוּל הָרָאוּי.

יב וְהַשֵּׁנִי שֶׁהוּא מֵחֶסֶד הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה עַל הַחֲסִידִים וְהַנְּבִיאִים לָעוֹלָם הַבָּא. וְהִנֵּה כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבּוֹטְחִים בָּהֶם עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שִׁבְעָה חֲלָקִים.

יג אֶחָד מֵהֶם עִנְיְנֵי גּוּף הָאָדָם בִּלְבַד.

יד וְהַשֵּׁנִי: עִנְיְנֵי הוֹנוֹ וְסִבּוֹת טַרְפּוֹ.

טו וְהַשְּׁלִישִׁי: עִנְיְנֵי אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּקְרוֹבָיו וְאוֹהֲבָיו וְאוֹיְבָיו.

טז וְהָרְבִיעִי: חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים שֶׁהוּא מִתְיַחֵד בְּתוֹעֲלוֹתָן וְהַזָּקָתָן.

יז וְהַחֲמִישִׁי: חוֹבוֹת הָאֲבָרִים שֶׁתּוֹעֲלָתָן וְהַזָּקָתָן מִתְעַבְּרוֹת אֶל זוּלָתוֹ.

יח וְהַשִּׁשִּׁי: גְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא אֲשֶׁר יִהְיֶה כְּפִי הַמַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

יט וְהַשְּׁבִיעִי: גְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא אֲשֶׁר יִהְיֶה מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל דֶּרֶךְ הַחֶסֶד עַל סְגֻלָּתוֹ וְאוֹהֲבָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא כ) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם.

כ וְכֵיוָן שֶׁפָּרַשְׁתִּי הַהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָן יִתָּכֵן הַבִּטָּחוֹן מִן הַבּוֹטֵחַ בָּאֱלֹהִים יִתְעַלֶּה יֵשׁ עָלַי לִסְמֹךְ לָהֶן פֵּרוּשׁ אָפְנֵי יֹשֶׁר הַבִּטָּחוֹן בְּכָל אֶחָד מֵהַשִּׁבְעָה דְּבָרִים אֲשֶׁר בָּהֶם יִבְטַח כָּל בּוֹטֵחַ עַל אֱלֹהִים וְעַל זוּלָתוֹ אֶחָד אֶחָד.

כא וְאֹמַר בְּפֵרוּשׁ הַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן מֵהֶם וְהוּא בְּעִנְיְנֵי גּוּף הָאָדָם בִּלְבַד וְהֵם חַיָּיו וּמוֹתוֹ וְטֶרֶף מְזוֹנוֹ לְמִחְיָתוֹ וּמַלְבּוּשׁוֹ וְדִירָתוֹ וּבְרִיאוּתוֹ וְחָלְיוֹ וּמְדוֹתָיו. וְאָפְנֵי הַיֹּשֶׁר בַּבִּטָּחוֹן עַל אֱלֹהִים בְּכָל עִנְיָן מֵהֶם שֶׁצִּיַּרְתִּי אֶת נַפְשׁוֹ בָּהֶם לַהֲלִיכוֹת הַגּוֹזֵר אֲשֶׁר גָּזַר לוֹ הַבּוֹרֵא מֵהֶם וְתִבְטַח נַפְשׁוֹ בֵּאלֹהִים יִתְבָּרַךְ וְיֵדַע כִּי לֹא יֵגַּמֵר לוֹ מֵהֶם אֶלָּא מָה שֶׁקָּדַם בְּרַעַת הַבּוֹרֵא שֶׁהוּא הַנָּכוֹן לְעִנְיָנָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא וְיוֹתֵר טוֹב לְאַחֲרִיתוֹ וְשֶׁהַנְהָגַת הַבּוֹרֵא לוֹ בְּכֻלָּם שָׁוָה אֵין לְשׁוּם בְּרִיָּה בָּהֶם עֵצָה וְלֹא הַנְהָגָה אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ וּגְזֵרָתוֹ וְדִינוֹ.

כב וּכְמוֹ שֶׁאֵין בְּיַד הַבְּרוּאִים חַיָּיו וּמוֹתוֹ וְחָלְיוֹ וּבְרִיאוּתוֹ כֵּן אֵין בְּיָדָם טֶרֶף מְזוֹנוֹ וְסִפּוּקוֹ וּלְבוּשׁוֹ וּשְׁאָר עִנְיְנֵי גּוּפוֹ.

כג וְעִם בְּרוּר אֱמוּנָתוֹ כִּי עִנְיָנוֹ מָסוּר אֶל גְּזֵרוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְשֶׁבְּחִירַת הַבּוֹרֵא לוֹ הִיא הַבְּחִירָה הַטּוֹבָה הוּא חַיָּב לְהִתְגַּלְגֵּל לְסִבּוֹת תּוֹעֲלוֹתָיו וְלִבְחֹר הַטּוֹב כַּנִּרְאֶה לוֹ מִן הָעִנְיָן וְהָאֱלֹהִים יַעֲשֶׂה מָה שֶּׁקָּדְמָה בּוֹ גְּזֵרָתוֹ.

כד וְהַדּוֹמֶה לָזֶה כִּי אָדָם אַף עַל פִּי שֶׁקִּצּוֹ וּמִדַּת יָמָיו קְשׁוּרִים בִּגְזֵרַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יֵשׁ עַל הָאָדָם לְהִתְגַּלְגֵּל לְסִבּוֹת הַחַיִּים בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּמַלְבּוּשׁ וּבְמָעוֹן כְּפִי צָרְכּוֹ וְלֹא יַנִּיחַ אֶת זֶה עַל הָאֱלֹהִים שֶׁיֹּאמַר אִם קָדַם בִּגְזֵרַת הַבּוֹרֵא שֶׁאֶחְיֶה יַשְׁאִיר נַפְשִׁי בְּגוּפִי מִבְּלִי מָזוֹן כָּל יְמֵי חַיַּי וְלֹא אֶטְרַח בְּבַקָּשַׁת הַטָּרֶף וַעֲמָלוֹ.

כה וְכֵן אֵין רָאוּי לָאָדָם לְהִכָּנֵס בְּסַכָּנוֹת בְּבִטְחוֹנוֹ עַל גְּזֵרַת הַבּוֹרֵא וְיִשְׁתֶּה סַמֵּי הַמָּוֶת אוֹ שֶׁיִּסַּכֵּן בְּעַצְמוֹ לְהִלָּחֵם עִם הָאֲרִי וְהַחַיּוֹת הָרָעוֹת לְלֹא דֹּחַק אוֹ שֶׁיַּשְׁלִיךְ עַצְמוֹ בַּיָּם אוֹ בָּאֵשׁ וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמַּה שֶּׁאֵין הָאָדָם בָּטוּחַ בָּהֶן וְיִסַּכֵּן בְּנַפְשׁוֹ. וּכְבָר הִזְהִירָנוּ הַכָּתוּב מִזֶּה בַּמֶּה שֶׁאָמַר (דברים ו טז) לֹא תְנַסּוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ׳ כִּי אֵינֶנּוּ נִמְלָט בְּזֶה מֵאֶחָד מִשְּׁנֵי דְּבָרִים.

כו אוֹ שֶׁיָּמוּת וְיִהְיֶה הוּא הַמַּמִית אֶת עַצְמוֹ וְהוּא נִתְבָּע עַל זֶה כְּאִלּוּ הֵמִית זוּלָתוֹ מִבְּנֵי אָדָם אַף עַל פִּי שֶׁמּוֹתוֹ עַל הַדֶּרֶךְ הַהוּא בִּגְזֵרַת הָאֱלֹהִים וּבִרְשׁוּתוֹ.

כז וּכְבָר הִזְהִירָנוּ שֶׁלֹּא לְהָמִית שׁוּם אָדָם בְּשׁוּם גִּלְגּוּל בְּאָמְרוֹ (שמות כ יג) לֹא תִרְצָח וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה הַמּוּמָת קָרוֹב אֶל הַמַּמִית יִהְיֶה הָעֹנֶשׁ יוֹתֵר רָאוּי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עמוס א יא) עַל רָדְפוֹ בַחֶרֶב אָחִיו וְשִׁחֵת רַחֲמָיו וְגוֹ׳. וְכֵן מִי שֶׁהֵמִית אֶת עַצְמוֹ יִהְיֶה עָנְשׁוֹ גָּדוֹל בְּלִי סָפֵק.

כח מִפְּנֵי שֶׁמְּשָׁלוֹ בָּזֶה כְּעֶבֶד שֶׁצִּוָּהוּ אֲדוֹנָיו לִשְׁמֹר מָקוֹם לִזְמַן יָדוּעַ וְהִזְהִירוֹ שֶׁלֹּא יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיָּבֹא שְׁלִיחַ אֲדוֹנָיו אֵלָיו. וְכֵיוָן שֶׁרָאָה שֶׁבּוֹשֵׁשׁ הַשָּׁלִיחַ לָבֹא נִפְרַד מִן הַמָּקוֹם קֹדֶם בּוֹאוֹ וְקָצַף עָלָיו אֲדוֹנָיו וְהֶעֱנִישׁוֹ עֹנֶשׁ גָּדוֹל. וְכֵן הַמֵּמִית אֶת עַצְמוֹ יוֹצֵא מֵעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים אֶל הַמְרוֹתוֹ בְּהִכָּנְסוֹ בְּסַכָּנַת הַמָּוֶת.

כט וְעַל כֵּן אַתָּה מוֹצֵא שְׁמוּאֵל עָלָיו הַשָּׁלוֹם אוֹמֵר (שמואל א טז ב) אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וְלֹא נֶחְשַׁב לוֹ לְחֶסְרוֹן בְּבִטְחוֹנוֹ עַל הָאֱלֹהִים אַף הָיְתָה הַתְּשׁוּבָה מֵאֱלֹהִים לוֹ בְּמָה שֶׁמּוֹרֶה כִּי זְרִיזוּתוֹ בָּזֶה מְשֻׁבַּחַת וְאָמַר לוֹ (שמואל א טז ב) עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַה׳ בָּאתִי וּשְׁאָר הָעִנְיָן. וְאִלּוּ הָיָה זֶה קְצוּר בְּבִטְחוֹנוֹ הָיְתָה הַתְּשׁוּבָה אֵלָיו (דברים לב לט) אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה וְגוֹ׳ אוֹ הַדּוֹמֶה לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְמֹשֶׁה עָלָיו הַשָּׁלוֹם עֵת שֶׁאָמַר לוֹ (שמות ד י) כִּי כְבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן אָנֹכִי (שמות ד יא) מִי שָׂם פֶּה לָאָדָם וְגוֹ׳. וְאִם שְׁמוּאֵל עִם תֹּם צִדְקָתוֹ לֹא הֻקַּל לְהִכָּנֵס בְּסִבָּה קַטָּנָה מִסִּבּוֹת הַסַּכָּנָה אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה נִכְנָס בָּהּ בְּמִצְוַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁאָמַר (שמואל א טז א) מַלֵּא קַרְנְךָ שֶׁמֶן וְלֵךְ אֶשְׁלָחֲךָ אֶל יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיִּהְיֶה זֶה מְגֻנֶּה מִזּוּלָתוֹ מִבְּלִתִּי מִצְוַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה.

ל אוֹ שֶׁיִּנָּצֵל בְּעֶזְרַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לוֹ וְיֹאבְדוּ זְכֻיּוֹתָיו וְיִפְסִיד שְׂכָרוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּזֶה הָעִנְיָן (גמרא שבת לב א) לְעוֹלָם אַל יַעֲמֹד אָדָם בִּמְקוֹם סַכָּנָה וְיֹאמַר שֶׁעוֹשִׂין לוֹ נֵס שֶׁמָּא אֵין עוֹשִׂין לוֹ נֵס וְאִם עוֹשִׂין לוֹ נֵס מְנַכִּין לוֹ מִזְכֻיּוֹתָיו וְאָמַר יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (בראשית לב יא) קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וְגוֹ׳ וְאָמַר הַמְתַרְגֵּם בְּפֵרוּשׁוֹ זְעֵירִין זָכְוָותִי מִכָּל חִסְדִּין וּמִכָּל טָבְנָן.

לא וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּחַיִּים וּבַמָּוֶת כֵּן נֶאֱמַר בְּחִיּוּב תְּבִיעַת סִבּוֹת הַבְּרִיאוּת וְהַמָּזוֹן וְהַמַּלְבּוּשׁ וְהַדִּירָה וְהַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת וּלְהַרְחִיק שֶׁקְּנָגְדָּן עִם בְּרוּר אֱמוּנָתוֹ כִּי הַסִּבּוֹת אֵין מוֹעִילוֹת אוֹתוֹ בְּזֶה כְּלוּם אֶלָּא בִּגְזֵרַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לְבַעַל הָאֲדָמָה לַחֲרֹשׁ אוֹתָהּ וּלְנַקּוֹתָהּ מִן הַקּוֹצִים וּלְזָרְעָהּ וּלְהַשְׁקוֹתָהּ אִם יְזַדְּמְנוּ לוֹ מַיִם וְיִבְטַח עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְהַפְרוֹתָהּ וּלְשָׁמְרָהּ מִן הַפְּגָעִים וְתִרְבֶּה תְּבוּאָתָהּ וִיבָרֵךְ אוֹתָהּ הַבּוֹרֵא וְאֵין רָאוּי לוֹ לְהַנִּיחַ הָאֲדָמָה מִבְּלִי עֲבוֹדָה וּזְרִיעָה בְּבִטְחוֹנוֹ עַל גְּזֵרַת הַבּוֹרֵא שֶׁתַּצְמִיחַ הָאֲדָמָה בִּלְתִּי זֶרַע שֶׁקָּדַם לוֹ.

לב וְכֵן בַּעֲלֵי הַמְּלָאכָה וְהַסְּחוֹרָה וְהַשְׁכִּירוּת מְצֻוִּין לְחַזֵּר עַל הַטָּרֶף בָּהֶם עִם הַבִּטָּחוֹן בֵּאלֹהִים כִּי הַטָּרֶף בְּיָדוֹ וּרְשׁוּתוֹ וְשֶׁהוּא עָרֵב בּוֹ לָאָדָם וּמַשְׁלִימוֹ לוֹ בְּאֵיזוֹ סִבָּה שֶׁיִּרְצֶה וְאַל יַחְשֹׁב כִּי הַסִּבָּה תּוֹעִילֵהוּ אוֹ תַּזִּיקֵהוּ מְאוּמָה.

לג וְאִם יָבוֹא לוֹ טָרְפּוֹ עַל פָּנִים מֵאָפְנֵי הַסִּבּוֹת אֲשֶׁר הִתְעַסֵּק בָּהֶן רָאוּי לוֹ שֶׁלֹּא יִבְטַח עַל הַסִּבָּה הַהִיא וְיִשְׁמַח בָּהּ וְיוֹסִיף לְהַחֲזִיק בָּהּ וְיַשֶּׂה לִבּוֹ אֵלֶיהָ כִּי יֵחָלֵשׁ בִּטְחוֹנוֹ בֵּאלֹהָיו. אַף אֵין רָאוּי לוֹ לַחְשֹׁב כִּי תּוֹעִילֶנּוּ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקָּדַם בִּגְזֵרַת הַבּוֹרֵא וְאַל יִשְׂמַח בְּהִדָּבְקוֹ בָּהּ וְסִבּוּבוֹ עָלֶיהָ אַף יוֹדֶה הַבּוֹרֵא אֲשֶׁר הִטְרִיפוֹ אַחַר יְגִיעָתוֹ וְלֹא שָׂם עֲמָלוֹ וְטָרְחוֹ לָרִיק כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכח ב) יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ.

לד וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים אֲנִי תָּמֵהַּ מִמִּי שֶׁנּוֹתֵן לַחֲבֵרוֹ מָה שֶּׁגָּזַר לוֹ אֶצְלוֹ הַבּוֹרֵא וְאַחַר כָּךְ יַזְכִּיר לוֹ טוֹבָתוֹ עָלָיו בּוֹ וִיבַקֵּשׁ לְהוֹדוֹת אוֹתוֹ עָלָיו. וְיוֹתֵר אֲנִי תָּמֵהַּ מִמִּי שֶׁקִּבֵּל טָרְפּוֹ עַל יְדֵי אַחֵר מַכָּרָח לְתִתּוֹ לוֹ וְיִכָּנַע לוֹ וְיִסָּיְסֵהוּ וְיִשְׁתַּבְּחֵהוּ.

לה וְאִם לֹא יְבוֹאֵהוּ הַטָּרֶף עַל הַפָּנִים אֲשֶׁר סִבַּב עֲלֵיהֶם אֶפְשָׁר שֶׁטָּרַף יוֹמוֹ כְּבָר קֹדֶם אֶצְלוֹ וְהוּא בִּרְשׁוּתוֹ אוֹ שֶׁבָּא לוֹ עַל פָּנִים אֲחֵרִים.

לו וְעַל אֵיזֶה פָּנִים שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לוֹ לְהִתְעַסֵּק בַּסְּבוֹת וְאַל יַרְפֶּה מֵחָזֹר עֲלֵיהֶן כְּשֶׁהֵם רְאוּיוֹת לִמְדוֹתָיו וּלְגוּפוֹ וְלֶאֱמוּנָתוֹ וּלְעוֹלָמוֹ כַּאֲשֶׁר קִדַּמְתִּי וְיִבְטַח עִם זֶה עַל אֱלֹהָיו שֶׁלֹּא יַעַזְבֵהוּ וְלֹא יַרְפֵּהוּ וְלֹא יְתַעֲלֵם מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (נחום א ז) טוֹב ה' לְמָעוֹז בְּיוֹם צָרָה וגו'.

לז וְכֵן נֹאמַר בְּעִנְיַן הַבְּרִיאוּת וְהַחֹלִי כִּי עַל הָאָדָם לִבְטֹחַ בַּבּוֹרֵא בָּזֶה וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּהַתְמָדַת הַבְּרִיאוּת בַּסְּבוֹת אֲשֶׁר מִטִּבְעָן זֶה וְלִדְחוֹת הַמַּדְוֶה בְּמָה שֶׁנִּהֲגוּ לִדְחוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה (שמות כא יט) וְרַפֹּא יְרַפֵּא מִבְּלִי שֶׁיִּבְטַח עַל סְבוֹת הַבְּרִיאוּת וְהַחֹלִי שֶׁהֵן מוֹעִילוֹת אוֹ מַזִּיקוֹת אֶלָּא בִּרְשׁוּת הַבּוֹרֵא.

לח וְכַאֲשֶׁר יִבְטַח בַּבּוֹרֵא יִרְפָּאֵהוּ מֵחָלָיו בְּסִבָּה וּבְלִתִּי סִבָּה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קז כ) יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיִרְפָּאֵם וגו'.

לט וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּרְפָּאֵהוּ בְּדָבָר הַמַּזִּיק הַרְבֵּה כְּמוֹ שֶׁיְּדַעְתָּ מֵעִנְיַן אֱלִישָׁע בַּמַּיִם הָרָעִים שֶׁרִפֵּא הֶזֵּקָם בְּמֶלַח כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים ב ב יט) וְהַמַּיִם רָעִים וְהָאָרֶץ מְשַׁכָּלֶת, שֶׁרִפֵּא הֶזֵּקָם בְּמֶלַח, וְכֵן (שמות טו כה) וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם, וְאָמְרוּ הַקַּדְמוֹנִים (במדרש תנחומא שם) שֶׁהָיָה עֵץ שֶׁל הַרְדּוּפְנִי וְכָמוֹהוּ (ישעיה לח כא) יִשְׂאוּ דְּבֶלֶת תְּאֵנִים וְיִמְרְחוּ עַל הַשְּׁחִין וְיֶחִי וּכְבָר יָדַעְתָּ מָה שֶּׁהָיָה מֵעִנְיַן אָסָא כְּשֶׁבָּטַח עַל הָרוֹפְאִים וְהִנִּיחַ בִּטְחוֹנוֹ בֵּאלֹהִים בְּחָלָיו מֵהַמּוּסָר וְהַתּוֹכָחָה לוֹ וְאָמַר הַכָּתוּב (איוב ה יח) כִּי הוּא יַכְאִיב וְיֶחְבָּשׁ וגו'.

מ וּפֵרוּשׁ הַחֵלֶק הַשֵּׁנִי וְהוּא עִנְיְנֵי קִנְיְנֵי הָאָדָם וְסִבּוֹת טָרְפּוֹ וְאָפְנֵי עֲסָקָיו בְּמִסְחָר וּמְלָאכָה וַהֲלִיכוֹת הַדְּרָכִים וּמִנּוּי וּשְׁכִירוּת וּפְקִידוּת וַעֲבוֹדַת הַמְּלָכִים וְגִזְבָּרוּת וְקַבָּלָנוּת וַאֲמָנָה וְסִפְרוּת וּמִינֵי הָעֲבוֹדוֹת וַהֲלִיכוֹת הַמִּדְבָּרוֹת וְהַיַּמִּים וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמַּה שֶׁמִּתְעַסְּקִין בּוֹ לְקַבֵּץ מָמוֹן וּלְהַרְבּוֹת מוֹתְרֵי הַמִּחְיָה אָפְנֵי יֹשֶׁר הַבִּטָּחוֹן בָּהֶם עַל הָאֱלֹהִים שֶׁיִּתְעַסֵּק בַּמֶּה שֶׁזִּמַּן לוֹ הַבּוֹרֵא מֵהֶם לְצֹרֶךְ סִפּוּקוֹ וּמְזוֹנוֹ וּלְהַגִּיעַ אֶל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי מִן הָעוֹלָם.

מא וְאִם יִגְזֹר לוֹ הַבּוֹרֵא בְּתוֹסֶפֶת עַל זֶה תְּבוֹאֵהוּ מִבְּלִי טֹרַח וִיגִיעָה כַּאֲשֶׁר יִבְטַח עַל הָאֱלֹהִים בָּהּ וְלֹא יַרְבֶּה לְחַזֵּר עַל הַסִּבּוֹת וְלֹא יִסְמֹךְ עֲלֵיהֶן בְּלִבּוֹ.

מב וְאִם לֹא יִגְזְרוּ לוֹ יוֹתֵר מִן הַמָּזוֹן אִם הָיוּ מִשְׁתַּדְּלִים כָּל אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְהוֹסִיף עָלָיו לֹא הָיוּ יְכוֹלִים בְּשׁוּם פָּנִים וְלֹא בְּשׁוּם סִבָּה. וְכַאֲשֶׁר יִבְטַח בֵּאלֹהִים יִמְצָא מְנוּחַת לִבּוֹ וְשַׁלְוַת נַפְשׁוֹ כִּי לֹא יַעַבְרֵנוּ חֻקּוֹ אֶל זוּלָתוֹ וְלֹא יַקְדִּים וְלֹא יְאַחֵר מֵעִתּוֹ הַנִּגְזָר לוֹ בּוֹ.

מג וְיֵשׁ שֶׁמְּנַהֵיג הַבּוֹרֵא טַרְפֵּי רַבִּים מִבְּנֵי אָדָם עַל יַד אִישׁ אֶחָד מֵהֶם לְהַבְחִין בָּזֶה עֲבוֹדָתוֹ לֵאלֹהִים מֵהַמְרוֹתוֹ וְיָשִׂים אֶת זֶה מִן הַסִּבּוֹת הַחֲזָקוֹת שֶׁבְּסִבּוֹת הַנִּסָּיוֹן וְהַהֶסְתָּה לוֹ כְּמֶלֶךְ שֶׁהוּא מַטְרִיחַ חֵילוֹ וַעֲבָדָיו וְכֵן הַשָּׂרִים וְרוֹאֵי הַמֶּלֶךְ וְהַסְּגָנִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם כִּתּוֹת מֵעַבְדֵיהֶם וְשַׁמָּשֵׁיהֶם וּפְקִידֵיהֶם וְנָשִׂים וּקְרוֹבִים וּמִשְׁתַּדְּלִים בַּעֲבוּרָם לַחְזֹר עַל סִבַּת קִבּוּץ הַמָּמוֹן מִפָּנִים טוֹבִים וְרָעִים.

מד וְהַסָּכָל מֵהֶם יִטְעֶה בִּשְׁלֹשָׁה פָּנִים.

מה אֶחָד מֵהֶם בְּקַבְּצוֹ הַמָּמוֹן כִּי הוּא לוֹקֵחַ מָה שֶׁנָּזַר לוֹ הַבּוֹרֵא לְקַחְתּוֹ עַל פָּנִים מְגֻנִּים וְרָעִים. וְאִלּוּ הָיָה מְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ עַל אָפְנָיו הָיָה מַגִּיעַ אֶל חֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ וְהָיָה מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ עִנְיַן תּוֹרָתוֹ וְעוֹלָמוֹ וְלֹא הָיָה חָסֵר לוֹ מִמָּה שֶׁנָּזַר הַבּוֹרֵא מְאוּמָה.

מו וְהַשֵּׁנִי כִּי הוּא חוֹשֵׁב שֶׁכָּל מָה שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו מִן הַמָּמוֹן הוּא טֶרֶף מְזוֹנוֹ וְלֹא יָבִין כִּי הַטֶּרֶף מִתְחַלֵּק לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים אֶחָד מֵהֶם טֶרֶף מְזוֹנוֹ וְהוּא כַּלְכָּלַת גּוּפוֹ בִּלְבַד וְהוּא הַמִּבְטָח מִן הָאֱלֹהִים לְכָל אֲשֶׁר בּוֹ רוּחַ חַיִּים עַד תַּכְלִית יָמָיו. וְהַשֵּׁנִי טֶרֶף מְזוֹן זוּלָתוֹ מֵאִשָּׁה וּבָנִים וַעֲבָדִים וּמְשָׁרְתִים וְהַדּוֹמֶה לָהֶם וְאֵינֶנּוּ מֻבְטָח מִן הָאֱלֹהִים לְכָל הַבְּרוּאִים אֶלָּא לַסְּגֻלָּה מֵהֶם בְּתְנָאִים מְיֻחָדִים וְהוּא מִקֶּרֶה מִזְדַּמֵּן בְּעֵת אַחַת וְאֵין מִזְדַּמֵּן בְּעֵת אַחֶרֶת כְּפִי שֶׁמְּחַיְּבוֹת הַלֵּיכוֹת דִּינֵי הַבּוֹרֵא מִן הַחֶסֶד וְהַמִּשְׁפָּט. וְהַשְּׁלִישִׁי טֶרֶף קִנְיָן וְהוּא הַמָּמוֹן אֲשֶׁר אֵין בּוֹ תוֹעֶלֶת לְאָדָם וְהוּא שׁוֹמֵר עָלָיו וְנוֹצֵר אוֹתוֹ עַד אֲשֶׁר יוֹרִישֶׁנּוּ לְזוּלָתוֹ אוֹ שֶׁיֹּאבַד מִמֶּנּוּ. וְהַסָּכָל יַחְשֹׁב כָּל אֲשֶׁר גָּזַר לוֹ הַבּוֹרֵא מִן הַמָּמוֹן שֶׁהוּא טֶרֶף מְזוֹנוֹ וְכַלְכָּלַת גּוּפוֹ וְהוּא מְמֻהָּר אֵלָיו וּמִשְׁתַּדֵּל עָלָיו וְאֶפְשָׁר שֶׁיְּקַבְּצֶנּוּ לְבַעַל אִשְׁתּוֹ אַחֲרָיו וּלְחוֹרְגוֹ (ולהורגו) וְלַגְּדוֹל שֶׁבְּשׁוֹנְאָיו.

מז וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁהוּא נוֹתֵן הַטְּרָפִים לְבַעֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁנָּזַר לָהֶם הַבּוֹרֵא עַל יָדוֹ וְהוּא זוֹכֵר טוֹבָתוֹ לָהֶם בָּהֶם כְּאִלּוּ הוּא הַטְרִיפָם בָּהֶם וְכֹלֵל אוֹתָם וְהִתְחַסֵּד בָּם עֲלֵיהֶם וְרוֹצֶה שֶׁיּוֹדוּהוּ וְיִשַּׁבְּחוּהוּ הַרְבֵּה עֲלֵיהֶם וְשֶׁיַּעַבְדוּהוּ בַּעֲבוּרָם וְיִתְנָאֶה וְיִגְבַּהּ וְיָרוּם לְבָבוֹ וְיִנִּיחַ הוֹדָאתוֹ עֲלֵיהֶם וְיַחְשֹׁב שֶׁאִם הָיָה מוֹנֵעַ אוֹתָם מֵהֶם הָיוּ נִשְׁאָרִים אֶצְלוֹ וְכִי לוּלֵא הוּא הָיוּ נִפְסָקִים טַרְפֵּיהֶם. וְהוּא הֶעָנִי אֲשֶׁר יִיגַע לָרִיק בְּעוֹלָם הַזֶּה וְיִפְסִיד שְׂכָרוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

מח וְהַמַּשְׂכִּיל נוֹהֵג בִּשְׁלֹשֶׁת הַפָּנִים עַל הַדֶּרֶךְ הַנִּכּוֹנָה לְתוֹרָתוֹ וּלְעוֹלָמוֹ.

מט וּבִטָּחוֹנוֹ בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בְּיַד הָאֱלֹהִים מִטַּרְפּוֹ וְקִנְיָנוֹ יוֹתֵר חָזָק מִבִּטָּחוֹנוֹ בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ מֵהֶם מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם הוּא טֶרֶף מָזוֹן אוֹ טֶרֶף קִנְיָן וְיַגִּיעַ לְכִבּוּד הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶל הַגְּמוּל הַטּוֹב בָּעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִזְמוֹר (תהלים קיב א) הַלְלוּיָהּ אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת ה' עַד סוֹפוֹ.

נ וְיֵשׁ מִבְּנֵי אָדָם כִּתּוֹת שֶׁאֵינָם מִשְׁתַּדְּלִים לִקְנוֹת הַמָּמוֹן וּלְהַרְבּוֹת מִמֶּנּוּ אֶלָּא לְאַהֲבַת הַכָּבוֹד מִבְּנֵי אָדָם וְלַעֲשׂוֹת לָהֶם שֵׁם וְאֵין מַסְפִּיק לָהֶם מִמֶּנּוּ שׁוּם דָּבָר וְזֶה סִכְלוּת מֵהֶם בְּסִבַּת הַכָּבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְגוֹרֵם לָהֶם זֶה מָה שֶׁרוֹאִים מִכִּבּוּד עַמֵּי הָאָרֶץ לַאֲנָשֵׁי הַמָּמוֹן וְכִבּוּדָם לָהֶם לְתִקְוָתָם (לחמדם) מָה

שֶׁיֵּשׁ אֶצְלָם וְלִמְשֹׁךְ מֵאֲשֶׁר בְּיָדָם.

**נא** וְאִלּוּ הִשְׂכִּילוּ וְהֵבִינוּ כִּי אֵין בִּיכָלְתָּם וְלֹא בְּכֹחָם לֹא לָתֵת וְלֹא לִמְנֹעַ אֶלָּא לְמִי שֶׁגָּזַר לוֹ הַבּוֹרֵא אֶצְלָם לֹא הָיוּ מְקַוִּים לְזוּלָתוֹ.

**נב** וְלֹא הָיָה רָאוּי אֶצְלָם לְכָבוֹד אֶלָּא מִי שֶׁיִּחֲדָהוּ הַבּוֹרֵא בְּמַעֲלוֹת מְשֻׁבָּחוֹת רָאוּי בַּעֲבוּרָן לְכָבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמואל א ב ל) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד.

**נג** וּמִפְּנֵי שֶׁכָּלוּ עֵמֵי הָאָרֶץ בְּכַבְדָם בַּעֲלֵי הַמָּמוֹן בְּסִבּוֹת הַכָּבוֹד הוֹסִיף לָהֶם הַבּוֹרֵא סִכְלוּת בְּסִבּוֹת בַּקָּשׁוֹתָם וְנָפְלוּ בְּהִשְׁתַּדְּלוּת גְּדוֹלָה וִיגִיעָה רַבָּה כָּל יְמֵיהֶם וְהִנִּיחוּ מָה שֶׁהָיוּ חַיָּבִין לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ וּלְמַהֵר אֵלָיו מֵהַשְׂלִים חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם וּלְהוֹדוֹת עַל טוֹבוֹתָיו אֶצְלָם וְתִהְיֶינָה בַּקָּשׁוֹתָם יוֹתֵר קָרוֹבוֹת אֲלֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה בְּלִי סָפֵק כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (משלי ג טז) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד וְאָמַר (דברי הימים א כט יב) וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְגוֹ׳.

**נד** וְיֵשׁ שֶׁיִּמְצָא בְּכָלַל מְבַקְּשֵׁי הַמָּמוֹן מִי שֶׁיִּגִּיעַ מִמֶּנּוּ אֶל תַּכְלִית תַּאֲוָתוֹ בְּדֶרֶךְ הַסִּבּוֹת אֲשֶׁר זָכַרְנוּ וּמֵהֶם מִי שֶׁיַּגִּיעַ אֵלָיו בְּדֶרֶךְ הַיֵּרֻשָּׁה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה וְיַחְשֹׁב כִּי הַסִּבּוֹת חִיְּבוּ לוֹ אֶת זֶה וְלוּלֵא הֵן לֹא הָיָה מַגִּיעַ אֵלָיו מִמֶּנּוּ כְּלוּם וּמְשַׁבֵּחַ הַסִּבָּה מִבַּלְעֲדֵי הַמְסַבֵּב.

**נה** וְכָמָּה הוּא דּוֹמֶה בָּזֶה לְאָדָם שֶׁהוּא בַּמִּדְבָּר הִכְבִּיד עָלָיו הַצָּמָא וּמָצָא מַיִם שֶׁאֵינָם מְתוּקִים בִּבּוֹר אֶחָד וְשָׂמַח בָּהֶם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְרָוָה מֵהֶם. וְכַאֲשֶׁר הָלַךְ מְעַט וּמָצָא מַעְיָן נוֹבֵעַ מַיִם מְתוּקִים דָּאַג עַל מָה שֶׁקָּדַם מִשְּׂתוֹתוֹ הַמַּיִם הָרְאשׁוֹנִים וּרְוֹותוֹ מֵהֶם.

**נו** וְכֵן בַּעַל הַמָּמוֹן שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו בְּסִבָּה יְדוּעָה אֲלוּ הָיְתָה נִמְנַעַת הַסִּבָּה הַהִיא מִמֶּנּוּ הָיָה מַשִּׂיג אוֹתוֹ בְּסִבָּה אַחֶרֶת כַּאֲשֶׁר הִקְדִּימְנוּ וּכְמוֹ שֶׁאָמַר (שמואל א יד ו) כִּי אֵין לַה׳ מַעְצוֹר לְהוֹשִׁיעַ בְּרַב אוֹ בִּמְעָט.

**נז** וּמִמַּה שֶּׁרָאוּי לַבּוֹטֵחַ עַל הָאֱלֹהִים בְּטַרְפּוֹ כְּשֶׁיִּתְעַכֵּב מִמֶּנּוּ הַטֶּרֶף יוֹם מִן הַיָּמִים שֶׁיֹּאמַר בְּלִבּוֹ כִּי אֲשֶׁר הוֹצִיאַנִי אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה בִּזְמַן יָדוּעַ וְעֵת יְדוּעָה וְלֹא הוֹצִיאַנִי אֵלָיו לְפָנִיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם הוּא שֶׁמְּעַכֵּב מִמֶּנִּי בּוֹ טַרְפִּי לְעֵת יָדוּעַ וְיוֹם יָדוּעַ לָדַעְתּוֹ מָה שֶּׁהוּא טוֹב לִי.

**נח** וְכֵן כַּאֲשֶׁר יְבוֹאֲהוּ טַרְפּוֹ מְצֻמְצָם לֹא יוֹתֵר עַל מְזוֹנוֹ מְאוּמָה רָאוּי לוֹ לַחְשֹׁב בְּלִבּוֹ וְלוֹמַר אֲשֶׁר הֵכִין לִי מְזוֹנִי בִּשְׁדֵי אִמִּי בִּתְחִלַּת עִנְיָנִי כְּפִי צָרְכִּי וְדֵי כַּלְכָּלָתִי יוֹם יוֹם עַד אֲשֶׁר הֵמִיר אוֹתוֹ לִי בְּטוּב מִמֶּנּוּ וְלֹא הִזִּיק לִי בּוֹאוֹ בְּצִמְצוּם מְאוּמָה כֵּן לֹא יַזִּיק לִי בּוֹא הַטֶּרֶף הַזֶּה אֲשֶׁר הֶעְתִּיק אוֹתִי אֵלָיו עַתָּה בְּצִמְצוּם כְּפִי צָרְכִּי עַד תַּכְלִית יָמַי מְאוּמָה.

**נט** וְיִהְיֶה נִשְׁכָּר עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַבּוֹרֵא עַל אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר שֶׁעִנְּנָם הָיָה כָּזֶה (שמות טז ד) וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ וְאָמַר (ירמיה ב ב) הָלוֹךְ וְקָרָאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם וְגוֹ׳.

**ס** וְכֵן אִם יְבוֹאֲהוּ טַרְפּוֹ בְּסִבָּה מִבְּלִי סִבָּה וּמָקוֹם מִבְּלִי מָקוֹם וְעַל יְדֵי אִישׁ מִבְּלִתִּי אִישׁ אַחֵר יֹאמַר בְּלִבּוֹ אֲשֶׁר יְצָרַנִי עַל צוּרָה וְתַבְנִית וּתְכוּנָה וּמִדָּה מִבְּלִי שְׁאָר הַצּוּרוֹת וְהַתְּכוּנוֹת וְהַמִּדּוֹת לְתַקָּנַת עִנְיָנִי הוּא בָּחַר לִי שֶׁיָּבוֹא טַרְפִּי עַל הַפָּנִים הַמַּפְקִיקִים לְעִנְיָנִי מִבְּלִי שְׁאָר הַפָּנִים. וַאֲשֶׁר הוֹצִיאַנִי אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה בְּמָקוֹם יָדוּעַ וְעַל יְדֵי שְׁנֵי אֲנָשִׁים יְדוּעִים מִבְּלִי שְׁאָר אֲנָשֵׁי הָעוֹלָם הוּא בָּחַר לִי בּוֹ טַרְפִּי בְּאֶרֶץ יְדוּעָה וְעַל יְדֵי אִישׁ יָדוּעַ שָׁם אוֹתוֹ סִבָּה לְטַרְפִּי לְטוֹב לִי כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תהלים קמה יז) צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו.

**סא** אֲבָל פֵּרוּשׁ הַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי וְהֵם עִנְיְנֵי אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ וּקְרוֹבָיו וְאוֹהֲבָיו וּמְיֻדָּעָיו וּמַכִּירָיו וַאֲשֶׁר לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וַאֲשֶׁר לְמַטָּה מִמֶּנּוּ מִכְּתוֹת בְּנֵי אָדָם אֲפִלּוּ יֹשֶׁר הַבִּטָּחוֹן עַל הָאֱלֹהִים בָּהֶם כַּאֲשֶׁר אֲסַפֵּר וְהוּא שֶׁאֵין אָדָם נִמְלָט מֵאֶחָד מִשְּׁנֵי דְּבָרִים. שֶׁיִּהְיֶה נָכְרִי אוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּתוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ וּקְרוֹבָיו. וְאִם יִהְיֶה נָכְרִי יִהְיֶה צְווּתוֹ בְּאֹלְחָיו בְּעֵת הִשְׁתּוֹמְמוּתוֹ וְיִבְטַח עָלָיו בְּגֵרוּתוֹ. וְיַעֲלֶה עַל לִבּוֹ גֵּרוּת הַנֶּפֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְכִי אַנְשֵׁי הָאָרֶץ כְּמוֹ גֵּרִים בָּהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ויקרא כה כג) כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי. וַיַּחְשֹׁב בְּלִבּוֹ כִּי כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְרוֹבִים בּוֹ עַד זְמַן מְעַט יָשׁוּב נָכְרִי בּוֹדֵד וְלֹא יוֹעִילֵהוּ קָרוֹב וְלֹא בֵּן וְלֹא יִתְחַבֵּר עִמּוֹ אֶחָד מֵהֶם.

**סב** וְיַחְשֹׁב אַחַר כָּךְ בְּהִסְתַּלְּקוּת כֹּבֶד מַשָּׂאָם וְחוֹבוֹתָם וְצָרְכֵיהֶם מֵעָלָיו וְיַחְשֹׁב זֶה טוֹבָה מִטּוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁאִם יִהְיֶה רוֹדֵף אַחַר עִנְיְנֵי הָעוֹלָם וּצְרָכָיו תִּהְיֶה יְגִיעָתוֹ יוֹתֵר קַלָּה עָלָיו מִבְּלִי אִשָּׁה וּבָנִים וְחֶסְרוֹנָם מְנוּחָה לוֹ וְטוֹבָה. וְאִם יִהְיֶה מְבַקֵּשׁ עִנְיְנֵי אַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה לִבּוֹ יוֹתֵר רֵיק וּפָנוּי בְּעֵת הִתְבּוֹדְדוּתוֹ מִבְּלִי סָפֵק.

**סג** וְעַל כֵּן הָיוּ הַפְּרוּשִׁים בּוֹרְחִים מִקְּרוֹבֵיהֶם וּמִבָּתֵּיהֶם אֶל הֶהָרִים כְּדֵי שֶׁיְּפַנּוּ לִבּוֹתָם לַעֲבוֹדַת אֱלֹהִים. וְכֵן הָיוּ הַנְּבִיאִים בִּזְמַן הַנְּבוּאָה יוֹצְאִים מִמְּעוֹנוֹתֵיהֶם וּמִתְבּוֹדְדִים לְחוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְתָּ מֵעִנְיַן אֵלִיָּהוּ עִם אֱלִישָׁע שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (מלכים א יט יט) שְׁנֵים עָשָׂר צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בְּשְׁנֵים הֶעָשָׂר.

וְכֵיוָן שֶׁרָמַז לוֹ אֱלִיָּהוּ בְּמַעַט רֶמֶז הֵבִין אוֹתוֹ וְאָמַר (מלכים א יט כ) אֶשְּׁקָה נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵלְכָה אַחֲרֶיךָ, וְאָמַר (מלכים א יט כא) וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ.

**סד** וְאָמְרוּ עַל אֶחָד מֵהַפְּרוּשִׁים שֶׁנִּכְנַס לִמְדִינָה אַחַת לְהוֹרוֹת אֶת יוֹשְׁבֶיהָ עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וַיִּמְצָאֵם לוֹבְשִׁים צֶבַע אֶחָד בְּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וְתַכְשִׁיטֵיהֶם וְרָאָה קִבְרֵיהֶם אֲצָל פִּתְחֵי בָּתֵּיהֶם וְלֹא רָאָה בֵּינֵיהֶם אִשָּׁה. וְשָׁאַל אוֹתָם עַל זֶה וְאָמְרוּ לוֹ מָה שֶּׁאָנוּ לוֹבְשִׁים צֶבַע אֶחָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִכָּר הֶעָנִי מִן הֶעָשִׁיר וְשֶׁלֹּא יָבֹא הֶעָשִׁיר לְהִתְגָּאוֹת וּלְהִתְפָּאֵר בְּעָשְׁרוֹ וְיָבֹא הֶעָנִי לְהִתְבַּזּוֹת אֲצָל עַצְמוֹ וְשֶׁיִּדְמֶה עִנְיָנֵנוּ עַל הָאֲדָמָה עִנְיָנֵנוּ עַל הָאֲדָמָה תַּחְתִּיהָ. וְנֶאֱמַר עַל אֶחָד מֵהַמְּלָכִים שֶׁהָיָה מִתְעָרֵב בֵּין עֲבָדָיו וְלֹא הָיָה נִכָּר בֵּינֵיהֶם מִפְּנֵי שֶׁהָיָה נוֹהֵג מִנְהַג הַשִּׁפְלוּת בְּתַכְשִׁיטָיו וּבְמַלְבּוּשָׁיו.

**סה** וּמָה שֶׁשָּׁמְנוּ קִבְרוֹת מֵתֵינוּ אֵצֶל פִּתְחֵינוּ כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר מֵהֶם וְנִהְיֶה נְכוֹנִים לָמוּת וְנַזְמִין לָנוּ הַצְּדָדָה הַמַּגַּעַת אוֹתָנוּ לִמְקוֹם הַמְּנוּחָה. וּמָה שֶׁרָאִינוּ שֶׁפִּרְשְׁנוּ מִן הַנָּשִׁים וְהַבָּנִים דַּע כִּי יְחַדְנוּ לָהֶם קְרִיָּה קְרוֹבָה מִכָּאן כְּשֶׁיִּצְטָרֵךְ אֶחָד מִמֶּנּוּ עַל דָּבָר מִדְּבָרֵיהֶם יֵלֵךְ אֲלֵיהֶם וְיַשְׁלִים צָרְכּוֹ וְיָשׁוּב אֵלֵינוּ מִפְּנֵי שֶׁרָאִינוּ בְּמָה שֶׁיִּכָּנֵס עָלֵינוּ מִטִּרְדַּת הַלֵּב וְרֹב הַהֶפְסֵד וְגֹדֶל הַיְגִיעָה וְהַטִּרַח בְּקִרְבָתָם וְהַמְּנוּחָה מִכָּל זֶה בְּהִרְחָקָתָם לְבָחֹר בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא וְלִמְאֹס בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. וַיִּיטְבוּ דִּבְרֵיהֶם בְּעֵינֵי הַפָּרוּשׁ וַיְבָרֵךְ אוֹתָם וַיְאַשְּׁרֵם בְּעִנְיָנָם.

**סו** וְאִם יִהְיֶה הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים בַּעַל אִשָּׁה וּקְרוֹבִים וְאוֹהֲבִים וְאוֹיְבִים יִבְטַח בֵּאלֹהִים בְּהַצָּלָתוֹ מֵהֶם.

**סז** וְיִשְׁתַּדֵּל לִפְרֹעַ מָה שֶּׁחַיָּב לָהֶם וְלַעֲשׂוֹת חֶפְצֵיהֶם וְלִהְיוֹת לִבּוֹ שָׁלֵם עִמָּהֶם וְיִרֵף יָדוֹ מֵהַזָּקָתָם וִיסַבֵּב עַל מָה שֶׁיִּהְיֶה טוֹב לָהֶם וְיִהְיֶה נֶאֱמָן בְּכָל עִנְיְנֵיהֶם וְיוֹרֵם אֶפְנֵי תּוֹעֲלוֹתָם בְּעִנְיְנֵי הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט יח) וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ, וְאָמַר (ויקרא יט יז) לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ לֹא לְיַחֵל הַגְּמוּל מֵהֶם וְלֹא לְקַדֵּם אֶצְלָם וְלֹא מֵאַהֲבָתוֹ בְּכְבוֹדָם וְשִׂבְחָם וְלֹא לְהִשְׁתָּרֵר עֲלֵיהֶם אַף לְקַיֵּם מִצְוַת הַבּוֹרֵא וְלִשְׁמֹר בְּרִיתוֹ וּפִקּוּדָיו עֲלֵיהֶם.

**סח** כִּי מִי שֶׁתִּהְיֶה דַּעְתּוֹ בַּעֲשׂוֹתוֹ חֶפְצֵיהֶם עַל אֶחָד מֵהַדְּבָרִים שֶׁזָּכַרְנוּ תְּחִלָּה לֹא יַשִּׂיג רְצוֹנוֹ מֵהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיֵיגַע לָרִיק וְיַפְסִיד שְׂכָרוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. וְאִם הוּא נוֹהֵג בָּזֶה לַעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים בִּלְבַד יַעְזְרֵם הָאֱלֹהִים לִגְמֹל אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיַשִּׂים בְּפִיהֶם שִׁבְחוֹ וְיִגְדַּל עִנְיָנוֹ בְּעֵינֵיהֶם וְיִגִּיעַ אֶל הַגְּמוּל הַגָּדוֹל בָּעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר הָאֱלֹהִים לִשְׁלֹמֹה (מלכים א ג יג) וְגַם אֲשֶׁר לֹא שָׁאַלְתָּ נָתַתִּי לָךְ וְגוֹ'.

**סט** אֲבָל אָפְנֵי בִּטְחוֹנוֹ עַל אֱלֹהָיו בְּעִנְיְנֵי מִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וּמִי שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמֶּנּוּ מִכְּתוֹת בְּנֵי אָדָם הַפָּנִים הַיְשָׁרִים לוֹ כְּשֶׁיָּבִיא אוֹתוֹ הַצֶּרֶךְ לְבַקֵּשׁ חֵפֶץ מִמִּי שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ אוֹ לְמַטָּה מִמֶּנּוּ שֶׁיִּבְטַח בּוֹ עַל אֱלֹהָיו וישׂימם סִבָּה בְּהַשְׁלָמָתוֹ כַּאֲשֶׁר יָשִׂים עֲבוֹדַת הָאָרֶץ וּזְרִיעָתָהּ סִבָּה לְטַרְפּוֹ. וְאִם יִרְצֶה לְהַטְרִיפוֹ מִמֶּנָּה יְצַמַּח הַזֶּרַע וְיִפְרֶה וְיִרְבֶּה וְאֵין לְהוֹדוֹת הָאָרֶץ עַל זֶה אַף הַהוֹדָאָה לַבּוֹרֵא לְבַדּוֹ. וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאֱלֹהִים לְהַטְרִיפוֹ מִמֶּנּוּ לֹא תַּצְמִיחַ הָאָרֶץ אוֹ תַּצְמִיחַ וְיִקֶּרֶה הַצֶּמַח פֶּגַע וְאֵין לְהַאֲשִׁים הָאָרֶץ.

**ע** וְכֵן כְּשֶׁיְּבַקֵּשׁ מֵאֶחָד מֵהֶם חֵפֶץ שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ הַחַלָּשׁ וְהֶחָזָק מֵהֶם שָׁוֶה בַּעֲשׂוֹתוֹ וְיִבְטַח בְּהַשְׁלָמָתוֹ עַל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ.

**עא** וְאִם יִשְׁלַם עַל יְדֵי אֶחָד מֵהֶם יוֹדֶה הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הִשְׁלִים חֶפְצוֹ וְיוֹדֶה לְמִי שֶׁנַּעֲשָׂה עַל יָדוֹ עַל לִבּוֹ הַטּוֹב לוֹ וְשֶׁהַבּוֹרֵא הֵבִיא תּוֹעַלְתּוֹ עַל יָדוֹ. וּבְיָדוּעַ שֶׁאֵין הַבּוֹרֵא מְגַלְגֵּל טוֹבָה אֶלָּא עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים וּמִעַט הוּא שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל הֶפְסֵד עַל יְדֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (גמרא בבא בתרא קיט ב) מְגַלְגְּלִין זְכוּת ע״י זַכַּאי וְחוֹבָה ע״י חַיָּב, וְאָמַר הַכָּתוּב (משלי יב כא) לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן.

**עב** וְאִם לֹא יְשַׁלֵּם לוֹ עַל יְדֵיהֶם אַל יַאֲשִׁימֵם וְאַל יִתְלֶה בָּהֶם קִצּוּר אַף יוֹדֶה לֵאלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַר לוֹ הַטּוֹב בָּזֶה וִישַׁבְּחֵם כְּפִי שֶׁיֵּדַע מֵהִשְׁתַּדְּלָם לַעֲשׂוֹת חֶפְצוֹ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁלַם כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹנָם לוֹ. וְכֵן יִנְהַג בִּמְיַדְּעָיו וְאוֹהֲבָיו וּבְמִי שֶׁנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן עִמָּהֶם וְשַׁמָּשָׁיו וְשֻׁתָּפָיו.

**עג** וְכֵן אִם יְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מִי שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ אוֹ שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנּוּ חֵפֶץ יְסַבֵּב לַעֲשׂוֹתוֹ בְּכָל לִבּוֹ וְיִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁלִימוֹ בְּמַצְפּוּנוֹ אִם יִזְדַּמֵּן לוֹ וְיִהְיֶה מִי שֶׁמְּבַקְּשׁוֹ רָאוּי לְהִשְׁתַּדֵּל לוֹ בּוֹ וְאַחַר כָּךְ יִבְטַח עַל הָאֱלֹהִים בְּהַשְׁלָמָתוֹ. וְאִם יַשְׁלִימֵהוּ עַל יָדוֹ וישׂימֵהוּ סִבָּה לְטוֹבַת זוּלָתוֹ יוֹדֶה עַל זֶה. וְאִם יִמָּנַע מִמֶּנּוּ וְלֹא יִזְדַּמֵּן לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ אַל יַאֲשִׁים נַפְשׁוֹ וְיוֹדִיעַ אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא קִצֵּר אַחַר שֶׁיִּטְרַח וְיִשְׁתַּדֵּל בּוֹ בְּעַצְמוֹ. אֲבָל עִנְיְנֵי אוֹיְבָיו וְחוֹמְדָיו וּמְבַקְּשֵׁי רָעָתוֹ יִבְטַח בְּעִנְיְנֵיהֶם עַל הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְיִסְבֹּל חֶרְפָּתָם וְאַל יִגְמֹל לָהֶם כְּפָעָלָם.

**עד** אַף יִגְמֹלֵם חֶסֶד וְיַעֲשֶׂה לָהֶם כָּל מָה שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹתוֹ מִן הַטּוֹב וְיִזְכֹּר בְּלִבּוֹ שֶׁתּוֹעַלְתּוֹ וְנִזְקוֹ בְּיַד הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה.

**עה** וְאִם יִהְיוּ סִבָּה לְהַזִּיקוֹ יַחְשֹׁב עֲלֵיהֶם טוֹב וְיַחְשֹׁד אֶת עַצְמוֹ וּמַעֲשָׂיו בְּרֹעַ הַקְדָּמוֹתָיו אֵצֶל אֱלֹהָיו וְיִתְחַנֵּן אֶל הָאֱלֹהִים וִיבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו לְכַפֵּר עֲוֹנוֹתָיו וְאָז יָשׁוּבוּ אוֹיְבָיו לְאַהֲבָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי טז ז) בִּרְצוֹת ה׳ דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלֵם אִתּוֹ.

עו וּפֵרוּשׁ הַחֵלֶק הָרְבִיעִי בְּעִנְיְנֵי חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים שֶׁהָאָדָם מִתְיַחֵד בְּתוֹעֲלוֹתָם וְנִזְקָם וְזֶה כְּצוֹם וְכַתְּפִלָּה וְכַסֵּכָּה וְכִלּוּלָב וְכַצִּיצִית וּשְׁמִירַת הַשַּׁבָּת וְהַמּוֹעֲדִים וְהַמָּנַע מִן הָעֲבֵרוֹת וְכָל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת אֲשֶׁר לֹא תַּעֲבִרֶנָּה אֶל זוּלָתוֹ וְתוֹעֲלוֹתָן וְנִזְקָן מְיֻחָדוֹת בּוֹ מִבִּלְעִי שְׁאָר בְּנֵי אָדָם אָפְנֵי יֹשֶׁר הַבְּטָחוֹן בְּכֻלָּם עַל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ מָה שֶּׁאֲנִי מְבָאֵר אוֹתוֹ וּמֵאלֹהִים אֶשְׁאַל לְהוֹרוֹת אוֹתִי הָאֱמֶת בְּרַחֲמָיו.

עז וְהוּא כִּי מַעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה וְהָעֲבֵרָה לֹא יִתָּכְנוּ לְאָדָם כִּי אִם בְּהַקְבֵּץ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. הָאֶחָד הַבְּחִירָה בְּלִבּוֹ וּמְצִפּוּנוֹ וְהַשֵּׁנִי הַכַּוָּנָה וְהַהַסְכָּמָה לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁבָּחַר בּוֹ וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לִגְמֹר הַמַּעֲשֶׂה בְּאֵבָרָיו הַנִּרְאִים וְיוֹצִיאֵהוּ אֶל גֶּדֶר הַמַּעֲשֶׂה.

עח וּמָה שֶּׁאֵינוֹ נֶעֱלָם מִמֶּנּוּ בָּהֶם כְּבְחִירַת הָעֲבוֹדָה וְהָעֲבֵרָה וְהַכַּוָּנָה וְהַהַסְכָּמָה עַל הַמַּעֲשֶׂה הַבְּטָחוֹן עַל הָאֱלֹהִים בָּזֶה טָעוּת וְסִכְלוּת כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הִנִּיחַ בִּרְשׁוּתֵנוּ בְּחִירַת עֲבוֹדָתוֹ וְהַמְרוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים ל יט) וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים.

עט וְלֹא הִנִּיחַ בִּרְשׁוּתֵנוּ הַשְׁלָמַת הַמַּעֲשֶׂה בַּעֲבוֹדָה וּבַעֲבֵרָה אֶלָּא בִּסְבּוֹת שֶׁהֵם חוּץ לָנוּ מִזְדַּמְּנוֹת בְּקִצָּת הָעִתִּים וְנִמְנָעוֹת בְּקִצָּתָם.

פ וְאִם יִבְטַח עַל הָאֱלֹהִים בִּבְחִירַת עֲבוֹדָתוֹ וְיֹאמַר לֹא אֶבְחַר וְלֹא אֶכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת כְּלוּם מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא עַד שֶׁיִּבְחַר לִי הַטּוֹב מִמֶּנּוּ כְּבָר תָּעָה מִדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וּמָעַדוּ רַגְלָיו מֵאָפְנֵי הַנְּכוֹנָה כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּבָר צִוָּנוּ לִבְחֹר בְּמַעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה וּלְכַוֵּן אֵלֶיהָ בְּהִשְׁתַּדְּלוּת וְהַסְכָּמָה וּבְלֵב שָׁלֵם לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהוֹדִיעָנוּ שֶׁהוּא אָפְנֵי הַנְּכוֹנָה לָנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

פא וְאִם יְזַדְּמְנוּ הַסִּבּוֹת וְיִתָּכֵן גְּמַר הַמַּעֲשֶׂה בַּעֲבוֹדָתוֹ אֲשֶׁר קָדְמָה בְּחִירָתֵנוּ בָּהּ יִהְיֶה לָנוּ הַשָּׂכָר הַגָּדוֹל עַל הַבְּחִירָה בָּעֲבוֹדָה וְעַל הַכַּוָּנָה לַעֲשׂוֹתָהּ וְעַל הַשְׁלָמַת מַעֲשֶׂיהָ בָּאֲבָרִים הַנִּרְאִים. וְאִם יִמָּנַע מִן הָאֲבָרִים גְּמַר הַמַּעֲשֶׂה יִהְיֶה לָנוּ שְׂכַר הַבְּחִירָה וְהַכַּוָּנָה כַּאֲשֶׁר זָכַרְנוּ בְּמָה שֶׁקָּדַם וְכֵן הָעִנְיָן עַל הָעֲבֵרָה.

פב וְהַהֶפְרֵשׁ שֶׁבֵּין עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וּשְׁאָר מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם בְּעִנְיַן הַבְּטָחוֹן בֵּאלֹהִים יִתְבָּרַךְ שֶׁשְּׁאָר עִנְיְנֵי הָעוֹלָם לֹא נִגְלוּ לָנוּ אָפְנֵי הַטּוֹב וְהָרַע בְּסִבָּה מִן הַסִּבּוֹת מִבַּלְעֲדֵי שְׁאֵירִיתָם וְלֹא אָפְנֵי הַהֶפְסֵד וְהָרַע בְּקִצָּתָם בִּלְתִּי קִצָּתָם כִּי לֹא עָמַדְנוּ עַל אֵיזוּ מְלָאכָה מִן הַמְּלָאכוֹת שֶׁטּוֹבָה לָנוּ וְיוֹתֵר רְאוּיָה לְבַקֶּשֶׁת הַטֶּרֶף וְהַבְּרִיאוּת וְהַטּוֹב וְלֹא בְּאֵיזוֹ סְחוֹרָה וּבְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ וּבְאֵיזֶה מַעֲשֶׂה מִן הַמַּעֲשִׂים הָעוֹלְמִיִּים נַצְלִיחַ כְּשֶׁנִּתְגַּלְגֵּל בָּהֶם.

פג וּמִן הַדִּין עָלֵינוּ שֶׁנִּבְטַח בֵּאלֹהִים בִּבְחִירָתֵנוּ (בבחירתה) וְהַשְׁלָמָתָהּ לְעָזְרֵנוּ עַל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טוֹבָתֵנוּ אַחַר שֶׁנִּתְגַּלְגֵּל עֲלֵיהֶם וְנִתְחַנֵּן אֵלָיו לְהָעִיר לְבָבֵנוּ לִבְחִירַת הַטּוֹבָה וְהָרְאוּיָה לָנוּ מֵהֶם.

פד אֲבָל עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֵינֶנָּה כֵּן מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר הוֹדִיעָנוּ אָפְנֵי הַנְּכוֹנָה בָּהּ וְצִוָּנוּ לִבְחֹר בָּהּ וְנָתַן לָנוּ הַיְכֹלֶת עָלֶיהָ. וְאִם נִתְחַנֵּן אֵלָיו בִּבְחִירָתָהּ וְנִבְטַח עָלָיו בְּהַרְאוֹתֵנוּ אָפְנֵי הַטּוֹב לָנוּ נִהְיֶה תּוֹעִים בִּדְבָרֵינוּ וּסְכָלִים בְּבִטְחוֹנֵנוּ מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר קָדְמָה הוֹדָעָתוֹ אוֹתָנוּ דַּרְכֵי הָעֲבוֹדָה אֲשֶׁר יוֹעִילֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבַבָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר (דברים ו כד) וַיְצַוֵּנוּ ה׳ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְגוֹ׳ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים, וְאָמַר בִּגְמוּל הָעוֹלָם הַבָּא (דברים ו כה) וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת.

פה וְעוֹד כִּי עִנְיְנֵי הָעוֹלָם יֵשׁ שֶׁתָּשׁוּב הַסִּבָּה הַמְּשֻׁבַּחַת מְגֻנָּה וְהַמְּגֻנֶּה מְשֻׁבַּחַת אַף הָעֲבוֹדָה וְהָעֲבֵרָה אֵינָם כֵּן כִּי הַמְּגֻנֶּה וְהַמְּשֻׁבָּח מֵהֶם לֹא יֵעָתֵק מֵעִנְיָנוֹ וְלֹא יִתְחַלֵּף לְעוֹלָם.

פו אֲבָל מָה שֶּׁרָאוּי לִבְטֹחַ עָלָיו הוּא גְּמַר מַעֲשֵׂה הָעֲבוֹדָה אַחַר בְּחִירָתָהּ בְּלֵב שָׁלֵם וְנֶאֱמָן וְהַסְכָּמָה וְהִשְׁתַּדְּלוּת בְּבַר לֵבָב וְכַוָּנָה לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל וּבָזֶה אֲנַחְנוּ חַיָּבִין לְהִתְחַנֵּן אֵלָיו לַעֲזֹר אוֹתָנוּ בּוֹ וּלְהוֹרוֹת אוֹתָנוּ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים כה ה) הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי, וְאָמַר (תהלים קיט לה) הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ וְגוֹ׳, וְאָמַר (תהלים קיט ל) דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי וְגוֹ׳, וְאָמַר (תהלים קיט לא) דָּבַקְתִּי בְעֵדְוֹתֶיךָ ה׳ אַל תְּבִישֵׁנִי, וְאָמַר (תהלים קיט מג) וְאַל תַּצֵּל מִפִּי דְּבַר אֱמֶת עַד מְאֹד וְגוֹ׳.

פז וְכָל זֶה רְאָיָה שֶׁבְּחִירָתוֹ הָיְתָה בְּמַעֲשֵׂה הָעֲבוֹדָה אַף הִתְפַּלֵּל אֶל הָאֱלֹהִים עַל שְׁנֵי דְּבָרִים.

פח אֶחָד מֵהֶם לְיַחֵד לְבָבוֹ וּלְחַזֵּק בְּחִירָתוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ בְּהַרְחָקַת טִרְדוֹת הָעוֹלָם מִלִּבּוֹ וְעֵינָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים פו יא) יַחֵד לְבָבִי לְיִרְאָה שְׁמֶךָ, (תהלים קיט יח) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה וְגוֹ׳, (תהלים קיט לז) הַעֲבֵר עֵינַי וְגוֹ׳, (תהלים קיט לו) הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ וְגוֹ׳, וְהַדּוֹמֶה לָהֶם.

פט וְהַשֵּׁנִי לְחַזֵּק אֲבָרָיו עַל הַשְׁלָמַת הַמַּעֲשִׂים בַּעֲבוֹדָתוֹ וְהוּא מָה שֶׁאָמַר (תהלים קיט לה) הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ, (תהלים קיט קיז) סְעָדֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה, וְהַרְבֵּה כְּמוֹהוּ. וַאֲנִי עָתִיד לְבָאֵר אָפְנֵי מַפְסִידֵי הַחֵלֶק הַזֶּה וְאָפְנֵי הַשְׁלָמָתוֹ וְהַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה בּוֹ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

צ אֲבָל פֵּרוּשׁ הַחֵלֶק הַחֲמִישִׁי וְהוּא חוֹבוֹת הָאֲבָרִים אֲשֶׁר תּוֹעַלְתָּם וְנִזְקָם מִתְעַבְּרִים אֶל זוּלָתוֹ כַּצְּדָקָה וְהַמַּעֲשֵׂר וְלִמּוּד הַחָכְמָה וְצִוּוּת בַּטּוֹב וְהִזָּהֵר מֵהָרַע וּלְהָשִׁיב הָאֲמָנוֹת וּלְהַסְתִּיר הַסּוֹד וּלְדַבֵּר טוֹב וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב וְכִבּוּד אָבוֹת וַהֲשָׁבַת הָרְשָׁעִים אֶל הָאֱלֹהִים וְהוֹרוֹת בְּנֵי אָדָם דַּרְכֵי טוֹבָתָם וְלַחֲמֹל עֲנִיֵּיהֶם

וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם וְלִסְבֹּל חֶרְפָּתָם כְּשֶׁמְּעִיר אוֹתָם אֶל הָעֲבוֹדָה וּמְיַחֵל אוֹתָם וּמְיָרְאָם בִּגְמוּל וּבְעֹנֶשׁ.

**צא** אָפְנֵי יֹשֶׁר הַבִּטָּחוֹן בָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם צוֹפֶן בִּלְבָבוֹ כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה וְהַדּוֹמֶה לָהֶם וְיִבְחַר עֲשׂוֹתָם וִיסַבֵּב אֲלֵיהֶם כְּפִי מַה שֶּׁהִקְדַּמְנוּ בַּחֵלֶק הָרְבִיעִי מֵחִיּוּב הַבְּחִירָה עָלֵינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱלֹהִים בִּלְבַד לֹא לִקְנוֹת שֵׁם וְכָבוֹד בֵּינֵיהֶם וְלֹא לְקַוּוֹת הַגְמוּל מֵהֶם וְלֹא לְהִשְׁתָּרֵר עֲלֵיהֶם. וְאַחַר כָּךְ יִבְטַח עַל הָאֱלֹהִים בְּהַשְׁלָמַת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁכֵּוַן לַעֲשׂוֹתוֹ מֵהֶם כְּפִי מָה שֶׁהוּא רוֹצֶה בּוֹ מִמֶּנּוּ אַחֲרֵי שֶׁיְּסַבֵּב עָלָיו.

**צב** וְיִזָּהֵר כְּפִי יְכָלְתּוֹ בְּכָל זֶה לְהַסְתִּירוֹ מִמִּי שֶׁאֵין צָרִיךְ לוֹ לְהוֹדִיעַ כִּי בִּהְיוֹתוֹ נִסְתָּר יִהְיֶה שְׂכָרוֹ יוֹתֵר גָּדוֹל מִמָּה שֶּׁיִּהְיֶה אִם יִהְיֶה נוֹדָע. וּמָה שֶּׁלֹּא יוּכַל לְהַסְתִּירוֹ יִזְכֹּר בּוֹ הַשֹּׁרֶשׁ הַקְּדַּמְנוּ כִּי הַתּוֹעֶלֶת וְהַנֶּזֶק לֹא יִהְיֶה מִן הַבְּרוּאִים כִּי אִם בִּרְשׁוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

**צג** וְכַאֲשֶׁר יְגַלְגֵּל הַבּוֹרֵא עַל יָדוֹ מְצָוָה יַחְשֹׁב בְּלִבּוֹ כִּי הוּא טוֹבָה מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה שֶׁהֵטִיב בָּהּ אֵלָיו וְאַל יִשְׂמַח בְּשַׂבַּח אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם עָלֶיהָ וְאַל יַחְפֹּץ בִּכְבוֹדָם בַּעֲבוּרָהּ וְיִבְיאֵהוּ זֶה לְהִתְגָּאוֹת בְּמַעֲשֵׂהוּ וְיַכְפִּיסִיד לִבּוֹ וְכַוָּנָתוֹ לֵאלֹהִים וַיַּכְפִּסִיד מַעֲשֵׂהוּ וְיֹאבַד שְׂכָרוֹ. וַאֲנִי עָתִיד לְבָאֵר זֶה בְּשַׁעֲרוֹ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

**צד** אֲבָל פֵּרוּשׁ הַחֵלֶק הַשִּׁשִּׁי וְהוּא בִּגְמוּל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא אֲשֶׁר יִהְיֶה הָאָדָם רָאוּי לוֹ בַּמַּעֲשֶׂה הַטּוֹב בָּעוֹלָם הוּא שֶׁהַגְמוּל עַל שְׁנֵי פָּנִים גְּמוּל בְּעוֹלָם הַזֶּה בִּלְבַד וּגְמוּל בָּעוֹלָם הַבָּא בִּלְבַד. וְיֵשׁ שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִים שְׁנֵיהֶם עַל מַעֲשֶׂה אֶחָד.

**צה** וְלֹא פֹּרַשׁ לָנוּ בְּאוּר זֶה בַּאֲר הֵיטֵב. אַךְ עָרַב הַבּוֹרֵא לְעַמּוֹ גְּמוּל כּוֹלֵל עַל מַעֲשֶׂה כּוֹלֵל וְלֹא חֵלֶק הַגְמוּל עַל הָעֲבוּדוֹת בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה בָּעֹנֶשׁ עַל הָעֲבֵרוֹת בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הַמַּעֲשִׂים שֶׁעוֹשִׂיהֶם חַיָּבִין סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וָחֶנֶק וּמַלְקוּת אַרְבָּעִים וּמִיתָה וְכָרֵת וַתַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וַתַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה וְנֶזֶק שׁוֹר בּוֹר וְשֵׁן וְאֵשׁ וְנוֹתֵן מוּם בָּאָדָם וְשׁוֹלֵחַ יָד בְּמִבֻּשָׁיו וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רַע וְהַדּוֹמֶה לָזֶה. אֲבָל גְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא וְעָנְשׁוֹ לֹא פֵּרֵשׁ מֵהֶם הַנָּבִיא מְאוּמָה בְּסִפְרוֹ בַּעֲבוּר כַּמָּה פָּנִים.

**צו** מֵהֶם כִּי צוּרַת הַנֶּפֶשׁ בִּלְעֲדֵי הַגּוּף אֵינָהּ יְדוּעָה אֲצָלֵנוּ כָּל שֶׁכֵּן מָה שֶׁתִּתְעַנֵּג בּוֹ אוֹ תִּצְטַעֵר בָּעִנְיָן הַהוּא אַךְ פֵּרֵשׁ אוֹתוֹ לְמִי שֶׁהָיָה מֵבִין הָעִנְיָן הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר לִיהוֹשֻׁעַ (זכריה ג ז) וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה. וְלֹא יִהְיֶה זֶה בְּעוֹד נַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּגוּפוֹ אֲבָל רָמַז לְמָה שֶׁיִּהְיֶה אַחַר הַמָּוֶת שֶׁתָּשׁוּב הַנֶּפֶשׁ בְּצוּרַת הַמַּלְאָכִים בְּעִנְיָן פְּשִׁיטוּתָהּ וְדַקּוּתָהּ וְעָזְבָהּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּגוּפָהּ כְּשֶׁתִּזְדַּכֵּךְ וְתַזְהִיר וְהָיוּ מַעֲשֶׂיהָ טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

**צז** וּמֵהֶם שֶׁגְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא וְעָנְשׁוֹ הָיָה מְקֻבָּל אֵצֶל עַמֵּי הָאָרֶץ מֵהַנְּבִיאִים וּמֵשְׂכֶל אֵצֶל הַחֲכָמִים וְהִנִּיחוּ לְזָכְרוֹ בְּסֵפֶר כְּמוֹ שֶׁהִנִּיחוּ לְזִכְרוֹ הָרַבֵּה מִפְּרוּשׁ הַמִּצְוֹת וְהַחוֹבוֹת מִפְּנֵי שֶׁסָּמְכוּ עַל הַקַּבָּלָה.

**צח** וּמֵהֶם שֶׁהָעָם הָיוּ מִן הַסִּכְלוּת וּמְעוּט הַהֲבָנָה בְּעִנְיָן שֶׁאִינָּנוּ נֶעְלָם מִמָּה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה.

**צט** וְנָהַג הַבּוֹרֵא עִמָּהֶם מִנְהַג הָאָב הַחוֹמֵל עַל בְּנוֹ הַקָּטָן כְּשֶׁהוּא רוֹצֶה לְיַסְּרוֹ בְּנַחַת וּלְאַט כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הושע יא א) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ. וְהָאָב כְּשֶׁרוֹצֶה לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ בְּנַעֲרוּתוֹ הַחָכְמוֹת אֲשֶׁר יַעֲלֶה בָּהֶן אֶל הַמַּעֲלוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת אֲשֶׁר לֹא יְבִינֵן הַנַּעַר בָּעֵת הַהִיא אִלּוּ הָיָה מְפַיֵּס אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן וְאוֹמֵר לוֹ סְבֹל יְגִיעוֹת הַמּוּסָר וְהַלִּמּוּד בַּעֲבוּר שֶׁתַּעֲלֶה בָּהֶן אֶל הַמַּעֲלוֹת הַחֲמוּדוֹת לֹא הָיָה סוֹבֵל אֶת זֶה וְלֹא שׁוֹמֵעַ אֵלָיו מִפְּנֵי שֶׁאֵין מֵבִין אוֹתָן.

**ק** וְכַאֲשֶׁר יְיַעֲדֵהוּ עַל זֶה בְּמָה שֶׁהוּא עָרֵב לוֹ מִיָּד מִמַּאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּמַלְבּוּשׁ נָאֶה וּמִרְכֶּבֶת נָאָה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה וְיוֹעִידֵהוּ בַּמָּה שֶׁיְּצַעֵר אוֹתוֹ מִיָּד מֵרָעָב וְעֵירֹם וּמַלְקוּת וְהַדּוֹמֶה לָהֶם וְיִשֵּׁב דַּעְתּוֹ עַל מַה שֶּׁיִּבְטַח עָלָיו מִן הָרְאָיוֹת הַמְּרֻגָּשׁוֹת וְהָעֲדֻיּוֹת הַגְּלוּיוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת יֵקַל עָלָיו לִסְבֹּל יְגִיעַת הַמּוּסָר וְלָשֵׂאת טָרְחוֹ.

**קא** וְכַאֲשֶׁר יַגִּיעַ לִימֵי הַבַּחֲרוּת וְיֶחֱזַק שִׂכְלוֹ יָבִין הָעִנְיָן הַמְכֻוָּן אֵלָיו בְּמוּסָרוֹ וִיכַוֵּן אֵלָיו וְתִמְעַט בְּעֵינָיו הָעֲרֻבוּת אֲשֶׁר הָיָה רָץ אֵלֶיהָ בִּתְחִלַּת עִנְיָנָיו וְהָיָה זֶה לְחֶמְלָה עָלָיו.

**קב** וְכֵן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יֵחֵל עִמּוֹ וְהִפְחִידָם בִּגְמוּל וְעֹנֶשׁ מְמַהֲרִים מִפְּנֵי שֶׁיָּדַע כִּי הָעָם כַּאֲשֶׁר יֵתָקְנוּ לָעֲבוֹדָה תִּגֹּל מֵעֲלֵיהֶם סִכְלוּתָם בִּגְמוּל הָעוֹלָם הַבָּא וְעָנְשׁוֹ וְיִכָּוְנוּ בָּעֲבוֹדָה אֵלָיו וְיִתְנַהֲגוּ בָּהּ עָדָיו וְכֵן נֹאמַר בְּכָל מָה שֶׁבַּסְּפָרִים מֵהַגְשָׁמַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

**קג** וּמֵהֶם שֶׁגְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא אֵין אָדָם רָאוּי לוֹ בְּמַעֲשֵׂהוּ הַטּוֹב בִּלְבַד אַךְ יִהְיֶה רָאוּי מִן הָאֱלֹהִים בִּשְׁנֵי דְּבָרִים אַחַר הַמַּעֲשֶׂה הַטּוֹב. הָאֶחָד שֶׁיּוּרֶה בְּנֵי הָאָדָם עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְיַנְהִיגֵם לַעֲשׂוֹת הַטּוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל יב ג) וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד, וְאָמַר (משלי כד כה) וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעַם וַעֲלֵיהֶם תָּבוֹא בִּרְכַּת טוֹב. וְכַאֲשֶׁר יִתְקַבֵּץ לַמִּשְׁתַּדֵּל גְּמוּל הַצְדָּקָתוֹ אֶל גְּמוּל צְדָקָתוֹ וּגְמוּל אֱמוּנַת לִבּוֹ וְסִבְלוֹ יִהְיֶה רָאוּי לִגְמֹל הָעוֹלָם הַבָּא אֵצֶל הַבּוֹרֵא.

**קד** וְהַשֵּׁנִי חֶסֶד מֵאֱלֹהִים וּנְדָבָה וְטוֹבָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים סב יג) וּלְךָ אֲדֹנָי חָסֶד כִּי אַתָּה תְּשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ.

**קה** וְהָעִלָּה בָּזֶה כִּי אִם הָיָה מַעֲשֶׂה הָאָדָם כְּחוֹל הַיָּם בִּמְסְפָּר לֹא יִהְיֶה שָׁקוּל בְּטוֹבָה אַחַת מִן טוֹבוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עָלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּל שֶׁכֵּן אִם יִהְיֶה לוֹ חֵטְא וְאִם יְדַקְדֵּק הַבּוֹרֵא עִם הָאָדָם בְּתִבְיעַת הוֹדָאַת הַטּוֹבָה יִהְיֶה כָּל מַעֲשֵׂהוּ נִכְחָד וְנִשְׁקָע בַּקְּטָנָּה שֶׁבְּטוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עָלָיו. וּמָה שֶּׁיִּהְיֶה מִגְּמוּל הַבּוֹרֵא לוֹ אֵינוֹ מַגִּיעַ לוֹ עַל מַעֲשֵׂהוּ אֶלָּא הוּא מֶחְסָד הַבּוֹרֵא עָלָיו.

**קו** אַךְ הָעִנְיָן בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים הוּא בֶּאֱמֶת וּבְדִין וְחוֹב שֶׁחַיָּב בּוֹ הָאָדָם אֶלָּא שֶׁחֶסֶד הַבּוֹרֵא יִתְגַּבֵּר עָלָיו בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים סב יג) וּלְךָ אֲדֹנָי חָסֶד (תהלים עח לח) וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְגוֹ׳.

**קז** וּמֻהָם כִּי הַמַּעֲשֶׂה הַטּוֹב מִתְחַלֵּק לִשְׁנֵי חֲלָקִים מִמֶּנּוּ נִסְתָּר אֵין מַשְׁקִיף עָלָיו זוּלַת הַבּוֹרֵא כְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהַדּוֹמֶה לָהֶם.

**קח** וּמִמֶּנּוּ נִרְאֶה עַל הָאֲבָרִים אֵינֶנּוּ נִסְתָּר מִן הַבְּרוּאִים וְהֵן הַמִּצְוֹת הַנִּרְאוֹת עַל הָאֲבָרִים.

**קט** וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵל עַל הַמַּעֲשֶׂה הַנִּרְאֶה עַל הָאֲבָרִים בִּגְמוּל נִרְאֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְגוֹמֵל עַל הַמַּעֲשֶׂה הַצָּפוּן וְהַנִּסְתָּר בִּגְמוּל נִסְתָּר וְהוּא גְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן זְכָרוֹ דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּמִלָּה שְׁמוּרָה עַל הָעִנְיָן כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים לא כ) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וְגוֹ׳ וְכֵן דֶּרֶךְ הָעִנְיָן הַנִּרְאֶה וְהַנִּסְתָּר כְּדֶרֶךְ הַגְּמוּל.

**קי** וְהָרְאָיָה עַל זֶה כִּי הָאֵל יִתְעַלֶּה עָרַב לְעַמּוֹ עַל הָעֲבוֹדָה הַנִּרְאִית עַל הָאֲבָרִים גְּמוּל נִרְאֶה מַהֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהוּא הַמִּפְרָשׁ בְּפָרָשַׁת אִם בְּחֻקֹּתַי. וְכֵן עָרַב לָהֶם עַל הָעֲבֵרוֹת הַנִּרְאוֹת הַגְּלוּיוֹת עֹנֶשׁ נִרְאֶה מַהֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה לְפִי שֶׁאֵין לַהֲמוֹן הָעָם אֶלָּא מָה שֶּׁנִּרְאֶה מֵהַמַּעֲשִׂים לֹא מָה שֶּׁנִּסְתָּר וְהוּא מָה שֶּׁאָמַר (דברים כט כח) הַנִּסְתָּרֹת לַה׳ אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם, וְאָמַר הַכָּתוּב (ויקרא כ ד-ה) וְאִם הַעְלֵם יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ וְגוֹ׳ וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וְגוֹ׳. אַךְ הָעֲבוֹדוֹת וְהָעֲבֵרוֹת הַצְּפוּנוֹת בַּלֵּב דִּין גְּמוּלָם עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא עַל כֵּן הִנִּיחַ הַסֵּפֶר פֵּרוּשׁ גְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא.

**קיא** וּמֻהָם כִּי הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ הַנִּזְכָּרִים בַּסֵּפֶר דִּבֵּר הַנָּבִיא בִּגְמוּל הָעוֹלָם הַזֶּה וְעָנְשׁוֹ לְאַנְשֵׁי הָעוֹלָם וּמִפְּנֵי שֶׁהָיָה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק בְּעוֹלָם הַמַּלְאָכִים אָמַר לוֹ (זכריה ג ז) וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה, כִּי זֶה דֶּרֶךְ הַיִּחוּד וְהַהִפְתָּדָה שֶׁיִּהְיֶה כָּרָאוּי לְזַמָּן וְלַמָּקוֹם וְאַתָּה הָבֵן.

**קיב** וּמֻהָם שֶׁגְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא אֵין תַּכְלִיתוֹ אֶלָּא לְהִדָּבֵק בֵּאלֹהִים וּלְהִתְקָרֵב אֶל אוֹרוֹ הָעֶלְיוֹן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח ח) וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה׳ יַאַסְפֶךָ, וְאָמַר (דניאל יב ג) וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ׳, וְאָמַר (איוב לג ל) לֵאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים. וְלֹא יַגִּיעַ אֵלָיו אֶלָּא מִי שֶׁרָצָה הַבּוֹרֵא בּוֹ וּרְצוֹן הַבּוֹרֵא שֹׂרֶשׁ הַגְּמוּל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים ל ו) כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ, וְאָמַר בְּפָרָשַׁת אִם בְּחֻקֹּתַי רְמָזִים שָׁמוּרִים עַל הָרָצוֹן מֵאֱלֹהִים וְהוּא מָה שֶּׁאָמַר (ויקרא כו יא) וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם, וְאָמַר (ויקרא כו ט-יב) וּפָנִיתִי אֲלֵיכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם.

**קיג** וְהַבְּטָחוֹן עַל הָאֱלֹהִים בְּמָה שֶׁיֵּעֵד בּוֹ הַצַּדִּיקִים מִגְּמוּל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא עַל הָעֲבוֹדָה שֶׁיִּשְׁלְמֵהוּ לְמִי שֶׁרָאוּי לוֹ וְכֵן יִשְׁלֹם הָעֹנֶשׁ לְמִי שֶׁרָאוּי לוֹ מִן הַדִּין עַל הַמַּאֲמִין וּבוֹטֵחוֹנוֹ עַל הָאֱלֹהִים בָּזֶה מֻהַשְׁלָמַת הָאֱמוּנָה בֵּאלֹהִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית טו ו) וְהֶאֱמִן בַּה׳ וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה, וְאָמַר (תהלים כז יג) לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב ה׳ בְּאֶרֶץ חַיִּים.

**קיד** וְאֵין רָאוּי לִבְטֹחַ עַל מַעֲשֵׂהוּ הַטּוֹב וְיִבְטַיחַ נַפְשׁוֹ בִּגְמוּל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא עַל מַעֲשֵׂהוּ אַךְ יִטְרַח וְיִשְׁתַּדֵּל בַּהוֹדָאָה לְטוֹבוֹת הַבּוֹרֵא הַתְּמִידוֹת עָלָיו לֹא לְתִקְוַת גְּמוּל עָתִיד שֶׁיִּתְחַיֵּב לוֹ בְּמַעֲשֵׂהוּ. אַךְ יִבְטַח עַל הָאֱלֹהִים בּוֹ אַחַר הִהְשְׁתַּדְּלוּת לְפִרְעֹת הוֹדָאַת הַבּוֹרֵא עַל גֹּדֶל טוּבָתוֹ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (משנה אבות א ג) אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס אֶלָּא הֱוּוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס וִיהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם.

**קטו** וְהָיָה אֶחָד מִן הַחֲסִידִים אוֹמֵר לֹא יַגִּיעַ הָאָדָם אֶל גְּמוּל הָעוֹלָם הַבָּא בְּמַעֲשֵׂהוּ אִם מְדַקְדְּקִים עִמּוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן בְּמָה שֶׁהוּא חַיָּב לֵאלֹהִים עַל טוֹבוֹתָיו עָלָיו אֲבָל בְּחֶסֶד הָאֱלֹהִים עָלָיו עַל כֵּן אַל תִּבְטְחוּ בְּמַעֲשֵׂיכֶם. וְאָמַר דָּוִד בָּזֶה (תהלים סב יג) וּלְךָ אֲדֹנָי חָסֶד כִּי אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ.

**קטז** אֲבָל פֵּרוּשׁ הַחֵלֶק הַשְּׁבִיעִי וְהוּא בְּחֶסֶד הָאֱלֹהִים עַל בְּחִירָיו וּסְגֻלָּתוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא בְּרוֹב הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר לֹא נוּכַל לְסָפְרָן אָפְנֵי יֹשֶׁר הַבִּטָּחוֹן עַל הָאֱלֹהִים בּוֹ שֶׁיִּתְעַסֵּק בַּסִּבּוֹת הַמַּגִּיעוֹת אוֹתוֹ אֶל מַדְרֵגוֹת הַחֲסִידִים הָרְאוּיִים לָזֶה מֵאֵת הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ בְּחַסְדּוֹ. וְהוּא שֶׁיִּנְהַג בְּמִדּוֹת אַנְשֵׁי הַפְּרִישׁוּת הַמּוֹאָסִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּלְהוֹצִיא אַהֲבָתוֹ וּבְחִירָתוֹ מִלִּבּוֹ וְיָמִיר זֶה בְּאַהֲבַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּלְהַמְסֵר אֵלָיו וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ וּלְהִשְׁתּוֹמֵם מֵהָעוֹלָם וְיוֹשְׁבָיו וְיִתְנַהֵג בִּמְנֻהָגֵי הַנְּבִיאִים וְהַחֲסִידִים וְיִהְיֶה לִבּוֹ בָּטוּחַ בֵּאלֹהִים שֶׁיִּתְחַסֵּד עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁהִתְחַסֵּד עִמָּם בָּעוֹלָם הַבָּא.

**קיז** אֲבָל מִי שֶׁיִּבְטַח עַל הָאֱלֹהִים שֶׁיְזַכֵּהוּ לָזֶה מִבְּלִי מִצְוַת מַעֲשֶׂה הוּא הַכְּסִיל וְהַפֹּתִי וְהוּא דּוֹמֶה לְמִי שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (גמרא סוטה כב ב) עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה זִמְרִי וּמְבַקְּשִׁים שָׂכָר כְּפִנְחָס. וּמִסִּימָנֵי אַנְשֵׁי הַמַּעֲלָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת שֶׁיּוֹרוּ עַבְדֵי הַבּוֹרֵא אֶל עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְהַסֵּבֶל בְּעֵת הַנִּסָּיוֹן וְהַצָּרָה וְשֶׁיִּקַּל בְּעֵינֵיהֶם כָּל

דָּבָר אֵצֶל קִיּוּם מִצְוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁיֵּדָעְתָּ מִן הָעִנְיָן (בראשית כב א) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם, וְעִנְיַן חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה בְּכִבְשַׁן הָאֵשׁ (דניאל ג יג) וְדָנִיֵּאל בְּגֹב הָאֲרָיוֹת (דניאל ו יג) וַעֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת.

**קיח** וּמִי שֶׁבָּחַר בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא מִן הַחַיִּים בְּהַמְרוֹתוֹ וְהָרִישׁ מִן הָעֹשֶׁר וְהַחֹלִי מִן הַבְּרִיאוּת וְהַצָּרָה מִן הַשַּׁלְוָה וְנִמְסַר לְדִין הַבּוֹרֵא וְרָצָה בִּגְזֵרָתוֹ רָאוּי הוּא לְחֶסֶד הַבּוֹרֵא עָלָיו בְּנֹעַם הָעוֹלָם הַבָּא אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו הַכָּתוּב (משלי ח כא) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא, וְאָמַר (ישעיה סד ג) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ, וְאָמַר (תהלים לא כ) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ.

## שער רביעי - שער הביטחון · פרק ה

**א** אֲבָל הַהֶפְרֵשׁ שֶׁבֵּין הַבּוֹטֵחַ עַל הָאֱלֹהִים וְזוּלָתוֹ בְּעִנְיַן הִתְעַסְּקוֹ בְּסִבּוֹת הַמֻּתָּרוֹת אָמַר כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים יִבָּדֵל מִזּוּלָתוֹ עָלָיו בְּשִׁבְעָה עִנְיָנִים.

**ב** אֶחָד מֵהֶם כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים רוֹצֶה בְּדִינוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו וּמוֹדֶה לוֹ עַל הַטּוֹבָה וְעַל הָרָעָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר (איוב א כא) ה׳ נָתַן וַה׳ לָקָח יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קא א) חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (גמרא ברכות ס ב) אִם חֶסֶד אָשִׁירָה וְאִם מִשְׁפָּט אָשִׁירָה, וְאָמְרוּ (משנה ברכות ט ה) חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֵׁם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה.

**ג** וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים מִתְהַלֵּל עַל הַטּוֹבָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים י ג) כִּי הִלֵּל רָשָׁע עַל תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ וְגוֹ׳, וּמִתְקַצֵּף בֵּאלֹהִים עַל הָרַע כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ח כא) וְהָיָה כִי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלַּל בְּמַלְכּוֹ וְגוֹ׳.

**ד** וְהַשֵּׁנִי כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים נַפְשׁוֹ בִּמְנוּחָה וְלִבּוֹ שָׁלֵו מִצַּד הַגְּזֵרוֹת לְדַעְתּוֹ כִּי הַבּוֹרֵא יַנְהִיגֵן לְטוֹבָתוֹ בְּעוֹלָמוֹ וְאַחֲרִיתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים סב ו) אַךְ לֵאלֹהִים דּוֹמִי נַפְשִׁי כִּי מִמֶּנּוּ תִקְוָתִי. וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים הוּא בְּצַעַר תָּדִיר וּדְאָגָה אֲרֻכָּה וְאֵבֶל וְעֶצֶב לֹא יָמוּשׁוּ מִמֶּנּוּ בַּטּוֹבָה וּבָרָעָה. בַּטּוֹבָה מִפְּנֵי מְעוּט רְצוֹתוֹ בְּמַצָּבוֹ וּשְׂאֵיפָתוֹ לְהוֹסִיף וּלְהַרְבּוֹת וְלִכְנֹס. וּבָרָעָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָץ בָּהּ וְהִיא כְּנֶגֶד תַּאֲוָתוֹ וְטִבְעוֹ וּמִדּוֹתָיו. וְכֵן אָמַר הֶחָכָם (משלי טו טו) כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים וְגוֹ׳.

**ה** וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים וְאִם יִתְעַסֵּק בְּסִבּוֹת לֹא יִסָּמֵךְ בְּלִבּוֹ עֲלֵיהֶן וְלֹא יִקְוֶה מֵהֶן תּוֹעֶלֶת וְלֹא נֶזֶק מִבִּלְתִּי רְצוֹן הָאֵל אַךְ מִתְעַסֵּק בָּהֶן לִבְחֹר בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא אֲשֶׁר צִוָּה לְהִתְעַסֵּק בָּעוֹלָם לְיַשְּׁבוֹ וּלְזַיְּנוֹ. וְאִם תַּגִּיעֵהוּ תּוֹעֶלֶת אוֹ יִדְחֶה בָּהֶן הַנֶּזֶק יוֹדֶה הָאֱלֹהִים לְבַדּוֹ עַל זֶה וְלֹא יוֹסִיף בָּהֶן אַהֲבָה וְחִבָּה יִתְרָה וְלֹא תָּנוּחַ נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶן יוֹתֵר אַךְ יֶחֱזַק בְּטָחוֹנוֹ בֵּאלֹהִים וְיִסָּמֵךְ לִבּוֹ עָלָיו מִבַּלְעֲדֵי הַסִּבּוֹת. וְאִם לֹא יוֹעִילוּהוּ הַסִּבּוֹת יֵדַע כִּי יְבוֹאֲהוּ טַרְפּוֹ כְּשֶׁיִּרְצֶה יְיָ מֵאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁיִּרְצֶה וְלֹא יִמְאַס בָּהֶן בַּעֲבוּר זֶה וְלֹא יַנִּיחַ לְהִתְעַסֵּק בָּהֶם לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא.

**ו** וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים מִתְעַסֵּק בַּסִּבּוֹת לִבְטָחוֹנוֹ עֲלֵיהֶן שֶׁהֵן מוֹעִילוֹת אוֹתוֹ וְדוֹחוֹת הַנֶּזֶק מֵעָלָיו. וְאִם הֵן מוֹעִילוֹת אוֹתוֹ יְשַׁבֵּחַ אוֹתָן וְיִשַּׁבֵּחַ הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בָּהֶן וְיִבְטַח אוֹתָן וְלֹא יִפְנֶה אֶל זוּלָתָן. וְאִם אֵינָן מוֹעִילוֹת לוֹ יַנִּיחַ אוֹתָן וְיִמְאָסָן וְיָשׁוּב חֶפְצוֹ מֵהֶן כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (חבקוק א טז) עַל כֵּן יְזַבַּח לְחֶרְמוֹ וִיקַטֵּר לְמִכְמַרְתּוֹ.

**ז** וְהָרְבִיעִי כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים כְּשֶׁיִּוָּתֵר לוֹ דָּבָר עַל מְזוֹנוֹ יוֹצִיאֶנּוּ בְּמָה שֶׁמַּפִּיק רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בִּנְדִיבוּת נַפְשׁוֹ וְטוּב לִבּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים א כט יד) כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וְגוֹ׳.

**ח** וּמִי שֶׁאֵינֶנּוּ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים אֵינֶנּוּ רוֹאֶה הָעוֹלָם וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ דֵּי פַּרְנָסָתוֹ וְסִפּוּק צָרְכּוֹ וְהוּא חָס עַל מָמוֹנוֹ מֵהַשְּׁלִים חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא וְחוֹבוֹת בְּנֵי אָדָם מִמֶּנּוּ וְאֵינֶנּוּ מַרְגִּישׁ בּוֹ עַד שֶׁיֹּאבַד מִמֶּנּוּ מָמוֹנוֹ וְיִשָּׁאֵר זוּלָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי יא כד) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד וְחוֹשֵׂךְ מִישֹׁר אַךְ לְמַחְסוֹר.

**ט** וְהַחֲמִישִׁי כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים הוּא מִתְעַסֵּק בְּסִבּוֹת הָעוֹלָם לְהָכִין מֵהֶם צֵידָה לְאַחֲרִיתוֹ וְסִפּוּק לְבֵית מוֹעֲדוֹ וּמָה שֶׁיִּתְבָּרֵר לוֹ בּוֹ הַצָּלַת תּוֹרָתוֹ וְעוֹלָמוֹ מִתְעַסֵּק בּוֹ וּמָה שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ שׁוּם הֶפְסֵד בְּתוֹרָתוֹ אוֹ מֵבִיא לְהַמְרוֹת הַבּוֹרֵא אֵינֶנּוּ מִתְעַסֵּק בּוֹ שֶׁלֹּא יָבִיא לְעַצְמוֹ מַדָּוֶה תַּחַת הָאָרוּכָה.

**י** וּמִי שֶׁאֵינוֹ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים בּוֹטֵחַ עַל הַסִּבּוֹת וְתָנוּחַ דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶן וְלֹא יִרְחַק מִדָּבָר מֵהֶן וְיִתְעַסֵּק בַּמִּשְׁבָּח וּבַמְּגֻנֶּה מֵהֶן וְלֹא יַחְשֹׁב בְּאַחֲרִית עִנְיָנוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם בָּהֶן (משלי יד טז) חָכָם יָרֵא וְסָר מֵרָע.

**יא** וְהַשִּׁשִּׁי כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים הוּא אָהוּב לְכָל כִּתּוֹת בְּנֵי אָדָם וַדַּעְתָּם נוֹחָה עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּטוּחִים מֵהַזָּקָתוֹ וְלִבָּם שָׁלֵם מֵחֲמָתוֹ וְלֹא יִפְחֲדוּ מִמֶּנּוּ עַל נְשִׁיהֶם וְעַל מָמוֹנָם. וְהוּא גַּם כֵּן בָּטוּחַ מֵהֶם מִפְּנֵי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁתּוֹעַלְתּוֹ וְנִזְקוֹ אֵינָם בְּיָד נִבְרָא וְלֹא בִּיכָלְתּוֹ וְעַל כֵּן אֵינֶנּוּ מִפְּחֵד מֵהַזָּקָתָם כַּאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מְקַוֶּה הֲנָאָתָם. וּכְשֶׁהוּא בָּטוּחַ מֵהֶם וְהֵם בְּטוּחִים מִמֶּנּוּ יֶאֱהֲבוּהוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לב י) וְהַבּוֹטֵחַ בַּה׳ חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ.

יב וּמִי שֶׁאֵינֶנּוּ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים אֵין לוֹ אוֹהֵב מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּכָל עֵת חוֹמֵד אוֹתָם וּמְקַנֵּא בָּם וְחוֹשֵׁב כָּל טוֹבָה שֶׁתַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם סָרָה מִמֶּנּוּ וְשֶׁטַרְפֵּיהֶם לְקוּחִים מִשָּׁרְפּוֹ וְכָל מָה שֶׁנִּמְנָע מִמֶּנּוּ מִתַּאֲוֹתָיו הוּא בַּעֲבוּרָם וּבְיָדָם לְהַגִּיעוֹ אֶל תַּאֲוֹתָיו. וְאִם תְּבוֹאֶהוּ רָעָה אוֹ פֶּגַע בְּמָמוֹנוֹ וּבָנָיו יַחְשֹׁב כִּי הוּא מֵאִתָּם וְשֶׁבְּיָדָם לְהַעֲבִיר הַנֶּזֶק וְלִדְחוֹת הָרָעָה מֵעָלָיו. וְכֵיוָן שֶׁקָּדְמוּ אֵלֶּה הַהַקְדָּמוֹת בְּנַפְשׁוֹ יָבוֹא בַּעֲבוּר זֶה לִמְאֹס אוֹתָם וּלְדַבֵּר בָּהֶם וּלְקַלְלָם וְלִשְׂנֹא אוֹתָם וְהוּא הַנִּמְאָס בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים וְהַמְּגֻנֶּה בִּשְׁנֵי הַמְּעוֹנִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (משלי יז כ) עִקֵּשׁ לֵב לֹא יִמְצָא טוֹב.

יג וְהַשְּׁבִיעִי כִּי הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים לֹא יֵאָבֵל בְּהִמָּנַע בַּקָּשָׁה וְלֹא בְּהִפָּקֵד אָהוּב וְלֹא יֵאָצֵר הַנִּמְצָא וְאֵינֶנּוּ חוֹשֵׁשׁ לְיוֹתֵר מִטָּרֵף יוֹמוֹ כִּי לֹא יַעֲלֶה עַל לִבּוֹ מָה יִהְיֶה לְמָחָרָתוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עֵת בּוֹא קִצּוֹ וּבוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים לְהַאֲרִיךְ לוֹ בּוֹ וּלְהַזְמִין טַרְפּוֹ וּמְזוֹנוֹ בּוֹ. וְאֵינֶנּוּ שָׂמֵחַ בֶּעָתִיד וְלֹא יֵאָבֵל לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (משלי כז א) אַל תִּתְהַלֵּל בְּיוֹם מָחָר כִּי לֹא תֵדַע מַה יֵּלֶד יוֹם, וְאָמַר בֶּן סִירָא (גמרא סנהדרין ק ב) אַל תֵּצֵר צָרַת מָחָר כִּי לֹא תֵדַע מַה יֵּלֶד יוֹם, מָחָר יָבֹא וְאֵינֶנּוּ וְנִמְצָא מִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אֲבָל דַּאֲגָתוֹ וְאִבְלוֹ עַל מָה שֶׁהוּא מְקֻצָּר בּוֹ מֵחוֹבוֹת הַבּוֹרֵא וּמִשְׁתַּדֵּל לִפְרֹעַ מָה שֶׁיּוּכַל לִפְרֹעַ מֵהֶם בְּנִרְאֶהוּ וּבְנִסְתָּרוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא חוֹשֵׁב בְּמִיתָתוֹ וּבוֹא יוֹם הָאַסִיפָה. וּפַחְדּוֹ שֶׁיְּבוֹאֶהוּ הַמָּוֶת פִּתְאֹם יוֹסִיף לוֹ הִשְׁתַּדְּלוּת וּזְרִיזוּת לְהָכִין צֵידָה לְאַחֲרִיתוֹ וְלֹא יַרְגִּישׁ עַל מָה שֶׁיְּזַמִּין לָעוֹלָם הַזֶּה וְהוּא מָה שֶׁאָמְרוּ (משנה אבות ב י) שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתֶךָ וּפָרְשׁוּ בּוֹ (גמרא שבת קנג א) יָשׁוּב הַיּוֹם שֶׁמָּא יָמוּת לְמָחָר וְנִמְצָא כָּל יָמָיו בִּתְשׁוּבָה כְּדִכְתִיב (קהלת ט ח) בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים.

יד וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ בּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים יִרְבֶּה אֶבְלוֹ לְהִתְמַדֵּת פִּגְעֵי הָעוֹלָם עָלָיו וְיִפְקֹד אוֹהֲבָיו וְיִמָּנְעוּ מִמֶּנּוּ בַּקָּשׁוֹתָיו וְיַזְמִין מֵהוֹן הָעוֹלָם הַרְבֵּה כְּאִלּוּ בָּטַח מִן הַחֲלִיפָה וְסָרָה מֵעָלָיו אֵימַת הַמָּוֶת כְּאִלּוּ יָמָיו לֹא יִתַּמּוּ וְחַיָּיו לֹא יִכְלוּ אֵינֶנּוּ זוֹכֵר אַחֲרִיתוֹ וּמִתְעַסֵּק בְּעוֹלָמוֹ אֵינֶנּוּ מְעַיֵּן בְּעִנְיַן תּוֹרָתוֹ וְצֵידָתוֹ וּבֵית מוֹעֲדוֹ. וְהָיָה בִּטְחוֹנוֹ בַּאֲרִיכוּת יָמָיו בָּעוֹלָם סִבָּה לְאָרְךְ תַּאֲוָתוֹ בְּעִנְיָנָיו וְסִבָּה לְקִצָּר תַּאֲוָתוֹ בְּעִנְיְנֵי אַחֲרִיתוֹ.

טו וְכַאֲשֶׁר יוֹכִיחֻנּוּ מוֹכִיחַ וְיוֹרֶנּוּ מוֹרֶה וְיֹאמַר לוֹ: עַד מָתַי אַתָּה מִתְעַלֵּם מֵחֲשֹׁב בְּצֵידָתְךָ וְעִנְיְנֵי בֵּית מוֹעֲדֶךָ?

טז יֹאמַר עַד שֶׁיִּהְיֶה לִי דֵּי פַּרְנָסָתִי וְסִפּוּקִי וּלְכָל אֲשֶׁר אִתִּי מֵאִשָּׁה וּבָנִים עַד סוֹף יָמֵינוּ תָּנוּחַ נַפְשִׁי מִדַּאֲגוֹת הָעוֹלָם וְאֶפְנֶה לִפְרֹעַ חוֹבוֹתַי לַבּוֹרֵא וְאֶחְשֹׁב בְּסִבּוֹת הַצֵּידָה לְיוֹם הַמּוֹעֵד.

## שער רביעי - שער הביטחון · פרק ו

א וְרָאִיתִי לְהַרְאוֹת פְּנֵי סִכְלוּתָם וְטָעוּתָם בַּדָּעַת הַזֹּאת בְּשִׁבְעָה עִנְיָנִים אֲגַלֶּה בָּהֶם גֹּדֶל טָעוּתָם וְאִם יֶאֱרְכוּ דְּבָרֵינוּ בַּעֲבוּר שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מִן הַבִּיּוּשׁ וְהַתּוֹכַחַת לְבַעֲלֵי הַדֵּעָה הַזֹּאת.

ב וְהֵם כַּת בַּעֲלֵי הַמַּשְׂכּוֹנוֹת עִנְיָנָם בָּזֶה כְּעִנְיַן הַסּוֹחֵר שֶׁהוּא מוֹכֵר בְּאַשְׁרַאי לְמִי שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִינוֹ וּיְמַשְׁכְּנֶנּוּ בְּעֵת הַמֶּכֶר מִפְּנֵי יִרְאָתוֹ מִמְּעוּט אֱמוּנָתוֹ וְשֶׁלֹּא תִּמְצָא יָדוֹ לְפָרְעוֹ.

ג וְהָרִאשׁוֹן מֵאֶפְנֵי הַתְּשׁוּבָה עָלָיו שֶׁנֹּאמַר לוֹ אַתָּה הָאִישׁ הַמִּסְתַּפֵּק בִּגְזֵרַת הַבּוֹרֵא וְשֶׁאֵינֶנּוּ מַאֲמִין בְּגֹדֶל עָצְמָתוֹ אֲשֶׁר חָשַׁךְ אוֹר שִׂכְלוֹ וְכָבְדָה נֵר תְּבוּנָתוֹ בִּגְבֹר אֲפֵלַת תַּאֲוָתוֹ עָלָיו הֲטוֹב לְךָ לְבַקֵּשׁ מַשְׁכּוֹן וּלְקַחְתּוֹ אֶלָּא מֵרֵעֲךָ וַחֲבֵרְךָ אֲשֶׁר אֵין לוֹ רְשׁוּת עָלֶיךָ וְלֹא מִצְוָתוֹ עוֹבֶרֶת עָלֶיךָ. אֲבָל הַשָּׂכִיר כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּכֵּר אֵצֶל בְּנֵי אָדָם אֵין טוֹב לְמַשְׁכֵּן שׁוֹכְרוֹ בִּשְׂכָרוֹ קֹדֶם עֲבוֹדָתוֹ וְכָל שֶׁכֵּן הָעֶבֶד שֶׁלֹּא יְמַשְׁכֵּן אֲדוֹנָיו קֹדֶם עֲבוֹדָתוֹ לוֹ בְּפַרְנָסָתוֹ קַל וָחֹמֶר הַנּוֹצָר שֶׁלֹּא יְמַשְׁכֵּן יוֹצְרוֹ קֹדֶם עֲבוֹדָתוֹ לוֹ.

ד וּמִן הַתֵּמַהּ כִּי עֲבוֹדַת הָעֶבֶד לַאֲדוֹנָיו עַל מְנָת שֶׁיִּפְרַע לוֹ שְׂכָרוֹ אַחַר עֲבוֹדָתוֹ גְּנַאי הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (משנה אבות א ג) אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס וכו׳ כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיָּעֵז פָּנָיו לְבַקֵּשׁ מַשְׁכּוֹן בְּפַרְנָסָתוֹ קֹדֶם עֲבוֹדָתוֹ. וּבְדוֹמֶה לָזֶה אָמַר הַכָּתוּב (דברים לב לו) הֲלַה׳ תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם וכו׳.

ה וְהַשֵּׁנִי שֶׁכָּל הַמְקַבֵּל מַשְׁכּוֹן מֻחְבָּרוֹ יֵשׁ לוֹ קְצָבָה וּלְבַקָּשָׁתוֹ תִּכְלָה אַךְ בַּעַל הַדֵּעָת הַזֹּאת אֵין קֵץ לְבַקָּשָׁתוֹ כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה יַסְפִּיק לְפַרְנָסָתוֹ וּפַרְנָסַת אַנְשֵׁי בֵיתוֹ מְמָזָּן וּמוֹתָרִים עַד יוֹם מוֹתָם. וְאִלּוּ הָיָה לוֹ מָמוֹן כִּכְלֵי כִּפְלַיִם מִמָּה שֶׁיַּסְפִּיק לוֹ לֹא תָּנוּחַ נַפְשׁוֹ מִפְּנֵי שֶׁקָּצָם נֶעֱלָם וּמִדַּת יְמֵיהֶם אֵינָהּ יְדוּעָה וְהוּא סָכָל בְּמָה שֶׁבִּקֵּשׁ מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ תַּכְלִית אֶצְלוֹ וְלֹא שִׁעוּר.

ו וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁהַמַּשְׁכֵּן אֶת חֲבֵרוֹ אֵינֶנּוּ מְמַשְׁכֵּן אוֹתוֹ אֶלָּא אִם לֹא קָדַם לוֹ חוֹב שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ וְאֵינוֹ מַשָּׂה בּוֹ מַשָּׂאת מְאוּמָה וְהַדִּין עִמּוֹ. אֲבָל אִם קָדְמוּ לַחֲבֵרוֹ עָלָיו חוֹבוֹת שֶׁהוּא חַיָּב בָּהֶם וְיָדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו חוֹבוֹת רְאוּיִים אֵין לוֹ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מַשְׁכּוֹן בְּשׁוּם פָּנִים וְלֹא יִהְיֶה רָאוּי לְקַחְתּוֹ מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ אִם יִתְנַדֵּב בּוֹ הַמְמַשְׁכֵּן.

ז כָּל שֶׁכֵּן הַבּוֹרֵא שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל הָאָדָם מִן הַחוֹבוֹת הָרְאוּיִים מָה שֶּׁאִלּוּ הָיוּ מְקֻבָּצִים מַעֲשֵׂי כָּל בְּנֵי אָדָם בְּכָל יְמוֹת הָעוֹלָם לְאִישׁ אֶחָד מֵהֶם לֹא הָיָה מַסְפִּיק הַכֹּל לְגָמֹל טוֹבָה אַחַת מִטּוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עָלָיו.

ח וְאֵיךְ לֹא יִתְבַּיֵּשׁ זֶה הָעַז פָּנִים לְבַקֵּשׁ מִן הַבּוֹרֵא שֶׁיַּקְדִּים טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ אֶצְלוֹ וְיִכְבַּד הַחוֹב עָלָיו וְשָׁמָּא לֹא יְשַׁלֵּם לוֹ מָה שֶׁנִּדַּר לוֹ מִן הָעֲבוֹדָה בַּעֲבוּר כְּלוֹת יָמָיו וּבוֹא קִצּוֹ.

ט וְהָיָה אֶחָד מִן הַחֲסִידִים אוֹמֵר לִבְנֵי אָדָם בְּנֵי אָדָם ! הֲיִתָּכֵן שֶׁיִּתְבַּע אֶתְכֶם הַבּוֹרֵא בְּחוֹבוֹת מֻחָלָרוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה וְכֵן בַּמֶּה שֶּׁאַתֶּם חַיָּבִים אַחֲרָיו בְּשָׁנָה וְשָׁנִים ?

י אָמְרוּ לוֹ הֵיאַךְ יִתָּכֵן שֶׁנִּהְיֶה נִתְבָּעִים בְּחוֹבוֹת הַיָּמִים שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין אִם נִחְיֶה עַד שֶׁנַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם וְיִתְחַיְּבוּ בָּהֶם. אֲבָל אָנוּ חַיָּבִים עֲבוֹדָה יְדוּעָה בִּזְמַן יָדוּעַ וְכַאֲשֶׁר נַגִּיעַ לַזְּמַן נִתְחַיֵּב בָּעֲבוֹדָה.

יא אָמַר לָהֶם וְכֵן עָרַב לָכֶם הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ לְכָל זְמַן יָדוּעַ וַעֲלֵיכֶם בּוֹ עֲבוֹדָה קְבוּעָה וְכַאֲשֶׁר אֵינְנוּ תּוֹבֵעַ אֶתְכֶם בָּעֲבוֹדָה קֹדֶם עִתָּהּ כֵּן רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה בִּפְנֵיכֶם בֹּשֶׁת תִּמְנַע אֶתְכֶם מִלְּבַקֵּשׁ טֶרֶף שֶׁלֹּא הִגִּיעַ עִתּוֹ. וּמַדּוּעַ אֲנִי רוֹאֶה אֶתְכֶם מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ טַרְפֵּי שָׁנִים בָּאוֹת אֵינְכֶם יוֹדְעִים אִם יְמִיכֶם יַגִּיעוּ אֲלֵיהֶם וּתְבַקְּשׁוּ לְהַקְדִּים לָכֶם טֶרֶף מִי שֶׁלֹּא נִבְרָא עֲדַיִן מַאֲשָׁה וּבָנִים. וְלֹא יַסְפִּיק לָכֶם הַמָּזוֹן לָבֹדוֹ אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מַקְדִּימִים הַמָּזוֹן וּמוֹתָרָיו לִזְמַנִּים שֶׁאֵינָם יְדוּעִים וְלֹא עֲרוּבִים לָכֶם. וְלֹא דַּי לָכֶם שֶׁאֵינְכֶם מַקְדִּימִים לוֹ עֲבוֹדָה לִזְמַן עָתִיד אֶלָּא שֶׁאֵינְכֶם מְחַשְּׁבִים עִם נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּמָה שֶׁהִתְעַצַּלְתֶּם מִן הָעֲבוֹדָה בְּמָה שֶׁעָבְרוּ מִן הַיָּמִים אֲשֶׁר לֹא הִתְעַצֵּל מֵהַשְׁלִים לָכֶם טַרְפָּם בָּם.

יב וְהָרְבִיעִי כִּי הַמְּמַשְׁכֵּן אֶת חֲבֵרוֹ הוּא מְמַשְׁכֵּן אוֹתוֹ לְאַחַת מִשָּׁלֹשׁ עִלּוֹת אַחַת מֵהֶן שֶׁמָּא יַעֲנִי וְלֹא תַשִּׂיג יָדוֹ. וְהַשֵּׁנִית שֶׁמָּא יִקְפֹּץ יָדוֹ עַל מָה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלוֹ וְלֹא יוּכַל לְהָפְרַע מִמֶּנּוּ. וְהַשְּׁלִישִׁית מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵא שֶׁמָּא יָמוּת אוֹ שֶׁלֹּא יִמְצָאֶהוּ. וְהַמַּשְׁכּוֹן רְפוּאַת הַמַּדְוִים הָאֵלֶּה בֵּין בְּנֵי אָדָם. וְאִלּוּ הָיוּ בְּטוּחִים בְּנֵי אָדָם קְצָתָם בִּקְצָתָם מֵאֵלֶּה הַשָּׁלֹשׁ מִדּוֹת הָיָה גְּנַאי לָהֶם לְמַשְׁכֵּן מִבְּלִי סָפֵק. וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר לֹא יֵאוֹתוּ לוֹ אֵלּוּ הַמִּדּוֹת יוֹתֵר הוּא גְּנַאי גָּדוֹל וּמֵפָלָא שֶׁיְּמַשְׁכְּנוּ אוֹתוֹ וּכְבָר אָמַר הַכָּתוּב (חגי ב ח) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב וְגוֹ', וְאָמַר (דברי הימים א כט יב) וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ.

יג וְהַחֲמִישִׁי כִּי הַמְּמַשְׁכֵּן אֶת חֲבֵרוֹ תָּנוּחַ נַפְשׁוֹ בַּמַּשְׁכּוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקֻוֶּה לְהָפְרַע מִמֶּנּוּ וְלֹהֲנוֹת בּוֹ אוֹ בִּתְמוּרָתוֹ. אֲבָל מִי שֶׁיַּחְשֹׁב כִּי כַּאֲשֶׁר יַקְדִּים לוֹ הַבּוֹרֵא דֵּי שִׁפְקוֹ תָּנוּחַ נַפְשׁוֹ מִצַּד הָעוֹלָם טַעֲנָתוֹ שֶׁקֶר מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶנּוּ בָּטוּחַ בְּהִשָּׁאֵר הַמָּמוֹן אֶצְלוֹ שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּקָּרֵהוּ פֶּגַע מִן הַפְּגָעִים הַמַּבְדִּילִים בֵּינוֹ לְבֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ירמיה יז יא) בַּחֲצִי יָמָיו יַעַזְבֶנּוּ.

יד וּמָה שֶׁטָּעָנוּ מִמְּנוּחַת נַפְשָׁם בְּהַגִּיעָם אֶל חֻפְצָם מֵהוֹן הָעוֹלָם כָּזָב וְסִכְלוּת מֵהֶם בְּבַקָּשׁוֹתָם כִּי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה סִבָּה חֲזָקָה לְטִרְדַּת לִבָּם וּלְצַעַר נַפְשָׁם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (משנה אבות ב ז) מְרֻבֶּה נְכָסִים מְרֻבֶּה דְאָגָה.

טו וְהַשִּׁשִּׁי כִּי הַמְקַבֵּל מַשְׁכּוֹן מֻחֲבֵרוֹ אִלּוּ הָיָה בָּרוּר לוֹ שֶׁיִּפָּרַעֵהוּ קֹדֶם זְמַנּוֹ וְיִגְמְלֵהוּ תַּחַת הַמְתָּנָתוֹ כָּפֶל מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְלוֹ לְחֶסֶד עָלָיו לֹא הָיָה מְמַשְׁכֵּן אוֹתוֹ בְּשׁוּם פָּנִים. וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר יָדַעְנוּ מִנְהָגוֹ הַטּוֹב עִמָּנוּ וְטוּבוֹ הַגָּדוֹל עָלֵינוּ חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים וְשֶׁהוּא גּוֹמֵל עַל מַעֲשֶׂה הַצְּדָקָה וְהָעֲבוֹדָה בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה בַּדַּעַת כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיְּסַפֵּר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד ג) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֶּה לוֹ, יוֹתֵר הוּא גְּנַאי גָּדוֹל שֶׁנְּמַשְׁכֵּן אוֹתוֹ.

טז וְהַשְּׁבִיעִי כִּי הַמְּמַשְׁכֵּן אֶת חֲבֵרוֹ אֵינוֹ מְמַשְׁכְּנוֹ אֶלָּא אַחַר שֶׁהוּא יָכוֹל לְמַלֹּאת מָה שֶׁמִּשְׁכְּנוֹ בַּעֲבוּרוֹ מֵהוֹן הָעוֹלָם אֲבָל הַמְּמַשְׁכֵּן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ בְּהַקְדֵּמַת הַטּוֹבוֹת אֵלָיו אֵין לוֹ יְכֹלֶת לְשַׁלֵּם הָעֲבוֹדָה עֲלֵיהֶן וְלֹא מֻבְטָח לִפְרֹעַ מָה שֶׁיֵּשׁ עָלָיו מִן הַחוֹבוֹת הַיְשָׁנוֹת כָּל שֶׁכֵּן הַחֲדָשׁוֹת שֶׁהָאָדָם הַצַּדִּיק אֵינֶנּוּ פּוֹרֵעַ חוֹבוֹת טוֹבַת הָאֱלֹהִים עָלָיו אֶלָּא בְּעֶזְרַ הָאֱלֹהִים לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים בְּתִשְׁבְּחוֹתָיו וְאַף הַמַּשְׂכִּיל הַיּוֹדֵעַ אוֹתְךָ לֹא בְּמַעֲשֶׂהוּ יִתְהַלָּל כִּי אִם בְּשִׂמְךָ וּבְרַחֲמֶיךָ אֲשֶׁר הֲכִינוֹתָ אֶת לִבֵּנוּ לָדַעַת אוֹתְךָ כִּי בְךָ יִצְדְּקוּ וְיִתְהַלְּלוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר (תהלים מד ט) בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ כָל הַיּוֹם וְגוֹ'.

## שער רביעי - שער הביטחון · פרק ז

א וְכֵיוָן שֶׁהִשְׁלַמְנוּ בַּשַּׁעַר הַזֶּה מָה שֶׁהָיָה רָאוּי לוֹ מִן הַדְּבָרִים כְּפִי הַשָּׂגָתֵנוּ רָאוּי לָנוּ עַתָּה לָבֹא מִפְּסִידֵי הַבִּטָּחוֹן בֵּאלֹהִים. וְאֹמַר כִּי מַפְסִידֵי שִׁלְשֶׁת הַשְּׁעָרִים הַקּוֹדְמִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה כֻּלָּם מַפְסִידִים הַבִּטָּחוֹן.

ב וּמַפְסִידָיו עוֹד :

ג הַסְּכָלוּת בְּעִנְיַן הַבּוֹרֵא וּבְמִדּוֹתָיו הַטּוֹבוֹת כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין רַחֲמֵי הַבּוֹרֵא עַל בְּרוּאָיו וַהֲנָגָתוֹ עֲלֵיהֶם וְהַשְׁגָּחָתוֹ וּמָשְׁלוֹ בָּהֶם וְשֶׁהֵם קְשׁוּרִים בַּאֲסוּרָיו לֹא יָנוּחַ לִבּוֹ וְלֹא יִסְמֹךְ עָלָיו.

ד וּמֵהֶם סִכְלוּתוֹ בְּמִצְוַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ רְצוֹנִי לוֹמַר תּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר הִזְהִיר בָּהּ לְסָמְךְ עָלָיו וְלִבְטֹחַ בּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (מלאכי ג י) וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת, וְאָמַר (ישעיה כו ד) בִּטְחוּ בַה׳ עֲדֵי עַד.

ה וּמֵהֶם נְטוֹתוֹ אֶל הַסִּבּוֹת הַקְּרוֹבוֹת אֲשֶׁר הוּא רוֹאֶה אוֹתָן וְלֹא יֵדַע כִּי הָעִלּוֹת כָּל אֲשֶׁר תִּקְרְבֶנָּה מֵהַמְּעוֹלָל תִּמְעַט יְכָלְתָּם לְהוֹעִיל לַמְּעוֹלָל וּלְהַזִּיקוֹ. וְכָל אֲשֶׁר תִּרְחַקְנָה יִהְיֶה כֹּחַ יְכָלְתָּם לְהוֹעִילוֹ וּלְהַזִּיקוֹ יוֹתֵר חָזָק וְנִרְאֶה.

ו כְּמוֹ הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁהוּא רוֹצֶה לְעַנּוֹת אֶחָד מֵעֲבָדָיו מְצַוֶּה מִשְׁנֶהוּ לַעֲשׂוֹת וְהַמִּשְׁנֶה מְצַוֶּה הַשַּׂר וְהַשַּׂר מְצַוֶּה הַשּׁוֹטֵר וְהַשּׁוֹטֵר מְצַוֶּה לַסַּרְדְּיוֹט וְהַסַּרְדְּיוֹט מְצַוֶּה הַנּוֹגְשִׂים וְהַנּוֹגְשִׂים מְקַיְּמִים הַמַּעֲשֶׂה בְּכֵלִים מוּכָנִים לוֹ.

ז וַאֲשֶׁר יְכָלְתּוֹ מְעוּטָה מִכֻּלָּם לְהָקֵל מִצַּעֲרוֹ וּלְהוֹסִיף עָלָיו הֵם הַכֵּלִים מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם חֵפֶץ וְהַנּוֹגְשִׂים יוֹתֵר יְכוֹלִים מֵהַכֵּלִים וְכֵן הַסַּרְדְּיוֹט יוֹתֵר מֵהַנּוֹגְשִׂים וְהַשּׁוֹטֵר יוֹתֵר מִן הַסַּרְדְּיוֹט וְהַשַּׂר יוֹתֵר מִן הַשּׁוֹטֵר וְהַמִּשְׁנֶה יוֹתֵר מֵהַשַּׂר וְהַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכֻּלָּם מִפְּנֵי שֶׁאִם יִרְצֶה יִמְחֹל לוֹ.

ח וּכְבָר נִרְאֶה לְךָ כִּי חֲלִישׁוּת הָעִלּוֹת וְחָזְקָתָם לְהוֹעִיל לַמְּעוֹלָל תִּהְיֶינָה כְּפִי קִרְבָתָם וְרָחְקָם מִמֶּנּוּ. וְהַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה אֲשֶׁר הוּא תַּכְלִית הָעִלּוֹת בָּרוּחַ מִן הַמְּעוֹלָלִים רָאוּי לִבְטֹחַ בּוֹ וְלִסְמֹךְ עָלָיו לְחָזְק יְכָלְתּוֹ עַל תּוֹעַלְתָּם וְנִזְקָם כַּאֲשֶׁר קִדַּמְנוּ מִן הַדְּבָרִים.

ט וּכְלָלוֹ שֶׁל דָּבָר בְּעִנְיַן הַבִּטָּחוֹן כִּי יִתְרוֹן הַבִּטָּחוֹן מֵהַבּוֹטְחִים בֵּאלֹהִים כְּפִי יִתְרוֹן יְדִיעָתָם אוֹתוֹ וֶאֱמוּנָתָם בַּהֲנָּתוֹ עֲלֵיהֶם וְרֹב הַשְׁגָּחָתוֹ עַל טוֹבָתָם.

י וְהִנֵּה הַיֶּלֶד בִּתְחִלַּת עִנְיָנוֹ בּוֹטֵחַ עַל שְׁדֵי אִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כב י) מַבְטִיחִי עַל שְׁדֵי אִמִּי. וְכַאֲשֶׁר תֶּחֱזַק הַכָּרָתוֹ מֵשִׁיב בִּטְחוֹנוֹ עַל אִמּוֹ לְרֹב הַשְׁגָּחָתָהּ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלא ב) אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמָל עָלַי אִמּוֹ וְגוֹ׳. וּכְשֶׁתֶּחֱזַק הַכָּרָתוֹ עוֹד וְרוֹאֶה כִּי הַנְהָגַת אִמּוֹ אֶל אָבִיו מֵשִׁיב בִּטְחוֹנוֹ אֵלָיו לְמַעֲלַת הֲגָנָתוֹ עָלָיו. וְכַאֲשֶׁר יֶחֱזַק גּוּפוֹ וְתִתָּכֵן לוֹ תַּחְבּוּלָה בְּמִחְיָתוֹ בְּמָלְאכָה אוֹ סְחוֹרָה וְהַדּוֹמֶה לָהֶם מֵשִׁיב בִּטְחוֹנוֹ אֶל כֹּחוֹ וְתַחְבּוּלָתוֹ מִפְּנֵי סִכְלוּתוֹ בְּכָל אֲשֶׁר קָדַם בְּטוֹבַת הַנְהָגַת הָאֱלֹהִים.

יא וְאָמְרוּ עַל אֶחָד מִן הַחֲסִידִים שֶׁהָיָה לוֹ שָׂכָר סוֹפֵר מָהִיר וְהָיָה מִתְפָּרְנֵס מִשְׂכַר סְפָרוּתוֹ. אָמַר לוֹ יוֹם אֶחָד הֵיאַךְ עִנְיָנְךָ, אָמַר לוֹ בַּטּוֹב בְּעוֹד יָדִי שְׁלֵמָה. וּלְעֶרֶב הַיּוֹם הַהוּא נִגְדְּעָה יָדוֹ וְלֹא כָּתַב בָּהּ שְׂאָר יָמָיו וְהָיָה זֶה עָנְשׁוֹ מֵהָאֵל יִתְבָּרַךְ עַל אֲשֶׁר בָּטַח עַל יָדוֹ.

יב וְאִם יִתֵּכֶן לוֹ טַרְפּוֹ עַל יְדֵי זוּלָתוֹ מִן הַבְּרִיּוֹת יָשִׁיב בִּטְחוֹנוֹ אֲלֵיהֶם וְתָנוּחַ נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם.

יג וּכְשֶׁתֶּחֱזַק הַכָּרָתוֹ וְיִרְאֶה חֶסְרוֹנָם וְצָרְכָּם אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יָשִׁיב בִּטְחוֹנוֹ אֵלָיו וְיִסְמֹךְ עָלָיו בְּעִנְיָנִים שֶׁאֵין לוֹ יְכֹלֶת בָּהֶם וְלֹא יוּכַל לְהַמָּלֵט מֵהֶמְּסֹר בָּם אֶל גְּזֵרַת הַבּוֹרֵא כְּמוֹ יְרִידַת הַגְּשָׁמִים עַל הַזְּרִיעָה וַהֲלִיכַת הַיָּם וַהֲלִיכַת הַמִּדְבָּרוֹת מַאֵין מַיִם וּבְבוֹא שֶׁטֶף וּבִנְפֹל הַדֶּבֶר בַּחַיִּים וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִן הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר אֵין בְּהֶם לָאָדָם שׂוּם תַּחְבּוּלָה בְּשׂוּם פָּנִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב כז) וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ.

יד וְאִם תֶּחֱזַק הַכָּרָתוֹ בֵּאלֹהִים עוֹד יִבְטַח בּוֹ גַּם כֵּן בְּמָה שֶׁיִּתֻּכַן לוֹ בּוֹ קֶצֶת תַּחְבּוּלָה כְּמוֹ הֶבְאַת הַטָּרֶף בַּסִּבּוֹת הַמְסֻכָּנוֹת וְהַמְּלָאכוֹת הַמְיַגְּעוֹת אֶת הַגּוּפִים וְיִנִּיחֵן לְבִטְחוֹנוֹ בֵּאלֹהִים שֶׁיַּטְרִיפֵהוּ בְּמָה שֶׁיִּהְיֶה קַל לְהִתְעַסֵּק בּוֹ יוֹתֵר מֵהֶן.

טו וְאִם תֶּחֱזַק הַכָּרָתוֹ בֵּאלֹהִים יוֹתֵר יָשִׁיב בִּטְחוֹנוֹ אֵלָיו בְּכָל הַסִּבּוֹת הַקָּשֶׁה מֵהֶן וְהַקַּלָּה וְיכַוֵּן בְּהִתְעַסְּקוֹ בָּהֶן לַעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו.

טז וְכַאֲשֶׁר תֶּחֱזַק הַכָּרָתוֹ יוֹתֵר מִזֶּה בְּחָמְלַת הַבּוֹרֵא עַל בְּרוּאָיו יִרְצֶה בְּמָה שֶׁיִּהְיֶה מִגְּזֵרַת הָאֱלֹהִים לוֹ בְּלִבּוֹ וּבִלְשׁוֹנוֹ וּבִנְרְאֵהוּ וּבִנְסְתָּרוֹ וְיִשְׂמַח בְּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ הָאֱלֹהִים מִמָּוֶת וְחַיִּים וְרִישׁ וְעֹשֶׁר וּבְרִיאוּת וְחֹלִי לֹא יִכְסֹף לְזוּלַת מָה שֶׁבָּחַר לוֹ הָאֱלֹהִים וְלֹא יִרְצֶה אֶלָּא מָה שֶׁרָצָה לוֹ.

יז וְנִמְסָר אֶל הָאֱלֹהִים וּמַשְׁלִיךְ נַפְשׁוֹ וְגוּפוֹ אֶל דִּינוֹ. וְלֹא יַגְבִּיר עִנְיָן עַל עִנְיָן וְלֹא יִבְחַר זוּלַת מָה שֶׁהוּא בּוֹ מֵעִנְיְנֵי עוֹלָמוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֶחָד מִן הַבּוֹטְחִים לֹא הִשְׁכַּמְתִּי מֵעוֹלָם בְּעִנְיָן וְהִתְאַוִּיתִי לְזוּלָתוֹ.

יח וְכַאֲשֶׁר תֶּחֱזַק הַכָּרָתוֹ בֵּאלֹהִים יוֹתֵר מִזֶּה וְיֵדַע הָעִנְיָן הַמְכֻוָּן אֵלָיו בִּבְרִיאָתוֹ וִיצִיאָתוֹ אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּלֶה וְיַכִּיר מַעֲלַת הָעוֹלָם הָאַחֵר הַקַּיָּם יִמְאַס בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבִסְבוֹתָיו וְיִמָּסֵר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ וְגוּפוֹ אֶל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּעְשַׁע בְּזִכְרוֹ בִּבְדִידוּת וְיִשְׁתּוֹמֵם מִבִּלְתִּי הַמַּחְשָׁבָה בִּגְדֻלָּתוֹ.

יט וְאִם יִהְיֶה בְּמַקְהֵלוֹת לֹא יִתְאַוֶּה כִּי אִם לִרְצוֹנוֹ וְלֹא יִכְסֹף כִּי אִם לִפְגִיעָתוֹ וְתַטְרִידֵהוּ שִׂמְחָתוֹ בְּאַהֲבָתוֹ מִשִּׂמְחַת אַנְשֵׁי הָעוֹלָם בָּעוֹלָם וְשִׂמְחַת אַנְשֵׁי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַבָּא.

כ וְזֹאת הָעֲלִיוֹנָה שֶׁבְּמַדְרֵגוֹת הַבּוֹטְחִים מֵהַנְּבִיאִים וַחֲסִידִים וּסְגֻלַּת הָאֱלֹהִים הַזַּכִּים וְהוּא מָה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה כו ח) אַף אֹרַח מִשְׁפָּטֶיךָ ה׳ קִוִּינוּךָ לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרְךָ תַּאֲוַת נָפֶשׁ, וְאָמַר (תהלים מב ג) צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי.

כא אֵלֶּה עֶשֶׂר מַדְרֵגוֹת הַבִּטָּחוֹן אֲשֶׁר לֹא יִמָּלֵט בּוֹטֵחַ מֵאַחַת מֵהֶנָּה. וּמָצָאנוּ עִנְיַן הַבִּטָּחוֹן בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מְלִיצִים בַּעֲדוֹ בְּעֶשֶׂר מִלּוֹת כְּנֶגֶד עֶשֶׂר מַדְרֵגוֹת הָאֵלֶּה וְהֵן:

כב מִבְטָח, וּמִשְׁעָן, וְתִקְוָה, וּמַחֲסֶה, וְתוֹחֶלֶת, וְחִפּוּי, וְסִמִיכָה, וְשֶׁבֶר, וּמִסְעָד, וְכֶסֶל.

כג הָאֱלֹהִים יְשִׂימֵנוּ מִן הַבּוֹטְחִים עָלָיו הַנִּמְסָרִים לְדִינוֹ בַּנִּרְאֶה וּבַנִּסְתָּר בְּרַחֲמָיו אָמֵן.

כד **נִשְׁלַם שַׁעַר הַבִּטָּחוֹן לָאֵל אַחֲרוֹן וְרִאשׁוֹן..**

## שער חמישי - שער ייחוד המעשה · הקדמה

א **בְּבֵאוּר אָפְנֵי חִיּוּב הֱיוֹת כָּל מַעֲשֵׂינוּ מְיֻחָדִים לְשֵׁמוֹ וּלְהִנָּזֵהַר מִן הַחֹנֶף. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר:**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁקָּדַם מַאֲמָרֵנוּ בַּבִּטָּחוֹן עַל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ רָאִינוּ לִסְמֹךְ לוֹ בְּאוּר אָפְנֵי חִיּוּב הֱיוֹת כָּל מַעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה מְיֻחָדִים לֵאלֹהִים לְבַדּוֹ בַּעֲבוּר מָה שֶׁיֵּשׁ בְּדָבָר זֶה מִזַּכּוּת הַמַּצְפּוּנִים וּבֹר הַלְּבָבוֹת מִן הָעַרְבּוּב הַמַּפְסִיד אוֹתָם וְהַהַצָּלָה מִמִּינֵי הַיִּפּוּי הַמֵּבִיא אֶל הַחֹנֶף וּלְהִתְרַצּוֹת בַּהֲלָקוֹת לַבְּרוּאִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֱלִיהוּא (איוב לב) אַל נָא אֶשָּׂא פְנֵי אִישׁ וְאֶל אָדָם לֹא אֲכַנֶּה כִּי לֹא יָדַעְתִּי אֲכַנֶּה.

ב וְרָאוּי עַתָּה שֶׁנְּבָאֵר מֵעִנְיְנֵי יִחוּד הַמַּעֲשִׂים לֵאלֹהִים שִׁשָּׁה עִנְיָנִים.

ג אֶחָד מֵהֶם מָה הוּא יִחוּד הַמַּעֲשֶׂה לֵאלֹהִים.

ד וְהַשֵּׁנִי בְּמָה יִהְיֶה.

ה וְהַשְּׁלִישִׁי בְּאֵיזֶה מַעֲשֶׂה תֵּיבִין בּוֹ.

ו וְהָרְבִיעִי כַּמָּה מִינֵי מַפְסִידָיו.

ז וְהַחֲמִישִׁי אֵיךְ אָפְנֵי הַרְחָקָתָם מִן הַנֶּפֶשׁ עַד שֶׁיִּתָּכֵן לִבְנֵי אָדָם לְיַחֵד כָּל מַעֲשֶׂה שֶׁיַּעֲשׂוּ לְשֵׁם הָאֵל.

ח וְהַשִּׁשִּׁי שֶׁיִּהְיֶה נִזְהָר בַּמַּחֲשָׁבָה וְנִשְׁמָר מִמֶּנָּה וּמוֹשֵׁל בָּהּ:

## שער חמישי - שער ייחוד המעשה · פרק א

א אֲבָל מָה הוּא יִחוּד הַמַּעֲשֶׂה לֵאלֹהִים, הוּא הַכַּוָּנָה בַּנִּרְאֶה וּבַנִּסְתָּר בְּמַעֲשֶׂה עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים לִשְׁמוֹ לְהַגִּיעַ אֶל רְצוֹנוֹ בִּלְבַד מִבִּלְתִּי רְצוֹן הַבְּרוּאִים:

## שער חמישי - שער ייחוד המעשה · פרק ב

א אֲבָל בְּמָה יִהְיֶה יִחוּד הַמַּעֲשֶׂה לֵאלֹהִים לְבַדּוֹ. בַּעֲשָׂרָה עִנְיָנִים.

ב כַּאֲשֶׁר יִתְקַיְּמוּ בְּלֵב הָאָדָם וְיִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ כִּי הֵם אַדְנֵי עֲבוֹדָתוֹ וְשָׁרְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ יִשְׁלַם יִחוּדוֹ בָּהֶם לְשֵׁם הָאֵל וְלֹא יִפְנֶה אֶל זוּלָתוֹ וְלֹא יִקָּוֶה בִּלְעָדָיו וְלֹא יִכָּוֵן בָּהֶם זוּלָתִי רְצוֹנוֹ.

ג הָרִאשׁוֹן יִחוּד הָאֱלֹהִים בְּלֵב שֶׁלֵּם כַּאֲשֶׁר קָדַם בִּתְחִלַּת סִפְרִי זֶה.

ד וְהַשֵּׁנִי הַבְּחִינָה בְּטוּבוֹת הָאֱלֹהִים וְהַתְמָדָתָן עָלָיו כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ בּוֹ.

ה וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו הָעֲבוֹדָה לֵאלֹהִים כַּאֲשֶׁר זָכַרְתִּי בּוֹ.

ו וְהָרְבִיעִי שֶׁיִּוָּדֶה בַּבִּטָּחוֹן עָלָיו מִבִּלְתִּי הַבְּרוּאִים.

ז וְהַחֲמִישִׁי שֶׁיַּאֲמִין כִּי הַתּוֹעֶלֶת וְהַנֶּזֶק אֵינָם בְּיַד נִבְרָא וְלֹא בִּיכָלְתּוֹ מִבִּלְתִּי רְשׁוּת הַבּוֹרֵא.

ח וְהַשִּׁשִּׁי שֶׁיִּהְיֶה שָׁוֶה אֶצְלוֹ אִם יִשְׁבְּחוּהוּ בְּנֵי אָדָם אוֹ יְגַנּוּהוּ.

ט וְהַשְׁבִיעִי שֶׁיִּיעַז הַיִּפּוּי לִבְנֵי אָדָם.

י וְהַשְּׁמִינִי לְפַנּוֹת לִבּוֹ מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם בְּעֵת שֶׁהוּא עֹשֶׂה לעוה״ב.

יא וְהַתְּשִׁיעִי שֶׁיִּירָא מֵאֱלֹהִים וְיֵבוֹשׁ מִמֶּנּוּ.

יב וְהָעֲשִׂירִי שֶׁיִּוּעֵץ עִם הַשֵּׂכֶל בְּכָל הִרְהוּרֵי הַיֵּצֶר בְּלִבּוֹ וּלְקַבֵּל עֲצָתוֹ מִבִּלְתִּי עֲצַת יִצְרוֹ׃

## שער חמישי - שער ייחוד המעשה · פרק ג

א אֲבָל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר יֵשָׁלְמוּ בְּיַחְדָּם לְאֵל בְּעֵת עֲשׂוֹתָם הֵם מַעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה שְׁמְקַוִּים בָּהֶם רְצוֹן הָאֱלֹהִים וְהֵם כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּרְאוֹת עַל הָאֲבָרִים שֶׁאָפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה הַכַּוָּנָה בָּהֶם לְזוּלַת הָאֵל, וְתִהְיֶה כַּוָּנַת עוֹשֵׂיהֶם לְהִזְדַּיֵּן בָּהֶן אֵצֶל בְּנֵי אָדָם וּלְקִוּוֹת כְּבוֹדָם וְשִׂבְחָם עַל עֲשׂוֹתָם,

ב אֲבָל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת לֹא יִתָּכֵן בָּהֶם חֹנֶף וְלֹא כָּבוֹד וְלֹא שֶׁבַח לְמִי שֶׁמְקַיְּמִים מֵהֶם דָּבָר מִפְּנֵי שֶׁאֵין ב״א יוֹדְעִים אֶת לְבָבוֹ אַף הוּא מְכַוֵּן בָּהֶם לְשֵׁם הַמַּשְׁקִיף וְהוּא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בִּלְבַד כְּמוֹ שֶׁאָמַר (ירמיהו י״ז:י׳) אֲנִי ה׳ חֹקֵר לֵב בֹּחֵן כְּלָיוֹת וְאָמַר (דברים ל) הַנִּסְתָּרוֹת לַה׳ אֱלֹהֵינוּ וְגוֹ׳׃

## שער חמישי - שער ייחוד המעשה · פרק ד

א אֲבָל מַפְסִידֵי יִחוּד הַמַּעֲשֶׂה לֵאלֹהִים הֵם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים.

ב אֶחָד מֵהֶם שֶׁלֹּא יָבִין אֶת הָאֱלֹהִים וְאֶת טוֹבָתוֹ.

ג וְהַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא יָבִין מִצְוֹת הָאֱלֹהִים וְאֶת תּוֹרוֹתָיו.

ד וְהַשְּׁלִישִׁי הִרְהוּר הַיֵּצֶר וּרְמִיָּתוֹ לָאָדָם בְּמָה שֶׁיִּחְבֹּב אֵלָיו העוה״ז וִירַחֲקֵהוּ מִדֶּרֶךְ הָעוֹלָם הַבָּא.

ה אֲבָל אָפְנֵי הֶפְסֵד הַסִּכְלוּת מִדַּעַת הָאֱלֹהִים לְמַעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה הוּא מִפְּנֵי שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת אֲדוֹנָיו לֹא יַעַבְדֵהוּ בְּלִבּוֹ אֲבָל יַעֲבֹד מִי שֶׁיּוֹדֵעַ עִנְיָנוֹ וְיִתָּכֵן מִמֶּנּוּ הַתּוֹעֶלֶת וְהַנֶּזֶק,

ו וְאִם יַעֲשֶׂה מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת הָאֱלֹהִים מַעֲשֶׂה מִמַּעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה כַּוָּנָתוֹ בָּהֶם לְמִי שֶׁיִּירָא וְיִקָּוֶה מִבְּנֵי אָדָם בִּלְבַד וְעוֹבֵד בְּנֵי אָדָם וְלֹא הַבּוֹרֵא אוֹתָם מִפְּנֵי שֶׁאֵינָנּוּ יוֹדֵעַ וְלֹא מַכִּיר עִנְיָנוֹ וְכֵן נֶאֱמַר בְּהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים כִּי מְבִיאָתוֹ לָזֶה סִכְלוּתוֹ בֵּאלֹהִים יִתְבָּרַךְ.

ז וְיֵשׁ יִתְרוֹן לְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים עַל הֶחָנֵף בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים.

ח אֶחָד מֵהֶם כִּי הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּזְמַן שֶׁאֵין חָזוֹן אֵינֶנּוּ מֻזְהָר ע״י נָבִיא שֶׁיְּבָרֵר אֶצְלוֹ הֶפְסֵד מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים אֲבָל הַמַּחֲנִיף בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים יֵשׁ עָלָיו טַעֲנָה בְּמָה שֶׁקִּבֵּל מִן הַמִּצְוֹת בַּעֲבוּרַת הָאֱלֹהִים וְהַהַזְהָרָה מֵעֲבוּרַת זוּלָתוֹ.

ט וְהַשֵּׁנִי כִּי הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים עוֹבֵד מִי שֶׁאֵינוֹ מַמְרֶה אֶת הָאֱלֹהִים אֲבָל הַמַּחֲנִיף בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים עוֹבֵד מִי שֶׁמַּמְרֶה אֶת הָאֱלֹהִים וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַמְרֶה אוֹתוֹ.

י וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הוּא עוֹבֵד דָּבָר אֶחָד בִּלְבַד וְהֶחָנֵף אֵין תַּכְלִית לְנֶעֱבָדָיו.

יא וְהָרְבִיעִי כִּי הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵין עִנְיָנוֹ נִסְתָּר מִבְּנֵי אָדָם וְהֵם נִשְׁמָרִים מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי פְּרִסּוּם כַּפָּרָנוּתוֹ בֵּאלֹהִים, אֲבָל הֶחָנֵף אֵין כַּפָּרָנוּתוֹ נִרְאֶה וּבְנֵי אָדָם בּוֹטְחִים בּוֹ וְיִתָּכֵן לוֹ לְהַזִּיקָם, מָה שֶׁלֹּא יִתָּכֵן לְזוּלָתוֹ.

יב וְהוּא הַגָּדוֹל שֶׁבְּמַדְרֵי הָעוֹלָם וְנִקְרָא בִּלְשׁוֹנֵנוּ חָנֵף וְיָהִיר וּמְפֻתֶּה.

יג אַף מִי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין מִצְוֹת הָאֱלֹהִים וְתוֹרוֹתָיו אֵין מַעֲשֵׂהוּ מְיֻחָד לְשֵׁם הָאֵל בַּעֲבוּדָתוֹ שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מֵבִין אָפְנֵי הָעֲבוֹדָה שֶׁהֵם הַתּוֹרוֹת כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יָבִין אָפְנֵי הַשְּׁלֵמָתָם בְּיִחוּד לְבָבוֹ בָּהֶם לֵאלֹהִים וְכָל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מִמַּעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה כַּוָּנָתוֹ בּוֹ לְזוּלַת הָאֱלֹהִים מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִסְתַּפֵּק בַּאֲמִתַּת חִיּוּבוֹ בָּהֶם וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁפָּסִיד יִחוּד לְבָבוֹ בַּעֲשׂוֹתוֹ לֵאלֹהִים וְאִם הוּא יוֹדֵעַ הָאֱלֹהִים וְטוֹבָתוֹ.

יד אֲבָל הִרְהוּר הַיֵּצֶר מִתְחַלֵּק לִשְׁנֵי חֲלָקִים.

טו אֶחָד מֵהֶם מַחְשָׁבוֹת מְסַפְּקוֹת עָלָיו הָאֲמִתּוֹת וּמְשַׁבְּשׁוֹת עָלָיו אֱמוּנָתוֹ עַד שֶׁלֹּא יִשְׁלַם לוֹ מַעֲשֶׂה לֵאלֹהִים.

טז וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי שֶׁהוּא בָּא עִמּוֹ מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע וְהָרְאָיָה כִּי מָה שֶׁהוּא רָץ אֵלָיו וּמִשְׁתַּדֵּל בּוֹ מִן הַמַּעֲשֶׂה לֵאלֹהִים אֵינוֹ חוֹבָה וְלֹא מִדֶּרֶךְ הַזְּרִיזוּת אֲבָל מוֹרֶה אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה וּלְיוֹשְׁבָיו׃

## שער חמישי - שער ייחוד המעשה · פרק ה

א וְרָאִיתִי לְבָאֵר לְךָ מִן הָעִנְיָן הַזֶּה דְּמְיוֹנִים יוֹרוּ עַל מָה שֶׁלֹּא זָכַרְתִּי מֵהֶם כְּדֵי שֶׁיִּזָּהֲרוּ מֵהֶם בְּנֵי אָדָם וְיִהְיֶה לְבָבָם שָׁלֵם לֵאלֹהִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי א) יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח וְגוֹ׳.

ב וְהוּא שֶׁאֹמַר בֶּן אָדָם רְאוּי לְךָ לָדַעַת כִּי הַשּׁוֹנֵא הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לְךָ בָּעוֹלָם הוּא יִצְרְךָ הַנִּמְסָךְ בְּכֹחוֹת נַפְשְׁךָ וְהַמְּעֹרָב בְּמֶזֶג רוּחֲךָ וְהַמִּשְׁתַּתֵּף עִמְּךָ בְּהַנְהָגַת חוּשֶׁיךָ הַגּוּפָנִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים הַמּוֹשֵׁל בְּסוֹדוֹת (ס״א במדות) נַפְשְׁךָ וּצְפוּן חֻבְּךָ בַּעַל עֲצָתְךָ בְּכָל תְּנוּעוֹתֶיךָ הַנִּרְאוֹת וְהַנִּסְתָּרוֹת שֶׁתִּהְיֶינָה בִּרְצוֹנְךָ הָאוֹרֵב לְפֶתַח פְּסִיעוֹתֶיךָ (ס״א לעיתות פשיעתך) וְאַתָּה יָשֵׁן לוֹ וְהוּא עֵר לְךָ וְאַתָּה מִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ וְהוּא אֵינוֹ מִתְעַלֵּם מִמְּךָ, לָבַשׁ לְךָ בִּגְדֵי הַיְדִידוּת וְעָדָה עַדֵי הָאַהֲבָה לְךָ וְנִכְנַס בְּכָלַל נֶאֱמָנֶיךָ וְאַנְשֵׁי עֲצָתְךָ וְסִגֻּלַּת אֹהֲבֶיךָ, רָץ אֶל רְצוֹנְךָ בַּנִּרְאֶה מֵרְמִיזוֹתָיו וּקְרִיצוֹתָיו וְהוּא מוֹרֶה אוֹתְךָ בְּחִצָּיו הַמְּמִיתִים לְשָׂרְשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים כמ״ש הַכָּתוּב בְּמִי שֶׁעִנָּנוּ כָּךְ (שם כו) כְּמִתְלַהְלֵהַּ הַיֶּרֶה זִקִּים חִצִּים וָמָוֶת כֵּן אִישׁ רִמָּה אֶת רֵעֵהוּ וְאָמַר הֲלֹא מְשַׂחֵק אָנִי.

ג וּמִן הֶחָזָק שֶׁבִּשְׁלוּחָיו אֲשֶׁר יוֹרֶה אוֹתְךָ וְיִלָּחֵם אוֹתְךָ בָּהֶם בְּמַצְפוּן עִנְיָנְךָ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְסַפֵּק עָלֶיךָ אֲמִתָּתְךָ וּלְשַׁבֵּשׁ מָה שֶׁנִּתְבָּרֵר לְךָ וּלְעַרְבֵּב אֶת נַפְשְׁךָ בְּמַחְשָׁבוֹת כְּזָבִים וְטַעֲנוֹת שְׁקָרִים יַטְרִיד אוֹתְךָ בָּהֶם מִתּוֹעֲלוֹתֶיךָ וִיסַפֵּק עָלֶיךָ מָה שֶׁנִּתְבָּרֵר לְךָ מֵאֱמוּנָתְךָ וְדָתְךָ.

ד וְאִם תִּהְיֶה נִזְהָר מִמֶּנּוּ וְתַזְמִין לוֹ שְׁלוּחֶיךָ שֶׁכְּלָךְ לְהִלָּחֵם אוֹתוֹ בָּהֶם וּתְסַלֵּק חִצָּיו מֵעָלֶיךָ תִּנָּצֵל וְתִמָּלֵט מִמֶּנּוּ בעזה״י. וְאִם תַּשְׁלִיךְ עִנְיָנְךָ אֵלָיו וְתִמָּשֵׁךְ אַחַר רְצוֹנוֹ לֹא יֵרֵף מִמְּךָ עַד שֶׁיְּאַבֶּדְךָ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים וישָׁרְשְׁךָ מִשְּׁנֵי הַמְּעוֹנִים כמ״ש בְּסָעִיף מִסְּעִיפָיו וְאִישׁ אֶחָד מֵחֲיָלָיו (שם ז) כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וַעֲצֻמִים כָּל הֲרֻגֶיהָ דַּרְכֵי שְׁאוֹל בֵּיתָהּ וְגוֹ׳.

ה עַל כֵּן אַל תַּטְרִידְךָ מִלְחֶמֶת זוּלָתוֹ מִמִּלְחַמְתּוֹ וּקְרַב בִּלְתִּי קָרְבוֹ וְהַחֶרֶב עִם מִי שֶׁהוּא רָחוֹק מִמְּךָ מִן הַחֶרֶב עִם מִי שֶׁלֹּא יִפָּרֵד מִמְּךָ וּדְחוֹת מִי שֶׁלֹּא יַגִּיעַ אֵלֶיךָ כִּי אִם בִּרְשׁוּת מִדְּחוֹת מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹאֵל רְשׁוּת בְּהִמָּצְאוֹ עִמְּךָ.

ו וְאָמְרוּ עַל חָסִיד שֶׁפָּגַע אֲנָשִׁים שָׁבִים מִמִּלְחֶמֶת אוֹיְבִים וְשָׁלְלוּ שָׁלָל אַחַר מִלְחָמָה חֲזָקָה אָמַר לָהֶם שַׁבְתֶּם מִן הַמִּלְחָמָה הַקְּטַנָּה שׁוֹלְלִים שָׁלָל הִתְעַתְּדוּ לַמִּלְחָמָה הַגְּדוֹלָה אָמְרוּ לוֹ וּמָה הִיא הַמִּלְחָמָה הַגְּדוֹלָה אָמַר לָהֶם מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר וַחֲיָלָיו.

ז וּמִן הַתְּמַהּ אָחִי כִּי כָּל אוֹיֵב שֶׁיֵּשׁ לְךָ כְּשֶׁתְּנַצַּח אוֹתוֹ פַּעַם וּשְׁתַּיִם יֵרֵף מִמְּךָ וְלֹא יַעֲלֶה עַל לִבּוֹ לְהִלָּחֵם בְּךָ, לְדַעְתּוֹ יִתְרוֹן כֹּחֲךָ עַל כֹּחוֹ, וְהוּא מִתְיָאֵשׁ מִנְּצוּחַ אוֹתְךָ וּמִגְּבֹר עָלֶיךָ.

ח אֲבָל הַיֵּצֶר אֵין מַסְפִּיק לוֹ מִמְּךָ נְצוּחַ פַּעַם וּמֵאָה פְּעָמִים בֵּין שֶׁנִּנַּצַּח אוֹתְךָ בֵּין שֶׁנִּנַּצַּחְתּוֹ כִּי אִם יְנַצַּח אוֹתְךָ יְמִיתְךָ וְאִם תְּנַצְּחֶהוּ פַּעַם אַחַת יֶאֱרֹב לְךָ כָּל יָמֶיךָ לְנַצֵּחַ אוֹתְךָ כְּמוֹ שארז״ל אַל תַּאֲמַן בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ, וְאֵינוֹ מֵקֵל בַּקְּטַנּוֹת עִנְיָנְךָ לְנַצֵּחַ אוֹתְךָ בָּהּ כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה לוֹ מַדְרֵגָה לְנַצֵּחַ אוֹתְךָ בְּמָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנָּה.

ט וְעַל כֵּן רָאוּי לְךָ שֶׁתִּהְיֶה נִזְהָר מִמֶּנּוּ. וְאַל תְּמַלֵּא מִמִּשְׁאֲלוֹתָיו בְּךָ מְאוּמָה רַק יִגְדַּל בְּעֵינֶיךָ הַמְּעַט שֶׁבְּמֶעָט מִנְּצוּחוֹ וְהַמִּצְעָר מֵהִתְגַּבְּרוּתוֹ כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה לְךָ מַדְרֵגָה אֶל מָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ כִּי בְּמִהֵרָה תִּהְיֶה תְּשׁוּקָתוֹ אֵלֶיךָ, וְלֹא יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ בְּעָמְדְךָ כְּנֶגְדּוֹ כמ״ש (בראשית ד׳:ז׳) וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ,

י עַל כֵּן אַל יַבְהִילְךָ דְּבָרוֹ וְאִם עָצְמוּ חֲיָלָיו. וְאַל יַפְחִידְךָ עִנְיָנוֹ וְאִם רַבּוּ עוֹזְרָיו. כִּי עִקַּר כַּוָּנָתוֹ לְאַמֵּת הַשֶּׁקֶר וּמְגַמַּת חֶפְצוֹ לְהַעֲמִיד הַכָּזָב וְכַמָּה הִיא קְרוֹבָה מַפַּלְתּוֹ וְאִבּוּדוֹ מַהֵר אִם תַּרְגִּישׁ לְחֶלְשָׁתוֹ. וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר עָלָיו הֶחָכָם בְּאָמְרוֹ (קהלת ט׳:י״ד-ט״ו) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוֹדִים גְּדֹלִים. וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכָם,

יא סִפֵּר עַל הָאָדָם בְּעִיר קְטַנָּה מִפְּנֵי שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַקָּטָן וְסִפֵּר עַל כְּלֵי גּוּפוֹ וּמִדּוֹת נַפְשׁוֹ בַּאֲנָשִׁים מְעַט וּמְעַטּוּ אֲצִלּוֹ כְּנֶגֶד גֹּדֶל לֵב הָאָדָם וְאֹרֶךְ מַאֲוַיָּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וְחֶסְרוֹן כֹּחוֹ וַהֲשָׁגָתוֹ אוֹתָם, וְסִפֵּר עַל הַיֵּצֶר בַּשֵּׂר הַגָּדוֹל לְרוֹב חֲיָלוֹתָיו וַאֲנָשָׁיו וְצִבְאוֹתָיו וְאָמַר וְסָבַב אוֹתָהּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַקִּיף כָּל עִנְיְנֵי הָאָדָם בִּנְרְאֶהוּ וְנִסְתָּרוֹ. וְאָמַר וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוֹדִים גְּדֹלִים לְרֹב הִרְהוּרָיו הָרָעִים וּמַחְשְׁבוֹתָיו הָרָעוֹת וּמִקָּרָיו הַמְגֻנִּים שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לְהָמִית אֶת הָאָדָם בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁאָנוּ עֲתִידִין לְבָאֵר בעז״ה בַּשַּׁעַר הַזֶּה,

יב וּמָה שֶּׁאָמַר וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכָם ר״ל עַל הַשֵּׂכֶל. וּמָה שֶּׁסִּפֵּר עָלָיו בְּמִסְכֵּן מִפְּנֵי שֶׁאֲנָשָׁיו וְעוֹזְרָיו מְעַטִּים כְּמוֹ שֶׁאָמַר עָלָיו וְאָדָם לֹא זָכַר וְאָמַר וְחָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה,

יג וְעִם חֶלְשָׁתוֹ כְּבָר סִפֵּר מְהִירַת תְּשׁוּקַת הַיֵּצֶר אֵלָיו בְּהִלָּחֲמוֹ בּוֹ וְשֶׁהַזְּקָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מֵעַל הָאָדָם בִּנְקֵלָה, כִּי הַמְעַט מִן הָאֱמֶת יְנַצַּח הַרְבֵּה מִן הַשֶּׁקֶר כַּאֲשֶׁר הַמְעַט מִן הָאוֹר דּוֹחֶה הַרְבֵּה מִן הַחֹשֶׁךְ.

יד וְיֵשׁ בָּזֶה הֶעָרָה עַל מִלְחֲמוֹת הַתַּאֲווֹת וְלַעֲמֹד כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר בְּהִשְׁתַּדְּלוּת וַחֲרִיצוּת. כִּי כְּבָר נִתְבָּרְרָה חֶלְשָׁתוֹ מֵעֲמֹד לִפְנֵי הַשֵּׂכֶל וּמְהִירוּת הִנָּגְפוֹ לְפָנָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (משלי יד) שַׁחוּ רָעִים לִפְנֵי טוֹבִים,

טו וּתְחִלַּת מָה שֶּׁיְּסַפֵּק אוֹתְךָ בּוֹ הַיֵּצֶר וְיִשְׁתַּדֵּל לְבָרֵר אוֹתוֹ אֶצְלְךָ הוּא שֶׁנַּפְשְׁךָ אֵין לָהּ קִיּוּם מִבִּלְתִּי הַגּוּף וְשֶׁהִיא נִפְסֶדֶת בְּהֶפְסֵד גּוּפְךָ וְשֶׁאֵין לָהּ מְצִיאוּת אַחַר הַמָּוֶת בְּדִמְיוֹנוֹת שֶׁאֵינָם מִתְקַיְּמוֹת כְּשֶׁיִּתְבּוֹנָן בָּהֶם הָאָדָם כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה סִבָּה לְבַקֶּשֶׁת הַהֲנָאוֹת הַכָּלוֹת וְהַתַּאֲווֹת הָאוֹבְדוֹת וְשֶׁתֹּאמַר כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב עַל אֲנָשִׁי הַדַּעַת הַזֹּאת (ישעיהו כ״ב:י״ג) אָכוֹל וְשָׁתוֹ כִּי מָחָר נָמוּת. וְאִם תִּתְיַעֵץ עִם שִׂכְלְךָ בָּזֶה יַרְחִיק מִמְּךָ הַדַּעַת הַזֹּאת בִּרְאָיוֹת [בְּרוּרוֹת] אֲשֶׁר זָכְרוּ אוֹתָן הַקַּדְמוֹנִים וּבְדִבְרֵי הַנְּבִיאִים עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם:

טז וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ מִסַּפֵּק אוֹתְךָ בָּזֶה יִשְׁתַּדֵּל לְסַפֵּק אוֹתְךָ בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְיֹאמַר לְךָ כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ חָדָשׁ וְלֹא נִבְרָא וְלֹא סָר כַּאֲשֶׁר הוּא עַתָּה וְלֹא יָסוּר כֵּן וְאֵין דָּבָר מִמֶּנּוּ יוֹתֵר רָאוּי לִהְיוֹת בּוֹרֵא מִנִּבְרָא וְאֵין דָּבָר מִמֶּנּוּ חַיָּב מֵעֲבוֹדַת זוּלָתוֹ שֶׁהַכֹּל יָשָׁן קַדְמוֹן.

יז וְכַאֲשֶׁר יִקָּרֵךְ בָּזֶה שׁוּב לְשִׂכְלְךָ וְיַרְאֶה אוֹתְךָ הֶפְסֵד הַדַּעַת הַזֶּה מִמַּאֲמַר הַיִּחוּד מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה בְּמָה שֶׁיְּמְצִיאֶךָ [כִּי] לָעוֹלָם הַזֶּה בּוֹרֵא בְּרָאוֹ מִלֹּא דָּבָר:

יח וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ מִסַּפֵּק הָעִנְיָן הַזֶּה עָלֶיךָ בְּמִינֵי הַשְׁתּוּף כְּמוֹ דַּעַת מַנִּיחֵי הָרִבּוּי וְדַעַת אַנְשֵׁי הַתּוֹלָדוֹת וְדַעַת הַפְּתָאִים מֵחוֹזֵי הַכּוֹכָבִים כְּפִי הִתְחַלְּקוּת דֵּעוֹתָם. וְכַאֲשֶׁר יִתְבָּרֵר לְךָ כִּי הַבּוֹרֵא ית׳ אֶחָד קַדְמוֹן בְּמָה שֶׁקָּדַם לָנוּ מִן הַדְּבָרִים בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר, בָּזֶה יָסוּרוּ כָּל אֵלּוּ הַסְּפֵקוֹת מִמְּךָ:

יט וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ מִמְּךָ בַּפָּנִים הָאֵלֶּה יִשְׁתַּדֵּל לְפַתּוֹתְךָ מִצַּד חִיּוּב עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְיֹאמַר לְךָ. כִּי הָעֲבוֹדָה מִן הָעוֹבֵד לַנֶּעֱבָד תִּהְיֶה בְּעֵת צָרְכּוֹ אֵלָיו וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֵינֶנּוּ צָרִיךְ לִבְרִיּוֹתָיו וְלֹא חָסֵר לְשׁוּם עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָתְךָ לוֹ אֵין לָהּ טַעַם וְלֹא פָּנִים. וְכַאֲשֶׁר תַּשְׁקִיף בְּשִׂכְלְךָ עַל מָה שֶׁקָּדַם לָנוּ בְּשַׁעַר הַבְּחִינָה לְטוֹבַת הָאֱלֹהִים עָלֵינוּ וּבְשַׁעַר חִיּוּב קַבָּלַת הָעֲבוֹדָה לֵאלֹהִים בַּעֲבוּרָהּ יָסוּר הַסָּפֵק הַזֶּה וּתְחַיֵּב אֶת נַפְשְׁךָ בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים:

כ וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ מִפְּתוֹתְךָ בַּפָּנִים הָאֵלֶּה יִשְׁתַּדֵּל לְסַפֵּק עָלֶיךָ בְּעִנְיַן הַנְּבוּאָה וְהַנְּבִיאִים וּבַתּוֹרָה וּבְאָפְנֵי אֲמִתָּתָהּ וְחִיּוּבָהּ.

כא וְאִם תַּעֲמֹד כְּנֶגְדּוֹ בְּשִׂכְלְךָ וְתִלָּחֵם בּוֹ בַּטְּעָנוֹת הַקּוֹדְמוֹת בַּסֵּפֶר הַזֶּה בַּשַּׁעַר הַשְּׁלִישִׁי מִמֶּנּוּ יָסוּרוּ כָּל הַסְּפֵקוֹת הָאֵלֶּה מִלִּבְּךָ וְיִתְאַמֵּת אֶצְלְךָ עִנְיַן הַנְּבוּאָה וְצִוּוּיְךָ חִיּוּב הַתּוֹרָה וּשְׁלִיחוּת הַנָּבִיא בָּהּ וְאָפְנֵי הֶהֱעָרָה עָלֶיהָ:

כב וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ מִמְּךָ בָּעִנְיָן הַזֶּה יִסְפֵּק אוֹתְךָ בַּקַּבָּלָה וְיֹאמַר לְךָ כִּי הַמֻּשְׂכָּל וְהַכָּתוּב שְׁנֵיהֶם אֱמֶת אַף מַה שֶּׁאָמְרוּ רז״ל אֵינוֹ עִקַּר וְלֹא קִבּוּלוֹ חוֹבָה.

כג וְכַאֲשֶׁר תִּסְתַּכֵּל בְּשִׂכְלְךָ תִּרְאֶה כִּי הַמֻּשְׂכָּל וְהַכָּתוּב צְרִיכִין אֶל הַקַּבָּלָה צֹרֶךְ גָּדוֹל כִּי אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לְהָגֵמֹר מִבִּלְתִּי הַקַּבָּלָה כִּי הַמֻּשְׂכָּל אִם לֹא תִּגְדֹּר לָנוּ הַקַּבָּלָה כַּמּוּתוֹ וְאֵיכוּתוֹ וּזְמַנּוֹ וּמְקוֹמוֹ וּשְׁאָר עִנְיָנָיו לֹא יִתָּכֵן לָנוּ מִצַּד שִׂכְלֵנוּ בִּלְבַד וְכֵן הַכָּתוּב אִם לֹא יְפָרֵשׁ לָנוּ אֶלָּא מִן הַסֵּפֶר בִּלְבַד כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בּוֹ רז״ל בְּשֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת וְאָמְרוּ מָסֹרֶת סְיָג לַתּוֹרָה.

כד וְעוֹד כִּי הַתּוֹרָה הֵשִׁיבָה אוֹתָנוּ בְּכָל תּוֹלְדוֹתֶיהָ אֶל הַקַּבָּלָה כמ״ש (דברים יז) כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לַמִּשְׁפָּט וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט וְאָמַר (שם) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזָדוֹן וְגוֹ׳.

כה וְכַאֲשֶׁר תַּעֲמֹד עַל כָּל זֶה יָסוּר הַסָּפֵק וְתִתְבָּרֵר לְךָ הַיְדִיעָה הַמֻּשְׂכֶּלֶת וְהַכְּתוּבָה וְהַמְקֻבֶּלֶת:

כו וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ לְפַתּוֹתְךָ מִן הַפָּנִים הָאֵלֶּה יִשְׁתַּדֵּל בְּזֶה מִצַּד הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ וְיֹאמַר כִּי אֵינָם הוֹלְכִים בָּעוֹלָם עַל דֶּרֶךְ הַצֶּדֶק וְאִלּוּ הָיוּ הוֹלְכִין עַל דֶּרֶךְ הַצֶּדֶק לֹא הָיוּ מְטִיבִין לָרָשָׁע וּמְרִיעִין לַצַּדִּיק כְּמוֹ שֶׁאָמַר מִי שֶׁהִקְדִּימָנוּ לְזָכְרוֹ בַּשַּׁעַר הָרְבִיעִי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה.

כז וְכַאֲשֶׁר יִגָּלֶה לְךָ הַשֵּׂכֶל אָפְנֵי הַצֶּדֶק בִּשְׁנֵי הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר קָדַם זָכְרֵנוּ אוֹתָם בְּשַׁעַר הַבִּטָּחוֹן, יָסוּר הַסָּפֵק הַזֶּה וְיָנוּחַ לִבֵּנוּ מִשְּׁבוּשׁוֹ:

כח וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ הַיֵּצֶר מִגְּבֹר עָלֵינוּ מִן הַפָּנִים הָאֵלֶּה יַסְפֵּק עָלֵינוּ גְּמוּל העוה״ב וְעָנְשׁוֹ וְיִשְׁתַּדֵּל לְעַרְבֵּב וּלְשַׁבֵּשׁ עָלֵינוּ מִצַּד מְעוּט מְצִיאוּתוֹ מִבֹּאַר בְּסֵפֶר תּוֹרָתֵנוּ וּמְעוּט הֶרְאוֹת עִנְיָנוֹ בּוֹ.

כט וְכַאֲשֶׁר נִסְתַּכֵּל בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בְּסִפְרֵי שְׁאָר הַנְּבִיאִים מִן הָעִנְיָן הַזֶּה כְּמוֹ (קהלת י״ב:ז׳) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. (זכריה ג) וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה. (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ. (ישעיהו ס״ד:ג׳) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ. (שם נח) וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ וְגוֹ׳. וְהַרְבֵּה כָּאֵלֶּה עִם מָה שֶׁיּוֹרוּ עָלָיו דִּבְרֵי חַז״ל וּמָה שֶׁיֵּשׁ מִמֶּנּוּ בְּדֶרֶךְ הַשֵּׂכֶל תָּנוּחַ נַפְשֵׁנוּ וְתִבְטַח בְּבֹרוֹר חִיּוּב הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ בעוה״ב:

ל וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ הַיֵּצֶר מִסַּפֵּק אוֹתָנוּ בְּכָל מָה שֶּׁקָּדַם זִכְרוֹ יִשְׁתַּדֵּל לְעַצֵּל אוֹתָנוּ בְּמַעֲשֵׂה הָעֲבוֹדָה וְיַטְרִידֵנוּ בְּעִנְיְנֵי עוֹלָמֵנוּ מִמַּאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּמַלְבּוּשׁ וּמֶרְכָּב וְלִהָנוֹת בְּמִינֵי הַהֲנָאוֹת הַגּוּפִיּוֹת.

לא וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע אֵלָיו בַּמָּזוֹן אֲשֶׁר לֹא יִתְּכֵן לַעֲמֹד בִּלְתּוֹ יַיְפֶּה לָנוּ הַמּוֹתָרִים שֶׁהֵם טְפֵלָה לַמְּזוֹנוֹת וְיַחֲבֵב לָנוּ הַשִּׂמְחָה וְהַתַּעֲנוּג וּלְקַנֵּא בַּשָּׂרִים וּבְאַנְשֵׁי עֲבוֹדָתָם לְהִדָּמוֹת אֲלֵיהֶם וְלִנְהֹג מִנְהָגָם וְלָלֶכֶת בְּחֻקֵּיהֶם בְּבַקָּשַׁת הַתַּעֲנוּגִים.

לב וְכַאֲשֶׁר יִרְאֶה חֻפְצֵנוּ וּרְצוֹנֵנוּ בָּזֶה יֹאמַר:

לג שַׂנֵּא מָתְנֶיךָ חֲשֹׁף זְרוֹעֲךָ הָאִישׁ הַנִּפְתֶּה וְהִשְׁתַּדֵּל בְּכֹחֲךָ הַגֶּבֶר הַמּוּסָת וַעֲבֹד הָעוֹלָם וַעֲבֹד אֲנָשָׁיו אוּלַי תַּגִּיעַ לִקְצָת מֻחְפָּצְךָ בּוֹ, וְאַל תִּתְעַסֵּק בְּמַעֲשֶׂה מִמַּעֲשֵׂי הָעוֹלָם אֶלָּא מָה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בּוֹ עֶזֶר עַל הָעוֹלָם הַזֶּה וְתִהְיֶה מְרֻצֶּה בּוֹ לַאֲנָשָׁיו וּמַנְהִיגָיו מִן הַמּוּשָׂלִים אֶל שְׁאָר הָעָם,

לד וְאַל תַּטְרִיד לִבְּךָ בְּדָבָר מִן הַחָכְמוֹת אֶלָּא מָה שֶׁתִּתְכַּבֵּד בּוֹ אֵצֶל אַנְשֵׁי דּוֹרְךָ וְתִתְרַצֶּה בּוֹ אֶל גְּדוֹלֵי בְּנֵי זְמַנְּךָ מִשַּׁר וְשׁוֹטֵר וְקָצִין וּבַעַל מַעֲלָה בְּחָכְמַת הַלָּשׁוֹן וְתִכֶּן הַמִּשְׁקָל וְשָׁרְשֵׁי הַדִּקְדּוּק וְהַשִּׁיר וְהַחִידוֹת הַחֲמוּדוֹת וְהַמְּשָׁלִים הַמַּפְלָאִים וְהַמְּלִיצוֹת הַנָּכְרִיּוֹת וְתַתְמִיד לָשֶׁבֶת עִם אַנְשֵׁי הַצַּחוֹת וּלְמַד לְדַבֵּר עִם כָּל כַּת מִכִּתּוֹת בְּנֵי אָדָם וְאַל תִּשְׁתֹּק שֶׁלֹּא תֵחָשֵׁב אֱוִיל וּכְסִיל וְהַנַּח שְׁאָר הַחָכְמוֹת כִּי יִגִיעָתָם רַבָּה וְתוֹעַלְתָּם מְעוּטָה,

לה וְאִם לֹא נִפְתַּח פֶּתַח לַתַּאֲוֹת בַּתְּחִלָּה לְמַלֹּא מִשְׁאֲלוֹתָם לְהִתְנַהֵג בַּמּוֹתָרִים וְלִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם וּנְשִׁיבֵהוּ כִּי הַמּוֹתָרִים אֵין צֹרֶךְ אֲלֵיהֶם וּבְמָה שֶׁאָנוּ מְעַיְּנִים בּוֹ מֵעִנְיְנֵי מְזוֹנוֹתֵינוּ מִשְׁרַדַּת נַפְשׁוֹתֵינוּ בָּהֶם דַּי, וְאִם יִתֵּן לָנוּ הָאֱלֹהִים הַמּוֹתָרִים מִבְּלִי טִרְדַּת לִבֵּנוּ בָּהֶם וִיגִיעַת מַחְשְׁבוֹתֵינוּ עֲלֵיהֶם נוֹצִיאֵם בְּמָה שֶׁרָאוּי לְהוֹצִיא וּבְמָה שֶׁהַדִּין נוֹתֵן, וְאִם לֹא נִסְתַּפֵּק בַּמָּזוֹן וְלֹא נִצְטָרֵךְ אֶל זוּלָתוֹ אָז יִשָּׁבֵר הַיֵּצֶר וְיִנָּגֵף.

לו וְאִם נִשְׁמַע אֵלָיו בָּהֶם נֵצֵא מִמַּדְרֵגָה אֶל מָה שֶׁאַחֲרֶיהָ עַד שֶׁיְּבִיאֵנוּ לַאֲבַדּוֹן בעוה״ז ובעוה״ב.

לז וְזֶה הַדִּמְיוֹן בַּחֵלֶק הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר יְסַפֵּק בּוֹ הַיֵּצֶר אֶת הָאָדָם כְּשֶׁיִּהְיֶה חַלָּשׁ בְּחָכְמָה וּבְדַעַת הָאֱלֹהִים וְתוֹרָתוֹ.

לח אֲבָל אִם יִהְיֶה הָאָדָם חָכָם בְּדַעַת הָאֱלֹהִים וְתוֹרָתוֹ יִשְׁתַּדֵּל הַיֵּצֶר לְהַכְנִיס הַהֶפְסֵד עָלָיו וְהַשִּׁבּוּשׁ בְּחָכְמָתוֹ וּבְמַעֲשֵׂהוּ מִדֶּרֶךְ הַשַּׂעֲנָה וְהָרָאָיָה מֵאֵיזֶה צַד שֶׁיּוּכַל מִן הַמֻּשְׂכָּל וְהַמְּקֻבָּל וְיָבִיא מוֹפֵת עַל מָה שֶׁיּוֹרֵהוּ עָלָיו מִן הַמּוֹפְתִים הַמַּבְהִילִים אֲשֶׁר אֵין הַקַּדְמוֹתָם אֲמִתִּיּוֹת וְלֹא תּוֹלְדוֹתֵיהֶם מְחֻיָּבוֹת.

לט וְאִם יִהְיֶה שִׂכְלְךָ זַךְ וְחָכְמָתְךָ חֲזָקָה בְּדֶרֶךְ הַמּוֹפֵת וְאָפְנֵי הַהַזְהָרָה בּוֹ בְּעֵת הַדְּבָרִים וְהַמַּחְלֹקֶת תִּרְאֶה אָפְנֵי טָעוּת יְצָרְךָ בִּרְאָיָתוֹ וּמוֹפְתוֹ וְיִתְבָּרֵר לְךָ הָאֱמֶת וְתִרְאֶה לְךָ הַנְּכוֹנָה וְתִמָּלֵט חָכְמָתְךָ מִן הַסָּפֵק וּמַעֲשֶׂיךָ מִן הָעֲרְבּוּב,

מ וְאִם תִּקְצַר דַּעְתְּךָ מִזֶּה יִהְיֶה פִּתּוּיוֹ לְךָ יוֹתֵר חָזָק וְגָבְרוּ עָלֶיךָ יוֹתֵר מִזַּדְמִן וּמָשְׁלוּ בְּךָ וְהַקִּיפוּ אוֹתְךָ בְּנִרְאֶה וּבְנִסְתָּרְךָ יוֹתֵר נָחוּץ מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּא עִמְּךָ מִצַּד הַחָכְמָה וּמַנְהִיג אוֹתְךָ בְּדֶרֶךְ הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר תָּנוּחַ דַּעְתְּךָ עָלָיו. וְכַאֲשֶׁר יִפְּתֶה שִׂכְלְךָ יִטֶּה מֵעָלֶיךָ וְיֵעָזֵר בּוֹ עָלֶיךָ מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה סוֹמֵךְ עָלָיו בְּמָה שֶׁמִּסְתַּפֵּק לְךָ וּבוֹטֵחַ בּוֹ בְּמָה שֶׁלֹּא תָּבִין עִנְיָנוֹ.

מא וְכַאֲשֶׁר יִגְבַּר עָלֶיךָ וְיִמְשֹׁל בְּךָ בְּעֶזֶר הַשֵּׂכֶל לוֹ וְסִיּוּעוֹ אוֹתוֹ בְּמָה שֶׁמַּטְעֶהוּ בּוֹ וּמְרַמֶּהוּ בְּעֵינָיו מִן הַשֶּׁקֶר בְּצוּרַת הַמּוֹפֵת, יַעְתִּיק אוֹתְךָ מִן הַמַּדְרֵגָה הַהִיא שֶׁהָיְתָה קְרוֹבָה אֶל הָאֱמֶת וְנִסְתָּרִים בָּהּ פְּנֵי הַשֶּׁקֶר.

מב אֶל מָה שֶׁאַחֲרֶיהָ עַד שֶׁיְּבִיאֲךָ אֶל מַדְרֵגָה שֶׁנִּסְתָּרִים בָּהּ פְּנֵי הָאֱמֶת וְהוּא הַשֶּׁקֶר הַגָּמוּר וְיִשְׁרֹשׁ אוֹתְךָ [מֵהָעוֹלָם הַזֶּה] וְיַפִּילְךָ מִמַּדְרֵגוֹת הַגְּמוּל בָּעוֹלָם הַבָּא וְתִהְיֶה חָכְמָתְךָ לְרָעָה לְךָ וְשִׂכְלְךָ סִבָּה לְאָבְדְךָ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה ה) הוֹי חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם וְנֶגֶד פְּנֵיהֶם נְבֹנִים וְאָמַר (ירמיה ח) הִנֵּה בִדְבַר ה׳ מָאָסוּ וְחָכְמַת מֶה לָהֶם וְאָמַר (הושע ד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְגוֹ׳:

מג וְנֶאֱמַר כִּי הַחָכְמָה כְּשֶׁמַּנְהִיגִים אוֹתָהּ עַל דַּרְכָּהּ תִּהְיֶה רְפוּאָה לְכָל מַדְוֶה וּכְשֶׁנּוֹטִים בָּהּ מִנְּתִיבָתָהּ תִּהְיֶה מַדְוֶה כּוֹלֵל שֶׁאֵין לוֹ רְפוּאָה וְלֹא אֲרוּכָה.

מד וְעַל כֵּן נִמְשְׁלָה הַתּוֹרָה בָּאֵשׁ כמ״ש (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְבָרַי כָּאֵשׁ וְגוֹ׳ מִפְּנֵי שֶׁמְּאִירָה הָעֵינַיִם בְּאוֹרָהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים י״ט:ט׳) מְצַוַּת ה׳ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם. וְאָמַר (שם קיט) נֵר לְרַגְלִי דְּבָרֶךָ וְגוֹ׳ וְשׁוֹרֶפֶת בִּיקוֹדָהּ מִי שֶׁנּוֹטֶה מִנְּתִיבָתָהּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) כִּי בָאֵשׁ ה׳ נִשְׁפָּט וְאָמַר (תהלים י״א:ו׳) יַמְטֵר עַל רְשָׁעִים פַּחִים וְאָמַר (ירמיה כ) וְאָמַרְתִּי לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ וְלֹא אֲדַבֵּר עוֹד בִּשְׁמוֹ וְהָיָה בְלִבִּי כְּאֵשׁ בְּעֻצֹּרֹת וְגוֹ׳.

מה עַל כֵּן הִזָּהֵר שֶׁלֹּא תִּשָּׂה אֲשׁוּרְךָ מְדֻרָךְ הָאֲבוֹת וּנְתִיב הָרִאשׁוֹנִים אֶל הַבְּדִיאוֹת וְתִסְמֹךְ עַל שִׂכְלְךָ וְתִתְיַחֵד בַּעֲצָתְךָ וְתִתְבּוֹדֵד בִּסְבָרָתְךָ, וְאַל תַּחְשֹׁד אֲבוֹתֶיךָ בְּמָה שֶׁמָּסְרוּ לְךָ מֵאוֹפְנֵי טוֹבוֹתֶיךָ, וְאַל תִּסְתֹּר עֲצָתָם בְּמָה שֶׁהוֹרוּ אוֹתְךָ כִּי אֵין עֵצָה שֶׁתַּעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁלֹּא קָדְמוּךָ לְדַעְתָּהּ וְעָמְדוּ עַל כָּל מָה שֶׁמְּבִיאָה אֵלָיו מִטּוֹב וָרָע.

מו וְאֶפְשָׁר שֶׁקָּדַם לְדַעְתְּךָ אֹפֶן יֹשֶׁר הַמַּחְשָׁבָה הַהִיא בְּתִחְלָתָהּ וְנֶעְלַם מִמְּךָ אֹפֶן הַהֶפְסֵד אֲשֶׁר יִהְיֶה מִמֶּנָּה בְּאַחֲרִיתָהּ וַאֲתָּה בְּמִעוּט יִשּׁוּבְךָ תִּרְאֶה יָשְׁרָהּ וְלֹא תִּרְאֶה טָעוּתָהּ וְאָמַר הֶחָכָם (משלי כב) אַל תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלָם וְאָמַר (שם יא) שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאָמַר בְּמִי שֶׁמַּאֲשִׁים אֲבוֹתָיו (שם ל) דּוֹר טָהוֹר בְּעֵינָיו וּמִצֹּאָתוֹ לֹא רֻחַץ דּוֹר אָבִיו יְקַלֵּל וְאָמַר (שם) עַיִן תִּלְעַג לְאָב.

מז אַךְ אִם תִּרְאֶה לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מִתּוֹסֶפֶת הָרְשׁוּת בַּמִּצְוֹות מָה שֶׁתּוּכַל עָלָיו אַחַר שֶׁתְּמַלֵּא חוֹבוֹתֶיךָ מִן הַמִּצְוֹת לְאַהֲבַת חֶסֶד אַחַר שֶׁיִּהְיֶה מַסְכִּים בָּם שִׂכְלְךָ וְרָחוֹק מִתַּאֲוָתְךָ, יִהְיֶה טוֹב.

מח וַאֲתָּה מְקַבֵּל עָלָיו שָׂכָר וְאֵינְךָ יוֹצֵא בּוֹ מִדַּעַת הָרִאשׁוֹנִים כִּי כְּבָר אָמְרוּ וַעֲשׂוֹ סָיָג לַתּוֹרָה. וְאָמְרוּ מִפְּנֵי מָה חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי שֶׁהֶעֱמִידוּ דִּבְרֵיהֶם עַל דִּין תּוֹרָה וְלֹא עָשׂוּ לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וְאָמְרוּ אָמַר רַב הוּנָא כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בִּלְבַד דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ שֶׁנֶּאֱמַר (ד״ה ב טו) וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לְלֹא אֱלֹהֵי אֱמֶת אֶלָּא בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים.

מט וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים מִי שֶׁאֵין לוֹ תּוֹסֶפֶת אֵין לוֹ חוֹבָה וְאֵין הַתּוֹסֶפֶת מִתְקַבֶּלֶת עַד שֶׁתִּפָּרַע הַחוֹבָה,

נ וּכְבָר הִתִּירוּ לָנוּ וְחִיְּבוּ אוֹתָנוּ לְהִתְנַהֵג בְּתוֹסֶפֶת הַמִּצְוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ מוֹסִיפִין מֵחֹל עַל הַקֹּדֶשׁ וְהַתּוֹסֶפֶת בְּצוֹם וּבִתְפִלָּה וּבִצְדָקָה וַעֲזוֹב הָרִבּוּי מִמּוֹתַר הַמָּזוֹן הַמֻּתָּרִים לָנוּ. וְהִזְהִירוּ עַל הַשְּׁבוּעָה בַּשֵּׁם אֲפִלּוּ עַל הָאֱמֶת וּמֵהַרְבּוֹת הַדְּבָרִים אֲפִלּוּ אִם יִהְיוּ נִמְלָטִים מִן הַכָּזָב וּמִזְּכִרּוֹן עִנְיְנֵי בְּנֵי אָדָם אֲפִלּוּ אִם הֵם נִמְלָטִים מִן הַגְּנוּת וּמֵהַפְלִיג בְּשֶׁבַח אָדָם וְאִם הוּא רָאוּי לְכָךְ וְשֶׁלֹּא יַסְפִּיר בִּגְנוּת הַמְקֻצָּרִים וְיִמְאָסֵם וְאִם הֵם רְאוּיִים לְכָךְ וְהַרְבֵּה מִן הַדּוֹמֶה לָזֶה:

נא וְרָאוּי שֶׁנְּבָאֵר עַתָּה מִן הַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הַזֶּה דְּמְיוֹנִים שֶׁיִּלְמְדוּ מֵהֶם שְׁאָר הָעִנְיָנִים וְיִזָּהֵר הָאָדָם מֵהֶם בע״ה כְּשֶׁיֵּדַע אוֹתָם כִּי אֵין עִנְיָן מֵעִנְיְנֵי הַטּוֹבָה אֶלָּא אִם יֵשׁ לוֹ פֶּגַע שֶׁיַּפְסִיד אוֹתוֹ, וּמִי שֶׁעָמַד עַל אָפְנֵי הַפְּגָעִים הַמַּפְסִידִים אֶת הַמַּעֲשִׂים יוּכַל לָדַעַת לְהִזָּהֵר מֵהֶם, וּמִי שֶׁלֹּא יָדַע כִּי אִם הַטּוֹב לְבַדּוֹ לֹא יִמָּלֵט לוֹ מִמֶּנּוּ דָּבָר לְרֹב הַפְּגָעִים הַמַּשִּׁיגִים אוֹתוֹ.

נב וְהָיָה אֶחָד מִן הַחֲסִידִים מְצֻוֶּה לְתַלְמִידָיו לִמְדוּ הָרַע תְּחִלָּה לְהִבָּדֵל מִמֶּנּוּ וְאַחַר כָּךְ לִמְדוּ הַטּוֹב וַעֲשׂוּהוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ירמיה ד) נִירוּ לָכֶם נִיר וְאַל תִּזְרְעוּ אֶל קוֹצִים.

נג וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לְעִנְיַן הוֹנָאַת הַמִּדּוֹת וְהַמִּשְׁקָלִים אוֹי לִי אִם אוֹמַר אוֹי לִי אִם לֹא אֹמַר, אִם אוֹמַר שֶׁמָּא יִלְמְדוּ הָרַמָּאִים, אִם לֹא אוֹמַר שֶׁמָּא יֹאמְרוּ הָרַמָּאִים אֵין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּקִיאִים בְּמַעֲשֵׂי יָדֵינוּ וְאָמְרוּ אַחַר כָּךְ אָמָרָן אוֹ לֹא אָמָרָן, וְאָמְרוּ אָמָרָן, וּמֵהַאי קְרָא אָמָרָן (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם.

נד וְאוֹמַר כִּי כָּל מַה שֶׁהִקְדַּמְנוּ זִכְרוֹ בַּשַּׁעַר הַזֶּה מִמָּה שֶׁמְּסַפֵּק אוֹתוֹ הַיֵּצֶר עַל הָאָדָם אִם לֹא יוּכַל לְסַפֵּק אוֹתוֹ בָּהֶם יְדַבֵּר עִמּוֹ עֲלֵיהֶם מִדֶּרֶךְ הַטַּעֲנָה וְהַמּוֹפֶת לְבַטֵּל עָלָיו אֲמִתּוּתָיו וּכְשֶׁתַּעֲמֹד עַל בְּטוּלוֹ (ס״א בהולו) וַחֲלִישׁוּת רְאָיוֹתָיו וְלֹא יוּכַל לַעֲמֹד כְּנֶגְדְּךָ וְלֹא לְבַטֵּל מָה שֶׁיָּדַעְתָּ אֲמִתָּתוֹ וּבְרוּרוֹ בְּמָה שֶׁקָּדַם לָנוּ בַּשַּׁעַר הַזֶּה יָשׁוּב לְפַתּוּתְךָ וּלְהַטְעוֹתְךָ בְּנַפְשְׁךָ וְיֹאמַר לְךָ, כַּמָּה אֲנִי שָׂמֵחַ בְּעִנְיָנֶיךָ עַל אֱמוּנָתְךָ הַטּוֹבָה וְלִבְּךָ הַשָּׁלֵם לֵאלֹהִים וּכְבָר הִגַּעְתָּ מִמַּעֲלוֹת הַחֶסֶד מָה שֶׁלֹּא הִגִּיעַ אֵלָיו זוּלָתְךָ בְּדוֹרְךָ וְיֵשׁ בּוֹ יוֹתֵר מִדַּאי מֵהוֹדָאָתְךָ לַבּוֹרֵא עַל טוֹבָתוֹ וְחַסְדּוֹ וְרָאוּי לְךָ לְהַנְהִיג עַצְמְךָ גַּם כֵּן לְפוֹעַ קְצָת חוֹבוֹת בְּנֵי אָדָם, כִּי כְּבָר יָדַעְתָּ כִּי הֵם סִבּוֹת תּוֹעֲלָתְךָ וְהַזְּקָתְךָ, וּכְבָר נִתְבָּרֵר לָנוּ כִּי בִּרְצוֹתָם אוֹתְךָ תִּהְיֶה תִּפְאַרְתְּךָ וּבְהִתְקַצְּפָם עָלֶיךָ יִהְיֶה חֶסְרוֹנְךָ עַל כֵּן הִשְׁתַּדֵּל בְּמָה שֶׁיָּפִיק רְצוֹנָם וְתִמְצָא חֵן בְּעֵינֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז״ל כָּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ.

נה הָשֵׁב עָלָיו:

נו וּמָה יוֹעִיל לִי בְּהִתְרַצּוּת אֶל חַלָּשׁ כָּמוֹנִי אֲשֶׁר אֵין בִּיכָלְתּוֹ לְהוֹעִיל לִי וְלֹא לְהַזִּיק וְאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה ב) חִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם וְגוֹ׳ וַאֲפִלּוּ אִם הָיָה חוֹבָה אֵיךְ אוּכַל לְרַצּוֹת כָּל בְּנֵי דּוֹרִי וְאֵין בִּיכָלְתִּי לְרַצּוֹת בְּנֵי בֵיתִי כָּל שֶׁכֵּן זוּלָתָם.

נז וּמָה שֶׁזָּכַרְתָּ מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז״ל בָּעִנְיָן הַזֶּה אֵינוֹ מְחַיֵּב לְהִשְׁתַּדֵּל בְּמִשִּׂיכַת רְצוֹן כָּל הַבְּרִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי טז) בִּרְצוֹת ה׳ דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלֵם אִתּוֹ,

**נח** וְכֵן מִי שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת מְקַטְנָם גְּדוֹלָם מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ וְרוֹצִים אֶת מַעֲשָׂיו רְאָיָה הִיא כִּי הָאֵל יִתְבָּרַךְ זָרַע לוֹ אַהֲבָה בְּלִבּוֹת בְּנֵי אָדָם וְשָׂם לוֹ שֵׁם טוֹב עַל לְשׁוֹנָם וְזֶה אֵין הַבּוֹרֵא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ לְשׁוֹנְאָיו וְהוּא לְרָאָיָה בְּרוּרָה וּגְדוֹלָה עַל רְצוֹת הַבּוֹרֵא אוֹתוֹ, אֲבָל שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם הֶחָסִיד מִשְׁתַּדֵּל וְטוֹרֵחַ בְּמָה שֶׁיִּשַּׁבְּחוּהוּ בְּנֵי אָדָם עַל עֲבוֹדָתוֹ לֵאלֹהִים אֵין זֶה מִמִּנְהֲגֵי הַחֲסִידִים,

**נט** עַל כֵּן הַזָּהֵר מִזֶּה וְהַדּוֹמֶה לוֹ מִפְּתוּיֵי הַיֵּצֶר לְךָ כִּי הוּא מִשְׁתַּדֵּל לְהַדְרִיכְךָ בָּזֶה עַד שֶׁיַּפִּילְךָ בְּמִצּוּדַת הַחֹנֶף.

**ס** וְהָשֵׁב עָלָיו בְּשַׁבְּחוֹ אוֹתְךָ וּמָה הוּא שֶׁתְּאַשֵּׁר אוֹתִי עָלָיו מַדַּעְתִּי חוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עָלַי וְכִי הוּא כִּי אִם לְטַעֲנָה עָלַי לֵאלֹהִים מִפְּנֵי שֶׁאֵינִי סוֹבֵל לַעֲשׂוֹת כְּפִי דַּעְתִּי.

**סא** וַאֲפִלּוּ אִם הָיִיתִי עוֹשֶׂה כְּפִי דַּעְתִּי הֲיַסְפִּיק הַכֹּל לְהוֹדָאַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה עַל הַקְּטַנָּה שֶׁבְּטוֹבוֹתָיו עָלַי וּמָה הִיא מִדַּת יָמֵי בְּמִדַּת יְמֵי הָעוֹלָם וְכֻלָּם לֹא יַסְפִּיקוּ לְסַפֵּר טוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עָלַי וְאֵיךְ אוּכַל לְשַׁלֵּם מַה שֶּׁאֲנִי חַיָּב עֲלֵיהֶם לֵאלֹהִים וּכְבָר אָמַר הַכָּתוּב (ישעיהו מ׳:ו׳) כָּל הַבָּשָׂר חָצִיר וְכָל חַסְדּוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז״ל אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי וּכְשֶׁאֲנִי לְעַצְמִי מָה אֲנִי וְאִם לֹא עַכְשָׁו אֵימָתַי:

**סב** וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ הַיֵּצֶר מִפְּתוּתְךָ בַּפָּנִים הָאֵלֶּה יִשְׁתַּדֵּל לְפַתּוֹתְךָ מִצַּד אַהֲבַת הַשֶּׁבַח וְהַשֵּׁם טוֹב בעוה״ז וְיֹאמַר לְךָ,

**סג** שְׁמַח אֲנִי עַל עֲבוֹדָתְךָ לֵאלֹהִים עִם בִּטְחוֹנְךָ הַטּוֹב עָלָיו וַהֲשָׂבָתְךָ כָּל עִנְיָנֶיךָ אֵלָיו וְשֶׁפִּנִּיתָ לִבְּךָ מִתּוֹעֶלֶת הַבְּרוּאִים מִבַּלְעֲדֵי הַבּוֹרֵא וְאַתָּה הוּא הַבּוֹטֵחַ בֵּאלֹהִים בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם וְאֵין רָאוּי שֶׁתִּסְתִּיר מִבְּנֵי אָדָם מָה שֶׁאַתָּה עָלָיו מִן הַחֲסִידוּת, אֲבָל הַנָּכוֹן לְךָ כֵּינָן שֶׁמְּשַׁלֵּחַ בְּעַצְמְךָ וְגָבַרְתָּ עַל תַּאֲוָתְךָ שֶׁתַּרְאֶה מַעֲשֶׂיךָ לִבְנֵי אָדָם וּתְגַלֶּה לָהֶם לִבְּךָ וְיִהְיֶה לְךָ בָּזֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּבוֹד מֵהֶם וְזֵכֶר טוֹב וְשֵׁם טוֹב בְּתוֹכָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (שם נו) וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת וְאָמַר (שמואל ב ז) וְעָשִׂתִי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ וְעוֹד שֶׁיִּלְמְדוּ מִמַּעֲשֶׂיךָ וְתִהְיֶה נִשְׂכָּר עֲלֵיהֶם, ע״כ אַל תַּסְתִּיר מִמַּעֲשֶׂיךָ אֶלָּא מָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְגַלּוֹתוֹ וּלְהַרְאוֹתוֹ לִבְנֵי אָדָם וְיִהְיֶה לְךָ בָּזֶה כָּבוֹד וְשֵׁם טוֹב בעוה״ז וְהַגְּמוּל הַטּוֹב לעוה״ב.

**סד** הָשֵׁב עָלָיו וּמָה יוֹעִילֵנִי שֶׁבַח ב״א וְהַשֵּׁם הַטּוֹב שֶׁיִּהְיֶה לִי בְּתוֹכָם עִם יְדִיעָתִי בְּקִצּוּרִי בְּמָה שֶׁאֲנִי חַיָּב לַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וּמָה הֲנָאָתִי בִּכְבוֹדָם וְהִדּוּרָם וְאֵין לָהֶם יְכֹלֶת לְהוֹעִילֵנִי וְלֹא לִדְחוֹת הַנֶּזֶק מֵעָלַי וַהֲלֹא הֵם בָּזֶה כְּמוֹ הַצָּמַח וּבַעֲלֵי חַיִּים שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים וְאוּלַי כְּשֶׁאֶתְבּוֹנֵן לָזֶה בְּמַעֲשַׂי לֹא יִתְכֵּן לִי מֵהֶם הָרָצוֹן הַמְכֻוָּן אֵלָיו וְיַעֲלֶה בְּדַעְתָּם כִּי אֲנִי חָנֵף בְּמַעֲשַׂי וְלֹא אֶהְיֶה רָאוּי אֶצְלָם אֶלָּא לְמֹאוּס וְלִגְנוּת וְאָז אֶהְיֶה מַפְסִיד מַעֲשַׂי בְּכַוָּנָתִי בָּהֶם בִּלְתִּי הָאֱלֹהִים וְלֹא יַעֲלֶה בְּיָדִי מָה שֶׁקִּוִּיתִי מִבְּנֵי אָדָם בעוה״ז.

**סה** וְנֶאֱמַר לְמֻלְךָ אֶחָד וְהֵיאַךְ לֹא עָרְבָה לְךָ קְרִיאַת פְּלוֹנִי וְהָיָה קוֹלוֹ עֶרֶב וּבָקִי בַּטְּעָמִים שֶׁל קְרִיאָה אָמַר לָהֶם וְהֵיאַךְ תֵּעֶרֶב לִי קְרִיאָתוֹ וְהוּא אֵינוֹ קוֹרֵא אוֹתָהּ אֶלָּא כְּדֵי שֶׁתֵּעֶרֶב לִי וְיִמְצָא חֵן בְּעֵינַי בַּעֲבוּרָהּ אֲבָל אִם הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בָּהּ לִרְצוֹן הַבּוֹרֵא בִּלְבַד הָיְתָה עֲרֵבָה לִי.

**סו** וְכֵן נֹאמַר בְּכָל מִי שֶׁמְּכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ מֵהַמִּתְפַּלְּלִים בְּצִבּוּר וּבַעֲלֵי הַחִזּוּן בַּפִּיּוּטִים הַחֲדָשִׁים לְמִצְוָא חֵן בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם מִבַּלְעֲדֵי הָאֵל יִתְבָּרַךְ שֶׁאֵינָהּ מְקֻבֶּלֶת אֵצֶל הַבּוֹרֵא.

**סז** וְתֹאמַר לוֹ עוֹד שֶׁמָּא אִם יִהְיֶה לִי הַכָּבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה עַל מַעֲשַׂי לֹא יִשָּׁאֵר לִי לָעוֹלָם הַבָּא מִן הַגְּמוּל עָלָיו כְּלוּם מִפְּנֵי שֶׁקִּבַּלְתִּיו מְהֻרָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה,

**סח** וְאָמְרוּ עַל אֶחָד מִן הַחֲסִידִים שֶׁנִּכְנַס לַשּׁוּק לִקְנוֹת חֻפָּץ וּבָא לַחֲנוּת אֶחָד מִן הַסּוֹחֲרִים לִקְנוֹתוֹ מִמֶּנּוּ וְאָמַר לוֹ שְׁכֶנוֹ וַתֵּר לוֹ וַעֲשֵׂה כִּרְצוֹנוֹ כִּי הוּא מֵאַנְשֵׁי הַיִּרְאָה וְהַתּוֹרָה, אָמַר לוֹ הֶחָסִיד אֵינִי צָרִיךְ לְוִתּוּרְךָ כִּי לֹא בָּאתִי לִקְנוֹת כִּי אִם בְּמָמוֹנִי לֹא בְּתוֹרָתִי וּמֵאַיִן לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ הַחֻפָּץ וּבִקְשׁוֹ אֵצֶל זוּלָתוֹ שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ עִנְיָנוֹ,

**סט** וּמָה שֶׁזָּכַרְתָּ מֵעִנְיַן וְעָשִׂיתִי לְךָ שֵׁם הוּא כְּשֶׁאָר מַאֲוַיֵּי בְּנֵי אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵעֹשֶׁר וְכָבוֹד אֲשֶׁר הַבּוֹרֵא מֵטִיב בָּהֶם לַעֲבָדָיו כְּשֶׁחָכְמָתוֹ מְחַיֶּבֶת לָהֶם זֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים א ג׳:י״ג) וְגַם אֲשֶׁר לֹא שָׁאַלְתָּ נָתַתִּי לָךְ גַּם עֹשֶׁר גַּם כָּבוֹד וּכְתִיב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אֲבָל הַחֲסִידִים אֵין כַּוָּנָתָם בְּמַעֲשֵׂיהֶם לָדָבָר מֵהֶם אֶלָּא לְשֵׁם הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה שֶׁהוּא מֵטִיב בָּהֶם לְמִי שֶׁיִּרְצֶה מֵאַנְשֵׁי עֲבוֹדָתוֹ וְזוּלָתָם מַאֲמִינִים וְכוֹפְרִים, כְּפִי שֶׁמְּחַיֶּבֶת חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ד״ה א כט) וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ.

**ע** וּמָה הוּא העוה״ז אֲפִלּוּ אִם יִפְשֹׁט זִכְרִי בְּכֻלּוֹ וּמָה מִדַּת יָמַי וְאִם יֵצֵא בּוֹ שְׁמִי כ״ש שֶׁזִּכְרִי לֹא יַעֲבֹר בּוֹ חֵלֶק קָטָן מֵחֶלְקֵי הַיִּשּׁוּב כְּשֶׁיִּגְדַּל וְיִפְשֹׁט וְלֹא יַתְמִיד כִּי אִם זְמַן מוּעָט וְיִשָּׁכַח כְּאִלּוּ לֹא הָיָה. וְאָמַר הַכָּתוּב (תהלים סב) אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כָּזָב בְּנֵי אִישׁ וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם קמו) תֵּצֵא רוּחוֹ יָשֹׁב לְאַדְמָתוֹ וְאָמַר (קהלת א׳:י״א) אֵין זִכְרוֹן לָרִאשׁוֹנִים,

**עא** אִם כֵּן טֵרוּד נַפְשִׁי בּוֹ וְכַוָּנָתִי אֵלָיו פְּחִיתוּת נִרְאֶה וְטָעוּת מְגֻנֶּה מִמֶּנִּי, וּכְבָר אָמְרוּ עַל אֶחָד מִן הַחֲסִידִים שֶׁאָמַר לַחֲבֵרוֹ הֲנִשְׁתַּוֵּיתָ אָמַר לוֹ בְּאֵיזֶה עִנְיָן אָמַר לוֹ נִשְׁתַּוֵּיתָ בְּעֵינֶיךָ הַשָּׁבַח וְהַגְּנוּת א״ל לֹא א״כ עֲדַיִן לֹא הִגַּעְתָּ, הִשְׁתַּדֵּל אוּלַי תַּגִּיעַ אֶל הַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת כִּי הִיא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבְּמַדְרֵגוֹת הַחֲסִידִים וְתַכְלִית הַחֲמוּדוֹת:

**עב** וְכַ אֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ הַיֵּצֶר מִפַּתּוֹתְךָ בַּפָּנִים הָאֵלֶּה יִשְׁתַּדֵּל לְחַבֵּל אֶת מַעֲשֶׂיךָ בְּטֵרוּד לִבְּךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבַאֲנָשָׁיו וּבְאֹרֶךְ מַאֲוַיֶּיךָ וְשִׂכְחַת קִצְּךָ.

**עג** וְכַאֲשֶׁר יִרְאֶה כִּי אַתָּה רוֹצֶה לְפַנּוֹת אֶת לִבְּךָ לְעוֹלָמְךָ הַבָּא בְּתִפְלַּת חוֹבָה אוֹ רְשׁוּת אוֹ בְּעֵת שֶׁאַתָּה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה אוֹ לוֹמֵד שׁוּם חָכְמָה מֵחָכְמוֹת הָאֱמוּנָה וְהַמּוּסָר מְבַלְבֵּל אוֹתְךָ וּמַטְרִיד לִבְּךָ בִּדְבָרֵי הָעוֹלָם בְּסִחוֹרוֹת וּמִקָּח וּמִמְכָּר וְרֵוַח וְהֶפְסֵד, וְיֹאמַר לְךָ אח״כ יֵשׁ לְךָ לְקַבֵּל עֵת הַפָּנַאי הַזֶּה בְּשִׂמְחָה וּשְׂעַת הַבַּטָּלָה הַזֹּאת אֲשֶׁר לֹא תּוּכַל עָלֶיהָ בְּעֵת אַחֶרֶת מִפְּנֵי רִבּוֹת הָעֲסָקִים עָלֶיךָ, וַחֲשֹׁב עַתָּה עִם שֶׁפָּתְךָ וּבְרֹר מָה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ וּמָה שֶּׁעָלֶיךָ וּמָה שֶּׁקִּבַּלְתָּ מֵחוֹבוֹתֶיךָ וּמָה שֶּׁנִּשְׁאַר לְךָ וּמָה שֶּׁרָאוּי לְךָ לְהִתְעַסֵּק בּוֹ מִסִּבּוֹת הַטְּרָפִים וּמָה שֶּׁאֵינוֹ רָאוּי לְךָ וּמָה שֶּׁקָּדַם מִמַּעֲשֶׂיךָ שֶׁשָּׂמַחְתָּ אוֹ שֶׁנִּתְחָרַטְתָּ עָלָיו, וְאִם יֵשׁ לְךָ דִּין עִם אָדָם הַעֲבֵר עַל לִבְּךָ כָּל טַעֲנוֹתָיו וְטַעֲנוֹתֶיךָ, וְכָל מָה שֶּׁתּוּכַל לְהִתְחַכֵּם לוֹ בּוֹ בְּעֵת דִּינְךָ עִמּוֹ וּתְנַצְּחֵהוּ,

**עד** וְכֵן אִם יִהְיֶה לְךָ מָמוֹן אוֹ צֹאן וּבָקָר אוֹ אֲדָמָה לִזְרֹעַ אוֹ עֲבוֹדַת שָׂרִים אוֹ עִם הָאָרֶץ אוֹ חֶשְׁבּוֹן עִם הַשַּׂר אוֹ עִם עַם הָאָרֶץ אוֹ אִם יֵשׁ עָלֶיךָ חוֹבוֹת וְאֵינְךָ יָכוֹל לְפָרְעָם אוֹ אִם יֵשׁ לְךָ חֲבֵרִים שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ עַל עִנְיָנָם וְלַחְשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ עֲלֵיהֶם יַעֲבִיר עַל לִבְּךָ בְּעֵת שֶׁתִּפְנֶה לַעֲבוֹדַת שָׁמַיִם אֵיזֶה מִין שֶׁיִּהְיֶה מִן הַמִּינִים הָאֵלֶּה לְהַטְרִידְךָ בּוֹ וּלְהַפְסִיד בּוֹ מַעֲשֶׂיךָ מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה בְּעֵת עֲשׂוֹתוֹ מְזֻמָּן בְּגוּפְךָ וְאֵינְךָ מְזֻמָּן בְּלִבְּךָ וּמַצְפּוּנְךָ,

**עה** וְאִם לֹא יַטְרִידְךָ בְּמָה שֶׁזָּכַרְנוּ יַעֲבִיר עַל לִבְּךָ חִידּוֹת וּדְבָרִים אֲרֻכִּים. וְאִם יִהְיֶה הָאָדָם מִן הַמִּשְׂחָקִים בַּקּוּבְיָא אוֹ בִּפְסִיפָסִים וְהַדּוֹמֶה לָהֶם מַרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא לְפָנָיו וְחוֹשֵׁב בְּמָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לְהַקְדִּים וּלְאַחֵר בּוֹ וְאָפְנֵי הַתַּחְבּוּלָה לְנַצֵּחַ.

**עו** וְאִם יִמְלֹט מִכָּל מָה שֶׁזָּכַרְנוּ וְיִהְיֶה מֵאֲנְשֵׁי הַחָכְמָה וְהַבִּינָה יַעֲבִיר עַל לִבּוֹ עִנְיָן קָשֶׁה מֵעִנְיְנֵי הַחָכְמָה וְיַטְרִיד אוֹתוֹ בִּשְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה וּבְקֻשְׁיָא וּבְפֵרוּק וּמָה שֶּׁנִּתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ בְּעִיּוּן מָה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ לְעַיֵּן בּוֹ וּמָה שֶּׁנִּשְׁאַר לוֹ לִלְמֹד מִן הַחָכְמָה, וְיַחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ לַעֲסֹק בּוֹ וְיַטְרִידֵהוּ בָּזֶה בְּכָל מַעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה וְיַפְסִיד עָלָיו כְּפָלַיִם מָה שֶּׁמְּתַקֵּן עָלָיו,

**עז** וְאָפְשָׁר שֶׁיִּכָּנֵס בְּמַעֲשֵׂה הָעֲבוֹדָה וְיֵצֵא מִמֶּנּוּ וְיִהְיֶה תָּמִיד בְּטִרְדַּת לִבּוֹ בְּזוּלָתוֹ מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם, וְאָפְשָׁר שֶׁיְּבַקֵּשׁ כַּפָּרַת הַמָּקוֹם בִּלְשׁוֹנוֹ וְהוּא רָץ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וּבְמַצְפּוּנוֹ לְהַמְרוֹתוֹ.

**עח** וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו בְּאֶבְרָיו וּפוֹנֶה מֵעָלָיו בְּלִבּוֹ וּבְחֻבּוֹ דּוֹמֶה לְמָה שֶּׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיהו כ״ט:י״ג) בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי וְאָמַר (תהלים עח) וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ.

**עט** וְאִם יִיקַץ בָּעֵת הַהִיא וַיַּחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ וְיֹאמַר לָהּ: אֵיךְ אֶתְנַהֵג עִם הַבּוֹרֵא בְּמָה שֶׁאֵינוֹ נָכוֹן לִי לְהִתְנַהֵג בּוֹ עִם הַבְּרוּאִים בְּעֵת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ אֲלֵיהֶם אוֹ בְּעֵת שֶׁהֵם צְרִיכִים לִי?

**פ** כִּי מִי שֶׁאֵלֶךְ אֵלָיו לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ חֵפֶץ וְאֶשְׁאַל אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ בִּלְשׁוֹנִי וְלִבִּי פּוֹנֶה מִמֶּנּוּ אִלּוּ הָיָה מַכִּיר זֶה מִמֶּנִּי הָיָה מוֹאֵס וְגוֹעֵל אוֹתִי כ״ש שֶׁיִּמְנַע מִמֶּנִּי חֶפְצֵי קַל וָחֹמֶר אִם הָיָה יוֹדֵעַ בִּי שֶׁאֲנִי מַטְרִיד לִבִּי בְּמָה שֶׁאֵינוֹ מַפִּיק רְצוֹנוֹ אַף בְּמָה שֶׁמַּקְצִיפוֹ עָלַי שֶׁתִּהְיֶה שִׂנְאָתוֹ אוֹתִי יוֹתֵר גְּדוֹלָה וּמְנִיעָתוֹ מִמֶּנִּי יוֹתֵר רְאוּיָה, וְכֵן מִבְּלִי סָפֵק הָיִיתִי עוֹשֶׂה לְמִי שֶׁהָיָה שׁוֹאֵל מִמֶּנִּי שׁוּם חֵפֶץ וְהָיִיתִי יוֹדֵעַ מִלִּבּוֹ מָה שֶּׁיְּדַע בּוֹרְאִי מִלִּבִּי.

**פא** וְאֵיךְ לֹא אֵבוֹשׁ מִבּוֹרְאִי שֶׁאֶרְצֶה לוֹ מִנַּפְשִׁי בְּמָה שֶׁלֹּא הָיִיתִי רוֹצֶה לָהּ מֵחֶלֶשׁ כָּמוֹנִי וְלֹא הָיָה רוֹצֶה בּוֹ מִמֶּנִּי נִבְרָא [נִצְרָךְ וְחֶלֶשׁ כָּמוֹנִי] וכמ״ש הַכָּתוּב (ירמיה ח) גַּם בּוּשׁ לֹא יֵבוֹשׁ וְהִכָּלֵם לֹא יָדָעוּ, אָז יִנָּגֵף הַיֵּצֶר:

**פב** וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ הַיֵּצֶר מִפַּתּוֹתְךָ מִן הַפָּנִים הָאֵלֶּה יִשְׁתַּדֵּל לְפַתּוֹתְךָ בְּהַנָּחַת הַחִנָּף וְיֹאמַר לְךָ לֹא יִתָּכֵן שֶׁתִּהְיֶה עֲבוֹדָתְךָ לָאֵל בְּלֵב שָׁלֵם גְּמוּרָה עַד שֶׁתַּרְחִיק הַחִנָּף מִמְּךָ מְעוּטוֹ וְרַבּוֹ. וְהַרְחָקַת הַחִנָּף לִבְנֵי אָדָם מֵעָלֶיךָ לֹא יִתָּכֵן אֶלָּא בְּכַסּוֹת כָּל מַעֲשֶׂיךָ מֵהֶם וּבְהַרְאוֹת הֵפֶךְ מָה שֶּׁיֵּשׁ בְּלִבְּךָ לָהֶם.

**פג** וְכַאֲשֶׁר תִּתְפַּלֵּל קַצֵּר וְאַל יֵרָאֶה מִמְּךָ בָּהּ רָצוֹן וְלֹא הִשְׁתַּדְּלוּת. וּכְשֶׁתִּרְצֶה לִלְמֹד שׁוּם חָכְמָה הִתְיַחֵד לְבַדְּךָ וְאַל יֵדַע בָּזֶה זוּלָתִי הַבּוֹרֵא וְאַל תֵּרָאֶה בָּךְ שׁוּם מִדָּה טוֹבָה וְהַרְאֵה הָעַצְלָה וְהַכְּבֵדוּת בְּמַעֲשֵׂה הָעֲבוֹדָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצֵא לְךָ בָּהּ שֵׁם וְתַפְסִיד שְׂכָרְךָ וְלֹא תְּצֻוֶּה עַל הַטּוֹב וְתַזְהִיר מִן הָרַע, וְאַל תּוֹדִיעַ חָכְמָתְךָ וְאַל תִּלְמְדָהּ לְזוּלָתְךָ וְאַל יֵרָאֶה עָלֶיךָ סִימָן יִרְאַת שָׁמַיִם וְלֹא אוֹת מֵאוֹתוֹת הָעֲבוֹדָה שֶׁלֹּא יְכַבְּדוּךָ ב״א בַּעֲבוּרָם וּמֵהַשְׁלָמַת אָפְנֵי זְרִיזוּתְךָ (ס״א זהירותך) שֶׁתִּתְרַע לְכָל כְּתוֹת ב״א וְתִתְנַהֵג בְּמִנְהֲגֵיהֶם וְתֵלֵךְ בְּדַרְכֵיהֶם וּבִנְתִיבוֹתָם בְּעִנְיַן דִּבְרֵי הָאֱמֶת וְהַשְּׁחוֹק,

**פד** וְאַל תִּשָּׁמֵר כָּל כָּךְ מִן הַכָּזָב וְהַשִּׁבּוּעָה וְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבְחִידוֹת וּבְמוֹתְרֵי הַדְּבָרִים וְרֹב הַשְּׂחוֹק וּלְדַבֵּר בָּהֶם לִזְכּוֹר גְּנוּתָם וְכָל אֲשֶׁר יַרְחִיק מִמְּךָ שֵׁם הַפְּרִישׁוּת בעוה״ז אֵצֶל אֲנָשָׁיו,

**פה** וְאִם תִּשְׁמַע לוֹ בָּזֶה יִשְׁלֹל מִמְּךָ אֱמוּנָתְךָ וְלֹא תַרְגִּישׁ, וְאִם תָּשִׁיב עָלָיו וְתֹאמַר לוֹ כְּבָר עָזַרְתָּ לְאוֹיְבֵי בְּהִלָּחֲמְךָ בִּי וְהִתְחַכָּמְךָ לִי לַהֲרֹס כֹּחִי וּלְמַהֵר מַפַּלְתִּי וְאֵיךְ אֶבְרַח מִן הָאֵשׁ הַקְּטַנָּה אֶל הָאֵשׁ הַגְּדוֹלָה וַאֲנִי לֹא בָּרַחְתִּי מֵאַהֲבַת הַשֵּׁם וְהַכָּבוֹד אֶלָּא שֶׁלֹּא לְהִזָּדֵיז לִבְנֵי אָדָם וַאֲתָּה מְצַוֵּה אוֹתִי לְהִזָּדֵיז לָהֶם בְּהַנָּחַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים.

**פו** אַךְ מַה שֶּׁרָאוּי לְהַסְתִּירוֹ מִמַּעֲשַׂי הוּא כָּל מָה שֶׁיִּשְׁלַם וְיֵגַמֵר מִבְּלִי דַּעַת בְּנֵי אָדָם בּוֹ, אֲבָל לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר וּלְצַוּוֹת בַּטּוֹב וּלְהַזְהִיר מִן הָרַע וְלִמּוּד הַחָכְמוֹת וַעֲשׂוֹת חֶסֶד וְהַדּוֹמֶה לָזֶה אֵין מִן הַזְּרִיזוּת (ס״א הזהירות) לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ וּלְעָזְבוֹ בַּעֲבוּר עִלַּת הַחֶנֶף אַךְ אֲנִי חַיָּב לַעֲשׂוֹתוֹ לש״ש וְאִם יִשַּׁבְּחוּנִי ב״א עָלָיו אוֹ יְכַבְּדוּנִי בַּעֲבוּרוֹ לֹא יַזִּיק בִּשְׂכָרִי מְאוּמָה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה כַּוָּנָתִי לוֹ בְּעֵת הַמַּעֲשֶׂה,

**פז** וּכְבָר נֶאֱמַר כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שֶׁיּוֹדְעִים בּוֹ בְּנֵי אָדָם וְתִרְצֶה לַעֲמֹד עַל בֵּרוּר כַּוָּנָתְךָ בְּחַן נַפְשְׁךָ בּוֹ בִּשְׁנֵי פָּנִים.

**פח** אֶחָד מֵהֶם שֶׁתֵּדַע מָה אַתָּה מְקַוֶּה בַּמַּעֲשֶׂה הַהוּא מִן הַגְּמוּל וּמִמִּי אַתָּה מְקַוֶּה אוֹתוֹ אִם מִן הָאֱלֹהִים הוּא שָׁלֵם וְאִם מִזּוּלָתוֹ אֵינֶנּוּ שָׁלֵם.

**פט** וְהַשֵּׁנִי שֶׁתֵּדַע מִנַּפְשְׁךָ שֶׁאִם הָיִיתָ מִתְיַחֵד הָהָיִיתָ עוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה הַהוּא עַל הָעִנְיָן הַהוּא וְאִם יִתְבָּרֵר לְךָ זֶה מַעֲשְׂךָ שָׁלֵם לֵאלֹהִים הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ וְאִם יִהְיֶה פָּחוֹת מִזֶּה הַנִּיחֵהוּ עַד שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ לִבְּךָ לַשָּׁמַיִם אָז יִנָּגֵף הַיֵּצֶר.

**צ** וְאִם לֹא יִמְצָא הַיֵּצֶר דֶּרֶךְ לְפַתּוֹתְךָ מֵהַפָּנִים הָאֵלֶּה יִתְחַכֵּם לְךָ בְּמָה שֶׁהוּא יוֹתֵר דַּק מִזֶּה וְהוּא דֶּרֶךְ הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ בעוה״ז ובעוה״ב וְיֹאמַר לְךָ הִנֵּה אַתָּה מֻחְסָיד הַבּוֹרֵא וּמִסְגַּלְתּוֹ וְכָמוֹךָ הוּא רָאוּי לִגְמוֹל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַבָּא וְצָרִיךְ שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל כְּפִי יְכָלְתְּךָ אוּלַי תַּגִּיעַ לָזֶה בְּמַעֲשֶׂיךָ וּבְהִמָּשְׁכְךָ אַחֲרֵי עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים בְּלֵב טוֹב וּבְשִׂמְחָה רַבָּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תהלים לז) אוֹר זָרֵעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה.

**צא** וְאִם תִּשְׁמַע אֵלָיו וְתִסְמֹךְ עַל דְּבָרָיו יַפִּילְךָ בְּמִין מִמִּינֵי הַשִּׁתּוּף הַנִּסְתָּר וְהוּא שֶׁשָּׂמְתָּ נֶעֱבָדְךָ לְנַפְשְׁךָ מִמָּה שֶׁאַתָּה מִשְׁתַּדֵּל בְּמָה שֶׁתִּמְשֹׁךְ בּוֹ הֲנָאַת עַצְמְךָ וְשִׂמְחָתְךָ וְתִדְחֶה בּוֹ מֵעָלֶיךָ הַדְּאָגוֹת וְהַיְגוֹנוֹת וְלוּלֵא תִּקָּוְתְךָ לָזֶה הָיִיתָ כּוֹפֵר בְּטוֹבוֹת הָאֱלֹהִים הַמַּתְמִידוֹת עָלֶיךָ וְלֹא הָיִיתָ מְחַיֵּב אֶת עַצְמְךָ עֲבוֹדָה עֲלֵיהֶם עִם שֶׁאֵינְךָ רוֹאֶה שֶׁהָעֲבוֹדָה תֵּאוֹת לוֹ לְגָדְלָתוֹ וְעֹצֶם יְכָלְתּוֹ וְאוֹתוֹת חָכְמָתוֹ וּבָזֶה אָמְרוּ רז״ל אַל תְּהִיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס אֶלָּא הֱווּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס׃

**צב** וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ מִמְּךָ מִן הַפָּנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר זָכַרְנוּ יַשְׁלִיכְךָ בְּיַם הַסְּפֵקוֹת מֵעִנְיָנִי *הַהֶכְרֵחַ וְהַצֶּדֶק.

**צג** וְכַאֲשֶׁר יִרְאֶה אוֹתְךָ מִתְעַלֵּם בְּמַעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה וְנוֹטֶה אֶל דֶּרֶךְ הָעֲבֵרוֹת יִשְׁתַּדֵּל לְבָרֵר אֶצְלְךָ עִנְיַן הַהֶכְרֵחַ בִּטְעָנוֹת חֲזָקוֹת מִן הַכָּתוּב וּמִן הַקַּבָּלָה כְּדֵי לְהַרְחִיב הָאַמַתְלָאוֹת עָלֶיךָ וְיֹאמַר לְךָ׃

**צד** אִלּוּ הָיָה רוֹצֶה הַבּוֹרֵא שֶׁתַּעַבְדֵהוּ הָיָה מַכְרִיחֲךָ בָּזֶה וּמְזָרֵז אוֹתְךָ עָלָיו וְלֹא הָיָה אֶלָּא מָה שֶׁהוּא גּוֹזֵר וְכִי תּוּכַל לַעֲמֹד כְּנֶגֶד גְּזֵרוֹתָיו וּלְנַצַּח דִּינָיו אֵין לְךָ לַעֲשׂוֹת אֶלָּא מָה שֶׁנִּגְזַר לְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ כִּי מֶמְשֶׁלֶת כָּל הַדְּבָרִים בְּיַד הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה כמ״ש (ישעיהו מ״ד:כ״ד) אָנֹכִי ה׳ עֹשֶׂה כֹּל.

**צה** וְאִם יִרְאֶה אוֹתְךָ מִתְעַסֵּק בְּמַעֲשֶׂה מֵעִנְיָנֵי העוה״ז וַעֲסָקָיו יֹאמַר לְךָ הִזָּהֵר מִן הָעֲצָלָה וְהָרְפְיוֹן וְאַל תִּסְמֹךְ עַל זוּלָתְךָ כִּי הַטּוֹב וְהָרַע בִּיכָלְתְּךָ וְהַמַּעֲשֶׂה הֶחָכָם (משלי כב) צְנִים פְּחִים בְּדֶרֶךְ עִקֵּשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם וְאָמַר (שם יט) אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְגוֹ׳ וְאָמַר מַלְאָכִי (א׳:ט׳) מִיֶּדְכֶם הָיְתָה זֹּאת. וְהוּא מְהַפֵּךְ הַטְּעָנוֹת פַּעַם בַּהֶכְרֵחַ וּבַגְּזֵרָה וּפַעַם בַּצֶּדֶק וּבַבְּחִירָה כְּפִי מַה שֶּׁיֵּאוֹת לוֹ לְפַתּוֹתְךָ וּלְרַפּוֹת יָדֶיךָ.

**צו** וְאִם תִּיקַּק וְתִתֵּן אֶל לִבְּךָ מָה שֶׁאָמְרוּ רז״ל הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם תִּשְׁתַּדֵּל בְּעִנְיָנֵי הַתּוֹרָה הִשְׁתַּדְּלוּת מִי שֶׁנִּתְבָּרֵר לוֹ כִּי בְּמַעֲשָׂיו יִהְיֶה לוֹ גְּמוּל וְעֹנֶשׁ כמ״ש (איוב לד) כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ. וְתִתְנַהֵג בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם מִנְהָג מִי שֶׁנִּתְבָּרֵר לוֹ כִּי קֶשֶׁר כָּל תְּנוּעוֹתָיו וְהִתְהַפְּכוּת עִנְיָנָיו בְּגִזְרַת הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה וְהוּא בּוֹטֵחַ עָלָיו בְּכֻלָּם [וּמִשְׁלִיךְ יְהָבוֹ עַל ה׳, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים נה): הַשְׁלֵךְ עַל ה׳ יְהָבֶךָ. וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ מִפַּתּוֹתְךָ מֵהַפָּנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר זָכַרְנוּ, יִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה מִצַּד אַחֵר וְיֹאמַר לְךָ: אָמְנָם מָה שֶׁאַתָּה חָפֵץ לְמַלֵּא מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְיִחוּדָהּ לִשְׁמוֹ תּוּכַל עַל זֶה לְאַחַר זְמַן בֶּעָתִיד. גַּם אִם יִשָּׁאֵר לְךָ יוֹם אֶחָד מֵחַיֶּיךָ, וְאַתָּה תַּשְׁלִים עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא כְּמוֹ שֶׁרָאוּי יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ, כְּבָר זָכִיתָ אֲצָלוֹ לִגְמוּל מַתְמִיד וּלְהַצָּלָה מֵעֹנֶשׁ, וְאַתָּה הֲלֹא יָדַעְתָּ אָפְנֵי הִתְּשׁוּבָה וְשֶׁהַבּוֹרֵא יְקַבְּלָהּ מִמְּךָ, אִם אַךְ תַּעֲבֹדֶנּוּ בְּלֵב שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁרָאוּי וְדָרוּשׁ. אֲבָל אַתָּה שׁוּב אֶל טַעֲנָתְךָ הַנְּכוֹנָה, וְהָשֵׁב עָלָיו בָּזֶה וְתֹאמַר לוֹ: וְאֵיךְ אַמְתִּין עַד יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מוֹתִי, וַאֲנִי לֹא אֵדַע יוֹם מוֹתִי? הֲלֹא אֶהְיֶה כְּאוֹתוֹ הָעֶבֶד, שֶׁהֶאֱמִין בְּמַלְכּוֹ, שֶׁלֹּא יְסִירֵהוּ מִלְּפָנָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו, וַיָּתֶר לְבוֹ

לִרְדֹּף אַחֲרֵי תַּעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם וַיִּשְׁתַּדֵּל לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם עַד שֶׁעֲבוֹדָתוֹ לְמַלְכּוֹ נֶעֱשְׂתָה עָלָיו לְטֹרַח. וְהִנֵּה נִקְרָא פִּתְאוֹם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לָתֵת לוֹ דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל עֲבוֹדָתוֹ, וְלֹא הָיוּ לוֹ תְּשׁוּבוֹת וַאֲמַתְלָאוֹת, וְנִתְחַיֵּב גֵּרוּשׁ מֵעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ וּמִכָּל עָרֵי מַלְכוּתוֹ, וַיֵּצֵא מִלְּפָנָיו עָנִי וְנִפְשׁוֹ אֲבֵלָה, שֶׁלֹּא רָכַשׁ לוֹ שׁוּם דָּבָר בְּכָל זְמַן עֲבוֹדָתוֹ לְמַלְכּוֹ, בִּזְמַן שֶׁהָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת זֹאת. וְכָךְ נִשְׁאַר כָּל יְמֵי חַיָּיו עָנִי וְאֶבְיוֹן, נָאֶנָח וְדָווּי, מִתְאַבֵּל וְנִתְעָב עַד יוֹם מוֹתוֹ].

**צז** וְכַאֲשֶׁר יִתְיָאֵשׁ הַיֵּצֶר מִפִּתּוּתְךָ מֵהַפָּנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר זָכַרְנוּ מִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה מִצַּד הַגַּאוּת וְהַגָּאוֹן וּמֵעוֹט הָעֲנָוָה.

**צח** וְיֹאמַר כְּבָר הִגַּעְתָּ אֶל הַמַּעֲלוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁהִגִּיעוּ אֲלֵיהֶן הַחֲסִידִים וְהַצַּדִּיקִים בֶּאֱמוּנַת לְבָבְךָ וּבְמַעֲשֶׂיךָ הַשְּׁלֵמִים בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וְאַתָּה יָחִיד בְּדוֹרְךָ וְאֶחָד בְּאַנְשֵׁי זְמַנְּךָ וְרָאוּי לְךָ לְהַרְאוֹת יִתְרוֹנְךָ עֲלֵיהֶם בִּמְאוֹס אוֹתָם וּבְהַפְחִיתָם וְתִזְכֹּר רָעוֹתֵיהֶם וּתְפָרְסֵם רֹעַ לְבָבָם וְתַכְלִימֵם וְתוֹכִיחֵם עַל זֶה עַד שֶׁיִּכָּלְמוּ וְיָשׁוּבוּ אֶל הָאֱלֹהִים וְיִתְחָרְטוּ עַל מָה שֶׁקָּדַם לָהֶם וְתִתְנַהֵג בָּזֶה מִנְהַג הַנְּבִיאִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל מג) אַתָּה בֶן אָדָם הַגֵּד אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת וְיִכָּלְמוּ מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם.

**צט** וְאִם תָּשִׁיב עָלָיו בָּזֶה וְתֹאמַר לוֹ אֵיךְ אֶמְאַס וַאֲכַלֶּה מִי שֶׁאֵינֶנִּי יוֹדֵעַ עִנְיָנִי לְבָבוֹ וּמַצְפּוּנוֹ לֵאלֹהִים וְאִם הוּא בַּנִּרְאֶה מִמֶּנּוּ נִמְאָס אֶפְשָׁר שֶׁאֵין מַצְפּוּנוֹ כְּנִרְאֵהוּ. וְאִם הַנְּבִיאִים הִכְלִימוּ וְהוֹכִיחוּ בְּנֵי דּוֹרָם עָשׂוּ בִּרְשׁוּת הַבּוֹרֵא שֶׁהָיָה מַשְׁקִיף עַל לְבָבָם וְרֹעַ מַצְפּוּנָם אֲבָל אֵין בְּכֹחַ חָכְמָתִי וְדַעְתִּי לָדַעַת מָה שֶּׁיֵּשׁ בִּלְבָבוֹת וּמַצְפּוּנִים וְשֶׁמָּא מַצְפּוּן הַנִּמְאָס בְּעֵינַי טוֹב מִגְּלוּיוֹ הַרְבֵּה וְאֵינֶנִּי יוֹדֵעַ בּוֹ וְאוּלַי מַצְפּוּנוֹ טוֹב מִשֶּׁלִּי אֲצֶל הַבּוֹרֵא.

**ק** וְאִם הוּא בְּנִרְאֵהוּ רָע אֶפְשָׁר שֶׁגָּרַם לוֹ זֶה סִכְלוּתוֹ בָּמָה שֶׁהוּא חַיָּב לַבּוֹרֵא וְיֵשׁ לוֹ טַעֲנָה יוֹתֵר מִמֶּנִּי מִפְּנֵי יִתְרוֹן חָכְמָתוֹ עָלָיו כִּי הַבּוֹרֵא אֵינֶנּוּ תּוֹבֵעַ הָאָדָם אֶלָּא כְּפִי חָכְמָתוֹ וַאֲנִי יוֹתֵר רָאוּי שֶׁאֶהְיֶה נִמְאָס מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי יִתְרוֹן קְצוּרִי בְּמָה שֶׁאֲנִי חַיָּב בּוֹ מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא עִם דַּעְתִּי אוֹתוֹ עַל קְצוּרוֹ עִם סִכְלוּתוֹ בּוֹ וְהוּא מַמְרֶה אֶת הָאֱלֹהִים בְּסִכְלוּת וּבִשְׁגָגָה וַאֲנִי מַמְרֶה אוֹתוֹ בְּדַעַת וּבְזָדוֹן,

**קא** וְאֶפְשָׁר שֶׁרָעָתוֹ נִרְאֶה וְנִגְלֶה וְטוֹבָתוֹ צְפוּנָה נִסְתֶּרֶת וַאֲנִי בְּהֵפֶךְ זֶה וְהוּא רָאוּי לְרַחֲמֵי הָאֵל וְכַפָּרָתוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי וּזְכוּת אַחַת מִמֶּנּוּ שׁוֹקֶלֶת זְכוּיוֹת רַבּוֹת מִשֶּׁלִּי מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַשְׁקִיף עָלֶיהָ זוּלָתִי הַבּוֹרֵא וְאֵין מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ עָלֶיהָ וְלֹא יְכַבֵּד בַּעֲבוּרָהּ וַאֲנִי בְּהֵפֶךְ זֶה מִפְּנֵי שֶׁהַנִּרְאֶה שֶׁלִּי הוּא טוֹב מֵהַנִּרְאֶה שֶׁלּוֹ,

**קב** וְכֵן בְּשַׁעַר הָעֲבֵרוֹת כִּי הָעֲבֵרָה הָאַחַת מִמֶּנִּי שׁוֹקֶלֶת עֲבֵרוֹת רַבּוֹת מִשֶּׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁעֲבֵרָתִי מְכֻסָּה וּצְפוּנָה וַעֲבֵרָתוֹ נִרְאֵית וּמְפֻרְסֶמֶת וּבְגַנּוֹת בְּנֵי אָדָם אוֹתוֹ עָלֶיהָ מְנַצְּחִין לוֹ מֵעֲנָשׁוֹ וְיֶחְסַר שְׂכַר מַעֲשֵׂי בָּעוֹלָם הַזֶּה מִפְּנֵי פִּרְסוּמָם וְיִשָּׁאֵר לוֹ שְׂכַר מַעֲשָׂיו בעוה״ב וְיֶחְסַר עָנְשׁוֹ עַל הָעֲבֵרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה מִפְּנֵי שֶׁמְּגַנִּין אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם עֲלֵיהֶם וְיִשָּׁאֵר עָלַי עֹנֶשׁ עֲבֵרוֹתַי לָעוֹלָם הַבָּא.

**קג** וְעוֹד כְּשֶׁאַטְרִיד לִבִּי לְפַקֵּד מוּמֵי בְּנֵי אָדָם וּלְעַיֵּן בְּמִדּוֹתָם הָרָעוֹת יִמְנָעֵנִי זֶה מֵעַיֵּן בְּחֶסְרוֹנִי וּמֵעָמֹד עַל מוּמֵי עַצְמִי שֶׁהוּא יוֹתֵר צָרִיךְ לִי וַאֲנִי חַיָּב בּוֹ יוֹתֵר כְּמוֹ הַחוֹלֶה אֲשֶׁר יַטְרִידֵהוּ מַדְוֵהוּ מִפְּקוֹד מַדְוֵה בְּנֵי אָדָם וּרְפוּאַת עַצְמוֹ מֵרְפוּאַת זוּלָתוֹ, אָז יִשָּׁבֵר הַיֵּצֶר וְיִנָּגֵף לְפָנֶיךָ:

**קד** וְאִם לֹא יַגִּיעֲךָ חִצָּיו בְּמָה שֶׁזָּכַרְנוּ יֶאֱרֹב אוֹתְךָ בְּעִתּוֹת הַצְלָחָתְךָ וּבַצַּר לְךָ.

**קה** וְכַאֲשֶׁר יִהְיוּ עִנְיָנֶיךָ הוֹלְכִים כִּרְצוֹנְךָ יֹאמַר לְךָ זֶה פְּרִי הִשְׁתַּדְּלוּתְךָ וְחָכְמָתְךָ עַל כֵּן הִשְׁתַּדֵּל בְּעִנְיָנֵי עוֹלָמְךָ וּטְרַח בָּהֶם יַתְמִיד לְךָ הָעִנְיָן הַזֶּה וְתַעֲלֶה לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְקַבֵּל הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּשִׂמְחָה וְהִתְנַעֵם בָּהֶם כִּי עוֹד מְעַט מִזְעָר וְיִקָּרֵא בְּשִׁמְךָ וְתַעֲנֶה אֶל מַחְשַׁכֵּי הַקֶּבֶר מָקוֹם שֶׁאֵין חָכְמָה וְלֹא תְּנוּעָה וְלֹא חֲנָאָה וְלֹא צַעַר, וְיָשִׂים רְאָיָתוֹ עַל זֶה מָה שֶׁאָמַר הֶחָכָם (קהלת ט) כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה.

**קו** וּבַצַּר לְךָ יַעֲבִיר עַל לִבְּךָ טוֹבַת הָרְשָׁעִים וְהַצְלָחַת הַכּוֹפְרִים כמ״ש (איוב יב) יְשְׁלָיוּ אׇהָלִים לְשׁוֹדְדִים וּבַטָּחוֹת לְמַרְגִּיזֵי אֵל וְיֹאמַר לְךָ לֹא נִכְנַס עָלֶיךָ הַהֶפְסֵד הַזֶּה אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁדִּבַּקְתָּ בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וּבְמִצְוֹתָיו וְאֵין בִּיכָלְתְּךָ לַעֲמֹד בָּזֶה מִפְּנֵי כֹּבֶד מַשָּׂאוֹ וְדֹחַק (נ״א ורוחק) תַּכְלִיתוֹ וְאִלּוּ הָיִיתָ מֵסִיר הָעִנְיָן הַזֶּה מִלִּבְּךָ וְתָנוּחַ לוֹ מִמֶּנּוּ הָיִיתָ שָׁמֵחַ בְּעִנְיָנְךָ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה עָלָיו הָרְשָׁעִים, הֲלֹא תִּרְאֶה מ״ש הַכָּתוּב (ויקרא י) בִּקְרֹבַי אֶקָּדֵשׁ וְאָמַר (עמוס ג) רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי וגו׳ עַל כֵּן אֶפְקוֹד וגו׳ וְהַדּוֹמֶה לָזֶה,

**קז** וּכְשֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁאַתָּה מַסְכִּים לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה מִמַּעֲשֵׂה הָעֲבוֹדָה יַגְדִּיל עָלֶיךָ עִנְיָנוֹ וְיַפְחִידְךָ מִמֶּנּוּ,

**קח** וְאִם יִהְיֶה מֵעִנְיָן הַצּוֹם יֹאמַר לְךָ הַזָּהֵר כִּי יַחְלִישׁ אוֹתְךָ וְיַחֲלִיאֲךָ וְיִמְנָעֲךָ מֵעִנְיְנֵי עוֹלָמְךָ וְאַחֲרִיתְךָ.

**קט** וְאִם יִהְיֶה מֵעִנְיָן תּוֹסֶפֶת תְּפִלָּה בַּלַּיְלָה יַעֲלֶה עַל לִבְּךָ כִּי הַשֵּׁנָה טוֹבָה לְךָ מִן הַמָּזוֹן וְשׁוֹמֶרֶת בְּרִיאוּתְךָ וּמְחַזֶּקֶת גּוּפְךָ יוֹתֵר מִן הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה,

**קי** וְאִם יִהְיֶה מֵעִנְיְנֵי הַצְּדָקוֹת יְדַמֶּה בְּעֵינֶיךָ אֲבֵדַת מָמוֹנְךָ וְיָשִׂים הָרִישׁ לְנֶגֶד עֵינֶיךָ וְיַזְכִּירְךָ דַּלּוּת הַמִּסְכֵּנוּת וְהַחֶסְרוֹן. וְכֵן בְּכָל מִין מִמִּינֵי הַמִּצְוֹת וְהַחֲסָדִים יִשְׁתַּדֵּל לְהַפְחִידְךָ וּלְהַגְדִּיל הָעִנְיָן בְּלִבְּךָ כְּדֵי שֶׁתִּרָפֶּה מִמֶּנּוּ.

**קיא** וְכַאֲשֶׁר תַּחְשֹׁב לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה יְחַבֵּב לְךָ הֲנָאָתָהּ וְיִשְׁפִּיחֲךָ עָנְשָׁהּ וְיִזָּרֵז אוֹתְךָ לַעֲשׂוֹתָהּ וְלִנְטוֹת אֵלֶיהָ.

**קיב** וְאִם תַּרְגִּישׁ לָזֶה וְלַדּוֹמֶה לוֹ מִמֶּנּוּ הָשֵׁב עָלָיו כִּי כָל צַעַר שֶׁעָבַר עָלֶיךָ בְּמָה שֶׁקָּדַם מִיָּמֶיךָ לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ בְּךָ אוֹת אַךְ חָלַף מְהֵרָה וְעָבַר וּשְׁכָרוֹ עוֹמֵד לְךָ לְעוֹלָם לֹא יִתֵּם וְלֹא יִכְלֶה וְהַמִּתְעַנֶּה כְּשֶׁיָּצוּם בַּיּוֹם וְיֹאכַל בַּלַּיְלָה כְּאִלּוּ לֹא הִתְעַנָּה וְיָשׁוּב אֵלָיו כֹּחוֹ וְיִשָּׁאֵר לוֹ שְׁכָרוֹ שָׁמוּר וְכֵן הַנָּעוֹר בְּקִצָּת הַלַּיְלָה כַּאֲשֶׁר יִישַׁן יָשׁוּב לְקַלּוּת גּוּפוֹ וּכְאִלּוּ לֹא נֵעוֹר וְיִשָּׁאֵר לוֹ גְּמוּל עָמְדוֹ וּשְׂכַר תְּפִלָּתוֹ לְעוֹלָם. אֲבָל עִנְיַן הַצְּדָקָה כְּבָר בֵּאַרְתִּיו בְּשַׁעַר הַבִּטָּחוֹן בַּאֲר הֵיטֵב.

**קיג** אַךְ עִנְיַן הָעֲבֵרוֹת צָרִיךְ שֶׁתָּשִׁיב אֶל לִבְּךָ וְתַעֲבִיר עַל מַחְשַׁבְתְּךָ חֲלִיפוֹת הֲנָאוֹתֶיךָ מְהֵרָה הַמֻּתָּר וְהָאָסוּר שֶׁבָּהֶם וְתִשָּׁאֵר חֶרְפַּת הַמְּגֻנֶּה מֵהֶם עָלֶיךָ וְעָנְשָׁהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוה״ב אִז יִהְיֶה הַיֵּצֶר נִגָּף לְפָנֶיךָ וְתֶחֱרַץ לַמַּעֲשֶׂה הַטּוֹב וְתַרְפֶּה מִכָּל מַעֲשֶׂה מְגֻנֶּה׃

**קיד** וְכַאֲשֶׁר יֹאבַד סִבְרוֹ מִמְּךָ בַּפָּנִים הָאֵלֶּה וְעָשִׂיתָ מָה שֶׁהִסְפַּמְתָּ עָלָיו מִמַּעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה יִשְׁתַּדֵּל לְהַכְנִיס הַדְּאָגוֹת בְּלִבְּךָ וּלְהַתְמִיד עָלֶיךָ הַיְגוֹנִים כְּדֵי שֶׁתִּתְחָרֵט עַל מָה שֶׁקָּדַם לְךָ מִן הַמַּעֲשֶׂה הַטּוֹב וְיִמְנָעֲךָ מִן הַגְּמוּל עָלָיו וְשֶׁיְּקַבְּלֵהוּ הַבּוֹרֵא מִמְּךָ.

**קטו** וְאִם תַּעֲשֶׂה דְּבַר עֲבֵרָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַכְנִיס הַשִּׂמְחָה בְּלִבְּךָ וְהַשָּׁשׂוֹן בְּמָה שֶׁקָּדַם לְךָ כְּדֵי שֶׁתִּתְחַזֵּק בַּדָּבָר וְתֶחֱרַץ עָלָיו.

**קטז** וְאִם תַּרְגִּישׁ לְתַרְמִיתָיו וְתָשִׂים לִבְּךָ לְמִינֵי מְצוּדוֹתָיו תִּהְיֶה נִזְהָר בָּהֶם וְתַעֲזֹר בֵּאלֹהִים לְהִנָּצֵל מֵהֶם וְאִם לֹא תַּרְגִּישׁ לָהֶם יַפִּילְךָ פִּתְאוֹם וְיָרִיק חִצָּיו בְּךָ בְּפֶתַע כְּמוֹ שֶׁאָמַר (משלי ז) עַד יְפַלַּח חֵץ כְּבֵדוֹ.

**קיז** וְאִם תַּעֲמֹד כְּנֶגְדּוֹ בְּכָל זֶה וְלֹא יוּכַל לְפַתּוֹתְךָ בְּמָה שֶׁזָּכַרְנוּ יִשְׁתַּדֵּל לְךָ מִצַּד חָכְמָתְךָ וְאִם יִרְאֶה מִמְּךָ חֲרִיצוּת לִלְמֹד הַחָכְמָה יֹאמַר לְךָ, הֲלֹא יַסְפִּיק לְךָ מָה שֶּׁמַּסְפִּיק לִגְדוֹלֵי דּוֹרְךָ וּזְקֵנֶיךָ לָדַעַת תּוֹרָתְךָ הַנֶּאֱמָנָה הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי הַחָכְמָה אֵין לָהּ קֵץ וְלֹא תַּכְלִית שִׂים מְגַמָּתְךָ אֶל עִקַּר הָאֱמוּנָה וְשֹׁרֶשׁ הַתּוֹרָה וּאח״כ לְמֹד מָה שֶּׁתִּזְדַּיֵּן בּוֹ אֵצֶל בְּנֵי אָדָם מֵעִנְיַן הַשִּׁיר וְהַמִּקְצָב וּצְפוּנֵי הַדִּקְדּוּק וְהַחִידוֹת הַנְּכָרִיּוֹת וְהַמְּשָׁלִים הַנּוֹהֲגִים וְהַנַּח לְךָ דִּבְרֵי הַדְּיוֹטִים וּמַחְלֹקֶת הַחֲכָמִים בָּהֶם, וְאַל תַּכְנִיס עַצְמְךָ בְּחָכְמַת שָׂרְשֵׁי הַמּוֹפֵת וְאֵיכוּת הַדִּבּוּר וּמִינֵי הַהַקָּשׁוֹת וְאָפְנֵי הָרְאָיוֹת וְאֵיכוּת הִלּוּף הָעִלָּה עִם הַמְּעוֹלָל וְהִתְחַבְּרוּת הַחָכְמָה הַנִּרְאֵית עִם הַחָכְמָה הַנִּסְתֶּרֶת מִפְּנֵי עָמְקָם וְדַקּוּת עִנְיָנָם וּסְמֹךְ עַל אַנְשֵׁי הַקַּבָּלָה בְּמָה שֶׁתּוּכַל לַעֲמֹד עַל בֵּרוּרוֹ כַּאֲשֶׁר תִּסְמֹךְ עֲלֵיהֶם בְּמָה שֶׁהוּא נִמְנָע מִמְּךָ,

**קיח** וְאִם לֹא תִּשְׁמַע לוֹ וְתִשְׁתַּדֵּל וְתִתְחַזֵּק יוֹרֶה אוֹתְךָ בְּחִצֵּי הַקְּנָאָה בַּחֲבֵרֶיךָ וְאִם יַגִּיעוּ לַחָכְמָה מִבְּלָעֶדֶיךָ תִּשֹׂר אוֹתָם וְתִשְׁתַּדֵּל לִתְלוֹת בָּהֶם מוּמִים וּלְהַפְחִיתָם וּלְדַבֵּר בִּגְנוּתָם כְּאִלּוּ הֵם שְׁלָלוּךָ בִּינָתְךָ וּגְזָלוּךָ חָכְמָתְךָ.

**קיט** וְאִם תֶּחְכַּם מִבְּלַעֲדֵיהֶם יִפְחֲתוּ בְּעֵינֶיךָ לִיתְרוֹן בִּינָתְךָ וְתִשְׁנָאֵם לְסִכְלוּתָם וְתַרְאֶה זֶה לְעַמֵּי הָאָרֶץ וְתִתְגָּאֶה לְנַפְשְׁךָ וְתִתְהַלֵּל בְּחָכְמָתְךָ עַד שֶׁתִּטְעֹן שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ מָה שֶׁאֵינְךָ יוֹדְעוֹ וְיִגְבַּהּ רוּחֲךָ מִלְּמֹד וְיָרוּם לִבָּבְךָ עַת שֶׁתִּלְמֹד וְתָקֵץ עַת שֶׁיִּקְשׁוּ עָלֶיךָ וְתִרְבֶּה לְהַחֲזִיק עַצְמְךָ כְּחָכָם וְתִתְכַּבֵּד בִּסְכֹל חֲבֵרֶיךָ וְתִזְדַּיֵּן בְּהַכְלִים בְּנֵי גִילְךָ וְתִהְיֶה שׂוֹלֵל מִמּוּסְרֵי הַחֲכָמִים בֵּאלֹהִים וּבְתוֹרָתוֹ׃

**קכ** וְאִם לֹא יִשְׁלַם לוֹ מָה שֶׁכִּוֵּן לְפַתּוֹתְךָ בּוֹ בְּשַׁעַר דַּעַת הָאֱלֹהִים וְתוֹרָתוֹ יִשְׁתַּדֵּל לְפַתּוֹתְךָ בְּשַׁעַר מַעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה וּכְשֶׁתַּעֲשֶׂה לֵאלֹהִים מַעֲשֶׂה יַגְדִּילֵהוּ וְיַנְשְׂאֵהוּ בְּעֵינֶיךָ וְיִשִּׂימְךָ לְהִתְגָּאוֹת בּוֹ וְיַקֵּלֶה אַנְשֵׁי דּוֹרְךָ אֶצְלְךָ וְיָקֵל עָלֶיךָ לְמָאֳסָם וּלְהַכְלִימָם וּלְבִיּשָׁם וְאֶפְשָׁר שֶׁהֵם טוֹבִים מִמְּךָ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים,

**קכא** וְאִם יִהְיֶה בַּחֲבֵרֶיךָ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִתְרוֹן עָלֶיךָ בַּעֲבוֹדַת הָאֵל וּמַעֲשֵׂהוּ טוֹב מִמַּעֲשֶׂיךָ וְהוּא מִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יוֹתֵר מִמְּךָ יְסִיתְךָ הַיֵּצֶר בּוֹ וְיֹאמַר לְךָ, כָּל אֲשֶׁר יֵרָאֶה מֵהִשְׁתַּדְּלוּת זוּלָתְךָ בָּעֲבוֹדָה הוּא חֶסְרוֹן נִרְאֶה מִמְּךָ וְלוּלֵא הוּא הָיִיתָ נִרְאֶה בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם צַדִּיק מִכָּל בְּנֵי דּוֹרְךָ הַשֵּׁא עָלָיו וְקַנֵּא בּוֹ וּשְׁטֹם אוֹתוֹ וַחֲקֹר עַל מוּמָיו וּגְנוּתוֹ וֶאֱרֹב לְמִכְשׁוֹלָיו וְאִם תּוּכַל לְהוֹצִיא עָלָיו דִּבַּת שֶׁקֶר כְּדֵי לְהַפְחִית שְׁמוֹ אֵצֶל בְּנֵי אָדָם עֲשֵׂה,

**קכב** אָז תָּשִׁיב עָלָיו וְאֵיךְ אֶמְאַס מִי שֶׁאָהֲבוֹ הָאֱלֹהִים וַאֲגַנֶּה מִי שֶׁשִּׁבְּחוֹ הַבּוֹרֵא וְלֹא דַי לִי עַצְלוּתִי לְקַיֵּם עֲבוֹדָתוֹ כְּמוֹהוּ עַד שֶׁאֶשְׂטֹם מִי שֶׁיַּעַבְדֵהוּ וְאֵין זֶה גְּמוּל מָה שֶׁאֲנִי חַיָּב לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֲבָל חַיָּב אֲנִי לֶאֱהֹב אֶת אוֹהֲבָיו לְאַהֲבָתוֹ וּלְכַבֵּד מְכַבְּדָיו לִכְבוֹדוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים טו) וְאֶת יִרְאֵי ה׳ יְכַבֵּד, וּכְבָר יָדַעְתָּ מָה שֶׁאָרַע אֶת מִרְיָם בְּעִנְיַן (במדבר יב) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה וּמָה שֶׁהָיָה מֵעִנְיַן קֹרַח וַעֲדָתוֹ בְּקִנְאָם בְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּקָרְבָתָם אֶל ה׳׃

## שער חמישי - שער ייחוד המעשה · פרק ו

**א** אֲבָל הַזְּהִירוּת בַּמַּחֲשָׁבָה וּשְׁמִירָתָהּ רָאוּי לְךָ שֶׁלֹּא תִּתְעַלֵּם לְפָקוֹד מַחְשַׁבְתְּךָ וְרַעְיוֹנֶיךָ וְשָׂרַעְפֵּי לִבְּךָ כִּי רֹב הַהֶפְסֵד וְהַתִּקּוּן בַּמַּעֲשִׂים לֹא יִהְיֶה כִּי אִם מֵחֲמָתָם כְּפִי תִּקּוּנָם וְהֶפְסֵדָם.

**ב** כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (משלי ד) מִכָּל מִשְׁמָר נְצֹר לִבֶּךָ כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים וְאָמְרָה תּוֹרָה (בראשית ח׳:כ״א) כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו וְאָמַר (דברים לא) כִּי יָדַעְתִּי אֶת יִצְרוֹ וְאָמַר (ד״ה א כח) כִּי כָל לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ ה׳ וְכָל יֵצֶר מַחְשָׁבוֹת מֵבִין וְאָמַר (דברים ל) כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂתוֹ

וְאָמַר (שם י) מָה ה׳ אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה וְהֵירָאָה אֵינָהּ אֶלָּא בַּלֵּב וְהָרַעְיוֹן וְהַמַּחְשָׁבָה, וְעַל כֵּן יֵשׁ לְךָ אָחִי לְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת כָּל מַעֲשֶׂיךָ מְיֻחָדִים לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְאַל יִהְיֶה עֲמָלְךָ לָרִיק וְטָרְחָךְ לַשָּׁקָר כמ״ש (ישעיהו נ״ה:ב׳) לָמָּה תִשְׁקְלוּ כֶסֶף בְּלוֹא לֶחֶם וְגוֹ׳,

ג וְאַל תִּתְעַלֵּם מִמָּה שֶׁהַעִירוֹתִיךָ עָלָיו כִּי כְּבָר קִבַּצְתִּי לְךָ בַּשַּׁעַר הַזֶּה כָּל שָׁרְשֵׁי מַפְסִידֵי הַמַּעֲשִׂים הַמְיֻחָדִים לֵאלֹהִים, וְתַחַת כָּל שֹׁרֶשׁ מֵהֶם עֲנָפִים כְּמַעַט שֶׁאֵין לָהֶם קֵץ,

ד עַל כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם בְּכָל יְכָלְתְּךָ אוּלַי יִהְיֶה מַעֲשְׂךָ שָׁלֵם לֵאלֹהִים וּמְיֻחָד לִשְׁמוֹ וְיִהְיֶה רָצוּי וּמְקֻבָּל אֵצֶל הַבּוֹרֵא קִבּוּל טוֹב. וּנְהוֹג בּוֹ מִנְהָגְךָ כְּעִנְיְנֵי עוֹלָמְךָ כִּי אַתָּה חוֹשֵׁב עַל הַטּוֹב שֶׁתִּמְצָא בְּמִינֵיהֶם וַאֲשֶׁר יִהְיֶה רָחוֹק מִן הַפְּגָעִים בָּהֶם וּמְנֻקֶּה מִן הַזִּיּוּף וְזֶה מִן הַבִּלְבּוּל, וְכֵיוָן שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה זֶה בְּעִנְיְנֵי עוֹלָמְךָ הַכָּלָה כָּל שֶׁכֵּן שֶׁתַּעֲשֶׂה כִּפְלַיִם בְּעִנְיְנֵי אַחֲרִיתְךָ הַקַּיֶּמֶת וּבָמָּה שֶׁתִּתְקָרֵב בּוֹ אֶל הָאֱלֹהִים.

ה וְהִשְׁתַּדֵּל בְּכֹחֲךָ לְזַכֵּךְ מַעֲשֶׂיךָ וְאִם יִמְעַט יוֹתֵר מִמָּה שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה רַב בִּלְתִּי זַךְ כִּי הַמְּעַט הַזַּךְ הוּא רַב וְהָרַב בִּלְתִּי זַךְ הוּא מְעַט וְאֵין בּוֹ תוֹעֶלֶת וכ״ש שֶׁיִּהְיֶה מַעֲשְׂךָ עִם מְעוּטוֹ וּזְעִירוּתוֹ בִּלְתִּי זַךְ לֵאלֹהִים.

ו וְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה עִנְיָנְךָ בְּמַעֲשֶׂיךָ לֵאלֹהִים כְּעִנְיָן הָעוֹף שֶׁאָמַר עָלָיו הַכָּתוּב שֶׁהִיא יוֹלֶדֶת הַבֵּיצָה וּמְחַמֶּמֶת אוֹתָהּ עַל פְּנֵי הָאָרֶץ מִמְּעוּט שְׁמִירָתָהּ אוֹתָהּ עַד שֶׁיִּפְסִידוּהָ שְׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים וְלֹא תַעֲשֶׂה אֶפְרוֹחַ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (איוב לט) כְּנַף רְנָנִים נֶעֱלָסָה וְגוֹ׳ כִּי תַעֲזֹב לָאָרֶץ בֵּיצֶיהָ וְעַל עָפָר תְּחַמֵּם וַתִּשְׁכַּח כִּי רֶגֶל תְּזוּרֶהָ וּשְׁאָר הָעִנְיָן,

ז וּכְבָר שִׁבַּח הֶחָכָם מִי שֶׁהוּא בְּהֶפֶךְ הָעִנְיָן הַזֶּה בִּזְרִיזוּתוֹ וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ הַטּוֹבָה בְּעוֹלָמוֹ וְצִוָּנוּ לִבְחֹן בּוֹ וְלִלְמֹד מִמַּעֲשֵׂהוּ וְאִם הוּא חַלָּשׁ שֶׁבָּרָמָשִׁים כְּאָמְרוֹ:

ח (משלי ו) לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל וְגוֹ׳ תָּכִין בַּקַּיִץ לַחְמָהּ וְגוֹ׳.

ט וְהִנֵּה זָכַרְנוּ לְךָ מְעַט מֵהַרְבֵּה וְאַל יִרְבֶּה בְּעֵינֶיךָ וְאַל תָּקֵל בּוֹ כִּי כְּפִי מַעֲלוֹת חֲשִׁיבוּת הַמְּלָאכוֹת יִהְיוּ הַפְּגָעִים הַקּוֹרִים אוֹתָם.

י וּמֶחְקָרֵנוּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה אֵין מַעֲלָתוֹ וַחֲשִׁיבוּתוֹ נֶעְלָמֶת מִמִּי שֶׁמֵּבִין. הָאֱלֹהִים יְשִׁימֵנוּ מִן הַשְּׁלֵמִים עִמּוֹ וְהָעוֹשִׂים לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּרַחֲמָיו אָמֵן:

נִשְׁלַם שַׁעַר הַחֲמִישִׁי. בְּעֶזְרַת אֱלֹהַי קְדֹשִׁי:

## שער שישי - שער הכניעה · הקדמה

**א בְּבֹאוּר אָפְנֵי חִיּוּב כְּנִיעָתֵנוּ לֵאלֹהִים יִתְבָּרַךְ. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר:**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁקָּדַם מַאֲמָרֵנוּ לְיַחֵד הַמַּעֲשִׂים לֵאלֹהִים לְבַדּוֹ וְהָיְתָה הַגַּאֲוָה בַּמַּעֲשִׂים הַמְיֻחָדִים לֵאלֹהִים מַשֶּׁגֶת אֶת בַּעֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִכָּל הַפְּגָעִים הַמַּשִּׂיגִים אוֹתָם וְהָיָה הֶפְסֵדָהּ לַמַּעֲשִׂים הַרְבֵּה מְאֹד רָאִיתִי כִּי הַנָּחוּץ שֶׁבַּדְּבָרִים שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לָהֶם הוּא לִסְמֹךְ לוֹ מָה שֶׁיַּרְחִיקֶנָּה מִן הָאָדָם וְהִיא הַכְנִיעָה,

ב וּמִפְּנֵי שֶׁנִּתְבָּרֵר לָנוּ עוֹד שֶׁהִיא שֹׁרֶשׁ הָעַבְדוּת וּבָהּ יִתָּכֵן לְהִבָּדֵל הָעֶבֶד מִמִּדּוֹת הָאַדְנוּת.

ג וְהַהוֹדָאָה לֵאלֹהִים בְּהִתְיַחֲדוֹ בָּהֶם לְבַדּוֹ מִבַּלְעֲדֵי הַבְּרוּאִים.

ד כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (ד״ה א כט) לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד וְגוֹ׳ וְאָמַר (תהלים פט) כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לַה׳ יִדְמֶה לַה׳ וְגוֹ׳.

ה וּמִטִּיבָהּ עוֹד כִּי הִיא מַרְחֶקֶת מִן הָאָדָם הַגְּדֻלָּה וְהַגַּאֲוָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַשְׁרָרָה וּרְדוּת בַּכֹּל (ס״א ושליט בדל) וַחֲמֹד מָה שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מַסְעִיפֵי הַגַּאֲוָה,

ו וְרָאוּי עַתָּה שֶׁנְּבָאֵר מִדְּבַר הַכְנִיעָה עֲשָׂרָה דְּבָרִים.

ז הָאֶחָד מָה הִיא הַכְנִיעָה.

ח וְהַשֵּׁנִי לְכַמָּה חֲלָקִים תֵּחָלֵק.

ט וְהַשְּׁלִישִׁי בַּמֶּה תִּהְיֶה הַכְנִיעָה.

י וְהָרְבִיעִי בְּאֵיזֶה עִנְיָן צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בָּהּ.

יא וְהַחֲמִישִׁי אֵיךְ אָפְנֵי קִנּוּתָהּ.

**יב** וְהַשִּׁשִּׁי בְּתֹכֶן הַמִּנְהָג שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְנַהֵג בּוֹ הַנִּכְנָע.

**יג** וְהַשְּׁבִיעִי מָתַי תִּתָּכֵן הַכְּנִיעָה מִן הַנִּכְנָע וּמָתַי לֹא תִּתָּכֵן.

**יד** וְהַשְּׁמִינִי שֶׁנְּבָאֵר אִם הַכְּנִיעָה סְמוּכָה לַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹ הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת סְמוּכוֹת לָהּ (ס״א אם הכניעה תלויה במדות או המדות תלויות בה.).

**טו** וְהַתְּשִׁיעִי אִם יִתָּכֵן לְהִתְקַבֵּץ בְּלֵב הָאָדָם הַגַּאֲוָה וְהַכְּנִיעָה אִם לֹא.

**טז** וְהָעֲשִׂירִי בֵּאוּר תּוֹעֶלֶת הַכְּנִיעָה בְּעִנְיְנֵי העוה״ז והעוה״ב׃

## שער שישי - שער הכניעה · פרק א

**א** אֲבָל הַכְּנִיעָה הִיא שִׁפְלוּת הַנֶּפֶשׁ וְשַׁחוּתָהּ וּמְעוּט עֶרְכָּהּ אֶצְלָהּ.

**ב** וְהִיא מִדָּה מִמִּדּוֹת הַנֶּפֶשׁ וְכַאֲשֶׁר תִּתְיַשֵּׁב בָּהּ יֵרָאוּ אוֹתוֹתֶיהָ עַל הָאֵבָרִים, מֵהֶם הַלָּשׁוֹן הֲרָכָה וְהַקּוֹל הַנָּמוּךְ וְהָעֲנָוָה בְּעֵת הַכַּעַס וּמְעוּט הַנְּקָמָה אַחַר הַיְכֹלֶת עָלֶיהָ כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר עַל אֶחָד הַמְּלָכִים שֶׁאָמַר לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב אֶצְלוֹ לְאַחַר שֶׁהֵבִיאוּ הַשּׁוֹט חַי ה׳ לוּלֵא חֶזְקַת כַּעְסִי עָלֶיךָ הָיִיתִי נוֹקֵם מִמְּךָ נְקָמָה גְּדוֹלָה וּמָחַל לוֹ וְאָמְרוּ עָלָיו שֶׁהָיָה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ עָוֹן שֶׁהוּא שׁוֹקֵל יוֹתֵר מֵעֲוֹנֹתַי (ס״א מֵעֲנָוָתִי.).

## שער שישי - שער הכניעה · פרק ב

**א** אֲבָל בֵּאוּר חֶלְקֵי הַכְּנִיעָה הוּא שֶׁהַכְּנִיעָה תֵּחָלֵק לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים.

**ב** אֶחָד מֵהֶם כּוֹלֵל אֶת הָאָדָם וְרַבִּים מִמִּינֵי בַּעֲלֵי חַיִּים שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים וְהוּא דַּלּוּת הַנֶּפֶשׁ וְסָבְלָהּ הַחֲזֵק אֲשֶׁר הָיְתָה יְכוֹלָה לִדְחוֹתוֹ מִפְּנֵי סִכְלוּתָהּ בְּאָפְנֵי דְּחִיָּתוֹ וְזֶה יִהְיֶה מִן הַכְּסִילִים שֶׁבִּבְנֵי אָדָם וְעִמֵּי הָאָרֶץ מִפְּנֵי מְעוּט יְדִיעָתָם וַחֲלִישַׁת הַכָּרָתָם אֶת נַפְשׁוֹתָם וְעֶרְכֵיהֶם וְזֶה נִקְרָא כְּנִיעָה מִדֶּרֶךְ הַהִסְכָּמָה אֲבָל עַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת הוּא דַּלּוּת (ס״א דוות) הַנֶּפֶשׁ וְעִוָּרוֹנָהּ בַּסִּכְלוּת הַגּוֹבֵר עָלֶיהָ מֵרֹאוֹת מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תַּקָּנָתָהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (איוב יז) כִּי לִבָּם צָפַנְתָּ מִשָּׂכֶל עַל כֵּן לֹא תְרוֹמֵם.

**ג** אֲבָל הַכְּנִיעָה הִיא אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַחַר רוֹמְמוּת הַנֶּפֶשׁ וְהִתְנַשְּׂאָהּ מֵהִשְׁתַּתֵּף עִם הַבְּהֵמוֹת בְּמִדּוֹתָם הַמְגֻנּוֹת וְגִבְהוּתָהּ מֵהַדִּמּוֹת בְּמִדּוֹת פְּחוּתֵי בְּנֵי אָדָם בְּיִתְרוֹן חָכְמַת וְיִקְרַת נֶפֶשׁ וִידִיעָה בְּרוּרָה בַּמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת וְהַמְּגֻנּוֹת. וְכַאֲשֶׁר יִהְיֶה סָמוּךְ לָזֶה כְּנִיעַת הַנֶּפֶשׁ וְשִׁפְלוּתָהּ אָז תִּהְיֶה מִדָּה מְשֻׁבַּחַת אֲבָל זוּלַת זֶה אֵינֶנָּה נִכְנֶסֶת בַּמִּדּוֹת הַמְּשֻׁבָּחוֹת וּמַעֲלוֹת הַנֶּפֶשׁ אַף בַּמְּגֻנּוֹת שֶׁבָּהֶן כִּי עִנְיָנָהּ בָּזֶה כְּעִנְיַן הַבְּהֵמוֹת.

**ד** וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הַכְּנִיעָה לִבְנֵי אָדָם אִם מִפְּנֵי מָשְׁלָם בּוֹ כְּמוֹ הָאָסִיר בְּיַד אוֹיְבוֹ וְהָעֶבֶד בְּיַד אֲדוֹנָיו אוֹ לְחֶסְרוֹנוֹ לָהֶם וּגְדֶל צָרְכּוֹ לָמָה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלָם כְּשֶׁכִּיר לְשׂוֹכְרוֹ וְהָרָשׁ לְהַעֲנָקַת הֶעָשִׁיר וְהַתַּלְמִיד לְרַבּוֹ אוֹ לְחוֹב רָאוּי שֶׁאֵין הָאָדָם יוֹכֵל לְפָרְעוֹ וְהוּא חַיָּב לְהִכָּנַע וּלְהִשָּׁפֵל לָפָנָיו לִבְעָלָיו (לפני בעליו) כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי כב) וְעֶבֶד לֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה.

**ה** אוֹ לְדַעְתּוֹ שֶׁהוּא מְקֻצָּר בְּעִנְיְנֵי מוּסְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה והעוה״ב וְסִכְלוּתוֹ בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה. וְכַאֲשֶׁר תִּמְצָא יָדוֹ נְבִיא דּוֹרוֹ אוֹ מוֹרֵה צֶדֶק אוֹ קוֹרֵא עַל הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה יִכָּנַע לוֹ וְיִשָּׁפֵל לְפָנָיו כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז״ל גְּדוֹלָה שִׁמּוּשָׁהּ יוֹתֵר מִלִּמּוּדָהּ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים ב ג) אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט אֲשֶׁר יָצַק מַיִם עַל יְדֵי אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר לָמַד לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא אֲשֶׁר יָצַק מִלַּמֵּד שֶׁגְּדוֹלָה שִׁמּוּשָׁהּ יוֹתֵר מִלִּמּוּדָהּ וְאָמַר (שמות לג) וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר וְגוֹ׳. וְאָמַר הֶחָכָם עַל כְּלַל עַם הָאָרֶץ וְעֶבֶד לֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה.

**ו** וְהַחֵלֶק הַזֶּה מֵחֶלְקֵי הַכְּנִיעָה וְאִם הוּא רָאוּי אֵינֶנּוּ תָּדִיר מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ כּוֹלֵל אֶת כָּל הַמְדַבְּרִים וְלֹא רָאוּי בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם כִּי הָאָסִיר כְּשֶׁיֵּצֵא מִמַּאֲסָרוֹ וְהָעֶבֶד כְּשֶׁיִּפָּדֶה אֶת עַצְמוֹ וְהַלֹּוֶה כְּשֶׁיִּפְרַע אֶת חוֹבוֹ וְהַתַּלְמִיד כְּשֶׁאֵינֶנּוּ עִם רַבּוֹ וְהָרָשׁ כְּשֶׁאֵינֶנּוּ עִם עָשִׁיר (ס״א והרש כשיעשיר) אֵינָם חַיָּבִין לְהִכָּנַע לָהֶם וּלְהִשָּׁפֵל וְלָשׁוּחַ לִפְנֵיהֶם.

**ז** וְהַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי הַכְּנִיעָה לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְחוֹבָתוֹ כּוֹלֶלֶת כָּל הַמְדַבְּרִים וְהֵם חַיָּבִין אֵלָיו בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם וְאֵלָיו הָיְתָה כַּוָּנָתֵנוּ בַּשַּׁעַר הַזֶּה.

**ח** וְהַנִּכְנָע הוּא הַנִּקְרָא בְּסִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ עָנָיו וְנִבְזֶה בְּעֵינָיו וְצָנוּעַ וְדַכָּא וּשְׁפַל רוּחַ וְרוּחַ נִשְׁבָּרָה וְנִדְכֶּה וְרַךְ לֵבָב וּנְכֵה רוּחַ וְלֵב נִשְׁבָּר וְנָפֶשׁ שָׁחָה.

**ט** וּמָה שֶׁנִּדְבַּר בַּכְּנִיעָה סְתָם אֵין כַּוָּנָתֵנוּ אֶלָּא הַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי הַזֶּה אֲשֶׁר הִיא הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבַּכְּנִיעָה.

י וּמִי שֶׁעָלְתָה בְיָדוֹ אֵין רָחוֹק מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ קִרְבַת אֱלֹהִים וְלַעֲמֹד לְפָנָיו וְיִהְיֶה מְקֻבָּל וְרָצוּי אֵצֶל הַבּוֹרֵא כמ״ש (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה׃

## שער שישי - שער הכניעה · פרק ג

א אֲבָל הַסִּבּוֹת אֲשֶׁר תִּהְיֶה הַכְּנִיעָה וְהַשִּׁפְלוּת בַּעֲבוּרָם מִן הָאָדָם אַחַר גַּאֲוָתוֹ עָשָׂר.

ב אַחַת כְּשֶׁיֶּחֱלָשׁ כֹּחוֹ מִתְּנוּעָתוֹ הַטִּבְעִית מִפְּנֵי חֳלָאִים אוֹ מֶזֶג רַע אוֹ חֻלְשׁוּת הַרְכָּבָתוֹ וְיִכָּנַע בַּעֲבוּר זֶה וְיִתְחַנֵּן אֶל הָאֱלֹהִים וְלִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שם קז) וַיִּכָּנַע בֶּעָמָל לִבָּם וְגוֹ׳.

ג וְהַשֵּׁנִית כְּשֶׁיִּמְצָאֵהוּ פֶּגַע אוֹ רִישׁ וְיִצְטָרֵךְ לִבְנֵי אָדָם אַחַר שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לָהֶם וְיִכָּנַע לָהֶם וְתִשָּׁבֵר רוּחוֹ מֵהִתְגָּאוּת בְּעִנְיָנוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שמואל א ב) וְהָיָה כָּל הַנּוֹתָר בְּבֵיתְךָ יָבוֹא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ וְגוֹ׳.

ד וְהַשְּׁלִישִׁית כְּשֶׁתִּהְיֶה עָלָיו לְזוּלָתוֹ טוֹבָה עוֹדֶפֶת וְיִרָאֶה חַסְדּוֹ עָלָיו יִכָּנַע לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (משלי יט) רַבִּים יְחַלּוּ פְּנֵי נָדִיב וְגוֹ׳.

ה וְהָרְבִיעִית מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב לַחֲבֵרוֹ דָּבָר וְאֵינוֹ יָכוֹל לְפָרְעוֹ וְיִכָּנַע לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שם כב) אִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם וְגוֹ׳.

ו וְהַחֲמִישִׁית מִי שֶׁהוּא בְּמַאֲסַר אוֹיְבוֹ וְיִכָּנַע לוֹ וְתָשׁוּחַ נַפְשׁוֹ כמ״ש (תהלים קה) עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ וְגוֹ׳. וְאָמַר (איוב לו) וְאִם אֲסוּרִים בַּזִּקִים.

ז וְהַשִּׁשִּׁית הָעֵבֶד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְדּוֹת עַצְמוֹ מִיַּד אֲדוֹנָיו וְיִכָּנַע לוֹ כמ״ש (תהלים קכג) הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים וְגוֹ׳.

ח וְהַשְּׁבִיעִית כְּשֶׁתִּמְצָאֶנָּה אֶת הָאָדָם צָרוֹת וּפְגָעִים מַעֲצִיבִים תִּשָּׁבֵר רוּחוֹ וְיִכָּנַע לְבָבוֹ כַּכָּתוּב (ויקרא כו) אוֹ אָז יִכָּנַע לְבָבָם הֶעָרֵל.

ט וְהַשְּׁמִינִית כְּשֶׁיַּחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ בְּהַמְרוֹתוֹ הָאֱלֹהִים בְּטוֹבָתוֹ וּבָעֲטוֹ בָּהּ בִּמְקוֹם הַשֶּׁבַח עָלָיו וְיִכָּנַע וְיֵבוֹשׁ וְיִכָּלֵם מִן הָאֱלֹהִים כמ״ש (עזרא ט) אֱלֹהַי בּשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי.

י וְהַתְּשִׁיעִית כְּשֶׁיַּחְשֹׁב הַבּוֹרֵא וְיַכְלִימֶנּוּ עַל הַמְרוֹתוֹ אוֹתוֹ יִכָּנַע וְיִפְחַד כְּמוֹ שֶׁאָמַר עַל אַחְאָב (מלכים א כ״א:כ״ט) הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי.

יא וְהָעֲשִׂירִית כְּשֶׁיַּרְגִּישׁ בְּקִרְבַת הַמָּוֶת וּבוֹא יוֹמוֹ וְיַחְשֹׁב בְּאֵימַת הַמָּוֶת וּמַעֲמַד הַדִּין וְהַחֶשְׁבּוֹן וְיִכָּנַע וְיָשֹׁחַ וְתִקַּל נַפְשׁוֹ בְּעֵינָיו וְיִתְחָרֵט עַל חֲלִיפַת יָמָיו וּכְלוֹת חַיָּיו מִבְּלִי עֲדָה מַמְעֲשִׂים טוֹבִים יְקַדְּמֵם לְפָנָיו לְעֵת נָסְעוֹ כמ״ש (ישעיהו ל״ג:י״ד) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים׃

## שער שישי - שער הכניעה · פרק ד

א אֲבָל בְּאֵיזֶה עִנְיָן חַיָּב לְהִתְנַהֵג בִּכְנִיעָה וּבְשִׁפְלוּת אוֹמַר כִּי הַכְּנִיעָה חַיָּב אָדָם לְהִתְנַהֵג בָּהּ בְּשִׁבְעָה עִנְיָנִים.

ב אֶחָד בְּמַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ עִם אַנְשֵׁי דּוֹרוֹ וּבַמִּנְהָג הַטּוֹב עִם בְּנֵי מִינוֹ כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר בְּמָה שֶׁאֲנִי עָתִיד לְדַבֵּר בּוֹ וּבוֹ אָמַר הַכָּתוּב (תהלים טו) נִבְזֶה בְעֵינָיו נִמְאָס.

ג וְהַשֵּׁנִי כְּשֶׁיִּפְגַּע חֲכָמִים בְּדַעַת אֱלֹהִים וּבְתוֹרָתוֹ וְהַחֲסִידִים הַקְּרוֹבִים אֶל הָאֱלֹהִים כְּמוֹ שנא׳ (שם קמא) יֶהֱלְמֵנִי צַדִּיק חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי וְאָמַר (משלי יד) שַׁחוּ רָעִים לְפְנֵי טוֹבִים.

ד וְהַשְּׁלִישִׁי כְּשֶׁיִּשְׁבָּחוּהוּ בִּמְדוֹתָיו הַטּוֹבוֹת חַיָּב לְהִכָּנַע וְיַעֲבִיר עַל לִבּוֹ מָה שֶׁקָּדְמוּ לוֹ מִן הָעֲוֹנוֹת וְהַחֲטָאִים אֲשֶׁר הַבּוֹרֵא יוֹדְעָם וְכִסָּה אוֹתָם עָלָיו וְהָאֲרִיךְ לוֹ כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם וְאַל יִשְׂמַח בְּטָעוּת בְּנֵי אָדָם בּוֹ אַף יֶאֱבַל בַּעֲבוּר שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה יוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת רֹעַ מַעֲלָלָיו וְהִתְעַלְּמוּתוֹ מִפְּרֹעַ חוֹבוֹת הָאֱלֹהִים וּגְמוּל טוֹבָתוֹ וְיִכָּנַע בְּלִבּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים לח) כִּי עֲוֹנִי אַגִּיד אֶדְאַג מֵחַטָּאתִי.

ה וְהָרְבִיעִי כְּשֶׁמְּסַפְּרִים בִּגְנוּתוֹ יִכָּנַע לַבּוֹרֵא וְיוֹדֶה לוֹ עַל אֲשֶׁר גָּלָה לוֹ מְעַט מֵהַרְבֵּה לְיַסְּרוֹ וּלְהוֹכִיחוֹ כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר (איוב לו) וַיְגַל אָזְנָם לַמּוּסָר.

ו וְהַחֲמִישִׁי כְּשֶׁמַּטִּיב לוֹ הַבּוֹרֵא בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּמִינֵי הַטּוֹבוֹת יִכָּנַע לָאֵל מִפְּנֵי כֹּבֶד מַשָּׂא חוֹבַת הַהוֹדָאָה עֲלֵיהֶם וְיִשָּׁפֵל לְפָנָיו מִיִּרְאָתוֹ שֶׁלֹּא תִהְיֶינָה לִנְקָמָה מִמֶּנּוּ כִּי רֹב הַמָּמוֹן בָּעוֹלָם יִהְיֶה לְאֶחָד מִג׳ דְּבָרִים.

ז לְטוֹבָה מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

ח אוֹ לִנְפָיוֹן וּמִבְחָן.

ט אוֹ לִנְקָמָה וּמִכְשׁוֹל.

י וְסִימַן הַטּוֹבָה:

יא שֶׁיִּהְיֶה בְּעָלָיו טָרוּד בְּקִיּוּם חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא מֵהִתְעַסֵּק בָּהּ.

יב וְתִהְיֶה סִבָּה לְהוֹסִיף בַּמַּעֲשֶׂה לֵאלֹהִים.

יג וְלֹא יָשִׂים לִבּוֹ לַטּוֹבָה הַהִיא וְלֹא יִבְטַח עָלֶיהָ וְיוֹצִיאָהּ בְּחוֹבוֹת הַבּוֹרֵא.

יד דּוֹמֶה לְמַה שֶּׁמְּסַפֵּר אִיּוֹב מִמְּנָהֳגוֹ בְּמָמוֹנוֹ וְהֵיאַךְ הָיָה מוֹצִיאוֹ בְּחוֹבוֹת הַבּוֹרֵא וְאָמַר בְּמַעוּט בִּטְחוֹנוֹ בּוֹ (שם לא) אִם שַׂמְתִּי זָהָב כִּסְלִי וְלַכֶּתֶם אָמַרְתִּי מִבְטַחִי.

טו וְסִימַן הַנִּפָּיוֹן וְהַמִּבְחָן:

טז שֶׁיִּהְיֶה בַּעַל הַמָּמוֹן טָרוּד בְּהַרְגָּשָׁתוֹ עַל שְׁמִירַת מָמוֹנוֹ וּלְהוֹסִיף עָלָיו וּלְפַחֵד עָלָיו מִן הַפְּגָעִים מִקְּיוּם מָה שֶׁהוּא חַיָּב מֵהוֹדָאַת הַבּוֹרֵא עָלָיו וּבְעָלָיו מְנַסֶּה בּוֹ.

יז אֵין לוֹ מִמֶּנּוּ אֶלָּא אֹרֶךְ הַדְּאָגָה בַּעֲבוּרוֹ וּשְׁמִירָתוֹ.

יח וְשֶׁיִּהְיֶה בָּא עָלָיו לִידֵי חֶשְׁבּוֹן וּבְכְמוֹתוֹ אָמַר הַכָּתוּב (קהלת ב׳:כ״ג) כִּי כָל יָמָיו מַכְאֹבִים וְגוֹ׳.

יט וְסִימַן הַנְּקָמָה:

כ שֶׁיִּהְיֶה בַּעַל הַמָּמוֹן טָרוּד בַּתַּעֲנוּג בּוֹ וּבַהֲנָאָה מִפְּרִי חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא וְחוֹבוֹת בְּנֵי אָדָם שֶׁהוּא חַיָּב מִמֶּנּוּ וְשָׂכַח בַּעַל הַטּוֹבָה וְלֹא יַרְגִּישׁ בְּמָה שֶׁהוּא חַיָּב עָלָיהָ מֵהָעֲבוֹדָה כמ״ש הַכָּתוּב (ישעיהו כ״ב:י״ג) וְהִנֵּה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה הָרֹג בָּקָר וְשָׁחֹט צֹאן וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם ה) וְהָיָה כִנּוֹר וְנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְגוֹ׳. וְזֹאת הִיא הַנְּקָמָה בִּדְמוּת הַטּוֹבָה.

כא וְהַמַּשְׂכִּיל כְּשֶׁתָּבוֹא לוֹ טוֹבָה וְהָעוֹלָם מְקַבֵּל כְּחֶפְצוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו יִכָּנַע מִיִּרְאָתוֹ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה נְקָמָה מֵאֵת הַבּוֹרֵא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה׳:י״ב) עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ.

כב וְהַשִּׂשִׂי כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וּבְסִפְרֵי הַנְּבִיאִים וְרוֹאֶה הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ וְיוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ כִּי קָצֵר בְּחוֹבוֹת הָאֱלֹהִים הִתְחַיֵּב לְהִכָּנַע וּלְהִשָּׁפֵל לִפְנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מִיִּרְאָתוֹ אֶת עָנְשׁוֹ כמ״ש בְּיֹאשִׁיָּהוּ (מלכים ב כב) וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת דִּבְרֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו וְאָמַר לוֹ הַבּוֹרֵא יַעַן רַךְ לְבָבְךָ וַתִּכָּנַע מִפְּנֵי ה׳.

כג וְהַשְּׁבִיעִי כְּשֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בְּמַעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה כִּצְדָקָה וּתְפִלָּה אוֹ מִצְוָה אוֹ רְשׁוּת אוֹ תּוֹכָחָה שֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק בּוֹ וּבִלְבָבוֹ שׁוּם גֵּאָה וְגַבַּהּ אֲבָל יִכָּנַע וְיִשְׁפַּל לִפְנֵי הַבּוֹרֵא בְּנִגְלֶהוּ וּבְנִסְתָּרוֹ וְאַל יַחְשְׁבֵהוּ בְּנַפְשׁוֹ לְמְאוּמָה אֵצֶל גֹּדֶל מָה שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ לֵאלֹהִים מִכְּפִלֵּי הַמַּעֲשֶׂה הַהוּא כמ״ש (מיכה ו׳:ו׳) בַּמֶּה אֲקַדֵּם ה׳ אִכַּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם הֲיַרְצֶה ה׳ בְּאַלְפֵי אֵילִים וְגוֹ׳ הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה טּוֹב וְגוֹ׳:

## שער שישי - שער הכניעה · פרק ה

א אֲבָל אָפְנֵי קִנְיַן הַכְּנִיעָה וְהַדֶּרֶךְ שֶׁמַּקְנֶה אוֹתָהּ עַל הָאָדָם הוּא שֶׁתִּהְיֶה מַחְשַׁבְתּוֹ וְרַעְיוֹנוֹ תָּמִיד בְּשִׁבְעָה דְּרָכִים.

ב אֶחָד מֵהֶם שֹׁרֶשׁ חַיָּיתוֹ וְהִתְחַלְּתוֹ מִן הַלְּבוֹנִית וְהַדָּם אַחַר הִתְעַפְּשָׁם וּבְאֹשׁ רֵיחָם וְאַחַר כָּךְ הוּא נִזּוֹן מִדָּם הַטִּפָּה כָּל יְמֵי עָמְדוֹ בְּבֶטֶן אִמּוֹ, אַחַר כָּךְ יֵצֵא וְהוּא חָלוּשׁ וְדַל בְּגוּפוֹ וְאֵבָרָיו וְאַחַר כָּךְ יַעֲלֶה מִן הַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת אֶל הַסְּמוּכָה לָהּ עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְרֹב שְׁנוֹתָיו, אַחַר כָּךְ יָחֲלוּ יְמֵי הַזִּקְנָה עַד שֶׁיִּמָּלְאוּ יָמָיו.

ג וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲכָמִים: אֲנִי תָּמֵהַּ מִמִּי שֶׁעָבַר בְּמַעֲבַר הַשֵּׁתֶן וְהַדָּם פַּעֲמַיִם הֵיאַךְ יִתְגָּאֶה וְיִגְבַּהּ לִבּוֹ כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בָּזֶה וּבַדּוֹמֶה לוֹ מַעְנִין הָאָדָם מְחַיֶּבֶת הַכְנִיעָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד המע״ה (תהלים קמד) ה׳ מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ וְאָמַר (איוב יד) אָדָם יְלוּד אִשָּׁה וְאָמַר (תהלים כב) וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ וְאָמַר (איוב כה) אַף כִּי אֱנוֹשׁ רִמָּה וּבֶן אָדָם תּוֹלֵעָה.

ד וְהַשֵּׁנִי: כְּשֶׁהוּא חוֹשֵׁב בְּעֹצֶם מָה שֶׁיִּגִּיעַ אֵלָיו בָּעוֹלָם מִמִּינֵי הַנֶּפֶשׁ בָּרָעָב וּבַצָּמָא וּבַקֹּר וּבַחֹם וּבֶחֳלָאִים וּבַפְּגָעִים וּבַדְּאָגוֹת אֲשֶׁר אֵין לוֹ מְנוּחָה מֵהֶם כִּי אִם בַּמָּוֶת וְכַאֲשֶׁר יִתֵּן הָאִישׁ הַנִּלְבָּב אֶל לִבּוֹ כָּל זֶה וְיָבִין חֶלְשָׁתוֹ וּמְעוּט הַשָּׂגָתוֹ וְקִצְרַת יָדוֹ מִדְּחוֹת מֵעַל נַפְשׁוֹ כָּל זֶה. יַכִּיר מְצוּרַת מַעֲמָדוֹ כִּי הוּא אֵינוֹ כְּמוֹ אָסִיר בְּעוֹלָם הַזֶּה אֲבָל הוּא אָסִיר בֶּאֱמֶת וְיִכָּנַע כְּנִיעַת הָאָסִיר הַמּוּשָׁם בַּבּוֹר אֲשֶׁר אֵין לוֹ תַּחְבּוּלָה וְלֹא יְכֹלֶת לְהַתִּיר אֶת עַצְמוֹ מִבִּלְתִּי אֲדוֹנָיו כמ״ש (תהלים מט) תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֶנְקַת אָסִיר וְאָמַר (שם קמב) הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר נַפְשִׁי.

ה וְהַשְּׁלִישִׁי: כַּאֲשֶׁר יַחְשֹׁב בַּחֲלִיפָתוֹ וּבוֹא אֵלָיו הַמָּוֶת מְהֵרָה וְהֶפְסֵק מַאֲוָיָיו וְתִקְוָתוֹ בָּעֵת הַהִיא וְעָזְבוֹ כָּל קִנְיָנָיו וְהִתְיָאֲשׁוּ מִקְּחַת מֵהֶם מְאוּמָה לְצֵדָה וּמֵהוֹעִיל בָּהֶם בְּעָמְדוֹ בַּקֶּבֶר וּכְבָר חָלַף אוֹר פָּנָיו וְשָׁחַר מַרְאֵהוּ וַיֵּרֶם תּוֹלָעִים וְעִפּוּשׁ וּמַגְלָא וַיִּחָלְפוּ סִימָנֵי יְפִי גּוּפוֹ וְיֻחֲזַק בְּאוֹשׁ רֵיחוֹ כְּאִלּוּ לֹא רָחַץ וְלֹא מָרַק וְלֹא הֵפִיחַ רֵיחַ הַטּוֹב, כִּי כַּאֲשֶׁר יַעֲבֹר עַל לֵב אָדָם זֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ יִכָּנַע בְּנַפְשׁוֹ וְיָשַׁח וְלֹא יִתְגָּאֶה וְלֹא יִגְבַּהּ לִבּוֹ וְלֹא יִתְנַשֵּׂא וְלֹא יִתְגַּדֵּל כמ״ש (ישעיה ב) חִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְאַפּוֹ כִּי בַמֶּה נֶחְשָׁב הוּא וְאָמַר (תהלים סג) אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כֻּזָּב בְּנֵי אִישׁ וְגוֹ׳.

ו וְהָרְבִיעִי: כַּאֲשֶׁר יַעֲבִיר עַל לִבּוֹ מָה שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ מֵעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים עַל רֹב חַסְדּוֹ עָלָיו וְגֹדֶל טוּבוֹ אֵלָיו וְהִתְעַלְּמוּתוֹ מִן הַמִּצְוֹת הַשִּׂכְלִיּוֹת וְהַשִּׁמְעִיּוֹת וְקִצּוּרוֹ בָּהֶן וְהֶפְסֵק טַעֲנוֹתָיו וַאֲמַתְלְאוֹתָיו בְּבוֹא יוֹם הַחֶשְׁבּוֹן וְחָרָטָתוֹ בְּמַעֲמַד הַגְּמוּל יִכָּנַע וְתִשָּׁבֵר רוּחוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (מלאכי ג) כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְגוֹ׳ (שם) וּמִי מְכַלְכֵּל אֶת יוֹם בּוֹאוֹ.

ז וְהַחֲמִישִׁי: כַּאֲשֶׁר יַחְשֹׁב בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְעֹז גְּבוּרָתוֹ הַמַּשְׁקִיף עַל נִרְאֵהוּ וְנִסְתָּרוֹ וְיִתֵּן אֶל לִבּוֹ הֶעְנְיָן הַגָּדוֹל הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁזָּכְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל עַל הָרְבָּה חֲסִידִים שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת הָעוֹבְרִים מִן הַמּוֹרָא וְהַגְּדֻלָּה וְהוּא מָה שֶׁאָמְרוּ נָתַן עֵינָיו בּוֹ וְנַעֲשָׂה גַּל שֶׁל עֲצָמוֹת וְאָמְרוּ עַל יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל כְּשֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה כָּל עוֹף שֶׁהָיָה פּוֹרֵחַ עָלָיו מִיָּד נִשְׂרָף.

ח וְאֵין סָפֵק שֶׁמַּעֲלַת הַנְּבִיאִים לְמַעְלָה מִמַּעֲלָתָם וְתִמְצָא הַנְּבִיאִים כִּי הָיָה כֹּחָם נָמֵס וְכוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים בִּפְגִיעַת הַמַּלְאָכִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּדָנִיֵּאל וַיהוֹשֵׁעַ וְהַרְבֵּה כְּמוֹהֶם וְתִמְצָא בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים כִּי הַמַּלְאָכִים כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (נחמיה ט׳:ו׳) וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים וְאָמַר (איוב ד) הֵן בַּעֲבָדָיו לֹא יַאֲמִין וְגוֹ׳ (תהלים כט) וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד וְאָמַר (ישעיהו ו׳:ג׳) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ וְגוֹ׳.

ט וּבְמָה שֶׁהוּא נִרְאֶה לְדַעְתֵּנוּ מִצַּד בְּרוּאָיו כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים וְהַגַּלְגַּל וְהָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִמּוּצָק וְצֶמַח וְחַי דַּי לְמִי שֶׁיָּבִין וְיַשְׂכִּיל כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים צב) מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וְגוֹ׳ וְאָמַר (ישעיהו מ׳:י״ז) כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ וְאָמַר (דניאל ד) וְכָל דָּיְרֵי אַרְעָא כְּלָא חֲשִׁיבִין.

י וְכַאֲשֶׁר יַחְשֹׁב הַנִּלְבָּב הַמֵּבִין בְּעֵרֶךְ הַמְּדַבְּרִים וְעֵרֶךְ הַמְּדַבְּרִים אֶל כַּדּוּר הָאָרֶץ וְכַדּוּר הָאָרֶץ אֶל גַּלְגַּל הַיַּרֵחַ וְגַלְגַּל הַיַּרֵחַ אֶל גַּלְגַּל הָעֶלְיוֹן וְהַכֹּל אֵצֶל גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּאַיִן יִכָּנַע בְּנַפְשׁוֹ וְיִשְׁפַּל לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים ח) מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְגוֹ׳.

יא וְהַשִּׁשִּׁי כְּשֶׁקּוֹרֵא בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים וְרוֹאֶה חֹזֶק עֹנֶשׁ הַגָּאִים וְהַגְּבוֹהִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר בַּגַּאֲוָה וְהַגַּבְהוּת (ישעיהו ב׳:י״א) עֵינֵי גַּבְהוּת אָדָם שָׁפֵל וְשַׁח רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׂגַּב וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) כִּי יוֹם לַה׳ צְבָאוֹת עַל כָּל גֵּאֶה וָרָם וְעַל כָּל נִשָּׂא וְשָׁפָל.

יב וְאָמַר בִּשְׁתֵּי הַכְּתוּבוֹת (תהלים קמז) מְעוֹדֵד עֲנָוִים ה׳ מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם קלח) כִּי רָם ה׳ וְשָׁפָל יִרְאֶה וְגוֹ׳ וְאָמַר בַּשְּׁפָלִים (שם לז) וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ אָרֶץ וְאָמַר (ישעיהו ס״א:א׳) יַעַן מָשַׁח ה׳ אֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים וְאָמַר (משלי טז) לִפְנֵי שֶׁבֶר גָּאוֹן וְאָמַר (שם יח) לִפְנֵי שֶׁבֶר יִגְבַּהּ לֵב אִישׁ.

יג וְהַשְּׁבִיעִי כְּשֶׁיִּרְאֶה תַּהְפּוּכוֹת עִנְיְנֵי הַבְּרוּאִים בָּעוֹלָם וּמְהִירוּת הִתְחַלְּפוּת הַמַּמְלָכוֹת וְהַמֶּמְשָׁלוֹת בּוֹ וְהֶעָתְקוּת אֲנָשָׁיו מֵעִנְיָן אֶל עִנְיָן וְהַשְׁחָתַת עַם לְתַקָּנַת עַם אַחֵר וְסוֹף הַכֹּל אֶל הַמָּוֶת כמ״ש (תהלים מט) כַּצֹּאן לִשְׁאוֹל שַׁתּוּ מָוֶת יִרְעֵם וְגוֹ׳ יִכָּנַע וְלֹא יִתְגָּאֶה בִּמְאוּמָה מֵהוֹן הָעוֹלָם וְלֹא יִבְטַח לִבּוֹ עַל דָּבָר מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם מ) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר שָׂם ה׳ מִבְטַחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים וְגוֹ׳.

יד וּכְשֶׁלֹּא יִהְיֶה לֵב הָאָדָם רֵיק מֵאֶחָד מֵאֵלֶּה הַשִּׁבְעָה עִנְיָנִים אֲשֶׁר זָכַרְנוּ יִהְיֶה תָּמִיד נִכְנָע וְשָׁפֵל עַד אֲשֶׁר תִּהְיֶה לוֹ הַכְנִיעָה טֶבַע דָּבֵק לֹא יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ וְכַאֲשֶׁר יִדְבַּק בַּכְּנִיעָה תַּרְחִיק מִמֶּנּוּ כָּל פִּגְעֵי הַגַּאֲוָה וְהַגְּדֻלָּה כַּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ וְיִנָּצֵל בָּהּ מִן הַחֵטְא וְהַמִּכְשׁוֹל כמ״ש (שמות כ׳:י״ז) וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז״ל הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאֵין אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה דַּע מֵאַיִן בָּאתָ וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. מֵאַיִן בָּאתָ מִטִּפָּה סְרוּחָה וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

# שער שישי - שער הכניעה · פרק ו

**א** אֲבָל הַמִּנְהָגִים שֶׁרָאוּי לִנְהֹג בָּהֶם בַּעַל הַכְּנִיעָה הֵם עֲשָׂרָה.

**ב** הָרִאשׁוֹן דַּעַת אֱלֹהִים וּמִדּוֹתָיו הַטּוֹבוֹת וְהַיִּתְרוֹן אֲשֶׁר נָתַן לָאָדָם עַל שְׁאָר בַּעֲלֵי הַחַיִּים כמ״ש (תהלים ח) תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ.

**ג** כַּאֲשֶׁר יַכִּיר גֹּדֶל עָצְמַת הַבּוֹרֵא וְרוֹמְמוּת גְּבוּרָתוֹ וְחָכְמָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה יִכָּנַע לוֹ וְיִשָּׁפֵל לְפָנָיו וְיִלְמַד מִמָּה שֶׁצִּוָּה הֶחָכָם (משלי כה) אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ כ״ש לִפְנֵי ממ״ה וַאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים יִתְעַלֶּה מִדְּמוֹת וּמֵהַמָּשָׁל כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה חַנָּה (שמואל א ב׳:ב׳) אֵין קָדוֹשׁ כַּה׳ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ.

**ד** וְהַשֵּׁנִי לָדַעַת חִיּוּבֵי הַתּוֹרָה וְהַשֵּׂכֶל וְלִקְרֹא בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים וְלַעֲמֹד עַל הַחָכְמָה הַמֻּשְׂכֶּלֶת וְהַמְקֻבֶּלֶת לִלְמֹד מִמֶּנָּה תְּנָאֵי הַכְּנִיעָה וּמְקוֹמוֹת הַנְהָגָתָהּ.

**ה** וְהַשְּׁלִישִׁי רֹחַב הַלֵּב וְסִבְלוּת מָה שֶׁיִּשְׁנָא מִן הַדְּבָרִים וּמִן הַמַּעֲשִׂים מִן הַבּוֹרֵא ית׳ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים ז) אִם גָּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רָע וגו׳ וְאָמַר (משלי כד) אַל תִּאמַר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִי כֵּן אֶעֱשֶׂה לּוֹ וְאָמְרוּ רז״ל הַנֶּעֱלָבִים וְאֵינָם עוֹלְבִים שׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים עוֹשִׂים מֵאַהֲבָה וּשְׂמֵחִים בַּיִּסּוּרִים עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב אוֹמֵר (שופטים ה) וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ וְהוּא הַנִּקְרָא אֶצְלָם מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו.

**ו** וְהָרְבִיעִי עֲשׂוֹת הַטּוֹב לִבְנֵי אָדָם וְדַבֵּר טוֹב לָהֶם וּלְדוֹנָם לִזְכוּת וְשֶׁלֹּא יְסַפֵּר בִּגְנוּתָם וְשֶׁיִּמְחֹל לָהֶם מָה שֶׁיִּדְבְּרוּ בוֹ וִיסַפְּרוּ בִּגְנוּתוֹ וְאִם אֵינָם רְאוּיִים לְכָךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (קהלת י׳:כ׳) גַּם בְּמַדָּעֲךָ מֶלֶךְ אַל תְּקַלֵּל וְאָמַר (תהלים נ) פִּיךָ שָׁלַחְתָּ בְרָעָה תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְדַבֵּר בְּבֶן אִמְּךָ תִּתֵּן דִּפִּי וּמִמְּחִילַת הַדִּבּוּר הָרַע וְהַגְּנוּי מָה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (במדבר י״ב:א׳) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה וְאָמַר (שם) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם שֶׁעַל פְּנֵי שֶׁמָּחַל לָהֶם. וּמִזֶּה מָה שֶׁאָמַר הֶחָכָם (קהלת ז׳:כ״א) גַּם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יְדַבְּרוּ אַל תִּתֵּן לִבֶּךָ וְאָמַר (שם) כִּי גַּם פְּעָמִים רַבּוֹת יָדַע לִבֶּךָ וגו׳.

**ז** וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז״ל: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁיָּרַד לִפְנֵי הַתֵּבָה וְאָמַר עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע רָנָנוֹת וְלֹא נַעֲנָה. יָרַד ר׳ עֲקִיבָא וְאָמַר אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ וְנַעֲנָה. יָצָתָה ב״ק וְאָמְרָה: לֹא שֶׁזֶּה גָּדוֹל מִזֶּה, אֶלָּא שֶׁזֶּה מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו וְזֶה אֵינוֹ מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו.

**ח** וְנֶאֱמַר עַל אֶחָד מִן הַחֲסִידִים שֶׁעָבַר עַל נִבְלַת כֶּלֶב מִסְרַחַת מְאֹד וְאָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו כַּמָּה מִסְרַחַת נִבְלָה זֹאת אָמַר לָהֶם כַּמָּה לְבָנוֹת שִׁנֶּיהָ וְנִתְחָרְטוּ עַל מָה שֶׁסִּפְּרוּ בִּגְנוּתָהּ וְכֵיוָן שֶׁהוּא גְּנַאי לְסֵפֶר בִּגְנוּת כֶּלֶב מֵת כ״ש בְּאָדָם חַי וְכֵיוָן שֶׁהוּא טוֹב לְשַׁבַּח נִבְלַת כֶּלֶב בְּלֹבֶן שִׁנֶּיהָ כ״ש שֶׁהוּא חוֹבָה לְפִי זֶה לְשַׁבֵּחַ אָדָם מַשְׂכִּיל וּמֵבִין וְהָיְתָה כַּוָּנָתוֹ לְהוֹכִיחָם שֶׁלֹּא יַלְמְדוּ לְשׁוֹנָם לְדַבֵּר רַע וְיָשׁוּב לָהֶם טָבַע.

**ט** וְכֵן כְּשֶׁיִּלְמְדוּ לְשׁוֹנָם לְדַבֵּר טוֹב יָשׁוּב לָהֶם טֶבַע קָבוּעַ כמ״ש (תהלים טו) לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ וְאָמַר בְּהֵפֶךְ זֶה (שם נב) הַוּוֹת תַּחְשֹׁב לְשׁוֹנֶךָ וגו׳ אָהַבְתָּ כָל דִּבְרֵי בָלַע וְאָמַר (שם קכ) מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה.

**י** וְהַחֲמִישִׁי הַכְּנִיעָה בְּעִנְיְנֵי עוֹלָמוֹ כֻּלָּם הַנִּרְאֶה מֵהֶם וְהַנִּסְתָּר בְּדִבּוּרוֹ וּבְמַעֲשֵׂהוּ וּבְתִנּוּעַת אֵבָרָיו וְנוּחָם וְלֹא יִהְיֶה תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ וְלֹא מַצְפּוּנוֹ כְּנִגְדּ נִרְאֵהוּ וּתְנוּעוֹתָיו שְׁקוּלוֹת וּנְכוֹנוֹת וְשָׁווֹת וּמִתְדַּמּוֹת הוֹלְכוֹת עַל דֶּרֶךְ הַכְּנִיעָה וְהַשִּׁפְלוּת לֵאלֹהִים יִתְבָּרַךְ וְלִבְנֵי אָדָם כְּפִי הִתְחַלְּקוּת מַעֲלוֹתָם וּכְפִי הַטּוֹב לוֹ מֵהֶם לְתוֹרָתוֹ וּלְעוֹלָמוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט וְאָמְרוּ רז״ל חֲוֵי שַׁפֵּל רוּחַ בִּפְנֵי כָל אָדָם וְאָמְרוּ חֲוֵי קַל לְרֹאשׁ וְנוֹחַ לְתִשְׁחֹרֶת.

**יא** וְהַשִּׁשִּׁי שֶׁיִּהְיֶה יָקָר רוּחַ וּגְבַהּ נֶפֶשׁ בְּעִנְיְנֵי העוה״ב שֶׁלֹּא יַסְפִּיק לוֹ מֵהֶם מָה שֶׁיִּזְדַּמֵּן וְלֹא יֹאמַר דַּי בְּמָה שֶׁתִּמְצָא יָדוֹ מֵהֶם אֲבָל יִמְעַט בְּעֵינָיו מַעֲשֵׂהוּ וְיִכָּלְתּוֹ וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בְּעִנְיָנָיו וְתִגְבַּהּ נַפְשׁוֹ אֶל מָה שֶׁלְּמַעְלָה מִזֶּה תָּמִיד כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב בִּיהוֹשָׁפָט (ד״ה ב יז) וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה׳.

**יב** וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁיִּקְטַן בְּעֵינָיו מַעֲשֵׂהוּ וְיִתְרַעֵם עַל נַפְשׁוֹ עַל קְצוּרָהּ בְּעִנְיְנֵי תּוֹרָתוֹ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְלִפְנֵי בְּנֵי אָדָם וִיבַקֵּשׁ מֵאֱלֹהִים עֵזֶר וְאֹמֶץ [לְהוֹסִיף בָּעֲבוֹדָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט): אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכַי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ]. וְיַנִּיחַ הַגַּבְהוּת לְכְבוֹד הַבּוֹרֵא וְיַעֲזֹב הַגְּדֻלָּה וְהַיְקָר בְּעֵת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לֵאלֹהִים יִתְבָּרַךְ בֵּין לְבַדּוֹ בֵּין בְּתוֹךְ מַקְהֵלוֹת בְּנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב עַל אַהֲרֹן עַל גְּדֻלַּת מַעֲלָתוֹ (ויקרא ו) וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן וגו׳. וְחִיְּבוֹ הַבּוֹרֵא לְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן בְּכָל יוֹם תָּמִיד לְהַשְׁפִּל וּלְהָסִיר הַגַּבְהוּת מִלִּבּוֹ וּכְמוֹ זֶה אָמַר בְּדָוִד (שמואל ב ו) וַתֵּרֶא אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי ה׳ וּשְׁאָר הָעִנְיָן וְאָמַר (תהלים קיט) וַאֲדַבְּרָה בְעֵדְתֶיךָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ.

**יג** וְהַשְּׁמִינִי שֶׁיַּסְפִּיק לוֹ מִסִּבּוֹת הַמָּזוֹן מָה שֶׁיִּזְדַּמֵּן וּמָה שֶׁיִּמְצָא מֵאֲשֶׁר תִּהְיֶה נַפְשׁוֹ נִמְבְּזָה וְנִקְלָה בְּעֵינָיו וּלְחַנֵּךְ אוֹתָהּ לַעֲמֹד מִתַּאֲוֹתֶיהָ הַגּוּפָנִיּוֹת וּלְהַפְנוֹת לְפָרֹעַ חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עַל גֹּדֶל טוֹבוֹתָיו וְרֹב חַסְדּוֹ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (שם) דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ וגו׳.

יד וְהַתְּשִׁיעִי שֶׁיִּנָּקֵם מִן הָרְשָׁעִים לִכְבוֹד הַבּוֹרֵא וְאַל תַּשִּׂיאֵהוּ מְחִילָתוֹ לִבְנֵי אָדָם בְּצַד עַצְמוֹ לִמְחֹל בְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים אוֹ לְמִי שֶׁיְּדַבֵּר בִּנְבִיאָיו וְחָסִידָיו וְסִגֻּלָּתוֹ וְאַל יִנָּהֵג בְּעֹשֶׁק בְּנֵי אָדָם אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כְּמִנְהָגוֹ בִּמְחִילָתוֹ לָהֶם בְּעָשְׁקָם אוֹתוֹ אַף יַצִּיל הֶעָשׁוּק וְיַעֲזֹר לְהוֹצִיא מִיַּד הָעוֹשֵׁק כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כח) דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גָּזוּל מִיַּד עוֹשֵׁק וְאָמַר (איוב כט) וָאֲשַׁבְּרָה מְתַלְּעוֹת עַוָּל.

טו וְיוֹרֶה בְּנֵי אָדָם עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וְיוֹכִיחֵם וְיַכְלִימֵם וְיַצְוֵם עַל הַטּוֹב וְיַזְהִירֵם מִן הָרַע בְּיָדוֹ וּבִלְשׁוֹנוֹ כְּפִי יְכָלְתּוֹ וִימַהֵר לָקַחַת דִּינֵי הָאֱלֹהִים מִמִּי שֶׁחַיָּב בָּהֶם וְלֹא יִכָּנַע וְלֹא יִשָּׁפֵל בָּזֶה כמ״ש בְּפִינְחָס (תהלים קו) וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה וַתֵּחָשֶׁב לוֹ לְצְדָקָה לְדֹר וָדֹר עַד עוֹלָם.

טז וְהָעֲשִׂירִי שֶׁיִּהְיֶה בִּמְעַט דְּבָרִים וְקוֹלוֹ נָמוּךְ וּמְעַט שְׂחוֹק וּמְעַט שְׂבוּעוֹת בַּשֵּׁם עַל הָאֱמֶת וְלֹא יַעֲבִיר עַל לְשׁוֹנוֹ כָּזָב וְלֹא יֵשֵׁב בְּסוֹד מְשַׂחֲקִים וְלֹא יִשְׂמַח בְּמָה שֶׁשְּׂמֵחִים עַמֵּי הָאָרֶץ מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם וְזֶה מִכְּנִיעָה וְשִׁפְלוּת לֹא מִצַּד גְּדֻלָּה וְהִתְנַשְּׂא כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנָּבִיא (ירמיהו ט״ו:י״ז) לֹא יָשַׁבְתִּי בְסוֹד מְשַׂחֲקִים וָאֶעְלֹז מִפְּנֵי יָדְךָ בָּדָד יָשַׁבְתִּי כִּי זַעַם מִלֵּאתָנִי׃

## שער שישי - שער הכניעה · פרק ז

א אֲבָל הַסִּימָנִים שֶׁבָּהֶם תִּתְבָּרֵר הַכְּנִיעָה מִן הַנִּכְנָע כְּשֶׁיֵּרָאוּ בּוֹ הֵם חֲמִשָּׁה.

ב אֶחָד מֵהֶם בְּעֵת חֹזֶק כַּעַסוֹ עַל מִי שֶׁמְּבַזֶּה אוֹתוֹ בֵּין בְּמַאֲמָר בֵּין בְּמַעֲשֶׂה שֶׁאִם יִמְשֹׁל בְּרוּחוֹ וְיִמְחֹל אַחַר הַיְכֹלֶת לְהִנָּקֵם מֵעֲנָוָה וְשִׁפְלוּת יוֹרֶה עַל בְּרוּר כְּנִיעָתוֹ.

ג וְהַשֵּׁנִי כְּשֶׁיִּפְגְּעֵהוּ פֶּגַע בְּמָמוֹנוֹ אוֹ יִקָּרֵהוּ מִקְרֶה בְּקִרּוֹבָיו אִם יַגְבִּיר הַסֵּבֶל עַל הַחֲרָדָה וְיִרְצֶה בִּגְזֵרַת הַבּוֹרֵא וְיַצְדִּיק אֶת דִּינוֹ יוֹרֶה עַל כְּנִיעָתוֹ הַטּוֹבָה וְשִׁפְלוּתוֹ לֵאלֹהִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב עַל אַהֲרֹן בְּמָה שֶׁאֵרְעוּ בְּמוֹת נָדָב וַאֲבִיהוּא (ויקרא י) וַיִּדֹּם אַהֲרֹן וְאָמַר דָּוִד (תהלים לז) דּוֹם לַה׳ וְהִתְחוֹלֵל לוֹ וְנֶאֱמַר (עמוס ח) לָכֵן הַמַּשְׂכִּיל בָּעֵת הַהִיא יִדֹּם.

ד וְהַשְּׁלִישִׁי כְּשֶׁיִּתְפָּרְסֵם עִנְיָנוֹ אֵצֶל בְּנֵי אָדָם בְּטוֹבָה אוֹ בְּרָעָה.

ה שֶׁאִם יִשְׂבְּחוּהוּ עַל טוֹבָה שֶׁעָשָׂה יָבֹז לִמְשַׂבְּחוֹ עָלֶיהָ וְתִהְיֶה נִקְלָה בְּנַפְשׁוֹ וּקְטַנָּה בְּעֵינָיו מֵהֱיוֹתָהּ מְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה אֵצֶל הַבּוֹרֵא לְקַטְנוּתָהּ נֶגֶד מָה שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ מִכְּפִלֵי הַטּוֹבָה הַהִיא וְיֹאמַר לְמְשַׂבְּחוֹ רַב לְךָ אָחִי כִּי אֵינָהּ נֶגֶד עֲוֹנֹתַי אֶלָּא כְּנִיצוֹץ מִן הָאֵשׁ בַּיָּם וּאפי׳ אִם תִּהְיֶה נֶחְשֶׁבֶת לִמְאוּמָה אֵיךְ אֵדַע אִם הִיא נִצֶּלֶת מִפִּגְעֵי הַהֶפְסֵד הַמַּשִּׂיגִים אוֹתָהּ עַד שֶׁיְּקַבְּלֶנָּה הַבּוֹרֵא מִמֶּנִּי וְלֹא יְשִׁיבֶנָּה עָלַי וְיַשְׁלִיכֶנָּה בְּפָנַי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיהו א׳:י״ב) כִּי תָבֹאוּ לֵרָאוֹת פָּנָי מִי בִקֵּשׁ זֹאת וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) לֹא תוֹסִיפוּ הָבִיא מִנְחַת שָׁוְא וְגוֹ׳.

ו כ״ש אִם יְשַׂבְּחֻנִי בְּשֶׁקֶר שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְחִיק הַדָּבָר הַהוּא מֵעַצְמוֹ וְיֹאמַר לַמְסַפֵּר דַּי לִי (ס״א לָךְ) אָחִי בְּקִצּוּרִי בְּמָה שֶׁאֲנִי חַיָּב בּוֹ לַבּוֹרֵא אַל תְּקַבֵּץ עָלַי עָוֹן קִצּוּרִי וַעֲוֹן הַשֶּׁבַח בְּמָה שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ עֲוֹנֹתַי וּפִשְׁעַי יוֹתֵר מִמְּךָ כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים נא) כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע.

ז וְאִם יִזְכֹּר בְּרָעָה שֶׁעָשָׂה,

ח יוֹדֶה עַל נַפְשׁוֹ בְּקִצּוּרוֹ וְאַל יַחֲזֹר אַחַר אֲמַתְלָאוֹת לְהָנָקוֹת מִמֶּנָּה וּלְזַכּוֹת עַצְמוֹ כמ״ש יְהוּדָה (בראשית ל״ח:כ״ו) צָדְקָה מִמֶּנִּי וְאַל יִשְׁתַּדֵּל לְהַכְלִים (ס״א להכחיש) הַמְסַפֵּר וְאַל יַאֲשִׁימֶנּוּ עַל אֲשֶׁר גִּלָּה אוֹתוֹ, אֲבָל יֹאמַר לוֹ אָחִי מָה שֶׁעִוֵּר מָה שֶׁהִשְׁקַפְתָּ עָלַי מֹרַע מַעֲשַׂי אֵצֶל מָה שֶׁלֹּא יָדַעְתָּ מִמֶּנִּי אֲשֶׁר הֶאֱרִיךְ לִי הַבּוֹרֵא סִתְרוֹ בָּהֶם וְאִלּוּ הָיָה נִגְלֶה לְךָ רֹעַ מַעֲשַׂי וַעֲוֹנֹתַי הָיִיתָ בּוֹרַחַ מִמֶּנִּי וּמְפַחֵד מֵעֹנֶשׁ הַבּוֹרֵא עֲלֵיהֶם כמ״ש אֶחָד מִן הַמְּשׁוֹרְרִים חֲטָאַי לוֹ יְרִיחוּן בָּם שְׁכֶנֵי אֲזַי בָּרְחוּ וְרָחֲקוּ מִן גְּבוּלִי וְאָמַר אִיּוֹב (איוב לא) אִם כִּסִּיתִי כְאָדָם פִּשָּׁעָי.

ט וְאִם מָה שֶׁסִּפְּרוּ עָלָיו שֶׁקֶר יֹאמַר לַמְסַפֵּר אָחִי אֵין מִן הַתְּמִהָּה מָה שֶׁהִצִּילָנִי הַבּוֹרֵא מֵעֲשׂוֹת מָה שֶׁתָּלִיתָ בִּי אֵצֶל רֹב הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר גְּמָלַנִי אַף הַתְּמִהָּה סִתְרוֹ עָלַי בְּמָה שֶׁהוּא יוֹתֵר מְגֻנֶּה וְגָדוֹל מְאֹד מִמָּה שֶׁסִּפַּרְתָּ עָלַי, הֶרֶף אָחִי וַחֲמֹל עַל זְכוּיוֹתֶיךָ שֶׁלֹּא תֹּאבַדְנָה מִמְּךָ וְלֹא תַּרְגִּישׁ כִּי כְּבָר נֶאֱמַר עַל אֶחָד מִן הַחֲסִידִים שֶׁזָּכְרוּ אוֹתוֹ לְרָעָה וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעוּ הַדָּבָר שָׁלַח לַמְדַבֵּר בּוֹ כְּלִי מָלֵא מִזִּמְרַת אַרְצוֹ וְכָתַב אֵלָיו הִגִּיעַנִי שֶׁשָּׁלַחְתָּ לִי מִנְחָה מִזְּכוּיוֹתֶיךָ וּגְמַלְתִּיךָ בָּזֶה,

י וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים הַרְבֵּה בְּנֵי אָדָם יָבוֹאוּ לְיוֹם הַחֶשְׁבּוֹן וּכְשֶׁמַּרְאִים לָהֶם מַעֲשֵׂיהֶם יִמְצְאוּ בְּסֵפֶר זְכֻיּוֹתָם זְכוּיוֹת שֶׁלֹּא עָשׂוּ אוֹתָם וְיֹאמְרוּ לֹא עָשִׂינוּ אוֹתָם וְיֵאָמֵר לָהֶם עֲשָׂה אוֹתָם אֲשֶׁר דִּבֵּר בָּכֶם וְסִפֵּר בִּגְנוּתְכֶם. וְכֵן כְּשֶׁיְּחַסֵּר מִסְפַּר זְכוּיוֹת הַמְסַפְּרִים בִּגְנוּתָם יְבַקְּשׁוּ אוֹתוֹ בָּעֵת הַהִיא וְיֵאָמֵר לָהֶם אָבְדוּ מִכֶּם בְּעֵת שֶׁדִּבַּרְתֶּם בְּפִלּוֹנִי וּפִלּוֹנִי.

יא וְכֵן יֵשׁ מֵהֶם גַּם כֵּן שֶׁיִּמְצְאוּ בַּסֵּפֶר חוֹבוֹתָם חוֹבוֹת שֶׁלֹּא עָשׂוּ וּכְשֶׁאוֹמְרִים לֹא עֲשִׂינוּן יֵאָמֵר לָהֶם נוֹסְפוּ עֲלֵיכֶם בַּעֲבוּר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי שֶׁדִּבַּרְתֶּם בָּם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עט) וְהָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ שִׁבְעָתַיִם אֶל חֵיקָם חֶרְפָּתָם אֲשֶׁר חֵרְפוּךָ ה׳. וְעַל זֶה הִזְהִירָנוּ הַכָּתוּב בְּאָמְרוֹ (דברים כד) זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה׳ אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בַּדֶּרֶךְ.

יב וְהָרְבִיעִי כְּשֶׁיֵּיטִיב לוֹ הָאֵל בְּטוֹבָה גְּדוֹלָה וּבְחָכְמָה יְתֵרָה וּתְבוּנָה רַבָּה אוֹ עֹשֶׁר גָּדוֹל אוֹ כָּבוֹד אֵצֶל הַמַּלְכוּת וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמַּה שֶּׁנָּהֲגוּ בְּנֵי אָדָם לְהִתְפָּאֵר בָּהֶם וּלְהִתְגָּאוֹת בַּעֲבוּרָם וְיִשָּׁאֵר עַל עִנְיַן שִׁפְלוּתוֹ קֹדֶם לָכֵן וְלֹא הוֹסִיף אֶלָּא עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְטוֹבָה לִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַבְרָהָם עֵת שֶׁשִּׁבְּחוֹ הַבּוֹרֵא וְאָמַר (בראשית י״ח:י״ז) הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְגוֹ׳ וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר. וְאָמַר מֹשֶׁה (שמות יז) וַנַּחְנוּ מָה. וְאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים כב) וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ אָז יִתְבָּרֵר מַצְפּוּנוֹ וְתַאֲמֵן כְּנִיעָתוֹ, וְאָמַר הֶחָכָם בָּעִנְיָן הַזֶּה (קהלת י׳:ד׳) אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל תַּעֲלֶה עָלֶיךָ וְגוֹ׳.

יג וְהַחֲמִישִׁי כְּשֶׁהוּא מוֹכִיחַ אֶת נַפְשׁוֹ וְנוֹתֵן דִּין הַבּוֹרֵא מֵעַצְמוֹ אעפ״י שֶׁאֵין יְכֹלֶת לָדִין עַל זֶה תִּתְבָּרֵר כְּנִיעָתוֹ לֵאלֹהִים וְשִׁפְלוּתוֹ וְשַׁחוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עזרא י) אֲנַחְנוּ מָעַלְנוּ בֵּאלֹהֵינוּ וְגוֹ׳ וְנֶאֱמַר (שם) וַיִּתְּנוּ יָדָם לְהוֹצִיא נְשֵׁיהֶם.

יד וְעִם הַמְּאֹרָעִים הָאֵלֶּה וְהַדּוֹמִים לָהֶם יִתְקַיְּמוּ סִימָנֵי הַכְּנִיעָה לָאֵל יִתְעָלֶה וְהַשִּׁפְלוּת מִן הַנִּכְנָעִים וְתֵרָאֶה אֱמוּנַת לִבָּם בָּהֶם׃

## שער שישי - שער הכניעה · פרק ח

א אֲבָל אִם הַכְּנִיעָה סְמוּכָה לַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹ הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת סְמוּכוֹת לָהּ אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת זֶה׃

ב מִן הַיְּדוּעַ אֶצְלֵנוּ כִּי תִּחְלַת מָה שֶׁתִּתְקַיֵּם בּוֹ הָעֲבוֹדָה לֵאלֹהִים מִן הָאָדָם הוּא שֶׁיִּתְנַצֵּל לוֹ מִמִּדּוֹת הָאַדְנוּת [וְיִיחֵד אוֹתָן לוֹ בִּלְבַד, וְשֶׁיְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּל מִדּוֹת הָעֲבָדוּת לַבּוֹרֵא],

ג כִּי [הָעֲבָדוּת וְהָאַדְנוּת הֵן] מְשֻׁעָר הַמִּצְטָרֵף אֲשֶׁר תִּתְחַיֵּב מְצִיאַת כָּל אֶחָד בְּמְצִיאַת הָאַחֵר שֶׁהָאָדָם אֵינֶנּוּ רָאוּי לְשֵׁם עֶבֶד עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אָדוֹן וְהָאָדוֹן לֹא יִהְיֶה רָאוּי לְשֵׁם הַזֶּה עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֶבֶד. וְכָל אֶחָד מֵהֶם כְּעִנְיַן הַקּוֹנֶה וְהַקָּנוּי אֵינֶנּוּ קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם וּבְעֵרֶךְ.

ד וְלֹא תִּתְקַיֵּם הָעֲבוֹדָה מִן הָאָדָם לֵאלֹהִים אֶלָּא עַד שֶׁיְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּל מִדּוֹת הָעֲבָדוּת וְהֵן הַכְּנִיעָה וְהַשִּׁפְלוּת לְפָנָיו וְשֶׁיִּתְנַצֵּל לוֹ מִכָּל מִדּוֹת הָאַדְנוּת שֶׁהֵן הַגְּדֻלָּה וְהַיְקָר וְהַגֹּבַהּ וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַגָּאוֹן וְהַדּוֹמֶה לָזֶה.

ה וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲכָמִים הַגְּדֻלָּה מַעֲטֵה הַבּוֹרֵא וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּנַס עָלָיו בְּמַעֲטֵהוּ יַהֲדָפְנּוּ. וְאָמַר דָּוִד (תהלים צב) ה׳ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ.

ו וְאֵין מִדָּה טוֹבָה לַמַּאֲמִין עַד שֶׁיִּפְרַע הַחוֹבָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (שמואל א ט״ו:כ״ב) הִנֵּה שְׁמֹעַ מִזֶּבַח טוֹב,

ז וְלֹא תִּתְקַיֵּם לוֹ הַטּוֹבָה עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְיוֹדֶה לוֹ בְּכָל מִדּוֹת הָעֲבָדוּת.

ח וְלֹא תִּתְקַיֵּם מִמֶּנּוּ הָעֲבָדוּת אֶלָּא בְּאֹמֶן כְּנִיעָתוֹ לֵאלֹהִים וְשִׁפְלוּתוֹ וְשַׁחוּתוֹ לְפָנָיו כַּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ.

ט וְזֶה מְחַיֵּב שֶׁתִּהְיֶינָה כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת וְהַחוֹבוֹת סְמוּכוֹת לִכְנִיעָתוֹ וְהִיא רֹאשׁ וּתְחִלָּה לָהֶן, וְהַדִּין נוֹתֵן בַּעֲבוּר זֶה שֶׁלֹּא תִּתָּכֵן מִדָּה טוֹבָה לְמִי שֶׁלִּבּוֹ רֵיק מֵהַכְנִיעָה לֵאלֹהִים וְיֵשׁ בִּלְבָבוֹ מְאוּמָה מִן הַגַּאֲוָה וְהַגְּדֻלָּה.

י וְכֵן רֹאשׁ הַתְּשׁוּבָה הַשִּׁפְלוּת וְהַשַּׁחוּת וְהַכְּנִיעָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ד״ה ב ז) וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלְלוּ וִיבַקְשׁוּ פָּנַי וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם יב) נִכָּנְעוּ לֹא אַשְׁחִיתֵם׃

## שער שישי - שער הכניעה · פרק ט

א אֲבָל אִם יִתָּכֵן לְהִתְקַבֵּץ בְּלֵב הַמַּאֲמִין הַכְּנִיעָה וְהַגַּאֲוָה אִם לֹא. אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת זֶה׃

ב כִּי הַגַּאֲוָה מִתְחַלֶּקֶת לִשְׁנֵי חֲלָקִים.

ג אֶחָד מֵהֶם גַּאֲוַת הָאָדָם בְּגוּפוֹ וּבְעִנְיְנֵי גּוּפוֹ וְתִקּוּנָיו הַגּוּפִיִּים.

ד וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי גַּאֲוָתוֹ בְּמַעֲלוֹתָיו הָרוּחָנִיּוֹת בַּחָכְמָה וְהַמַּעֲשֶׂה הַטּוֹב בַּעֲבוּר עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא,

ה וְכָל גַּאֲוָה שֶׁתִּהְיֶה מֵחֲמַת הַגּוּפִיִּים הִיא מַרְחֶקֶת הַכְּנִיעָה מִן הַלֵּב וּמִן הַנִּמְנָע הִתְקַבְּצָם בְּלֵב אֶחָד בַּעֲבוּר הַרְחָקַת כָּל אֶחָד מֵהֶם אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי כַּאֲשֶׁר יִתְגָּאֶה הָאָדָם בְּדָבָר מִדְּבְרֵי הָעוֹלָם אֵין מְבִיאוֹ לָזֶה, אֶלָּא:

ו בְּזוֹת אֶת בַּעַל הַטּוֹבָה,

ז וּמְעוּטָהּ אֶצְלוֹ,

ח וּמְעוּט יְדִיעָתוֹ בְּמְהִירוּת הֲסָרָתָהּ מִמֶּנּוּ וּנְסִיעָתָהּ מֵאֶצְלוֹ.

ט וְיַחְשֹׁב כִּי הוּא הַמֵּטִיב בָּהּ לְעַצְמוֹ וְהַקּוֹנֶה אוֹתָהּ בְּכֹחוֹ וּבְחָכְמָתוֹ כמ״ש סַנְחֵרִיב (ישעיהו י׳:י״ג) בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי וְאָמַר נְבוּכַדְנֶצַּר (דניאל ז) הֲלָא זֹא הִיא בָּבֶל רַבְּתָא וְאָמַר פַּרְעֹה (יחזקאל כט) לִי יְאוֹרִי וְגוֹ׳. וּכְבָר יָדַעְתָּ מָה שֶּׁהָיָה תֵּכֶף לְמַאֲמָרָם מֵהֲרִיסַת מַלְכוּתָם וְהַשְׁחָתַת מֶמְשַׁלְתָּם.

י אַךְ הַגַּאֲוָה שֶׁבַּמַּעֲלוֹת הָרוּחָנִיּוֹת מִתְחַלֶּקֶת לִשְׁנֵי חֲלָקִים. אֶחָד מֵהֶם מְגֻנֶּה וְהַשֵּׁנִי מְשֻׁבָּח.

יא הַמְגֻנֶּה שֶׁיִּתְגָּאֶה הָאָדָם בְּחָכְמָתוֹ וְהַצְדִּיק בְּמַעֲשֵׂהוּ וְגוֹרֵם זֶה שֶׁיִּרְבֶּה בְּעֵינָיו וְיַסְפִּיק אֶצְלוֹ מָה שֶׁקָּדַם לוֹ מֵהֶם וְלַחְשֹׁב שֶׁדַּי לוֹ בְּמָה שֶׁיָּצָא לוֹ מִן הַשֵּׁם הַטּוֹב וְהַשֶּׁבַח אֵצֶל בְּנֵי אָדָם וְלִבְזוֹת בְּנֵי אָדָם וְלִגְעֹל אוֹתָם וּלְסַפֵּר בִּגְנוּתָם וְלִהְיוֹת חַכְמֵי דּוֹרוֹ וּגְדוֹלֵיהֶם פְּחוּתִים בְּעֵינָיו וּלְהִתְפָּאֵר בְּקִצּוּר חֲבֵרָיו וְסִכְלוּתָם וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא אֵצֶל רז״ל מִתְכַּבֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵרוֹ וּבְזֶה לֹא יִהְיֶה נִכְנָע וְלֹא עָנָיו.

יב וְהַמְּשֻׁבָּח כְּשֶׁמִּתְגָּאֶה הֶחָכָם בְּחָכְמָתוֹ וְהַצְדִּיק בְּמַעֲשֵׂהוּ הוֹדָאָה לְגֹדֶל טוֹבַת הַבּוֹרֵא עָלָיו בָּהֶם וְשִׂמְחָה בַּעֲבוּרָם וְיִגְרֹם לוֹ לְהוֹסִיף וּלְהִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם וּלְהִכָּנַע לִקְרוֹבָיו וְלִשְׁמֹחַ בַּחֲבֵרָיו וְלָחוּס עַל כְּבוֹדָם וּלְכַסּוֹת סִכְלוּתָם וּלְדַבֵּר בְּשִׁבְחָם וְלֶאֱהֹב אוֹתָם וּלְהַלִּין בַּעֲדָם וּלְהַזְהִיר בִּכְבוֹדָם וְיִמְעֲטוּ בְּעֵינָיו כָּל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, תָּמִיד טוֹרֵחַ לְהַרְבּוֹת מֵהֶם, נִכְנָע בַּעֲבוּר חֲלִישׁוּתוֹ מֵהַשִּׂיג מַאֲרָיו בָּהֶם, מַשְׁפִּיל עַצְמוֹ לְמִי שֶׁמְּקֻוֶּה תּוֹסֶפֶת עַל יָדָיו, מוֹדֶה לֵאלֹהִים עַל מָה שֶׁחָנָנוֹ מִן הַמַּעֲלוֹת וּמְשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ עַל אֲשֶׁר הֶפְקִיר לְקִנּוֹת הַחֲמוּדוֹת.

יג וְזֹאת הַגַּאֲוָה אֵינָהּ מַזֶּקֶת לַכְּנִיעָה וְלֹא מַרְחֶקֶת אוֹתָהּ וּבְכָמוֹהָ אָמַר הַכָּתוּב (דה״ב יז) וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה׳ אַךְ הִיא מְסַיַּעַת אוֹתָהּ וּמוֹסִיפָה בָּהּ כמ״ש (משלי כב) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳:

## שער שישי - שער הכניעה · פרק י

א אֲבָל תּוֹעֶלֶת הַכְּנִיעָה בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא הֵם שִׁשָּׁה דְּבָרִים. ג׳ מֵהֶם בְּעִנְיְנֵי העוה״ז וּשְׁלִשָּׁה מֵהֶם בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא.

ב וַאֲשֶׁר בְּעִנְיְנֵי העוה״ז.

ג אֶחָד מֵהֶם שֶׁיִּשְׂמַח בְּחֶלְקוֹ כִּי מִי שֶׁנִּכְנָסָה בּוֹ הַגַּאֲוָה וְהִגְדִּילָה אֵין הָעוֹלָם וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ מַסְפִּיק לוֹ לְכַלְכָּלָתוֹ לְגַבֵּהּ לִבּוֹ וּבְזוֹתוֹ מָה שֶׁהִגִּיעַ לְחֶלְקוֹ מִמֶּנּוּ וְכַאֲשֶׁר יִהְיֶה נִכְנָע אֵין לְנַפְשׁוֹ אֶצְלוֹ שׁוּם מַעֲלָה וּמָה שֶׁמְּזַדְּמֵן לוֹ מִן הָעוֹלָם הוּא מִסְתַּפֵּק בּוֹ לִמְזוֹנוֹתָיו וּלְסִפְקוֹ וְזֶה יְבִיאֵהוּ לִמְנוּחַת נַפְשׁוֹ וּמְעוּט פַּחְדּוֹ יֹאכַל מָה שֶׁיְּזַדְּמֵן לוֹ וְיִלְבַּשׁ מָה שֶׁיִּמְצָא וְיִישַׁן בַּאֲשֶׁר יִמְצָא וְהַמְעַט מִן הָעוֹלָם מַסְפִּיק לוֹ עִם כְּנִיעָתוֹ וְהַפַּת הָאַחֶרֶת הֶפֶךְ זֶה. וְאִם יַגִּיעוּ לְמָה שֶׁיַּגִּיעוּ אֵין מַסְפִּיק לָהֶם וְהַגַּאֲוָה כֻּלּוֹ לֹא יִמָּלֵא מַחְסוֹרוֹ עִם גֹּבַהּ לִבּוֹ וְגַאֲוָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי יג) צַדִּיק אֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר.

ד וְהַשֵּׁנִי כִּי הַנִּכְנָע סוֹבֵל בְּעֵת בִּיאַת הַפְּגָעִים אֲלֵיו וְהִתְהַפְּכוּת הָעִנְיָנִים עָלָיו בַּעֲבוּר שִׁפְלוּתוֹ וּנְמִיכוּת רוּחוֹ וְהַגַּאֲוָה פַּחְדוֹ גָּדוֹל וְסִבְלוֹ מְעַט בְּעֵת בִּיאַת הַפְּגָעִים עָלָיו מִפְּנֵי גֹּבַהּ נַפְשׁוֹ וְרוּם לִבָּבוֹ וּמְעוּט רְצוֹנוֹ בְּעִנְיָנָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִי שֶׁהָיָה עַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה (ישעיהו י״ד:י״ב) אֵיךְ נָפַלְתָּ מִשָּׁמַיִם הֵילֵל בֶּן שָׁחַר וְגוֹ׳.

ה וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי הַנִּכְנָע יִהְיֶה מוֹצֵא חֵן יוֹתֵר בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם וְאָהוּב לָהֶם וְקָרוֹב לְדַעְתָּם וּלְהִתְנַהֵג בְּמִנְהָגָם,

ו וּכְבָר נֶאֱמַר עַל אֶחָד הַמְּלָכִים שֶׁהָיָה מְמַהֵר בַּהֲלִיכָתוֹ כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ עַל עִלַּת הַדָּבָר וְאָמַר לְפִי שֶׁהוּא יוֹתֵר רָחוֹק מִדַּרְכּוֹ הַגַּאֲוָה וְיוֹתֵר מְמַהֵר לְהַשְׁלִמַת הַחֵפֶץ,

ז וְשָׁאֲלוּ אֶחָד מִן הַחֲכָמִים בַּמֶּה הָיִיתָ אָדוֹן לְכָל בְּנֵי דוֹרְךָ. אָמַר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא פָּגַעְתִּי אֶחָד מֵהֶם שֶׁלֹּא רָאִיתִי לוֹ מַעֲלָה יִתְרָה עָלַי כִּי אִם הָיָה יוֹתֵר חָכָם מִמֶּנִּי הָיִיתִי אוֹמַר הוּא יֵרֵא אֱלֹהִים יוֹתֵר מִמֶּנִּי לְיִתְרוֹן חָכְמָתוֹ עַל חָכְמָתִי וְאִם קָטָן מִמֶּנִּי בַּחָכְמָה אוֹמַר כִּי חֶשְׁבּוֹנוֹ יִהְיֶה קַל מֵחֶשְׁבּוֹנִי בְּיוֹם הַדִּין מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי עוֹבֵר בְּמֵזִיד וְהוּא עוֹבֵר בְּשׁוֹגֵג, וְאִם יִהְיֶה גָּדוֹל מִמֶּנִּי בַּיָּמִים אוֹמַר כִּי זְכוּיוֹתָיו רַבּוֹת מִזְּכוּיוֹתַי מִפְּנֵי שֶׁקָּדַמַנִי לָעוֹלָם וְאִם יִהְיֶה קָטָן מִמֶּנִּי אוֹמַר כִּי עֲוֹנֹתָיו מְעַטִּים

מֵעֲוֹנֹתַי וְאִם יִהְיֶה כָּמוֹנִי בַּיָּמִים וּבַחָכְמָה אוֹמַר אוּלַי לִבּוֹ לֵאלֹהִים טוֹב מִלִּבִּי לְפִי שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ בָּמָּה שֶׁקָּדַם לִי מִן הָעֲוֹנוֹת וְאֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מָה שֶׁהָיָה מִמֶּנּוּ. וְאִם יִהְיֶה יוֹתֵר עָשִׁיר מִמֶּנִּי אוֹמַר כִּי מָצְאָה יָדוֹ בְּעָשְׁרוֹ לַעֲבֹד הַבּוֹרֵא וְלַעֲשׂוֹת צְדָקוֹת וּלְהַעֲנִיק לַעֲנִיִּים יוֹתֵר מִמֶּנִּי. וְאִם יִהְיֶה דַּל יוֹתֵר מִמֶּנִּי אוֹמַר כִּי הוּא דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ יוֹתֵר מִמֶּנִּי בַּעֲבוּר דַּלּוּתוֹ וְהוּא טוֹב מִמֶּנִּי וְלֹא זָזְתִי לְכַבְּדָם כֻּלָּם וּלְהַכְנִיעַ לָהֶם.

**ח** וְכֵן אָמְרוּ רז״ל וֶהֱוֵי דָּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וְאָמְרוּ מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל רוּחַ וְאָמְרוּ יְהִי אָדָם רַךְ כַּקָּנֶה וְאַל יְהִי קָשֶׁה כָּאֶרֶז לְפִיכָךְ זָכָה קָנֶה לַחְתֹּךְ מִמֶּנּוּ קָלָמוֹס לִכְתֹּב בּוֹ ס״ת תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת.

**ט** וְהָרְבִיעִי שֶׁהוּא בְּעִנְיְנֵי הָעוֹ״ב כִּי הַנִּכְנָע קָרוֹב לְהַשִּׂיג הַחָכְמָה בְּהִמָּשְׁכוֹ אַחֲרֵי הַחֲכָמִים וְהִכָּנְעוֹ לָהֶם וַהֲלִיכָתוֹ אֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יג) הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יֶחְכָּם וְאָמְרוּ רז״ל יְהִי בֵּיתְךָ בֵּית וַעַד לַחֲכָמִים וֶהֱוֵי מִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם וֶהֱוֵי שׁוֹתֶה בְצָמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם וְהָאֱלֹהִים יַעֲזֹר לוֹ עַל הַחָכְמָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כה) יַדְרֵךְ עֲנָוִים בַּמִּשְׁפָּט וילמד [וְיִלַּמֵּד] עֲנָוִים דַּרְכּוֹ וּמִי שֶׁהוּא גְּבַהּ לֵב לֹא תִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ חָכְמָה עַל אֲמִתָּתָהּ וְלֹא יַגִּיעַ אֶל תַּכְלִית יְדִיעָה בְּרוּרָה מִפְּנֵי שֶׁמִּתְנַשֵּׂא מִלֶּכֶת אֶל אַנְשֵׁי הַחָכְמָה וְהַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם י) רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ וְגוֹ׳.

**י** וְהַחֲמִישִׁי כִּי הַנִּכְנָע מְמַהֵר לְמַעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה בַּחֲרִיצוּת וּבְזְרִיזוּת אֵינֶנּוּ מִתְגָּאֶה בָּהֶם וְלֹא בּוֹזֶה שׁוּם דָּבָר מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז״ל הֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה וְהַמִּתְגָּאֶה בְּעִצְמוֹ מִתְאַחֵר מֵעֲשׂוֹת הָעֲבוֹדָה לִרוּם לִבָּבוֹ וּלְגַסּוּת רוּחוֹ וְאֵינֶנּוּ מַרְגִּישׁ עַד אֲשֶׁר יִפֹּל וְיִשָּׁפֵל כְּמוֹ שֶׁאָמַר (ירמיהו י״ג:י״ח) אֱמֹר לַמֶּלֶךְ וְלַגְּבִירָה הַשְׁפִּילוּ שְׁבוּ וְאָמַר (משלי ו) שֵׁשׁ הִנָּה שָׂנֵא ה׳ וְאָמַר (שם) עֵינַיִם רָמוֹת וְגוֹ׳.

**יא** וְהַשִּׁשִּׁי כִּי מַעֲשֶׂה הַנִּכְנָע מְקֻבָּל אֵצֶל הָאֱלֹהִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה וְעַוֹנוֹ נִמְחָל מְהֵרָה כְּשֶׁהוּא שָׁב מִמֶּנּוּ כמ״ש (משלי כח) וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרֻחָם וְנֶאֱמַר (איוב כב) כִּי הִשְׁפִּילוּ וַתֹּאמֶר גֵּוָה וְשַׁח עֵינַיִם יוֹשִׁעַ.

**יב** וְאֵלֶּה עֲשָׂרֶת שָׁרְשֵׁי הַכְּנִיעָה יִתְבָּאֵר לְךָ מֵהֶם אָחִי שְׁאָר מַעֲלוֹת הַמִּדָּה הַחֲשׁוּבָה הַזֹּאת הָעֶלְיוֹנָה הָרָמָה אֲשֶׁר לֹא זְכַרְתִּין בַּשַּׁעַר הַזֶּה וּזְכֹר מָה שֶׁהַעִירוֹתִיךָ עָלָיו מֵהֶם וְשִׂימֶנּוּ נֶגֶד עֵינֶיךָ וַחֲשֹׁב בּוֹ תָּמִיד וְהִשְׁתַּדֵּל לְקָנוֹתוֹ וּפָקְדֵהוּ עִם נַפְשְׁךָ וּמִדּוֹתֶיךָ תָּדִיר וְהֶעָזֵר בֵּאלֹהִים עָלָיו וּשְׁאַל אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וּלְהַגִּיעַ לִרְצוֹנוֹ אוּלַי יַיְשִׁירְךָ לוֹ וְיָכִין לְךָ הַדֶּרֶךְ אֵלָיו כְּמוֹ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים הַחֲסִידִים אַחַר תְּפִלָּתָם אֱלֹהַי נְצֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדֹּם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה,

**יג** וְהִזָּהֵר מֵהִרָּהוּר לִבְּךָ וּפִתּוּיֵי הַיֵּצֶר לְךָ בְּמָה שֶׁיְּבִיאֲךָ אֵלָיו מֵהַגֵּבַהּ וְהַגַּאֲוָה וְהַגָּאוֹן וּבֶקֶשֶׁת הַשָּׂרָרָה וְהַגְּדֻלָּה וְהַמֶּמְשָׁלָה. וּכְבָר הִזְהִיר אָבִינִי הַדֶּרֶךְ הַשָּׁוֶה לָאָדָם בָּעוֹלָם בְּאָמְרוֹ (משלי ל) שְׁתַּיִם שָׁאַלְתִּי מֵאִתָּךְ וְגוֹ׳ שָׁוְא וּדְבַר כָּזָב הַרְחֵק מִמֶּנִּי וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) פֶּן אֶשְׂבַּע וְכִחַשְׁתִּי וְגוֹ׳ וּפֶן אִוָּרֵשׁ וְגָנַבְתִּי.

**יד** הָקִיצָה אָחִי וְאַל תִּתְעַלֵּם לְרַפֵּא מַדְוֶה הַגַּאֲוָה מִנַּפְשְׁךָ וּמִמִּדּוֹתֶיךָ בָּרְפוּאוֹת אֲשֶׁר הוֹרִיתִיךָ. וְאַל יִמְנָעֲךָ מִזֶּה מָה שֶׁתִּרְאֶה עָלָיו הֲמוֹן בְּנֵי אָדָם מֵהִתְעַלֵּם לְרַפֵּא נַפְשׁוֹתָם מִן הַמַּדְוֶה וְתֹאמַר יִמְצָאֵנִי מָה שֶׁיִּמְצָאֵם כִּי הָעִוֵּר כְּשֶׁיְּדַמְּנוּ לוֹ הַכֹּחָלִים הַמּוֹעִילִים שֶׁיּוּכַל לְהֵרָפֵא בָּהֶם כְּשֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בָּהֶם אֵין מִן הַזְּרִיזוּת שֶׁיִּתְאַחֵר מִזֶּה וְיֹאמַר יִמְצָאֵנִי מָה שֶׁיִּמְצָא חֲבֵרַי הָעִוְרִים וְאִלּוּ הָיָה אֶחָד מֵהֶם שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ אוֹמֵר הַמַּאֲמָר הַזֶּה הָיָה לוֹעֵג לְמַאֲמָרוֹ וּמְסַכֵּל עֲצָתוֹ.

**טו** וּכְפִי זֶה עַיֵּן לְנַפְשְׁךָ וְהִשְׁתַּדֵּל לָהּ בְּכָל כֹּחֲךָ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִמָּה שֶׁיּוֹעִילְךָ בעוה״ז ובעוה״ב פֶּן תָּמוּת מִבְּלִי הַשָּׂגַת מַאֲוַיֶּיךָ מִן הַמַּעֲלוֹת הַחֲמוּדוֹת אֲשֶׁר בִּיכָלְתְּךָ לְהַשִּׂיגָן כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (שם כא) תַּאֲוַת עָצֵל תְּמִיתֶנּוּ וְאָמַר (שם כד) עַל שְׂדֵה אִישׁ עָצֵל עָבַרְתִּי וְעַל כֶּרֶם אָדָם חָסַר לֵב וּשְׁאָר הָעִנְיָן,

**טז** וְהָאֱלֹהִים יוֹרֵנוּ וְאוֹתְךָ דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ בְּרַחֲמָיו וּבַחֲסָדָיו אָמֵן׃

נִשְׁלַם שַׁעַר הַשִּׁשִּׁי. בַּה׳ תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי׃

## שער שביעי - שער התשובה · הקדמה

**א בְּבֹאוּר אָבִינִי חִיּוּב הַתְּשׁוּבָה וּגְבוּלֶיהָ וְהַדְּבָרִים הַתְּלוּיִים בָּהּ. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר׃**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁקָּדַם מַאֲמָרֵנוּ בַּכְּנִיעָה וְהִיא שֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה וְהַתְחָלָתָהּ רָאִיתִי (ס״א מן הראוי לי) לְסָמְכָהּ לָהּ בְּאוּר גְּדֵרֶיהָ וְאָבִינִי הַשְׁלָמָתָהּ.

**ב** וְאוֹמַר תְּחִלָּה בְּחִיּוּב הַתְּשׁוּבָה וְהַצֹּרֶךְ אֵלֶיהָ שֶׁכְּבָר נִתְבָּרֵר לָנוּ מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל וּמִן הַכָּתוּב בַּתּוֹרָה כִּי הָאָדָם מְקֻצָּר מֵעֲשׂוֹת מָה שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ מֵחוֹבוֹת הַבּוֹרֵא.

**ג** מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל׃

ד מָה שֶּׁמָּצָאנוּ עַל הָאָדָם מֵהִתְחַלְּפוּת טְבָעָיו וְהֶבְדֵּל שָׂרְשֵׁי הַרְכָּבָתוֹ וְהִתְהַפְּכוּת מִדּוֹת נַפְשׁוֹ וְסִבּוֹת תְּנוּעָתוֹ וְהִתְחַיֵּב בָּזֶה הִתְחַלְּפוּת מַעֲשָׂיו כְּפִי הַחִלּוּף הַהוּא מֵהֶם הַנָּאֶה וְהַמְּגֻנֶּה וְהָעָוֶל וְהַצֶּדֶק וְהַטּוֹב וְהָרַע וְעַל זֶה יִצְטָרֵךְ לְקֶשֶׁר תּוֹרָה וּמָסֹרֶת הַנְּהָגָה.

ה אֲבָל מ״ש בַּתּוֹרָה בְּעִנְיַן הַזֶּה:

ו מֵהֶם מָה שֶּׁאָמַר הַכָּתוּב (בראשית ח׳:כ״א) כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו וְנֶאֱמַר (שם ו) וְכָל יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל הַיּוֹם וְנֶאֱמַר (איוב יא) וְעַיִר פֶּרֶא אָדָם יִוָּלֵד וְנֶאֱמַר (שם כה) הֵן עַד יָרֵחַ וְלֹא יַאֲהִיל וְנֶאֱמַר (שם) כִּי אֱנוֹשׁ רִמָּה וְנֶאֱמַר (שם) וּמַה יִּזְכֶּה יְלוּד אִשָּׁה.

ז וְכֵיוָן שֶׁהִתְבָּרֵר אֶפְנֵי הַקְצִוּר בְּמַעֲשֵׂי הָאָדָם הָיָה מֵחְנוּת הַבּוֹרֵא אוֹתוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ יְכֹלֶת לְתַקֵּן טָעוּתוֹ וּלְהָשִׁיב אֲבֵדַת עֲבוֹדָתוֹ בַּתְּשׁוּבָה וְהֵעִיר אוֹתוֹ עָלֶיהָ בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ עָלָיו וְאָחַר כָּךְ נִחַץ דְּבָרָהּ וְהִבְטִיחַ בָּהּ עַל יְדֵי עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים וְהִרְחִיב אֲמַתְלָאוֹתֵינוּ בִּנְטוֹתֵנוּ מִדַּרְכּוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְיִעַד אוֹתָנוּ לְקַבֵּל אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ וְלִרְצוֹת בָּנוּ מְהֵרָה וְאִם אָרַךְ הַמְרוֹתֵנוּ אֶת דְּבָרוֹ וַהֲפָרָתֵנוּ אֶת בְּרִיתוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאֵר (יחזקאל לג) בְּפָרָשַׁת וּבְשׁוּב רָשָׁע מֵרִשְׁעָתוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וְגוֹ׳.

ח וּלְפִי שֶׁהָיוּ הַצַּדִּיקִים שְׁנֵי מִינִים הָאֶחָד הַנִּצָּלִים מִן הַחֵטְא וְהָעָוֶל וְהַשֵּׁנִי הַשָּׁבִים מִן הַחֵטְא וְהָיָה רֹב הֲמוֹן הַצַּדִּיקִים בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה הִתְחִיל הַמְּשׁוֹרֵר וְאָמַר (תהלים לב) אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה ואח״כ זָכַר הַפַּת הַשֵּׁנִית הַנִּצָּלֶת מִן הַחֵטְא.

ט וְאִם הִיא קוֹדֶמֶת בְּמַעֲלָה מִפְּנֵי שֶׁכָּל שֶׁב כְּבָר הָיָה צַדִּיק קֹדֶם שֶׁיֶּחֱטָא וְאֵין כָּל צַדִּיק שָׁב וְאָמַר עֲלֵיהֶם (שם) אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב ה׳ לוֹ עָוֹן וְגוֹ׳, וְזָכַר הַפַּת הַזֹּאת בָּאַחֲרוֹנָה מִפְּנֵי מְעוּט מְצִיאָתָהּ בְּכָל דּוֹר כמ״ש (שם קל) אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד וְאָמַר (קהלת ז) כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ וְגוֹ׳ וְנֶאֱמַר (מלכים א ח׳:מ״ו) כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא יֶחֱטָא,

י וּבְעֲבוּר זֶה קָבְעוּ רַבּוֹתֵינוּ בִּפְתִיחַת תְּפִלָּתֵנוּ עִנְיַן הַתְּשׁוּבָה וְהַסְּלִיחָה בְּהָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה וְהַמְּרֻבֶּה לְסִלֹּחַ.

יא וְרָאוּי לָנוּ עַתָּה לְבָאֵר מִדִּבְרֵי הַתְּשׁוּבָה עֲשָׂרָה עִנְיָנִים.

יב הָרִאשׁוֹן מָה הִיא הַתְּשׁוּבָה.

יג וְהַשֵּׁנִי לְכַמָּה חֲלָקִים תֵּחָלֵק.

יד וְהַשְּׁלִישִׁי בַּמֶּה תִּהְיֶה הַתְּשׁוּבָה מִן הָאָדָם.

טו וְהָרְבִיעִי בְּבֵאוּר גְּדֶרֶיהָ.

טז וְהַחֲמִישִׁי בִּתְנָאֵי כָּל אֶחָד מֵהֶם.

יז וְהַשִּׁשִּׁי אֵיךְ אֶפְנֵי הַהֶעָרָה לְאָדָם עַל הַתְּשׁוּבָה.

יח וְהַשְּׁבִיעִי בְּבֵאוּר מַפְסִידֵי הַתְּשׁוּבָה.

יט וְהַשְּׁמִינִי הֵישְׁתַּוּוֹת בַּעַל הַתְּשׁוּבָה עִם הַצַּדִּיק הַנִּצָּל מִן הַחֵטְא אִם לֹא.

כ וְהַתְּשִׁיעִי אִם יִתָּכֵן לַחוֹטֵא לָשׁוּב מִכָּל חֵטְא אִם לֹא.

כא וְהָעֲשִׂירִי מָה אֶפְנֵי הַתַּחְבּוּלָה לְמִי שֶׁהַתְּשׁוּבָה מֻחְטָאִיו קָשָׁה עָלָיו.

כב וּבָזֶה נִשְׁלָמִים כָּל אֶפְנֵי הַתְּשׁוּבָה וְחִיּוּבֶיהָ אֲשֶׁר בָּהֶם נִקְוֶה מְחִילַת עֲוֹנֹתֵינוּ בעזה״י:

## שער שביעי - שער התשובה · פרק א

א וְאוֹמַר בְּבֵאוּר מַהוּת הַתְּשׁוּבָה שֶׁטַּעַם הַתְּשׁוּבָה הוּא הַתְקָנַת הָאָדָם לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אַחַר יְצִיאָתוֹ מִמֶּנָּה וְחֶטְאוֹ בָּהּ וְהַשָּׁבַת מָה שֶּׁאָבַד מִמֶּנָּה, אִם בַּעֲבוֹר

ב סִכְלוּתוֹ בֵּאלֹהִים וּבְעִנְיְנֵי עֲבוֹדָתוֹ.

ג אוֹ שֶׁגָּבַר יִצְרוֹ עַל שִׂכְלוֹ.

ד אוֹ לְהִתְעַלְּמוּתוֹ מִמָּה שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ לֵאלֹהִים.

ה אוֹ בַּעֲבוּר הִתְחַבְּרוּתוֹ לַחֲבֵרִים רָעִים פְּתוּהִו וְחָטָא בַּעֲבוּרָם.

ו וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי א) בְּנִי אִם יְפַתּוּךָ חַטָּאִים אַל תֹּאבֶא וְאָמַר (שם כד) יָרֵא אֶת ה׳ בְּנִי וָמֶלֶךְ עִם שׁוֹנִים אַל תִּתְעָרָב.

ז וְהֵיצִיאָה מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא עַל שְׁנֵי דְּרָכִים, אִם בַּעֲזִיבַת מָה שֶׁצִּוָּה הַבּוֹרֵא לַעֲשׂוֹתוֹ וְהִתְעַלְּמוּתוֹ מִמֶּנּוּ אוֹ בַּעֲשׂוֹת מָה שֶׁהִזְהִיר מֵעֲשׂוֹתוֹ וְכֵן בּוֹ לְהַמְרוֹת אֶת בּוֹרְאוֹ,

ח וְאִם תִּהְיֶה יְצִיאָתוֹ מִן הָעֲבוֹדָה בַּעֲזִיבַת מָה שֶׁצִּוָּה הַבּוֹרֵא לַעֲשׂוֹתוֹ בְּלֵבָב אֹפֶן תְּשׁוּבָתוֹ מִקְצוּרוֹ יִהְיֶה בְּהִשְׁתַּדְּלוֹ בַּמַּעֲשֶׂה הַנָּכוֹן וְהִדָּבְקוֹ בְּגִדְרֵי הַתְּשׁוּבָה אֲשֶׁר אֲנִי עָתִיד לְבָאֲרָם בָּזֶה הַשַּׁעַר,

ט וְאִם הָיְתָה בְּמָה שֶׁהִזְהִיר הַבּוֹרֵא מֵעֲשׂוֹתוֹ אֹפֶן הַשָּׁגַת קְצוּרוֹ יִהְיֶה בְּהִשָּׁמְרוֹ מֵחָזֹר אֶל כָּל מִין הַמַּעֲשֶׂה הַהוּא וְשֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת הֶפְכּוֹ עִם הִדָּבְקוֹ בְּגִדְרֵי הַתְּשׁוּבָה וּתְנָאֶיהָ אֲשֶׁר אֲנִי עָתִיד לְבָאֲרָם בַּשַּׁעַר הַזֶּה בְּעֶזְרַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ.

י וְהַדִּמְיוֹן בָּזֶה בָּעִנְיָנִים הַטְּבָעִים בְּאָדָם שֶׁחָלָה גּוּפוֹ מֵחֲמַת הַמָּזוֹן אִם מִפְּנֵי שֶׁנִּמְנַע מֵאֲכֹל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַתְמָדַת בְּרִיאוּתוֹ אוֹ מִפְּנֵי שֶׁאָכַל מָה שֶׁהִזִּיקוֹ וְהִפְסִיד בְּרִיאוּתוֹ.

יא וּכְשֶׁיִּהְיֶה חָלְיוֹ מִמְּעוּט הַמָּזוֹן אֲשֶׁר הִתְמִיד בּוֹ בְּרִיאוּתוֹ אֹפֶן חֲזָרָתוֹ אֶל הַנְּכוֹנָה יִהְיֶה בְּהַרְבּוֹתוֹ מִמִּינֵי הַמְּזוֹנוֹת הָרְאוּיִים לְטִבְעוֹ עַד שֶׁיָּשׁוּב אֶל הַגְּבוּל הַשָּׁוֶה וּכְשֶׁיִּחְזֹר אֶל עִנְיָנוֹ הָרִאשׁוֹן הַטִּבְעִי יִנָּהֵג בִּמְזוֹנוֹ הַמִּנְהָג הַשָּׁוֶה.

יב וְאִם יִהְיֶה חָלְיוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִתְנַהֵג בְּמָה שֶׁהִזִּיקוֹ מֵהַמָּזוֹן אֹפֶן בְּרִיאוּתוֹ יִהְיֶה בְּהִשָּׁמְרוֹ מִן הַמָּזוֹן הַהוּא וְהַדּוֹמֶה לוֹ וּלְהִתְנַהֵג בְּמָה שֶׁהוּא הֶפֶךְ מִזּוּגוֹ וְטִבְעוֹ עַד שֶׁיָּשׁוּב אֶל הָעִנְיָן הַשָּׁוֶה וְכַאֲשֶׁר יַבְרִיא גּוּפוֹ וְיַעֲמֹד עַל הַגְּבוּל הַשָּׁוֶה לוֹ יֹאכַל מִן הַמַּאֲכָלִים הַשָּׁוִים בֵּין שְׁנֵי הַמַּאֲכָלִים וְהָאֶמְצָעִיִּים בֵּין שְׁנֵי הַמִּזָּגִים וּכְבָר דִּמָּה הַכָּתוּב הָעֲוֹנוֹת בַּמַּאֲכָל הָרַע כמ״ש (ירמיהו ל״א:ל׳) כִּי אִם אִישׁ בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת כָּל הָאָדָם הָאֹכֵל הַבֹּסֶר תִּקְהֶינָה שִׁנָּיו׃

## שער שביעי - שער התשובה · פרק ב

א אֲבָל חֶלְקֵי הַתְּשׁוּבָה הֵם שְׁלֹשָׁה.

ב אֶחָד מֵהֶם הַשָּׁב מֵחַמַת שֶׁלֹּא מָצָא דֶּרֶךְ לַעֲבֵרָה וּכְשֶׁהוּא מוֹצֵא גּוֹבֶר יִצְרוֹ עַל שִׂכְלוֹ וְלֹא יִמָּנַע מִמֶּנָּה וְכַאֲשֶׁר יַשְׁלִים עֲשׂוֹתָהּ יִרְאֶה גְּנוּת מַעֲשֶׂהוּ וְיִתְחָרֵט עַל מָה שֶׁעָבַר בָּהּ וְזֶה שָׁב בְּפִיהוּ לֹא בְּלִבּוֹ וּבִלְשׁוֹנוֹ לֹא בְּמַעֲשֵׂהוּ וְהוּא חַיָּב בְּעֹנֶשׁ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּבוֹ נֶאֱמַר (שם ז) הֲגָנֹב רָצֹחַ וְנָאֹף וְהִשָּׁבֵעַ לַשֶּׁקֶר וְגוֹ׳ הַמְעָרַת פָּרִיצִים וְגוֹ׳.

ג וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הַשָּׁב בְּלִבּוֹ וּבְאֵבָרָיו וְעוֹמֵד בְּשִׂכְלוֹ כְּנֶגֶד יִצְרוֹ וּמִתְנַהֵג לְהַכְרִיחַ נַפְשׁוֹ וּלְהִלָּחֵם עִם תַּאֲוֹתֶיהָ עַד שֶׁיְּנַצְּחֶנָּה וְיִמְנָעֶנָּה מִמָּה שֶׁיִּשְׁנָאֵהוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֶלָּא שֶׁנַּפְשׁוֹ רוֹצָה לְהַטּוֹתוֹ תָּמִיד אֶל הֶפֶךְ עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְשׁוֹאֶפֶת אֶל הָעֲבֵרָה וְהוּא מִשְׁתַּדֵּל לַחְסֹם אוֹתָהּ וּפַעַם תְּנַצְּחֶנּוּ וּפַעַם יְנַצְּחֶנָּה וְזֶה אֵינוֹ שָׁלֵם בְּדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה שֶׁמְּחַיֶּבֶת לוֹ הַכָּפָּרָה עַד שֶׁיָּסוּר מִן הָעֲבֵרוֹת לְגַמְרֵי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כ ז) לָכֵן בְּזֹאת יְכֻפַּר עֲוֹן יַעֲקֹב וְזֶה כָּל פְּרִי הָסֵר חַטָּאתוֹ וְגוֹ׳.

ד וְהַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי אָדָם שֶׁהִתְנַהֵג בְּכָל תְּנָאֵי הַתְּשׁוּבָה וְהִגְבִּיר שִׂכְלוֹ עַל תַּאֲוָתוֹ וְהִתְמִיד לַחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ וְיֵרֵא אֶת בּוֹרְאוֹ וּבוֹשׁ מִמֶּנּוּ וְהֵשִׁיב אֶל לִבּוֹ גְּדֶל חֶטְאוֹ וַעֲוֹנוֹ וְהִכִּיר גְּדֻלַּת מִי שֶׁהִמְרָה אוֹתוֹ וְעָבַר עַל דְּבָרוֹ וְהִצִּיב עֲוֹנֹתָיו לְנֶגֶד עֵינָיו וּלְנִכְחוֹ תָּמִיד מִתְחָרֵט עֲלֵיהֶם וּמְבַקֵּשׁ הַמְּחִילָה בָּהֶם כָּל יְמֵי חַיָּיו עַד בּוֹא קִצּוֹ וְזֶה רָאוּי אֵצֶל הַבּוֹרֵא לְהִנָּצֵל׃

## שער שביעי - שער התשובה · פרק ג

א אֲבָל בַּמָּה תִּהְיֶה הַתְּשׁוּבָה מֵהָאָדָם אוֹמַר בָּזֶה כִּי תִּתָּכֵן לוֹ אַחַר הַקְדָּמַת יְדִיעָתוֹ בְּשִׁבְעָה דְּבָרִים.

ב הָרִאשׁוֹן שֶׁיֵּדַע גְּנוּת מַעֲשֵׂהוּ יְדִיעָה בְּרוּרָה כִּי אִם לֹא יִתְבָּרֵר לוֹ זֶה וְיִהְיֶה מִסְתַּפֵּק אוֹ שׁוֹגֵג בְּלִתִּי מֵזִיד לֹא תִּתָּכֵן הַחֲרָטָה מִמֶּנּוּ עָלָיו וּבַקָּשַׁת הַמְּחִילָה בּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים נא) כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד.

ג וְהַשֵּׁנִי שֶׁיֵּדַע בְּחִיּוּב רַע מַעֲשֵׂהוּ וּגְנוּתוֹ כִּי אִם לֹא יִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ כִּי מַעֲשֵׂהוּ רַע וּמִפְּעָלוֹ אֵינוֹ טוֹב לֹא יִתְחָרֵט עָלָיו וְלֹא יְקַבֵּל תְּנָאֵי הַתְּשׁוּבָה מִמֶּנּוּ וְדִינוֹ בּוֹ כְּדִין הַשּׁוֹגֵג וַאֲמַתְלָאָתוֹ רְחָבָה כמ״ש (שם יט) שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין וְגוֹ׳.

ד וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁיֵּדַע בְּחִיּוּב הַגְּמוּל עַל מַעֲשֵׂהוּ כִּי אִם לֹא יֵדַע זֶה אֵין צֹרֶךְ מְבִיאוֹ אֶל הַחֲרָטָה עָלָיו וּכְשֶׁיִּתְבָּרֵר אֶצְלוֹ כִּי הוּא עָנוּשׁ עָלָיו יִתְחָרֵט אַחַר כָּךְ וִיבַקֵּשׁ הַמְּחִילָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כִּי אַחֲרֵי שׁוּבִי נִחַמְתִּי וְגוֹ׳ וְאָמַר (תהלים קיט) סָמַר מִפַּחְדְּךָ בְשָׂרִי וְגוֹ׳.

ה וְהָרְבִיעִי שֶׁיֵּדַע שֶׁהוּא שָׁמוּר עָלָיו וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר עֲוֹנוֹתָיו וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו הֶעְלֵם וְלֹא שִׁכְחָה וְלֹא הַנָּחָה כמ״ש (דברים לב) הֲלֹא הוּא כָּמַס עִמָּדִי חָתוּם בְּאוֹצְרֹתָי וְאָמַר (איוב לז) בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוֹם וְגוֹ׳, כִּי אִם יַחְשֹׁב כִּי הוּא מַפְקָר וְאֵינֶנּוּ שָׁמוּר עָלָיו לֹא יִתְחָרֵט וְלֹא יְבַקֵּשׁ הַמְּחִילָה בּוֹ מִפְּנֵי אִחוּר עָנְשׁוֹ עָלָיו כמ״ש (קהלת ח) אֲשֶׁר אֵין נַעֲשָׂה פִּתְגָם מַעֲשֵׂה הָרָעָה מְהֵרָה עַל כֵּן מָלֵא לֵב בְּנֵי הָאָדָם בָּהֶם לַעֲשׂוֹת רָע.

ו וְהַחֲמִישִׁי שֶׁיֵּדַע אֱמֶת כִּי הַתְּשׁוּבָה אֹפֶן רְפוּאַת מַדְוֵהוּ וְהַדֶּרֶךְ אֶל הָאֲרוּכָה מֵרֹעַ מַעֲשֵׂהוּ וּגְנוּת מִפְעָלוֹ וְשֶׁבָּהּ יְתַקֵּן טָעוּתוֹ וְיָשִׁיב אֲבֵדָתוֹ כִּי אִם לֹא יִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ זֶה יִתְיָאֵשׁ מִכַּפָּרַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּמֵרַחֲמָיו וְלֹא יְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַמְּחִילָה עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ מֵרֹעַ מִפְעָלוֹ כמ״ש (יחזקאל לג) אֲמַרְתֶּם לֵאמֹר כִּי פְשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ עָלֵינוּ וּבָם אֲנַחְנוּ נְמַקִּים וְאֵיךְ נִחְיֶה, וְהָיְתָה הַתְּשׁוּבָה עַל זֶה מֻהַבּוֹרֵא עַל יְדֵי נְבִיאוֹ חַי אֲנִי נְאֻם ה׳ אֱלֹהִים אִם אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע וְגוֹ׳.

ז וְהַשִּׁשִּׁי שֶׁיַּחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ בְּמָה שֶׁקָּדַם לַבּוֹרֵא עָלָיו מִן הַטּוֹבוֹת וּמָה שֶׁקָּדַם לוֹ מֵהַמְרוֹתוֹ תְּמוּרַת הַהוֹדָאָה עֲלֵיהֶן וְשֶׁיִּשְׁקֹל עָנְשֵׁי הָעֲבֵרָה עִם עֲרֵבוּתָהּ וַעֲרֵבוּת גְּמוּל הַצְּדָקָה עִם צַעֲרָהּ בעוה״ז ובעוה״ב כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל הֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסְדָּהּ.

ח וְהַשְּׁבִיעִי חֹזֶק סִבְלוֹ לְהָמָּנַע מִן הָרַע אֲשֶׁר הִרְגִּיל בּוֹ וְהַסְכָּמָתוֹ לָסוּר מִמֶּנּוּ בְּלִבּוֹ וּבְמַצְפּוּנוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יואל ב) וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם.

ט וּבְהִתְקַדֵּם בְּרוּר אֵלּוּ הַשִּׁבְעָה דְּבָרִים בְּדַעַת הַחוֹטֵא תִּתָּכֵן מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה מֵעֲוֹנָתָיו׃

## שער שביעי - שער התשובה · פרק ד

א אֲבָל גִּדְרֵי הַתְּשׁוּבָה הֵם אַרְבָּעָה.

ב הָרִאשׁוֹן הַחֲרָטָה עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ מִן הָעֲוֹנוֹת.

ג וְהַשֵּׁנִי שֶׁיַּעַזְבֵם וְיָסוּר מֵהֶם.

ד וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּתְוַדֶּה בָּהֶם וִיבַקֵּשׁ הַמְּחִילָה עֲלֵיהֶם.

ה וְהָרְבִיעִי שֶׁיְּקַבֵּל עַל נַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב לַעֲשׂוֹתָם בְּלִבּוֹ וּבְמַצְפּוּנוֹ.

ו וְהַחֲרָטָה אוֹת עַל גְּנוּת מַעֲשֵׂהוּ בְּעֵינָיו כמ״ש (שם) מִי יוֹדֵעַ יָשׁוּב וְנִחָם וְהִשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה, וְאָמַר בְּמִי שֶׁהִתְמִיד עַל חֲטָאָיו (ירמיה ח) אֵין אִישׁ נִחָם עַל רָעָתוֹ וַאֲנַחְנוּ רוֹאִים כָּזֶה בֵּין בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁמַּרְאֶה הַחוֹטֵא לַחֲבֵרוֹ הַחֲרָטָה עַל מָה שֶׁחָטָא לוֹ הוּא הַסִּבָּה הַחֲזָקָה לִמְחֹל לוֹ.

ז וְהָעֲזִיבָה אוֹת עַל בְּרוּר אֱמוּנָתוֹ בַּגְּמוּל וּבָעָנֶשׁ כמ״ש (ישעיהו נ״ה:ז׳) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְגוֹ׳, וְאָמַר בְּמִי שֶׁהִתְמִיד עַל חֲטָאָיו (שם מ) בַּעֲוֹן בִּצְעוֹ קָצַפְתִּי וְאַכֵּהוּ וְגוֹ׳. וּכְמוֹ זֶה נִרְאֶה בֵּין בְּנֵי אָדָם כִּי כַּאֲשֶׁר יִמָּנַע הַמֻּרַע לַחֲבֵרוֹ מֵהֲרַע אֵלָיו אַחַר הַחֲרָטָה אָז יִהְיֶה רָאוּי לִמְחֹל לוֹ וְלַעֲבֹר עַל פִּשְׁעוֹ.

ח וּבַקֶּשֶׁת הַמְּחִילָה אוֹת עַל כְּנִיעָתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְהִתְוַדּוֹתוֹ בַּעֲוֹנוֹ סִבַּת הַמְּחִילָה לוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרֻחָם וְאָמַר בְּהֶפֶךְ זֶה (ירמיה ב) הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אָמְרֵךְ לֹא חָטָאתִי וְאָמַר (משלי כח) מְכַסֶּה פְשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ, וְכָזֶה נִרְאֶה בֵּין בְּנֵי אָדָם כִּי הַחוֹטֵא לַחֲבֵרוֹ כְּשֶׁיְּכַוֵּן לוֹ וְיוֹדֶה שֶׁחָטָא לוֹ וְהֵרַע אֵלָיו וּבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ הַמְּחִילָה וְהִכִּיר חֲבֵרוֹ מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא מִתְחָרֵט עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ מִן הַחֵטְא לֹא יִתְעַכֵּב מִלִּמְחֹל לוֹ וּמֵעֲבֹר עַל פִּשְׁעוֹ וְיָסִיר מָה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ בְּלִבּוֹ מִן הַנְּטִירָה.

ט אֲבָל הַקַּבָּלָה שֶׁלֹּא יִשְׁנֶה אוֹת עַל יְדִיעָתוֹ בְּרֹעַ מַעֲשֵׂהוּ וְגֹדֶל חֶטְאוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לד) אִם עָוֶל פָּעַלְתִּי לֹא אֹסִיף וְנֶאֱמַר (הושע יד) אַשּׁוּר לֹא יוֹשִׁיעֵנוּ וְגוֹ׳ וְנֶאֱמַר בְּהֶפְכּוֹ (ירמיה יג) הֲיַהֲפֹךְ כּוּשִׁי עוֹרוֹ וְנָמֵר חַבַּרְבֻּרֹתָיו וְגוֹ׳. וּכְמוֹ זֶה נִרְאֶה בֵּין בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁיְּקַבֵּל הַחוֹטֵא לַחֲבֵרוֹ עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁנֶה לְהָרַע לוֹ וְיִרָאֶה הַחֲרָטָה וְהָעֲזִיבָה וְיִתְוַדֶּה יִהְיֶה זֶה גְּמַר סִבּוֹת הַמְּחִילָה לוֹ וְהָסֵר הָאַשְׁמָה מִמֶּנּוּ וּדְחוּת הָעִנְּשׁ מֵעָלָיו.

י וּכְשֶׁיִּתְקַבְּצוּ בַּשָּׁב אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה גְּדָרִים בִּתְנָאֵיהֶם אֲשֶׁר אָנוּ עֲתִידִים לְבָאֲרָם יְכַפֵּר לוֹ הַבּוֹרֵא עֲוֹנוֹ וְיַעֲבִיר עַל פִּשְׁעוֹ, וְאִם יִהְיֶה הֶעָוֹן מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות כ) לֹא יְנַקֶּה כְּשִׁבּוּעַת שָׁוְא וְאֵשֶׁת אִישׁ מֵקֵל הַבּוֹרֵא עָנְשׁוֹ בעוה״ז וּמֵטִיב לוֹ בעוה״ב וְיִכָּנֵס בְּכַת הַצַּדִּיקִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נט) וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל

וּלְשָׁבֵי פֶּשַׁע בְּיַעֲקֹב וגו׳ וְאָמַר (ירמיה ד) אִם תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל נְאֻם ה׳ אֵלַי תָּשׁוּב וְאָמַר (שם טו) אִם תָּשׁוּב וַאֲשִׁיבְךָ לְפָנַי תַּעֲמֹד׃

## שער שביעי - שער התשובה · פרק ה

**א** אֲבָל תְּנָאֵי גְּדָרֵי הַתְּשׁוּבָה רַבִּים מְאֹד אַךְ אֶזְכֹּר מֵהֶם עֶשְׂרִים תְּנָאִים וּנְבָאֵר בְּכָל גֶּדֶר מִגְּדְרֵי הַתְּשׁוּבָה חֲמִשָּׁה תְּנָאִים וּבָהֶם יִהְיֶה כָּל גֶּדֶר מִגְּדָרֶיהָ הָאֲרָבָעָה שָׁלֵם.

**ב** מֵהֶם תְּנָאֵי הַחֲרָטָה חֲמִשָּׁה.

**ג** הָרִאשׁוֹן הַיִּרְאָה מִמְּהִירוּת עֹנֶשׁ הַבּוֹרֵא לַחוֹטֵא עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ מִן הָעֲוֹנוֹת וְתֶחֱזַק בַּעֲבוּר זֶה חֲרָטָתוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יג) תְּנוּ לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם כָּבוֹד בְּטֶרֶם יַחְשִׁךְ וגו׳.

**ד** וְהַשֵּׁנִי שְׁבִירַת לִבּוֹ וְהִכָּנְעוֹ לֵאלֹהִים עַל מָה שֶׁהָיָה מִמֶּנּוּ מִן הַחֵטְא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ד״ה ב ז) וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם.

**ה** וְהַשְּׁלִישִׁי לְשַׁנּוֹת מַלְבּוּשָׁיו וְתַכְשִׁיטָיו לְהַרְאוֹת סִימָנֵי הַחֲרָטָה בִּדְבָרָיו וּבְמַאֲכָלָיו וּבְכָל תְּנוּעוֹתָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ד) עַל זֹאת חִגְרוּ שַׂקִּים וגו׳ וְאָמַר (יונה ג׳:ח׳) וְיִתְכַּסּוּ שַׂקִּים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה.

**ו** וְהָרְבִיעִי הַבְּכִי וְהַצְּעָקָה וְהָאֵבֶל מִתְחָרֵט עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ מִן הַחֵטְא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט) פַּלְגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ תוֹרָתֶךָ וְאָמַר (יואל ב) בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ יִבְכּוּ הַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי ה׳.

**ז** וְהַחֲמִישִׁי שֶׁיּוֹכִיחַ נַפְשׁוֹ וְיַכְלִימֶנָּה בְּמַצְפּוּנוֹ עַל מָה שֶׁהָיָה מִקְצוּרוֹ בְּחוֹבַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם.

**ח** וּתְנָאֵי הָעֲזִיבָה גַּם כֵּן חֲמִשָּׁה.

**ט** אֶחָד מֵהֶם עֲזִיבַת כָּל מָה שֶׁהִזְהִיר הַבּוֹרֵא מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ה) שִׂנְאוּ רָע וְאֶהֱבוּ טוֹב וְאָמַר (ישעיהו נ״ו:ב׳) וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע וְאָמַר (שם נה) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וגו׳.

**י** וְהַשֵּׁנִי עֲזִיבַת הַמַּתָּר הַמֵּבִיא לִידֵי אִסּוּר כַּדְּבָרִים הַמְסֻפָּקִים אִם מֻתָּרִים הֵם אוֹ אֲסוּרִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל קְצָת הַחֲסִידִים שֶׁהָיוּ פּוֹרְשִׁים מִשִּׁבְעִים שְׁעָרִים מִשַּׁעֲרֵי הַמֻּתָּר מִיִּרְאָתָם שֶׁעַר אֶחָד מִשַּׁעֲרֵי הָאָסוּר וּכְמוֹ הַסְּיָגִים שֶׁצִּוּוּ עֲלֵיהֶם רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל וְאָמְרוּ וַעֲשׂוּ סְיָג לַתּוֹרָה.

**יא** וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁתִּהְיֶה עֲזִיבָתוֹ הָעֲבֵרוֹת אַחַר יְכָלְתּוֹ עֲלֵיהֶם וְהִזְדַּמְּנוּתָן לוֹ לֹא יִמְנַע מֵעֲשׂוֹתָם כִּי אִם מִיִּרְאַת עֹנֶשׁ הַבּוֹרֵא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט) סָמַר מִפַּחְדְּךָ בְּשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יָרֵאתִי.

**יב** וְהָרְבִיעִי שֶׁתִּהְיֶה עֲזִיבָתוֹ הָעֲבֵרוֹת מִבָּשְׁתּוֹ מִן הַבּוֹרֵא לֹא מִיִּרְאַת בְּנֵי אָדָם וְלֹא לְתִקָּוָתוֹ אוֹתָם וְלֹא לְבָשְׁתּוֹ מֵהֶם וְלֹא יִהְיֶה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיהו כ״ט:י״ג) וַתְּהִי יִרְאָתָם אֹתִי מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה וְאָמַר (מלכים ב יב) וַיַּעַשׂ יְהוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה׳ כָּל יָמָיו אֲשֶׁר הוֹרָהוּ יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן.

**יג** וְהַחֲמִישִׁי שֶׁיַּעֲזֹב עֲשׂוֹת הָרַע עֲזִיבַת הַיֵּאוּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יִתֵּן אֶל לִבּוֹ לִשְׁנוֹת אֶלָּיו וְיֹאמַר בְּלִבּוֹ וּבִלְשׁוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָסִיד (איוב לד) אִם עָוֶל פָּעַלְתִּי לֹא אֹסִיף.

**יד** אֲבָל תְּנָאֵי בַּקָּשַׁת הַמְּחִילָה כְּמוֹ כֵן חֲמִשָּׁה.

**טו** אֶחָד מֵהֶם הִתְוַדּוֹתוֹ בַּעֲוֹנֹתָיו וְשִׁיְרְבּוּ בְּעֵינָיו וּבְלִבּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו נ״ט:י״ב) כִּי רַבּוּ פְשָׁעֵינוּ נֶגְדֶּךָ.

**טז** וְהַשֵּׁנִי שֶׁיִּזְכֹּר אוֹתָם תָּמִיד וְישִׂימֵם לְנֶגְדּוֹ וְנֹכַח פָּנָיו כמ״ש (תהלים נא) כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד.

**יז** וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּתְעַנֶּה בַּיּוֹם וְיִתְפַּלֵּל בַּלַּיְלָה עֵת שֶׁלִּבּוֹ פָּנוּי וְאֵין לוֹ טִרְדָּה בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם כמ״ש (איכה ב) קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה. וַאֲנִי עָתִיד לְבָאֵר מַעֲלַת תְּפִלַּת הַלַּיְלָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

**יח** וְהָרְבִיעִי שֶׁיִּתְחַנֵּן אֶל הָאֱלֹהִים וְיַעֲטֹף אֵלָיו תָּמִיד לְכַפֵּר עֲוֹנֹתָיו וְלִמְחֹל לוֹ וּלְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ כמ״ש (תהלים לב) חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי וגו׳ וְאָמַר (שם) עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא.

יט וְהַחֲמִישִׁי שֶׁיִּטְרַח וְיִשְׁתַּדֵּל לְהַזְהִיר בְּנֵי אָדָם מִכְּמוֹת עֲבֵרוֹתָיו וּלְיָרְאָם מֵעָנְשָׁן וּלְהַזְכִּירָם בִּתְשׁוּבָה מֵהֶן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יונה ג) מִי יוֹדֵעַ יָשׁוּב וְנִחַם הָאֱלֹהִים וְנֶאֱמַר (תהלים נא) אֲלַמְּדָה פּוֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ.

כ וּתְנַאי הַקַּבָּלָה שֶׁלֹּא יִשְׁנֶה לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁהִזְהִיר מִמֶּנּוּ הַבּוֹרֵא חֲמִשָּׁה כְּמוֹ כֵן.

כא אֶחָד מֵהֶם שֶׁיִּשְׁקֹל עֲרֵבוּת מְהִירָה וְכוֹלָה מְעֹרָבֶבֶת בַּעֲרֵבוּת מִתְאַחֶרֶת קַיֶּמֶת מַתְמֶדֶת זֶה מִבְּלִי קְדִרוּת וְעַרְבּוּב וְשֶׁיִּשְׁקֹל צַעַר מַהֵר כָּלֶה אֵין לוֹ קַיָּמָא בְּצַעַר מִתְאַחֵר מַתְמִיד אֵין לוֹ הֶפְסֵק.

כב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב עַל הָעֲרֵבוּת (ישעיהו ס״ו:כ״ד) וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם וְאָמַר עַל הַצַּעַר (שם) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים וְגוֹ׳ וְאָמַר (מלאכי ג) כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְהָיוּ כָל זֵדִים וְכָל עֹשֵׂה רִשְׁעָה וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וְגוֹ׳. וְכַאֲשֶׁר יִתֵּן הַחוֹטֵא אֶל לִבּוֹ הַדָּבָר הַזֶּה רָאוּי לוֹ לְקַבֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא יִשְׁנֶה אֶל חֶטְאוֹ.

כג וְהַשֵּׁנִי שֶׁיִּתֵּן אֶל לִבּוֹ בּוֹא יוֹם הַמִּיתָה וּבוֹרְאוֹ קָצוּף עָלָיו עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ מִן הַקְּצוּר בְּחוֹבוֹתָיו כמ״ש (שם) וּמִי מְכַלְכֵּל אֶת יוֹם בּוֹאוֹ. וְכַאֲשֶׁר יָשִׁיב זֶה אֶל לִבּוֹ חַיָּב לִירֹא מֵעָנְשׁוֹ וּלְהַסְכִּים עִם נַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁנֶה אֶל מָה שֶׁיִּקְצֹף אֲדוֹנָיו עָלָיו.

כד וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּתֵּן אֶל לִבּוֹ הַיָּמִים אֲשֶׁר נָטָה בָּהֶם מֵאַחֲרֵי אֱלֹהָיו וְלֹא הִשְׁגִּיחַ לַעֲבוֹדָתוֹ עִם הַתְמָדַת טוֹבוֹתָיו עָלָיו בָּהֶם כמ״ש (ירמיהו ב׳:כ׳) כִּי מֵעוֹלָם שָׁבַרְתִּי עֻלֵּךְ נִתַּקְתִּי מוֹסְרֹתַיִךְ וַתֹּאמְרִי לֹא אֶעֱבוֹר וּפְרוֹשׁ לֹא אֶעֱבֹר לֹא אֲקַבֵּל עֲבוֹדָתְךָ וְלֹא אָבוֹא בִּבְרִיתְךָ כְּאִלּוּ אָמַר לֹא אֶעֱבֹר בִּבְרִיתְךָ מֵעִנְיַן (דברים כט) לְעָבְרְךָ בִּבְרִית ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

כה וְהָרְבִיעִי שֶׁיָּשִׁיב הַגְּזֵלוֹת וְיִמָּנַע מִן הָעֲבֵרוֹת וְיֵרָךְ מֵהַזָּקַת כָּל הַבְּרוּאִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לג) חֲבֹל יָשִׁיב רָשָׁע גְּזֵלָה יְשַׁלֵּם וְאָמַר (איוב יא) אִם אָוֶן בְּיָדְךָ הַרְחִיקֵהוּ וְגוֹ׳ כִּי אָז תִּשָּׂא פָנֶיךָ מִמּוּם.

כו וְהַחֲמִישִׁי שֶׁיִּתֵּן אֶל לִבּוֹ גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה אֲשֶׁר הִמְרָה דְּבָרוֹ וְיָצָא מִקֶּשֶׁר עֲבוֹדָתוֹ וּמָסֹרֶת תּוֹרָתוֹ וְיוֹכִיחַ אֶת נַפְשׁוֹ וְיַכְלִימֶנָּה עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) הַלָּה׳ תִּגְמְלוּ זֹאת וְאָמַר (ירמיהו ה׳:כ״ב) הַאוֹתִי לֹא תִירָאוּ נְאֻם ה׳.

כז וּבָזֶה יִשְׁלְמוּ גְּדֶרֵי הַתְּשׁוּבָה אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ׃

## שער שביעי - שער התשובה · פרק ו

א אֲבָל אֹפֶן הַהֶעָרָה יִהְיֶה לְאֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים.

ב הָאֶחָד מֵחֹזֶק הַכָּפֶרֶת הָאָדָם אֶת אֱלֹהָיו וּבְחִינָתוֹ בְּהַתְמָדַת טוֹבָתוֹ עָלָיו וּמָה שֶּׁהוּא חַיָּב עָלֶיהָ מֵעֲבוֹדָתוֹ וּשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְהִזָּהֵר מִמַּה שֶּׁהִזְהִיר.

ג וְהוּא כְּעֶבֶד הַבּוֹרֵחַ מֵאֲדֹנָיו כְּשֶׁהוּא חוֹשֵׁב בַּטּוֹב אֲשֶׁר גְּמָלוֹ יָשׁוּב אֵלָיו לִרְצוֹנוֹ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ מֵהַמְרוֹתוֹ וּבְרִחוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ וְהוּא הָעֶבֶד הַמֵּפִיק דֶּרֶךְ הַטּוֹבָה וּמֵבִין נְתִיב הַהַצָּלָה.

ד וּבְכָמוֹהוּ נֶאֱמַר (שם ד) אִם תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל נְאֻם ה׳ אֵלַי תָּשׁוּב,

ה ר״ל אִם תָּשׁוּב לִרְצוֹנְךָ קֹדֶם בּוֹא הָעֹנֶשׁ עָלֶיךָ אֲקַבֵּל תְּשׁוּבָתְךָ וְאֶבְחַר בְּךָ לַעֲבוֹדָתִי, וְאִם תָּסִיר שִׁקּוּצֶיךָ מִפָּנַי וְלֹא תָנוּד וְלֹא תִבְרַח מֵעֲבוֹדָתִי וְנִשְׁבַּעְתָּ בִּשְׁמִי בֶּאֱמֶת וְלִבְּךָ לָשׁוּב אֵלַי בֶּאֱמוּנָה יִתְבָּרְכוּ בְךָ גּוֹיִם וּבְךָ יִתְהַלָּלוּ. וְהַתְּשׁוּבָה עַל כָּל הַתְּנָאִים הוּא מַה שֶּׁאָמַר וְהִתְבָּרְכוּ בוֹ גּוֹיִם וּבוֹ יִתְהַלָּלוּ.

ו וְאָמַר (מלאכי ג) שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם.

ז וְהַשֵּׁנִי בְּעֵת שֶׁתְּבוֹאֶהוּ תּוֹכַחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְהַכְלָמָתוֹ עַל רֹעַ מַעֲשָׂיו וּמִפְעָלָיו בֵּין ע״י נְבִיא דּוֹרוֹ אִם יִהְיֶה בִּזְמַן הַנְּבוּאָה אוֹ מִתּוֹרַת ה׳ הַנֶּאֱמָנָה אוֹ מִפִּי מוֹרֶה לַעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הוּא טָעֲנַת הַבּוֹרֵא בָּאָרֶץ עַל בְּרוּאָיו וְאֵין דּוֹר מִן הַדּוֹרוֹת רֵיק מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל עַד שֶׁלֹּא כָּבְתָה שִׁמְשׁוֹ שֶׁל מֹשֶׁה זָרְחָה שִׁמְשׁוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ תַּלְמִידוֹ. עַד שֶׁלֹּא כָּבְתָה שִׁמְשׁוֹ שֶׁל עֵלִי זָרְחָה שִׁמְשׁוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי. עַד שֶׁלֹּא כָּבְתָה שִׁמְשׁוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ זָרְחָה שִׁמְשׁוֹ שֶׁל אֱלִישָׁע. יוֹם שֶׁמֵּת רַבִּי עֲקִיבָא נוֹלַד רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה יִמְצָא בְּכָל הַדּוֹרוֹת וּבְכָל הָאֲרָצוֹת לֹא יֶחְסַר קוֹרֵא אֶל הָאֱלֹהִים וְאֶל עֲבוֹדָתוֹ וּמוֹרֶה אֶת תּוֹרָתוֹ,

ח וְהַשָּׁב הַזֶּה כְּעֶבֶד שֶׁבָּרַח מֵעֲבוֹדַת אֲדוֹנָיו וּפָגַע עֶבֶד נֶאֱמָן לַאֲדוֹנָיו וְהוֹכִיחוֹ עַל בָּרְחוֹ מֵאֲדֹנָיו וְיָצַץ אוֹתוֹ לָשׁוּב אֵלָיו וְהִבְטִיחוֹ שֶׁיִּמְחֹל לוֹ וְהִזְכִּירוֹ רֹב טוֹבוֹתָיו וַחֲפָצָיו עָלָיו וְשָׁב אֵלָיו וְנִכְנַע אֵלָיו.

ט וְהַשְּׁלִישִׁי כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה נִסָּיוֹן הַבּוֹרֵא וְחִזֵּק עָנְשׁוֹ לְמִי שֶׁהָלַךְ בְּדַרְכּוֹ לָצֵאת מֵעֲבוֹדָתוֹ יִוָּסֵר בּוֹ וְיָשׁוּב אֶל ה׳ מִיִּרְאָתוֹ עָנְשׁוֹ וְנִקְמָתוֹ הַחֲזָקָה וְהוּא כְּעֶבֶד הַבּוֹרֵחַ מֵאֲדֹנָיו כְּשֶׁיִּשְׁמַע מָה שֶׁהָיָה מֵעוֹנְשׁוֹ לְמִי שֶׁבָּרַח מִמֶּנּוּ כָּמוֹהוּ וְיִוָּסֵר בּוֹ וְיָשׁוּב מִתַּחַנֵּן אֶל אֲדוֹנָיו לִמְחֹל לוֹ וְלִסְלֹחַ עֲוֹנוֹ קֹדֶם שֶׁיִּבְאֲנוּ הָעֹנֶשׁ וע״כ אָמַר הַכָּתוּב (ויקרא יח) וְלֹא תָקִיא הָאָרֶץ אֶתְכֶם וְגוֹ׳ כַּאֲשֶׁר קָאָה וְגוֹ׳.

י וְהָרְבִיעִי בְּבוֹא עֹנֶשׁ הַבּוֹרֵא עָלָיו בְּמִין מִמִּינֵי הַצָּרוֹת וְכֵינָן שֶׁהִרְגִּישׁ בּוֹ נֵעוֹר וְהֵקִיץ מִשְּׁנָתוֹ וְשָׁב אֶל הָאֱלֹהִים מֵחֶטְאוֹ, וְהוּא כְּעֶבֶד הַבּוֹרֵחַ מֵרִבּוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו מִי שֶׁיְּיַסְּרֶנּוּ וְיַעֲנֶנּוּ עַל בָּרְחוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ אֵלָיו בָּרַח אֶל אֲדוֹנָיו מִתְּוַדֶּה מֵחֲטָאָיו וּמְבַקֵּשׁ מְחִילָתוֹ וּסְלִיחָתוֹ וּבְכָמוֹהוּ נֶאֱמַר (משלי א) בְּבוֹא כְשׁוֹאָה פַּחְדְּכֶם וְגוֹ׳ אָז יִקְרָאֻנְנִי וְלֹא אֶעֱנֶה וְאָמַר (ד״ה ב לג) וּכְהָצֵר לוֹ חִלָּה אֶת פְּנֵי ה׳.

יא וַיִּכָּנַע מְאֹד. וְהַמַּצָּלִיחַ הַשָּׁב אֶל הָאֱלֹהִים בַּפָּנִים הָרִאשׁוֹנִים וְתַחְתָּיו בַּהַצָּלָחָה וּבַקְּבוּל מִי שֶׁלֹּא שָׁב עַד שֶׁבָּאַתְהוּ תּוֹכַחַת הַבּוֹרֵא וְהֵם הַפָּנִים הַשְּׁנִיִּים וְתַחְתִּיִּים בְּהַצָּלָחָה וּבַקְּבוּל מִי שֶׁלֹּא שָׁב עַד שֶׁחָלָה הָרָעָה עַל סְבִיבָיו וְתַחְתָּיו בַּקְּבוּל וְהַחֲזָרָה מִי שֶׁלֹּא שָׁב עַד שֶׁחָל עָלָיו הָעֹנֶשׁ וְנִתְיַסֵּר בּוֹ.

יב וְהוּא הָרָחוֹק שֶׁבַּשָּׁבִים לְקַבֵּל הָאֱלֹהִים תְּשׁוּבָתוֹ וְלִמְחֹל חֶטְאוֹ עַד שֶׁיָּשׁוּב אֶל ה׳ וְיִרְאֶה מִן הַחֲרָטָה וְהָעַזִּיבָה וּבַקָּשַׁת הַמְּחִילָה בְּלִבּוֹ וּבִלְשׁוֹנוֹ וּבְתִנּוּעוֹתָיו מָה שֶׁיִּתְאַיֵּב לִמְחֹל לוֹ וּלְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ וְלַעֲבֹר עַל פְּשָׁעָיו:

## שער שביעי - שער התשובה · פרק ז

א אֲבָל מַפְסִידֵי הַתְּשׁוּבָה רַבִּים מְאֹד וּכְבָר זָכַרְתִּי רֻבָּם בְּמָה שֶׁקָּדַם מִן הַשַּׁעַר הַזֶּה וּמְמַפְסִידֶיהָ עוֹד הַהֶסְכֵּם עַל הָעֲבֵרָה וְהוּא הַהַתְמָדָה עַל עֲשׂוֹתָהּ וְהָאִחוּר מֵהַנִּיחַ אוֹתָהּ וְלֹא תִּתָּכֵן תְּשׁוּבָה עַל זֶה.

ב וּכְבָר נֶאֱמַר אֵין קֶטֶנֶת בַּעֲבֵרוֹת עִם הַהַתְמָדָה וְלֹא גְּדוֹלָה בָּהֶם עִם בַּקָּשַׁת הַמְּחִילָה וְהוּא שֶׁהַהַתְמָדָה מוֹרָה עַל בְּזוֹתוֹ דְּבַר הָאֱלֹהִים וְשֶׁהוּא מֵקֵל בְּמִצְוָתוֹ וְהַזְהָרָתוֹ וּמְזַמֵּן עַצְמוֹ לְעָנְשׁוֹ וּבוֹ נֶאֱמַר (במדבר טו) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה כִּי דְבַר ה׳ בָּזָה,

ג וְעוֹד כִּי הַהַתְמָדָה עַל הָעֲבֵרָה וְאִם הִיא קְטַנָּה הוֹלֶכֶת וּגְדֵלָה בְּהַתְמָדָתוֹ עָלֶיהָ וְהַגְּדוֹלָה כְּשֶׁמְּבַקֵּשׁ בְּעָלֶיהָ מְחִילָה עָלֶיהָ וְעָזַב אוֹתָהּ לְיִרְאַת הָאֱלֹהִים הוֹלֶכֶת הָלוֹךְ וְחָסוֹר וּמִתְמַעֶטֶת עַד שֶׁתִּתְמַחֶה מִסֵּפֶר עֲוֹנֹתָיו וְינֻקֶּה מִמֶּנָּה בְּעָלֶיהָ בַּתְּשׁוּבָה.

ד הֲלֹא תִּרְאֶה הַחוֹט שֶׁל מֶשִׁי כַּמָּה הוּא חָזָק כְּשֶׁיְּכַפֵּל פְּעָמִים רַבּוֹת וּכְבָר יָדַעְתָּ כִּי עִקָּרוֹ מֵחָלוּשׁ שֶׁבַּדְּבָרִים וְהוּא רִיר הַתּוֹלַעַת וְנִרְאֶה הַחֶבֶל הַגָּדוֹל שֶׁל סְפִינָה כְּשֶׁמְּשַׁמְּשִׁין בּוֹ זְמַן אָרֹךְ הוֹלֵךְ הָלוֹךְ וְחָסוֹר עַד אֲשֶׁר יִפָּתַח (ס״א יפסק) וְיָשׁוּב חָלוּשׁ מִכָּל חָלוּשׁ.

ה וּכְמוֹ כֵן עִנְיַן הַקְּטָנוּת וְהַגְּדֻלּוּת בָּעֲבֵרוֹת עִם הַהַתְמָדָה וּבַקָּשַׁת הַמְּחִילָה וְעַל כֵּן דִּמָּה אוֹתָם הַכָּתוּב בּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ה) הוֹי מֹשְׁכֵי הֶעָוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא.

ו וּכְבָר נֶאֱמַר: אַל תַּבִּיט לְקַטְנוּת מָה שָׂעָשִׂיתָ, אַךְ תַּבִּיט לִגְדֻלַּת מִי שֶׁחָטָאתָ לוֹ.

ז וְאַל תִּשְׁמַח לְסִכְלוּת בְּנֵי אָדָם בְּרֹעַ מַצְפּוּנְךָ וְרָאוּי שֶׁתֶּאֱבַל לִידִיעַת הַבּוֹרֵא בְּמָה שֶׁאַתָּה צוֹפֶן וְהַשְׁקָפָתוֹ עַל נִסְתָּרוֹתֶיךָ וְנִגְלוֹתֶיךָ וְשֶׁהוּא זוֹכֵר אוֹתָם לְךָ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁאַתָּה זוֹכֵר מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה תִּשְׁכַּח וְהוּא לֹא יִשְׁכַּח וְתִתְעַלֵּם וְלֹא יִתְעַלֵּם כמ״ש (שם סה) הִנֵּה כְתוּבָה לְפָנָי וְאָמַר (ירמיה יז) חַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה.

ח וּמִמַּפְסִידֶיהָ עוֹד הַחֲזָרָה אֶל הָעֲבֵרָה אַחַר הַשְׁלָמַת תְּנָאֵי הַתְּשׁוּבָה מִמֶּנָּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שם לד) בְּפָרָשַׁת הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וּשְׁאָר הָעִנְיָן הַהוּא.

ט וּמִמַּפְסִידֶיהָ גַּם כֵּן מִי שֶׁיַּבְטִיחַ (ס״א שייחל) אֶת נַפְשׁוֹ לָשׁוּב בְּאַחֲרִית יָמָיו וְחוֹשֵׁב שֶׁיִּתְרַחֵק מִן הָעֲבֵרוֹת לְאַחַר שֶׁיַּגִּיעַ אֶל רְצוֹנוֹ וְיַשְׁלִים תַּאֲוָתוֹ מֵהֶם וְהוּא כְּמַרְמֶה אֶת אֱלֹהָיו וּבוֹ אָמְרוּ רז״ל הָאוֹמֵר אֶחֱטָא וְאָשׁוּב אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.

י וּבַתּוֹכָחָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי בְּסוֹף זֶה הַסֵּפֶר נַפְשִׁי הָכִינִי צֵדָה לָרוֹב אַל תַּמְעִיטִי, בְּעוֹד בַּחַיִּים חַיָּתֵךְ וְיֵשׁ לְאֵל יָדֵךְ כִּי רַב מִמֵּךְ הַדֶּרֶךְ, וְאַל תֹּאמְרִי מָחָר אֶעֱשֶׂה צֵדָה כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי לֹא תֵּדְעִי מַה יֵּלֶד יוֹם, וּדְעִי כִּי תְּמוֹל לָעַד לֹא יָשׁוּב וְכָל אֲשֶׁר פָּעַלְתְּ בּוֹ שָׁקוּל וְסָפוּר וְחָשׁוּב, וְאַל תֹּאמְרִי מָחָר אֶעֱשֶׂה כִּי יוֹם הַמָּוֶת

מִכָּל חַי מִכֹּל֣ה, מַהֲרִי עֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם חֻקּוֹ כִּי בְּכָל יוֹם הַמָּוֶת יִשְׁלַח חִצּוֹ וּבְרָקוֹ, וְאַל תִּתְמַהְמְהִי מֵעֲשׂוֹת חֹק דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ כִּי כַּצִּפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

**יא** וּמִמַּפְסִידֵי הַתְּשׁוּבָה ג״כ שיהי׳ הַשָּׂב שָׂב מִקָּצָת עֲוֹנֹתָיו וּמַתְמִיד עַל קָצָתָם כְּמוֹ שֶׁיֵּצֵא מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּינוֹ וּבֵין הַמָּקוֹם וְיָשׁוּב מֵהֶם וְלֹא יֵצֵא מִמָּה שֶׁיֵּשׁ בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי אָדָם מִגֵּזֶל וְאוֹנָאָה וּגְנֵבָה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה וּבְזֶה נֶאֱמַר (איוב יא) אִם אָוֶן בְּיָדְךָ הַרְחִיקֵהוּ וְאָמְרוּ רז״ל בָּעִנְיָן הַזֶּה אָדָם שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ עֲבֵרָה וּמִתְוַדֶּה וְאֵינוֹ חוֹזֵר בּוֹ לְמָה הוּא דּוֹמֶה לְמִי שֶׁתּוֹפֵס שֶׁרֶץ בְּיָדוֹ אֲפִלּוּ טוֹבֵל בְּכָל מֵימוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה, זָרְקוֹ מִיָּדוֹ עָלְתָה לוֹ טְבִילָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ״ח:י״ג) וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרֻחָם,

**יב** וּמָה שֶׁהִקְדַּמְנוּ מִמַּפְסִידֵי הַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר קָדְמוּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה כֻּלָּם ג״כ מַפְסִידִים הַתְּשׁוּבָה וְאֵינֶנִּי צָרִיךְ לִשְׁנוֹתָם בַּשַּׁעַר הַזֶּה׃

## שער שביעי - שער התשובה · פרק ח

**א** אֲבָל אִם יִשְׁתַּוֶּה הַשָּׂב עִם הַצַּדִּיק אוֹמַר כִּי יֵשׁ מִן הַשָּׂבִים שֶׁיִּשְׁתַּוֶּה אַחַר הַתְּשׁוּבָה עִם הַצַּדִּיק אֲשֶׁר לֹא חָטָא וּמֵהֶם מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִתְרוֹן עַל הַצַּדִּיק וּמֵהֶם מִי שֶׁיֵּשׁ לַצַּדִּיק יִתְרוֹן עָלָיו אע״פ שֶׁשָּׂב.

**ב** וּבְאוּר הַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן הוּא שֶׁיִּהְיֶה הַחוֹטֵא בְּקִצּוּרוֹ בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁאֵין בָּהּ כָּרֵת כְּצִיצִית וּכְלוּלָב וּכְסֻכָּה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה. וְכַאֲשֶׁר יָשׁוּב הַמְקַצֵּר בָּהֶם בְּלִבּוֹ וּבְלָשׁוֹנוֹ וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְלֹא יִשְׁנֶה קִצּוּרוֹ בָּהֶם יִמְחֹל לוֹ הַבּוֹרֵא וְיִשְׁתַּוֶּה עִם הַצַּדִּיק אֲשֶׁר לֹא קִצֵּר בָּהֶם, וּבְכָמוֹ זֶה נֶאֱמַר הַשָּׂב מִן הַחֵטְא כְּמִי שֶׁלֹּא חָטָא וְאָמְרוּ רז״ל עָבַר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁאֵין בָּהּ כָּרֵת וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה אֵינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג) שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם.

**ג** וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי וְהוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ בּוֹ יִתְרוֹן הַשָּׂב עַל הַצַּדִּיק, בְּאוּר זֶה שֶׁיִּהְיֶה הַשָּׂב חָטָא קָטָן בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁאֵין בָּהּ כָּרֵת וּאח״כ שָׂב מִמֶּנָּה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּכָל תְּנָאֶיהָ וְשָׁם עֲוֹנוֹ לְעֻמָּתוֹ וְנִכַּח פָּנָיו וּמְבַקֵּשׁ תָּמִיד הַמְּחִילָה עָלָיו וְנִכְלָם מִבַּקְשָׁתוֹ (ס״א מבקשתו) מֵהַבּוֹרֵא וְנִכְנַס בִּלְבּוֹ הַמּוֹרָא מֵעָנְשׁוֹ וְנִשְׁבְּרָה נַפְשׁוֹ וְהוּא נִכְנָע וְשָׁפֵל לִפְנֵי הָאֱלֹהִים תָּמִיד וְהָיָה חֶטְאוֹ סִבָּה לִכְנִיעָתוֹ וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ לִפְרֹעַ חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא, לֹא יִתְגָּאֶה בִּמְאוּמָה מִמַּעֲשֵׂהוּ הַטּוֹב וְלֹא יִרְבֶּה בְּעֵינָיו וְלֹא יִתְפָּאֵר בּוֹ וְיִשָּׁמֵר בִּשְׁאֵרִית יָמָיו מִן הַמִּכְשׁוֹל, חוֹטֵא זֶה הוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִתְרוֹן עַל הַצַּדִּיק שֶׁלֹּא חָטָא הַחֵטְא הַהוּא וְהַדּוֹמֶה לוֹ, כִּי הַצַּדִּיק אֵין בְּטוּחִים בּוֹ שֶׁלֹּא יִתְגָּאֶה וְיִגְבַּהּ לִבּוֹ וְיָרוּם בְּמַעֲשֵׂהוּ וּכְבָר נֶאֱמַר כִּי יֵשׁ חֵטְא שֶׁמּוֹעִיל לַשָּׂב יוֹתֵר מִכָּל צְדָקוֹת הַצַּדִּיק וְיֵשׁ צְדָקָה שֶׁמַּזֶּקֶת לַצַּדִּיק יוֹתֵר מִכָּל חַטֹּאות הַשָּׂב כְּשֶׁיִּפְנֶה לִבּוֹ מִן הַכְּנִיעָה וְדָבֵק בַּגַּאוּת וּבַחֹנֶף וְאַהֲבַת הַשֶּׂבַח.

**ד** כמ״ש אֶחָד מִן הַצַּדִּיקִים לְתַלְמִידָיו אִלּוּ לֹא הָיָה לָכֶם עָוֹן הָיִיתִי מְפַחֵד עֲלֵיכֶם מִמָּה שֶׁהוּא גָּדוֹל מִן הֶעָוֹן אָמְרוּ לוֹ וּמַהוּ גָּדוֹל מִן הֶעָוֹן אָמַר לָהֶם הַגַּאוּת וְהַחֹנֶף וּבְשָׂב כָּזֶה ארז״ל בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד.

**ה** וְהַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּהְיֶה הַשָּׂב עוֹבֵר עֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת מִמִּצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִיתָה בִּידֵי אָדָם וְכָרֵת בִּידֵי שָׁמַיִם כְּחִלּוּל הַשֵּׁם (ס״א כחלול שבת) וּשְׁבוּעַת שֶׁקֶר וְהַדּוֹמֶה לָהֶם מִן הַגְּדוֹלוֹת וְאַחַר כָּךְ שָׂב מִטָּעוּתוֹ בָּהֶם וְהִשְׁלִים תְּנָאֵי הַתְּשׁוּבָה וּגְדָרֶיהָ כִּי הַמִּחִילָה לֹא תִתָּכֵן לוֹ עַד שֶׁיְּנַסֶּה בעוה״ז מִמָּה שֶׁיּוּכַל לְסָבְלוֹ וְיִנָּקֶה מֵעֲוֹנֹתָיו וּבוֹ אָמְרוּ רז״ל עָבַר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּרֵת וּמִיתַת ב״ד וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה יְסוּרִין מְמָרְקִין וּמִיתָה מְכַפֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פט) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם וּכְתִיב (ישעיהו כ״ב:י״ד) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן וְהַצַּדִּיק שֶׁלֹּא עָבַר אִלּוּ הָעֲבֵרוֹת יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן עַל הַשָּׂב מֵהֶם בְּלִי סָפֵק׃

## שער שביעי - שער התשובה · פרק ט

**א** אֲבָל אִם תִּתָּכֵן הַתְּשׁוּבָה מִכָּל חֵטְא אִם לֹא, אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת כִּי הָעֲוֹנוֹת שְׁנֵי מִינִים.

**ב** אֶחָד מֵהֶם עֲוֹנוֹת (ס״א עבירות) שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם בְּלִבַּד כְּכַחַשׁ בֵּאלֹהִים וְהַמַּחְשָׁבוֹת הָרָעוֹת וְהַמַּצְפּוּנִים הָרָעִים וְלָאוִין שֶׁבְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהַרְבֵּה מֵחוֹבוֹת הָאֲבָרִים אֲשֶׁר לֹא יִחְמֹס הַחוֹטֵא בָּהֶם כִּי אִם נַפְשׁוֹ בִּלְבַד וְאֵין אַשְׁמָה עָלָיו אֶלָּא לְהַמְרוֹתוֹ מִצְוֹת אֱלֹהָיו.

**ג** וְהַמִּין הַשֵּׁנִי עֲוֹנוֹת (ס״א עבירות) שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְהֵם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עִנְיָנִי הָרָעָה וְהֶחְמָס לִבְנֵי אָדָם אִם בְּגוּפָם אִם בְּמָמוֹנָם אוֹ בְּזִכְרָם וּמְקֻבָּץ הַחוֹטֵא חֶמְסוֹ בְּנַפְשׁוֹ בְּהַמְרוֹתוֹ אֶת אֱלֹהָיו עִם חֶמְסוֹ ב״א.

**ד** וּמָה שֶׁיִּהְיֶה מִן הָעֲוֹנוֹת וְהַחֲטָאִים בֵּין הָאָדָם לֵאלֹהָיו בִּלְבַד תִּתָּכֵן לוֹ הַתְּשׁוּבָה מֵהֶם בְּעוֹדָנוּ בַּחַיִּים כְּשֶׁיִּתְעוֹרֵר לְקִצּוּרוֹ וְיִשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב מֵעֲוֹנוֹ אֵצֶל בּוֹרְאוֹ.

ה וּמִן הַדִּין עָלָיו שֶׁתִּהְיֶה הַתְּשׁוּבָה מִן הֶעָוֹן בַּמִּין שֶׁחָטָא בּוֹ אִם יוּכַל שֶׁאִם יִהְיֶה הַחֵטְא בְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת כַּלֵּב הָרַע וְהַמַּחְשָׁבָה הָרָעָה וְהַנְּטִירָה וְהַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה, הַתְּשׁוּבָה מִמֶּנּוּ רְאוּיָה לִהְיוֹת בַּהֲטָבַת הַלֵּב וְאַהֲבַת הַטּוֹב לִבְנֵי אָדָם וְהַמְּחִילָה לָהֶם.

ו וְאִם יִהְיֶה הַחֵטְא בְּאֵבָר מֵאֵבְרֵי הַגּוּף בַּאֲכִילַת מָה שֶׁאָסַר הַבּוֹרֵא אֲכִילָתוֹ וְהַבְּעִילוֹת שֶׁהַזְּהִיר מֵהֶן וְחִלּוּל שַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדִים וּשְׁבוּעוֹת שֶׁקֶר רָאוּי שֶׁתִּהְיֶה תְּשׁוּבָתוֹ מִמֶּנּוּ בְּאוֹתוֹ עִנְיָן וּבְאוֹתוֹ מִין שֶׁהָיָה חוֹטֵא בּוֹ עִם שִׁתּוּף הַלֵּב בְּכַוָּנָה לֵאלֹהִים.

ז וְכָל הָעִנְיָן הַזֶּה יִתָּכֵן לָאָדָם בְּחַיָּיו בְּעוֹד שֶׁהוּא מַאֲרִיךְ יָמִים עִם בְּרוּר כַּוָּנָתוֹ (ס״א הכרתו) כְּשֶׁהוּא מְכֻוָּן לִתְשׁוּבָה וּלְטַהֵר נַפְשׁוֹ מֵעֲוֹנוֹ אֲצָל בּוֹרְאוֹ וּבְכָמּוֹהוּ אָמַר הֶחָכָם (משלי ט) אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ.

ח אֲבָל מָה שֶׁיִּהְיֶה מִן הֶעָוֹנוֹת לֵאלֹהִים וְלִבְנֵי אָדָם יִקָּשֶׁה עַל הָאָדָם הַתְּשׁוּבָה מֵהֶם לְכַמָּה פָּנִים.

ט מֵהֶם שֶׁלֹּא יִמְצָא הֶעָשׁוּק אוֹ שֶׁמְּתוּת אוֹ שֶׁמְּקוֹמוֹ רָחוֹק.

י וּמֵהֶם שֶׁיֹּאבַד הַמָּמוֹן מִיָּד הָעוֹשֵׁק וְאֵין לְאֵל יָדוֹ לְהָשִׁיב הָעֹשֶׁק לִבְעָלָיו.

יא וּמֵהֶם שֶׁהֶעָשׁוּק שָׁמָּא לֹא יִמְחֹל לָעוֹשֵׁק בְּמָה שֶׁעָשָׁקוֹ מֵהֶזֵּקוֹ בְּגוּפוֹ וְסִפְרוֹ בְּגִנּוּתוֹ.

יב וּמֵהֶם שֶׁלֹּא יַכִּיר הָעוֹשֵׁק אֶת הֶעָשׁוּק אוֹ שֶׁלֹּא יֵדַע סַךְ הַמָּמוֹן אֲשֶׁר עָשַׁק כְּמוֹ שֶׁעָשַׁק אַנְשֵׁי קְרִיָּה אוֹ אַנְשֵׁי מְדִינָה וְלֹא הִכִּיר אוֹתָם וְלֹא נִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ מִסְפַּר הַמָּמוֹן שֶׁלָּקַח מֵהֶם בְּעָוֶל וּבְחָמָס.

יג וּמֵהֶם שֶׁנִּטְבַּע הַמָּמוֹן הָאָסוּר בְּכָפָלָיו מִן הַמֻּתָּר וְאֵינוֹ קַל לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ אֶלָּא בְּהֶפְסֵד הַרְבֵּה חֲלָקִים מִן הַמֻּתָּר כמ״ש רַבּוֹתֵינוּ ז״ל גָּזַל מָרִישׁ וּבָנָאוֹ בְּבִירָה בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְקַעְקֵעַ כָּל הַבִּירָה כֻּלָּהּ וּמַחְזִיר מָרִישׁ לְבָעָלָיו וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אֵין לוֹ אֶלָּא דְּמֵי מָרִישׁ בִּלְבַד מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשָּׁבִים.

יד וּמִמָּה שֶׁתִּקְשֶׁה עוֹד הַתְּשׁוּבָה מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁנֶּהֱג בּוֹ הָאָדָם עַד שֶׁשָּׁב לוֹ הַמַּעֲשֶׂה הָרַע דָּבֵק כְּהִדָּבֵק הַמַּעֲשִׂים הַטְּבָעִיִּים אֲשֶׁר לֹא יֵקַל לְהַנִּיחָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ירמיהו ט׳:ד׳) לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר שֶׁקֶר הַעֲוֵה נִלְאוּ וְאָמַר (שם יג) הֲיַהֲפֹךְ כּוּשִׁי עוֹרוֹ וְנָמֵר חֲבַרְבֻּרֹתָיו וְגוֹ׳.

טו וּמֵהֶם שְׁפִיכוּת דָּמִים וַהֲרִיגַת הַנְּקִיִּים בֵּין בִּפְגִיעָה בֵּין בַּהֲלִיכַת (ס״א בעלילת) רְכִילוּת כְּמוֹ שֶׁיְּדַעְתָּ מֵעִנְיַן דּוֹאֵג בְּעִיר הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר גָּרַם לְהָרְגָם בִּרְכִילוּת תְּחִלָּה וּפָגַע בָּהֶם אַחַר כָּךְ כְּמוֹ שנא׳ (שמואל א כ״ב:י״ח) וַיִּסֹּב דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע הוּא בַּכֹּהֲנִים.

טז וּמֵהֶם עוֹד מִי שֶׁגּוֹרֵם לְאַבֵּד מָמוֹן חֲבֵרוֹ בִּרְכִילוּתוֹ אֵין עוֹלָה לוֹ תְּשׁוּבָה עַד שֶׁיְּיַרְצֶה אֶת חֲבֵרוֹ אִם בְּמָמוֹן אִם בִּפְיוּס וּבִכְנִיעָה לְמְחֹל לוֹ וְלִנְשֹׂא חֶטְאוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מיכה ג׳:ג׳) וַאֲשֶׁר אָכְלוּ שְׁאֵר עַמִּי וְעוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם הִפְשִׁיטוּ.

יז וּמֵהֶם מִי שֶׁבָּא אֶל הָעֶרְוָה וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה מַמְזֵר כִּי הַחֶרְפָּה לֹא תָמוּשׁ וַהֲשָׁבַת הַמְּעֻוָּת אִי אֶפְשָׁר לוֹ (ס״א והשגת הטעות הזאת אי אפשר לה) כְּמוֹ שֶׁאָמַר (איוב לא) כִּי הִיא זִמָּה וְהוּא עָוֹן פְּלִילִים כִּי אֵשׁ הִיא עַד אֲבַדּוֹן תֹּאכַל וְאָמַר הַכָּתוּב (הושע ה) בַּה׳ בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ.

יח וּמֵהֶם מִי שֶׁהִרְגִּיל לְשׁוֹנוֹ לְכַזֵּב וּלְסַפֵּר בִּגְנוּת בְּנֵי אָדָם וּלְדַבֵּר בָּהֶם וְאֵינֶנּוּ יָכוֹל לַעֲמֹד עַל זֶה מֵרֻבּוֹ (ס״א ואינו זוכר כ״ז לרוב ההרגל שהרגיל בו) מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ תַּכְלִית אֶצְלוֹ וּכְבָר שָׂכַח הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר דִּבֵּר בָּם וְהַכֹּל שָׁמוּר עָלָיו וְכָתוּב בְּסִפֶּר עֲוֹנֹתָיו וּבוֹ נֶאֱמַר (תהלים מא) וְאִם בָּא לִרְאוֹת שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ אָוֶן לוֹ וְאָמַר (שם נ) אִם רָאִיתָ גַּנָּב וַתִּרֶץ עִמּוֹ וּשְׁאָר הָעִנְיָן. וְהִנֵּה הַשְּׂוָה הַלָּשׁוֹן הָרַע עִם הַגְּנֵבָה וְהַנֹּאוף וְאָמַר (ירמיהו ט׳:ד׳) וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יְהָתֵלּוּ.

יט וּמִמָּה שֶׁתִּקְשֶׁה הַתְּשׁוּבָה מִמֶּנּוּ מִי שֶׁהִדִּיחַ בְּנֵי אָדָם בְּדַת שֶׁבָּדָה לָהֶם וְהִכְרִיחָם לְהַאֲמִין בָּהּ וְתָעָה וְהִתְעָה וְכָל אֲשֶׁר יוֹסִיף הָעָם הַמַּאֲמִינִים בָּהּ יוֹסִיף עָוֹנוֹ וְיִכָּפֵל כְּמוֹ שארז״ל כָּל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ וְכָל הַמַּחְטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְאָמְרוּ יָרְבְעָם חָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים חֵטְא הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א טו) עַל חַטֹּאת יָרְבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא וְגוֹ׳.

כ וּמִשִּׁג בַּמִּין הַזֶּה מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְצַוּוֹת בַּטּוֹב וּלְהַזְהִיר מִן הָרַע לַאֲנָשִׁים תּוֹעִים וְעִבְּרוֹ מִזֶּה יחוּל מָמוֹנָם אוֹ יִרְאָתָם אוֹ בָּשְׁתּוֹ מֵהוֹכִיחַ אוֹתָם וְתָעוּ וְלֹא הוֹרָה אוֹתָם הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה כמ״ש (יחזקאל לג) הוּא רָשָׁע בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ׃

## שער שביעי - שער התשובה · פרק י

א אֲבָל אֵיךְ אֹפֶן הַתַּחְבּוּלָה לְמִי שֶׁקָּשְׁתָה עָלָיו הַתְּשׁוּבָה ? נֹאמַר בִּתְשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת כִּי,

ב מִי שֶׁעָבַר עֲבֵרָה מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁיִּקָּשֶׁה לְתַקָּנָהּ בְּאֹפֶן הַתְּשׁוּבָה הַמְיֻחֶדֶת בָּהּ אֵינָהּ נִמְלֶטֶת מֵאֶחָד מִשְּׁנֵי דְּבָרִים. אוֹ שֶׁתִּהְיֶה מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּינוֹ וּבֵין בּוֹרְאוֹ אוֹ שֶׁתִּהְיֶה מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי אָדָם כְּמוֹ הָאוֹנָאָה וְהַגְּנֵבָה וּמִינֵי הַגְּזֵלוֹת וְהֶחָמָס וְהָעָוֶל.

ג וּמֵאֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּהְיֶה וְתִהְיֶה הַתְּשׁוּבָה נִמְנַעַת עָלָיו לְאֶחָד מִן הַפָּנִים שֶׁהִקְדַּמְנוּ שֶׁהַתְּשׁוּבָה מֵהֶם קָשָׁה כְּשֶׁיִּקָּבֵל עָלָיו גְּדֵרֵי הַתְּשׁוּבָה בְּכָל תְּנָאֶיהָ אֲשֶׁר בְּכֹחוֹ וְיָכְלְתּוֹ מֵהֶם הַבּוֹרֵא מֵקֵל עָלָיו תְּשׁוּבָתוֹ וְעוֹבֵר לוֹ עַל מָה שֶׁנֶּעֱלַם מִמֶּנּוּ וְנִמְנַע עָלָיו וְיָשִׁים לוֹ מוֹצָא קָרוֹב מֵחֶטְאוֹ וְיַרְחִיב אֲמַתְלָאתוֹ בּוֹ,

ד וְאִם יִהְיֶה מִשַּׁעַר הָעֲרָיוֹת אֲשֶׁר זָכַרְנוּ בְּמִי שֶׁהוֹלִיד מֵאֲסוּרָה יַכְרִית הַבּוֹרֵא אֶת זַרְעוֹ,

ה וְאִם הוּא מִצַּד אוֹנָאָה וְגָזֵל בְּמָמוֹנוֹ יִתֵּן לוֹ הָאֵל מָמוֹן וְיִפְרָעֵנּוּ לַחֲבֵרוֹ וִירַצֵּהוּ וְיִמְחֹל לוֹ,

ו וְאִם הֵרַע לַחֲבֵרוֹ בְּגוּפוֹ אוֹ בְּמָמוֹנוֹ יַכְנִיס לוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ רָצוֹן וְאַהֲבָה עַד שֶׁיִּמְחֹל לוֹ בְּמָה שֶׁהָיָה מֵחֶטְאוֹ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר (משלי טז) בִּרְצוֹת ה׳ דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלֵם אִתּוֹ.

ז וְאִם יִרְחַק מִמֶּנּוּ הֶעָשׁוּק יַזְמִין הַבּוֹרֵא הִתְקָבְצָם עַד שֶׁיִּכָּנַע לְפָנָיו הָעוֹשֵׁק וְיִמְחֹל לוֹ.

ח וְאִם לֹא יֵדַע הָאֲנָשִׁים הָעֲשׁוּקִים וּמִסְפַּר הַמָּמוֹן אֲשֶׁר עָשַׁק יָפִיק אוֹתוֹ הָאֵל לְהוֹצִיא מָמוֹנוֹ בְּתוֹעָלוֹת כּוֹלְלוֹת כְּבִנְיַן גֶּשֶׁר וַחֲפוֹר בְּאֵרוֹת יֵהָנוּ מֵהֶם בְּנֵי אָדָם וַעֲשׂוֹת בּוּרוֹת בְּדְרָכִים שֶׁאֵין הַמַּיִם מְצוּיִים בָּהֶם וּמָה שֶּׁדּוֹמֶה לָזֶה מִתּוֹעֶלֶת הֶהָמוֹן עַד שֶׁתִּהְיֶה תּוֹעַלְתּוֹ כּוֹלֶלֶת מִי שֶׁעָשַׁק וּמִי שֶׁלֹּא עָשַׁק.

ט וְאִם יָמוּת הֶעָשׁוּק יָשִׁיב הַמָּמוֹן לְיוֹרְשָׁיו וְאִם הִזִּיק לוֹ בְּגוּפוֹ אוֹ שֶׁסִּפֵּר בִּגְנוּתוֹ יִתְוַדֶּה עַל קִבְרוֹ בָּזֶה בְּמַעֲמַד עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם וְיִמָּחֵל לוֹ עֲוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז״ל בָּעִנְיָן הַזֶּה מוֹלִיךְ עֲשָׂרָה ב״א וּמַעֲמִידָם עַל קִבְרוֹ וְאוֹמֵר חָטָאתִי לַה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְלִפְלוֹנִי זֶה שֶׁחָבַלְתִּי בּוֹ.

י וְאֵין הַתְּשׁוּבָה נִמְנַעַת עַל הַחוֹטֵא אֶלָּא מִצַּד מַצְפּוּנוֹ וְתַרְמִית לִבּוֹ אֲבָל אִם הוּא רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱלֹהִים לֹא יִפָּגֵר שַׁעַר הַתְּשׁוּבָה בְּפָנָיו וְלֹא יִמָּנֵעַהוּ מֵהַמַּגִּיעַ אֲלָיו מוֹנֵעַ אַךְ הוּא פּוֹתֵחַ לוֹ שַׁעַר הַיְשָׁרָה וּמוֹרֶה אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה בְּחַסְדּוֹ וּבְטוּבוֹ כמ״ש (תהלים כה) טוֹב וְיָשָׁר ה׳ עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ וְאָמַר (דברים ד) וּבִקַּשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וּמָצָאתָ וְגוֹ׳ וּכְתִיב (שם ל) כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד וְאָמַר (תהלים קמה) קָרוֹב ה׳ לְכָל קֹרְאָיו וְגוֹ׳.

יא וּכְבָר בֵּאַרְתִּי לְךָ אָחִי מֵחוֹבוֹת הַתְּשׁוּבָה וְגִלִּיתִי לְךָ מֵאָפְנֵי הַחֲזָרָה מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲנָה עָלֶיךָ וְנִפְסְקוּ בּוֹ אֲמַתְלָאוֹתֶיךָ וּמָה תֹּאמַר מָחָר לֵאלֹהֶיךָ סָכַלְתִּי וְלֹא סָכַלְתָּ אוֹ תֹּאמַר עָשִׂיתִי מָה שֶׁעָשִׂיתִי וְאֵינִי יוֹדֵעַ.

יב וּמָה תִּהְיֶה תְּשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת וּמִבְּלִי סָפֵק נִהְיֶה נִשְׁאָלִים. הָכֵן הַתְּשׁוּבָה בְּעוֹד שֶׁמַּאֲרִיכִין לְךָ. וְדַע אָחִי כִּי הַתְּשׁוּבָה עַל זֶה אֵינֶנָּה יוֹצֵאת כִּי אִם מִמַּעֲשֶׂינוּ לֹא מִדִּבְּרֵינוּ וַחֲשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ תַּגִּיעַ לְרָצוֹן בּוֹרַאֲךָ כִּי לֹא יַשִּׂיג הַטּוֹב הַיּוֹם אֶלָּא הַמְּמַהֵר אֵלָיו וּפְרִי הַקְּצִיר הַחֲרָטָה.

יג הָקִיצָה אָחִי מִשְּׁנַת פְּתָיוּתְךָ וַחֲמֹל עַל נַפְשְׁךָ שֶׁהִיא הַנִּכְבֶּדֶת שֶׁבִּפְקִדּוֹנוֹת הַבּוֹרֵא אֶצְלְךָ וְכַמָּה וְעַד מָתַי הָעִכּוּב הַזֶּה וּכְבָר כִּלִּיתָ יָמֶיךָ בִּרְצוֹן תַּאֲוָתְךָ כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעֶבֶד הָרָע הֲלֹא תָּשׁוּב לְכַלּוֹת שְׁאָר יָמֶיךָ בִּרְצוֹן בּוֹרַאֲךָ וּכְבָר יָדַעְתָּ כִּי יְמֵי הָאָדָם קְצָרִים וְהַשְּׁאָר בְּלִי סָפֵק יוֹתֵר קָצָר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז״ל הַיּוֹם קָצָר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה.

יד הָיְתָה לְךָ אָחִי רוּחַ יְקָרָה וְנִכְבֶּדֶת כְּבַדְתָּ בָּהּ העוה״ז הַנִּבְזֶה וְהַכָּלֶה וְהִנַּחְתָּ אַחֲרִיתְךָ הַנִּשְׁאֶרֶת לְךָ הֲלֹא תִּנַּשֵּׂא רוּחֲךָ אֶל הַמָּקוֹם הַנִּכְבָּד וְהַמָּעוֹן הֶרֶם מָקוֹם אֲשֶׁר לֹא תִּשְׁפַּלְנָה הָרוּחוֹת הָעוֹלוֹת אֵלָיו לָעַד וּתְמַהֵר בְּעוֹד שַׁעַר הַתְּשׁוּבָה פָּתוּחַ וְהַקַּבָּלָה וְהַכַּפָּרָה מְצוּיָה כמ״ש (ישעיהו נ״ה:ו׳) דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בְּהִיוֹתוֹ קָרוֹב.

טו מֵהַר אָחִי וּמַהֵר קֹדֶם בֹּא פַּחְדְּךָ כִּי אֵינְךָ בָּטוּחַ בְּחַיֵּי יוֹם אֶחָד וְעַיֵּן לְנַפְשְׁךָ עִיּוּן שֶׁיֵּאוֹת לְכָמוֹךָ וְיִהְיֶה שָׁקוּל עִם שִׂכְלְךָ.

טז וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְרָצוֹן בּוֹרְאוֹ יִכָּנֵס מִן הַפֶּתַח הַצַּר שֶׁיִּכָּנְסוּ מִמֶּנּוּ הַחֲסִידִים הַסּוֹבְלִים וְכֻלָּנוּ נְקַוֶּה הַטּוֹב וְלֹא נַגִּיעוּהוּ אֶלָּא הַמְּמַהֲרִים אֵלָיו הָרָצִים עָדָיו כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז״ל חֲוֵי עַז כַּנָּמֵר וְקַל כַּנֶּשֶׁר רָץ כַּצְּבִי וְגִבּוֹר כָּאֲרִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְאָמַר דָּוִד (תהלים קיט) חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי.

יז חֲשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ וּבוֹשׁ מִבּוֹרַאֲךָ שֶׁתִּתְנַהֵג עִמּוֹ בְּמִדָּה שֶׁאֵינְךָ רוֹצֶה לְנַפְשְׁךָ לְהִתְנַהֵג בָּהּ עִם נִבְרָא כָּמוֹךָ כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי כְּשֶׁתַּקְצִיף בַּעַל מַעֲלָה קַטָּנָה מֵאֲנָשֵׁי הַמֶּלֶךְ עַל נַפְשְׁךָ אֵינְךָ מִתְעַכֵּב מֵהַכָּנַע לוֹ וְהִתְחַנֵּן אֵלָיו לִמְחֹל לְךָ וּלְהַבְטִיחֲךָ מֵעָנְשׁוֹ עִם חֶלְשָׁתוֹ בָּזֶה כ״ש אִם יִקְצֹף עָלֶיךָ הַשֹּׁר וְכָל שֶׁכֵּן הַמֶּלֶךְ שֶׁתִּמַהֵר לְבַקֵּשׁ מְחִילָתוֹ וְתָחִישׁ בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו וּלְרַצּוֹתוֹ מֵיִרְאָתְךָ מְהִירוּת עָנְשׁוֹ, וּכְבָר יָדַעְתָּ חֶלְשָׁתוֹ מֵעֲשׂוֹת דָּבָר בִּלְתִּי גְּזֵרַת הַבּוֹרֵא כמ״ש הֶחָכָם (משלי כא) פַּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בְּיַד ה׳ עַל כָּל אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יַטֶּנּוּ עִם כְּלוֹת מַלְכוּתוֹ וּנְתִישַׁת מֶמְשַׁלְתּוֹ וְהִתְחַלְקוּת לִבּוֹ וְטָרְדָתוֹ בִּקְצָת הַדְּבָרִים מִקְּצָתָם וַעֲבוֹר הַשִּׂכְחָה וְהַהַעְלָמָה עָלָיו וְרֹב מָה שֶׁנֶּעֱלַם מִמֶּנּוּ מִן הַדְּבָרִים הַנִּרְאִים כ״ש הַנִּסְתָּרִים. וְעִם יְדִיעָתְךָ כָּל זֶה אֵינְךָ מִתְאַחֵר לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לִמְחֹל עֲוֹנְךָ וּלְמַהֵר אֶל מָה

שֶׁיִּרְצֶהוּ וְיַקְבִּלֵהוּ מִמֶּךָּ וְאֵיךְ לֹא נֵבוֹשׁ אָחִי מִבּוֹרְאֵנוּ הַמַּשְׁקִיף עַל הַנִּסְתָּר וְעַל הַנִּגְלֶה מִמַּעֲשֵׂינוּ וּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר לֹא תַּעֲבֹר עָלָיו שִׂכְחָה וְלֹא הַעֲלָמָה וְלֹא יַטְרִידֵהוּ דָּבָר מִדָּבָר וְאֵין מָנוֹס מִדֵּינוֹ וְאֵין קֵץ לְמַלְכוּתוֹ שֶׁנִּפְשָׁה מֵעָלָיו וְנִתְאַחֵר מֵהַכָּנַע לוֹ וּמְשׁוּב אֵלָיו וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים עַד קְצֵנוּ וְתַכְלִית מִדַּת יָמֵינוּ,

**יח** וְאִלּוּ הָיָה אָדָם מַזְהִיר אַנְשֵׁי קְרְיָה אוֹ אַנְשֵׁי מְדִינָה וְיֹאמַר בְּנֵי אָדָם הֱיוּ נְכוֹנִים לִנְסֹעַ לעוה״ב כִּי אִישׁ אֶחָד יִפְקֹד מִכֶּם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה וְאֵינֶנִּי מוֹדִיעַ אוֹתוֹ (ס״א ואינני יודע אותו). הַאֵין מִן הַדִּין עַל כָּל אֶחָד מֵהֶם שֶׁיִּהְיֶה נָכוֹן לָמוּת מִיָּרְאָה שֶׁמָּא יִהְיֶה הוּא הָאִישׁ הַהוּא? וְאֵיךְ לֹא נִהְיֶה כֻּלָּנוּ נְכוֹנִים לוֹ!

**יט** וַאֲנַחְנוּ רוֹאִים כִּי הַמָּוֶת בְּכָל חֹדֶשׁ מְכַלֶּה מִסְפָּר רַב מִן הַחַיִּים הֲלֹא מִן הַדִּין עָלֵינוּ שֶׁנִּירָא עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ בְּכָל חֹדֶשׁ וְנַחְשֹׁב עַל עִנְיָנֵנוּ וְצֵידָתֵנוּ וּבֵית מוֹעֲדֵנוּ קֹדֶם עֵת הַצֹּרֶךְ אֲלֵיהֶם אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז״ל שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתֶךָ וְנֶאֱמַר (קהלת ט׳:ח׳) בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים.

**כ** בְּחֹן בְּיִתְרוֹן שִׂכְלְךָ וְהַכָּרָתְךָ בֵּרוּר זֶה בְּמָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ בְּבֵרוּר מָה שֶּׁיּגִיד לְךָ זוּלָתֶךָ.

**כא** וְאַל תִּדְחֶה שִׂכְלְךָ וּבִינָתְךָ כִּי כְּבָר נֶאֱמַר כִּי לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל עֲבָדָיו טוֹבוֹת אִם יְקַבְּלוּ אוֹתָם יָנוּחוּ בָּם (ס״א ירווחו בם) וְאִם יְשִׁיבוּם עָלָיו יִהְיוּ לְטָעָנוֹת עֲלֵיהֶם ואח״כ יָשׁוּבוּ לְנָקְמָה.

**כב** וַהֲבוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הֵטִיב לְךָ בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת שָׂם לְךָ בָּהֶם יִתְרוֹן עַל זוּלָתְךָ הִזְהִיר וְהִזְהִיר שֶׁלֹּא יָשׁוּבוּ לְטַעֲנָה עָלֶיךָ.

**כג** וּכְבָר הֵעִיר אוֹתְךָ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וְהוֹרָה אוֹתְךָ נְתִיב טוֹבָתְךָ וּלְחֶמְלָה עָלֶיךָ וּלְנַהֲלְךָ לְאַט וְלֹא רָצָה לְךָ שֶׁתַּתְמִיד עַל פְּתַיּוּתְךָ וְתַחֲזִיק בְּמֻרְיְךָ לְלֶכֶת עִמּוֹ עַל דֶּרֶךְ הַחֶסֶד אֲשֶׁר יֵאוֹת לוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ וְרַחֲמָיו עַל בְּרוּאָיו כמ״ש (תהלים כה) טוֹב וְיָשָׁר ה׳ עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדֶּרֶךְ וּכְבָר קָרָא אוֹתְךָ לְאַט וּבְלָשׁוֹן רַכָּה וְאַחַר כָּךְ בְּתוֹכַחַת וְהַכְלָמָה וְאַחַר כָּךְ הִזְהִיר אוֹתְךָ בְּעָנְשׁוֹ כְּדֵי שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו וּתְמַהֵר לַחֲזֹר עָדָיו.

**כד** מַהֵר אָחִי וּמַהֵר לְהַאֲזִין אֵלָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ וּבְחֹר לְנַפְשְׁךָ מָה שֶּׁבָּחַר לָהּ אֱלֹהֶיךָ וְרָצָה לָהּ מָה שֶּׁרָצָה מִמֶּנָּה בּוֹרַאֲךָ, וְאַל תְּבִיאֲךָ הָעַצְלָה לְהָקֵל בָּהּ כִּי אִם תֵּקֵל נַפְשְׁךָ בְּעֵינֶיךָ אֵיזֶה דָּבָר יִהְיֶה נִכְבָּד אֶצְלְךָ.

**כה** וְהִזָּהֵר פֶּן יַשִּׂיאֲךָ הִרְהוּר לִבְּךָ וְיֹאמַר לְךָ עַתָּה אַחֲרֵי אֹרֶךְ הִתְעַלְּמוּתִי וַחֲלִיפוֹת רֹב יָמַי אָשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים וַאֲבַקֵּשׁ מְחִילָתוֹ.

**כו** וְרָאוּי שֶׁתָּשִׁיב עָלָיו בְּמָה שֶׁאָמַר הַנָּבִיא בָּעִנְיָן הַזֶּה (יחזקאל יח) וּבְשׁוּב רָשָׁע מֵרִשְׁעָתוֹ וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקָתוֹ עַד סוֹף הָעִנְיָן.

**כז** וּכְבָר הִמְשִׁילוּ זֶה הַקַּדְמוֹנִים לְאָדָם שֶׁהָיוּ בְּיָדוֹ דַּרְכְּמוֹנֵי כֶּסֶף וְהָיָה צָרִיךְ לַעֲבֹר בְּנָהָר גָּדוֹל וְכַאֲשֶׁר עָמַד עַל שְׂפַת הַנָּהָר הִשְׁלִיךְ הַדַּרְכְּמוֹנִים הֵהֵם בַּנָּהָר מִפְּנֵי שֶׁקָּוֶּה לְהַפְסִיק הַנָּהָר בָּהֶם וְהִשְׁלִיכָם כֻּלָּם חוּץ מֵאֶחָד שֶׁנִּשְׁאַר בְּיָדוֹ וְלֹא נִפְסְקוּ הַמַּיִם בַּעֲבוּרָם וְכַאֲשֶׁר רָאָה כֵּן אָמַר לְמַלַּח אֶחָד שֶׁהָיָה בַּנָּהָר קַח זֶה הַדַּרְכְּמוֹן אֲשֶׁר בְּיָדִי וְהַעֲבִירֵנִי בִּסְפִינָתְךָ בַּנָּהָר וְעָשָׂה הַמַּלָּח כֵּן וְהִגִּיעוּ לְחֻפְצוֹ בַּדַּרְכְּמוֹן הַהוּא אֲשֶׁר נִשְׁאַר בְּיָדוֹ וְהִשִּׂיג בּוֹ מָה שֶׁלֹּא הִגִּיעַ אֵלָיו בְּכָל הַדַּרְכְּמוֹנִים שֶׁאִבֵּד בַּנָּהָר וּכְאִלּוּ לֹא אִבֵּד מְאוּמָה.

**כח** וְכֵן בַּעַל הַתְּשׁוּבָה אֲשֶׁר כִּלָּה רֹב יָמָיו בְּזוּלַת עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא כְּשֶׁיַּחְזֹר בִּתְשׁוּבָה בְּאַחֲרִית יָמָיו יִמְחֹל לוֹ הַבּוֹרֵא מָה שֶׁקָּדַם מֵרֹעַ מַעֲשָׂיו כָּל יָמָיו כמ״ש (שם) כָּל פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזָּכְרוּ לוֹ וְאָמַר (שם לג) כָּל חַטֹּאתָיו אֲשֶׁר חָטָא לֹא תִזָּכַרְנָה לוֹ.

**כט** וְאַל יִכְבַּד עָלֶיךָ אָחִי הֶעָרָתִי אוֹתְךָ לִשְׁמִירַת עַצְמְךָ אֲשֶׁר אָרְכוּ יְמֵי הִתְעַלְּמוּתְךָ (ס״א התעלמותי) מִמֶּנָּה כִּי לֹא יִחַדְתִּיךָ בָּהּ מִבַּלְעֲדֵי נַפְשִׁי וְהִכָּנַע לָאֱמֶת וְאַל תִּבְרַח מִמֶּנָּה וְהוֹדֵה לֵאלֹהִים אֲשֶׁר הֵעִיר אוֹתְךָ לָמָה שֶׁלֹּא יָדַעְתָּ וְאַל תִּקַּח אָרְךְ הִתְעַלְּמוּת זוּלָתְךָ הַמֵּעִיר לְךָ לְטַעֲנָה לְךָ וְלַאֲמַתְלָא כִּי זֶה מִתַּרְמִית הַיֵּצֶר וּמְצוּדָיו לַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הַכָּרָתָם חֲלוּשָׁה.

**ל** הָאֱלֹהִים יְשִׁימֵנוּ מִן הַמְמַהֲרִים אֵלָיו וְהַשָּׁבִים עָדָיו בְּלֵב שָׁלֵם בְּרַחֲמָיו אָמֵן:

נִשְׁלַם שַׁעַר הַשְּׁבִיעִי. בְּעֶזְרַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ:

## שער שמיני - שער חשבון הנפש · הקדמה

**א בְּחֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ לֵאלֹהִים. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר:**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁקָּדַם מַאֲמָרֵנוּ בְּגִדְרֵי הַתְּשׁוּבָה וּתְנָאֶיהָ וְהָיָה הַחֶשְׁבּוֹן עִם הַנֶּפֶשׁ אֶחָד מִתְּנָאֶיהָ רָאִיתִי לִסְמֹךְ לָהּ בְּאוֹר עִנְיְנֵי הַחֶשְׁבּוֹן עִם הַנֶּפֶשׁ בַּעֲבוּר מָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ מֵעִנְיְנֵי הַהֶעָרָה לָהּ לָמָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ תַּקָּנָתָהּ בִּשְׁנֵי עוֹלָמִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדֹתֶיךָ.

**ב** וְרָאוּי לָנוּ לְבָאֵר מִדְּבַר הַחֶשְׁבּוֹן עִם הַנֶּפֶשׁ שִׁשָּׁה עִנְיָנִים.

ג הָרִאשׁוֹן מָה הַחֶשְׁבּוֹן עִם הַנֶּפֶשׁ.

ד וְהַשֵּׁנִי אִם חֶשְׁבּוֹן כָּל בְּנֵי אָדָם שָׁוֶה אִם לֹא.

ה וְהַשְּׁלִישִׁי עַל כַּמָּה פָּנִים יִהְיֶה חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ.

ו וְהָרְבִיעִי מַה תּוֹעֶלֶת הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה.

ז וְהַחֲמִישִׁי אִם הָאָדָם חַיָּב לְחַשֵּׁב עִם נַפְשׁוֹ תָּמִיד אִם לֹא.

ח וְהַשִּׁשִּׁי בְּמָה שֶׁחַיָּב הָאָדָם לִסְמֹךְ לַחֶשְׁבּוֹן מִן הַמַּעֲשִׂים:

## שער שמיני - שער חשבון הנפש · פרק א

א אֲבָל הַחֶשְׁבּוֹן עִם הַנֶּפֶשׁ הוּא הִשְׁתַּדְּלוּת הָאָדָם בְּעִנְיְנֵי תּוֹרָתוֹ וְעוֹלָמוֹ בֵּינוֹ וּבֵין שֹׂכְלוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּדַע בָּזֶה מָה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וּמָה שֶּׁיֵּשׁ עָלָיו מִן הַחוֹבוֹת.

ב וּכְבָר הִזְהִירָנוּ עַל זֶה הַנָּבִיא ע״ה בְּאָמְרוֹ (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ׳ וְאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים לד) טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה׳ וְאָמַר (ד״ה א כח) דַּע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ וְאָמַר (תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין.

ג וְאָמַר בְּמִי שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל בְּעִנְיָניו וְלֹא חִשֵּׁב עִם נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם (ישעיהו מ״ד:י״ט) וְלֹא יָשִׁיב אֶל לִבּוֹ וְלֹא דַעַת וְלֹא תְבוּנָה וְאָמַר (תהלים עח) לֹא זָכְרוּ אֶת יָדוֹ וְאָמַר (דברים לב) זָכֹר יְמוֹת עוֹלָם וְאָמַר (תהלים קמג) זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם וְאָמַר (איוב לו) אֶשָּׂא דֵעִי לְמֵרָחוֹק:

## שער שמיני - שער חשבון הנפש · פרק ב

א אֲבָל אִם חֶשְׁבּוֹן כָּל בְּנֵי אָדָם שָׁוֶה אִם לֹא, נֹאמַר כִּי הַתְּשׁוּבָה בָּזֶה:

ב שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּת בְּנֵי אָדָם בְּעִנְיְנֵי תּוֹרָתָם וְעוֹלָמָם יִתְחַלֵּף כְּפִי הִתְחַלְּפוּת הַכָּרָתָם וְשִׂכְלָם וּזְכוּת הֲבָנָתָם וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם מְצֻוֶּה לְחַשֵּׁב עִם נַפְשׁוֹ בְּמָה שֶּׁהוּא חַיָּב בּוֹ מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה כְּפִי הַכָּרָתוֹ בְּטוֹבוֹת הַבּוֹרֵא הַכּוֹלְלוֹת וְהַמְיֻחָדוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים י״א:ב׳) וִידַעְתֶּם הַיּוֹם כִּי לֹא אֶת בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ וַאֲשֶׁר לֹא רָאוּ וְגוֹ׳ כִּי עֵינֵיכֶם הָרֹאֹת וְגוֹ׳ רוֹצֶה לוֹמַר כִּי טַעֲנַת הַבּוֹרֵא עֲלֵיכֶם יוֹתֵר חֲזָקָה וְנִרְאֵית מִמָּה שֶׁהִיא עַל בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֶת מוֹפְתֵי הַבּוֹרֵא כִּרְאוֹתְכֶם מִפְּנֵי שֶׁאַתֶּם רְאִיתֶם אוֹתָם בְּעֵינֵיכֶם וְאַתֶּם הַמְיֻחָדִים בַּטּוֹבוֹת הַגְּדוֹלוֹת מִבִּלְעֲדֵיהֶם וְהַנִּצָּלִים מִמַּכּוֹת מְצָרִים וְקֶרַח וְלֹא הֵם וְעַל כֵּן חַיָּבִים אַתֶּם בָּעֲבוֹדָה עֲלֵיהֶם.

ג וְכֵן נֹאמַר בִּשְׁאָר ב״א כִּי מָה שֶׁחַיָּבִים בּוֹ יִתְחַלֵּף כְּפִי הִתְחַלְּפוּת הַכָּרָתָם וְהִתְחַלְּפוּת הַטּוֹבוֹת עֲלֵיהֶם.

ד וְעַל הַמַּאֲמִין לְחַשֵּׁב עִם נַפְשׁוֹ בְּמָה שֶׁהוּא חַיָּב לֵאלֹהִים ית׳ וִידַקְדֵּק בַּדָּבָר בְּתַכְלִית יְכָלְתּוֹ וּכְפִי הַשָּׂגָתוֹ מִמֶּנּוּ וּמָה שֶּׁיִּגִּיעַ אֵלָיו בְּמַעֲשֶׂה יִשְׁתַּדֵּל בּוֹ וְיִטְרַח וּמָה שֶׁלֹּא יוּכַל לְהַשִּׂיגוֹ בְּמַעֲשֶׂה יַשִּׂיגֶהוּ בִּידִיעָה וְיִתְאַוֵּהוּ בִּלְשׁוֹנוֹ, וְיִכְסוֹף אֵלָיו בְּלִבּוֹ כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכָי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ וְאָמַר (שם יט) הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב וְגוֹ׳ וְהַבּוֹרֵא יְדִינֵהוּ לִזְכוּת וְהוּא חַיָּב לְצַפּוֹת לְעִתּוֹת אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ וְיוּכַל בָּהֶן לְשַׁלֵּם מַה שֶּׁיִּתָּכֵן לוֹ מֵחוֹבוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

ה וְאַל יַרְחִיב עַל עַצְמוֹ הָאֲמַתְלָאוֹת בּוֹ וִיזַלְזֵל בּוֹ וְיַנִּיחֵהוּ וְיִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ פֶּן יִהְיֶה נֶעְכָּר בְּיוֹם הַחֶשְׁבּוֹן הַגָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי יג) בָּז לְדָבָר יֵחָבֵל לוֹ:

## שער שמיני - שער חשבון הנפש · פרק ג

א אֲבָל עַל כַּמָּה פָּנִים יִהְיֶה חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ לֵאלֹהִים יִתְעָלֶה אוֹמַר כִּי אָפְנֵי הַחֶשְׁבּוֹן רַבִּים בָּעִנְיָן הַזֶּה אַךְ אֲבָאֵר מֵהֶם שְׁלֹשִׁים פָּנִים יִתְבָּאֵר מֵהֶם מָה שֶּׁהָאָדָם חַיָּב בּוֹ לֵאלֹהִים כְּשֶׁיְּנוֹתֵן אוֹתָם אֶל לִבּוֹ וּמְקַבֵּל עַל נַפְשׁוֹ לַחְשֹׁב בָּהֶם וְלִזְכֹּר אוֹתָם תָּמִיד:

ב הָרִאשׁוֹן, כְּשֶׁיִּסְתַּכֵּל הָאָדָם בְּעִנְיַן עַצְמוֹ וְיַחְשֹׁב בִּתְחִלַּת הֲוָיָתוֹ וִיצִיאָתוֹ מִלֹּא מְצִיאָה אֶל מְצִיאָה וְהַעְתָּקָתוֹ מֵאַיִן לְיֵשׁ לְלֹא יִתְרוֹן שֶׁקָּדַם לוֹ אַךְ חֶסֶד אֱלֹהִים וְטוּבוֹ וְנִדְבָתוֹ וְיִרְאֶה בְּשִׂכְלוֹ כִּי הוּא חָשׁוּב בְּעִנְיָנוֹ וְנִשָּׂא בְּמַדְרֵגָתוֹ וּמְעֻלֶּה בְּמַתְכֹּנְתוֹ מִן הַבְּהֵמָה וְהַצֶּמַח וְהַמּוּצָק יִתְחַיֵּב לְהוֹדוֹת לְבוֹרְאוֹ יִתְבָּרַךְ,

ג וְיִמְשֹׁל בָּזֶה מָשָׁל קָרוֹב. יַעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ אִלּוּ בְּעֵת יַנְקוּתוֹ הִשְׁלִיכַתּוּ אִמּוֹ בַּמִּסְלָה, וְעָבַר אָדָם אֶחָד וְרָאָה אוֹתוֹ וְחָמַל עָלָיו וְאָסַף אוֹתוֹ אֶל בֵּיתוֹ וְנִטַּפֵּל בְּגִדּוּלוֹ עַד אֲשֶׁר גָּדַל וְהִשְׁכִּיל. הֵיאַךְ הָיָה חַיָּב לָרוּץ לְרָצוֹנוֹ, וְכָל אֲשֶׁר יְצַוֵּהוּ בּוֹ וְיַזְהִירֵהוּ מִמֶּנּוּ, וְכַמָּה הוּא חַיָּב לוֹ מִן הַחוֹבוֹת!

ד וּכְפִי הֲגָנַת הַבּוֹרֵא עָלָיו וְהַסְפָּקָתוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הִמְשְׁכוֹ אַחַר עֲבוֹדָתוֹ וְקִבּוּלוֹ מִצְוָתוֹ. וּכְבָר הוֹכִיחַ הַנָּבִיא הָאֱמֶת בָּעִנְיָן הַזֶּה בְּאָמְרוֹ (דברים לב) הֲלֹה׳ תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם וְגוֹ׳ וּבֵאֵר יְחֶזְקֵאל (יחזקאל טו) בפ׳ וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ וּשְׁאָר הָעִנְיָן:

ה וְהַשֵּׁנִי, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּגֹדֶל טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עָלָיו בְּחִבּוּר גּוּפוֹ וְהַשְׁלָמַת צוּרָתוֹ וּמַהוּתוֹ (ס״א ומינותו) וְתַכְנִית אֵבָרָיו וְהוֹצָאָתוֹ מִבֶּטֶן אִמּוֹ בִּיכָלְתּוֹ יִתְבָּרַךְ וַהֲכָנַת טַרְפּוֹ קֹדֶם לָזֶה וְאַחֲרָיו כְּפִי הָרָאוּי לוֹ וּכְשֶׁעוּר צָרְכּוֹ חֶסֶד מֵאֱלֹהָיו עָלָיו וְיַחְשֹׁב בְּנַפְשׁוֹ אִלּוּ הָיָה חָסֵר בְּתוֹחֶלֶת בְּרִיאָתוֹ מִבְּלֵי עֵינַיִם אוֹ יָדַיִם אוֹ רַגְלַיִם וְיִהְיֶה בִּיכֹלֶת אָדָם לַעֲשׂוֹתָם לוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה גּוּפוֹ שָׁלֵם בָּהֶם הֵיאַךְ תִּהְיֶה הוֹדָאָתוֹ לוֹ וְשִׁבְחוֹ וְהִתְּבָּקְרוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ וּכְפִי זֶה צָרִיךְ שֶׁיִּמְשֵׁךְ אַחַר בּוֹרְאוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר תִּקֵּן גּוּפוֹ וְהִשְׁלִים אֵבָרָיו כֻּלָּם בְּתַכְלִית הַתִּקּוּן וְהַתִּכּוּן כְּמוֹ שֶׁאָמַר (איוב י) זָכַר נָא כִּי כַחֹמֶר עֲשִׂיתָנִי וְגוֹ׳ וּשְׁאָר הָעִנְיָן וְאָמַר (תהלים קלט) כִּי אַתָּה קָנִיתָ כִלְיֹתָי.

ו וְאָמַר (שם כב) כִּי אַתָּה גֹחִי מִבֶּטֶן:

ז וְהַשְּׁלִישִׁי, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ וְהִסְתַּכְּלוֹ בְּגֹדֶל טוֹבַת הָאֱלֹהִים עָלָיו בְּמָה שֶׁהוֹעִילוֹ מִן הַשֵּׂכֶל וְהַהַכָּרָה עִם הַרְבֵּה מִדּוֹת טוֹבוֹת וַחֲמוּדוֹת וְנִכְבָּדוֹת.

ח יֵשׁ לוֹ בָּהֶם יִתְרוֹן עַל הַחַיִּים שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לה) מַלְּפֵנוּ מִבַּהֲמוֹת אָרֶץ וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ, וְיַחְשֹׁב אִלּוּ הָיָה עִירֹם מִן הַשֵּׂכֶל וְהַהַכָּרָה וְהוֹעִילוֹ בָּהֶם אָדָם כָּמוֹהוּ וְהִכִּיר יִתְרוֹן מָה שֶּׁהוּא בּוֹ עַל מָה שֶׁהָיָה בּוֹ הֶהָיָה מַסְפִּיק לוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו וּמִדַּת יָמָיו לִהְיוֹת מַתְמִיד בְּהוֹדָאָתוֹ וְשִׁבְחוֹ עַל זֶה תַּחַת גְּמוּלוֹ, כָּל שֶׁכֵּן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין קֵץ לְטוּבוֹתָיו עָלֵינוּ וְלֹא תַכְלִית לַחֲסָדָיו עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים מ) רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה ה׳ אֱלֹהַי וְגוֹ׳:

ט וְהָרְבִיעִי, חֶשְׁבּוֹנוֹ עִם נַפְשׁוֹ בְּגֹדֶל טוֹבוֹת הָאֱלֹהִים עָלָיו בְּהֶעָרָתוֹ אֶל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִיּוּתוֹ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים בְּתוֹרָה נִכְבֶּדֶת נֶאֱמָנָה לְהָסִיר עִוְרוֹנוֹ וּלְבַעֵר סִכְלוּתוֹ וּלְהָאִיר עֵינָיו וּלְהַקְרִיבוֹ אֶל רְצוֹן אֱלֹהָיו וְתוֹדִיעֲנוּ אֲמִתַּת בּוֹרְאוֹ וּמָה שֶּׁהוּא חַיָּב לוֹ אֲשֶׁר בּוֹ תֵּשָׁלֵם הַצְלָחָתוֹ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם יט) תּוֹרַת ה׳ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ וְגוֹ׳ פִּקּוּדֵי ה׳ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב וְגוֹ׳,

י וְיַחְשֹׁב בְּנַפְשׁוֹ אִלּוּ הָיְתָה נֶעְדֶּרֶת מִמֶּנּוּ אַחַר שֶׁהִכִּיר מַעֲלָתָהּ וּאח״כ נִזְדַּמֵּן לוֹ אָדָם שֶׁהוֹעִילוֹ בָּהּ הֶהָיְתָה רְאוּיָה הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ וְיִכְלָתוֹ מַסְפֶּקֶת לְהַשִּׂלִים הוֹדָאָתוֹ וְשִׁבְחוֹ עַל זֶה וכ״ש הַבּוֹרֵא הַמַּעִיר בָּהּ וְהַמַּפִּיק לַהֲבָנָתָהּ וְהָעוֹזֵר לוֹ עָלֶיהָ וְהַמְּעַט מִמָּה שֶׁאָנוּ חַיָּבִים לוֹ מִן הַהוֹדָאָה עָלֶיהָ הוּא שָׁנָּרוּץ לְהִדָּבֵק בְּתוֹרָתוֹ וּמִצְוָתוֹ וְהִזְהֲרָתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קיט) חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ וְאָמַר (שם) מַה נִּמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ:

יא וְהַחֲמִישִׁי, שֶׁיְּחַשֵּׁב עִם נַפְשׁוֹ בְּהִתְאַחֲרוֹ מֵהָבִין סֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים וּמְנוּחַת נַפְשׁוֹ מִבְּלְתִּי עֲמֹד עַל עִנְיָנָיו.

יב וְאֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה כֵּן בְּסֵפֶר שֶׁיְּגִיעֵהוּ מִמֶּלֶךְ אִם הוּא מְסֻפָּק בַּהֲבָנָתוֹ מִפְּנֵי הִדַּמּוּת הַכְּתִיבָה אוֹ הַמִּלּוֹת אוֹ לְעֹמֶק עִנְיָנָיו וְדַקּוּתָם וְהִתְעָרְבוּתָם וְצַחוּת דְּבָרָיו אֲבָל הָיָה נוֹתֵן כָּל לִבּוֹ וְשִׂכְלוֹ בּוֹ לַעֲמֹד עַל עִנְיָנָיו וְהָיָה מִצְטַעֵר צַעַר גָּדוֹל עַד שֶׁיָּבִין כַּוָּנָתוֹ בּוֹ.

יג וּכְשֶׁהוּא עוֹשֶׂה זֶה לַעֲמֹד עַל סֵפֶר אָדָם חַלָּשׁ וּבֶן תְּמוּתָה כָּמוֹהוּ מָה הוּא חַיָּב לַעֲשׂוֹת מִכְּפְלֵי זֶה עַד שֶׁיָּבִין סֵפֶר אֱלֹהָיו אֲשֶׁר הוּא חַיָּיו וְהַצָּלָתוֹ כמ״ש (דברים ל) כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ וְגוֹ׳ וְהֵיאַךְ הִתְּרֵתְּ לְעַצְמְךָ אָחִי לְהִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ וּלְהִסְתַּפֵּק לְךָ מִמֶּנּוּ מָה שֶׁהוּא קָרוֹב מֵעִנְיָנוֹ וְנִגְלֶה מִפְּשׁוּטוֹ וְתָקֵל בְּזוּלָתוֹ.

יד הֲלֹא תִרְאֶה חֶסְרוֹנְךָ וּפְחִיתוּתְךָ בַּדָּבָר הַזֶּה!

טו הֲלֹא זֶה דּוֹמֶה לְמַעֲשֶׂה מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ה) וְלֵאלָהֵי כַסְפָּא וְדַהֲבָא נְחָשָׁא פַּרְזְלָא וְגוֹ׳ וְלֵאלָהָא דִּי נִשְׁמְתָךְ בִּידֵהּ וְכָל אָרְחָתָךְ לֵהּ לָא הַדַּרְתָּ:

טז וְהַשִּׁשִּׁי, שֶׁיְּחַשֵּׁב בְּנַפְשׁוֹ כְּשֶׁהוּא מַרְגִּישׁ בְּמִדּוֹתָיו שֶׁהֵן נוֹטוֹת לְהַמְרוֹת הַבּוֹרֵא וּלְהָפֵר בְּרִיתוֹ וַיַּחְשֹׁב בְּנַפְשׁוֹ וְיַעֲבִיר עַל לִבּוֹ כָּל מָה שֶׁהִשִּׂיג בְּחוּשָׁיו מִשָּׁרְשֵׁי הָעוֹלָם וַעֲנָפָיו וּפְשׁוּטוֹ וּמֻרְכָּבוֹ וְעָלָיונוֹ וְתַחְתּוֹנוֹ שֶׁכֻּלּוֹ עוֹמֵד בִּדְבַר ה׳ וְשׁוֹמֵר בְּרִית ה׳.

יז הַאִם רָאָה מִמֶּנּוּ דָּבָר יוֹצֵא מִקֻּשָּׁר עֲבוֹדַת הָאֵל יִתְעַלֶּה אוֹ שֶׁמַּמְרֶה דְּבָרוֹ וּמֵפֵר בְּרִיתוֹ.

יח וְאִלּוּ הָיִינוּ מַעֲלִים בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ שֶׁדָּבָר מֵהֶם עָבַר בְּרִית הַבּוֹרֵא וְנִשְׁתַּנָּה טִבְעוֹ אוֹ שֶׁהָאָרֶץ סָרָה מִן הָאֶמְצַע וְיָצְאוּ מֵי הַיָּם וְעָבְרוּ גְּבוּלָם וְכִסּוּ פְּנֵי הָאָרֶץ הֶהָיָה אָדָם נִשְׁאָר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

יט וְיוֹתֵר נִפְלָא מִזֶּה בְּאֶבְרֵי הָאָדָם אִלּוּ הָיוּ עוֹבְרִים בְּרִית הַבּוֹרֵא בָּאָדָם וְיָנוּחוּ אֶבְרָיו הַטְּבוּעִים עַל הַתְּנוּעָה אוֹ יָנוּעוּ הַנָּחִים מֵהֶם אוֹ אִם לֹא הָיוּ מַגִּיעִים אֲלֵיו הַחוּשִׁים מָה שֶּׁנִּצְטַוּוּ לְהַגִּיעַ אֲלֵיו הָיָה חִבּוּרוֹ נִפְסָד וְהַרְכָּבָתוֹ נִתֶּקֶת וּבָטְלָה הַנְהָגָתוֹ.

כ וְהָאֵיךְ לֹא יִתְבַּיֵּשׁ הָאָדָם לַעֲבֹר בְּרִית אֱלֹהָיו בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָבַר בְּרִית אֱלֹהִים בּוֹ וּבָעוּזָרִים שֶׁחִיְּבָם בַּעֲבוֹדָתוֹ וּסְבֹל כָּל עִנְיָנוֹ וְהֵם אֶבְרָיו.

כא וְהַדִּמְיוֹן הַקָּרוֹב בָּזֶה לְמֶלֶךְ שֶׁצִּוָּה כַּת אַחַת מֵעֲבָדָיו לְהַעֲבִיר אֶחָד מִשָּׂרָיו נָהָר גָּדוֹל בְּתַכְלִית הַשְּׁמִירָה אֶל מָקוֹם יָדוּעַ וּזְמַן קָצוּב וְאח״כ צִוָּה הַמֶּלֶךְ לְהַשַּׂר לַעֲשׂוֹת לָהֶם בָּעִנְיָן הַהוּא וּבַזְּמַן הַהוּא דְּבָרִים יְדוּעִים וְקִיְּמוּ הָעֲבָדִים בְּהַשַּׂר מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ וְהִתְעַלֵּם הַשַּׂר מִמָּה שֶּׁצִּוָּהוּ בּוֹ הַמֶּלֶךְ לָהֶם.

כב וְאָמַר לוֹ אֶחָד מִן הָעֲבָדִים הַשַּׂר הַמִּתְעַלֵּם מִמִּצְוַת הַמֶּלֶךְ הֲלֹא תִירָא שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶחָד מִמְּנוּ בְּךָ כְּמַעֲשֶׂיךָ וַיַּעֲבֹר מִצְוַת הַמֶּלֶךְ בִּשְׁמִירָתְךָ כְּמוֹ שֶׁעָבַרְתָּ בָּנוּ וְתִפּוֹל בַּנָּהָר הַגָּדוֹל הַזֶּה וְתָמוּת מִיתָה רָעָה חָזֹר מִטָּעוּתְךָ בִּתְשׁוּבָה וּבַקֵּשׁ הַמְּחִילָה כִּי הַמֶּלֶךְ צִוָּה אוֹתָנוּ שֶׁנִּתְעַלֵּם מִשְּׁמִירָתְךָ אִם תִּתְעַלֵּם מִמִּצְוָתוֹ עָלֵינוּ וְהֵקִין מֵהִתְעַלְּמוּתוֹ וְחָזַר מִטָּעוּתוֹ.

כג וְאַתָּה אָחִי חָשׁוֹב אִם עָבַר אֶחָד מֵאֶבְרֶיךָ עַל מִצְוַת הַבּוֹרֵא בְּךָ בְּהִשְׁתַּמֶּשְׁךָ בּוֹ הֲלֹא אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרְךָ הִתְנָה בְּתוֹרָתוֹ הַנֶּאֱמָנָה שֶׁיִּהְיֶה בִּרְשׁוּתְךָ וּבְחֶפְצְךָ כָּל מָה שֶׁבָּעוֹלָם אִם תַּעַבְדֵהוּ וְשֶׁיַּעֲבוֹר עַל רְצוֹנְךָ כְּשֶׁתַּעֲבוֹר עַל דְּבָרוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא מְבֹאָר בְּפָרָשַׁת אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ וְזוּלָתָהּ:

כד וְהַשְׁבִיעִי, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ לֵאלֹהָיו בִּתְנָאֵי הָעֲבֹדוּת וְשֶׁיִּקַּבֵּל עַל עַצְמוֹ חוֹבוֹת הָאַדְנוּת לְבוֹרְאוֹ וּכְבָר זָכַרְנוּ רֻבָּם בַּשַּׁעַר הַשְּׁלִישִׁי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה יִדְרְשֵׁם הַמְבַקֵּשׁ שָׁמָּה.

כה וְיַחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶן בְּעֵת שֶׁיַּכִּיר הָעֲבֹדוּת טוֹבוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרְךָ עָלָיו בְּהַזְמִינוֹ תּוֹעֲלוֹתָיו וְחֶמְלָתוֹ עָלָיו וְהַסְפִּיקוֹ כָּל הַצָּרִיךְ לוֹ מִן הַמָּזוֹן תָּדִיר וְלֹא הִנִּיחוֹ לְנַפְשׁוֹ וְלַחֲלִישׁוּת הַבָּרְתוֹ בְּהַנְהָגוֹת עִנְיָנָיו וְהוֹעִילוֹ בְּחָכְמָה וּבְשֵׂכֶל וּבְבִינָה יַנְהִיג בָּהֶם עִנְיָנָיו וְיֵדַע חוֹבוֹת אֱלֹהָיו עָלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) עַבְדְּךָ אָנִי הֲבִינֵנִי,

כו וּכְשֶׁיַּכִּיר הָעֶבֶד מֵאֲדָנָיו סִימָנֵי טוֹבוֹתָיו הָעוֹדְפוֹת בְּנַפְשׁוֹ וְגוּפוֹ וְכָל תְּנוּעוֹתָיו וְשֶׁהוּא מַשְׁקִיף עָלָיו תָּמִיד וְיוֹדֵעַ נִגְלוֹתָיו וְנִסְתָּרוֹתָיו וְשׁוֹמֵר עַל כָּל תְּנוּעוֹתָיו וְקוֹשֵׁר אוֹתָם בַּאֲסוּרָיו וּמוֹשֵׁל בָּהֶם וְצוּרַת נִסָּיוֹנוֹ וּבְחִינָתוֹ בְּמָה שֶׁהִתִּיר לוֹ מֵהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֶבְרָיו וְהִרְשָׁהוּ מֵהַעֲבֶרֶת מַחְשְׁבוֹתָיו בִּיצָרָיו הַטּוֹבִים וְהָרָעִים וְיַחְשֹׁב בְּמִסֹּרֶת הַתּוֹרָה וְהָעֲרָתָהּ עַל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְצוֹן אֱלֹהָיו וּמָה שֶׁיְּקֻצִּיפֶנּוּ עָלָיו מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל פְּנוֹת גּוּפוֹ וְכֹחוֹת נַפְשׁוֹ בְּמָה שֶׁיִּמְצָא בּוֹ חֵן בְּעֵינֵי אֲדוֹנָיו וַיַּקְרִיבֵהוּ אֵלָיו וְיָסִיר מָסַךְ הַסִּכְלוּת בּוֹ מֵעָלָיו וְיִלְבַּשׁ כְּסוּת הַמּוֹרָא וְהַבֹּשֶׁת מִמֶּנּוּ וְאַהֲבָה בּוֹ וְהַחֵפֶץ בְּמָה שֶׁהוּא רוֹצֶה וְאָז יְבוֹאֲהוּ הַטּוֹבוֹת הַגְּדוֹלוֹת וְהָאוֹרִים הַגְּדוֹלִים מֵהָאֱלֹהִים כמ״ש (שם פט) ה׳ בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן וְאָמַר (במדבר ו) יָאֵר ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ.

כז וְעִקַּר הַכֹּל בְּהַשְׁלָמַת תַּנָּאֵי הָעַבְדוּת וּבְיַחֲדוֹ אֱלֹהָיו בְּאַדְנוּת בְּלֵב שָׁלֵם וְנֶאֱמָן וּבָזֶה תִּהְיֶה אַהֲבָתוֹ בֵּאלֹהָיו שְׁלֵמָה וְאַהֲבַת אֱלֹהָיו בּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים כו) אֶת ה׳ הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם וַה׳ הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם (שם) וּלְתִתְךָ עֶלְיוֹן וְאָמַר (שם כח) וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה׳ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ.

כח וְהַטַּעַם בָּזֶה כִּי יָדוּעַ שֶׁגְּדֻלַּת הָעֶבֶד וּיקָר מַעֲלָתוֹ אֵצֶל בְּנֵי אָדָם הֵם כְּפִי גְּדֻלַּת אֲדוֹנָיו בֵּין הָאֲדוֹנִים וּכְפִי בְּחִירַת הָאָדוֹן בּוֹ וְהַקָּרָבָתוֹ אוֹתוֹ וּלְפִי שֶׁשֵּׁם הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן עַל כָּל עֶלְיוֹנִים אֵצֶל כָּל הַגּוֹיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) כִּי מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ גָּדוֹל שְׁמִי בַּגּוֹיִם, וְהָיָה הַקָּרוֹב אֵלָיו בְּכָל הָעַמִּים וְהַמְיֻחָד בַּעֲבוֹדָתוֹ מֵהֶם עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה בַּדִּין שֶׁתִּהְיֶה מַעֲלָתֵנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ עַל שְׁאָר הָעַמִּים כְּפִי זֶה,

כט וְטַעַם כִּי שֵׁם ה׳ נִקְרָא עָלֶיךָ הוּא שֶׁקָּרָאנוּ עַם ה׳ וְעַם אֱלֹהִים וְכֹהֲנֵי ה׳ וּמְשָׁרְתֵי ה׳ וַעֲבְדֵי ה׳ וּבְנֵי ה׳ וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמִּלּוֹת הַסְּגֻלָּה וְהַבְּחִירָה, אֲבָל וְיִרְאוּ מִמֶּךָּ הוּא לְכָבוֹד הַבּוֹרֵא וּמוֹרָאוֹ כמ״ש (ירמיהו י׳:ז׳) מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב בְּמָה שֶׁאָנוּ עֲתִידִים לְהַגִּיעַ אֲלָיו מֵהִתְקָרֵב אֶל הַבּוֹרֵא וְהִתְיַחֲדֵנוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ (ישעיהו מ״ד:ה׳) זֶה יֹאמַר לַה׳ אֲנִי וְגוֹ׳ וְהִתְחַלְּפוּת עֶרְכָּם אֵצֶל הַבּוֹרֵא כְּפִי הִתְחַלְּפוּת מַעֲלוֹתָם בְּקִרְבָתָם אֵלָיו וַעֲבֹדָם אוֹתוֹ.

ל עַל כֵּן חֶשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ עַל הָעִנְיָן הַזֶּה אָחִי וְאַל תִּטֶּה בּוֹ אַחַר יִצְרְךָ וְלֹא תַסְכִּים עִם תַּאֲוָתְךָ בְּהִשְׁתַּמֶּשְׁךָ בְּמַחְשַׁבְתְּךָ וּבִינָתְךָ וְשִׂכְלְךָ בּוֹ וְתֵן אֶל לִבְּךָ הַשְׁקָפַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרְךָ עַל חֶשְׁבּוֹנְךָ בְּמַצְפּוּנְךָ וְתִהְיֶה כַּוָּנָתְךָ בּוֹ לִשְׁמוֹ וּתְדַקְדֵּק בּוֹ לְכָבוֹדוֹ יִתְעַלֶּה מִבָּשְׁתְּךָ מֵהַשְׁקָפָתוֹ עָלֶיךָ בּוֹ כמ״ש (תהלים צד) ה׳ יֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה הָבֶל:

לא וְהַשְׁמִינִי, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּמָה שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ מִיּחוּד לְבּוֹ לֵאלֹהִים ית׳.

לב וְיִחוּד הַלֵּב עַל ב׳ פָּנִים.

לג א׳ מֵהֶם יִחוּד הַלֵּב בְּיִחוּד הָאֵל כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר הַזֶּה.

**לד** וְהַב׳ יְחוּד הַלֵּב בְּעֵת שֶׁיַּעֲשֶׂה מְאוּמָה מִמַּעֲשֵׂי הָעוֹה״ב חוֹבָה אוֹ רְשׁוּת לֵאלֹהִים לְבַדּוֹ כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ בַּשַּׁעַר הַחֲמִישִׁי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה.

**לה** וּמִתְּנָאֵי יְחוּד הָאֱלֹהִים:

**לו** שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ אֱלֹהִים זוּלָתוֹ.

**לז** וְלֹא יַיחַס אֵלָיו צוּרָה וְלֹא תְּמוּנָה וְלֹא תְּכוּנָה וְלֹא תְּנוּעָה וְלֹא הַעֲתָקָה וְלֹא תֹּאַר מִתְּאָרֵי הַגּוּפִים וְלֹא עִנְיָן מֵעִנְיָנֵי הָעֶצֶם וְהַמִּקְרֶה.

**לח** וְיֵדַע שֶׁהוּא אֶחָד וְאֵין אֶחָד כְּאַחְדוּתוֹ וְלֹא בוֹרֵא זוּלָתוֹ וְלֹא יוֹצֵר מִבִּלְעָדָיו וּשְׁאָר שְׁמוֹתָיו הַטּוֹבִים וּמִדּוֹתָיו הָעֶלְיוֹנוֹת.

**לט** וּמִתְּנָאֵי יְחוּד הַלֵּב בַּמַּעֲשֶׂה לֵאלֹהִים:

**מ** שֶׁלֹּא יְכַוֵּן בְּמַעֲשֵׂהוּ אֶלָּא לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל לֹא מֵאַהֲבָה לְשֵׁבַח ב״א לֹא מִתְּקָוָה לָהֶם וְלֹא מִירְאָה אוֹתָם וְלֹא לִמְשׁךְ תּוֹעֶלֶת וְלִדְחוֹת נֶזֶק בְּעוֹלָמוֹ וּבְאַחֲרִיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז״ל אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְּשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס אֶלָּא הֱווּ כַּעֲבָדִים הַמְּשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס.

**מא** וּבְזֶה אָחִי בְּמָה שֶׁנּוֹהֲגִים בּוֹ ב״א בְּאַהֲבָתוֹ כִּי הָאוֹהֵב כְּשֶׁהוּא מֵרְגִּישׁ מֵאוֹהֲבוֹ שֶׁאֵין לִבּוֹ שָׁלֵם עִמּוֹ כ״ש הָאָדוֹן מִן הָעֶבֶד יִקְצֹף עָלָיו וְלֹא יִרְצֶה בְּמַעֲשֵׂהוּ אֲפִלּוּ אִם יִשְׁתַּדֵּל בּוֹ וְיִהְיֶה שָׁלֵם וְגָמוּר בְּנִרְאֵהוּ אע״פ שֶׁהָאָדָם מִצְטָרֵךְ לַחֲבֵרוֹ וְצָרִיךְ לְעֶזְרָתוֹ,

**מב** ק״ו הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה שֶׁצָּרִךְ הַבְּרוּאִים כֻּלָּם אֵלָיו וְאֵין לוֹ צָרְךְ עֲלֵיהֶם וְלֹא תּוֹעֶלֶת בָּהֶם הַמַּשְׁקִיף עַל לִבּוֹתָם וּצְפוּן סוֹדוֹתָם אֵיךְ נִרְצֶה לוֹ מִנַּפְשׁוֹתֵינוּ בְּמָה שֶׁלֹּא נִרְצֶה מֵהֶם לַחֲבֵרֵינוּ וְרֵעֵינוּ עִם סִכְלוּתָם בְּמַצְפוּן לִבּוֹתֵינוּ עִם הַתַּרְמִית וְהָאָוֶן וּמְעוּט שְׁלֵמוּת לִבֵּנוּ עִמָּהֶם.

**מג** וּכְשֶׁמִּסְתַּכֵּל הַמֵּבִין מִמֶּנּוּ בָּעִנְיָן הַזֶּה יִכָּלֵם מִבָּשְׁתּוֹ מֵהַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְיִתְקַן מַצְפוּנוֹ וְיִיחֵד לִבּוֹ לֵאלֹהִים בְּיִחוּדוֹ וּבַעֲשׂוֹתוֹ מִצְוָה מִמִּצְוֹתָיו וְתוֹרָה מִתּוֹרוֹתָיו בְּהִשְׁתַּדְּלוּת וַחֲרִיצוּת כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ וְגו׳:

**מד** וְהַתְּשִׁיעִי, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּמִינֵי מַעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בָּהֶם לְמַחְלְקוֹתֵיהֶם בְּהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בְּמַעֲשֵׂי מַלְכוֹ כְּשֶׁהוּא מֵטִיל עָלָיו מַעֲשֶׂה מִן הַמַּעֲשִׂים שֶׁיִּהְיוּ בִּתְנוּעוֹת גּוּפוֹ וְלֹא יַנִּיחַ מֵהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ וְיִכָּלְתוֹ מְאוּמָה שֶׁלֹּא יְשִׁימֶהוּ בּוֹ,

**מה** וְאִם יִהְיוּ מִמַּעֲשֵׂי הָעִיוּן וְהַמַּחֲשָׁבָה וְהָעֵצָה יַזְמִין כָּל לִבּוֹ וּבִינָתוֹ וְשִׂכְלוֹ וְהַכָּרָתוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ וּלְהַרְגִּישׁ אֵלָיו,

**מו** וְאִם בָּא לְשַׁבְּחוֹ וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל טוֹב שֶׁגָּמַלוֹ אוֹ חֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ בַּחֲרוּז אוֹ בְּמִפְרָד אוֹ בְּכָתָב אוֹ בְּעַל פֶּה לֹא יַנִּיחַ מִצַּחוּתוֹ וּמְלִיצָתוֹ וְדֶרֶךְ הַעֲבָרָה וּמָשָׁל וֶאֱמֶת וָשֶׁקֶר בְּמָה שֶׁיִּתְכֵּן לוֹ לְסַפֵּר עָלָיו שֶׁלֹּא יְזַמְּנֵהוּ וְיַרְאֵהוּ וְאִלּוּ הָיָה יָכוֹל לְהַרְאוֹתוֹ בְּכָל אֲבָרָיו וְנִסְתָּרוֹ וְנִרְאֵהוּ הָיָה עוֹשֶׂה וְאִלּוּ הָיָה יָכוֹל לְהַטְרִיחַ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם בְּהוֹדָאָתוֹ וְשִׁבְחוֹ מֵחֶפְצוֹ שֶׁיַּגִּיעֵנוּ טוּב מַצְפוּנוֹ לוֹ הָיָה עוֹשֶׂה זֶה עִם חֻלְשַׁת הָאָדָם וּזְעִירוּתוֹ וּמְהִירוּת כְּלוֹת יָמָיו.

**מז** וּכְפִי זֶה רָאוּי לַמַּשְׂכִּיל שֶׁיִּהְיֶה בְּמַעֲשֵׂה עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים יִתְעַלֶּה כְּשֶׁהוּא עוֹשֶׂה מֵהֶם מְאוּמָה.

**מח** וְהוּא שֶׁכָּל מַעֲשֶׂה שֶׁהוּא לֵאלֹהִים אֵינָנוּ נִמְלָט מֵאֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה חֲלָקִים.

**מט** אֶחָד מֵהֶם חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת בִּלְבַד וְהֵם שֶׁכִּוַּנְנוּ לְבָאֲרָן בַּסֵּפֶר הַזֶּה.

**נ** וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי חוֹבוֹת הַגּוּפוֹת וְהַלְּבָבוֹת יַחְדָּו כְּמוֹ הַתְּפִלָּה וְלִמּוּד הַתּוֹרָה וְהַשֶּׁבַח וְהַתְּהִלָּה לֵאלֹהִים וְלִמּוּד הַחָכְמָה וְצִוּוֹת בַּטּוֹב וְהַזְּהִיר מִן הָרַע וְהַדּוֹמֶה לָזֶה.

**נא** וְהַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי חוֹבוֹת הָאֵבָרִים בִּלְבַד אֵין לַלֵּב בָּהֶם שׁוּם הַכְנָסָה אֶלָּא הַכָּוָנָה לֵאלֹהִים בִּתְחִלַּת הַמַּעֲשֶׂה כְּסֵכָּה וְלוּלָב וְצִיצִית וּמְזוּזָה וּשְׁמִירַת הַשַּׁבָּתוֹת וְהַמּוֹעֲדִים וְהַצְּדָקָה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמַּה שֶׁלֹּא יַזִּיק הָעוֹשֶׂה אוֹתָם טֵרוּד לִבּוֹ בְּזוּלַת מַעֲשֵׂהוּ.

**נב** אַךְ בְּחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת חַיָּב לְפַנּוֹת לִבּוֹ מִמַּחְשָׁבוֹת הָעוֹלָם וְטִרְדוֹתָיו וּלְיַחֵד לִבּוֹ וּמַצְפוּנוֹ לֵאלֹהִים לְבַדּוֹ בָּעֵת הַהִיא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ עַל אֶחָד מִן הַפְּרוּשִׁים שֶׁהָיָה אוֹמֵר בִּתְפִלָּתוֹ לֵאלֹהִים, אֱלֹהַי יְגוֹנִי בַּעֲבוּרְךָ בַּשֵּׁל מִמֶּנִּי הַיְגוֹנוֹת וְדַאֲגָתִי מִמְּךָ הַרְחֵק מִנַּפְשִׁי הַדְּאָגוֹת.

**נג** וּבָזֶה יְקֻבַּל הָאֱלֹהִים מַעֲשֵׂהוּ וְיִרְצֵהוּ וּבְכִמּוֹתָם יִתְכֵּן מָה שֶׁאָמְרוּ רז״ל מִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה.

**נד** וְאִם יִתְעַסֵּק בְּמַעֲשֶׂה מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים יַחְדָּו כַּתְּפִלָּה וְכַשֶּׁבַח לֵאלֹהִים יִתְבָּרַךְ יְפַנֶּה גּוּפוֹ מִכָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹה״ז וְהָעוֹה״ב וְיִפָּנֶה לִבּוֹ מִכָּל הַמַּחְשָׁבוֹת הַמַּטְרִידוֹת אוֹתוֹ מֵעִנְיַן הַתְּפִלָּה אַחַר שֶׁיְּנַקֶּה עַצְמוֹ וְיִרְחַץ מִכָּל הַטִּנּוּפִין וְהַלְּכְלוּכִין וְיִרְחַק מִכָּל רֵיחַ רַע וְהַדּוֹמֶה לָזֶה, וְאח״כ יַעֲלֶה עַל לִבּוֹ:

**נה** אֶל מִי מְכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ.

**נו** וּמָה מְבַקֵּשׁ בָּהּ.

**נז** וּבְמָה מְדַבֵּר לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ מִמִּלּוֹת הַתְּפִלָּה וְעִנְיָנָהּ.

**נח** וְדַע כִּי הַמִּלּוֹת תִּהְיֶינָה בַּלָּשׁוֹן כַּקְּלִפָּה וְהָעִיּוּן בַּמִּלּוֹת כַּלֵּב וְהַתְּפִלָּה כַּגּוּף וְהָעִיּוּן כָּרוּחַ (ס״א כי המלות תהיינה בלשון והענין במלות ובלב והתפלה בגוף והעיון ברוח).

**נט** וּכְשֶׁיִּתְפַּלֵּל הַמִּתְפַּלֵּל בִּלְשׁוֹנוֹ וְלִבּוֹ טָרוּד בְּזוּלַת עִנְיַן הַתְּפִלָּה תִּהְיֶה תְּפִלָּתוֹ גּוּף בְּלֹא רוּחַ וּקְלִפָּה בְּלֹא לֵב מִפְּנֵי שֶׁגּוּפוֹ נִמְצָא וְלִבּוֹ בַּל עִמּוֹ עַד תְּפִלָּתוֹ וּבְכָמוֹהוּ אָמַר הַכָּתוּב (ישעיה מט) יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי,

**ס** וּמָשָׁלוּ זֶה עוֹד לְעֶבֶד שֶׁבָּא אֲדוֹנָיו לְבֵיתוֹ וְצִוָּה אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ לְכַבְּדוֹ וְלַעֲשׂוֹת כָּל אוֹדוֹתָיו וְהָלַךְ לוֹ הוּא וְהִתְעַסֵּק בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂחוֹק וְנִמְנַע מֵעֲבֹד אוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ וּמֵהִשְׁתַּדֵּל בִּכְבוֹדוֹ וְלַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁהָיָה רָאוּי לוֹ וְקָצַף עָלָיו אֲדוֹנָיו וְלֹא קִבֵּל כְּבוֹדוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ וְהֵשִׁיב הַכֹּל בְּפָנָיו,

**סא** וְכֵן הַמִּתְפַּלֵּל כְּשֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ וּמַצְפּוּנוֹ רֵיק מֵעִנְיַן הַתְּפִלָּה לֹא יְקַבֵּל הָאֵל מִמֶּנּוּ תְּפִלַּת אֲבָרָיו וּתְנוּעַת לְשׁוֹנוֹ. הֲלֹא תִּרְאֶה מָה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּסוֹף תְּפִלָּתֵנוּ יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ וְגוֹ׳ וּכְשֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם חוֹשֵׁב בְּשׁוּם דָּבָר מִדִּבְרֵי הָעוֹלָם בַּמֶּתֶר אוֹ בָּאָסוּר וּאח״כ יַחְתֹּם תְּפִלָּתוֹ וְיֹאמַר וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ הֲלֹא זֶה גְּנַאי גָּדוֹל שֶׁיִּטְעֹן שֶׁדִּבֵּר עִם אֱלֹהָיו בְּלִבּוֹ וּבְמַצְפּוּנוֹ וְלִבּוֹ בַּל עִמּוֹ וְשָׁאַל מִמֶּנּוּ אַחַר כָּךְ לְקַבֵּל אוֹתָהּ וּלְרָצוֹת בָּהּ מִמֶּנּוּ וְדוֹמֶה הוּא לְמִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם נח) כְּגוֹי אֲשֶׁר צְדָקָה עָשָׂה ואחז״ל יָמֹד אָדָם עַצְמוֹ אִם יָכוֹל לְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ יִתְפַּלֵּל וְאִם לָאו אַל יִתְפַּלֵּל, וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ בְּכָלַל מָה שֶּׁצִּוָּה בּוֹ לְתַלְמִידָיו וּכְשֶׁאַתֶּם מִתְפַּלְּלִים דְּעוּ לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִתְפַּלְּלִים וְאָמַר הַכָּתוּב (עמוס ד) הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל וארז״ל אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְאָמַר (יונה ב׳:ח׳) בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נַפְשִׁי וְאָמַר (איכה ג׳:מ״א) נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל כַּפָּיִם אֶל אֵל בַּשָּׁמָיִם.

**סב** וְרָאוּי לְךָ אָחִי שֶׁתֵּדַע כִּי כַּוָּנָתֵנוּ בַּתְּפִלָּה אֵינָהּ כִּי אִם כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ אֶל הָאֱלֹהִים וּכְנִיעָתָהּ לְפָנָיו עִם רוֹמְמוּתָהּ לִבּוֹרְאָהּ וְשִׁבְחָהּ וְהוֹדָאָתָהּ לִשְׁמוֹ וְהַשְׁלָכַת כָּל יְהֶבֶיהָ עָלָיו.

**סג** וּלְפִי שֶׁהָיָה כָּבֵד עַל הַנֶּפֶשׁ לִזְכֹּר כָּל זֶה בְּלִי חִבּוּר וְסֵדֶר כָּתְבוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל הָעִנְיָנִים שֶׁצְּרִיכִים לָהֶם רֹב כִּתּוֹת בְּנֵי אָדָם הַנִּרְאֶה חֶסְרוֹנָם בָּהֶם אֶל הָאֱלֹהִים וּכְנִיעָתָם בַּעֲבוּרָם וְהֵם עִנְיְנֵי הַתְּפִלָּה עַל סֵדֶר וְתִקּוּן שֶׁתִּתְקַבֵּל בָּהּ הַנֶּפֶשׁ פְּנֵי בוֹרְאָהּ וְלֹא תֵּבוֹשׁ בְּהִתְנַפְּלָהּ וְיֵרָאֶה מִמֶּנָּה בְּסַדְרָהּ מֵעִנְיְנֵי הַתְּפִלָּה בְּלִבָּהּ הַכְנִיעָה וְהַשִּׁפְלוּת לֵאלֹהִים.

**סד** וּלְפִי שֶׁהָיְתָה מַחְשֶׁבֶת הַלֵּב מִתְהַפֶּכֶת הַרְבֵּה וְאֵין לָהּ קַיְמָה לִמְהִירוּת עֲבֹר הַהִרְהוּרִים עַל הַנֶּפֶשׁ הָיָה קָשֶׁה עָלֶיהָ לְסַדֵּר עִנְיְנֵי הַתְּפִלָּה מֵעַצְמָהּ.

**סה** תִּקְּנוּ אוֹתָם רז״ל בְּמִלִּים מְתֻקָּנִים יְסַדְּרֵם הָאָדָם בִּלְשׁוֹנוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּחְשֶׁבֶת הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת אַחַר הַמַּאֲמָר וְנִמְשֶׁכֶת אֶל הַדִּבּוּר.

**סו** וְהָיְתָה הַתְּפִלָּה מִלּוֹת וְעִנְיָנִים וְהַמִּלּוֹת צְרִיכוֹת אֶל הָעִנְיָן וְהָעִנְיָן אֵינוֹ צָרִיךְ אֶל הַדִּבּוּר כְּשֶׁאֶפְשָׁר לְסַדְּרוֹ בַּלֵּב אֲשֶׁר הוּא עִקַּר כַּוָּנָתֵנוּ וְעָלָיו מִשְׁעַן מִגַּמָּתֵנוּ.

**סז** הֲלֹא תִּרְאֶה מָה שֶּׁאָמְרוּ רז״ל בְּעֵת הִדְחָק בַּעַל קֶרִי מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ וְהִתִּירוּ לְקַצֵּר בְּעִנְיְנֵי הַתְּפִלָּה בִּתְפִלָּה קְצָרָה [וְאִלּוּ הָיוּ הַמִּילִים עִקַּר הַתְּפִלָּה, לֹא הָיָה מֵתֵר לָנוּ לְקַצְּרָן בְּשׁוּם פָּנִים].

**סח** עַל כֵּן תַּקֵּן אָחִי עִנְיַן תְּפִלָּתְךָ בְּלִבְּךָ וְהַשְׁוֵהוּ עִם דִּבּוּרְךָ וְכַוֵּן בָּהֶם כַּוָּנָה אַחַת לֵאלֹהִים וּפַנֵּה גּוּפְךָ מִכָּל תְּנוּעוֹתֶיךָ וּקְשֹׁר חוּשֶׁיךָ וְרַעְיוֹנֶיךָ מֵהִתְעַסֵּק בְּדָבָר מִדִּבְרֵי הָעוֹלָם עִם הַתְּפִלָּה.

**סט** הַקְשֵׁה בְּמָה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה לְמַלְכְּךָ כְּשֶׁאַתָּה מִתְעַסֵּק בְּהוֹדָאָתוֹ וְשִׁבְחוֹ וְסִפּוּר טוֹבוֹתָיו עִם סִכְלוּתוֹ בְּמַצְפּוּנְךָ, כָּל שֶׁכֵּן הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה הַמַּשְׁקִיף עַל גְּלוּיֶיךָ וּמַצְפּוּנְךָ וְנִסְתָּרֶיךָ וְנִרְאָיךָ,

**ע** וּמִן הַתְּמַהּ שֶׁהַתְּפִלָּה אֶצְלְךָ אֱמוּנַת הַבּוֹרֵא וּפְקֻדּוֹנוֹ כִּי מָסַר בְּיָדְךָ עִנְיָנָהּ וּנְתָנָהּ בִּרְשׁוּתְךָ לֹא יַשְׁקִיף עָלֶיהָ זוּלָתוֹ.

**עא** וְאִלּוּ תִּתְפַּלֵּל אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יָצָאתָ יְדֵי חוֹבַת הָאֱמוּנָה וְיִקָּבְלֶנָּה מִמְּךָ הַבּוֹרֵא וְאִם לֹא תִּהְיֶה נֶאֱמָן בָּהּ בְּלִבְּךָ וּבִלְשׁוֹנְךָ תִּהְיֶה בְּחֶזְקַת הַקּוֹבְעִים אוֹתוֹ בֶּאֱמוּנָתוֹ וְאָמַר הַכָּתוּב בָּהֶם (דברים לב) כִּי דוֹר תַּהְפֻּכֹת הֵמָּה בָּנִים לֹא אֱמֶן בָּם. וְאָמַר בְּאַנְשֵׁי הָאֱמוּנוֹת הַנּוֹהֲגִים בָּהֶם כְּמִשְׁפָּטָם וּבְדִינֵיהֶם (תהלים קא) עֵינַי בְּנֶאֱמְנֵי אֶרֶץ וְגוֹ׳.

**עב** וְאִם יַעֲשֶׂה מֵחוֹבוֹת הַגּוּפוֹת מְאוּמָה כַּסָּכָה וְכַלּוּלָב וּשְׁאָר מָה שֶׁזִּכַּרְנוּ בַּחֵלֶק הַזֶּה חַיָּב לְהַקְדִּים כַּוָּנַת הַלֵּב לֵאלֹהִים קֹדֶם שֶׁיַּעֲשֶׂנָּה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹרֶשׁ מַעֲשֵׂהוּ לִשְׁמֹעַ לְמִצְוַת הַבּוֹרֵא לְגַדְּלוֹ וּלְרוֹמְמוֹ וּלְהוֹדוֹת לוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ עַל גֹּדֶל טוּבוֹתָיו וְרֹב חַסְדָּיו עָלָיו.

**עג** וְיִגִּיעַ בָּהּ אֶל קֵץ גְּבוּלֶיהָ בִּתְחִלַּת הַמַּעֲשֶׂה וּבְאֶמְצָעִיתוֹ וּבְסוֹפוֹ יִרְאָה מֵהָאֵל וְחָפֵץ בָּמָּה שֶׁיַּגִּיעַ לְרָצוֹנוֹ וְיַרְחִיק מִקְצָפוֹ.

**עד** כמ״ש דָּוִד ע״ה (שם מ) לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהַי חָפָצְתִּי וְיִשָּׂא נַפְשׁוֹ בָּזֶה עַל הַהַקְשָׁה אֲשֶׁר קִדַּמְתִּי בִּתְחִלַּת הַפָּנִים הָאֵלֶּה מִדְּבַר הַמֶּלֶךְ וְיִהְיֶה עַל לִבּוֹ תָּמִיד וְאָז יִמְצָא חֲרִיצוּת מֵאֲבָרָיו לְמַעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה בעז״ה כְּמוֹ שֶׁהִקְדַּמְנוּ מִדִּבְרֵי דָּוִד ע״ה (שם קיט) חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדֹתֶיךָ חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי וְגוֹ׳:

**עה** וְהָעֲשִׁירִי, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּהַשְׁקָפַת הַבּוֹרֵא עַל נִגְלֵהוּ וְנִסְתָּרוֹ וְשֶׁהוּא רוֹאֶה אוֹתוֹ וְזוֹכֵר כָּל מַעֲשָׂיו וּמָה שֶּׁעוֹבֵר עַל לִבּוֹ מִן הַמַּחְשָׁבוֹת הַטּוֹבוֹת וְהָרָעוֹת וְיִהְיֶה מְפַחֵד תָּמִיד מִמֶּנּוּ וּמִשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן נִגְלֵהוּ וְנִסְתָּרוֹ לֵאלֹהִים יִתְבָּרַךְ,

**עו** וְיִמָּשֵׁל בָּזֶה אִלּוּ הָיָה מַשְׁקִיף עָלָיו אָדָם וְשׁוֹמֵר תְּנוּעוֹתָיו תָּמִיד הֶנָּכוֹן הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁהוּא מוֹאֵס הָאָדָם הַהוּא, כ״ש שֶׁיִּהְיֶה בּוֹרְאוֹ הַמַּשְׁקִיף עָלָיו כַּמָּה הוּא חַיָּב לְהִכָּלֵם וּלְהִתְבּוֹשֵׁשׁ לְפָנָיו וּלְהִזָּהֵר מֵהַמְרוֹתוֹ וּלְמַהֵר לַעֲבוֹדָתוֹ וּלְסַבֵּב רְצוֹנוֹ וַאֲהֲבָתוֹ.

**עז** וְעוֹד כִּי מִן הַיְדוּעַ אֲצָלֵנוּ שֶׁאָנוּ מִתְקַשְּׁטִים בְּמִבְחַר מָה שֶׁנּוּכַל עָלָיו מִן הַמַּלְבּוּשִׁים בְּצֵאתֵנוּ לְקִרְאַת מַלְכֵּנוּ וְשָׂרֵינוּ וּגְדוֹלֵי דּוֹרֵנוּ מִפְּנֵי שֶׁהֵם מַשְׁקִיפִים עַל גְּלוּיֵנוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (אסתר ד) כִּי אֵין לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק וְאָמַר (בראשית מ״א:י״ד) וַיְשַׁלַּח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר וַיְגַלַּח וַיְחַלֵּף שִׂמְלֹתָיו. וּכְפִי זֶה אָנוּ חַיָּבִים לְהִתְקַשֵּׁט בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים בְּנִרְאֵנוּ וּבְנִסְתָּרֵנוּ לֵאלֹהִים מִפְּנֵי הַשְׁקָפָתוֹ עָלֵינוּ בְּשֶׁוָּה תָּדִיר. וְאִלּוּ הָיִינוּ מַעֲלִים בְּלִבֵּנוּ כִּי הַשְׁקָפַת הַמֶּלֶךְ עַל הַנִּסְתָּר מִמַּצְפּוּנֵינוּ כְּהַשְׁקָפָתָם עַל הַנִּרְאֶה מִגּוּפֵנוּ לֹא הָיִינוּ מִתְעַכְּבִים לְקַשֵּׁט מַצְפּוּנֵינוּ כִּרְצוֹנָם מִמֶּנּוּ.

**עח** הֲלֹא תִּרְאֶה כִּי רֹב בְּנֵי אָדָם אֵין עִלַּת הִשְׁתַּדְּלוּתָם לִלְמֹד הַחָכְמוֹת וּלְלַמְּדָן אֶלָּא לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶן אֵצֶל הַמֶּלֶךְ בִּלְבַד וְכֵן בְּהַרְבֵּה מֵעִנְיְנֵי הַתּוֹרֹת כִּי עַם הָאָרֶץ מְצֻוִּים עַל דַּת מַלְכָּם,

**עט** וְהָאֵל יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר רָאוּי לוֹ וְיוֹתֵר חוֹבָה עָלֵינוּ לְהִתְקַשֵּׁט בַּעֲבוֹדָתוֹ בַּמַּצְפּוּנִים וּבַלְּבָבוֹת וּבָאֲבָרִים לְהַשְׁקָפָתוֹ עֲלֵיהֶם וּרְאוֹתוֹ אוֹתָם תָּמִיד לֹא יַטְרִידֵנוּ דָּבָר מִדָּבָר כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ירמיהו י״ז:י׳) אֲנִי ה׳ חֹקֵר לֵב בֹּחֵן כְּלָיוֹת וְאָמַר (משלי טו) בְּכָל מָקוֹם עֵינֵי ה׳ וְגוֹ׳ (זכריה ד׳:י׳) עֵינֵי ה׳ הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ וְאָמַר הַכָּתוּב בְּעִנְיַן הַיִּרְאָה מֵהַשְׁקָפַת הַבּוֹרֵא. (קהלת ה׳:א׳) אַל תְּבַהֵל עַל פִּיךָ וְלִבְּךָ אַל יְמַהֵר לְהוֹצִיא דָּבָר וְגוֹ׳ וְאָמַר (תהלים יד) ה׳ מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם.

**פ** וְכַאֲשֶׁר יִהְיֶה הָעִנְיָן הַזֶּה שָׁב אֶל רַעְיוֹן הַמַּאֲמִין תָּמִיד וְיַחְשֹׁב הַמַּאֲמִין תָּדִיר עִם נַפְשׁוֹ עָלָיו —

**פא** יִהְיֶה הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא עִמּוֹ בְּמַצְפּוּנוֹ יִרְאֶהוּ בְּעֵין שִׂכְלוֹ וְיִהְיֶה יָרֵא אוֹתוֹ תָּמִיד וּמְרוֹמְמוֹ וּבוֹחֵן אֶת מַעֲשָׂיו וְחוֹקֵר אֶת פְּעָלָיו בְּהַנְהָגַת בְּרִיּוֹתָיו הַמְּעִידוֹת עַל גְּדֻלָּתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ וְחָכְמָתוֹ וְיִכָּלְתּוֹ.

**פב** וְכַאֲשֶׁר יַתְמִיד עַל זֶה יַנִּיחַ הַבּוֹרֵא לוֹ מֶעָצְבּוֹ וְיַרְגִּיעַ לִבּוֹ מִפַּחְדּוֹ.

**פג** וְיִפְתַּח לוֹ שַׁעֲרֵי יְדִיעָתוֹ וְיִגְלֶה לוֹ סוֹדוֹת חָכְמָתוֹ וְיָשִׂים עֵינָיו עַל הַדְּרָכָתוֹ וְהַנְהָגָתוֹ וְלֹא יַנִּיחֵהוּ לְעַצְמוֹ וְלִיכָלְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שם יג) בְּמִזְמוֹר ה׳ רֹעִי לֹא אֶחְסָר עַד סוֹפוֹ.

**פד** וְיִהְיֶה בַּמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה מִמַּדְרֵגוֹת הַחֲסִידִים וּבַמַּעֲלָה הָרָמָה מִמַּעֲלוֹת הַצַּדִּיקִים וְיִרְאֶה מֵאֵין עַיִן וְיִשְׁמַע מִבְּלִי אֹזֶן וִידַבֵּר בְּלִי לָשׁוֹן וְיַרְגִּישׁ בְּעִנְיָנִים מִבְּלְתִּי חוּשִׁים וְיִשַּׁעֵר בָּהֶם מִבַּלְעֲדֵי הַקֶּשֶׁה.

**פה** וְאֵינֶנּוּ קֵץ בְּמְאוּמָה מֵעִנְיָנוֹ וְלֹא בּוֹחֵר עִנְיָן יוֹתֵר מֵעִנְיָן מִמָּה שֶׁבָּחַר הַבּוֹרֵא.

**פו** תּוֹלֶה רְצוֹנוֹ בִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא וְאַהֲבָתוֹ בְּאַהֲבָתוֹ וְהַנֶּאֱהָב אֶצְלוֹ מָה שֶּׁאָהוּב לוֹ וְהַנִּמְאָס אֵלָיו מָה שֶּׁמָּאוּס לוֹ וּבְכָמוֹהוּ אָמַר הֶחָכָם (משלי ח) אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם וְאָמַר (שם) כִּי מֹצְאִי מָצָא חַיִּים וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה׳:

**פז** וְהָאַחַד עָשָׂר, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ עַל מָה שֶׁעָבַר מִיָּמָיו אִם הִתְעַסֵּק בָּהֶם בַּעֲבוֹדַת אֱלֹהָיו אוֹ בַּעֲבוֹדַת יְצָרוֹ.

**פח** וְיִמָּשֵׁל בָּזֶה כְּאִלּוּ הַמֶּלֶךְ נָתַן לוֹ מָמוֹן לְהוֹצִיאוֹ בְּפָנִים מֵאֶפְנֵי הוֹצָאוֹתָיו וְהִזְהִירוֹ שֶׁלֹּא יוֹצִיא מִמֶּנּוּ מְאוּמָה בְּזוּלָתָם וְהוֹדִיעוֹ כִּי יַחְשֹׁב אִתּוֹ עָלָיו בִּכְלוֹת שְׁנָתוֹ וְלֹא יִמְחֹל לוֹ מִמֶּנּוּ מְאוּמָה הַאֵין מִן הַזְּרִיזוּת לוֹ שֶׁיַּחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ בְּסוֹף כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ מֵחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה לָדַעַת מָה שֶׁהָלַךְ מִן הַמָּמוֹן וּבָמָה הוֹצִיאוֹ וְיִהְיֶה נִזְהָר בִּשְׁאָר הַמָּמוֹן וּבִשְׁאָר הַזְּמַן קֹדֶם שֶׁיִּפְגָּעֵהוּ הַחֶשְׁבּוֹן פִּתְאוֹם וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מָה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וּמָה שֶּׁיֵּשׁ עָלָיו.

**פט** וְעַל הַדִּמְיוֹן הַזֶּה אָחִי צָרִיךְ שֶׁתִּפְקֹד אֶת נַפְשְׁךָ אִם תּוּכַל בְּכָל יוֹם מִיָּמֶיךָ וְתַחְשֹׁב עִמָּהּ עַל עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים שֶׁהִיא חוֹבָה עָלֶיךָ בּוֹ. וְאִם הִתְעַלַּמְתָּ מִזֶּה מָה שֶׁעָבַר מִיָּמֶיךָ אֵין פָּחוֹת מִשֶּׁתַּחְשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ בְּמָה שֶׁנִּשְׁאַר מֵהֶם וְאַל תִּדְלֹק אַחַר הַהַעֲלָמָה בְּהַעֲלָמָה וְתִרְדֹּף הַהִנָּחָה בְּהִנָּחָה כִּי אֵין לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ הַעֲלָמָה וְלֹא הִנָּחָה וְלֹא שִׁכְחָה.

**צ** וּכְבָר נֶאֱמַר כִּי הַיָּמִים מְגֻלּוֹת כְּתֻבוּ בָּהֶם מָה שֶּׁתַּחְפְּצוּ שֶׁיְּזֻכַּר לָכֶם וְאָמַר (תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין וְנֶאֱמַר בְּמִי שֶׁאָרַךְ זְמַן הִתְעַלְּמוּתוֹ [מֵחֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ] (הושע ז) גַּם שֵׂיבָה זָרְקָה בּוֹ וְהוּא לֹא יָדָע:

**צא** וְהַשֵּׁנִים עָשָׂר, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּעֵת הֶמְיַת לִבּוֹ וַחֲרִיצוּתוֹ עַל הָעוֹלָם בְּכָל הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ וְתַכְלִית תַּחְבּוּלוֹתָיו וְסוֹף יְכָלְתּוֹ וְיִשְׁקֹל עִמָּהּ בְּזוֹתוֹ בְּעִנְיְנֵי אַחֲרִיתוֹ וְעִוָּתוֹ (ס״א ונטותו) מֵעֲבוֹדַת אֱלֹהָיו.

**צב** וְאָז יִמְצָא מַחְשַׁבְתּוֹ בְּעִנְיְנֵי עוֹלָמוֹ הָרְמָה שֶׁבַּמַּחְשָׁבוֹת וְתוֹחַלְתּוֹ בּוֹ הָרָמָה שֶׁבַּתּוֹחֶלֶת כִּי לֹא יַסְפִּיק לוֹ מִמִּינֵי קִנְיָנָיו מְאוּמָה אַךְ הוּא כְּאֵשׁ כֹּל אֲשֶׁר תּוֹסִיף עֵצִים הִיא מוֹסִיפָה לְהָבָה וְכָל לִבּוֹ וְכַוָּנָתוֹ מוֹשְׁכִים אֵלָיו יוֹמָם וָלַיְלָה, אֵינָנוּ חוֹשֵׁב לְאוֹהֵב אֶלָּא מִי שֶׁיַּעְזְרֵהוּ עָלָיו וְלֹא רֵעַ נֶאֱמָן אֶלָּא הַמְיַשְּׁרֵהוּ אֵלָיו וְיִצְּפֶּה לְעִתּוֹת אֲצוּר הַמִּסְחָרִים וְעִתֵּי מְכִירָתָם וְצוֹפֶה עִנְיְנֵי הַשַּׁעַר וְחוֹקֵר עַל יְקָר הַסְּחוֹרוֹת וְזָלוּתָן וַעֲלוּתָן וִירִידָתָן בְּכָל קְצְוֵי הָאָרֶץ וְלֹא יַעַכְּבֵהוּ מִלֶּכֶת בַּדְּרָכִים הָרְחוֹקִים חֹם וְלֹא קוֹר וְלֹא סַעַר הַיָּם וְלֹא אֹרֶךְ הַדֶּרֶךְ בַּמִּדְבָּרוֹת אַךְ כָּל זֶה לְתִקָּוָתוֹ שֶׁיְּגִיעַ אֶל תַּכְלִית וְאֵין תַּכְלִית לוֹ.

**צג** וְאֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה יְגִיעָתוֹ לָרִיק וְלֹא יַעֲלֶה בְּיָדוֹ כִּי אִם הַצַּעַר הָאֹרֶךְ וְהַטֹּרַח וְהֶעָמָל, וְאִם הִגִּיעַ אֶל קְצָת מַה שֶּׁקִּוָּה שֶׁמָּא לֹא יִהְיֶה לוֹ מִמֶּנּוּ כִּי אִם שְׁמִירָתוֹ וְהַנְהָגָתוֹ וְהַצְנָעָתוֹ מִן הַפְּגָעִים עַד שֶׁיִּהְיֶה לְמִי שֶׁנִּגְזַר לוֹ בּוֹ אִם בְּחַיָּיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיהו י״ז:י״א) בַּחֲצִי יָמָיו יַעַזְבֻנוּ אוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים מט) וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם.

**צד** וּכְבָר הִזְהִירָנוּ הֶחָכָם מִן הַחֲרִיצוּת וְהַהִשְׁתַּדְּלוּת לְהַרְבּוֹת בַּמָּמוֹן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי כג) אַל תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר מִבִּינָתְךָ חְדַל וְסִפֵּר מַדְוֶה הַנִּמְצָא בּוֹ בְּאָמְרוֹ (שם) הֲתָעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וגו׳ וְהוֹרָנוּ הֶחָכָם הָאַחֵר וְאֹשֶׁר אוֹתָנוּ עַל הִשְׁתַּדְּלוּתֵנוּ בְּעִנְיַן הַמָּזוֹן וְהַסִּפּוּק בִּלְבַד בְּאָמְרוֹ (תהלים קכח) יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ,

**צה** וְכֵן שָׁאַל הֶחָסִיד מֵאֱלֹהָיו לָתֵת לוֹ מִן הַמָּזוֹן דֵּי סִפּוּקוֹ וּלְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ הָעֹשֶׁר הַמֵּבִיא אֶל הַמּוֹתָרִים וְהָרִישׁ הַמֵּבִיא אֶל אֲבֵדַת הַמּוּסָר וְהַתּוֹרָה בְּאָמְרוֹ (משלי ל) שְׁתַּיִם שָׁאַלְתִּי מֵאִתְּךָ רֹאשׁ וָעֹשֶׁר אַל תִּתֶּן לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי וּשְׁאָר הָעִנְיָן. וְכָמוֹהוּ מָצָאנוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שָׁאַל מֵאֱלֹהָיו סִפּוּקוֹ בֶּאֱמֶת (בראשית כח) וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ.

**צו** הֲלֹא תָּקִיץ אָחִי תִּרְאֶה חֶסְרוֹן מָה שֶׁחָרַצְתָּ עָלָיו וּמַהֲרָתָ אֵלָיו לְהַעֲמִיד גּוּפְךָ עַל עִנְיָנוֹ אֲשֶׁר לֹא תַּתְמִיד לְךָ חֶבְרָתוֹ כ״א זְמַן מוּעָט לֹא יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ צַעַר וְלֹא יִמָּלֵט מִפֶּגַע בְּעוֹד הִתְחַבְּרוּתְךָ עִמּוֹ אִם יִשְׂבַּע יֶחֱלֶה וְאִם יִרְעַב יֶחֱלַשׁ וְאִם תַּלְבִּישֶׁנּוּ יוֹתֵר מִצָּרְכּוֹ יָקוּץ וְאִם תַּנִּיחֶנּוּ עֵירֹם מִצְטַעֵר וְעוֹד שֶׁהַנְהָגָתוֹ בִּבְרִיאוּתוֹ וְחָלְיוֹ וְחַיָּיו וּמוֹתוֹ אֵיננָּה בִּרְצוֹנְךָ וְלֹא בִּרְשׁוּתְךָ כִּי הַכֹּל לְהַנְהָגַת בּוֹרְאֶךָ יִתְעַלֶּה.

**צז** וְאֵיזֶה יִתְרוֹן נַפְשְׁךָ עַל גּוּפְךָ וּמַעֲלַת עוֹלָמוֹ עַל עוֹלָמוֹ וַעֲלוּתָהּ מִיְּרִידָתוֹ וְרוּחָנִיּוּתָהּ מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ וַעֲמִידָתָהּ מֵחֲלִיפָתוֹ וְקִיּוּמָהּ מֵהֶפְסֵדוֹ וּפְשִׁיטוּתָהּ מֵהַרְכָּבָתוֹ וְדַקּוּת עַצְמָהּ מֵעָבְיוֹ וַהֲבָנָתָהּ מִבְּהֲמוּתוֹ וְקִבּוּלָהּ הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת מִקִּבּוּלוֹ הַמְּגֻנּוֹת,

**צח** וְאִם אַתָּה נוֹהֵג בַּחֲרִיצוּת הַזֹּאת וְהַהִשְׁתַּדְּלוּת הַזֹּאת בְּתַקָּנַת גּוּפְךָ עִם פְּחִיתוּתוֹ וּגְנוּתוֹ וְעִם חֲלִישׁוּתְךָ מֵהַזִּיקוֹ וְהוֹעִילוֹ כַּמָּה אַתָּה חַיָּב שֶׁתִּתְנַהֵג בּוֹ מִן הַחֲרִיצוּת וְהַהִשְׁתַּדְּלוּת בְּתַקָּנַת נַפְשְׁךָ הַחֲשׁוּבָה הַנִּשְׁאֶרֶת לְךָ אֲשֶׁר צְוִיתָ לְהַנְהִיג עִנְיָנָהּ וּלְעַיֵּן בְּתִקּוּנֶיהָ בְּקָנוֹת הַחָכְמוֹת וְהַבִּינוֹת כמ״ש (משלי כג) אֱמֶת קְנֵה וְאַל תִּמְכֹּר (שם ד) קְנֵה חָכְמָה קְנֵה בִינָה וְאָמַר (שם טז) קְנֵה חָכְמָה מַה טּוֹב מֵחָרוּץ וְאָמַר (שם יד) כֵּן דְּעֵה חָכְמָה לְנַפְשֶׁךָ וְאָמַר (שם ט) אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ כְּלוֹמַר שֶׁהַקִּנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים הֵם שֶׁלְּךָ לֹא יִשָּׁלֵל אוֹתָם מִמְּךָ זוּלָתְךָ כַּאֲשֶׁר יִקֶּרֶה בַּקִּנְיָנִים הַגּוּפִיִּים.

**צט** רְאֵה אָחִי מָה בֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים וּמָה בֵּין שְׁנֵי הָעִנְיָנִים וּנְטֵה מִמּוֹתְרוֹת עוֹלָמְךָ וְהִשְׁתַּדֵּל בְּמָה שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְאַחֲרִיתְךָ, וְאַל תֹּאמַר יִמְצָאֵנִי מָה שֶׁיִּמְצָא הַכְּסִיל כִּי אַתָּה נִתְבָּע כְּפִי הַכָּרָתְךָ וְעָנְשְׁךָ יוֹתֵר חָזָק וְהַחֶשְׁבּוֹן עַל הִתְעַלְּמוּתְךָ יוֹתֵר מְדֻקְדָּק. וְאַל תִּסְמֹךְ עַל דָּבָר שֶׁאֵין לְךָ בּוֹ זְכוּת וְתָנוּחַ דַּעְתְּךָ עַל טַעֲנָה שֶׁהִיא עָלֶיךָ וְלֹא לְךָ.

**ק** וְהַמַּאֲמָר בְּהַשְׁלָמַת הָעִנְיָן הַזֶּה יֶאֱרַךְ וְדַי לְךָ מִמֶּנִּי שֶׁהַעִירוֹתִיךָ אֵלָיו וְהוֹרִיתִיךָ עָלָיו וּכְפִי תְּכוּנָתְךָ הִסְתַּכֵּל דְּבָרַי וְהָבֵן רְמִיזוֹתַי וַחֲקֹר עֲלֵיהֶם בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים וְדִבְרֵי רַז״ל יֵרָאֶה לְךָ בְּרוּרָם מִן הַכָּתוּב וּמִן הַמַּשְׁכָּל וּמִן הַמְקֻבָּל בְּעֶזְרַת הָאֵל:

קא וְהַשְּׁלִשָּׁה עָשָׂר חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ עַל מַעֲשֵׂהוּ וְתוֹסֶפֶת הַכָּרָתוֹ עַל הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְהַגָּעַת יְכָלְתּוֹ עַל מָה שֶּׁהוּא מְשֻׁלָּם מֵחוֹבוֹת הַבּוֹרֵא עַל טוֹבוֹתָיו עָלָיו.

קב וְיִמָּשֵׁל בָּזֶה אֶל עֶבֶד שֶׁנָּתַן לוֹ אֲדוֹנָיו אֲדָמָה לִזְרֹעַ וְנָתַן הַזֶּרַע קָצָתָהּ וְהוֹצִיא שְׂאֹר הַזֶּרַע בִּצְרָכָיו וְכַאֲשֶׁר פָּקַד אֲדוֹנָיו אֶת הָאֲדָמָה מְצָאָהּ בְּלִתִּי זְרוּעָה וּכְשֶׁשָּׂאָלוֹ עַל זֶה הוֹדָה בְּקִצּוּרוֹ בְּעִנְיָנָהּ וְחִשֵּׁב עִמּוֹ עַל מָה שֶּׁאָמַר כִּי זֶרַע מִן הַזֶּרַע בַּאֲדָמָה וּפָקַד הַנִּזְרָע מִמֶּנָּה וְחִשֵּׁב עַל מָה שֶּׁעָלָה בּוֹ עַד תַּכְלִית וּתְבָעוֹ בִּשְׂאָר הַזֶּרַע וְחִיְּבוֹ לְפָרְעוֹ כָּל מָה שֶּׁהָיְתָה הָאֲדָמָה עוֹשָׂה וְגָדַל מַדְוֵהוּ וְנִכְפְּלָה רָעָתוֹ.

קג וְכֵן אָחִי רָאוּי לְךָ לַחְשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ עַל מָה שֶּׁחָנַנְךָ הָאֱלֹהִים מִהֲבָנָתְךָ אוֹתוֹ וְאֶת תּוֹרָתוֹ וּמָה שֶּׁנָּתַן לְךָ מִן הַכֹּחַ וְהַיְכֹלֶת לִפְרֹעַ מָה שֶּׁאַתָּה חַיָּב לוֹ וַעֲשֹׂה בָּזֶה מָה שֶּׁיֵּצֵא אֶל גְּבוּל הַמַּעֲשֶׂה מִמְּךָ וְיָרֵאָה לְךָ כִּי אַתָּה נִתְבָּע בְּכָל זֶה וּבָא עָלָיו לִידֵי חֶשְׁבּוֹן. כ״ש עֵת הִמָּשֵׁךְ הַטּוֹבוֹת אֵלֶיךָ מֵאֵת הַבּוֹרֵא,

קד וְרָאוּי לְךָ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּחֲךָ וְתִטְרַח בְּכָל יְכָלְתְּךָ לִפְרֹעוֹ וּלְהַשָּׁוֹות מַעֲשֶׂיךָ לְחָכְמָתְךָ וַהֲכָרָתְךָ עִם הִשְׁתַּדְּלוּתְךָ וְהוֹתֵר כָּל טָרְחֲךָ לַעֲשׂוֹת כְּפִי חָכְמָתְךָ, וְאַל תִּתְנַהֵג בְּמוֹתַר עוֹלָמְךָ פֶּן תִּלְאֶה לְשַׁלֵּם חוֹבוֹת תּוֹרָתְךָ שֶׁהָאֵל יִתְעַלֶּה נָתַן לָאָדָם מִן הַכֹּחַ כְּפִי צָרְכּוֹ לְתוֹרָתוֹ וּלְעוֹלָמוֹ, וּמִי שֶׁהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מְאוּמָה בְּמוֹתָרוֹת אֲשֶׁר יִתֵּכֶן לַעֲמֹד זוּלָתָם יִפְקְדֶנּוּ בְּעֵת הַצֹּרֶךְ אֵלָיו בַּדְּבָרִים הַצְּרִיכִים.

קה וְאַל תִּתְלֶה עַצְמְךָ בְּלוּ וְאוּלַי וְתֹאמַר, לוּ הִגַּעְתִּי לְמַעֲלַת כָּךְ וְכָךְ מִן הַמָּמוֹן וְהַחָכְמָה הָיִיתִי מְשֻׁלָּם כָּל מַה שֶּׁאֲנִי חַיָּב מִן הָעֲבוֹדָה לַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִן הַדְּבָרִים, כִּי הֵם דִּבְרֵי כְּזָבִים יִתְעֶה מִי שֶׁיִּתְלֶה עַצְמוֹ בָּהֶם וְיִפֹּל מִי שֶׁנִּשְׁעָן עֲלֵיהֶם, וְזֹאת הִיא הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּתָעוּת בַּעֲלֵי הַמַּשְׂכִּיוֹן אֲשֶׁר זָכַרְתִּי לְךָ בְּשַׁעַר הַבְּטָחוֹן,

קו הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּקָּחֶנָּה לְטַעֲנָה לְךָ וְלַאֲמַתְלָא כִּי אַתָּה בָּזֶה כְּכָל חוֹטֵא שֶׁיִּטְעֹן כָּזֶה, וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁאֵינָהּ מַצֶּלֶת אוֹתוֹ מִן הָעֹנֶשׁ כמ״ש שְׁלֹמֹה ע״ה עַל הַגַּנָּב (משלי ו) לֹא יָבוּז לַגַּנָּב כִּי יִגְנוֹב לְמַלֵּא נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעָב וְנִמְצָא יְשַׁלֵּם שִׁבְעָתָיִם, אע״פ שֶׁדָּחָקוֹ נִרְאֶה וְצָרְכּוֹ הֶבִיאוֹ לָקַחַת מָמוֹן אֲחֵרִים לֹא יִנָּצֵל בָּזֶה מִן הָעֹנֶשׁ וְתַשְׁלוּמֵי כֶּפֶל כ״ש שְׁאָר הַחֲטָאִים.

קז עַל כֵּן שִׂים לְךָ הָאֲרִיכוּת הַזֹּאת לְשָׁלָל בְּעוֹד שֶׁתּוּכַל לִפְרֹעַ מָה שֶּׁאַתָּה חַיָּב בּוֹ לַבּוֹרֵא יוֹם יוֹם וְאַל תְּאַחֵר מַעֲשֵׂה יוֹמְךָ לְמָחָרְתְּךָ פֶּן יִכְבַּד עָלֶיךָ לְפָרְעוֹ אִם תַּגִּיעַ לְמָחֳרַת וְתִהְיֶה מְנוּשָׁיו (ס״א מאנשיו) וְקָשֶׁה מִזֶּה אִם יָבֹא קִצְּךָ וְתִצַּר עָלֶיךָ הָאֲמַתְלָא וְתִפָּסֵק טַעֲנָתְךָ כִּי הָעוֹלָם כְּשׁוּק שֶׁיִּתְקַבֵּץ וְאַחַר יִפָּרֵד וּמִי שֶׁפָּחַר וְהִרְוִיחַ שָׁמֵחַ וּמִי שֶׁהִפְסִיד הִתְחָרֵט וְעַל כֵּן אָמַר הֶחָכָם (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ וְגוֹ׳:

קח וְהָאַרְבָּעָה עָשָׂר, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּעֵת אַהֲבָתוֹ וּנְטוֹת נַפְשׁוֹ וּכְלוֹת רוּחוֹ אֶל כָּל מִי שֶׁשִּׁוַּעֵר מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא אוֹהֲבוֹ כְּמוֹ כֵן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם,

קט וְכָל שֶׁכֵּן אִם יִהְיֶה הָאִישׁ שֶׁהוּא שֹׂר אוֹ נָגִיד, וְיוֹתֵר מִזֶּה כְּשֶׁיִּרְאֶה מִמֶּנּוּ אוֹת עַל זֶה מֵהַקָּרָבָתוֹ וְהַבְטָחָתוֹ וְשֶׁהוּא מֵטִיב אֵלָיו וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד לִבְלִי צֹרֶךְ אֵלָיו שֶׁלֹּא יַטְרִידֶנּוּ דָּבָר מֵאַהֲבָתוֹ וְלֹא יַנִּיחַ מִיְּכָלְתּוֹ (ס״א מבלתו) לְנַפְשׁוֹ מְאוּמָה, אֲבָל יוֹצִיאֶנָּה כֻּלָּהּ בְּמִצְוָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ וְיִתְנַדֵּב בְּנַפְשׁוֹ וּבְמָמוֹנוֹ וּבָנָיו בִּגְמוּלוֹ.

קי וְכֵיוָן שֶׁנַּעֲשֶׂה זֶה לְנִבְרָא חָלוּשׁ כָּמוֹנוּ כַּמָּה אָנוּ חַיָּבִין מִכְּפָלֵי זֶה לְבוֹרְאֵנוּ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הוֹדִיעָנוּ הַנָּבִיא כִּי הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (דברים ז) לֹא מֵרֻבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים וְגוֹ׳ כִּי מֵאַהֲבַת ה׳ אֶתְכֶם וְגוֹ׳. וְעִם מָה שֶׁהוֹדִיעָנוּ בָּזֶה רָאִינוּ אוֹתוֹת אַהֲבָתוֹ אוֹתָנוּ וְעֶזְרָתוֹ לָנוּ חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים עִם הַקָּרָבָתוֹ וְהַבְטָחָתוֹ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר כְּמוֹ שֶׁאָמַר (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת וְגוֹ׳ וְאָמַר (עזרא ט) כִּי עֲבָדִים אֲנַחְנוּ וּבְעַבְדֵּתֵנוּ לֹא עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵינוּ.

קיא וּמֵהַשְׁלָמַת הָעִנְיָן הַזֶּה כִּי מִן הַיְדוּעַ אֶצְלֵנוּ שֶׁמִּי שֶׁהָיָה רֵעַ אֲבוֹתֵינוּ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ חַיָּבִים אֲנַחְנוּ לִזְכֹּר לוֹ אֶת הָאַהֲבָה בִּכְבוֹדוֹ וְאַהֲבָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (דברים ז) הֶחָכָם (משלי כז) רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מַזְכִּיר לָנוּ בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ וְהַשְׁגָּחָתוֹ עָלֵינוּ בַּעֲבוּרָם וּלְהָקִים בְּרִיתוֹ עִמָּהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמַר (דברים ז) וּמִשָּׁמְרוֹ אֶת הַשְּׁבוּעָה וְהַחֶסֶד כָּזֶה.

קיב וְאָנוּ כַּאֲשֶׁר לֹא תִּבְטַח נַפְשֵׁנוּ עָלָיו וְתִסְמֹךְ עַל חַסְדּוֹ וְתָנוּעַ לְאַהֲבָתוֹ וּלְהִדָּבֵק בַּעֲבוֹדָתוֹ וּלְקִנְיַ הָאֱלֹהִים נִשְׁפֹּךְ שִׂיחֵנוּ כַּמָּה טִבְעֵנוּ עָבֶה וְעָרְפֵּנוּ קָשֶׁה וֶאֱמוּנָתֵנוּ מְעוּטָה וְכַמָּה אָנוּ קָשִׁים לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר הָאֱמֶת, לֹא אַהֲבַת אֲבוֹתֵינוּ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ נִזְכֹּר וְלֹא לְאַהֲבַת הַבּוֹרֵא וְהַשְׁגָּחָתוֹ עָלֵינוּ נִגְמֹל וְלֹא בַּעֲבוּר הַבְטָחוֹתָיו וְהַקָּרָבָתוֹ לָנוּ נַעֲשֶׂה וְלֹא לְגֹדֶל טוּבָתוֹ מֵאִתָּנוּ וְרֹב חַסְדּוֹ עִמָּנוּ נִשְׁמַע וְלֹא בַּעֲבוּר בְּרִיאָתוֹ אוֹתָנוּ וְהַנָּהָגָתוֹ הַטּוֹבָה לֹא נָבוֹשׁ.

קיג הֶקֵּץ אָחִי מִן הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְגֹל מֵעַל לִבְּךָ אֶת מָסַךְ יִצְרְךָ אֲשֶׁר נָסַךְ עָלֶיךָ עַד שֶׁהִבְדִּיל בֵּינְךָ וּבֵין אוֹר שִׂכְלְךָ כָּעַכָּבִישׁ אֲשֶׁר יֶאֱרֹג עַל מְאוֹר הַבַּיִת וְכַאֲשֶׁר יַתְמִיד יַעֲבֶה וְיִסְתֹּם עַד שֶׁיִּמְנַע הַגָּעַת אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ אֶל הַבַּיִת וּבְתְחִלַּת אֲרִיגָתוֹ הוּא חָלוּשׁ וְדַק עַד מְאֹד וְכָל אֲשֶׁר יַתְמִיד הַדָּבָר יֶחֱזַק וְיֵעָבֶה וְיִמְנַע אוֹר

הַשֵּׁמֶשׁ מֵעָבֹר בּוֹ וּמַהֲגִיעַ אֶל הַבַּיִת.

**קיד** וְכֵן מַעֲשֶׂה הַיֵּצֶר בְּלָבָבְךָ יִהְיֶה בִּתְחִלַּת עִנְיָנוֹ חָלוּשׁ מְאֹד לֹא יִמְנָעֲךָ מֵרָאוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת, וְאִם תַּרְגִּישׁ בּוֹ בָּעֵת הַהִיא וּתְגַלֵּהוּ מֵעַל לִבְּךָ יֵקַל עָלֶיךָ הַדָּבָר וְאִם תָּקֵל בּוֹ וְתִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ יְחַזֵּק מַעֲשֵׂהוּ וְיִמְנַע אוֹר שִׂכְלְךָ מִמְּךָ וְיִקְשֶׁה לְגַלּוֹתוֹ מֵעַל הַכָּרָתְךָ,

**קטו** עַל כֵּן מַהֵר לְהַצִּיל אֶת נַפְשְׁךָ וְהֶעָזֵר בֵּאלֹהִים לִדְחוֹתוֹ מֵעָלֶיךָ וּטְרַח וְהִשְׁתַּדֵּל תֵּאוֹר בְּאוֹר הַחָכְמָה וְתִרְאֶה אֲמִתַּת הַדְּבָרִים בְּעֵין לִבְּךָ.

**קטז** וּכְבָר מָשְׁלוּ קַדְמוֹנֵינוּ ע״ה מַעֲשֵׂה הַיֵּצֶר בָּאָדָם בִּמְשָׁלִים נֶחְלָקִים מִן הַכָּתוּב בְּאָמְרוֹ (שמואל ב יב) וַיָּבֹא הֵלֶךְ לְאִישׁ הֶעָשִׁיר ואח״כ קָרְאוֹ אוֹרֵחַ ואח״כ קָרְאוֹ אִישׁ.

**קיז** וְאָמַר (תהלים א) אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ וגו׳ וְאַחַר כָּךְ עָמַד וְאַחַר כָּךְ יָשַׁב וְהַדּוֹמֶה לָזֶה הַרְבֵּה.

**קיח** חָשׁוֹב עִם נַפְשְׁךָ אָחִי עַל זֶה וְהַדּוֹמֶה לוֹ וְהַכֵּרַח אוֹתָהּ עַל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַצָּלָתָהּ כִּי כְּבָר אָמַר הֶחָכָם בַּמִּתְעַלְּמִים מֵהִסְתַּכֵּל (משלי כח) אַנְשֵׁי רָע לֹא יָבִינוּ מִשְׁפָּט וגו׳:

**קיט** וְהַחֲמִשָּׁה עָשָׂר חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּהַזְמָנָתוֹ בִּמְזוֹנוֹתָיו קֹדֶם הַצְּרֵךְ אֲלֵיהֶם וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אִם יַעֲמֹד וְיִחְיֶה עַד עֵת שֶׁיֵּהָנֶה מֵהֶם וְכֵן כְּשֶׁהוּא צָרִיךְ לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה מַזְמִין עִנְיָנֵי הֲלִיכָתוֹ קֹדֶם לָכֵן בְּיָמִים וִיעַיֵּן בְּמָה שֶׁהוּא עוֹבֵר בַּמָּקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ אֵלָיו מִן הַמִּסְחָרִים ואח״כ בְּמָה שֶׁיִּרְכַּב וּבְמָה שֶׁיַּגִּיעֵהוּ מִן הַצֵּדָה וּבְחֶבְרָה וּבַמְּחֻנּוֹת אֲשֶׁר יַחֲנֶה בָּהֶם בְּדַרְכּוֹ וְהַדּוֹמֶה לָזֶה וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ בְּמָה שֶׁגָּזַר לוֹ הַבּוֹרֵא מִזֶּה וְלֹא בַּאֲרִיכוּת יָמָיו.

**קכ** וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה אָחִי אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לִהְיוֹת נְכוֹנִים לַמּוֹעֵד וּלְהִזְדַּמֵּן לַדֶּרֶךְ הָרְחוֹקָה אֶל הָעוֹלָם הָאַחֵר אֲשֶׁר אֵין לָנוּ מִבְרָח מִמֶּנּוּ וְלֹא מָנוֹס מִפָּנָיו וְלַחְשֹׁב בַּצֵּדָה וּבְמָה שֶׁנִּפְגַּע בּוֹ בּוֹרְאֵנוּ יוֹם הַחֶשְׁבּוֹן הַגָּדוֹל שֶׁאָמַר עָלָיו הַכָּתוּב (מלאכי ג) כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר,

**קכא** וְאֵיךְ נִתְעַלֵּם וְהַנִּסְיָעָה מַתְמֶדֶת וְהַהַעְתָּקָה תְּדִירָה וְהַדֶּרֶךְ אָרֹךְ וְהַמַּרְגּוֹעַ רָחוֹק וּמַדּוּעַ לֹא שַׂמְנוּ אֶל לִבֵּנוּ לִזְכֹּר אַחֲרִיתֵנוּ וְלֹא חָשַׁבְנוּ עַל הַצֵּדָה לְבֵית מוֹעֲדֵנוּ, הִתְעַסַּקְנוּ בָּעוֹלָם הַכָּלָה וְהִנַּחְנוּ הַקָּיָם וּבְמַדְוֵי גּוּפֵנוּ וְשָׂכַחְנוּ מַדְוֵי שִׂכְלֵנוּ וּבְעַבּוֹדַת רַע יְצָרֵנוּ וְעָזַבְנוּ עֲבוֹדַת רֹעֵ יְצָרֵנוּ וַנַּעֲבֹד אֶת תַּאֲוֹתֵינוּ וְלֹא עָבַדְנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ,

**קכב** הָהּ לַמְּבוּכָה הַזֹּאת כַּמָּה הִיא כּוֹלֶלֶת וְלַשִּׁכְרוּת הַזֹּאת כַּמָּה הִיא חֲזָקָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיהו מ״ד:י״ח-י״ט) כִּי טַח מֵרְאוֹת עֵינֵיהֶם מֵהַשְׂכִּיל לִבֹּתָם וְאָמַר (שם כט) שָׁכְרוּ וְלֹא יַיִן וְגוֹ׳:

**קכג** וְהַשִּׁשָּׁה עָשָׂר חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ עַל אֹרֶךְ זְמַן עָמְדוֹ בָּעוֹלָם וְיַעֲלֶה עַל לִבּוֹ קִרְבַת קִצּוֹ וּבוֹא הַמָּוֶת אֵלָיו בְּעֵת שֶׁהוּא רוֹאֶה מִיתַת שְׁאָר הַחַיִּים פְּתָאוֹם מִמְּדַבֵּר וְזוֹלָתוֹ מִבְּלִי הַקְדָּמַת יְדִיעָה בַּדָּבָר וְלֹא רֶמֶז וְלֹא מוֹעֵד יָדוּעַ שֶׁיִּהְיֶה בָּטוּחַ מֵהֶיוֹתוֹ בּוֹ, אֵינֶנּוּ מִתְעַכֵּב מִבּוֹא בְּכָל חֹדֶשׁ מֵחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה וְלֹא בְּיוֹם מִיּוֹמוֹת הַחֹדֶשׁ וְלֹא בְּשָׁעָה מִשְּׁעוֹת הַיּוֹם וְאֵינֶנּוּ בָּא בִּימֵי הַזִּקְנָה מִבַּלְעֲדֵי הַיְשִׁישׁוּת וְהַבַּחֲרוּת וְהַנַּעֲרוּת וְהַיַּלְדוּת וְהַיְנִיקוּת, אַף הוּא קוֹרֶה (ס״א קורא) אֶת הַחַיִּים בְּכָל זְמַן וּבְכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם,

**קכד** וְיִמָּשֵׁל בָּזֶה כְּאִלּוּ הַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אֶצְלוֹ פִּקָּדוֹן וְלֹא קָצַב לוֹ זְמַן לַהֲשָׁבָתוֹ וְצִוָּהוּ שֶׁיִּהְיֶה מְצֻפֶּה לוֹ בְּכָל עֵת כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְשֶׁיִּהְיֶה נִמְצָא עֵת שֶׁיְּבַקְּשֵׁהוּ הַמֶּלֶךְ הֵיתֵכֶן לוֹ לָדוּר חוּץ מִמְּקוֹם הַמֶּלֶךְ (ס״א לסור ממקום המלך) בְּעוֹד שֶׁהַפִּקָּדוֹן בְּיָדוֹ.

**קכה** וְיֵשׁ שֶׁמְּמַשֵּׁל בְּמִי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו חוֹב בְּלִי זְמַן קָצוּב וְהוּא מְצֻפֶּה עָלָיו בְּכָל עֵת לֹא תָּנוּחַ נַפְשׁוֹ עַד שֶׁיְּפָרְעֶנּוּ.

**קכו** וְכַאֲשֶׁר יַחְשֹׁב הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ עַל אֹרֶךְ עֲמִידָתוֹ בָּעוֹלָם וְיִזְכֹּר כִּי קֹהֶל מֻחֲבָרָיו נָסְעוּ אֶל הָעוֹלָם הָאַחֵר קֹדֶם מִמֶּנּוּ בְּעֵת שֶׁהָיְתָה תִּקְוָתָם חֲזָקָה לְחֶבְרַת הָעוֹלָם וְלֹא רָאָה לְנַפְשׁוֹ יִתְרוֹן שֶׁיִּתְחַיֵּב לוֹ הִתְאַחֲרוֹ מֵהֶם יְקַצֵּר תּוֹחַלְתּוֹ בָּעוֹלָם וְיוֹחִיל לְאַחֲרִיתוֹ וְיַחְשֹׁב בְּצִדָּתוֹ לְעֵת נְסִיעָתוֹ וְיַחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ קֹדֶם יוֹם הַחֶשְׁבּוֹן.

**קכז** וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲכָמִים מִי שֶׁקִּדֵּם הַמָּוֶת לְפָנָיו תִּקֵּן אֶת עַצְמוֹ.

**קכח** וְאָמַר הֶחָכָם (קהלת ז׳:ב׳) לֵב חֲכָמִים בְּבֵית אֵבֶל וְאָמַר (שם) טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ, רוֹצֶה לוֹמַר בְּחַי מִי שֶׁלִּבּוֹ חַי כְּלוֹמַר הַמֵּבִין הַמַּכִּיר וְאָמַר (תהלים קמד) אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה:

**קכט** וְהַשִּׁבְעָה עָשָׂר: הִשְׁתַּכְּלוּתוֹ בְּעֵת שֶׁתִּטֶּה נַפְשׁוֹ לְחֶבְרַת בְּנֵי אָדָם וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם בְּמַעֲלוֹת הַבְּדִידוּת וְהַפְּרֵדָה מִבְּנֵי אָדָם וּבְרֹעַ חֶבְרַת כְּסִילֵיהֶם מִבְּלִי דֹּחַק שֶׁיְּבִיאֻנּוּ לְכָךְ.

קל וּמֵרֵעַת חֶבְרָתָם׃

קלא מוֹתְרֵי הַדְּבָרִים וְאָמַר וְנֶאֱמַר וּבִלְבּוּל אָרוֹךְ אֵין צָרֵךְ אֵלָיו וְאָמַר הֶחָכָם (משלי י) בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פָּשַׁע וְגוֹ׳, וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲכָמִים אֱצֹר מוֹתַר דְּבָרֶיךָ וַחְסֹם מוֹתַר לְשׁוֹנֶךָ.

קלב וּמְדַבֵּר בִּבְנֵי אָדָם וְהַזְכִּיר רָעוֹתֵיהֶם וְסִפֵּר בִּגְנוּתָם, וְאָמַר הַכָּתוּב בָּעִנְיָן הַזֶּה (תהלים נ) תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְדַבֵּר וְגוֹ׳.

קלג וְהַכָּזָב וְדִבְרֵי הַשֶּׁקֶר וּבָזֶה אָמַר (שם נה) הַוּוֹת בְּקִרְבָּהּ וְאָמַר (ירמיהו ח׳:ו׳) הִקְשַׁבְתִּי וָאֶשְׁמָע לוֹא כֵן יְדַבֵּרוּ.

קלד וּשְׁבוּעַת הַשֶּׁקֶר וְהַשָּׁוְא שֶׁאָמַר הַבּוֹרֵא עֲלֵיהֶם (שמות כ) כִּי לֹא יְנַקֶּה ה׳. וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים לְתַלְמִידָיו הַתּוֹרָה הִתִּירָה לָנוּ לְהִשָּׁבַע בְּשֵׁם הַבּוֹרֵא בֶּאֱמֶת וַאֲנִי אִיעַצְכֶם שֶׁלֹּא תִּשָּׁבְעוּ בּוֹ לֹא בֶּאֱמֶת וְלֹא בְּשֶׁקֶר אִמְרוּ הֵן אוֹ לָאו.

קלה וְהַגַּאֲוָה וְהַלֵּיצָנוּת וּבְזוֹת קָצָת הַיּוֹשְׁבִים וְהַשְׂחוֹק עִמָּהֶם. וּכְבָר יִחַדְתִּי בְּהַרְחָקַת הָעִנְיָן הַזֶּה שַׁעַר בַּסֵּפֶר הַזֶּה וְהוּא שַׁעַר הַכְּנִיעָה.

קלו וְהֶעְדֵּר יִרְאַת הָאֱלֹהִים מִלִּבּוֹ בְּעֵת הִתְעָרְבוֹ עִם בְּנֵי אָדָם וְשִׂיחָתוֹ עִמָּהֶם עִם מִעוּט הַצָּלָה מֵהַזְּקָתָם בְּמָמוֹנוֹ וְדַבְּרָם בּוֹ.

קלז וְהַחֹנֶף וְאַהֲבַת קְנוֹת הַשֵּׁם לְהִתְגָּאוֹת בָּהֶם וּלְהִתְגַּדֵּל אֶצְלָם בְּמָה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ וּבְמָה שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּינֵי הַחָכְמוֹת וְהַמַּעֲשִׂים,

קלח וּמֵהֶם חִיּוּב הַצִּוּוּי בַּטּוֹב וְהַהַזְהָרָה מִן הָרַע אֲשֶׁר צִוָּנוּ הַבּוֹרֵא עָלָיו בְּאָמְרוֹ (ויקרא יט) הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ.

קלט וַאֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהַזְהִיר מִן הָרַע בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָאֶחָד מֵהֶם בִּפְגִיעַת הַיָּד כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה פִּינְחָס בִּדְבַר זִמְרִי וְכָזְבִּי. וְהַשֵּׁנִי לְמִחוֹת בִּדְבָרִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בְּאָמְרוֹ לָרָשָׁע (שמות ב׳:י״ג) לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ. וְהַשְּׁלִישִׁי בַּלֵּב כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים כו) שָׂנֵאתִי קְהַל מְרֵעִים וְגוֹ׳.

קמ וְאִם יָכוֹל לְמִחוֹת [בְּיָדוֹ וְלֹא יִמְחֶה יִהְיֶה מְקַצֵּר וְאִם יִקְשֶׁה עָלָיו לְמִחוֹת בְּיָדוֹ יִמְחֶה בִּדְבָרִים וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְמִחוֹת בִּדְבָרִים חַיָּב לַעֲשׂוֹת זֹאת בִּלְבּוֹ. אָנוּ חַיָּבִים אִפּוֹא לְמִחוֹת] הָרְשָׁעִים עכ״פ (ימחה) שֶׁאֵין עַמֵּי הָאָרֶץ נִמְלָטִים מִן הַקְּצוּר.

קמא וְכַאֲשֶׁר תִּתְבּוֹדֵד בָּטְלָה מֵעָלֶיךָ חוֹבַת הַצִּוּוּי בַּטּוֹב וְהַהַזְהָרָה מִן הָרַע בִּלְי סָפֵק וְהוּא דָּבָר קָשֶׁה לְקַיֵּם מִצְוָתוֹ וּלְהַשְׁלִים חוֹבָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז״ל הָעֲבוֹדָה אִם יֵשׁ בַּדּוֹר הַזֶּה מִי שֶׁמְּקַבֵּל תּוֹכָחָה וְאָמְרוּ קְצָתָם הָעֲבוֹדָה אִם יֵשׁ בַּדּוֹר הַזֶּה מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהוֹכִיחַ.

קמב וּמֵהֶם הֶפְסֵד הָעֵצָה וְחֶסְרוֹן הַכָּרַת הַשֵּׂכֶל בְּחֶבְרָתָם וְדֵיעוֹתָם וְהִתְלַמֵּד רֹעַ מִדּוֹתָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי יג) וְרוֹעֶה כְסִילִים יֵרוֹעַ. וע״כ אָמְרוּ רַז״ל שִׂיחַת הַיְלָדִים וִישִׁיבַת בָּתֵּי כְנֵסִיוֹת שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.

קמג וּכְלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כִּי רֹב הָעֲבֵרוֹת לֹא יֵאָמְרוּ אֶלָּא בִּשְׁנַיִם כְּמוֹ הַזְּנוּת וְרֹעַ מַשָּׂא וּמַתָּן וּשְׁבוּעַת שֶׁקֶר וְעֵדוּת שֶׁקֶר וְכָל הָעֲבֵרוֹת שֶׁיִּהְיוּ בַּלָּשׁוֹן לֹא יֵאָמְרוּ אֶלָּא בְּחֶבְרָה וּבְהִתְעָרֵב עִם בְּנֵי אָדָם.

קמד אֲבָל הַבְּדִידוּת וְהַפְּרִישָׁה מִבְּנֵי אָדָם סִבַּת הַהַצָּלָה מִכָּל מָה שֶׁזָּכַרְנוּ מִן הָעֲבֵרוֹת וְהוּא מֵהֶחָזֵק שֶׁבַּדְּבָרִים הַמְּבִיאִים אֶל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, וּכְבָר נֶאֱמַר כִּי עַמּוּד בַּר הַלֵּב אַהֲבַת הַבְּדִידוּת וּבְחִירַת הַיְחִידוּת.

קמה עַל כֵּן הִשָּׁמֵר אָחִי פֶּן יַשִּׂיאֲךָ הַיֵּצֶר וְייַפֶּה בְּעֵינֶיךָ הַחֶבְרָה וְהַתַּעֲרֹבֶת עִם בְּנֵי אָדָם וְיסִיתְךָ לִכְסֹף בְּעֵת הַיְחִידוּת וְהַבְּדִידוּת לָהֶם.

קמו וזאח״כ הִשָּׁמֵר פֶּן יַטֶּעָה אוֹתְךָ רַעְיוֹן לִבְּךָ כִּי בְּחֶבְרַת חֲכָמִים הַיּוֹדְעִים אֶת הָאֱלֹהִים וְאֶת תּוֹרָתוֹ וְהִתְעָרֵב עִם גְּדוֹלֵי בְּנֵי אָדָם הֶעְדֵּר עִנְיַן הַבְּדִידוּת וְהַנָּחַת מַעֲלוֹת הַיְחִידוּת אַף הִיא הַבְּדִידוּת הַגְּמוּרָה וְהַיְחִידוּת הַשְּׁלֵמָה וּבְחֶבְרַת אַנְשֵׁי הַחֶסֶד וְהַתּוֹרָה מַעֲלוֹת רַבּוֹת יְתֵרוֹת עַל מַעֲלוֹת הַיְחִידוּת יֶאֱרַךְ סִפּוּרָן.

קמז וְאָמַר הֶחָכָם (שם) הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יֶחְכָּם וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם כב) הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְאָמַר בְּמִי שֶׁלֹּא הִתְחַבֵּר עִם אַנְשֵׁי הַחֶסֶד (שם טו) לֹא יֵאֶהַב לֵץ הוֹכֵחַ לוֹ וְגוֹ׳. ואחז״ל קִבּוּץ לְרְשָׁעִים רַע לָהֶם וְרַע לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים טוֹב לָהֶם וְטוֹב לָעוֹלָם פִּזּוּר לָרְשָׁעִים הֲנָאָה לָהֶם וַהֲנָאָה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶם וְרַע לָעוֹלָם, וְאָמְרוּ יְהִי בֵּיתְךָ בֵּית עַד לַחֲכָמִים וֶהֱוֵי מִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם וֶהֱוֵי שׁוֹתֶה בַּצָּמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם וְאָמַר (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה׳ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה׳ וַיִּשְׁמָע׃

קמח וְהַשְּׁמוּנָה עָשָׂר, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּעֵת גַּבְהוּתָהּ וְהִתְגַּדְּלָהּ וְרוֹחַק מִשְּׁאֶלֶיהָ (ס״א מאויה) בעוה״ז וְהוּא שֶׁיִּתְבּוֹנֵן עֶרְכּוֹ בֵּין הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים וְיִתְבָּאֵר לוֹ קְטָנוּתוֹ וּזְעִירוּתוֹ בֵּין יְצִירוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי בָּעִנְיָן הַזֶּה בַּשַּׁעַר הַשִּׁשִּׁי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה.

קמט וְיִסְתַּפֵּל אח״כ בְּמָה שֶׁחָלַק הַבּוֹרֵא מִן הַגְּדֻלָּה לָאָדָם שֶׁהִשְׁלִיטוֹ בְּמִינֵי הַחַיִּים וְהַצְּמָחִים וְהַמּוּצָאִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים ח) תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ וְגוֹ׳ וְשֶׁהוֹדִיעוֹ חֻקֵּי תּוֹרָתוֹ וְהֶעֱמִידוֹ עַל כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תַּקָּנָתוֹ מִסּוֹדוֹת עֶלְיוֹן הָעוֹה״ז וְתַחְתּוֹנוֹ וְהֵרִים מַעֲלָתוֹ בְּשִׂבְחוֹ וּבְהוֹדָאָתוֹ לְבוֹרְאוֹ וּבְקָרְאוֹ אֵלָיו בַּצָּרוֹת וּבַעֲנוֹתוֹ בְּעֵת הַמְּצוּקוֹת וּבָחֲרוֹ בּוֹ וְשָׁלְחוֹ אֶל בְּרוּאָיו וּמָסְרוֹ אֵלָיו סוֹדוֹת גְּבוּרָתוֹ וְהֶרְאוֹת הַמּוֹפְתִים עַל יָדוֹ עִם מָה שֶׁיֵּאָרֵךְ סִפּוּרוֹ מִן הַטּוֹבוֹת הַנִּסְתָּרוֹת וְהַנִּרְאוֹת הַגּוּפִיּוֹת וְהָרוּחָנִיּוּת הַכּוֹלְלוֹת וְהַמְיֻחָדוֹת חֶסֶד וְטוֹבָה עָלֵינוּ.

קנ וְהִסְתַּכֵּל אָחִי כַּמָּה עָרְכְּךָ נְקֻלָּה וְעִנְיָנְךָ נִבְזֶה וְכַמָּה גְּדֻלָּךְ בּוֹרַאֲךָ עִם מָה שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְךָ וְגֹדֶל צָרְכְּךָ אֵל הַשְׂגָּחָתוֹ וְהַנְהָגָתוֹ וְחוּס עַל הָעֲטָרָה הַגְּדוֹלָה (ס״א המעולה) הַזֹּאת אֲשֶׁר עִטָּרְךָ בָּהּ וְהַמַּעֲלָה הָרָמָה שֶׁהֶרִימְךָ אֵלֶיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַגְמּוּל הַגָּדוֹל שֶׁצְּפָנוֹ לְךָ בעוה״ב וְהִדָּבְקְךָ בַּעֲבוֹדָתוֹ וּבְהוֹדוֹתוֹ.

קנא וְאַל יְבִיאֲךָ מָה שֶׁנִּשְׂאֲךָ הַבּוֹרֵא בּוֹ בְּמָה שֶׁזִּכַּרְתִּי לְךָ מֵחֲסָדָיו וְטוֹבוֹתָיו לְהִתְגָּאוֹת בְּעִנְיָנְךָ וּלְהִתְגַּדֵּל בְּנַפְשְׁךָ וּלְהִתְרוֹמֵם בְּחֶסֶד הַבּוֹרֵא עָלֶיךָ וְתַחְשֹׁב כִּי מִן הַדִּין הוּא לְךָ וְשֶׁאַתָּה רָאוּי לוֹ וְיֵאוֹת לְךָ כָּמוֹהוּ.

קנב אֲבָל הִדָּבֵק בַּכְּנִיעָה וּבַעֲנָוָה וּבַשִּׁפְלוּת שֶׁאַתָּה רָאוּי לָהּ כְּשֶׁתּוֹדֶה בֶּאֱמֶת עַל עֶרְכְּךָ בִּבְרִיאַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה כְּמוֹ שֶׁחַיָּב בּוֹ הָעֶבֶד הַחַלָּשׁ הַנִּבְזֶה הַנִּקְלֶה כְּשֶׁיְּנַשֵּׂא אֲדוֹנָיו מַעֲלָתוֹ וְיִשִּׂימֵהוּ עִם אַנְשֵׁי סְגֻלָּתוֹ חֶסֶד מִפְּנוּ עָלָיו מִבְּזוֹת נַפְשׁוֹ וֶהֱיוֹתָהּ בְּעֵינָיו כְּעֶרְכָּהּ הָרִאשׁוֹן קֹדֶם שֶׁגִּבְּיר אֲדוֹנָיו חַסְדּוֹ עָלָיו וְאַל יִתְגַּדֵּל לְפָנָיו וְאַל יִגְבַּהּ לִבּוֹ בְּמָה שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו מִן הַגְּדֻלָּה וְהַיֹּקֶר וְאַל יְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מִשְׁאֲלָיו דֶּרֶךְ רִגְילוּת, אַךְ יַעֲזֹב עִנְיָנוֹ אֵלָיו וְיִבְטַח עָלָיו וְעַל טוּבוֹ.

קנג וְאָמְרוּ עַל אֶחָד מִן הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיָה אוֹמֵר אַחַר תְּפִלָּתוֹ אֱלֹהַי לֹא נְשָׁאַנִי לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ סִכְלִי בְּפִתְיוּת עֶרְכִּי וּמְעוּט יְדִיעָתִי בִּגְדֻלָּתְךָ וְרוֹמְמוּתֶךָ כִּי אַתָּה רָם וְנִשָּׂא וַאֲנִי נִקְלֶה וְנִבְזֶה וְקָטָן מִשְׁאֹל מִמְּךָ וּמִקְּרֹא אֵלֶיךָ שֶׁבַח וְהַלֵּל וְקֹדֶשׁ שִׁמְךָ הַמְקֻדָּשׁ בְּקוֹלוֹת הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים אֲבָל הִרְשַׁנִי (ס״א נשאני) עַל זֶה מָה שֶׁרוֹמַמְתַּנִי בְּצַוּוֹתְךָ אוֹתִי לִקְרֹא אֵלֶיךָ וְהִרְשַׁתַנִי לְשַׁבֵּחַ אֶת שִׁמְךָ הָעֶלְיוֹן כְּפִי הַכָּרָתִי אוֹתְךָ וִידִיעָתִי בִּכְבוֹדְךָ עִם הַרְאוֹתִי עֲבוֹדָתִי לְךָ וְשִׁפְלוּתִי לְפָנֶיךָ.

קנד וְאַתָּה יוֹדֵעַ תַּקָּנָתִי וְאָפְנֵי הַנְהָגָתִי וְלֹא הוֹדַעְתִּיךָ בִּצְרָכַי לְהָעִיר אוֹתְךָ עֲלֵיהֶם אֶלָּא שֶׁאַרְגִּישׁ בִּגְדֶל חֶסְרוֹנִי אֵלֶיךָ וּבִטְחוֹנִי בְּךָ. וְאִם אֶשְׁאַל מִמְּךָ בְּסִכְלוּתִי מָה שֶׁאֵינוֹ טוֹב לִי וַאֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ [מָה] שֶׁאֵין בּוֹ תַּקָּנָתִי בְּחִירָתְךָ הָעֶלְיוֹנָה טוֹבָה מִבְּחִירָתִי וּכְבָר הִנַּחְתִּי כָּל עִנְיָנַי אֶל גְּזֵרָתְךָ הַקַּיֶּמֶת וְהַנְהָגָתְךָ הָעֶלְיוֹנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים קלא) ה׳ לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינַי וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי:

קנה וְהַתִּשְׁעָה עָשָׂר, חֶשְׁבּוֹנוֹ עִם נַפְשׁוֹ בְּהַצָּלַת הַבּוֹרֵא אוֹתוֹ מִפִּגְעֵי הָעוֹלָם וְצָרוֹתָיו וּמִינֵי חֳלָאֵי בְּנֵי אָדָם בּוֹ וְאָפְנֵי הַמְּאֹרָעִים וְהַמְּצוּקִים מִמַּאֲסָר וְרָעָב וְצָמָא וְקוֹר וָחֹם וְסַמֵּי הַמָּוֶת וְהַחַיּוֹת הָרָעוֹת וְהַצָּרַעַת וְטֵרוּף הַדַּעַת וּמִינֵי בְּטוּל הַהַרְגָּשׁוֹת וּמָה שֶּׁדּוֹמֶה לָזֶה עִם יְדִיעָתוֹ שֶׁהוּא רָאוּי לָהֶם וּמְחֻיָּב בָּהֶם עַל מָה שֶׁקִּדְּמוּ לוֹ מִן הָעֲוֹנוֹת וְהַחֲטָאִים לִפְנֵי הַבּוֹרֵא וְגֹדֶל מָה שֶׁעָבַר מֵהַמְרוּתוֹ אֶת אֱלֹהָיו וּבְזוֹתוֹ בִּדְבָרָיו וְעָזְבוֹ הוֹדָאָתוֹ וְשִׂבְחוֹ וְסוּרוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ וְהַנָּחַת הַתְּשׁוּבָה וְהַהוֹדָאָה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים מֵאֹרֶךְ זְמַן מֶרְיוֹ עִם הַתְמָדַת טוּבוֹתָיו לוֹ וּתְדִירוּת חַסְדּוֹ עָלָיו,

קנו כְּשֶׁיִּסְתַּכֵּל הַמַּשְׂכִּיל בָּזֶה וְיַחְשֹׁב כַּמָּה שֶׁמְּנַסָּה הַבּוֹרֵא בּוֹ אֶת בְּנֵי אָדָם כַּמָּה שֶׁפִּגְּרוּ מִן הַפְּגָעִים בעוה״ז וּבְהַצָּלָתוֹ מֵהֶם וְהַמְלָטוֹ מֵהֶם עִם מָה שֶׁהוּא רָאוּי לָהֶם, יִגְדַּל שִׂבְחוֹ עַל טוּבוֹת הָאֱלֹהִים עָלָיו וִימַהֵר אֶל הַתְּשׁוּבָה וּבַקָּשַׁת הַמְּחִילָה עַל מָה שֶׁקִּדֵּם לוֹ מִן הָעֲוֹנוֹת וְהַחֲטָאִים אֲשֶׁר הִסְתִּירָם הַבּוֹרֵא עָלָיו זְמַן אָרֹךְ וְיָרוּץ לְהִדָּבֵק בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא לְיִרְאָה מֵהֶם וְלִדְחוֹת אוֹתָם כמ״ש (דברים כ״ח:א׳) וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְאָמַר (שם ז) וְהִסִיר ה׳ מִמְּךָ כָּל חֹלִי וְכָל מַדְוֵי מִצְרַיִם וְגוֹ׳, וְאָמַר אֶחָד מֵחֲסִידֵינוּ הַקַּדְמוֹנִים ז״ל רְאוּ שֶׁאֵין עַרְוָד מֵמִית אֶלָּא הַחֵטְא מֵמִית וְאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים צא) עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ וְגוֹ׳:

קנז וְהָעֲשִׂרִים, חֶשְׁבּוֹנוֹ עִם נַפְשׁוֹ אִם יִהְיֶה לוֹ מָמוֹן בְּפָנִים שֶׁקָּנָהוּ וּבְאָפְנֵי הוֹצָאָתוֹ וְהוֹצָאַת חוֹבוֹת הַבּוֹרֵא מִמֶּנּוּ וּפְרֹעַ חוֹבוֹת בְּנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁהוּא חַיָּב בּוֹ מִמֶּנּוּ וְאַל יַחְשִׁיבֵנוּ מֵעָמֹד עָלָיו בְּלִבָּד וְיֵדַע כִּי הוּא אֲצִלוֹ כְּמוֹ הַפִּקָּדוֹן יִשְׁאַר כָּל עוֹד (ס״א עת) שֶׁיִּרְצֶה הַבּוֹרֵא בְּיָדוֹ וּאח״כ יַפְקִירֶנּוּ אֵצֶל אַחֵר בְּעֵת שֶׁיִּרְצֶה.

קנח וְכַאֲשֶׁר יַחְשֹׁב בַּעַל הַמָּמוֹן בְּנַפְשׁוֹ זֶה לֹא יִפְחַד מִפִּגְעֵי הַזְּמַן עָלָיו. וְאִם יִשָּׁאֵר הַמָּמוֹן בְּיָדוֹ יוֹדֶה הַבּוֹרֵא וִישַׁבְּחֵהוּ וְאִם יֹאבַד מִמֶּנּוּ יִסְבֹּל דִּינוֹ וְיִרְצֶה בְּגִזְרָתוֹ וְיֵקֶל בְּעֵינָיו לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ בַּעֲבוֹדַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב מִמֶּנּוּ וּלְהַחֲזִיר הָאֲמָנוֹת וּלְהָשִׁיב [הַנַּעֲשָׁקוֹת] וְלֹא יַחְמֹד אָדָם בְּמָמוֹנוֹ וְלֹא יִבְזֶה עָנִי לְעָנְיוֹ וְיִהְיֶה מִן הַחֲזָקוֹת שֶׁבְּסִבּוֹת הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת וּדְחִיַּת הַמְּגֻנּוֹת כמ״ש (משלי ג) כַּבֵּד אֶת ה׳ מֵהוֹנֶךָ וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם יט) מַלְוֶה ה׳ חוֹנֵן דָּל וְגוֹ׳:

קנט וְהָאֶחָד וְעֶשְׂרִים, חֶשְׁבּוֹנוֹ עִם נַפְשׁוֹ עַל מָה שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתּוֹ מִמַּעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה וּלְהַרְגִּיל בָּהּ וּלְהַתְמִיד עָלֶיהָ וְיִרְוֹץ וְיֵחָרֵץ לַעֲשׂוֹתָהּ עַד שֶׁתָּשׁוּב לוֹ לְמִנְהָג. וְאח״כ יִשְׁתַּדֵּל לְהוֹסִיף עַל מָה שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתּוֹ וְיִכְסֹף לוֹ בְּלִבּוֹ וְיַעֲלֶה אֵלָיו בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וְיִשְׁאַל מֵהָאֵל לְעָזְרוֹ וּלְאַמְּצוֹ עַל יוֹתֵר מִמָּה שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתּוֹ מִן הַיְדִיעָה וְהַמַּעֲשֶׂה בְּלֵב וּמַצְפּוּן נֶאֱמָן.

**קס** וּכְשֶׁיִּתְמִיד עַל זֶה יִמְצִיא לוֹ הַבּוֹרֵא בַּקָּשׁוֹתָיו וְיִפְתַּח לוֹ שַׁעֲרֵי יְדִיעָתוֹ וְיחַזֵּק שִׂכְלוֹ וְאֶבְרָיו לַעֲמֹד בְּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר לְמַעְלָה מִיְּכָלְתּוֹ מַדְרֵגָה אַחַר מַדְרֵגָה כמ״ש (ישעיהו מ״ח:י״ז) אֲנִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תֵּלֵךְ.

**קסא** וְהַדִּמְיוֹן בָּזֶה בַּמְּלָאכוֹת וְהַלִּמּוּד כִּי הַלּוֹמֵד מְלָאכָה בְּהַתְחָלָתָהּ יַעֲשֶׂה מֵחֲלָקֶיהָ כְּפִי בִּינָתוֹ וּפָחוֹת מִמָּה שֶׁבִּיכָלְתּוֹ וְכַאֲשֶׁר תִּתְחַזֵּק בִּינָתוֹ וְיִתְמִיד עָלֶיהָ יוֹרֵהוּ הַבּוֹרֵא שָׁרְשֵׁי הַמְּלָאכָה וּכְלָלֶיהָ וּמֵיַּלֵּד מֵהֶם תּוֹלָדוֹת שֶׁלֹּא לְמָדָן מִזּוּלָתוֹ מִבְּנֵי אָדָם.

**קסב** וְכֵן בַּלִּמּוּד כִּי בַּעַל חָכְמַת הַשָּׁעוּר לֹא יוּכַל לְלַמֵּד תַּלְמִידוֹ הַשָּׁעוּר הַמַּחְשָׁבִי בִּתְחִלַּת עִנְיָנוֹ אֲבָל מְלַמֵּד אוֹתוֹ הַשָּׁעוּר הַמַּרְגֵּשׁ הַמְּצַיֵּר בְּצַדּוֹ בַּצּוּרוֹת הָרְשׁוּמוֹת כַּאֲשֶׁר סִדֵּר אוֹתָן אֶקְלִידֶס בְּסִפְרוֹ שֶׁחִבֵּר בַּשָּׁעוּר, וּכְשֶׁיָּבִין אוֹתוֹ תַּלְמִיד הֵיטֵב וְיַחְפֹּץ לַעֲמֹד עַל תּוֹלְדוֹתָיו בְּהִשְׁתַּדְּלוּת וַחֲרִיצוּת יוֹרֵהוּ הַבּוֹרֵא הַשָּׁעוּר הַמַּחְשָׁבִי וְיִתַּכֵּן כְּלַל מַדָּעוֹ וְיוּכַל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ צוּרוֹת מֻפְלָאוֹת וּמְלָאכָה דַּקָּה כְּמַעַט שֶׁתִּדְמֶה לִנְבוּאָה הַבָּאָה מֵאֵת הָאֱלֹהִים.

**קסג** וְכֵן בִּשְׁאָר הַחָכְמוֹת, כִּי הַתַּלְמִיד יִמְצָא בְּלִבּוֹ כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בַּחָכְמָה כֹּחַ עֶלְיוֹנִי רוּחָנִי אֵין בְּכֹחַ אָדָם לְהוֹעִילוֹ בּוֹ וְלָזֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל חָכָם עָדִיף מִנָּבִיא. וְאָמַר אֱלִיהוּא (איוב לב) אָכֵן רוּחַ הִיא בֶּאֱנוֹשׁ.

**קסד** וְעַל הַהַקָּשָׁה הַזֹּאת רָאוּי לְךָ אָחִי שֶׁתָּבִין כִּי רֹב הָעִנְיָן הַמְכֻוָּן בַּמִּצְוֹת שֶׁהֵם בַּגּוּפִים וּבָאֲבָרִים הוּא לְהָעִיר עַל הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בַּלְּבָבוֹת וּבַמַּצְפּוּנִים מִפְּנֵי שֶׁעֲלֵיהֶן מִשְׁעָן הָעֲבוֹדָה וְהֵם שֹׁרֶשׁ הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים י) אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם ל) כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ וְאָמַר (שם י) מָה ה׳ אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ וְגוֹ׳.

**קסה** וּמִפְּנֵי שֶׁהָיָה זֶה לְמַעְלָה מִכֹּחַ הָאָדָם וְלֹא יִתָּכֵן לוֹ עַד שֶׁיִּפָּרֵד מֵרֹב תַּאֲוֹתָיו הַבַּהֲמִיּוֹת וְיַכְרִיחַ טְבָעָיו וְיִקְשֶׁה תְּנוּעוֹתָיו הֶעֱבִיד אוֹתוֹ הַבּוֹרֵא בְּגוּפוֹ וּבְאֶבְרָיו בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתּוֹ עַד שֶׁיֵּקֶל עָלָיו לַעֲמֹד בָּהֶם.

**קסו** וְכַאֲשֶׁר יִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם הַמַּאֲמִין בְּלִבּוֹ וּבְמַצְפּוּנוֹ וְיַגִּיעַ מֵהֶם כְּפִי יְכָלְתּוֹ יִפְתַּח לוֹ הָאֱלֹהִים שַׁעַר הַמַּעֲלוֹת הָרוּחָנִיּוֹת וְיַגִּיעַ מֵהֶם אֶל מָה שֶׁלְּמַעְלָה מִיְּכָלְתּוֹ וְיַעֲבֹד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּגוּפוֹ וּבְנַפְשׁוֹ בְּנִרְאֶהוּ וּבְנִסְתָּרוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים פד) לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי.

**קסז** וּכְבָר מָשְׁלוּ זֶה לָאָדָם שֶׁנָּטַע אִילָנוֹת וְנִכֵּשׁ שָׂרְשֵׁיהֶם וְנִקָּה הָאֲדָמָה מִן הַקּוֹצִים וּמִן הָעֲשָׂבִים וְהִשְׁקָה אוֹתָם בְּעֵת הַצֹּרֶךְ וְדִמֵּן אוֹתָם וְאח״כ הוּא מְיַחֵל הַפֵּרוֹת מֵאֵת הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ וְאִם יִתְעַלֵּם מֵעֲבוֹדָתָם וּמֵעַיִן עֲלֵיהֶם לֹא יִהְיֶה רָאוּי שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מֵהֶם פֶּרִי.

**קסח** וְכֵן בַּעַל מַעֲשֶׂה הָעֲבוֹדָה אִם יִשְׁתַּדֵּל וִימַהֵר וְיֶחֱרַץ לַעֲשׂוֹת מָה שֶּׁיֵּשׁ בִּיכָלְתּוֹ יַעְזְרֵהוּ הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת מָה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִיְּכָלְתּוֹ אֲשֶׁר הוּא הַפְרִי הָעֶלְיוֹן וְהַטּוֹבָה הַנִּכְבֶּדֶת מֵאֵת הָאֱלֹהִים עַל סְגֻלָּתוֹ וַאֲנְשֵׁי אַהֲבָתוֹ בעוה״ז, כְּמוֹ שארז״ל כָּל הַמְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר וְאָמַר הֶחָכָם (קהלת ב׳:כ״ו) כִּי לְאָדָם שֶׁטּוֹב לְפָנָיו וְגוֹ׳.

**קסט** וְאָמְרוּ חַז״ל תּוֹרָה מְבִיאָה לִידֵי מַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה מֵבִיא לִידֵי זְהִירוּת זְהִירוּת מְבִיאָה לִידֵי זְרִיזוּת זְרִיזוּת מְבִיאָה לִידֵי פְּרִישׁוּת פְּרִישׁוּת מְבִיאָה לִידֵי נְקִיּוּת נְקִיּוּת מְבִיאָה לִידֵי טָהֳרָה טָהֳרָה מְבִיאָה לִידֵי חֲסִידוּת חֲסִידוּת גְּדוֹלָה מִכֻּלָּם שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פט) אָז דִּבַּרְתָּ בְחָזוֹן לַחֲסִידֶיךָ וְגוֹ׳.

**קע** וְאִם יִתְעַלֵּם מִמָּה שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתּוֹ וְיֶקֱל בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ תִּרְחַק עֶזְרַת הָאֱלֹהִים וְאַמַּצְתּוֹ מִמֶּנּוּ כמ״ש (משלי טו) רָחוֹק ה׳ מֵרְשָׁעִים וְאָמַר (ישעיהו נ״ט:ב׳) עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים וְגוֹ׳:

**קעא** וְהַשְּׁנַיִם וְעֶשְׂרִים, חֻשְׁבּוֹנוֹ עִם נַפְשׁוֹ עַל הִתְעָרְבוֹ עִם בְּנֵי אָדָם בְּתַקָּנַת הָעוֹלָם מֵחֲרִישָׁה וּקְצִירָה וּמִקָּח וּמִמְכָּר וְהָעִנְיָנִים שֶׁנֶּעֱזָרִים בָּהֶם קָצַת בְּנֵי אָדָם בְּקָצָתָם עַל יְשׁוּב הָעוֹלָם שֶׁיֹּאהַב לָהֶם מָה שֶׁיֹּאהַב לְנַפְשׁוֹ מֵהֶם וְיִשְׁנָא לָהֶם מָה שֶׁיִּשְׂנָא לְנַפְשׁוֹ מֵהֶם וַיַּחְמֹל עֲלֵיהֶם וְיִדְחֶה מֵהֶם כְּפִי יְכָלְתּוֹ מָה שֶׁיַּזִּיקֵם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ.

**קעב** וְיִמָּשֵׁל בָּזֶה כְּאֵלּוּ אֲנָשִׁים הָלְכוּ אֶל אֶרֶץ רְחוֹקָה בְּדֶרֶךְ עָקוֹב וְיֵשׁ לָהֶם לָלוּן בְּמַחֲנִים רַבִּים וְיֵשׁ לָהֶם בְּהֵמוֹת רַבּוֹת טְעוּנוֹת בְּמַשָּׂאוֹת גְּדוֹלוֹת וְהָאֲנָשִׁים בְּמֹתֶי מְעָט וּלְכָל אֶחָד מֵהֶם בְּהֵמוֹת רַבּוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לִטְעוֹן וְלִפְרֹק אוֹתָם פְּעָמִים. וְאִם יַעְזְרוּ אִישׁ אֶת אָחִיו לִטְעֹן וְלִפְרֹק וְיִהְיֶה חֶפְצָם בְּשָׁלוֹם הַכֹּל וּלְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם וְשֶׁיִּהְיוּ שָׁוִים בְּעֶזְרָה וּבְסִיּוּעַ בֵּינֵיהֶם יַגִּיעוּ אֶל הַטּוֹב שֶׁבָּעִנְיָנִים. וְאִם יֶחֱלַק לִבָּם וְלֹא יַסְכִּימוּ לְעֶצָה אַחַת וְיִשְׁתַּדֵּל כָּל אֶחָד מֵהֶם לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ לְבַד יִלְאֶה רַבָּם.

**קעג** וּמִן הַפְּנִים הָאֵלֶּה אָחִי כְּבֵד הָעוֹלָם עַל יוֹשְׁבָיו וְנִכְפְּלָה עֲלֵיהֶם עֲבוֹדָתוֹ וְטָרְחוֹ מִפְּנֵי שֶׁרָצוּ לְהִתְיַחֵד כָּל אֶחָד מֵהֶם בְּחֶלְקוֹ בּוֹ וּבְיוֹתֵר מֵחֶקּוֹ מִמֶּנּוּ.

**קעד** וּמִפְּנֵי שֶׁרָצוּ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מֵחֶקָּם וּבִקְשׁוּ בּוֹ אֲשֶׁר לֹא לָהֶם מִנְעָם הָעוֹלָם חֶקָּם מִמֶּנּוּ וְלֹא הִמְצִיא לָהֶם חֶלְקָם בּוֹ עַל כֵּן אֵינָם מְרֻצִּים מִמֶּנּוּ וְאֵין אֶחָד בָּהֶם שֶׁאֵינוֹ מִתְרַעֵם בּוֹ וּבוֹכֶה עָלָיו כִּי בִּקְשׁוּ בּוֹ מוֹתְרֵי הַמִּחְיָה וּמְנָעָם הוּא דֵּי הַסִּפּוּק אֶלָּא לְאַחַר הַטֹּרַח הַגָּדוֹל וְהַיְגִיעָה הָרַבָּה.

**קעה** וְאִלּוּ הָיָה מַסְפִּיק לָהֶם דֵּי סִפְּקָם וְתִהְיֶה הִשְׁתַּדְּלוּתָם שָׁוָה לְתוֹעֶלֶת כֻּלָּם וְיִהְיוּ שָׁוִים בְּעִנְיָנֵיהֶם הָיוּ מְנַצְּחִים עוֹלָמָם וּמַגִּיעִים אֶל יוֹתֵר מֵהֶפְצָם בּוֹ. וְלֹא דַּי לָהֶם שֶׁאֵינָם עוֹזְרִים זֶה לָזֶה עַל עוֹלָמָם אֶלָּא מַחְלִישִׁים קְצָתָם אֶת קְצָתָם וְעַכֵּב (ס״א ועטר) כָּל אֶחָד מֵהֶם עַל חֲבֵרוֹ וּמְרַפֶּה כֹּחוֹ עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ אֶחָד מֵהֶם אֶל בַּקָּשָׁתוֹ וְלֹא יַשִּׂיג תַּאֲוָתוֹ.

**קעו** עַל כֵּן הִשְׁתַּדֵּל אָחִי לִקְנוֹת רֵעִים נֶאֱמָנִים וְאוֹהֲבִים זַכִּים יִהְיוּ לְךָ לְעֶזְרָ עַל תּוֹרָתְךָ וְעַל עוֹלָמְךָ בִּהְיוֹת לִבְּךָ שָׁלֵם עִמָּהֶם וּמַצְפּוּנְךָ זַךְ לָהֶם וְשֶׁיִּהְיוּ חֲבִיבִין עָלֶיךָ כְּנַפְשְׁךָ כְּשֶׁתִּמְצָא יָדְךָ מִי שֶׁהוּא רָאוּי לָזֶה מֵהֶם.

**קעז** וְאַל תַּפְקִיד סוֹדְךָ אֶלָּא אֵצֶל סְגֻלַּת הַסְּגֻלָּה מֵהֶם בִּלְבַד. כְּמוֹ שֶׁאָמַר בֶּן סִירָא: רַבִּים יִהְיוּ דוֹרְשֵׁי שְׁלוֹמֶךָ, גַּלֵּה סוֹדְךָ לְאֶחָד מֵאָלֶף.

**קעח** וְאָמַר הֶחָכָם (משלי כז): שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב וּמֶתֶק רֵעֵהוּ מֵעֲצַת נָפֶשׁ:

**קעט** וְהַשְּׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים, הַבְּחִינָה בְּכָל מָה שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם מִקְּטַנֵּי הַבְּרִיאוֹת וּגְדוֹלֵיהֶם וּמַעֲלוֹת הַמְדַבְּרִים בּוֹ וּמְדֻרְגוֹת הַבְּרוּאִים בְּתַחְתּוֹנוֹ וְעֶלְיוֹנוֹ וּתְכוּנַת הַגַּלְגַּלִּים וּתְנוּעוֹת הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים הָעוֹמְדִים וְהַהוֹלְכִים וִירִידַת הַגְּשָׁמִים וּנְשִׁיבַת הָרוּחוֹת וִיצִיאַת הַנָּולָד מִן הָרֶחֶם, וּמָה שֶּׁהוּא יוֹתֵר נִפְלָא מִזֶּה וְיוֹתֵר דַּק וְיוֹתֵר נִרְאֶה וְיוֹתֵר נִסְתָּר מִפְּלְאֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הַמּוֹרִים עַל תְּמִימוּת חָכְמָתוֹ וְיִכְלָתוֹ וְהַנְהָגָתוֹ הַטּוֹבָה וַחֲנִינָתוֹ הַכּוֹלֶלֶת וְרַחֲמָיו וְרֹב הַשְׁגָּחָתוֹ עַל הַבְּרוּאִים.

**קפ** וְאַל יַשִּׂיאֲךָ רֹב רְאוֹתְךָ אוֹתָם וְאָרְךָ רְגִילוּתְךָ בָּהֶם עַל עֲזִיבַת הַתְּמַהּ מֵהֶם וְהַבְּחִינָה בָּהֶם וְתִהְיֶה קְדִימַת יְדִיעָתְךָ אוֹתָם מְחַיֶּבֶת שֶׁתְּקֻל בָּהֶם בְּעֵבוּר שֶׁהָיִיתָ רָגִיל בָּם.

**קפא** וְאִם יִמָּצֵא עַל דֶּרֶךְ הַזֶּה עִנְיַן הַנְּעָרִים בְּמָה שֶׁהֵם רוֹאִים וּמְעִידִים כֵּן יִמָּצֵא רֹב עַמֵּי הָאָרֶץ וְהָרֻבֶּה מֵחֲשׁוּבֵי בְּנֵי אָדָם עַל הָעִנְיָן הַזֶּה. וְהוּא שֶׁהֵם תְּמֵהִים מִדָּבָר שֶׁהֵם רוֹאִים אוֹתוֹ וְלֹא הֻרְגְּלוּ לִרְאוֹתוֹ כְּקִדְרוּת הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְהַבָּרָקִים וְהָרְעָמִים וְהַזְּוָעוֹת (ס״א והזיקות) וְהַסְּעָרָה וְהַדּוֹמֶה לָהֶם וְאֵינָם תְּמֵהִים מִתְּנוּעַת הַגַּלְגַּלִּים וְסִבּוּבָם בְּשֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ וְכוֹכָבִים וְצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ וּבֹאָהּ וִירִידַת הַגְּשָׁמִים וּנְשִׁיבַת הָרוּחוֹת וְהַדּוֹמֶה לָזֶה מִמָּה שֶׁהוּא נִמְצָא עִמָּם וְרוֹאִים אוֹתוֹ תָּדִיר. וְכֵן יִתְמְהוּ כְּשֶׁרוֹאִים הַיָּם וְגַלָּיו וּסְעָרָיו וְרֹב הַחַיּוֹת אֲשֶׁר בּוֹ וְלֹא יִתְמְהוּ מֵהִלּוּחַ הַנְּהָרוֹת וְהַגֶּרֶת הַמַּיִם מִן הַמַּעְיָנוֹת לַיְלָה וְיוֹמָם לֹא יָנוּחוּ וְלֹא יַעַמְדוּ וְהַרְבֵּה כָּזֶה.

**קפב** עַל כֵּן רָאוּי לְךָ אָחִי לִבְחֹן בְּכָל מָה שֶׁבָּרָא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מָה שֶׁהָיִיתָ רָגִיל בּוֹ וּמָה שֶׁלֹּא הָיִיתָ רָגִיל בּוֹ וּבְמָה שֶׁרָאִיתָ וּבְמָה שֶׁלֹּא רָאִיתָ, וְאַל תַּשִּׂיאֲךָ סִכְלוּתְךָ מֵהִשְׁתַּכֵּל בָּהֶם כְּאִלּוּ לֹא רָאִיתָ כְּמוֹתָם וְדָמֶה בְּנַפְשְׁךָ כְּאִלּוּ הָיִיתָ סְתוּם עֵינַיִם קֹדֶם הַכָּרָתְךָ אוֹתָם וּאח״כ פָּקַחְתָּ עֵינֶיךָ וְרָאִיתָ אוֹתָם וְהִכַּרְתָּם,

**קפג** הֲלֹא תִּרְאֶה אָחִי כִּי הַכְּסִיל כָּעִוֵּר וְכַאֲשֶׁר יַשְׂכִּיל יִהְיֶה כְּעִנְיָן מִי שֶׁנִּפְקְחוּ עֵינָיו וְרָאָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (בראשית ג) עַל אָדָם וְחַוָּה וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וּכְבָר יָדַעְנוּ כִּי עֵינֵיהֶם הָיוּ פְּקוּחוֹת קֹדֶם לָכֵן.

**קפד** וְאַל תִּתְעַלֵּם מִנַּפְשְׁךָ שֶׁתִּפְקֹד אוֹתָהּ וּתְחַפֵּשׂ עַל סִכְלוּתָהּ וְאָז תִּרְאֶה מֵאֲמָתוֹת הָעִנְיָנִים וְתַכִּיר מִפְּלְאֵי הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה מָה שֶׁאָרְכָה סִכְלוּתְךָ בּוֹ וְעִוָּרוֹנְךָ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֶחָד מִן הַחֲכָמִים לִבּוֹת הַחֲכָמִים יֵשׁ לָהֶם עֵינַיִם רוֹאוֹת מָה שֶׁאֵינָם רוֹאִים הַפְּתָאִים כמ״ש הַכָּתוּב (ישעיה מ) הֲלוֹא תֵדְעוּ הֲלוֹא תִשְׁמְעוּ וְגוֹ׳:

**קפה** וְהָאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים, שֶׁתַּחְשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ וְתִתְבָּעֶנָּה עַל כָּל עִנְיָן שֶׁנִּתְיַשֵּׁב אֶצְלָהּ מֵעִנְיְנֵי יְדִיעַת הָאֱלֹהִים וְתוֹרָתוֹ וְדִבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים וְחִידוֹת הַחֲכָמִים וְעִנְיְנֵי הַתְּפִלּוֹת אֲשֶׁר יָדַעְתָּ מֵעֵת נַעֲרוּתְךָ וּבְרֹב יְמֵי גְּדוּלְךָ וְלִמּוּדְךָ תְּחִלָּה כִּי צוּרוֹת הָעִנְיָנִים הַדַּקִּים אֵצֶל מִי שֶׁהַכָּרָתוֹ חֲלוּשָׁה אֵינָם כְּצוּרָתָם אֵצֶל מִי שֶׁהַכָּרָתוֹ חֲזָקָה וְכָל אֲשֶׁר תּוֹסִיף הַכָּרַת הָאָדָם יוֹסִיף בֵּרוּר בָּעִנְיָנִים,

**קפו** עַל כֵּן אַל תָּנוּחַ דַּעְתְּךָ עַל מָה שֶׁנִּצְטַיַּרְתָּ בְּלִבְּךָ בִּתְחִלַּת לִמּוּדְךָ מִן הָעִנְיָנִים הַמְסֻפָּקִים וְהַסְּבָרוֹת הָעֲמֻקוֹת, אֲבָל רָאוּי לְךָ לְהַתְחִיל בְּעֵת חֹזֶק שִׂכְלְךָ וְהַכָּרָתְךָ לְעַיֵּן בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים וְסִפְרֵי נְבִיאָיו כְּמִי שֶׁלֹּא לָמַד מֵהֶם סֵפֶר וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְפָרְשָׁם וּלְבָאֲרָם וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּמִלּוֹתָם וּבִלְשׁוֹנָם וּמָה שֶׁסּוֹבְלוֹת מִן הָעִנְיָנִים וּמָה שֶׁיֵּשׁ מֵהֶם כְּפִשּׁוּטוֹ וּמָה שֶׁאֵינוֹ כְּפִשּׁוּטוֹ וּמָה שֶׁיֵּשׁ מֵהֶם נִרְאֶה וּמָה שֶׁהוּא מֵהֶם נִסְתָּר וּמָה שֶׁהַסְּבָרָא (ס״א שההקשה) נִמְצֵאת בּוֹ וּמָה שֶׁאֵין הַסְּבָרָא (ס״א ההקשה) נִמְצֵאת בּוֹ.

**קפז** וְכֵן תַּעֲשֶׂה בַּתְּפִלּוֹת וּבַתִּשְׁבָּחוֹת מֵהַסְתַּכֵּל בְּמִלּוֹתָם וּמִגַּמַּת עִנְיְנֵיהֶם כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה בְּעֵת שֶׁתְּדַבֵּר בָּהֶם לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ יוֹדֵעַ מָה שֶׁמּוֹצִיא לְשׁוֹנְךָ מִן הַמִּלּוֹת וּמָה שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִבְּךָ בָּעִנְיָן, וְאַל תִּנְהַג בְּכָל זֶה כְּמִנְהָג יְמֵי הַנַּעֲרוּת שֶׁתֹּאמַר מִן הַמִּלּוֹת בִּלְשׁוֹנְךָ מָה שֶׁיְּזַדַּמֵּן לְךָ וְעַל אֵיזֶה דֶּרֶךְ שֶׁיְּזַדַּמֵּן וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ הָעִנְיָן,

וּכְבָר קָדַם לָנוּ בָּעִנְיָן הַזֶּה מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי.

**קפח** וְכֵן תַּעֲשֶׂה בִּדְבָרֵי הַחָכְמִים וְהַקַּבָּלָה שֶׁתִּתְבּוֹנֵן בָּהֶם וּתְדִינֵם לִזְכוּת וְאַל תָּנוּחַ דַּעְתְּךָ עַל מָה שֶׁנִּתְבָּרֵר אֶצְלְךָ בִּתְחִלַּת לִמּוּדְךָ אֲבָל תְּבַע עָלָיו אֶת נַפְשְׁךָ כְּמִי שֶׁמַּתְחִיל בּוֹ, וּמָה שֶׁיִּתְבָּרֵר אֶצְלְךָ תִּזְכְּרֵנּוּ וְתִתְיַשֵּׁב בּוֹ,

**קפט** וּמָה שֶׁתִּסְתַּפֵּק בְּבֵרוּרוֹ תַּחְקֹר עָלָיו מֵחָכְמֵי דּוֹרְךָ שֶׁלֹּא בְּדַרְכְּךָ הַחֲקִירָה הָרִאשׁוֹנָה, אָז יֵרָאֶה לְךָ מִסּוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְסוֹדוֹת הַחָכְמִים מָה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ מִצַּד לִמּוּד הַמְלַמְּדִים אוֹתְךָ בִּתְחִלַּת עִנְיָנְךָ.

**קצ** וְאַל תַּשִּׁיאֲךָ הַגַּאֲוָה שֶׁתַּחְשֹׁב שֶׁהַכָּרָתְךָ לֹא הוֹסִיפָה עַל מָה שֶׁהָיְתָה עָלָיו מִנְּעוּרֶיךָ וְשֶׁמָּה שֶׁעָבַר בְּדַעְתְּךָ בְּעֵת הַנְּעוּרִים לֹא יִתָּכֵן לְהִשְׁתַּנּוֹת אֶצְלְךָ וְלִהְיוֹת נָכְרִי אֵצֶל דַּעְתְּךָ, כִּי זֶה מִפְּתוּי הַיֵּצֶר לְךָ שֶׁיְּרַשֶּׁל אוֹתְךָ מֵעַיִן וּמֵחָקֹר עַל אֲמִתַּת הָעִנְיָנִים וִידַמֶּה בְּעֵינֶיךָ שֶׁאַתָּה חָכָם גָּמוּר וְלֹא תֶּחְסַר מְאוּמָה מִמָּה שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי כו) חָכָם עָצֵל בְּעֵינָיו מִשִּׁבְעָה מְשִׁיבֵי טָעַם.

**קצא** וְאָמַר (שם) רָאִיתָ אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ וְאָמַר (קהלת ב׳:י״ג-י״ד) הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁהוּא מִסְתַּפֵּל בִּתְחִלַּת עִנְיָנָיו וּמָה שֶׁהוּא בּוֹ מֵעִנְיָנֵי תּוֹרָתוֹ וְעוֹלָמוֹ וּפוֹקֵד אוֹתָם וּמֵבִין הַטּוֹב וְהָרַע מִנַּפְשׁוֹ בְּמָה שֶׁעָבַר לוֹ וְיוֹסִיף לְהַחְזִיק בַּטּוֹב וְיָשׁוּב מִן הָרַע.

**קצב** וְהַכְּסִיל מִתְעַלֵּם מִכָּל זֶה כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּאֲפֵלַת הַלַּיְלָה בְּדֶרֶךְ אֲרֻכָּה לֹא יַבִּיט אֶל מָה שֶׁעָבַר וְאִם יַחֲזִיר פָּנָיו לֹא יִתְבָּאֵר אֵלָיו אַף כָּל דַּעְתּוֹ עַל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְפָנָיו וְעַל זֶה אָמַר וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְאָמַר (שם) וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ וְגוֹ׳:

**קצג** וְהַחָמְשָׁה וְעֶשְׂרִים, שֶׁיַּחְשֹׁב עִם נַפְשׁוֹ עַל מָה שֶׁשָּׁקַע בָּהּ מֵאַהֲבַת העוה״ז וְהַגְבָּרַת תַּאֲוֹתֶיהָ עַל אַהֲבַת העוה״ב וְיִשְׁתַּדֵּל לְהוֹצִיא אַהֲבַת העוה״ז מִלִּבּוֹ וּלְהַגְבִּיר אַהֲבַת העוה״ב עָלֶיהָ בְּהִסְתַּכְּלוֹ בְּאַחֲרִית שְׁנֵי הָעוֹלָמִים וּמָה שֶׁיִּהְיֶה סוֹף עִנְיָנוֹ בִּשְׁנֵי הַמְּעוֹנִים וְיִשְׁתַּדֵּל לְהַרְחִיק אַהֲבַת העוה״ז מִלִּבּוֹ וּלְקָיֵם בּוֹ אַהֲבַת העוה״ב תָּמִיד.

**קצד** וּכְבָר אָמַר אֶחָד מִן הַחֲכָמִים כַּאֲשֶׁר לֹא יִתְחַבְּרוּ בִּכְלִי אֶחָד הַמַּיִם וְהָאֵשׁ כֵּן לֹא תִּתְחַבֵּר בְּלֵב הַמַּאֲמִין אַהֲבַת העוה״ז וְאַהֲבַת העוה״ב וְאָמְרוּ העוה״ז והעוה״ב כִּשְׁתֵּי צָרוֹת כַּאֲשֶׁר תִּרְצֶה הָאַחַת מֵהֶן תַּקְצִיף הַשֵּׁנִית.

**קצה** וְכֵן אָחִי נַפְשְׁךָ וְגוּפְךָ צְרִיכִים הַנְהָגָה וּמַחְשָׁבָה.

**קצו** וְחִזּוּק הַנֶּפֶשׁ וְתִקּוּנָהּ יִהְיֶה בְּהַרְגִּילָהּ בַּמּוּסָרִים וּבַחָכְמוֹת וּלְהַנְהִיגָהּ בְּדִבְרֵי חָכְמָה וּלְלַמְּדָהּ הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת וְלִמְנֹעַ אוֹתָהּ מִתַּאֲוֹתֶיהָ הַבַּהֲמִיּוֹת.

**קצז** אֲבָל חִזּוּק גּוּפְךָ וְתִקּוּנוֹ שֶׁתִּפְקְדֶנּוּ בְּמִינֵי הַמַּאֲכָלִים הַטּוֹבִים הָעֲרֵבִים וְהַמַּשְׁקִים הָרְאוּיִים לְמִזְגּוֹ וְהָרְחִיצָה בַּמַּיִם הַשָּׁווִים וּלְהַרְגִּישׁ עָלָיו תָּדִיר בְּתוֹעֲלוֹתָיו וּצְרָכָיו.

**קצח** וְאִם תִּהְיֶה מַחְשַׁבְתְּךָ עַל תִּקּוּן גּוּפְךָ וְתָשִׂים כָּל הַשְׂגָּחָתְךָ עָלָיו תִּתְעַלֵּם מִתַּקָּנַת נַפְשְׁךָ. וְכֵן אִם תִּשָּׂה מַחְשַׁבְתְּךָ לְהַחְיוֹת אֶת נַפְשְׁךָ בְּהַשְׂגָּחָתְךָ עָלֶיהָ תִּתְעַלֵּם מֵהַרְבֵּה מֵעִנְיְנֵי גּוּפְךָ.

**קצט** וּמִן הַזְּרִיזוּת שֶׁתַּגְבִּיר אֶת נַפְשְׁךָ הַקַּיֶּמֶת לְךָ עַל גּוּפְךָ הַכָּלָה וְשֶׁתִּפְקְדֶנָּה וְתַרְגִּישׁ עָלֶיהָ וְאַל תְּקַצֵּר בָּעִנְיָנִים הַצְּרִיכִים מְאֹד לְגוּפְךָ וְתַכְבִּיד עָלָיו וְתַחְלִישֵׁהוּ וְתִהְיֶה זֹאת סִבָּה לַחֲלִישׁוּת שְׁנֵיהֶם אֲבָל תֵּן לְגוּפְךָ הַמָּזוֹן אֲשֶׁר יַעֲמִידֵנוּ עַל עִנְיָנוֹ וְתֵן לְנַפְשְׁךָ מִן הַחָכְמוֹת וְהַמּוּסָרִים יוֹתֵר מִיְּכָלְתָּהּ.

**ר** וּבְזֶה אָמַר הֶחָכָם (קהלת ז׳:ט״ז): אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וְאַל תִּתְחַכַּם יוֹתֵר וְגוֹ׳. וְאָמַר (שם): טוֹב אֲשֶׁר תֶּאֱחֹז בָּזֶה וְגַם מִזֶּה אַל תַּנַּח אֶת יָדֶךָ, רוֹצֶה לוֹמַר:

**רא** אַל תַּפְלִיג בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים הַפּוֹרְשִׁים מִן הָעוֹלָם וְתַעֲבוֹר אֶת נְתִיבָתָם פֶּן תִּשּׁוֹמֵם,

**רב** וְכֵן אַל תַּפְלִיג בְּדַרְכֵי הָרְשָׁעִים הַמַּגְבִּירִים אֶת הָעוֹלָם וְתִלְמַד תַּאֲוָתָם יוֹתֵר מִן הַשִּׁעוּר הָרָאוּי לְתוֹרָתְךָ וְעוֹלָמְךָ.

**רג** פֶּן תָּמוּת בְּלֹא עִתֶּךָ, רוֹצֶה לוֹמַר מוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּתִגְבֹּרֶת הַתַּאֲוָה עָלֶיהָ בְּטָבְעָהּ בְּיִם הַתַּעֲנוּגִים הַגּוּפִיִּים.

**רד** אַף אֶחָז הַדֶּרֶךְ הַשָּׁוָה וְהַחֲזֵק בְּאַחֲרִיתְךָ וְאַל תַּנַּח עוֹלָמְךָ כִּי מִמֶּנּוּ תִּקַּח לְךָ צֵדָה לָעוֹלָם הַקַּיָּמָה וּמְקוֹם הַמְּנוּחָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז״ל הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לְפִרְוְזְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא הַתְקֵן עַצְמְךָ בַּפִּרְוְזְדוֹר כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס לַטְּרַקְלִין,

**רה** וְזוֹ הִיא דֶּרֶךְ הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הַיְרֵאִים אֶת הָאֱלֹהִים.

רו וּמָה שֶּׁאָמַר וְאַל תִּתְחַכַּם יוֹתֵר וְלֹא אָמַר וְאַל תְּהִי סָכָל יוֹתֵר מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לַחָכְמָה אָצְלָנוּ גְּבוּל יָדוּעַ לֹא יִתָּכֵן לַעֲבֹר אוֹתוֹ וְהוּא שֶׁכָּל מִין מִמִּינֵי הַחָכְמָה שֶׁיִּמְשְׁכְנוּ לַעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וּלְהַרְאוֹת חָכְמָתוֹ וְיִכָּלְתּוֹ מַהֵר לָנוּ וְחַיָּבִים אֲנַחְנוּ לַחְקֹר עָלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר (איוב כח) הֵן יִרְאַת אֲדֹנָי הִיא חָכְמָה וְאָמַר (משלי ט) תְּחִלַּת חָכְמָה יִרְאַת ה׳ וְדַעַת קְדֹשִׁים בִּינָה ר״ל וְדַעַת הָאֱלֹהִים, וְאָמַר (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳ וְאָמַר (ירמיה ח) הִנֵּה בִדְבַר ה׳ מָאָסוּ וְחָכְמַת מֶה לָהֶם, וְכָל מָה שֶּׁהוּא מִן הַחָכְמָה עַל זוּלַת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר זָכַרְנוּ אָסוּר לְעַיֵּן בָּהּ וְלַחְקֹר עָלֶיהָ וע״כ אָמַר וְאַל תִּתְחַכַּם יוֹתֵר,

רז אַךְ הַסִּכְלוּת וְהַהוֹלֵלוּת הִזְהִיר מִמְּעוּטָן [וּמֵרָבָּן] וְעַל כֵּן אָמַר וְאַל תְּהִי סָכָל וְלֹא אָמַר יוֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁמְּעוּטָם מַפְסִיד הַרְבֵּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר (קהלת י׳:א׳) זְבוּבֵי מָוֶת יַבְאִישׁ יַבִּיעַ שֶׁמֶן רוֹקֵחַ יָקָר מֵחָכְמָה מִכָּבוֹד סִכְלוּת מְעָט׃

רח וְהַשִּׁשָּׁה וְעֶשְׂרִים, חֶשְׁבּוֹנוֹ עִם נַפְשׁוֹ כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ וְיֵרָא מֵעָנְשׁוֹ אִם יַעֲבֹר עַל מִצְוֹתָיו וְלֹא יַרְגִּישׁ לְמִצְוֹת אֱלֹהָיו וְלֹא יִירָא מֵעָנְשׁוֹ בְּעָבְרוֹ עַל מִצְוֹתָיו.

רט וְאֵיךְ לֹא יִתְבּוֹנֵן בְּשִׂכְלוֹ מָה בֵּין שְׁתֵּי הַמִּצְוֹת וְיַכִּיר מָה בֵּין שְׁנֵי הָעִנְיָנִים וְיָבִין חֶלְשַׁת הַמִּצְוֹת לְקַיֵּם גְּזֵרוֹתָיו וְהִתְאַחֲרוֹ מֵהַפִּיל הָעֹנֶשׁ בּוֹ וְרָחֲקוֹ מֵהַשְׁקִיף עָלָיו וְטִרְדָּתוֹ בְּנַפְשׁוֹ מִמֶּנּוּ וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם (משלי כד) יְרָא אֶת ה׳ בְּנִי וָמֶלֶךְ וְאָמַר (שם כ) נַהַם כַּכְּפִיר אֵימַת מַלְכּוֹ,

ר וְאֵיךְ לֹא יִתְבַּיֵּשׁ הַמַּשְׂכִּיל מֵאֱלֹהָיו שֶׁגְּזֵרָתוֹ קַיֶּמֶת הַמַּשְׁקִיף עָלָיו תָּמִיד וְלֹא תַּטְרִידֵהוּ מִמֶּנּוּ טִרְדָּה וְלֹא יִמְנָעֵהוּ מִמֶּנּוּ מוֹנֵעַ וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מֵעָנְשׁוֹ וְיִמְרֵהוּ וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מַשְׁקִיף עָלָיו וְרוֹאֶה נִגְלֶהוּ וְנִסְתָּרוֹ וְלֹא יַחְזֹר אֲלָיו בִּתְשׁוּבָה עַל מָה שֶׁקָּדַם לוֹ וְיֹאמַר כַּמָּה אָרַךְ הַמְרוֹתִי אֶת דְּבָרוֹ וְהִתְמִיד סְתָרוֹ עָלַי אֲבַקֵּשׁ מְחִילָתוֹ קֹדֶם שֶׁיַּעְכְּרֵנִי בעוה״ז אוֹ יְעַנֵּנִי בעוה״ב וְהוּא מָה שֶּׁאָמַר דָּוִד (תהלים י) רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל מְזִמּוֹתָיו׃

ריא וְהַשִּׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ כְּשֶׁתָּבֹא עָלָיו רָעָה בְּגוּפוֹ אוֹ בְּמָמוֹנוֹ אוֹ בְּעִנְיָן מֵעִנְיָנָיו וִיקַבֵּל הַכֹּל מֵאֱלֹהָיו בְּשִׂמְחָה וְיִסְבֹּל סֵכֶל רוֹצֶה בְּדִין הָאֱלֹהִים וְלֹא סֵכֶל מִתְקַצֵּף עַל גְּזֵרָתוֹ.

ריב כמ״ש (ישעיה ח) וְחִכֵּיתִי לַה׳ הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב וְקִוֵּיתִי לוֹ, וְאַל יְהִיֶה כְּמִי שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (שם) וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹהָיו וּפָנָה לְמָעְלָה,

ריג וְדַע אָחִי כִּי הָעֶשֶׂר נְסִיוֹנוֹת שֶׁנִּפְּה הַמָּקוֹם אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא הָיֵינוּ מְשַׁבְּחִים לוֹ עָמְדוּ בָּהֶם לוּלֵי שֶׁהָיָה מְקַבֵּל מֵאֱלֹהָיו בְּרָצוֹן וּבְטוּב לֵבָב כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (נחמיה ט) וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ וְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם לֹא נִתְחַיְּבוּ לְהַאֲשִׁימָם וּלְהוֹכִיחָם בַּמִּדְבָּר אֶלָּא עַל הִתְקַצְּפָם וְשֶׁלֹּא הָיָה לִבָּם טוֹב עִם הָאֱלֹהִים וְעִם נְבִיאוֹ.

ריד כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים עח) וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ וּפְעָמִים רַבּוֹת הָיוּ מַרְאִים מְרָדָם וּמְרִיָם בֵּאלֹהִים וַהֲפָרַת בְּרִיתוֹ כַּאֲשֶׁר תִּמְצָאֵם בְּכָל עִנְיָן מִתְאַוִּים לְשׁוּב מִצְרַיִם וְהַדּוֹמֶה לָזֶה,

רטו וְהַסֵּבֶל הַטּוֹב מִדָּה טוֹבָה וְהַסֵּבֶל שֶׁבְּעָלָיו מֻכְרָח בּוֹ אֵין לִבְעָלָיו שָׂכָר עָלָיו וְלֹא מְחִילָה בּוֹ.

רטז הִסְתַּכֵּל אָחִי מָה בֵּין שְׁנֵי הַסְּבָלִים וְהִתְבּוֹנֵן הֶהָפְרֵשׁ שֶׁיֵּשׁ בֵּין שְׁנֵי הָעִנְיָנִים.

ריז וְחַלֵּק עִנְיַן הַסֵּבֶל בְּנַפְשְׁךָ לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים,

ריח הַסֵּבֶל עַל עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים.

ריט וְהַסֵּבֶל עַל הַמְרוֹתוֹ.

רכ וְהַסֵּבֶל עַל פִּגְעֵי הָעוֹלָם,

רכא וְזֶה הַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי נֶחֱלָק לְב׳ חֲלָקִים׃

רכב וְהוּא הַסֵּבֶל עַל מָה שֶּׁחָסַר,

רכג אוֹ עַל הֶעְדֵּר דָּבָר אָהוּב.

רכד וְאֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל שֶׁתִּתְחַיֵּב בּוֹ עַל דֶּרֶךְ הָעֹנֶשׁ וּמוֹחָלִין בּוֹ עֲוֹנֵךְ אוֹ שֶׁיִּהְיֶה הַתְחָלָה מִן הָאֱלֹהִים לְךָ עַל דֶּרֶךְ הַנִּסָּיוֹן וְהַמִּבְחָן וְיִרְכֶּבָה בָּזֶה הַבּוֹרֵא שְׁכָרְךָ וְיַגְדִּיל גְּמוּלְךָ עָלָיו.

**רכה** וְעַל אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּהְיֶה מֵאֱלֶה הַשֵּׁנִי פָּנִים רָאוּי לְךָ שֶׁתִּקַּבֵּל מָה שֶׁיִּבוֹאֲךָ מֵאֵת הָאֱלֹהִים מֵהֶם בְּרָצוֹן וּבְקַבּוּל טוֹב כמ״ש דהמע״ה (שם כה) כָּל אָרְחוֹת ה׳ חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנֹצְרֵי בְרִיתוֹ וְעֵדָתָיו, כִּי הָרָעָה הַבָּאָה עָלֶיךָ אִם הִיא לִמְחֹל עֲוֹנְךָ הִיא אֱמֶת וְאִם הִיא הַתְחָלָה מֵאֵת הָאֱלֹהִים לָתֵת תְּמוּרָתָהּ הַגְּמוּל הַטּוֹב עַל סָבְלְךָ הַנֶּפְיוֹן הִיא חֶסֶד וְאִינָּנָּה יוֹצְאָה מֵחֶסֶד וֶאֱמֶת.

**רכו** וְאִם תִּיטִיב לְהִסְתַּכֵּל בָּעִנְיָנִים הָאֵלֶּה בְּלִבְּךָ יִהְיֶה אַחֲרִית סִבְלְךָ טוֹב וְהַגְּמוּל עָלָיו מֻבְטָח.

**רכז** עַל כֵּן אָחִי אַל תִּתְעַצֵּל לִפְקֹד מַחְשַׁבְתְּךָ תָּמִיד בָּעִנְיָן הַזֶּה וְאָז יֶחֱזַק סִבְלְךָ לֵאלֹהִים וְיָקֵל מֵעָלֶיךָ בְּהַעֲלוֹת עַל לִבְּךָ צַעַר הָרָעָה וּמְרִירוּת הַסֵּבֶל וְיוֹרֶה עַל רְצוֹנְךָ הַטּוֹב בִּגְזֵרַת הָאֱלֹהִים וְהִתְנַחֲמְךָ בוֹ וּבְטָחוֹנְךָ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לא) חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה׳:

**רכח** וְהַשְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ אַחַר בְּטָחוֹנוֹ עַל הָאֱלֹהִים וּמְסִרוֹ אֵלָיו אֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת מָמוֹנוֹ וּבָנָיו וְכָל עִנְיָנָיו כְּשֶׁיִּשְׁתַּנֶּה עִנְיָנוֹ וְיִגְזֹר הַבּוֹרֵא בְּמָה שֶׁאֵינוֹ מֵפִיק רְצוֹנוֹ.

**רכט** שֶׁיַּחְשֹׁב בְּנַפְשׁוֹ שֶׁאָדָם נָתַן לַחֲבֵרוֹ בְּמַתָּנָה בַּיִת אוֹ שָׂדֶה וְאַחַר כָּךְ עָלָה בְּלֵב מְקַבֵּל הַמַּתָּנָה לַהֲרֹס אוֹתוֹ וְלִבְנוֹתוֹ עַל עִנְיָן אַחֵר אוֹ לְשַׁנּוֹתוֹ מֵעִנְיָנוֹ הָרִאשׁוֹן חֵיׁש מִן הַדִּין לַנּוֹתֵן אוֹתוֹ לוֹ שֶׁיֶּאֱבַל עַל מַעֲשֵׂהוּ בּוֹ וְיִדְאַג עַל שַׁנּוֹתוֹ אוֹתוֹ מֵעִנְיָנוֹ הָרִאשׁוֹן אַחַר שֶׁמָּסַר לוֹ הַבַּיִת אוֹ הַשָּׂדֶה,

**רל** וְכֵן אַתָּה אָחִי אִם הִתְנַדַּבְתָּ בְּנַפְשְׁךָ וּבְמָמוֹנְךָ לֵאלֹהִים אַל תֶּאֱבַל עַל מַעֲשֵׂהוּ בְּךָ כִּרְצוֹנוֹ וְהַנְהָגָתוֹ אוֹתְךָ כְּחֶפְצוֹ וְאִם אֵינֶנּוּ טוֹב לְךָ בַּנִּרְאֶה מִמֶּנּוּ, אֲבָל רָאוּי לְךָ שֶׁתָּנוּחַ דַּעְתְּךָ עָלָיו וְתִסְמֹךְ עַל הַנְהָגָתוֹ הַמַּעֲלָה וּגְזֵרַת דִּינוֹ וְאַל תַּחְזֹר בְּמָה שֶׁנָּתַתָּ לוֹ מִשֶּׁלְּךָ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה סָבוּר וְאַל תַּרְאֶה הַצַּעַר בְּעֵת גְּזַר דִּינוֹ עָלֶיךָ כ״ש שֶׁאַתָּה אֶחָד מִיְּצוּרָיו וְהוּא יוֹצְרְךָ וּמַטְרִיפְךָ וּמַנְהִיגְךָ בַּטּוֹב לְךָ בִּגְלוּיְךָ וּבְנִסְתָּרְךָ וְאִם נָעֲלַם מִמְּךָ הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁאָמַר (הושע יא) וְאָנֹכִי תִּרְגַּלְתִּי לְאֶפְרַיִם קָחָם עַל זְרוֹעֹתָיו וְלֹא יָדְעוּ כִּי רָפָאתִים:

**רלא** וְהַתְּשִׁעָה וְעֶשְׂרִים, שֶׁיִּתְבּוֹנֵן יִתְרוֹן נַפְשׁוֹ עַל גּוּפוֹ וְיַכִּיר יִתְרוֹן קֶצֶת בְּנֵי אָדָם עַל קֻצָתָם עַד שֶׁאָדָם אֶחָד שָׁקוּל כְּנֶגֶד אֶלֶף בְּנֵי אָדָם וְיֵדַע כִּי יִתְרוֹנוֹ אֵינוֹ מִכֹּחוֹת גּוּפוֹ אַף מִצַּד מַעֲלוֹת נַפְשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְדָוִד (שמואל ב יח) כִּי עַתָּה כָּמֹנוּ עֲשָׂרָה אֲלָפִים.

**רלב** אַף כִּי הַנָּשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן יִתְרוֹן בְּיֹפִי כַּאֲשֶׁר תֶּחְסַרְנָה מַעֲלוֹת הַנְּפָשׁוֹת אֵין יָפְיָן נָאֶה וְנוֹיָן מִתְגַּנֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי יא) נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר אִשָּׁה יָפָה וְסָרַת טָעַם וְאָמַר (שם לא) שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי.

**רלג** וּכְפִי הַכָּרָתְךָ בְּיִתְרוֹן נַפְשְׁךָ עַל גּוּפְךָ רָאוּי לְךָ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּתִקּוּנֶיהָ (ס״א להשתכל בתקנותיה) וּבְהַצָּלָתָהּ אֵצֶל אֲדוֹנֶיהָ הַמַּשְׁקִיף עַל זְכוּתָהּ וְקַדְרוּתָהּ וְשִׁבְחָהּ וּגְנוּתָהּ וּבְחִירָתָהּ בַּטּוֹב וּבָרַע וּנְטוּתָהּ עִם שִׂכְלָהּ וְעִם תַּאֲוָתָהּ.

**רלד** עַל כֵּן פְּקֹד עִנְיָנֶיהָ תָּמִיד יוֹתֵר מִפְּקֻדָּךְ עִנְיַן גּוּפְךָ, וְדַע כִּי גּוּפְךָ יוֹתֵר קָרוֹב לְהֶרָפֵא מִן הַקָּשֶׁה שֶׁבַּחֳלָאִים כְּשֶׁיִּפּוֹל בּוֹ מֵרְפּוּאַת נַפְשְׁךָ מִמַּדְוֵה הַיֵּצֶר כְּשֶׁהוּא גּוֹבֵר עָלֶיהָ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (שם יח) רוּחַ אִישׁ יְכַלְכֵּל מַחֲלֵהוּ וְרוּחַ נְכֵאָה מִי יִשָּׂאֶנָּה וְאָמַר (שם ד) מִכָּל מִשְׁמָר נְצֹר לִבֶּךָ:

**רלה** הַמַּשְׁלִים הַשְּׁלִשִּׁים, חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ בְּתָנְאֵי הַגְּזֵרוּת בעוה״ז וְיִחְשֹׁב מַעֲלָתוֹ בּוֹ כְּמַעֲלַת אָדָם נָכְרִי הִגִּיעַ אֶל אֶרֶץ נָכְרִיָּה וְלֹא הִכִּיר א׳ מֵאַנְשֵׁי הַמְּדִינָה שֶׁהִגִּיעַ אֵלֶיהָ וְלֹא הָיָה א׳ מֵהֶם יוֹדֵעַ בּוֹ אֶלָּא שֶׁאֲדוֹנֵי הַמְּדִינָה חָמַל עָלָיו לְגֵרוּתוֹ וְהוֹרָהוּ מָה שֶׁיִּתַּקֵּן עִנְיָנוֹ בָּהּ וְנָתַן לוֹ מְזוֹנוֹ יוֹם יוֹם וְצִוָּהוּ שֶׁלֹּא יַמְרֶה אֶת פִּיהוּ וְלֹא יַעֲבֹר עַל מִצְוָתוֹ וְיִחֲלוֹ וְהִפְחִידוֹ בִּגְמוּלוֹ וּבְעֹנֶשׁ כְּפִי הָרָאוּי לַזְּמַן וְלַמָּקוֹם וְהִזְהִירָהוּ עַל הַנְּסִיעָה וְלֹא הוֹדִיעוֹ הָעֵת.

**רלו** מִן הַתְּנָאִים שֶׁהוּא חַיָּב בָּהֶם:

**רלז** הַכְנִיעָה וְהַשְׁפָלוּת וְלַעֲוֹב הַגַּאֲוָה וּלְהִתְרַחֵק מִן הַגָּאוֹן וְהַגַּבֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר בָּעִנְיָן הַזֶּה (בראשית י״ט:ט׳) הָאֶחָד בָּא לָגוּר וַיִּשְׁפֹּט שָׁפוֹט,

**רלח** וּמֵהֶם שֶׁיִּהְיֶה מְזֻמָּן לִנְסִיעָה וּלְהַעְתָּקָה וְלֹא יַרְגִּיעַ וְלֹא תָּנוּחַ נַפְשׁוֹ כמ״ש (ויקרא כה) וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת וְגוֹ׳,

**רלט** וּמֵהֶם שֶׁיַּחְקֹר עַל דָּתֵי הַמְּדִינָה וְחֻקֶּיהָ וְעַל מָה שֶׁחַיָּבִים בּוֹ לַמֶּלֶךְ כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) גֵּר אָנֹכִי בָּאָרֶץ וְגוֹ׳.

**רמ** וּמֵהֶם שֶׁיֶּאֱהַב אֶת הַגֵּר כְּמוֹהוּ שֶׁיִּסְיְעֵהוּ וְיַעֲזְרֵהוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים י) וַאֲהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר וְגוֹ׳ וְאָמַר (ויקרא יט) כְּאֶזְרָח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם.

**רמא** וּמֵהֶם שֶׁיְּמַהֵר וְיָחִישׁ לְהִדָּבֵק בַּעֲבוֹדַת אֲדוֹנֵי הַמְּדִינָה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ חוֹמֶל שֶׁיִּפְגַּע בּוֹ בַּעֲדוֹ אִם יְקַצֵּר בַּעֲבוֹדָתוֹ. כִּי עִנְיָנוֹ הֻפַּךְ תְּשׁוּבַת הַשּׁוּנַמִּית עֵת שֶׁשָּׁאַל אוֹתָהּ הַנָּבִיא (מלכים ב ד) הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שַׂר הַצָּבָא שֶׁאָמְרָה בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת כְּלוֹמַר שֶׁעַמִּי וּמִשְׁפַּחְתִּי יְדַבְּרוּ אֲלֵיהֶם בַּעֲבוּרִי בְּעֵת הַצָּרָךְ וְאֵינוֹ כֵּן עִנְיַן הַגֵּר אַף כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים קמב) הַבֵּיט יָמִין וּרְאֵה וְאֵין לִי מַכִּיר וְגוֹ׳.

**רמב** וּמֵהֶם שֶׁיִּסְתַּפֵּק בְּמָה שֶׁמְּזַדְּמֵן לוֹ מִן הַמָּזוֹן וּבְמָה שֶׁיִּמָּצֵא לוֹ מִדִּירָה וּמַלְבּוּשׁ וְלִנְהֹג בְּכָל עִנְיָנוֹ כְּדֵי הַסִּפּוּק מִבְּלִי טֹרַח.

**רמג** וּמֵהֶם שֶׁיְּזַמֵּן לַנְּסִיעָה וְלַחְשֹׁב בְּצִדָּה לַדֶּרֶךְ,

**רמד** וּמֵהֶם שֶׁיִּרְבֶּה בְּעֵינָיו הַמְּעַט מִן הַטּוֹבָה וְיַאֲרִיךְ לְשׁוֹנוֹ בְּהוֹדָאַת מִי שֶׁהֵטִיב לוֹ בָּהּ,

**רמה** וּמֵהֶם שֶׁיִּסְבֹּל הָרָעָה אִם תָּבֹא אֵלָיו וְהַנָּזֵק אִם יַגִּיעַ אֵלָיו מְשֻׁבָּר רוּחוֹ וְשִׁפְלוּת נַפְשׁוֹ וַחֲלִישׁוּתוֹ מִדְּחוֹתָם מֵעָלָיו.

**רמו** ע״כ קַבֵּל עַל עַצְמְךָ אָחִי תְּנָאֵי הַגְּרוּת בעוה״ז מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה בּוֹ גֵּר בֶּאֱמֶת.

**רמז** וְהָרְאָיָה עַל גֵּרוּתְךָ וִיחִידוּתְךָ בּוֹ, כִּי בְּעֵת צֵאתְךָ אֶל גֶּדֶר הַחַיָּה וְהַרְכָּבָתְךָ בְּבֶטֶן אִמְּךָ אִלּוּ הָיוּ מִשְׁתַּדְּלִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לְהַקְדִּימְךָ קֹדֶם לָכֵן בְּרֶגַע אֶחָד אוֹ לְאַחֲרְךָ רֶגַע אֶחָד אוֹ לְקָשֵׁר אֶבֶר מֵאֲבָרֶיךָ בַּחֲבֵרוֹ אוֹ לְהַתִּירוֹ אוֹ לְצַיֵּר צוּרָה מִצּוּרוֹת אֲבָרֶיךָ הַנִּסְתָּרִים וְהַנִּרְאִים אוֹ לְהַתִּיר תְּנוּעָה לְאֵבֶר מֵאֲבָרֶיךָ הַנָּחִים אוֹ לְהַנִּיחַ הַנָּע מֵהֶם אוֹ לְהַחֲרִידְךָ לָצֵאת מִבֶּטֶן אִמְּךָ קֹדֶם עִתְּךָ הַנִּגְזֶרֶת לְךָ אוֹ לְאַחֲרְךָ אַחֲרֵיהָ כְּהֶרֶף עַיִן אוֹ לְהָקֵל עָלֶיךָ הָעִנְיָן אוֹ לְהַקְשׁוֹתוֹ לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְךָ עַל זֶה.

**רמח** וְכֵן אַחַר יְצִיאָתְךָ אֶל העוה״ז לֹא הָיָה אָדָם יָכוֹל לְהַגִּיעַ מְזוֹנְךָ אֵלֶיךָ מִבְּלִי עֶזְרַת הָאֵל לְךָ וְלֹא לְהוֹסִיף בְּגוּפְךָ וְלֹא לְחַסֵּר מִמֶּנּוּ, וְאִלּוּ הָיִיתָ מַעֲלֶה עַל לִבְּךָ כִּי הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְךָ לְבַדְּךָ נִשְׁאַר מֵאֵין יוֹשֵׁב לֹא הָיָה זֶה מוֹסִיף בְּטַרְפְּךָ הַמַּגִּיעַ אוֹתְךָ אֶל אַחֲרִיתְךָ כְּשִׁעוּר חַרְדָּל.

**רמט** וְכֵן אִלּוּ הָיוּ נוֹסָפִים אַנְשֵׁי הָעוֹלָם כְּפָלַיִם לֹא הָיָה חָסֵר לְךָ מִטַּרְפְּךָ הַנִּגְזָר לְךָ כְּחַרְדָּל וְלֹא פָּחוֹת מִמֶּנּוּ וְלֹא יוֹתֵר.

**רנ** וְכֵן לֹא יוּכַל אֶחָד מִן הַבְּרוּאִים לְהוֹעִיל לְךָ וְלֹא לְהַזִּיקְךָ וְלֹא לְאֶחָד מֵהֶם יְכֹלֶת לְהוֹסִיף בִּימֵי חַיֶּיךָ וְלֹא לִפְחוֹת מֵהֶם וְכֵן לְכָל מִדּוֹתֶיךָ וְטִבְעֲךָ וּמַעֲלָלֶיךָ הַטּוֹבִים וְהָרָעִים.

**רנא** אִם כֵּן אֵי זֶה יַחַס בֵּינְךָ וּבֵין הַבְּרוּאִים אוֹ בְּאֵיזוֹ קֶרְבָה אַתָּה קָרוֹב אֲלֵיהֶם אוֹ הֵם קְרוֹבִים אֵלֶיךָ. אַתָּה בעוה״ז כ״א גֵּר שֶׁלֹּא יוֹעִילוּךָ רֹב אֲנָשָׁיו וְלֹא יַזִּיקוּךָ מְעוּטָם וְאַתָּה בּוֹ אֶלָּא כְּיָחִיד הַבּוֹדֵד אֲשֶׁר אֵין לוֹ עֶזְרָת כִּי אִם אֲדוֹנָיו וְלֹא חוֹמֵל עָלָיו כִּי אִם בּוֹרְאוֹ.

**רנב** עַל כֵּן הִתְיַחֵד אָחִי בַּעֲבוּדָתוֹ כַּאֲשֶׁר הִתְיַחֵד בִּבְרִיאָתְךָ וְהַנְהָגָתְךָ וְטַרְפְּךָ וְחַיֶּיךָ וּמוֹתְךָ.

**רנג** וְשִׂים תּוֹרָתוֹ וְסִפְרוֹ נֹכַח עֵינֶיךָ וְיַחֵל אֶל גְּמוּלוֹ וּפְחַד מֵעָנְשׁוֹ וְקַבֵּל תְּנָאֵי הַגֵּר אֲשֶׁר הַעִירוֹתִיךָ עֲלֵיהֶם עַל נַפְשְׁךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה תַּגִּיעַ אֶל נְעִימוּת הָעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי כד) כֵּן דְּעֵה חָכְמָה לְנַפְשֶׁךָ.

**רנד** וְאֵלֶּה אָחִי שְׁלֹשִׁים פָּנִים מֵאָפְנֵי חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ לֵאלֹהִים יִתְעַלֶּה כְּשֶׁתַּחְשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ עֲלֵיהֶם וְתִתֵּן הַדִּין מֵעַצְמְךָ בָּהֶם יִבָּקַע לְךָ אוֹרָם וְיַקִּיף אוֹתְךָ זְהֳרָם וַחֲשֹׁב בָּהֶם תָּמִיד.

**רנה** וְהַעֲלֵם עַל לִבְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וְאַל יַסְפִּיק לְךָ מִעוּט דְּבָרַי בָּהֶם וְזָכְרִי אוֹתָם בְּדֶרֶךְ קָצָרָה כִּי כָּל עִנְיָן מֵהֶם כְּשֶׁיִּתְבָּאֵר וְיִתְפָּרֵשׁ נוֹשֵׂא כְּפָלִים רַבִּים מִמָּה שֶׁזָּכַרְתִּי.

**רנו** אַף הַעִירוֹתַי עֲלֵיהֶם הֶעָרָה וְהִזְכַּרְתִּי הַדּוֹרֵשׁ אוֹתָם הַזְכָּרָה בְּדֶרֶךְ קָצָרָה וְלֹא הִרְבֵּיתִי בִּדְבָרִים שֶׁלֹּא יֵאָרֵךְ הַסֵּפֶר וְיֵצֵא מִדֶּרֶךְ כַּוָּנָתִי בּוֹ אֲשֶׁר הִיא לְהָעִיר וּלְהוֹרוֹת.

**רנז** וְשִׂימֵם נֶגֶד עֵינֶיךָ וְנֹכַח רְאוּתְךָ וַהֲשִׁיבֵם עַל לִבְּךָ וּמַחְשַׁבְתְּךָ אָז יֵרָאֶה לְךָ מֵהֶם בְּעֵת שְׁתִשְׁנָה אוֹתָם מָה שֶׁלֹּא נִרְאָה לְךָ בָּרִאשׁוֹנָה מִסּוֹדוֹת נֶעֱלָמִים וּמוּסָרִים רוּחָנִיִּים.

**רנח** וְאַל תַּחְשֹׁב כְּשֶׁתְּעַיֵּן בָּהֶם וְתַעֲמֹד עַל הַנִּרְאֶה מִמִּלּוֹת כִּי כְּבָר עָמַדְתָּ עַל כָּל צְפוּנֵי עִנְיָנֵיהֶם כִּי לֹא תַּגִּיעַ לָזֶה מֵהֶם אֶלָּא אַחַר שֶׁתִּתֵּן מַחְשַׁבְתְּךָ עֲלֵיהֶם בַּחֲרִיצוּת וּבְהִשְׁתַּדְּלוּת זְמַן אָרֹךְ וּפְעָמִים רַבּוֹת.

**רנט** וְהָיָה מִתְיַשֵּׁר בָּהֶם וּמְיֻשָּׁר אֲלֵיהֶם תַּגִּיעַ אֶל הַגְּמוּל הַגָּדוֹל מֵאֵת הָאֱלֹהִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּלִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ׳ וְאָמַר הֶחָכָם (משלי כד) וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעָם׃

## שער שמיני - שער חשבון הנפש · פרק ד

**א** אַף תּוֹעֶלֶת הַחֶשְׁבּוֹן הַנִּזְכָּר הִיא׃

ב הַתּוֹלָדָה שֶׁמְּיַלֶּדֶת הַנֶּפֶשׁ בְּעָמְדָהּ עַל בֵּרוּר מָה שֶׁקָּדַם לָנוּ בִּשְׁלֹשִׁים אָפְנֵי הַחֶשְׁבּוֹן הַנִּזְכָּרִים,

ג וַהֲבָנַת עִנְיָנֵיהֶם,

ד וְצוּרַת מְצִיאָתָם,

ה וַאֲמִתַּת חִיּוּבָם,

ו וְהִמָּשֵׁךְ הַנֶּפֶשׁ לְקַבְּלָם עָלֶיהָ כְּפִי הַכָּרָתָהּ בָּהֶם וַהֲשָׁבָתָם בְּרַעְיוֹנֶיהָ,

ז וְאָז אָחִי תִּתְיַלֵּד בְּנַפְשְׁךָ תּוֹלָדָה מְעֻלָּה וְרָמָה תִּלְמַד מִמֶּנָּה כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת וְתַגִּיעַ בָּהּ אֶל כָּל הַחֲמוּדוֹת וְהִיא זְכוּת עֶצֶם הַנֶּפֶשׁ מִקְּדְרוּת הַסִּכְלוּת הַמְסִירָה חֶשְׁכַת הַסָּפֵק אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ.

ח וּכְבָר יָדַעְתָּ כִּי כְּפִי בֵּרוּר הַהַקְדָּמוֹת וּרְב מִסְפָּרָן וְיֹשֶׁר סִדּוּרָן תִּהְיֶה הַתּוֹלָדָה הַנּוֹלֶדֶת מֵהֶן בְּבֵרוּרָהּ וַחֲשִׁיבוּת מַעֲלָתָהּ.

ט וְכֵן הָרַכָּבַת הַמִּרְקַחַת בְּמִלְאכֶת הָרְפוּאוֹת כִּי תּוֹעֶלֶת הַמִּרְקַחַת וְכֹחַ מַעֲשֶׂיהָ יִהְיֶה כְּפִי כֹּחַ הַסַּמְמָנִים אֲשֶׁר הֻרְכְּבָה מֵהֶם הַמִּרְקַחַת.

י וְכֵן בְּחָכְמַת הַשְּׁעוּרִים הַנִּקְרֵאת בְּעַרְבִי אַלְהִנְדָסָ״א כְּפִי רֹב הַהַקְדָּמוֹת הַמַּקְדִּמוֹת בָּעִנְיָן הַנִּדְרָשׁ תִּהְיֶה חֲשִׁיבוּתוֹ וְתוֹעֶלֶת יְדִיעָתוֹ,

יא וּכְמוֹ כֵן בְּהַרְבֵּה מִן הַמַּעֲשִׂים כִּי הַפֶּלֶס לֹא יִתָּכֵן לְמִחְבְּרוֹ עַד שֶׁיֵּדַע לְקֹדֶם חָכְמַת הַשְּׁעוּר וְטִבְעֵי הַמִּנְיָנִים וְהַשְּׁקָלִים,

יב וְכֵן חוּג הַחוֹזִים הַנִּקְרָא אִצְטְרוֹלָ״ב בְּעַרְבִי לֹא יִתָּכֵן לְמִחְבְּרוֹ אֶלָּא אַחַר עָמְדוֹ עַל חָכְמַת הַשְּׁעוּר וְעַל הַמּוּבְדִּיטָאוֹת (המכרוטאות) וּתְנוּעַת הַגַּלְגַּלִּים וּפְשִׁיטוּת הַכַּדּוּר.

יג וְכֵן הָעִנְיָן הַזֶּה הַנִּדְרָשׁ מִן הַנֶּפֶשׁ לֹא יִתָּכֵן לְךָ אָחִי אֶלָּא אַחַר שֶׁתִּסְבֹּל קַבָּלַת מָה שֶׁהַעִירוֹתִיךָ עָלָיו מִן הַחֶשְׁבּוֹן עִם נַפְשְׁךָ בְּמָה שֶׁזָּכַרְתִּי לְךָ בַּשַּׁעַר הַזֶּה וּבְזוּלָתוֹ מִן הַשְּׁעָרִים וְהַתְמָדַת הַמַּעֲשֶׂה בָּהֶם.

יד כִּי כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה זֶה בְּלֵב נֶאֱמָן וּבְנֶפֶשׁ בָּרָה יֵאוֹר שִׂכְלְךָ וְתִרְאֶה הַדֶּרֶךְ אֶל כָּל הַמַּעֲלוֹת הָרָמוֹת וְלֹא יִהְיֶה לַיֵּצֶר דֶּרֶךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיךָ וּלְהַשִּׁיאֲךָ וְתִהְיֶה בְּתִכּוּנַת סְגֻלַּת הָאֱלֹהִים וְיִתְחַדֵּשׁ לְךָ כֹּחַ הָעֶלְיוֹנִי נָכְרִי לֹא יְדַעְתּוּ בְּכָל אֲשֶׁר הִרְגַּלְתָּ בּוֹ מִפֹּחוֹתֶיךָ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (קהלת ח) חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו וְגוֹ׳ וְאָז תַּכִּיר הָעִנְיָנִים הַגְּדוֹלִים וְתִרְאֶה הַסּוֹדוֹת הֶעֱמֻקוֹת בְּזֹךְ נַפְשְׁךָ וּבֹר לִבְּךָ וְחֹזֶק אֱמוּנָתְךָ וְלֹא תִּפָּרֵד מִשְּׂמְחָה מַתְמֶדֶת בְּעוֹלָמְךָ וּבְאַחֲרִיתְךָ לְעֹצֶם מָה שֶׁהִשְׁקַפְתָּ עָלָיו וְגֹדֶל הַסּוֹד אֲשֶׁר נִגְלָה לְךָ עִם הָעֶזֶר הַמַּגִּיעַ אֵלֶיךָ מִן הָאֱלֹהִים יִתְבָּרֵךְ.

טו וְרָאִיתִי לִמְשֹׁל לְךָ מָשָׁל קָרוֹב יִתְבָּאֵר לְךָ מִמֶּנּוּ דְּמְיוֹן קְצָת מַה שֶּׁזָּכַרְתִּי לְךָ וְהוּא שֶׁתַּחְשֹׁב כְּאִלּוּ אַתָּה בְּמָקוֹם וּמִמַּעַל לַמָּקוֹם הַהוּא צוּרָה כְּגֶבֶד הַצַּד שֶׁהוּא נִכְחָךְ וְאֵין דֶּרֶךְ לְךָ לִרְאוֹתָהּ בְּעֵינֶיךָ וּלְהַשְׁקִיף עָלֶיהָ בְּחוּשׁ רְאוּתְךָ וְהִגִּיד לְךָ מַגִּיד כִּי כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה טַס מִבַּרְזֶל עָשׂוֹת וּתְלַטְּשֶׁהוּ עַד שֶׁתָּסִיר קִדְרוּתוֹ וְתַמְשֶׁחֵהוּ זְמַן אֹרֶךְ בִּמְשִׁיחוֹת רַבּוֹת וְאַחַר כָּךְ תַּעֲמִידֶנּוּ נֹכַח פָּנֶיךָ אָז יֵרָאֶה לְךָ מִן הַצּוּרָה הָעֶלְיוֹנָה מָה שֶׁנֶּעְלַם מִמְּךָ וְתוּכַל לִרְאוֹתָהּ וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בִּנְעִימוּתָהּ וְזֹהַר יָפְיָהּ,

טז וְהַצּוּרָה הָעֶלְיוֹנָה הַחֲשׁוּבָה אֲשֶׁר אֵין לְךָ דֶּרֶךְ לִרְאוֹתָהּ בְּעֵינֶיךָ הִיא חָכְמַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְיִכָּלְתּוֹ וְיָפְיוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר נֶעֱלָם מִמֶּנּוּ צוּרָתוֹ וּתְכוּנָתוֹ וְהַטַּס הֶעָשׂוּת הִיא הַנֶּפֶשׁ הָאֱנוֹשִׁית וְהַלְּטִישָׁה הִיא הִנָּהָגָתָהּ בַּחָכְמוֹת וּבַמּוּסָרִים הַשִּׂכְלִיִּים הַתּוֹרִיִּים וְהַמְּשִׁיחוֹת הֵם אָפְנֵי הַחֶשְׁבּוֹן הַשְּׁלֹשִׁים אֲשֶׁר זָכַרְתִּי לְךָ.

יז וְכַאֲשֶׁר תַּעֲלֶם עַל לִבְּךָ וּתְשִׁיבֵם עַל רַעְיוֹנְךָ תְּזֹךְ נַפְשְׁךָ וְיֵאוֹר שִׂכְלְךָ וְיִצְטַיֵּר לְךָ כָּל עִנְיָן נֶעֱלָם בְּנַפְשְׁךָ וְתִרְאֶה צוּרוֹת הָאֲמִתּוֹת בְּעֵינַיִם פְּקוּחוֹת וְיִפְתַּח לְךָ שַׁעַר הַמַּעֲלוֹת וְיִגַּל הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינְךָ וּבֵין חָכְמַת הַבּוֹרֵא מֵעַל עֵינֶיךָ וּיְלַמֶּדְךָ הָאֵל יִתְעַלֶּה חָכְמָה רָמָה וּמַעֲשֶׂה מוֹעִיל וְיִתֵּן לְךָ כֹּחַ אֱלֹהִי כמ״ש (ישעיהו י״א:ב׳) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה׳ רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה וְגוֹ׳ וְאָמַר (איוב לא) אָכֵן רוּחַ הִיא בֶּאֱנוֹשׁ וְאָמַר (משלי ב׳:ד׳-ה׳) אִם תְּבַקְּשֶׁנָּה כַכֶּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה וְאָמַר (שם) אָז תָּבִין יִרְאַת ה׳ וְגוֹ׳:

## שער שמיני - שער חשבון הנפש · פרק ה

א אַךְ אִם הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה חוֹבָה עַל הָאָדָם תָּמִיד אוֹ בְּקֻצַת הַזְּמַן מִבְּלִי קְצָתוֹ אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת,

ב כִּי הַחֶשְׁבּוֹן חַיָּב בּוֹ הָאָדָם כְּפִי כֹּחַ שִׂכְלוֹ וּמַעֲלַת הַכָּרָתוֹ תָּמִיד עִם כָּל הֶרֶף עַיִן וְאִם יוּכַל עִם כָּל נְשִׁימוֹתָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ הַמּוֹרָא וְהַפַּחַד וְהַבּוּשֶׁת מֵהָאֱלֹהִים ית׳ הַמַּשְׁקִיף עָלָיו תָּמִיד.

ג וְיִלְמַד מִמָּה שֶּׁצִּוָּה בּוֹ הָאֵל אֶת הַמֶּלֶךְ בְּאָמְרוֹ (דברים יז) וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר וגו׳ וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו וגו׳ וְאָמַר (יהושע א) לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וגו׳ וְאָמַר (דברים ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וגו׳ וְאָמַר וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וגו׳ וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ. וְחִזֵּק הָעִנְיָן בַּצִּיצִית בְּאָמְרוֹ (במדבר טו) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וְאָמַר (שם) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ.

ד וּמָה נִּשְׁאַר מֵעִנְיְנֵי הַזְּרִיזוּת עַל הַחֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר הוּא בְּעִנְיַן זִכָּרוֹן הַבּוֹרֵא שֶׁלֹּא זַרְזָנוּ בוֹ.

ה וּכְפִי זֶה אָחִי רָאוּי לְךָ לְהִתְנַהֵג בְּהֶרְגֵּל הַחֶשְׁבּוֹן עִם נַפְשְׁךָ בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לָאֵל יִתְבָּרַךְ.

ו וְאַל תִּמְעַט בְּעֵינֶיךָ שׁוּם טוֹבָה שֶׁתַּעֲשֶׂנָּה לִשְׁמוֹ אפי׳ בְּמִלָּה אוֹ בִּרְאִיָּה כִּי הַמְּעַט מִמְּךָ רַב אֶצְלוֹ וְכֵן בְּעִנְיַן הָעֲבֵרוֹת.

ז וְהַקָּרוֹב שֶׁבְּדִמְיוֹנִים בָּזֶה הַעְתָּקַת הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָרֶץ שִׁעוּר אַמָּה תֵּעָתֵק בַּגַּלְגַּל מִילִין הַרְבֵּה וְכֵן הַעְתָּקַת הַצֶּל בָּאַצְטְרוֹלָ״ב.

ח וְאַל יִרְבּוּ בְּעֵינֶיךָ מַעֲשֶׂיךָ וְאִם יִהְיוּ לִשְׁמוֹ. כִּי בַּמְּעַט שֶׁבַּטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלֶיךָ כְּפֶל מַעֲשֶׂה כָּל יוֹשְׁבֵי הָעוֹלָם עִם דִּקְדּוּק הַחֶשְׁבּוֹן.

ט עַל כֵּן אַל תִּתְעַלֵּם מֵעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹנְךָ בֵּינְךָ וּבֵין בּוֹרְאֶךָ עַל גֹּדֶל טוּבוֹ עָלֶיךָ וְרֹב חֲסָדָיו עִמְּךָ יוֹם יוֹם וְאִם לֹא יִפְנֶה לִבְּךָ בָּזֶה בַּיּוֹם יִהְיֶה בַּלַּיְלָה וְאִם חָלַף לְךָ יוֹם א׳ הַשֵּׁג בַּשֵּׁנִי כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רז״ל שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתֶךָ וְאָמַר (קהלת ט) בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים׃

## שער שמיני - שער חשבון הנפש · פרק ו

א אֲבָל מָה שֶּׁצָּרִיךְ לִסְמֹךְ לַחֶשְׁבּוֹן עִם הַנֶּפֶשׁ מִן הַמַּעֲשִׂים אוֹמַר כִּי זֶה יִהְיֶה מִן הָאָדָם כְּפִי זַכּוּת עֶצֶם נַפְשׁוֹ וְקִבּוּלָהּ לְאוֹרֵי הָאֱמֶת הַמַּגִּיעִים אֵלֶיהָ מֵאֵת אֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ כִּי כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה שִׂכֶל הַמְחַשֵּׁב עִם נַפְשׁוֹ הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה זַךְ וְיָבִין הַכַּוָּנָה וְהַחֵפֶץ בּוֹ וְיִיחַד לִבּוֹ בּוֹ לָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ יָפִיק רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְיַעֲזְרֵהוּ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו וְיוֹרֶה אוֹתוֹ בְּאוֹר הַחָכְמָה וְיַזְהִיר בְּזֹהַר הַשֵּׂכֶל וְיָזוּךְ נִגְלֵהוּ וְנִסְתָּרוֹ לֵאלֹהִים וְדוֹמֶה לְמָה שֶׁאָמַר אִיּוֹב (איוב כט) צֶדֶק לָבַשְׁתִּי וַיִּלְבָּשֵׁנִי וגו׳.

ב וְאָז תִּשְׁקֹט וְתָנוּחַ מַחְשַׁבְתּוֹ מִדַּאֲגוֹת הָעוֹלָם וּשְׂכִיוֹתָיו וְיִשְׂמַח בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְיָגִיל בְּמָה שֶׁהִשְׁקִיף עָלָיו מִסּוֹדוֹת הַחָכְמָה וּמֵאוֹרֶיהָ וְיאַשֵּׁר נַפְשׁוֹ עַל מָה שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו מִיְּדִיעַת אֲמִתַּת הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וּמַחְשֶׁבֶת הָאֱלֹהִים הַטּוֹבָה וְהַנְהָגָתוֹ וְקִיּוּם גְּזֵרָתוֹ בִּבְרִיּוֹתָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים סד) יִשְׂמַח צַדִּיק בַּה׳ וְחָסָה בוֹ וְאָמַר (שם קה) יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי ה׳ וְאָמַר (ירמיהו ט׳:כ״ג) אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ וגו׳ וְאָמַר (שם) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי.

ג וְזֹאת הִיא הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבִּידִיעַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ כִּי מִי שֶׁיְּדָעֵהוּ בֶּאֱמֶת יִדְבַּק בַּעֲבוֹדָתוֹ וּבְיִרְאָתוֹ כְּפִי יְדִיעָתוֹ בְּלִבּוֹ וּבְמַצְפּוּנוֹ וְיִתְקַיְּמוּ לוֹ חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים בְּלִי טֹרַח וּבְלִי עָמָל אַךְ בַּחֲרִיצוּת וְהִשְׁתַּדְּלוּת וּזְרִיזוּת כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תהלים קיט) חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי וגו׳ וּבוֹ אָמַר הֶחָכָם (משלי ג) אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא חָכְמָה וְאָמַר (תהלים קו) אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט וגו׳.

ד וְהָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ יְשִׂימֵנוּ מֵהֶם וְיַכְנִיסֵנוּ בְּכִתּוּתֵיהֶם (ס״א בכוונתם) בְּרַחֲמָיו, אָמֵן׃

נִשְׁלַם שַׁעַר הַשְּׁמִינִי. תְּהִלָּה לָאֵל יִתְבָּרַךְ׃

## שער תשיעי - שער הפרישות · הקדמה

**א בַּפְּרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַטּוֹב לָנוּ מִמֶּנָּה. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר׃**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁהִקְדַּמְנוּ לְדַבֵּר בְּחֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ וְהָיְתָה הַפְּרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם אֶחָד מֵאֶפְנֵי הַחֶשְׁבּוֹן, רָאִיתִי לְסָמְכוֹ לוֹ בְּאוּר מִינֵי הַפְּרִישׁוּת וְתִכְּן חִיּוּב מָה שֶׁהוּא חוֹבָה מֻמָּנָה עַל אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה בַּעֲבוּר מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִתַּקָּנַת הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם וּמְנוּחַת הַנְּפָשׁוֹת וְהַגּוּפוֹת בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים.

ב וְרָאוּי לָנוּ לְבָאֵר מִדִּבְרֵי הַפְּרִישׁוּת שִׁבְעָה עִנְיָנִים.

ג הָאֶחָד מָה הִיא הַפְּרִישׁוּת הַכּוֹלֶלֶת וְצָרֵךְ אַנְשֵׁי הָעוֹלָם אֵלֶיהָ.

ד וְהַשֵּׁנִי בְּגִדְרֵי הַפְּרִישׁוּת הַמְיֻחֶדֶת וְצָרֵךְ אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה אֵלֶיהָ.

ה וְהַשְּׁלִישִׁי לְכַמָּה כִּתּוֹת נֶחְלָקִים הַפְּרוּשִׁים בַּפְּרִישׁוּת.

ו וְהָרְבִיעִי בְּבֵאוּר תְּנָאֵי הַפְּרִישׁוּת.

ז וְהַחֲמִישִׁי בְּמָה שֶׁיֵּאוֹת לְתוֹרָתֵנוּ מִן הַפְּרִישׁוּת.

ח וְהַשִּׁשִּׁי בְּמָה שֶׁבָּא בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה וְסִפְרֵי הַנְּבִיאִים מִדִּבְרֵי הַפְּרִישׁוּת.

ט וְהַשְּׁבִיעִי בַּהֶפְרֵשׁ שֶׁיֵּשׁ בֵּין קַדְמוֹנֵינוּ וַאֲבוֹתֵינוּ וּבֵינֵינוּ בַּפְּרִישׁוּת׃

## שער תשיעי - שער הפרישות · פרק א

א אֲבָל מַהוּת הַפְּרִישׁוּת הַכּוֹלֶלֶת וְצָרֵךְ אַנְשֵׁי העוה״ז אֵלֶיהָ,

ב אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת כִּי הַפְּרִישׁוּת שֵׁם תַּחְתָּיו עִנְיָנִים. וְהַשֵּׁם כִּנּוּי מְגֻלֶּה וְהָעִנְיָן סוֹד מֻסְתָּר וְכַאֲשֶׁר יָסִירוּ אַדַּרְתּוֹ (ס״א אדמתו) וְיַתִּירוּ חוֹתָמוֹ יֵרָאֶה מִסְתּוֹר עִנְיָנוֹ וְתִגָּלֶה מְגֻמָּתוֹ.

ג וְגֶדֶר הַפְּרִישׁוּת בַּלָּשׁוֹן סְתָם חֲסִימַת תַּאֲוַת הַנֶּפֶשׁ וְהִמָּנַע מִן הַדָּבָר הַנִּפְרָשׁ מִמֶּנּוּ עִם הַיְכֹלֶת עָלָיו וְהִזְדַּמְּנוּתוֹ לְעִלָּה הַמְחַיֶּבֶת זֶה וְנֹאמַר הַפּוֹרֵשׁ מִי שֶׁיָּכוֹל וְהִנִּיחַ.

ד וְהָעִלָּה הַמְחַיֶּבֶת חֲסִימַת תַּאֲוַת הַנֶּפֶשׁ מִתְחַלֶּקֶת לִשְׁנֵי חֲלָקִים.

ה אֶחָד מֵהֶם כּוֹלֵל הָאָדָם וְהָרִבּוּי מִבַּעֲלֵי חַיִּים.

ו וְהַשֵּׁנִי מְיֻחָד בְּאַנְשֵׁי הַתּוֹרָה מִן הַמְדַבְּרִים.

ז וְהַפְּרִישׁוּת הַכּוֹלֶלֶת הוּא הַנְּהוּג בָּהּ לְתַקָּנַת גּוּפֵינוּ וְהַסְדֶּרֶת עִנְיָנֵנוּ כְּמוֹ הַנְהָגַת הַמְּלָכִים בְּדָתֵי הַמְּדִינוֹת וְהַנְהָגַת הָרוֹפְאִים לַבְּרִיאִים וְלַחוֹלִים וְהַנְהָגַת כָּל אִישׁ שֶׂכֶל אֶת נַפְשׁוֹ בַּחֲסִימַת תַּאֲוָתוֹ מִן הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וְהַמִּשְׁגָּל וְהַמַּלְבּוּשׁ וְהַדִּבּוּר וּשְׁאָר תְּנוּעוֹתָיו וְאָפְנֵי תַּעֲנוּגָיו.

ח וְהַפְּרִישׁוּת הַמְיֻחֶדֶת הִיא שֶׁהוֹרָתָה עָלֶיהָ הַתּוֹרָה וְהַשֵּׂכֶל לְתַקָּנַת נַפְשׁוֹתֵינוּ לָעוֹלָם הַבָּא כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר בְּמָה שֶׁאֲנִי עָתִיד לְדַבֵּר בְּעֶזְרַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ,

ט אַךְ אָפְנֵי הַצָּרֵךְ אֶל הַפְּרִישׁוּת הַכּוֹלֶלֶת הוּא בַּעֲבוּר מָה שֶׁהִקְדִּמְנוּ בַּשַּׁעַר הַשְּׁלִישִׁי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה כִּי חֵפֶץ הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה בִּבְרִיאַת מִין הָאָדָם הָיָה לְיַסֵּר הַנֶּפֶשׁ וּלְנַסּוֹתָהּ בעוה״ז בַּעֲבוּר שֶׁתִּזְדַּכֵּךְ וְתִהְיֶה בִּתְכוּנַת הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים כמ״ש (זכריה ג) אִם בִּדְרָכַי תֵּלֵךְ וְגוֹ׳ וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה.

י וְחִיְּבָה הַחָכְמָה נַסּוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּגוּפוֹת עֲפָרִיּוֹת מְקֻבָּלוֹת הַגְּדוּל וְהַתּוֹסֶפֶת בְּמִצְוַת הַמְּזוֹנוֹת הָרָאוּיִים לָהֶם וְהִרְכִּיב הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בַּנְּפָשׁוֹת הָאֱנוֹשִׁיּוֹת כֹּחַ תַּאֲוָה תִּכְסְפֵנָּה בּוֹ לַמָּזוֹן הַמּוּכָן לָהֶם בעוה״ז לְהַעֲמִידָן וּלְתַקָּנָן כָּל יְמֵי חִבּוּרָן.

יא וְהִרְכִּיב בָּהֶן עוֹד כֹּחַ אַחֵר תִּכְסְפֵנָּה בּוֹ לַמִּשְׁגָּל לִהְיוֹת מִן הָאִישׁ תְּמוּרָתוֹ בָּעוֹלָם וְנָתַן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לָאָדָם שָׂכָר עֲלֵיהֶם הַתַּעֲנוּג בָּהֶם.

יב וְהִפְקִיד עָלָיו הַיֵּצֶר לְהָנִיעַ אוֹתוֹ אֶל הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וְהַמִּשְׁגָּל וְאֶל כָּל הַתַּעֲנוּגִים וְהַמְּנוּחוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם תִּקָּנַת גּוּפוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (קהלת ג׳:י״א) גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם וְגוֹ׳,

יג וְכַאֲשֶׁר גָּבַר הַיֵּצֶר עַל הַשֵּׂכֶל וְנִמְשְׁכָה הַנֶּפֶשׁ אֵלָיו נָטְתָה בָּאָדָם אֶל הָרִבּוּיִים הַמְּבִיאִים לְהַפְסָדַת עִנְיָנוֹ וַהֲרִיסַת גּוּפוֹ וְנִצְטָרֵךְ בַּעֲבוּר זֶה לְמִדַּת הַפְּרִישׁוּת מִן הַתַּעֲנוּגִים וְהַמְּנוּחוֹת כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּוּוּ עִנְיָנָיו וְיִהְיוּ דְּבָרָיו עַל הַסֵּדֶר בעוה״ז בִּלְקִיחַת הַמָּזוֹן וְיִהְיֶה מְשֻׁבָּח עָלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט.

יד וּלְפִי שֶׁנִּצְטָרֵךְ הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי לִנְהֹג בִּפְרִישׁוּת אֲשֶׁר בּוֹ תַּקָּנָתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּקַחְתּוֹ הַצָּרֵךְ מִמֶּנּוּ הָיָה בַּדִּין לִהְיוֹת בָּעוֹלָם פְּרוּשִׁים גְּמוּרִים נִבְדָּלִים וְנִגְזָרִים מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם יִלְמַד מֵהֶם כָּל מִין מִמִּינֵי הָאָדָם כְּפִי צָרְכּוֹ [מַהַפְּרִישׁוּת] וְכָרָאוּי לְמִנְהָגוֹ וּמִדּוֹתָיו.

טו וְאֵין תַּקָּנַת הָעוֹלָם שֶׁיִּהְיוּ כָּל אֲנָשָׁיו נוֹהֲגִים בִּפְרִישׁוּת כִּי זֶה מֵבִיא לַעֲזִיבַת יִשּׁוּב הָעוֹלָם וּלְהֶפְסֵק הַזֶּרַע וּכְבָר אָמַר הַכָּתוּב (ישעיהו מ״ה:י״ח) לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ.

**טז** כִּי הַפְּרִישׁוּת פְּנָה מִפְּנוֹת הָעוֹלָם וְצֹרֶךְ הַמְדַבְּרִים אֵלֶיהָ כְּצָרְכָם אֶל שְׁאָר הַחָכְמוֹת וְהַמְּלָאכוֹת אֲשֶׁר יִתְיַחֵד בְּכָל אַחַת מֵהֶם עַם מִבִּלְתִּי עַם אַחֵר כְּדֵי שֶׁיֵּהָנוּ בְּנֵי אָדָם וְתִקַּח כָּל כַּת בְּפִי צָרְכָהּ וְהָרָאוּי לָהּ מֵהֶן וְאֵין תַּקָּנַת הָעוֹלָם שֶׁיִּתְיַחֲדוּ כָּל אֲנָשָׁיו בְּחָכְמָה אַחַת וְלֹא בִּמְלָאכָה אַחַת כִּי הַשְׁלָמַת סֵדֶר הָעוֹלָם בְּכֻלָּן כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (קהלת ג׳:י״א) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ וְאָמַר (שם) לַכֹּל זְמָן.

**יז** וּכְבָר הִתְבָּאֵר בְּמָה שֶׁהִקְדַּמְנוּ עִנְיַן הַפְּרִישׁוּת הַכּוֹלֶלֶת וְצֹרֶךְ בְּנֵי אָדָם אֵלֶיהָ לְסַדֵּר עִנְיְנֵיהֶם בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה׃

## שער תשיעי - שער הפרישות · פרק ב

**א** אֲבָל מָה גָּדַר הַפְּרִישׁוּת הַמְיֻחֶדֶת וְצֹרֶךְ אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה אֵלֶיהָ נֶחְלְקוּ הַחֲכָמִים בְּגִדְרָהּ,

**ב** מֵהֶם מִי שֶׁאָמַר הַפְּרִישׁוּת עֲזִיבַת כָּל מָה שֶׁטּוֹרֵד מִן הָאֱלֹהִים.

**ג** וְאָמַר אַחֵר הַפְּרִישׁוּת מָאֹס בָּעוֹלָם וְקַצֵּר הַמַּאֲוַיִּים.

**ד** וְאָמַר אַחֵר הַפְּרִישׁוּת מְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ וַחֲסִימַת רַעְיוֹנֶיהָ מִכָּל מָה שֶׁהִיא לָהֶם לִמְנוּחָה,

**ה** וְאָמַר אַחֵר הַפְּרִישׁוּת הַבִּטָּחוֹן בֵּאלֹהִים,

**ו** וְאָמַר אַחֵר הַפְּרִישׁוּת כַּסּוֹת בְּשַׂר הָעֶרְוָה וְשַׁבֵּר הָרְעָבוֹן וּמְאֹס בְּזוּלָתָם,

**ז** וְאָמַר אַחֵר הַפְּרִישׁוּת עָזֹב אַהֲבַת הַבְּרוּאִים וֶאֱהֹב הַבְּדִידוּת,

**ח** וְאָמַר אַחֵר הַפְּרִישׁוּת הַהוֹדָאָה עַל הַטּוֹבָה וּסְבֹל הַנְּסָיוֹן,

**ט** וְאָמַר אַחֵר הַפְּרִישׁוּת מְנִיעַת הַנֶּפֶשׁ מִכָּל מְנוּחָה וְתַעֲנוּג גּוּפָנִי אֶלָּא הַטָּבַע אֲשֶׁר לֹא תּוּכַל לַעֲמֹד בִּלְעָדָיו וְיוֹצִיא זוּלָתוֹ מִן הַנֶּפֶשׁ,

**י** וְזֶה הַגֶּדֶר יוֹתֵר רָאוּי לַפְּרִישׁוּת הַנּוֹהֶגֶת בְּתוֹרָתֵנוּ מִשְּׁאָר הַגְּדָרִים אֲשֶׁר זָכַרְנוּ.

**יא** אַךְ צֹרֶךְ אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה לִנְהֹג בִּפְרִישׁוּת הוּא׃

**יב** שֶׁכַּוָּנַת הַתּוֹרָה לְהַמְשִׁיל הַשֵּׂכֶל בְּכָל תַּאֲוֹות הַנֶּפֶשׁ וּלְהַגְבִּירוֹ עֲלֵיהֶן.

**יג** וּמִן הַיָּדוּעַ כִּי הַגְבָּרַת הַתַּאֲוָה עַל הַשֵּׂכֶל הִיא רֹאשׁ כָּל חַטָּאת וְסִבַּת כָּל גְּנוּת וְלֹא נָטָה עַם אֶל הָעוֹלָם עַד שֶׁנָּטוּ מִן הַתּוֹרָה וְהִשִּׁיאָם הַיֵּצֶר לְהַנִּיחַ יִשּׁוּב עוֹלָם הַצָּלָתָם וּנְטֹה בָּהֶם מִדֶּרֶךְ אֲבוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר הָיָה דַּרְכָּךְ בְּעוֹלָם וְהַסְפֵּק מִמֶּנּוּ וּלְהִסְתַּפֵּק בְּדָבָר הַמַּסְפִּיק לְחָיוֹת בּוֹ.

**יד** וְיִפָּה לָהֶם הַתִּפְאָרָה בּוֹ וְהַרְבּוֹת מֵהוֹנוֹ וְחִבֵּב עֲלֵיהֶם לְהִתְעַדֵּן וּלְהִתְנַשֵּׂא בּוֹ עַד אֲשֶׁר צָלְלוּ בִּמְצֻלּוֹת יַמָּיו.

**טו** וְחִיְּבָם הַיֵּצֶר לִסְבֹּל צַעַר גַּלֵּיהֶם וְהָעוֹלָם מוֹשֵׁל בָּהֶם וְאוֹטֵם אָזְנֵיהֶם וּמַעֲצִים אֶת עֵינֵיהֶם וְאֵין מֵהֶם אֶחָד אֶלָּא מִתְעַסֵּק בְּתַעֲנוּגוֹ כְּשֶׁיַּשִּׂיגֶנּוּ וְיִזְדַּמֵּן לוֹ וְהוּא תּוֹרָתוֹ וְדָתוֹ עַד שֶׁטָּרַד אוֹתוֹ מֵאֱלֹהָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר (ירמיהו ב׳:י״ט) תְּיַסְּרֵךְ רָעָתֵךְ וּמְשֻׁבוֹתַיִךְ תוֹכִחֵךְ וּגוֹ׳.

**טז** וּמֵהֶם מִי שֶׁיִּמָּנַע מִמֶּנּוּ הַתַּעֲנוּג הַהוּא וּמַחֲשַׁבְתּוֹ עָלָיו וְנַפְשׁוֹ שׁוֹאֶפֶת עָלָיו וּתְלוּיָה בּוֹ וְשׁוֹנָה (וְשׁוֹנֶה) בְּבַקָּשָׁתוֹ לַיְלָה וְיוֹמָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים לו) אָוֶן יַחְשֹׁב עַל מִשְׁכָּבוֹ יִתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב,

**יז** וּשְׁנֵיהֶם בְּעִנְיָנוֹ טוֹבְעִים מֵהַשִּׂיג הַטּוֹב בּוֹ נִגְזָרִים וְנִלְאִים מַפְסִידִים בִּסְחוֹרָתָם וְנַפְשָׁם פְּחוּתָה וּבְחִירָתָם רָעָה,

**יח** סְכָלִים בְּעֵרֶךְ הַתְּמוּרָה וְהַמּוּמָר בָּהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שם קו) וַיְמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר וְגוֹ׳,

**יט** וְאֵינָם סָרִים קְרוֹאֵי הַהֶרְגֵּל הַגּוֹבֵר וְרַהֲבֵי הַסְּחוֹרוֹת הַמַּפְסִידוֹת לִטְרֹד (ס״א לענות) לִבּוֹתָם בְּתוֹלְדוֹת רְהָבָיו וּלְיַשֵּׁב בִּלְבָּם גִּלְגּוּלָיו וְכָל אֲשֶׁר הִתְעָרְבוּ רָחֲקוּ וְכָל אֲשֶׁר נִרְחֲקוּ מֵאוֹר הָאֱמֶת אֲשֶׁר נִפְרַד מֵהֶם בְּחֶבְרַת הַיֵּצֶר אֲשֶׁר יָדְעוּ הִתְאַבְּכָה הָאֲפֵלָה עֲלֵיהֶם וְגָדַל הָעוֹלָם בְּלִבָּם, וַיִּיף חָזְקוּ בְּעֵינֵיהֶם, וַיּוֹשִׁיבוּ אוֹתוֹ בְּהַחֲרֵב שִׂכְלָם, וְכָל אֲשֶׁר נוֹסַף הָעוֹלָם יְשׁוּב נוֹסַף שִׂכְלָם חֲרָבָן עַד אֲשֶׁר חָשְׁבוּ דַּרְכּוֹ הָרָעָה כִּי הִיא הַטּוֹבָה וּתְעוּתוֹ כִּי הִיא הַיְשָׁרָה וְשָׁמוּהוּ לְחֹק וּלְמוּסָר.

**כ** וַיּוֹרִישׁוּ אוֹתוֹ הָאָבוֹת אֶת בְּנֵיהֶם וְהֵעִיר עָלָיו מַשְׂכִּילָם (וּגְדֹלוּ עָלָיו צֶאֱצָאֵיהֶם) וְצִוּוּ בּוֹ הֲמוֹנָם וְהִתְקַנְּאוּ עָלָיו שָׂרֵיהֶם עַד אֲשֶׁר נִתְבַּסֵּס הַיֵּצֶר בָּהֶם (ס״א ביניהם) וְנִתְמַלֵּאת הַחֵמָת, וְשָׁב בָּהֶם הַדָּבָר הַנָּכְרִי בָּעוֹלָם נוֹדָע וְהַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה בּוֹ נָכְרִיָּה וְהַמַּסְפִּיק מִמּוֹתָרָיו הַרְעֵב הַכֶּסֶף (קצור בחובותיו).

כא וְעָשָׂה כָּל אֶחָד מֵהֶם כַּאֲשֶׁר רָאָה שֶׁעָשָׂה רֵעֵהוּ, וְהָאוֹחֵז מִמֶּנּוּ דֵּי סִפְּקוֹ נִקְרָא עָצֵל וְהַמִּתְאַחֵר (ס״א והמתעצל) מֵהַרְבּוֹת בּוֹ מְקַצֵּר וְהַמִּסְתַּפֵּק בַּמִּסְפִּיק מִמֶּנּוּ חַלָּשׁ וְהָעוֹבֵר (והעובד) אוֹתוֹ מִשְׁתַּדֵּל.

כב וּמִשְׁתַּבְּחִים בּוֹ וּמִתְנַשְּׂאִים וּבַעֲבוּרוֹ מִתְחַבְּרִים וְכוֹעֲסִים וְרוֹצִים, וּבַעֲבוֹר הַגְּבוּל בּוֹ (ס״א וּבַעֲבוּר הַגְּמוּל בּוֹ) עוֹשִׂים בְּטְנֵיהֶם אֱלֹהֵיהֶם וְתוֹרָתָם מַלְבּוּשֵׁיהֶם וּמוּסָרָם חִזּוּק מִשְׁכְּנֵיהֶם.

כג וְתוֹעִים בְּמִצּוּלוֹת הַסִּכְלוּת שָׁבִים בְּמְרוּצוֹת הָעֲצָלָה עֲמוּסִים בְּמַעֲמָסוֹת הַתַּאֲוֹת וּמְבֻקָּשִׁים גְּמוּל הָעוֹבְדִים בְּמַעֲשֶׂה הָעוֹבְרִים וּמַדְרֵגוֹת הַצַּדִּיקִים בְּמִנְהֲגֵי הָרְשָׁעִים, כְּמוֹ שאחז״ל עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה זְמָרִי וּמְבַקְּשִׁים שָׂכָר כְּפִינְחָס.

כד וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַיֵּצֶר בְּרֹב אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה אֶל מָה שֶׁסִּפַּרְנוּ נִצְטָרַכְנוּ (הצטרכו) לַעֲמֹד כְּנֶגְדּוֹ בַּפְּרִישׁוּת הַמְיֻחֶדֶת אֲשֶׁר זָכַרְנוּ גְּדֶרֶיהָ בִּפְתִיחַת הַשַּׁעַר הַזֶּה וּלְהִתְיַצֵּב לְפָנָיו בָּהּ עַד אֲשֶׁר תְּשִׁיבֵם אֶל גְּדֵר הַנְּכוֹנָה הַתּוֹרָיָה אֲשֶׁר בָּהּ תַּקָּנַת הָאֱמוּנָה וְהָעוֹלָם.

כה וְהָיָה בַּדִּין בַּעֲבוּר זֶה שֶׁיִּהְיוּ בְּאַנְשֵׁי הַתּוֹרָה אֲנָשִׁים יְחִידִים נוֹשְׂאִים הַפְּרִישׁוּת הַמְיֻחֶדֶת וּמְקֻבָּלִים תְּנָאֶיהָ לְהוֹעִיל בָּהּ אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה עִם פְּנוֹת נַפְשׁוֹתָם וּנְטוֹת מִדּוֹתָם אֶל הַתַּאֲוֹת הַבַּהֲמִיּוֹת עִם הַיֵּצֶר וְיִהְיוּ רוֹפְאִים לָאֱמוּנָה וְלַנְּפָשׁוֹת יַעֲלוּ אֲרוּכָה לָהֶם בְּעֵת נְטוֹת מֵהַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת אֶל הַמִּדּוֹת שֶׁאַחֲרִיתָם מְגֻנֶּה, וּבְעֵת גְּבֹר יִצְרֵיהֶם עַל שִׂכְלָם וְעֵת טִרְדָּתָם בְּמוֹתְרֵי עוֹלָמָם מֵהַדְּבָרִים הַצְּרִיכִים מְאֹד לֶאֱמוּנָתָם.

כו כְּאִלּוּ כְּוָנָתָם לְרַפֵּא חוֹלֵה הָאֱמוּנָה אוֹ דְּוֵה נֶפֶשׁ מִמַּדְוֵי הַסְּפֵקוֹת יְמַהֲרוּ לְהַעֲלוֹת לוֹ אֲרוּכָה בַּאֲמִתַּת חָכְמָתָם.

כז אוֹ בּוֹרַח מֵעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים יְשִׁיבוּהוּ אֵלֶיהָ וְיַבְטִיחוּהוּ.

כח אוֹ עָמוּס בַּחֲטָאָיו יַעַרְבוּ לוֹ מְחִילַת הָאֱלֹהִים בְּשׁוּבוֹ מֵהֶם.

כט וְאִם יָבֹא אֲלֵיהֶם שׁוֹכֵחַ אֱלֹהִים יַזְכִּירוּהוּ אוֹ צַדִּיק יְאַשְּׁרוּהוּ אוֹ אוֹהֵב אֱלֹהִים יְאַהֲבוּהוּ אוֹ מְגַדֵּל לִיכֹלֶת הָאֱלֹהִים יְגַדְּלוּהוּ, וְאִם יֶחֱטָא יַזְכִּירוּהוּ מִיָּד לָשׁוּב וְאִם יֶחֱלֶה יְבַקְּרוּהוּ,וְאִם יִהְיֶה לָהֶם מוֹתָר מִן הָעוֹלָם יַעֲנִיקוּהוּ מִמֶּנּוּ וְאִם יִפְגָּעֵהוּ פֶּגַע יַעַזְרוּהוּ.

ל וְהֵם דּוֹמִים בָּעוֹלָם לַשֶּׁמֶשׁ שֶׁפּוֹשֶׁטֶת אוֹרָה בָּעוֹלָם עֶלְיוֹנוֹ וְתַחְתּוֹנוֹ כִּי הִיא מְאִירָה מָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנָּה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְאִירָה מָה שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנָּה מִן הַכּוֹכָבִים וְהַגְּרָמִים.

לא וְכֵן אֵלֶּה הַיְחִידִים אֲשֶׁר סִפַּרְתִּי לָךְ בעוה״ז כמ״ש (בראשית י״ח:כ״ו) וְנָשָׂאתִי לְכָל הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם וְאָמַר (תהלים קו) לוּלֵי מֹשֶׁה בְחִירוֹ. ובעוה״ב כְּמוֹ שֶׁאָמַר (משלי יא) פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים וְעַל כֵּן אָמְרָה דְּבוֹרָה (שופטים ה) וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ.

לב וְעַל הַמִּנְהָג הַזֶּה בַּפְּרִישׁוּת תִּמְצָא הַנְּבִיאִים עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם וַחֲסִידֵי קַדְמוֹנֵינוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר כַּאֲשֶׁר הוּא מְבֹאָר בְּסִפְרֵיהֶם, וַאֲנִי עָתִיד לְבָאֵר מִזֶּה מָה שֶׁיִּזְדַּמֵּן לִי בִּמְקוֹמוֹ הָרָאוּי בְּעֶזְרַת הַצּוּר יִתְבָּרַךְ׃

## שער תשיעי - שער הפרישות · פרק ג

א אֲבָל לְכַמָּה כִּתּוֹת נֶחְלָקִים הַפְּרוּשִׁים בַּפְּרִישׁוּת, אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת,

ב כִּי הַפְּרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם תִּהְיֶה לְאַחַת מִשְּׁתֵּי עִלּוֹת כְּמוֹ שֶׁהִקְדַּמְנוּ וְהֵם הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם,

ג וְהַפּוֹרְשִׁים מֵחֲמַת מָסֹרֶת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם אַנְשֵׁי הַפְּרִישׁוּת הָאֲמִתִּי הֵם שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת.

ד אַחַת מֵהֶם אֲנָשִׁים שֶׁהָלְכוּ בְּגֶדֶר הַפְּרִישׁוּת הָעֶלְיוֹן לְהִדָּמוֹת כָּאִישִׁים הָרוּחָנִיִּים וַיַּעַזְבוּ כָּל מָה שֶׁיִּטְרְדֵם מִן הָאֱלֹהִים וּבָרְחוּ מִן הַיִּשּׁוּב אֶל הַמִּדְבָּרִיּוֹת וְהַיְשִׁימוֹן וְהֶהָרִים הַגְּבוֹהִים מָקוֹם שֶׁאֵין צוּוּת וְלֹא חֶבְרָה, אוֹכְלִים מָה שֶׁהֵם מוֹצְאִים מֵעֵשֶׂב הָאָרֶץ וַעֲלֵי הָאִילָנִים וְלוֹבְשִׁים הַבְּלוּיִים וְהַצָּמֶר וְיֶחֱסוּ בַּסְּלָעִים. טָרְדָם מוֹרָא הַבּוֹרֵא מִמּוֹרָא הַבְּרוּאִים.

ה וְשִׁעְשָׁעָה אוֹתָם אַהֲבַת הַבּוֹרֵא מֵחֲשֹׁב בְּאַהֲבַת ב״א וְהִסְפִּיק לָהֶם מָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֵצֶל הָאֱלֹהִים וְלֹא שֶׁיִּחֲלוּ עַל מָה שֶׁיֵּשׁ בִּידֵי אָדָם.

ו וְהַכַּת הַזֹּאת רְחוֹקָה מִכָּל הַכִּתּוֹת בְּגֶדֶר הַדֶּרֶךְ הַשָּׁוָה הַתּוֹרָיָה מִפְּנֵי שֶׁהֵם עוֹזְבִים עִנְיַן עוֹלָמָם לְגַמְרֵי וְאֵין בְּדִין הַתּוֹרָה לַעֲזֹב יִשּׁוּב הָעוֹלָם לְגַמְרֵי כְּמוֹ שֶׁהִקְדַּמְנוּ בְּמָה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה מה) לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ.

ז וְהַכַּת הַשְּׁנִיָּה אֲנָשִׁים שֶׁהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ הַגֶּדֶר הַבֵּינוֹנִי שֶׁבַּפְּרִישׁוּת וּמָאֲסוּ מוֹתְרֵי הָעוֹלָם לְגַמְרֵי וְסָבְלוּ לַחְסֹם תַּאֲוָתָם מֵהֶם.

ח וְהַמּוֹתָרִים עַל שְׁנֵי פָּנִים.

ט אֶחָד מֵהֶם מוֹתָרִים שֶׁהֵם חוּץ לָאָדָם וְנִפְרָדִים מִמֶּנּוּ כַּקְּנָיָנִים הַגּוּפִיִּים וְהַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וְהַמַּלְבּוּשׁ וְהַמִּשְׁכָּן.

י וְהַשֵּׁנִי מוֹתָרִים דְּבֵקִים לָאָדָם אֵין נִפְרָדוֹת מִמֶּנּוּ סִבּוֹתָם כַּדִּבּוּר וְהַשְׂחוֹק וְהַמַּרְגּוֹעַ וְהַמְּנוּחָה וְהַבֵּט אֶל הַמּוֹתָרִים וְהָאָזֵן אֲלֵיהֶם וְהָעֲבֵר עַל הָרַעֲיוֹנִים מָה שֶּׁאֵין צָרִיךְ.

יא וּפָסְקָה הַכַּת הַזֹּאת מִמֶּנָּה כָּל קְרוּאֵי הַמּוֹתָרִים וְלֹא רָאוּ לָצֵאת מֵהַיְשׁוּב לְהַסְפִּיק לְגוּפָם מְזוֹנוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהֵם חַיָּבִים בּוֹ וְהֵמִירוּ הַמִּדְבָּרִיּוֹת וְהֶהָרִים בַּבְּדִידוּת בְּבָתֵּיהֶם וְהַיְחִידוּת בְּמִשְׁכְּנֵיהֶם וְהִשִּׂיגוּ שְׁנֵי הָעִנְיָנִים וְהִגִּיעוּ אֶל שְׁנֵי הַחֲלָקִים וְהֵם יוֹתֵר קְרוֹבִים אֶל הַדֶּרֶךְ הַשָּׁוָה וְהַתּוֹרָיָה מִמִּי שֶׁהִקְדִּימְנוּ זִכְרוֹ.

יב וְהַכַּת הַשְּׁלִישִׁית אֲנָשִׁים שֶׁהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ הַגֶּדֶר הַשָּׁפֵל שֶׁבַּפְּרִישׁוּת וְהוּא שֶׁפָּרְשׁוּ מִן הָעוֹלָם בְּלִבּוֹתָם וּבְמַצָּפוֹנָם וְהִשְׁתַּתְּפוּ עִם אַנְשֵׁי הָעוֹלָם בַּנִּרְאֶה מִגּוּפֵיהֶם בְּיִשּׁוּב הָעוֹלָם כַּחֲרִישָׁה וּזְרִיעָה וְהִתְעַסְּקוּ בְּגוּפֵיהֶם בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא ית׳ עָמְדוּ עַל צוּרַת נְסִיוֹן הָאָדָם בעוה״ז וּמַאָסְרוּ בּוֹ וְגֵרוּתוֹ וְהַגְזָרָתוֹ מֵעוֹלָם הָרוּחָנִיּוֹת (ס״א הרוחות) אֵלָיו.

יג וְנַפְשׁוֹתָם מוֹאֲסוֹת בָּעוֹלָם וּבְהוֹנוֹ וְנִכְסָפוֹת לעוה״ב.

יד מְצַפִּים אֶל הַמָּוֶת וְהֵם נִזְהָרִים מִמֶּנּוּ הֵכִינוּ צֵדָתָם לְעֵת נְסִיעָתָם וְחָשְׁבוּ בְּמָה שֶׁמַּגִּיעַ אֶל בֵּית מַרְגּוֹעָם קֹדֶם הַעְתָּקָתָם וְלֹא לָקְחוּ מֵהָעוֹלָם אֶלָּא פָּחוֹת מִמְּזוֹנוֹתָם וְלֹא הִנִּיחוּ מִמֶּנּוּ מָה שֶׁהוּא טוֹב לָהֶם בְּאַחֲרִיתָם כְּפִי יְכָלְתָּם אֶלָּא לָקְחוּ מִמֶּנּוּ צֵדָה וּנְשָׂאוּהוּ.

טו וְהַכַּת הַזֹּאת קְרוֹבָה אֶל הַדֶּרֶךְ הַשָּׁוָה הַיְשָׁרָה הַתּוֹרָיָה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁזָּכַרְנוּ קֹדֶם.

טז אַךְ הַפּוֹרְשִׁים לְמִשְׁךְ תּוֹעֶלֶת הָעוֹלָם וּפְרִישׁוּתָם בָּאֲבָרִים וְלֹא בַּמַּצְפוּנִים וּבַלְּבָבוֹת. וְהֵם שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת,

יז אַחַת מֵהֶם אֲנָשִׁים חָסְמוּ תַּאֲוַת נַפְשׁוֹתָם מֵהַשִּׂיג קְצָת הַתַּעֲנוּגִים כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא לָהֶם שֵׁם בִּפְרִישׁוּת וְיִשַּׁבְּחוּ אוֹתָם בָּאֱמוּנָה וּבְחֶסֶד לִהְיוֹת זֶה סִבָּה חֲזָקָה לְהַגִּיעַ אֶל תַּכְלִית תַּאֲוָתָם.

יח וְהֵם מַחְנִיפִים בֶּאֱמוּנָה וּבִפְרִישׁוּת בַּעֲבוּר שֶׁיִּבְטְחוּ בְּנֵי אָדָם בָּהֶם וְיַפְקִידוּ אֶצְלָם מָמוֹנָם וְיִגְלוּ לָהֶם סוֹדוֹתָם וְיוּכְלוּ לְהַזִּיקָם וְהֵם הַכַּת הָרָעָה שֶׁבְּכָל כִּתּוֹת בְּנֵי אָדָם וְיוֹתֵר רְחוֹקָה מִן הָאֱמֶת וּמְגֻנָּה מִכֻּלָּם וּבְכָמוֹהֶם אָמַר הַכָּתוּב (ירמיה ט) חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם וְגוֹ׳.

יט וְהַכַּת הַשְּׁנִית אֲנָשִׁים שֶׁמָּצְאָה יָדָם מִעַט מֵהוֹן הָעוֹלָם וְכַאֲשֶׁר רָאוּ מְהִירוּת אֲבֵדַת הַמָּמוֹנוֹת וְהִתְהַפְּכוּת הָעִנְיָנִים עִם מְעוּט בִּטְחוֹנָם בֵּאלֹהִים הֵצֵרוּ עַל נַפְשׁוֹתָם בְּמִזּוֹנוֹתֵיהֶם וְחָסְמוּ תַּאֲוָתָם וְטָעֲנוּ כִּי הַפְּרִישׁוּת נְשָׂאָתַם עַל זֶה.

כ וְעִם הָעִיּוּן הָאֲמִתִּי לֹא נְשָׂאָם עַל זֶה אֶלָּא רֹב אַהֲבָתָם בָּעוֹלָם וַחֲרִיצוּתָם לְהַרְבּוֹת מֵהוֹנוֹ וְאֶבְלָם עַל רֵישׁ נַפְשׁוֹתָם וּמְעוּט הִסְתַּפְּקוּתָם בְּמָה שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם מִמֶּנּוּ, וּבְכָמוֹתָם אָמַר הֶחָכָם (קהלה ו) אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׁר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְגוֹ׳.

כא וְהַכַּת הַשְּׁלִישִׁית אֲנָשִׁים קָצְרָה יָדָם מִקְנוֹת מָמוֹן וְלֹא הִגִּיעוּ מֵהוֹן הָעוֹלָם אֶל מָה שֶׁיְּזוּנֵם אֶלָּא עַל הַצַּר שֶׁבָּעִנְיָנִים וְרָאוּ שֶׁיִּתְכַּבְּדוּ וְיִסְתַּפְּקוּ בְּמָה שֶׁנִּזְדַּמֵּן לָהֶם מִן הַמָּזוֹן וְלֹא יַעַמְדוּ מַעֲמַד הַשְּׁאֵלָה וְזִלּוּת הַבַּקָּשָׁה מִבְּנֵי אָדָם וְחָסְמוּ תַּאֲוָתָם בְּהִתְמַדַּת הָרָעָב וְהִסְתַּתֵּר בִּמְעַט מַלְבּוּשׁ לְהִשָּׁמֵר מִפְּנֵיהֶם וְשֶׁלֹּא יִתְבַּזּוּ בְּשָׁאֳלָם מִזּוּלָתָם וְיִהְיוּ לְחֶרְפָּה בָּעוֹלָם וְתָלוּ כָּל זֶה בִּפְרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם.

כב וְכַאֲשֶׁר תִּרְצֶה לַעֲמֹד עַל אֲמִתַּת מִי שֶׁיִּטְעֹן מִן הַפְּרִישׁוּת אִם הוּא לְתַקָּנַת תּוֹרָתָם אוֹ לְתַקָּנַת עוֹלָמָם בְּחָנֵם בַּתְּנָאִים אֲשֶׁר בָּהֶם תֵּשָׁלַם הַפְּרִישׁוּת אֲשֶׁר אֲנִי עָתִיד לְזָכְרָם וְתַעֲמֹד עַל בֵּרוּר מַצְפוּנָם מִפְּרִישׁוּת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

## שער תשיעי - שער הפרישות · פרק ד

א אֲבָל תְּנַאי הַפְּרִישׁוּת הַמְיֻחֶדֶת כַּאֲשֶׁר אָמַר קְצָת הַחֲסִידִים,

ב הַפָּרוּשׁ,

ג צְהֳלָתוֹ בְּפָנָיו וְאֶבְלוֹ בְּלִבּוֹ.

ד לִבּוֹ רָחָב מְאֹד.

ה וְנַפְשׁוֹ שְׂפָלָה מְאֹד.

ו אֵינֶנּוּ נוֹטֶר.

ז וְלֹא חוֹמֵד.

ח וְלֹא מְסַפֵּר בִּגְנוּת.

ט וְלֹא מְדַבֵּר מֵאָדָם.

י מוֹאֵס בַּגְּדֵלָה.

יא וְשׁוֹנֵא הַשְּׂרָרָה.

יב מְיֻשָּׁב.

יג זַכְרָן.

יד מוֹרֶה.

טו רַב בִּשֶּׁת.

טז מְעַט נֶזֶק.

יז אִם יִשְׂחַק לֹא יַרְבֶּה.

יח וְאִם יִכְעַס לֹא יִתְקַצֵּף.

יט שָׂחֲקוֹ רֶוַח שְׂפָתַיִם,

כ וּשְׂאֵלָתוֹ לִלְמֹד.

כא חָכְמָתוֹ רַבָּה וְעַנְוָתוֹ גְּדוֹלָה.

כב הַסְכָּמָתוֹ חֲזָקָה.

כג לֹא יְמַהֵר וְלֹא יְסַכֵּל.

כד מַחֲלָקְתּוֹ נָאָה וּתְשׁוּבָתוֹ נִכְבֶּדֶת.

כה צַדִּיק אִם יִכְעַס.

כו חוֹמֵל אִם יְבַקֵּשׁ.

כז יְדִידוּתוֹ זַכָּה.

כח וְאִסּוּרוֹ חָזָק.

כט וּבְרִיתוֹ נֶאֱמָנָה.

ל רוֹצֶה בְּדִין הַבּוֹרֵא.

לא מוֹשֵׁל בְּיִצְרוֹ.

לב לֹא יְדַבֵּר עָתָק עַל מִי שֶׁיְּזַיְּקֶהוּ.

לג וְלֹא יִתְעַסֵּק בְּמָה שֶׁלֹּא יוֹעִילֶהוּ.

לד לֹא יִתְנַקֵּם לְאֵיד.

לה וְלֹא יִזְכֹּר לְאָדָם רָעָה.

לו מַשָּׂאוֹ קַל וְעֶזְרָתוֹ רַבָּה.

לז הוֹדָאָתוֹ רַבָּה בְּעֵת הָרָעָה.

לח וְסִבְלוֹ אָרֹךְ בְּעֵת הַנֶּזֶק.

לט אִם יִשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ יִתֵּן וְאִם יַחְמְסוּ אוֹתוֹ יִמְחֹל.

מ וְאִם יִמְנְעוּ מִמֶּנּוּ יִתְנַדֵּב.

מא וְאִם יַרְחִיקוּהוּ יִקָּרֵב.

מב רַךְ מֵחֲמָאָה וּמָתוֹק מִדְּבַשׁ.

מג מְצַוֶּה עַל הָאֱמֶת.

מד דּוֹבֵר צֶדֶק.

מה עוֹזֵב מַאֲוַיָּיו. מְצַפֶּה לְיוֹמוֹ.

מו אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה.

מז חָכָם.

מח זָרִיז.

מט נַפְשׁוֹ יְקָרָה,

נ וּבְרִיתוֹ נָאָה.

נא גִּבּוֹר (ס״א נר מאיר) בָּאָרֶץ.

נב נִצּוֹל מִכָּל גְּנוּת.

נג עֶזְרָה לַדַּל וּתְשׁוּעָה לֶעָשׁוּק.

נד לֹא יַחְשֹׂף מִסְתּוֹר וְלֹא יְגַלֶּה סוֹד.

נה צָרוֹתָיו רַבּוֹת וּתְלוּנָתוֹ מְעוּטָה.

נו כְּשֶׁיִּרְאֶה טוֹב יִזְכֶּרֶנּוּ וְאִם יִרְאֶה רַע יְכַסֶּנּוּ.

נז רָצוּי וְזַךְ.

נח חֶבְרָתוֹ שִׂמְחָה. הַרְחָקָתוֹ אֲנָחָה.

נט זְקִקָתְהוּ הַחָכְמָה,

ס וְיִפְּתְהוּ הָעֲנָוָה.

סא מַזְכִּיר לַמַּשְׂכִּיל.

סב מְלַמֵּד לַפָּקֵל.

סג כָּל מַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ זַךְ מִמַּעֲשֵׂהוּ.

סד וְכָל נֶפֶשׁ בְּעֵינָיו יוֹתֵר בָּרָה מִנַּפְשׁוֹ.

סה יוֹדֵעַ אֶת מוּמוֹ.

סו זוֹכֵר אֶת עֲוֹנוֹ.

סז אוֹהֵב הָאֱלֹהִים. רוֹדֵף רְצוֹנוֹ.

סח לֹא יִנְקֹם לְנַפְשׁוֹ.

סט וְלֹא יַתְמִיד בְּקִצְפּוֹ.

ע חָבֵר לַמַּזְכִּירִים.

עא יוֹשֵׁב עִם הָעֲנִיִּים.

עב אוֹהֵב לְאַנְשֵׁי הַצֶּדֶק. נֶאֱמָן לְאַנְשֵׁי אֱמֶת.

עג עוֹזֵר לָרָשׁ. אָב לַיְתוֹם. בַּעַל לָאַלְמָנָה. מְכַבֵּד הַדַּלִּים.

עד וּמִתְנָאֶיהָ עוֹד קַבָּלַת כָּל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת אֲשֶׁר זָכַרְנוּ מִמֶּה שֶׁקָּדַם בַּסֵּפֶר הַזֶּה וְאֵינֶנִּי צָרִיךְ לִשְׁנוֹתָם שֶׁלֹּא יֶאֱרְכוּ לָנוּ הַדְּבָרִים בַּשַּׁעַר הַזֶּה, וְאַתָּה דַּע לָךְ׃

## שער תשיעי - שער הפרישות · פרק ה

א אֲבָל מָה שֶּׁיֵּאוֹת לְתוֹרָתֵנוּ מֵהַפְּרִישׁוּת אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת, כִּי הַפְּרִישׁוּת הַנּוֹהֶגֶת בְּתוֹרָתֵנוּ עַל ג׳ פָּנִים.

ב אֶחָד מֵהֶם בְּעָסְקֵנוּ עִם בְּנֵי אָדָם וְהִתְחַבְּרוּתֵנוּ עִמָּהֶם,

ג וְהַשֵּׁנִי בְּמָה שֶּׁאָנוּ מִתְיַחֲדִים בּוֹ זוּלָתָם בְּחוּשֵׁינוּ הַגּוּפִיִּים וְאִבָּרֵינוּ הַנִּרְאִים,

ד וְהַג׳ בְּמָה שֶּׁאָנוּ מִתְיַחֲדִים בּוֹ בְּמַצְפּוּנֵינוּ וּבְמִדּוֹתֵינוּ וּבְמַחְשְׁבוֹתֵינוּ וְהַצָּפוּן בְּלִבּוֹתֵינוּ מִן הָרַעְיוֹנִים הַטּוֹבִים וְהָרָעִים. וַאֲנִי מְבָאֵר כָּל זֶה בְּדֶרֶךְ קְצָרָה כְּפִי יְכָלְתִּי בעז״ה.

ה אֲבָל דֶּרֶךְ הַפְּרִישׁוּת הָרָאוּי לָנוּ בְּהִתְחַבְּרוּתֵנוּ עִם בְּנֵי אָדָם,

ו מֵהֶם הַסְּבָרַת פָּנִים וְהָרְאוֹת הַשִּׂמְחָה בִּפְגִישָׁתָם עִם הַכְנִיעָה וְהַשְׁפָלוּת וְלָשׁוֹן רַכָּה וְרוּחַ נְמוּכָה לְכֻלָּם,

ז וּמֵהֶם הָרַחֲמִים וְהַחֲנִינָה וְהַחֶמְלָה עֲלֵיהֶם עִם הָסָרַת הַטָּרַח מֵעֲלֵיהֶם וְזָכְרָם בַּטּוֹב וַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמָּהֶם וְשֶׁלֹּא נְקַוֵּה לֵהָנוֹת מֵהֶם וְשֶׁנִּתְיָאֵשׁ מֵאֲשֶׁר בִּידֵיהֶם,

ח וּמֵהֶם עֶזְרָתָם בְּתַקָּנַת תּוֹרָתָם וְעוֹלָמָם וְהוֹרוֹתָם הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יִרְצֶהוּ הָאֱלֹהִים,

ט וּמֵהֶם שֶׁנִּסְבּוֹל קְשִׁי דִּבְרֵיהֶם וְשֶׁנִּשְׁפֹּךְ שִׂיחֵנוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְלֹא לִפְנֵיהֶם.

י וְהִמָּנַע מִמּוֹשְׁבוֹת הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וְהַשְּׂחוֹק עִם הַשְּׁמִירָה מִכָּל מָה שֶׁיָּבִיא לְהַמְרוֹת הָאֵל בְּחֶבְרָתָם וְיוֹצֵא (ולצאת) מִגְּבוּל הַצְּנִיעוּת וּמָסֹרֶת הַמּוּסָר וְהַדּוֹמֶה לָזֶה.

יא אַךְ מָה שֶּׁרָאוּי לָנוּ מִן הַפְּרִישׁוּת בַּפָּנִים הַשְּׁנִיִּים הַמִּתְיַחֲדִים בָּנוּ בְּחוּשֵׁינוּ הַנִּרְאִים יֵחָלֵק לִשְׁנֵי חֲלָקִים,

יב אֶחָד מֵהֶם אָסוּר לָנוּ וְהֵם מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

יג וְהַשֵּׁנִי מֻתָּר לָנוּ, וְהוּא כָּל מָה שֶׁהֻתַּר לָנוּ מִכָּל מִינֵי הַהֲנָאוֹת הַמֻּתָּרוֹת,

יד וְכָל חֵלֶק מֵהֶם יֵחָלֵק לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים,

טו וְהוּא שֶׁכָּל מָה שֶּׁנֶּאֱסַר לָנוּ אֵינֶנּוּ נִמְלָט מֵאֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים,

טז אוֹ שֶׁיִּהְיֶה בַּטֶּבַע הַכֹּסֶף לוֹ בַּזְּנוּת וְהַגֶּזֶל [והרבית] וּלְהַרְבּוֹת מִן הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה הָאָסוּר לָנוּ.

יז אוֹ שֶׁיִּהְיֶה מִמָּה שֶׁלֹּא יִשְׂנָאֵהוּ הַטֶּבַע וְלֹא יִכְסוֹף לוֹ כִּלְבֹּשׁ בֶּגֶד שַׁעַטְנֵז וְהַרְכָּבַת כִּלְאַיִם וַאֲכִילַת בָּשָׂר בְּחָלָב וַאֲכִילַת חֵלֶב וְהַרְבֵּה מֵהַדּוֹמֶה לָזֶה,

יח אוֹ שֶׁיִּהְיֶה מִמָּה שֶׁיִּשְׂנָאֵהוּ הַטֶּבַע וּתְתַעֲבֵהוּ הַנֶּפֶשׁ כַּאֲכִילַת הַנְּבֵלָה וְהַמֻּתָּה וְהַדָּם וְהַרְבֵּה מִמִּינֵי הַחַיִּים אֲשֶׁר לֹא הָיָה הָאָדָם חָפֵץ בַּאֲכִילָתָם אֲפִלּוּ אִם הָיוּ מֻתָּרִים בַּאֲכִילָה כִּשְׁמוֹנָה שְׁרָצִים וְהַדּוֹמֶה לָהֶם.

יט וְרָאוּי לְךָ אָחִי שֶׁתְּיַסֵּר נַפְשְׁךָ בְּפְרִישׁוּת מִכָּל מָה שֶׁצְּוָּךְ הָאֱלֹהִים לִפְרֹשׁ מִמֶּנּוּ עַד שֶׁתַּגִּיעַ מִן הַתְּעוּב וְהַמְּאוּס בְּמִינֵי הַתַּעֲנוּגִים הַמְּנוּעִים וְהַתַּאֲוֹת עַד תַּכְלִית שֶׁיִּהְיֶה שָׁוֶה לָזֶה בְּטִבְעֲךָ הַמִּתְעָב מִן הָאָסוּר עִם מָה שֶּׁנִּכְסָפִין לוֹ מִמֶּנּוּ. וְיִהְיֶה אֶצְלְךָ הַמִּשְׁגָּל הָאָסוּר וּלְקִיחַת אִסּוּר (איסר) עַל פָּנִים אֲסוּרִים וְשֶׁתִּתְכַּבֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵרְךָ וּגְנוּתוֹ אֲשֶׁר יְמַהֵר אֲלֵיהֶם חֵפֶץ הָאָדָם בְּטִבְעוֹ כַּאֲכִילַת הָעַכְבָּר וְהַדָּם וְהַשֶּׁקֶץ אֲשֶׁר יְתַעֲבֵהוּ טִבְעֲךָ וְתִשְׂנָאֵהוּ נַפְשְׁךָ.

כ וּכְשֶׁתַּגִּיעַ אֶל הַגְּבוּל הַזֶּה מִן הַפְּרִישׁוּת מִן הָאִסּוּר בְּלֹא הֶכְרֵחַ מִטִּבְעֲךָ וְלֹא קְשֵׁי מִנַּפְשְׁךָ תִּהְיֶה מִן הַכִּתּוּת הַנִּצָּלוֹת מִן הַחֵטְא וְהַמִּכְשׁוֹל אֲשֶׁר נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם (משלי יב, כא) לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן וְגוֹ׳.

כא וְכֵן הַנִּתָּן בִּרְשׁוּתֵנוּ מִן הַמֻּתָּר הוּא עַל שְׁלֹשָׁה פָּנִים:

כב אֶחָד מֵהֶם קַחַת הַמַּאֲכָל אֲשֶׁר לֹא יְכַוֵּן בּוֹ בְּעָלָיו אֶל תַּעֲנוּג וְלֹא יוּכַל הָאָדָם לַעֲמֹד בִּלְעָדָיו וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה זוּלָתוֹ.

כג וְהַשֵּׁנִי קַחַת הַמָּזוֹן מִן הַמֻּתָּר עַל דֶּרֶךְ הַוּוּתּוּר וּמְכַוֵּן בּוֹ אֶל הַתַּעֲנוּג הַשָּׁוֶה מִבְּלִי רִבּוּי וְלֹא הִפְקֵד (הֶפְקֵר) כְּהַשְׁלָמַת הַצֹּרֶךְ מִן הַלֶּחֶם הַטּוֹב בְּתַבְשִׁילִים מְתֻקָּנִים בִּמְלַאכְתָּם וּשְׁתִּית הַיַּיִן הַטּוֹב עַל הַדֶּרֶךְ הַשָּׁוֶה וְכֵן בַּמַּלְבּוּשׁ וּבַדִּירָה וּשְׁאָר הָעִנְיָנִים.

כד וְהַשְּׁלִישִׁי קַחַת הַרְבֵּה מִן הַתַּעֲנוּגִים הַמֻּתָּרִים הַמַּפְלִיג בָּהֶם בַּעֲלֵיהֶם עַד שֶׁמְּבִיאִים אוֹתוֹ אֶל הַתַּעֲנוּגִים הָאֲסוּרִים עִם טְרָדָתוֹ בָּהֶם מֵעֲשׂוֹת חוֹבוֹת אֱלֹהָיו שֶׁעָלָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר (משלי לא) פֶּן יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח מְחֻקָּק.

כה וְרָאוּי לְךָ אָחִי שֶׁתִּתְנַהֵג בִּפְרִישׁוּת מִן הַתַּעֲנוּגִים הַמֻּתָּרִים בִּיכָלְתְּךָ עַד שֶׁיִּהְיוּ בְּעֵינֶיךָ בִּתְכוּנַת הַתַּעֲנוּגִים הָאֲסוּרִים עָלֶיךָ פֶּן תַּעֲזֹב תּוֹרָתְךָ וְתַנִּיחַ חוֹבָתְךָ, וּכְבָר עָמַדְתָּ עַל מָה שֶׁצִּוָּה הַבּוֹרֵא יתּ׳ אֶת הַמֶּלֶךְ בְּאָמְרוֹ (דברים יז) וְלֹא יַרְבֶּה לּוֹ נָשִׁים וְאָמַר (שם) רַק לֹא יַרְבֶּה לּוֹ סוּסִים, וְאָמַר (נחמיה יג) הֲלוֹא עַל אֵלֶּה חָטָא שְׁלֹמֹה וְגוֹ׳, עִם חֻזְקַ שִׂכְלוֹ וְרֹב תְּבוּנָתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ וּכְפִי בִּינָתְךָ הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ וּפְרֹשׁ מִכָּל אֲשֶׁר יַפְרִישְׁךָ מִמִּצְוֹת הָאֱלֹהִים.

כו בְּלִבְּךָ וּבְמַצְפּוּנְךָ אִם לֹא תּוּכַל לְהַפְנוֹת לְעִנְיְנֵי אַחֲרִיתְךָ מִפְּנֵי טִרְדָּתְךָ בְּצֹרֶךְ מְזוֹנְךָ וּמִחְיָתְךָ בְּעוֹלָמְךָ וְעִסְקְךָ בּוֹ כְּמוֹ שֶׁזָּכְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל עַל הַרְבֵּה מֵהֶם שֶׁהָיוּ טוֹרְחִים בְּעִנְיַן עוֹלָמָם עִם הַפְרִישׁוּת מִמֶּנּוּ כְּמוֹ אַבָּא חִלְקִיָּה שֶׁהָיָה מְשֻׁתַּכֵּר לַחְפֹּר בָּאֲדָמָה וְשַׁמַּאי בְּמְלֶאכֶת הַבִּנְיָן וְהִלֵּל שֶׁהָיָה חוֹטֵב וּמְתַפְּרְנֵס מִן הָעֵצִים.

כז וְאַל תַּמְנֵעְךָ פְּרִישׁוּתְךָ בְּלִבְּךָ מֵהִתְעַסֵּק בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה מְכַוֵּן בּוֹ לַעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ.

כח וְכַאֲשֶׁר תּוּכַל לְהַנִּיחַ עֶסֶק הָעוֹלָם תַּנִּיחֵהוּ בַּעֲבוּר עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. וְאַל יַסְפִּיק לְךָ מָה שֶׁאָמְרוּ בְּעֵת שֶׁלֹּא תּוּכַל בַּעֲבוּר צֹרֶךְ הַהַזְמָנָה לַמָּזוֹן כִּי הַמַּשְׁקִיף עַל מַצְפּוּנְךָ יַעֲזָרְךָ לְקַיֵּם מַחְשַׁבְתְּךָ בַּעֲבוֹדָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז״ל כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר וְכָל הַמְבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹשֶׁר סוֹפוֹ לְבַטָּלָהּ מֵעֹנִי.

כט וְרָאוּי לְךָ שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל לֶאֱסֹר חוּשֶׁיךָ וּתְנוּעוֹת אֵבָרֶיךָ הַנִּרְאִים כְּמוֹ שֶׁאָסַפְּרֶ לְךָ.

ל וְהוּא שֶׁתַּתְחִיל בָּרִאשׁוֹנָה לֶאֱסֹר לְשׁוֹנְךָ וְלִבְלֹם שְׂפָתֶיךָ וְתִפְרֹשׁ מִן הַדְּבָרִים הַבְּטֵלִים עַד שֶׁתִּהְיֶה בְּעֵינֶיךָ הֲנָעַת הָאֵבָר הַכָּבֵד שֶׁבְּאֵבָרֶיךָ יוֹתֵר קַלָּה מֵהֲנָעַת לְשׁוֹנְךָ כִּי הַלָּשׁוֹן מָהִיר בִּתְנוּעָתוֹ לְחַטֹּא וַחֲטָאָיו רַבִּים מִכֻּלָּם בַּעֲבוּר קַלּוּתוֹ וּמְהִירוּת תְּנוּעָתוֹ וְשֶׁהַשְׁלָמַת מַעֲשֵׂהוּ נְקָלָה וְיכָלְתּוֹ עַל הַטּוֹב וְהָרַע בְּלִי מִצּוּעַ.

לא וּכְפִי זֶה אָחִי יֵשׁ מִן הַדִּין עָלֶיךָ לְהִשְׁתַּדֵּל לְבָלְמוֹ וְלִמְשֹׁל בּוֹ וְאַל תַּתִּיר לוֹ מִן הַדִּבּוּר אֶלָּא מָה שֶׁלֹּא תּוּכַל לַעֲמֹד בִּלְעָדָיו לְצֹרֶךְ הַתּוֹרָה אוֹ לְצֹרֶךְ הָעוֹלָם וְקַצֵּר מוֹתְרֵי לְשׁוֹנְךָ בְּכָל יְכָלְתְּךָ אוּלַי תִּנָּצֵל מִנִּזְקוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי יט) מָוֶת וְחַיִּים בְּיַד לָשׁוֹן.

לב וְהַקְּדִימֵהוּ (ס״א והקדמנו הלשון) עַל שְׁאָר הַחוּשִׁים וְהָאֲבָרִים לְקֹשִׁי הַדָּבָר בּוֹ יוֹתֵר מִשְּׁאָרֵיתָם כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים לד) מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים וְגוֹ׳ נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ׳ וּבִסְפָרֵינוּ מִן הַהַזְהָרָה עַל הַמְעָטַת הַדְּבָרִים מָה שֶׁאֵינֶנּוּ נֶעֱלָם מֵרֹבּוּ וּפִרְסוּמוֹ.

לג וְכַאֲשֶׁר תִּרְצֶה לַעֲמֹד עַל בֵּרוּר מָה שֶׁזָּכַרְתִּי מֵרֹב חֲטָאֵי הַלָּשׁוֹן קַבֵּל עַל עַצְמְךָ לִזְכֹּר מָה שֶׁיֵּצֵא מִלְּשׁוֹנְךָ בְּיוֹמְךָ בְּהִתְחַבְּרְךָ עִם בְּנֵי אָדָם וְהִתְעָרְבְךָ בָּם וְאִם תּוּכַל לְכָתְבוֹ עֲשֵׂה וְאַחַר כָּךְ הַעֲבִירֵהוּ עַל לִבְּךָ וְהַעֲלֵהוּ בְּמַחְשַׁבְתְּךָ בְּעֵת שֶׁאַתָּה פָּנוּי מִן הָעֲסָקִים בַּלַּיְלָה וְתִרְאֶה מָה שֶׁיֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְצֹרֶךְ וּמָה שֶׁיֵּשׁ מִמֶּנּוּ מוֹתָר לֹא יוֹעִיל לְךָ וּמָה שֶׁמִּמֶּנּוּ מֵבִיא הַהֶזֵּק עָלֶיךָ כְּמוֹ הַכָּזָב וְהָרְכִילוּת וְהַשְׁבוּעוֹת וְלָשׁוֹן הָרַע וְאָז יִתְבָּרֵר לְךָ חֶסְרוֹנְךָ וְתִרְאֶה בּוֹ מְעַוָּתְךָ,

לד וּפְקֹד זֶה מִפְּךָ תָּמִיד כְּפָקְדְךָ מְעַזַּת אוֹיְבְךָ וְלֹא תַּתְמִיד בָּזֶה זְמַן מוּעָט [עַד] שֶׁתִּתְקַן לְשׁוֹנְךָ וְיִמְעֲטוּ דְּבָרֶיךָ,

לה וְשִׂים תְּמוּרַת רֹב דְּבָרֶיךָ אָרְךָ מַחְשַׁבְתְּךָ וְהַתְמָדַת בְּחִינָתְךָ וְהֶחְשְׁבוֹן עִם נַפְשְׁךָ, כִּי הַמַּחְשָׁבָה נֵר שֶׁתַּכְנִיסֵהוּ אֶל לִבְּךָ וְהַחֶשְׁבוֹן שֶׁמֶשׁ תָּאִיר בְּאוֹרוֹ מַצְפוּנְךָ לְגַלּוֹת לְךָ מָה שֶּׁהוּא צָפוּן בּוֹ מִן הַטּוֹב וְהָרַע וְהַלָּשׁוֹן שֶׁעַר הַמַּצְפוּן, וְאִם הַלָּשׁוֹן יִהְיֶה מֻפְקָר וְלֹא יֵיטִיב לִשְׁמֹר מָה שֶּׁיֵּשׁ בַּמַּצְפוּנִים יִהְיֶה שַׁעַר הָאוֹצָר פָּתוּחַ (ס״א נפקר) וְיֵצֵא מָה שֶּׁאֵינְךָ חָפֵץ בְּצֵאתוֹ וְיָרֵאָה מָה שֶּׁאֵין הֵרָאוֹתוֹ טוֹב בְּעֵינֶיךָ, וּכְשֶׁתִּשְׁמֹר הַשַּׁעַר אַתָּה שׁוֹמֵר הָאוֹצָר וּמָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי יז) גַּם אֱוִיל מַחֲרִישׁ חָכָם יֵחָשֵׁב וְאָמַר (קהלת ה) אַל תְּבַהֵל עַל פִּיךָ וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ וְגוֹ׳.

לו וְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר כָּךְ לַעֲצֹם עֵינֶיךָ וְחוּשׁ רְאוּתְךָ מֵהַבִּיט אֶל מָה שֶּׁאֵינֶנּוּ צָרִיךְ לְךָ אוֹ מַה שֶּׁיַּטְרִיד לִבְּךָ מִחֲשֹׁב בְּמָה שֶּׁיּוֹעִילְךָ וּפְרֹשׁ מִמּוֹתַר הָרְאוּת כְּפִי יְכָלְתְּךָ וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל לְבָא וְעֵינָא תְּרֵי סַרְסוּרֵי דְּחֶטְאָה. אֲבָל הִשְׁתַּמֵּשׁ בִּרְאוּתְךָ וְהַבָּטָתְךָ לְהַבִּיט אֶל יְצִירוֹת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה לִבְחֹן מֵהֶן וְלַחְשֹׁב בָּהֶן וּלְהָבִין יְכֹלֶת הַבּוֹרֵא וְטוּבוֹ מֵהֶן כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים ח) כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וְגוֹ׳ וּשְׁאָר הַמִּזְמוֹר.

לז וְהִשְׁתַּדֵּל אַחַ״כ לֶאֱטֹם אָזְנֶיךָ מִשָּׁמְעֲךָ מָה שֶּׁאֵינְךָ צָרִיךְ לוֹ וּפְרֹשׁ מִמּוֹתְרֵי הַשֵּׁמַע כְּפִי יְכָלְתְּךָ וְאַל תַּאֲזִין לִשְׁמֹעַ מָה שֶּׁלֹּא יוֹעִילְךָ שָׁמְעוּ מִמּוֹתְרֵי הַדְּבָרִים וְהַכָּזָב וְהָרְכִילוּת ולה״ר וּפְרֹשׁ מִמָּה שֶּׁיְּבִיאֲךָ לְהַמְרוֹת הָאֱלֹהִים וְלַעֲזֹב מִצְוֹתָיו מִמִּינֵי הַזֶּמֶר וְהַנִּגּוּן וְהַשְּׁחוֹק וְהָרִנָּה הַטּוֹרְדִים אוֹתְךָ מִן הַמִּצְוֹת וְהַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים אֲבָל הַט אָזְנְךָ אֶל דִּבְרֵי הַחֲכָמִים הַיּוֹדְעִים אֶת ה׳ וְאֶת תּוֹרָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי כב) הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְאָמַר (שם טו) אֹזֶן שֹׁמַעַת תּוֹכַחַת חַיִּים.

לח וְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר כָּךְ לֶאֱסֹר חוּשׁ הַטַּעַם שֶׁתִּתְקַח דֵּי מְזוֹנְךָ מִן הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וּתְפָרֹשׁ מִמָּה שֶּׁהוּא יוֹתֵר מִזֶּה.

לט וְהַתַּחְבּוּלָה לָעָנְיָן הַזֶּה שֶׁתַּמְעִיט בְּמִינֵי הַלִּפְתָּן וְתִסְמֹךְ עַל לִפְתָּן אֶחָד בְּעוֹד שֶׁתּוּכַל וְיִהְיֶה דַּי בִּמְעַט מִמֶּנּוּ כְּפִי שֶׁתּוּכַל וְהִתְכַּוֵּן בּוֹ כְּדֵי לְהַגִּיעַ הַלֶּחֶם אֶל בִּטְנְךָ לֹא לְתַעֲנוּג. וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ בְּקִצַּת הָעִתִּים מִבְּלִי לִפְתָּן כְּדֵי לְהַנְהִיג טִבְעֲךָ עַד שֶׁיֵּקֵל עָלֶיךָ הַדָּבָר בְּעֵת הִמָּנְעוּ. וְאִם תּוּכַל לַעֲזֹב הַלִּפְתָּן אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ יְגִיעָה וְטָרַח וְתִסְמֹךְ עַל מָה שֶּׁאֵין בּוֹ שׁוּם יְגִיעָה כַּזֵּיתִים וְהַתְּאֵנִים וְהָעֲנָבִים וְהַדּוֹמֶה לָהֶם עֲשֵׂה.

מ וְשִׂים אָכִילָתְךָ בַּיּוֹם יוֹתֵר קַלָּה מֵאֲכִילָתְךָ בַּלַּיְלָה אִם מִנְהָגְךָ לֶאֱכֹל פַּעֲמַיִם בַּיּוֹם כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה תְּנוּעַת אֲבָרֶיךָ קַלָּה בַּיּוֹם וְיִקְלוּ עָלֶיךָ עִנְיְנֵי תּוֹרָתְךָ וְעוֹלָמְךָ,

מא וּאח״כ תִּתְנַהֵג בְּתַעֲנִית אִם יִהְיֶה גּוּפְךָ חָזָק אֲפִלּוּ יוֹם א׳ בְּשָׁבוּעַ. וְכָל אֲשֶׁר תּוּכַל לְהַטְבִּיעַ נַפְשְׁךָ שֶׁלֹּא לְהַרְגִּישׁ עַל עִנְיַן הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה כְּדֵי לְיַסְּרָהּ עֲשֵׂה וְשִׂים כַּוָּנָתְךָ בּוֹ לְרִפּוּאָה יוֹתֵר מִלְּמָזוֹן אֲבָל מִשְׁתְּךָ יִהְיֶה מַיִם אֶלָּא אִם תִּהְיֶה כַּוָּנָתְךָ בִּשְׁתִיַּת הַיַּיִן לְתוֹעֶלֶת גּוּפְךָ אוֹ לְהַעֲבִיר דְּאָגָה מִלִּבְּךָ כמ״ש (שם לא) תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ וְהִזָּהֵר מֵהַרְבּוֹת מִמָּנּוּ וּמֵהַפְלִיג בּוֹ וּמֵחֶבְרַת בְּנֵי אָדָם עָלָיו כִּי הוּא הַמַּדְוֶה הַגָּדוֹל לַתּוֹרָה וְלָעוֹלָם וּכְבָר סִפֵּר בּוֹ הֶחָכָם מָה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי בְּאָמְרוֹ (שם כ) לֵץ הַיַּיִן הֹמָה שֵׁכָר וְאָמַר בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה (שם כג) אַל תְּהִי בְסֹבְאֵי יָיִן בְּזוֹלְלֵי בָשָׂר לָמוֹ כִּי סֹבֵא וְזוֹלֵל יִוָּרֵשׁ וְגוֹ׳,

מב וּאח״כ הִשְׁתַּדֵּל לְמְנֹעַ יָדֶיךָ מִגַּעַת בְּמָה שֶּׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ מֵהוֹן הָעוֹלָם וּפְרֹשׁ מִמִּינֵי הַגְּנֵבָה וְהָאוֹנָאָה וְהַגֶּזֶל וּמֵהָרַע לְזוּלָתְךָ וְהִתְעַכֵּב בִּתְנוּעַת יָדֶיךָ וַחֲשֹׁב בְּאַחֲרִיתְךָ וּשְׁמֹר מוּסָרְךָ וּצְנִיעוּתְךָ בְּהִתְנַשְּׂאֲךָ מֵעֲשׂוֹת הָרַע בָּהֶם כמ״ש (ישעיהו נ״ו:ב׳) וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע וְאָמַר (ישעיהו ל״ג:ט״ו) נֹעֵר כַּפָּיו מִתְמֹךְ בַּשֹּׁחַד אֲבָל הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּיָדֶיךָ בְּמִצְוֹת הַבּוֹרֵא וּפָתְחֵן בְּמַתָּן לֶעָנִי וְלָרָשׁ כמ״ש הַכָּתוּב (דברים טו) פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאָחִיךָ וְאָמַר (משלי לא) כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי.

מג וְכֵן אַתָּה צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּמָה שֶׁיִּמָּלֵא סְפָקְךָ וְיִמָּנַעַךְ מִן הַשְּׁאֵלָה וּמַקַּחַת מָמוֹן אָסוּר וּמִקָּנוֹת חֶסֶד עַמְּךָ בְּמָה שֶׁמַּעֲנִיקִין אוֹתְךָ וּמִטִּיבִין לְךָ וְתַקָּנָה זְכֻיּוֹתֶיךָ לְזוּלָתְךָ וַחֲסָדֶיךָ לְמִי שֶׁנִּתְחַסֵּד עִמְּךָ וְלֹא תִּהְיֶה לְמַשָּׂא עַל בְּנֵי אָדָם כמ״ש אֶחָד מִן הַחֲכָמִים הָאֱלֹהִים יְרֻחַם עֶבֶד שֶׁפֵּרֵשׁ מִן הָעוֹלָם וְלֹא הָיְתָה פְּרִישׁוּתוֹ לְמַשָּׂא עַל אוֹהֲבָיו וְסִלֵּק מֵעֲלֵיהֶם טָרְחוֹ וְהִתְעַסֵּק בְּאַבָּרָיו בְּמִינֵי הַמְּלָאכוֹת כמ״ש (תהלים קכח) יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל וְגוֹ׳ וּכְבָר נֶאֱמַר רֹאשׁ הַפְּרִישׁוּת תִּקּוּן הַפַּרְנָסָה וְנֶאֱמַר עוֹד רֹאשׁ הַפְּרִישׁוּת תִּקּוּן הַמַּחְשָׁבָה עַל תִּקּוּן הַסִּפּוּק (ס״א הלחם) ר״ל שֶׁיִּיגַע לְהִתְעַסֵּק בְּסִפְקוֹ.

מד וּאח״כ הִתְנַהֵג כֵּן בְּרַגְלֶיךָ וּמְנָעָן מִלֶּכֶת עִם הָרְשָׁעִים מְבַקְּשֵׁי הַמּוֹתָרִים כמ״ש (שם א) אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וְגוֹ׳ אֲבָל רוּץ לְכָל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים וּלְמוֹשְׁבוֹת הַחֲכָמִים כמ״ש (משלי יג) הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יֶחְכָּם וְאָמַר (שם ב) לְמַעַן תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים,

מה וּכְבָר קִבֵּץ הַכָּתוּב כָּל מָה שֶּׁהִקְדַּמְנוּ זִכְרוֹ מִמּוּסַר הַחוּשִׁים וְאָמַר (ישעיהו ל״ג:י״ד) מִי יָגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכְלָה וְגוֹ׳ הֹלֵךְ צְדָקוֹת וְדֹבֵר מֵישָׁרִים וְגוֹ׳ וְאַחַר כָּךְ קִבְּצָם הֶחָכָם וְחִבֵּר אֲלֵיהֶם הַלֵּב בְּאָמְרוֹ (משלי ו) שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא ה׳ עֵינַיִם רָמוֹת לָשׁוֹן שָׁקֶר וְגוֹ׳ לֵב חוֹרֵשׁ וְגוֹ׳ יָפִיחַ כְּזָבִים וְגוֹ׳ וְכֵן נִמְצָאִים בְּמִזְמוֹר (תהלים ט״ו:א׳) ה׳ מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ.

**מו** וְרָאוּי לְךָ אָחִי שֶׁתִּדַּע כִּי לֹא יִתָּכֵן לְךָ לְהַחְזִיק בְּכֻלָּן עִם הַנָּחַת אַחַת מֵהֶם מִפְּנֵי שֶׁהֵן כַּבְּרֹלַח הַמְחֻבָּר בְּחוּט אִם תַּתִּיר מִמֶּנּוּ גַּרְגֵּר אֶחָד יִתְפַּזְּרוּ כֻּלָּם וְיִפָּסֵד חִבּוּרָם,

**מז** עַל כֵּן הִשְׁתַּדֵּל לְהַזְהֵר בְּכֻלָּן וְאָז תִּהְיֶה לְךָ כָּל אַחַת מֵהֶן עֵזֶר לִשְׁאֲרִיתָן כמ״ש רז״ל שְׁמִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה וַעֲבֵרָה עֲבֵרָה וְאָמַר הֶחָכָם בִּתְכִיפַּת הַטּוֹבוֹת אַחַת לְאַחַת (משלי ח) אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם לִשְׁמֹר מְזוּזוֹת פִּתְחֵי אָמַר בַּתְּחִלָּה שׁוֹמֵעַ ואח״כ לִשְׁקֹד ואח״כ לִשְׁמֹר.

**מח** אֲבָל הַפְּרִישׁוּת הַנּוֹהֶגֶת בַּפָּנִים הַשְּׁלִשִּׁיִּים וְהוּא מָה שֶׁיִּתְיַחֵד בָּנוּ בְּמַצְפּוּנֵינוּ וּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ וְיִצְרֵי לְבָבֵנוּ הַטּוֹבִים וְהָרָעִים.

**מט** תְּחִלַּת הַפְּרִישׁוּת הַהִיא שֶׁתִּפְרֹשׁ מִקִּנְיְנֵי הָעוֹלָם בְּמַעֲשֶׂיךָ וּבְמַחְשַׁבְתְּךָ אֶלָּא לְמָזוֹן וּפַרְנָסָה לֹא לְתַעֲנוּג מִתַּעֲנוּגֵי הַגּוּף וְלֹא לְהַגִּיעַ אֶל הַמְּנוּחוֹת וְהַשְּׂרָרוֹת וְהִתְפָּאֵר בְּהוֹן הָעוֹלָם הַכָּלֶה מְהֵרָה.

**נ** וְתִהְיֶה פְּרִישׁוּתְךָ בָּהֶם לֵאלֹהִים יִתְעָלֶה לֹא לִקְנוֹת שֵׁם וְלֹא לְהוֹתִיר מָמוֹנְךָ בִּפְרִישׁוּתְךָ וְאַל תֵּצֵא בָּהּ מִגְּבוּל הַתּוֹרָה שֶׁתִּתְעַנֶּה בְּשַׁבָּתוֹת וּבְמוֹעֲדִים וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְתִמָּנַע מִמָּה שֶׁחִיַּבְךָ בּוֹ הַבּוֹרֵא מִמִּצְוֹת פְּרָיָה וּרְבִיָּה אֲבָל תִּהְיֶה פְּרִישׁוּתְךָ עַל דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַדָּת בַּגָּלוּי וּבַנִּסְתָּר מֵעִנְיָנֶךָ.

**נא** ואח״כ שֶׁתְּקַצֵּר מַאֲוַיֶּיךָ בָּעוֹלָם כְּאִלּוּ אַתָּה נוֹסֵעַ מִמֶּנּוּ לַעֲרֹב יוֹמְךָ ואח״כ שֶׁתַּחְשֹׁב עִם נַפְשְׁךָ כַּאֲשֶׁר הִקְדִּמְנוּ בְּשַׁעַר חֶשְׁבּוֹן הָאָדָם עִם נַפְשׁוֹ ואח״כ שֶׁתִּתְיָאֵשׁ מִמָּה שֶׁבִּידֵי בְּנֵי אָדָם וְשֶׁתִּבְטַח עַל הָאֱלֹהִים וְתָנוּחַ דַּעְתְּךָ עַל גְּזֵרוֹתָיו וְדִינָיו. וְכָל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת שֶׁקָּדַם בֵּאוּרָם בַּסֵּפֶר הַזֶּה אַתָּה חַיָּב בָּהֶם וְהֵם עֲמוּד הַפְּרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם חֻקֹּר עֲלֵיהֶם וְהַדְבִּיקֵם אֶל לִבְּךָ תַּגִּיעַ בָּהֶם לְכָל טוֹבָה׃

# שער תשיעי - שער הפרישות · פרק ו

**א** אֲבָל בֵּאוּר מָה שֶׁבָּא בְּסִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ וְדִבְרֵי רַז״ל מֵעִנְיַן הַפְּרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם.

**ב** מֵהֶם מָה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב (בראשית כח) וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ.

**ג** וּמֵהֶם צוֹם מֹשֶׁה אַרְבָּעִים יוֹם וְלֵילוֹתָם ג׳ פְּעָמִים. וְכֵן אֵלִיָּהוּ אַרְבָּעִים יוֹם כמ״ש (מלכים א יט) וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם.

**ד** וּמֵהֶם מָה שֶׁנֶּאֱמַר בַּנָּזִיר שֶׁקָּרָאוֹ הָאֱלֹהִים קָדוֹשׁ כמ״ש (במדבר ז) כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַה׳ בַּעֲבוּר שֶׁפָּסַק מִפְּרִי הַגֶּפֶן וְגִדֵּל שֵׂעָר רֹאשׁוֹ בִּלְבַד כ״ש מִי שֶׁפָּסְקָה תַּאֲוָתוֹ מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׂכָר וּגְמוּל יוֹתֵר.

**ה** וּמֵהֶם מָה שֶּׁנֶּאֱמַר לְאַהֲרֹן (ויקרא י) יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ וְגוֹ׳ וּלְהַבְדִּיל וְגוֹ׳ וּלְהוֹרוֹת וְגוֹ׳ הִזְהִיר כָּל הָעוֹסֵק בְּמַעֲשֵׂה הָעֲבוֹדָה שֶׁלֹּא יַעֲסֹק בְּכָל מָה שֶׁיַּטְרִידֵהוּ מֵהַשְׁלָמַת הָעֲבוֹדָה לֵאלֹהִים כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל שָׁתָה רְבִיעִית יַיִן אַל יוֹרֶה שָׁתָה רְבִיעִית אַל יִתְפַּלֵּל.

**ו** וּמֵהֶם עִנְיַן בְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב אֲשֶׁר צִוָּם אֲבִיהֶם שֶׁלֹּא יִשְׁתּוּ יַיִן וְלֹא יִזְרְעוּ וְלֹא יִטְּעוּ כֶּרֶם וְלֹא יִבְנוּ בַּיִת וְיֵשְׁבוּ בְּאֹהָלִים חוּץ לִירוּשָׁלַיִם וְזֶה מִנְהַג הַפּוֹרְשִׁים מִן הָעוֹלָם וְשַׁבַּח לָהֶם הַבּוֹרֵא זֶה כמ״ש (ירמיה לה) לֹא יִכָּרֵת אִישׁ לְיוֹנָדָב בֶּן רֵכָב.

**ז** וּמֵהֶם מַעֲשֶׂה אֱלִישָׁע כְּשֶׁעָבַר עָלָיו אֵלִיָּהוּ כמ״ש (מלכים א יט) שְׁנֵים עָשָׂר צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בָּרִם וְהָלַךְ אַחֲרָיו כמ״ש (שם) אֶשְּׁקָה נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְגוֹ׳ וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ. וְכֵן הָיָה מִנְהַג בְּנֵי הַנְּבִיאִים בַּדּוֹר הַהוּא וַאֲשֶׁר לְפָנָיו שֶׁהִנִּיחוּ הָעֵסֶק בְּיִשּׁוּב הָעוֹלָם וְהַהַשְׁגָּחָה בְּעִנְיְנֵי הַגּוּפוֹת וְיָצְאוּ לַמִּדְבָּרוֹת כְּדֵי שֶׁתִּתְיַחֵד נַפְשָׁם וּמַחְשַׁבְתָּם לֵאלֹהִים.

**ח** וּמֵהֶם מָה שֶׁצִּוָּתָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה בַּתַּעֲנִית בְּעֵת הִתְשׁוּבָה וּבַקָּשַׁת הַכַּפָּרָה כְּדֵי שֶׁנַּחְסֹם תַּאֲוָתֵנוּ מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים שֶׁהֵם הַחֲזָקִים שֶׁבְּסִבּוֹת הָעֲבֵרוֹת כמ״ש (הושע יג) כְּמַרְעִיתָם וַיִּשְׂבָּעוּ וְאָמַר בְּהָפְכוֹ (שם ה) בַּצַּר לָהֶם יְשַׁחֲרֻנְנִי.

**ט** וּמֵהֶם מ״ש (זכריה יג) וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אַדֶּרֶת שֵׂעָר לְמַעַן כַּחֵשׁ וְזֶה מוֹרֶה כִּי הוּא הָיָה לְבוּשׁ הַחֲסִידִים מִקֶּדֶם וְהָיוּ לוֹבְשִׁים אוֹתוֹ אַנְשֵׁי הַדּוֹר הַהוּא לְהַחֲנִיף.

**י** וּמִזֶּה מ״ש דָּוִד (תהלים קיט) טֶרֶם אֶעֱנֶה אֲנִי שֹׁגֵג וְאָמַר (שם) טוֹב לִי כִּי עֻנֵּיתִי וְאָמַר (שם) טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ וְגוֹ׳.

**יא** וּמֵהֶם מִנְהַג אִיּוֹב אֲשֶׁר סִפֵּר עַל עַצְמוֹ מִבְּזוֹתוֹ הָעוֹלָם וְהוֹנוֹ וְקִשְׁרוּ חוּשָׁיו וְאָסְרוּ יָדָיו וּלְשׁוֹנוֹ מִכָּל מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַמְרוֹת הַבּוֹרֵא וּבָחֲרוּ בָּאֱמֶת וְהַצִּילוּ הָעֲשׁוּקִים וְהַטָּבְתוֹ לַדַּלִּים וְלָאוֹבְדִים כְּמִנְהָגֵי הַפּוֹרְשִׁים מִן הָעוֹלָם.

**יב** וּמֵהֶם מָה שֶּׁעָשָׂה דָּנִיֵּאל בְּהִתְפַּלְלוֹ אֶל הָאֱלֹהִים בַּעֲבוּר אֶרֶךְ הַגָּלוּת הָרִאשׁוֹן וְהִתְאַבְּלוֹ עָלָיו שֶׁאָמַר (דניאל י) לֶחֶם חֲמֻדוֹת לֹא אָכַלְתִּי וְאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ (שם) מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת וּשְׁאָר הָעִנְיָן וְזֶה הוּא הַטּוֹב שֶׁבְּמִנְהָגֵי הַפְּרִישׁוּת.

**יג** וּמֵהֶם מָה שֶׁעָשׂוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה כְּשֶׁשָּׁמְעוּ מָה שֶׁגָּזַר עֲלֵיהֶם הַבּוֹרֵא כמ״ש (יונה ג׳:ה׳) וַיַּאֲמִינוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה בֵּאלֹהִים וּבְכָמוֹהוּ מָה שֶׁעָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ בִּימֵי הָמָן כַּכָּתוּב (אסתר ד) מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ אֵבֶל גָּדוֹל וְגוֹ׳ וְהַרְבֵּה כָּזֶה בְּסִפְרֵינוּ כְּשֶׁתַּחְקֹר עָלָיו תִּמְצָאֶנּוּ מְפֻזָּר בְּדִבְרֵי אֲבוֹתֵינוּ הַרְבֵּה.

**יד** וּמֵהֶם מָה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה (משלי כג) אַל תְּהִי בְסֹבְאֵי יָיִן וְגוֹ׳ (שם ו) מְעַט שְׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת וְגוֹ׳ וּמָה שֶּׁאָמְרָה אֵם לְמוּאֵל (שם לא) אַל תִּתֵּן לַנָּשִׁים חֵילֶךָ וְגוֹ׳ אַל לַמְּלָכִים לְמוּאֵל וְגוֹ׳ פֶּן יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח מְחֻקָּק.

**טו** וּמֵהֶם מָה שֶּׁאָמַר (קהלת ב׳:כ״ו) כִּי לְאָדָם שֶׁטּוֹב לְפָנָיו וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם ז) לֵב חֲכָמִים בְּבֵית אֵבֶל (שם) טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל וְאָמַר (שם ה) מְתוּקָה שְׁנַת הָעוֹבֵד וְאָמַר (שם יא) כִּי הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הָבֶל וְאָמַר (שם יב) סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע וְגוֹ׳.

**טז** אֲבָל מָה שֶּׁאָמְרוּ רז״ל בַּמִּשְׁנָה וּבַתַּלְמוּד, רַב מֵחַבְרוֹ בַּסֵּפֶר הַזֶּה, וְרַבּוֹ נִמְצָא בְּמַסֶּכֶת אָבוֹת וְעוֹד אָמְרוּ כָּךְ הִיא דַּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה פַּת בְּמֶלַח תֹּאכַל וּמַיִם בִּמְשׂוּרָה תִּשְׁתֶּה וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן וְכוּ׳ וּמָה שֶּׁמְּסוּדָּ לָזֶה מִדִּבְרֵיהֶם הַתּוֹרָה נִקְנֵית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה דְּרָכִים וּבְפִרְקָא דְּחַסִידֵי בְּמַסֶּכֶת תַּעֲנִית מָה שֶּׁיּוֹרֶה עַל פְּרִישׁוּתָם וּמִי שֶׁיַּחְקֹר עַל הָעִנְיָן הַזֶּה יִמְצָאֶנּוּ כָּתוּב וּמִן הַשֻּׂכָּל וּמִן הַקַּבָּלָה.

**יז** תֵּן לִבְּךָ בּוֹ וַחֲשֹׁב עָלָיו בְּמַצְפּוּנְךָ תַּשִּׂיגֵהוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם כמ״ש (משלי ב) אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַּכֶּסֶף וְגוֹ׳ אָז תָּבִין יִרְאַת ה׳ וְגוֹ׳:

# שער תשיעי - שער הפרישות · פרק ז

**א** אֲבָל הַהֶפְרֵשׁ שֶׁבֵּין קַדְמוֹנֵינוּ וּבֵינֵינוּ בַּפְּרִישׁוּת הוּא שֶׁחָנוֹךְ וְנֹחַ וְאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וְאִיּוֹב וְרַעְיוֹ הָיָה שִׁכְלָם זַךְ וְיִצְרָם חָלָשׁ וְנַפְשׁוֹתָם הָיוּ נִמְשָׁכוֹת אַחַר שִׁכְלָם וְהַמְּעַט מִן הַמְּצוֹת הָיָה מַסְפִּיק לָהֶם בְּהַשְׁלָמַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים עִם אֱמוּנַת לִבָּם לֵאלֹהִים כמ״ש בְּאַבְרָהָם (נחמיה ט) וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ וְלֹא הָיוּ צְרִיכִים אֶל הַפְּרִישׁוּת הַיּוֹצֵאת מֵהַדֶּרֶךְ הַשָּׁוָה הַתּוֹרָיָה.

**ב** וְכַאֲשֶׁר יָרְדוּ בְּנֵיהֶם אֶל מִצְרַיִם וְגָרוּ בָּהּ בִּימֵי יוֹסֵף כְּשִׁבְעִים שָׁנָה בְּשָׁלוֹם (ס״א בשלוה) וְחָזְקָה תַּאֲוָתָם וְגָדְלָה תְּשׁוּקָתָם וְגָבַר יִצְרָם עַל שִׁכְלָם נִצְטָרְכוּ מִן הַפְּרִישׁוּת אֶל מָה שֶׁיִּהְיֶה הֶפֶךְ תַּאֲוָתָם וְיַעֲמֹד כְּנֶגֶד יִצְרָם. וְהוֹסִיף לָהֶם הַבּוֹרֵא מִן הַמִּצְוֹת הַשְּׁמְעִיּוֹת מָה שֶׁעָמַד לָהֶם בִּמְקוֹם הַפְּרִישׁוּת הָרְאוּיָה לָהֶם כְּפִי תַּכְלִית יְכָלְתָּם וּפָחוֹת מִמֶּנָּה.

**ג** וְכַאֲשֶׁר כָּבְשׁוּ אֶרֶץ כְּנַעַן וְנִכְנְסוּ בָּהּ וְהִתְעַצְּמוּ בְּטוּבָהּ בְּקֹשׁוּ הַמָּזוֹן וְהַסָּמוּךְ לוֹ מִמּוֹתְרֵי מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וְהַמִּשְׁגָּל וְהַבִּנְיָן. וְכָל אֲשֶׁר נוֹסָפָה הָאָרֶץ יִשּׁוּב נוֹסָף הַשֵּׁכֶל חֶרְבָּן כמ״ש (דברים ח) פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבָעְתָּ וּבָתִּים טוֹבִים תִּבְנֶה וְיָשָׁבְתָּ וגו׳ וּבְקָרְךָ וְצֹאנְךָ יִרְבְּיֻן וגו׳ וְרָם לְבָבֶךָ וגו׳. וְכָל אֲשֶׁר נוֹסְפוּ הַתַּאֲוֹת וְנִתְחַזְּקוּ נֶחֱלַשׁ הַשֵּׂכֶל וְהִתְאַחֵר מֵהַשִּׂיג הָעִצָּה הַנְּכוֹנָה.

**ד** וְהִצְטָרְכוּ אֶל פְּרִישׁוּת חֲזָקָה יַעַמְדוּ בָּהּ כְּנֶגֶד חוּשֵׁיהֶם כְּדֶרֶךְ הַנָּזִיר וּמְנַהֵג בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר זָכַרְנוּ בְּמָה שֶׁעָבַר לָנוּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה.

**ה** וְכֵן בִּשְׁאָר הַדּוֹרוֹת הַשֵּׂכֶל בְּחֶלְשָׁה וְהַתַּאֲוָה בִּגְבוּרָה. וּבְכָל עֵת שֶׁמִּתְעַסְּקִים בְּעִנְיָן מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הִטְרִידָם מֵעִנְיְנֵי העוה״ב,

**ו** עַל כֵּן הֻצְרְכוּ [לַפְּרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה] לְהַפְנוֹת מִמֶּנּוּ בְּעֵת שֶׁעוֹשִׂים מְאוּמָה מִמַּעֲשֵׂי הָעוֹלָם הַבָּא וְהָיוּ הַקַּדְמוֹנִים בְּחֹזֶק שִׂכְלָם וְזֹךְ נַפְשָׁם עוֹשִׂים לְעוֹלָמָם וּלְאַחֲרִיתָם וְלֹא הָיָה הָאֶחָד מַפְסִיד עַל חֲבֵרוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ירמיהו כ״ב:ט״ו) אָבִיךָ הֲלֹא אָכַל וְשָׁתָה וגו׳ אָז טוֹב לוֹ וגו׳ וְאָמַר (קהלת ז׳:י״ח) טוֹב אֲשֶׁר תֶּאֱחֹז בָּזֶה וְגַם מִזֶּה אַל תַּנַּח אֶת יָדֶךָ.

**ז** וְרָאִיתִי אָחִי מִלִּיצָה נִמְרֶצֶת בְּעִנְיַן הַפְּרִישׁוּת לְאֶחָד מִן הַחֲסִידִים מִצְוָיָה בָּהּ בְּנוֹ וְיָשְׁרָה בְּעֵינַי וְשַׂמְתִּיהָ חֲתִימָה לַשַּׁעַר הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁמְּצָאתִיהָ תַּחַת תּוֹכַחְתִּי לְךָ וְהוֹרוֹתִי אוֹתְךָ, הֶבֵן אוֹתָהּ וְהִסְתַּכֵּל בָּהּ תַּגִּיעַ אֶל הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֶזְרַת הָאֵל.

**ח** וְזֹאת הִיא.

**ט** וְאַתָּה בְּנִי יְשִׁימְךָ הָאֱלֹהִים מֵאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וְיַאֲזִינוּ. וַיַּאֲזִינוּ וַיַּחְשְׁבוּ. וַיֵּדְעוּ. וְיַעֲשׂוּ. וְאַל יְשִׁימְךָ מִן הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבְעִים בָּתָּעוּת הַשְּׁדוּדִים (ס״א השכורים) בְּיֵין הַסְּכָלוּת אֲשֶׁר הֶעֱבִידָם הַיֵּצֶר וּמָשַׁל בָּם הָעוֹלָם וְגָבְרוּ עֲלֵיהֶם הַתַּאֲוֹת וְנָטוּ בָּהֶם אֶל הַתַּעֲנוּגִים וְהֶסֵיתוּם הַמַּאֲוִיִּים וְהִשִּׂיאָתַם הַחֶמְדָּה וְהֵם בַּאֲפֵלָתָם נֶחְבָּטִים וּבְמְרוּצַת טָעוּתָם שָׂבִים, יִשְׁמְעוּ וְלֹא יַאֲזִינוּ וְיֹאמְרוּ וְלֹא יַעֲשׂוּ, בְּקֹשׁוּ הַמְּנוּחוֹת וְנָפְלוּ בַּאֲנָחוֹת, הִשְׁתַּדְּלוּ לְהַשִּׂיג הַנְּעִימוֹת וְהִשִּׂיגוּ הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים, וְנַפְשׁוֹתָם עֲיֵפוֹת וְגוּפוֹתָם יְגֵעוֹת. דֵּעוֹתָם שְׁלוּלוֹת וּבִינוֹתָם מְנֻפָּצוֹת, יְקַבְּצוּ הַזָּהָב הָאוֹבֵד וְהַכֶּסֶף הַחוֹלֵף וְיוֹרִישׁוּהוּ הָאוֹיְבִים וְהַחוֹדְרוֹת (והבוגדות) מִן הַנָּשִׁים, וּמַחֲזִיקִים הָאַרְמוֹנוֹת וְשׁוֹכְנִים בִּקְבָרוֹת, וּבוֹנִים אֲשֶׁר לֹא יוֹשִׁיבוּ וְיִקְבְּצוּ מָה שֶׁלֹּא יוֹצִיאוּ, קוֹבֵר כָּל אִישׁ מֵהֶם אָבִיו וּבְנוֹ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה הַקַּיָּם לָנֶצַח, שׁוֹכֵחַ קְצוֹ וְזוֹכֵר מַאֲוַיָּיו, וּמָה תֹּאמַר בַּתֹּקֶף שֶׁאָבְדוּ שְׁתֵּי קְצוֹתָיו וְיָחִיד שֶׁעֲזָבוּהוּ אֲבוֹתָיו.

**י** וְהִסְתַּכֵּל בְּנִי בְּמִי שֶׁהִרְחִיב הַבּוֹרֵא אֶת לִבּוֹ וְהִמְשִׁילוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּפָקַח עֵינָיו בַּטּוֹב לוֹ וְהֶרְאָהוּ הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וְקָרַב אֵלָיהּ [וְנוֹכַח בָּהּ] בְּטוּחִים מִמֶּנּוּ בְּנֵי אָדָם וְהוּא בָּטוּחַ בָּהֶם וְהִשְׁלִים עִמָּהֶם וְנִצַּל מֵהֶם עָבְדוּ בְּנֵי אָדָם יִצְרָם וְעָבַד הוּא אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הַמְּחַיֶּה הַמְּמִית הַבּוֹרֵא הַחוֹנֵן אֲשֶׁר אֵין אֱלוֹהַּ מִבִּלְעָדָיו.

**יא** כַּמָּה בֵּינָם וּבֵין אֲנָשִׁים בָּרוּ מַצְפּוּנֵיהֶם וְזַכּוּ חֻבֵּיהֶם וְעֵינֵיהֶם נָחוֹת וְלִבּוֹתָם בְּטוּחוֹת וְהֵם בְּזֵכֶר הָאֱלֹהִים מִשְׁתַּעְשְׁעִים בִּבְדִידוּת וּמוֹדִים עַל טוֹבָתוֹ בְּכָל עִנְיָן, קָרְבוּ אֶל הָעִיּוּן הַמַּחְשָׁבִי וְהַמּוֹעֲצִי, קָרְעוּ מָסַךְ הָרְאוּת בְּדַרְכֵי הַמַּצְפּוּנִים וְהִגִּיעוּ אֶל מַרְגּוֹעַ הָאֱמֶת בִּיגִיעָה וְיָצְאוּ מִמְּנוּחָה אֶל שַׁעֲשׁוּעִים לֹא טָרְדָם מַאֲוַיִּם וְלֹא אֹחֶרֶם אֹרֶךְ קְצָם וְהֵם לְיוֹם הַמָּוֶת נֶחְפָּזִים וּמֵאַחֲרִיתוֹ נִשְׁמָרִים, קְרוּאֵי אֱלֹהִים וּמִשְׁחָרָיו וּמְיֻחָלָיו וְעוֹבְדָיו, דּוֹבְרֵי אֱמֶת וְלוֹהֲגֵי צֶדֶק, מִבְּלִי מוֹרָא שִׁלְטוֹן וְלֹא מֶמְשֶׁלֶת שָׂטָן, יְקָרִים יוֹתֵר מִכָּל אָדָם וּשְׁמוּרִים יוֹתֵר מִכָּל עַם וְתִפְאַרְתָּם וּמַעֲלָתָם גְּדוֹלָה מִכֻּלָּם. מְכֻבָּדִים בְּבָתֵּי (ס״א בדרכי) הָאֱלֹהִים וּגְדוֹלִים בְּעֵינֵי הַבְּרוּאִים, אֵין טוֹרֵד אוֹתָם מִזֵּכֶר הָאֱלֹהִים טוֹרֵד, וְלֹא מְעַכְּבָם מֵהוֹדוֹתוֹ מְעַכֵּב, לְשׁוֹנוֹתָם רְגִילוֹת בְּהַלֵּל וְהוֹדוֹת וְלִבּוֹתָם שְׂמֵחוֹת בְּבֹר וּבְיִחוּד,

**יב** הִתְנַכֵּר לָהֶם הָעוֹלָם וְהִכִּירוּהוּ וְדָרְכוּ בּוֹ וְסִפְּרוּהוּ, לֹא נֶעְלַם מֵעֵינֵיהֶם בִּגְדוֹ וְלֹא נִסְתְּרָה מֵהֶם תַּרְמִיתוֹ, לָבַשׁ לָהֶם בִּגְדֵי חֲמוּדוֹתָיו וַיַּחְשְׁבוּהוּ שׁוֹלָל וְהִתְרַפָּה לָהֶם וַיִּמְצָאֲהוּ מַכָּרָח, שָׂחַק אֲלֵיהֶם וַיִּגְעֲרוּ בּוֹ וְרָצָה לְהַטּוֹתָם וְנָטוּ מֵעָלָיו, הִשְׁקִיפוּ עַל רֹעַ מַעֲלָלָיו וְהִתְבָּאֵר לָהֶם גְּנוּת מַעֲשָׂיו וְאֵין לוֹ שִׁלְטוֹן עֲלֵיהֶם וְלֹא בְּמָה יִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם. הֵם בְּחִירֵי הָאֱלֹהִים הַבָּרִים וּסְגֻלַּת הַחֲסִידִים בַּעֲלֵי הָרוּאוֹת הַפְּקוּחוֹת וְהַמַּשְׂאֻלוֹת הַיְקָרוֹת וְהַיְגִיעוֹת הָרְצוּיוֹת, אִשְׁרוֹ אֶל

הָאֱלֹהִים וְאַשְׁרוּ עִמּוֹ וְהִרְוִיחוּ, בֵּרְרוּ מַצְפוּנָם וְנִבְרְרוּ וְזִכּוּ לִבּוֹתָם וְנִבְחֲרוּ, הִצְטַיְּדוּ הַיִּרְאָה בַּדֶּרֶךְ הָרָעָה, וְנִצְלוּ וְרָכְבוּ מַרְכְּבוֹת הַמַּעֲשִׂים וְהִגִּיעוּ, פָּגְעוּ בְּשִׂמְחָה מַתְמֶדֶת וְשָׂשׂוֹן לֹא יִשְׁתַּנֶּה, נִמְלְטוּ מִמַּעֲמַד הַחֶשְׁבּוֹן וּבָטְחוּ מֵהַיִּסּוּרִים.

יג וְאַתָּה בְּנִי בְּחַר הַטּוֹב לְנַפְשְׁךָ טֶרֶם הַחֶרָטָה אֲשֶׁר לֹא תוֹעִיל וְהַדְּאָגָה אֲשֶׁר לֹא תִכְלֶה.

יד הָאֱלֹהִים יוֹרֵנוּ וְאוֹתְךָ הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וְיַטֶּה אוֹתָנוּ אֶל נְתִיב הַהַצְלָחָה בְּרַחֲמָיו וְרוֹב חֲסָדָיו, אָמֵן׃

נִשְׁלַם שַׁעַר הַתְּשִׁיעִי. תְּהִלָּה לָאֵל יִתְבָּרַךְ׃

## שער עשירי - שער אהבת ה׳ · הקדמה

**א בְּאַהֲבַת הָאֱלֹהִים הַשְּׁלֵמָה. וְזֶה פֶּתַח הַשַּׁעַר׃**

אָמַר הַמְחַבֵּר מִפְּנֵי שֶׁהִקְדַּמְנוּ בְּמָה שֶׁעָבַר מִדְּבָרֵינוּ בַּשַּׁעַר הַתְּשִׁיעִי בְּאוּר עִנְיַן הַפְּרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם וְהָיְתָה כַּוָּנָתֵנוּ לְיַחֵד הַלֵּב וּלְפַנּוֹתוֹ לְאַהֲבַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְלִכְסֹף לִרְצוֹנוֹ רָאִיתִי לִסְמֹךְ לוֹ בֵּאוּר אָפְנֵי אַהֲבַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ כִּי הִיא תַּכְלִית הַתְּכוּנוֹת וְסוֹף הַמַּעֲלוֹת בְּמַדְרֵגוֹת אַנְשֵׁי הָעֲבוֹדָה. וְאוֹמַר וּבֵאלֹהִים אֵעְזָר.

ב רָאוּי לְךָ אָחִי שֶׁתְּבִין וְתֵדַע כִּי כָּל מָה שֶׁקָּדַם לָנוּ זִכְרוֹ בַּסֵּפֶר הַזֶּה מֵחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהַמִּדּוֹת וְנִדְבַת הַנְּפָשׁוֹת הֵם מַעֲלוֹת וּמַדְרֵגוֹת אֶל הָעִנְיָן הָעֶלְיוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר הִתְכַּוַּנּוּ לְבָאֲרוֹ בַּשַּׁעַר הַזֶּה, וְגַם רָאוּי לְךָ לָדַעַת כִּי כָּל חוֹבָה וְכָל מִדָּה טוֹבָה מֵשְׂכֶּלֶת אוֹ כְּתוּבָה אוֹ מְקֻבֶּלֶת הֵן תְּכוּנוֹת וּמַעֲלוֹת שֶׁעוֹלִים בָּהֶן אֶל הָעִנְיָן הַזֶּה וְהוּא תַּכְלִיתָן וְסוֹפָן אֵין מַדְרֵגָה לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְלֹא אַחֲרָיו,

ג וּמִפְּנֵי זֶה סָמְכוּ הַנְּבִיא ע״ה בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה לַיִּחוּד בְּאָמְרוֹ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳ וְזֵרז עָלָיו וְהִשִּׁיב אוֹתוֹ בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה הַרְבֵּה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ל) לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ. וְטַעַם הַדְּבִיקָה הָאַהֲבָה הַנֶּאֱמָנָה וְהַלֵּב הַשָּׁלֵם בָּהּ כמ״ש (משלי יח) וְיֵשׁ אוֹהֵב דָּבֵק מֵאָח.

ד וְהַרְבֵּה פְּעָמִים מַקְדִּים הַסֵּפֶר זֵכֶר יִרְאַת הָאֱלֹהִים עַל אַהֲבָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה׳ אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה וְאָמַר (שם) אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְגוֹ׳, וְחִיֵּב הַדִּין לְהַקְדִּים הַיִּרְאָה עַל הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים מִפְּנֵי שֶׁהִיא תַּכְלִית הַפְּרִישׁוּת וְסוֹפָהּ הָרָחוֹק וְהַקְּרוֹבָה שֶׁבְּמַדְרֵגוֹת אֶל מַדְרֵגַת אַהֲבַת הָאֱלֹהִים וְהוּא הַשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן מִשְּׁעָרֶיהָ, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּגִּיעַ הָאָדָם אֵלֶיהָ אֶלָּא אַחַר שֶׁתִּקְדַּם יִרְאָתוֹ וּפַחְדּוֹ מֵאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ,

ה וְעַל כֵּן הִקְדַּמְנוּ שַׁעַר הַפְּרִישׁוּת לְשַׁעַר הַזֶּה כִּי מִן הַנִּמְנָע מִמֶּנּוּ שֶׁתִּתְיַשֵּׁב אַהֲבַת הַבּוֹרֵא בְּלִבּוֹ עִם הִתְיַשֵּׁב אַהֲבַת הָעוֹלָם בָּנוּ, וְכַאֲשֶׁר יִהְיֶה לֵב הַמַּאֲמִין רֵיק מֵאַהֲבַת הָעוֹלָם וּפָנוּי מִתַּאֲוֹתָיו מִצַּד הַכָּרָה וּבִינָה תִּתְיַשֵּׁב אַהֲבַת הַבּוֹרֵא בְּלִבּוֹ וְתִהְיֶה תְּקוּעָה בְּנַפְשׁוֹ כְּפִי הִכָּסְפוֹ לוֹ וְהַכָּרָתוֹ אוֹתוֹ כמ״ש (ישעיהו כ״ו:ח׳) אַף אֹרַח מִשְׁפָּטֶיךָ ה׳ קִוִּינוּךָ וְגוֹ׳.

ו וְרָאוּי שֶׁנְּבָאֵר מִדִּבְרֵי הָאַהֲבָה שִׁבְעָה עִנְיָנִים׃

ז אֶחָד מֵהֶם מָה הוּא עֲנַף הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים יִתְבָּרַךְ.

ח וְהַשֵּׁנִי עַל כַּמָּה פָּנִים תִּהְיֶה הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים.

ט וְהַשְּׁלִישִׁי אֵיךְ הַדֶּרֶךְ אֵלֶיהָ.

י וְהָרְבִיעִי אִם הִיא בִּיכֹלֶת הָאָדָם אִם לֹא.

יא וְהַחֲמִישִׁי בְּאָפְנֵי מַפְסִידֶיהָ.

יב וְהַשִּׁשִּׁי אוֹתוֹתֶיהָ אֲשֶׁר בָּהֶם תִּתְבָּרֵר מֵהַמַּאֲמִין.

יג וְהַשְּׁבִיעִי בְּמִנְהֲגֵי אוֹהֲבֵי הָאֱלֹהִים׃

## שער עשירי - שער אהבת ה׳ · פרק א

א אֲבָל מָה עִנְיַן הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים, הוּא כְּלוּת הַנֶּפֶשׁ וּנְטוֹתָהּ בְּעַצְמָהּ אֶל הַבּוֹרֵא כְּדֵי שֶׁתִּדְבַּק בְּאוֹרוֹ הָעֶלְיוֹן, וְהוּא שֶׁהַנֶּפֶשׁ עֶצֶם פָּשׁוּט רוּחָנִי נוֹטָה אֶל הַדּוֹמֶה לָהּ מֵהָאִישִׁים הָרוּחָנִיִּים, וּמִתְרַחֶקֶת בְּטִבְעָהּ מֵאֲשֶׁר הוּא כְּנֶגְדָּהּ מִן הַגּוּפוֹת הֶעָבוֹת.

ב וְכַאֲשֶׁר קְשָׁרָהּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בַּגּוּף הַזֶּה הֶעָב אֲשֶׁר רָצָה לְנַסּוֹתָהּ בּוֹ בְּהַנָּהָתָהּ אוֹתוֹ הֵעִיר אוֹתָהּ לָחוּס עָלָיו וְלִמְשֹׁךְ הַתּוֹעָלוֹת אֵלָיו בַּעֲבוּר הַשִּׁתּוּף וְהַחֶבְרָה אֲשֶׁר נִטְבְּעָה בֵּינֵיהֶם מִתְּחִלַּת הַגִּדּוּל.

ג וְכַאֲשֶׁר תַּרְגִּישׁ הַנֶּפֶשׁ בְּמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹעֶלֶת לְגוּפָהּ וְתַקָּנָה לְגָוְיָתָהּ תִּטֶּה בְּמַחְשַׁבְתָּהּ אֵלָיו וְתִכְסֹף לוֹ כְּדֵי לְבַקֵּשׁ הַמְּנוּחָה מִמַּדְוֵי גוּפָהּ וּפְגָעָיו כְּכְסֹף הָאָדָם לִרוֹפֵא בָּקִי כְּשֶׁהוּא חוֹלֶה וְזָמַן לוֹ מִי שֶׁיְּשַׁמְּשֵׁהוּ וְיַחְשֹׁב עַל אוֹדוֹתָיו.

ד וּכְשֶׁתַּרְגִּישׁ הַנֶּפֶשׁ בְּעִנְיַן שֶׁיּוֹסִיף לָהּ אוֹר בְּעַצְמָהּ וְכֹחַ בְּנַפְשָׁהּ תִּטֶּה בִּמְזִמָּתָהּ אֵלָיו וְתִדְבַּק בּוֹ בְּמַחְשַׁבְתָּהּ וְתַעֲבִירֵהוּ בְּרַעְיוֹנֶיהָ וּמִתְאַוָּה אֵלָיו וְכוֹסֶפֶת לוֹ וְזֹאת תַּכְלִית הָאַהֲבָה הַזֹּכָה.

ה וְכִינְיַן שֶׁהַדָּבָר כֵּן וְהָיוּ קְרוּאֵי הַגּוּף רַבִּים וּצְרָכָיו אֶל מָה שֶׁיְּמַלֵּא מַחְסוֹרוֹ מַתְמִידִים עִם הַשָּׁעוֹת וְהָעִתִּים וְלֹא הָיְתָה הַנֶּפֶשׁ יְכוֹלָה לַעֲמֹד מֵעַיִן לוֹ בְּכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ הַשְׁקֵט וְלֹא מְנוּחָה מִבְּלִי מַרְגּוֹעַ מַדְוֵי גוּפָהּ וְטִרְדָּה הַנֶּפֶשׁ בְּעִנְיְנֵי גוּפָהּ מֵאוֹהֲבֶיהָ הָרְאוּיִים לָהּ וְהַמִּתְיַחֲדִים בְּעַצְמָהּ אֲשֶׁר בָּהֶם הַצְלָחָתָהּ בְּנֶוֶה מַרְגּוֹעָהּ.

ו וְכַאֲשֶׁר יִבָּקַע לָהּ אוֹר הַשֵּׂכֶל וְיִגָּלֶה לָהּ גְּנוּת מָה שֶׁנָּטְתָה אֵלָיו בְּאַהֲבָתָהּ וְנִמְשְׁכָה עָדָיו בְּרַעְיוֹנֶיהָ מֵאֲשֶׁר בּוֹ הַצְלָתָהּ בִּשְׁנֵי הַמְּעוֹנִים תָּשׁוּב מִזֶּה וְתַנִּיחַ כָּל עִנְיָנֶיהָ אֶל הַבּוֹרֵא הַחוֹנֵן וְתִטֶּה בְּמַחְשַׁבְתָּהּ לְבַקֵּשׁ אָפְנֵי הַצְלָתָהּ מֵעֶצֶם מָה שֶׁנּוֹקֶשָׁה בּוֹ וְגֹדֶל מָה שֶׁנִּפְתָּה בּוֹ. וְאָז תִּפְרֹשׁ מִן הָעוֹלָם וּמִכָּל תַּעֲנוּגָיו וְתִבְזֶה הַגּוּפוֹת וְכָל תַּאֲוָתָם וְסָמוּךְ לָזֶה.

ז יִפָּקְחוּ עֵינֶיהָ וְיִזְכּוּ רוֹאוֹתֶיהָ מֵעֲנַן הַסִּכְלוּת בֵּאלֹהִים וּבְתוֹרָתוֹ וְתַכִּיר הָאֱמֶת מִן הַשֶּׁקֶר וְיִגָּלוּ לָהּ פְּנֵי אֲמִתַּת בּוֹרְאָהּ וּמַנְהִיגָהּ.

ח וְכַאֲשֶׁר תָּבִין גֹּדֶל יְכָלְתּוֹ וְעֹצֶם מַעֲלָתוֹ (ס״א גדולתו) תִּכְרַע וְתִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ בְּיִרְאָה וּפַחַד וְאֵימָה מֵעָצְמָתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ וְלֹא תָּסוּר מִזֶּה עַד אֲשֶׁר יַבְטִיחֶנָּה הַבּוֹרֵא יִתְעָלֶה וְיַשְׁקִיט פַּחְדָּהּ וּמוֹרָאָהּ וְאָז תְּשִׂגֶּה כּוֹס הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים וְתִתְבּוֹדֵד בּוֹ לְיַחֵד לְבָבָהּ לוֹ וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ וְלִבְטֹחַ עָלָיו וְלִכְסֹף לוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לָהּ עֵסֶק בְּלִתּוֹ עֵסֶק עֲבוֹדָתוֹ וְלֹא יַעֲבֹר עַל רַעְיוֹנֶיהָ זוּלָתוֹ וְלֹא יַעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתָּהּ בִּלְעָדָיו וְלֹא תִּשְׁלַח אֵבֶר מֵאֵבְרֵי גוּפָהּ אֶלָּא בְּמָה שֶׁתִּמְשֹׁךְ בּוֹ רְצוֹנוֹ וְלֹא תַּתִּיר לְשׁוֹנָהּ כִּי אִם בְּזִכְרוֹ וְשִׁבְחוֹ וְהוֹדָאָתוֹ וּתְהִלָּתוֹ מֵאַהֲבָה בּוֹ וּמִכְסֹף לְרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאִם יֵיטִיב לָהּ תּוֹדֶה וְאִם יְעַנֶּנָּה תִּסְבֹּל וְלֹא תּוֹסִיף עִם זֶה כִּי אִם אַהֲבָה בּוֹ וּבִטָּחוֹן עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל אֶחָד מִן הַחֲסִידִים שֶׁהָיָה קָם בַּלַּיְלָה וְאָמַר אֱלֹהַי הִרְעַבְתַּנִי וְעֵירֹם עִזַּבְתָּנִי וּבְמַחְשַׁכֵּי הַלַּיְלָה הוֹשַׁבְתַּנִי וְעַזּוּז וְגִבּוֹר הוֹרִיתַנִי אִם תִּשְׂרְפֵנִי בָּאֵשׁ לֹא אוֹסִיף כִּי אִם אַהֲבָה אוֹתְךָ וְשִׂמְחָה בְּךָ. דּוֹמֶה לְמַה שֶׁאָמַר (איוב ג) הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחֵל.

ט וְאֶל הָעִנְיָן הַזֶּה רָמַז הֶחָכָם בְּאָמְרוֹ (שיר השירים א׳:י״ג) צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין וְאָמְרוּ רז״ל עַל דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ אע״פ שֶׁמַּצַּר לִי וּמֵמֵר לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין. וְזֶה דּוֹמֶה לְמָה שֶׁאָמַר הַנָּבִיא (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ׃

## שער עשירי - שער אהבת ה׳ · פרק ב

א אֲבָל עַל כַּמָּה פָּנִים תִּהְיֶה הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים יִתְבָּרַךְ אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת, כִּי אַהֲבַת הָעֶבֶד בַּאֲדוֹנָיו תִּהְיֶה לְאֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה פָּנִים.

ב אֶחָד מֵהֶם אַהֲבָתוֹ אוֹתוֹ בַּעֲבוּר הֲטָבָתוֹ לוֹ וְחַסְדּוֹ עָלָיו.

ג וְהַשֵּׁנִי אַהֲבָתוֹ אוֹתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל פְּשָׁעָיו וְרוֹב מְחִילָתוֹ לוֹ וְכַפָּרָתוֹ לַעֲוֹנוֹתָיו.

ד וְהַשְּׁלִישִׁי אַהֲבָתוֹ אוֹתוֹ בַּעֲבוּר גְּדֻלָּתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ וּמוֹרָאוֹ לְעֶצֶם כְּבוֹדוֹ לֹא לְתוֹחֶלֶת וְלֹא לְפַחַד,

ה וְעַל הַקַּשָּׁה הַזֹּאת תִּהְיֶה הָאַהֲבָה מְפֻזָּנוּ בֵּאלֹהִים לְרֹב חַסְדּוֹ עָלֵינוּ וְהַתְמָדַת טוּבָתוֹ לָנוּ וְתִדְבַּק נַפְשֵׁנוּ בְּאַהֲבָתוֹ לְתִקְוַת גְּמוּלוֹ.

ו וְיֵשׁ שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָתֵנוּ בֵּאלֹהִים לְהַסְתִּירוֹ עֲוֹנֵינוּ וְעָבְרוּ עַל פְּשָׁעֵינוּ עִם גֹּדֶל מְרִיֵנוּ אוֹתוֹ וְעָבְרֵנוּ עַל מִצְוֹתָיו.

ז וְיֵשׁ שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָתֵנוּ בּוֹ לְעַצְמוֹ וְלִכְבוֹדוֹ לְגַדְּלוֹ וּלְרוֹמְמוֹ וְזֹאת הִיא הָאַהֲבָה הַזַּכָּה בֵּאלֹהִים יִתְבָּרַךְ.

ח וּכְבָר זָרְזוּנוּ הַנְּבִיא ע״ה בָּזֶה בְּאָמְרוֹ שָׁם (וְאָ)הַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳.

ט וְרָצָה בְּאָמְרוֹ בְּכָל לְבָבְךָ לְעֵמַת מִדּוֹת בְּנֵי אָדָם וְהִתְחַלְּפוּת דֵּעוֹתָם בִּנְדִיבוּתָם וְכִילוּתָם בְּגוּפָם וּבְמָמוֹנָם וּבִכְבוֹדָם. כִּי מֵהֶם מִי שֶׁמִּתְנַדֵּב בְּגוּפוֹ וּבְמָמוֹנוֹ וְחָס עַל כְּבוֹדוֹ. וּמֵהֶם מִי שֶׁמִּתְנַדֵּב בְּמָמוֹנוֹ וּכְבוֹדוֹ וְחָס עַל גּוּפוֹ. וּמֵהֶם מִי שֶׁמִּתְנַדֵּב בְּגוּפוֹ וּכְבוֹדוֹ וְחָס עַל מָמוֹנוֹ וכמ״ש חַז״ל אִם נֶאֱמַר בְּכָל נַפְשְׁךָ לָמָּה נֶאֱמַר בְּכָל מְאֹדֶךָ אִם יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁגּוּפוֹ חָבִיב עָלָיו מִמָּמוֹנוֹ לְכָךְ נֶאֱמַר וּבְכָל נַפְשְׁךָ וְאִם יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁמָּמוֹנוֹ חָבִיב עָלָיו מִגּוּפוֹ לְכָךְ נֶאֱמַר וּבְכָל מְאֹדֶךָ.

י וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּרְצֶה בְּאָמְרוֹ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ לְעֵמַת הִתְחַלְּפוּת אַהֲבַת בְּנֵי אָדָם קְצָתָם בִּקְצָתָם וְהוּא שֶׁהָאוֹהֲבִים שְׁלֹשָׁה מִינִים.

יא מֵהֶם מִי שֶׁמִּתְנַדֵּב לִרְצוֹן אֲהוּבוֹ בְּמָמוֹנוֹ בִּלְבַד.

יב וּמֵהֶם מִי שֶׁמִּתְנַדֵּב לִרְצוֹן אֲהוּבוֹ בְּגוּפוֹ וּבְמָמוֹנוֹ.

יג וּמֵהֶם מִי שֶׁמִּתְנַדֵּב לִרְצוֹן אֲהוּבוֹ בְּמָמוֹנוֹ וְגוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ כמ״ש הֶחָכָם (שיר השירים ח) אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בוֹז יָבוּזוּ לוֹ וְאָמַר בִּיהוֹנָתָן וְדָוִד (שמואל א כ׳:י״ז) כִּי אַהֲבַת נַפְשׁוֹ אֲהֵבוֹ וְאָמַר (ש״ב א) נְפְלָאתָה אַהֲבָתְךָ לִי מֵאַהֲבַת נָשִׁים.

יד וְזֶרֶז הַנָּבִיא ע״ה בְּאַהֲבַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה שֶׁתִּהְיֶה כּוֹלֶלֶת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף וְהַמָּמוֹן לְהִתְנַדֵּב הָאָדָם בְּכָל זֶה בְּאַהֲבַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְאַל יִהְיֶה כִּילִי בְּדָבָר מֵהֶם אֵצֶל רְצוֹן הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ, כמ״ש רז״ל בְּכָל לְבָבְךָ בִּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרָע וּבְכָל נַפְשְׁךָ וַאֲפִלּוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מָמוֹנְךָ וְאָמְרוּ עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנְךָ כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ.

טו וי״ל שֶׁיִּרְצֶה בְּאָמְרוֹ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ לִדְבֵק בְּאַהֲבַת הָאֱלֹהִים בַּסֵּתֶר וּלְהַרְאוֹתָהּ בַּגָּלוּי עַד שֶׁתִּתְבָּרֵר מִן הַמַּאֲמִין אֲמִתַּת אַהֲבָתוֹ לֵאלֹהִים בְּסִתְרוֹ וּבְגָלוּיוֹ וּבְמַצְפּוּן עִנְיָנוֹ וְנִרְאֵהוּ עַל הַשָּׁוֶה וְהַנָּכוֹן עַל שֶׁקֶל אֶחָד וְעֵרֶךְ אֶחָד כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים פ״ד) לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי.

טז וי״ל שֶׁיִּרְצֶה בְּאָמְרוֹ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לִהְיוֹת כָּל אַהֲבָתְךָ וְהִשְׁתַּדְּלוּתְךָ בְּזוּלָתוֹ לִשְׁמוֹ וְאַל תְּשַׁתֵּף עִם אַהֲבָתוֹ אַהֲבַת זוּלָתוֹ וְאִם תֶּאֱהַב זוּלָתוֹ יִהְיֶה בְּמָה שֶׁיִּרְצֵהוּ מִמְּךָ כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה סְעִיף מֵאַהֲבָתְךָ בּוֹ כַּאֲשֶׁר זָכַרְתִּי בְּבֵאוּר הַהֶעָרָה הַשְּׁכִלִית בַּשַּׁעַר הַשְּׁלִישִׁי מִן הַסֵּפֶר הַזֶּה׃

## שער עשירי - שער אהבת ה׳ · פרק ג

א אֲבָל אֵיךְ הַדֶּרֶךְ אֶל אַהֲבַת הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת שְׁאֵלָה זֹאת,

ב כִּי הַבַּקָּשָׁה הַזֹּאת לֹא תִתָּכֵן לַשּׁוֹאֵל אֶלָּא אַחַר הַקְּדָמוֹת רַבּוֹת וְכַאֲשֶׁר תִּתְקַיְּמְנָה הַהַקְדָּמוֹת תִּתְיַלֵּד מֵהֶם הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים יִתְבָּרַךְ אֲבָל מִי שֶׁמְּכַוֵּן אֵלֶיהָ בְּעַצְמָהּ לֹא יוּכַל לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ.

ג וְהַהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר רָאוּי לַמַּאֲמִין לְהַקְדִּים לָהּ בְּנַפְשׁוֹ הֵם שְׁנֵי יִחוּדֵי הַלְּבָבוֹת וּשְׁתֵּי כְּנִיעוֹת וּשְׁנֵי חֶשְׁבּוֹנוֹת וּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת.

ד אֲבָל שְׁנֵי יִחוּדֵי הַלְּבָבוֹת —

ה אֶחָד מֵהֶם לְיַחֵד הַלֵּב בְּיִחוּד הַבּוֹרֵא.

ו וְהַשֵּׁנִי לְיַחֵד הַמַּעֲשֶׂה לִשְׁמוֹ וּלְעָבְדוֹ לִכְבוֹדוֹ בִּלְבַד.

ז אֲבָל שְׁתֵּי הַכְּנִיעוֹת —

ח אַחַת מֵהֶן הַכְּנִיעָה לֵאלֹהִים יִתְעַלֶּה

ט וְהַשֵּׁנִית הַכְּנִיעָה לִירֵאֵי הָאֱלֹהִים וּבְחִירָיו.

י אֲבָל שְׁנֵי הַחֶשְׁבּוֹנוֹת —

יא אֶחָד מֵהֶם חֶשְׁבּוֹנוֹ עִם נַפְשׁוֹ עַל מָה שֶׁחַיָּב לֵאלֹהִים לְהַתְמַדַּת טוֹבוֹתָיו.

יב וְהַשֵּׁנִי חֶשְׁבּוֹנוֹ עִם נַפְשׁוֹ עַל הַסְתִּירוֹ עֲוֹנוֹתָיו וְהַאֲרִיכוֹ לוֹ וּמְחִילָתוֹ.

יג אֲבָל שְׁתֵּי הַבְּחִינוֹת —

יד אַחַת מֵהֶם הַבְּחִינָה בְּמָה שֶׁעָבַר לָרִאשׁוֹנִים בְּעָמְדוֹ עַל סִפְרֵי הַנְּבִיאִים וְדִבְרֵי הַקְּדָמוֹנִים ע״ה כמ״ש (תהלים קמג) זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם וְגוֹ׳.

**טו** וְהַשֵּׁנִית הַבְּחִינָה בָּעוֹלָם בְּמָה שֶׁהוּא רוֹאֶה מִפְּלְאֵי הַבּוֹרֵא ית׳ בִּבְרִיאוֹתָיו. וּכְבָר בֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר זֶה כְּלָלִים מִן הָעִנְיָן הַזֶּה כְּפִי יְכָלְתִּי מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי לְמִי שֶׁמְּבִין וּמְכַוֵּן לָמָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַצָּלָתוֹ וְהַמְלְטוּ בעוה״ז ובעוה״ב.

**טז** וְכַאֲשֶׁר יְתַקֵּן כָּל זֶה וִיחַבֵּר אֵלָיו הַפְּרִישׁוּת מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם וְתַאֲוֹתָיו וְיָבִין גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא וְעַצְמוּתוֹ וַאֲמִתּוּתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ וְיַשְׂכִּיל קַטְנוּת עֶרֶךְ נַפְשׁוֹ וּזְעִירוּתוֹ וְזֻלּוּתוֹ וּאח״כ יַכִּיר רַב טוּב הַבּוֹרֵא עָלָיו וְגֹדֶל חַסְדּוֹ עִמּוֹ, אָז תִּהְיֶה הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים מִן הַמַּאֲמִין סְמוּכָה לָזֶה בְּלֵב שָׁלֵם וַאֲמִתּוּת זֹאת נַפְשׁוֹ לוֹ בְּהִשְׁתַּדְּלוּת וַחֲרִיצוּת וּזְרִיזוּת דּוֹמֶה לְמַה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו כ״ו:ח׳) נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה וְאָמַר (שם) לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרְךָ תַּאֲוַת נָפֶשׁ וְאָמַר (תהלים מב) צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים.

**יז** וְהֶחָזָק שֶׁבַּדְּבָרִים שֶׁתִּתְעַזֵּר בָּהֶם עַל הַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת הֶעָלְיוֹנָה הוּא:

**יח** הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל מֵאֱלֹהִים,

**יט** וְהָאֵימָה מִמֶּנּוּ,

**כ** וְהַפַּחַד מִמְּצוֹתָיו,

**כא** וְהַמַּחְשָׁבָה תָּמִיד בְּהַשְׁקָפָתוֹ עַל סִתְרְךָ וּגְלוּיְךָ וּמַצְפּוּנְךָ וְנִרְאֶךָ וְהַנְּהָגָתוֹ אוֹתְךָ וְחֶמְלָתוֹ עָלֶיךָ וְדַעְתּוֹ הַנִּסְתָּר וְהַנִּגְלֶה בָּעֶבֶר וּבֶעָתִיד מִמַּעֲשֶׂיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ וְהַבְּטָחָתוֹ לְךָ וְהַקְרָבָתוֹ אוֹתְךָ.

**כב** וְלֹא תוּכַל עִם כָּל זֶה לַעֲמֹד מִנְּטוֹת אֵלָיו בְּלִבְּךָ וּבְמַצְפּוּנְךָ בְּבֹר לֵבָב וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. וְתִתְלֶה נַפְשְׁךָ בְּאַהֲבָתוֹ וְתִבְטַח עַל חֶמְלָתוֹ וְגֹדֶל חִנּוֹתָיו וְרַחֲמָיו, וְלֹא תִשְׂתַּתֵּף בְּעֵת הֱיוֹת אַהֲבָתוֹ אַהֲבַת זוּלָתוֹ וְלֹא יַשְׁקִיף עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה יָרֵא עִם יִרְאָתְךָ מִמֶּנּוּ בְּלִתּוֹ וְלֹא תִּפְקְדֵהוּ מֵרַעְיוֹנֶיךָ וְלֹא יָסוּר מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ וְיִהְיֶה צִוּוּיְךָ בַּבְּדִידוּת וְיֵשֵׁב עִמְּךָ בַּמִּדְבָּרוֹת וְיִהְיֶה מָקוֹם מָלֵא בְּנֵי אָדָם בְּעֵינֶיךָ כְּלֹא מָלֵא וְהָרִיק מֵהֶם כְּלֹא רֵיק לֹא תִּשּׂוֹמֵם בְּהִפָּקְדָם וְלֹא תִּדְאַג בְּהֶעָדְרָם וְתִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בֵּאלֹהֶיךָ שָׂשׂ בְּבוֹרְאֲךָ עָלֵז בְּרִצּוֹנוֹ וְכוֹסֵף לְפְגִיעָתוֹ כמ״ש (שם סד) יִשְׂמַח צַדִּיק בַּה׳ וְחָסָה בוֹ וְאָמַר הַנָּבִיא (חבקוק ג׳:י״ח) וַאֲנִי בַּה׳ אָעְלוֹזָה אָגִילָה בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי וְאָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים כז) ה׳ אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא וּשְׁאָר הַמִּזְמוֹר:

## שער עשירי - שער אהבת ה׳ · פרק ד

**א** אֲבָל אִם הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים הִיא בִּיכֹלֶת הָאָדָם אִם לֹא. אוֹמַר בִּתְשׁוּבַת שְׁאֵלָה זֹאת.

**ב** כִּי הָאַהֲבָה עַל שְׁלֹשָׁה פָּנִים.

**ג** אֶחָד מֵהֶם אַהֲבָה שֶׁנִּקְלָה בְּעֵינֵי הָאוֹהֵב אַהֲבַת מָמוֹנוֹ בַּעֲבוּרָהּ לֹא אַהֲבַת גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ.

**ד** וּמֵהֶם אַהֲבָה שֶׁנִּקְלָה בְּעֵינֵי הָאוֹהֵב אַהֲבַת חֵלֶק מִגּוּפוֹ עִם אַהֲבַת מָמוֹנוֹ כְּשֶׁהוּא מְקֻוֶּה שֶׁתִּשָּׁאֵר נַפְשׁוֹ בַּחַיִּים בַּעֲבוּרָהּ.

**ה** וְהַפָּנִים הַשְּׁלִישִׁי אַהֲבָה שֶׁנִּקְלָה בַּעֲבוּרָהּ אַהֲבַת הַמָּמוֹנוֹת וְהַגּוּפוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת.

**ו** וּכְבָר מָצָאנוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה הֶרְאָה אַהֲבָתוֹ בֵּאלֹהִים בְּכָל הַפָּנִים הִתְנַדְּבוּ בְּמָמוֹנוֹ בְּגוּפוֹ וּבְנַפְשׁוֹ.

**ז** בְּמָמוֹנוֹ שֶׁהָיָה מוֹצִיאוֹ עַל הָעוֹבְרִים וְהַשָּׁבִים כְּדֵי לְהוֹדִיעָם אֶת הַבּוֹרֵא. וּמָה שֶׁאָמַר לְמֶלֶךְ סְדוֹם (בראשית י״ד:כ״ג) אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וְאָיָה עַל נְדִיבוּת נַפְשׁוֹ וְשֶׁהַמָּמוֹן נָקֵל בְּעֵינָיו.

**ח** וּבְגוּפוֹ בִּבְרִית מִילָה שֶׁלֹּא נִתְעַכֵּב לְקַיֵּם אוֹתָהּ בְּנַפְשׁוֹ וּבְזוּלָתוֹ בְּשִׂמְחָה.

**ט** אֲבָל הִתְנַדְּבוּ בְּאָבְדָן נַפְשׁוֹ בְּאַהֲבַת הָאֱלֹהִים מָה שֶׁהֻרְאָה בְּעִנְיַן יִצְחָק מִן הַמְּהִירוּת וְהַחֲרִיצוּת וְהוּא הוֹרָה עַל אַהֲבָתוֹ הַזַּכָּה בֵּאלֹהִים וּלְבָבוֹ הַנֶּאֱמָן בַּעֲבוּדָתוֹ.

**י** וְהִיא הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה מִמַּדְרֵגוֹת הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים. וְכָמוֹהָ לֹא תִּתָּכֵן מִכָּל אָדָם לְפִי שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִן הַיְכֹלֶת הַבְּשָׂרִית מִפְּנֵי שֶׁהַטֶּבַע הֻפְכָּה וּכְנֶגְדָּהּ.

**יא** וְכַאֲשֶׁר תִּמָּצֵא בִּיחִידִים מִבְּנֵי אָדָם אֵיזֶנָּה כִּי אִם בְּאֹמֶץ הַבּוֹרֵא וְעֶזְרָתוֹ אוֹתָם מִגְּבֹר הַיֵּצֶר עֲלֵיהֶם שֶׁכָּל הִשְׁתַּדְּלוּתָם בַּעֲבוּדָתוֹ וְקִיּוּמָם מִצּוֹת תּוֹרָתוֹ בְּנֶפֶשׁ נֶאֱמָנָה וְלֵבָב שָׁלֵם וּמַצְפּוּן זַךְ כְּמוֹ נְבִיאֵי הָאֱלֹהִים וּבְחִירָיו וְסִגֻּלָּתוֹ. וְאֵין בִּיכֹלֶת כָּל בָּשָׂר לִסְבֹּל מָה שֶׁזָּכָרְנוּ לְאַהֲבַת הַבּוֹרֵא מִפְּנֵי שֶׁהַטֶּבַע הֻפְכָּה וּכְנֶגְדּוֹ.

אֲבָל הַשֵּׁנִי פָּנִים הֵם בִּיכֹלֶת רֹב הַמְּדַבְּרִים בְּהִשְׁתַּדְּלָם בַּהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ בַּשַּׁעַר הַזֶּה.

**יב** וּמָה שֶּׁמּוֹרֶה כִּי הַשֵּׁנִי פָּנִים הָאַהֲבָה הַשְּׁלֵמָה בֵּאלֹהִים, מָה שֶּׁאָמַר הַשָּׂטָן (איוב א) הַחִנָּם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים הֲלֹא אַתָּה שַׂכְתָּ בַּעֲדוֹ וְגוֹ׳ וְאוּלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ וְגוֹ׳. כְּלוֹמַר כִּי הוּא כְּסוֹחֵר עִמְּךָ בְּאַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ אוֹתְךָ לָקַח מְחִירָהּ כְּבוֹד הָעוֹלָם וְהוֹנוֹ אַךְ פְּסֹק מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁחִנַּנְתּוֹ מִתּוֹעֲלוֹת הָעוֹלָם וְאִם יַעֲמֹד בְּעִנְיָנוֹ עִמְּךָ הוּא נֶאֱמָן בְּאַהֲבָתוֹ כְּךָ. וְאָמַר לוֹ הַבּוֹרֵא (שם) הִנֵּה כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדֶךָ וְעָשָׂה מָה שֶּׁיִּדַּעְתָּ בְּמָמוֹנוֹ וּבְבָנָיו וְלֹא נִשְׁתַּנָּה לֹא בְּנִגְלֵהוּ וְלֹא בְּנִסְתָּרוֹ לֵאלֹהִים. וְעָמַד בְּאַהֲבָתוֹ הַנֶּאֱמָנָה לֵאלֹהִים בְּאָמְרוֹ (שם) עָרֹם יָצָאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְגוֹ׳.

**יג** וְאָמַר הַבּוֹרֵא לַשָּׂטָן הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ עַל עַבְדִּי אִיּוֹב וְגוֹ׳ וְאָמַר עוֹר בְּעַד עוֹר וְגוֹ׳ וְאוּלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ וְגוֹ׳. אָמַר הַרְבֵּה בְּנֵי אָדָם מִתְנַדְּבִים בְּמָמוֹנָם וּנְשִׁיהֶם וּבְנֵיהֶם כְּדֵי לִשְׁמֹר גּוּפָם אַךְ אֵין אֱמוּנַת אַהֲבָתוֹ אוֹתְךָ נִרְאֵית אֶלָּא בִּבְחִינָתוֹ בְּגוּפוֹ וּבְשָׂרוֹ בְּמָה שֶׁיִּצְטָעֲרֵהוּ וְיָקוּץ בּוֹ.

**יד** וְאָמַר לוֹ הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה הִנּוֹ בְיָדֶךָ רַק אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר וְעָשָׂה מָה שֶּׁאָמַר מִנְּסִיוֹנוֹ בְּגוּפוֹ וְסָבַל וְלֹא נִשְׁתַּנָּה בֶּאֱמוּנָתוֹ וְטוּב לְבָבוֹ בֵּאלֹהִים בְּאָמְרוֹ לְאִשְׁתּוֹ כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבָלוֹת תְּדַבֵּרִי וְגוֹ׳.

**טו** וְנִרְאֶתָה אַהֲבָתוֹ הַנֶּאֱמָנָה וּבֹר לְבָבוֹ לְאֵל לָמָּה שֶׁהִתְאַפֵּק לוֹ לְסָבְלוֹ וְהִתְנַדְּבוֹ בַּאֲבֻדַּת מָמוֹנוֹ וְצַעַר גּוּפוֹ. וְאָמַר בְּמָה שֶׁעָנָה בּוֹ חֲבֵרָיו (שם יג) הֵן יִקְטָלֵנִי לוֹ אֲיַחֵל.

**טז** וְשִׁבַּח לוֹ הַבּוֹרֵא עַל זֶה וְלֹא שִׁבַּח דְּבַר חֲבֵרָיו בְּהוֹכִיחָם אוֹתוֹ כמ״ש (שם מ״ב) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וְגוֹ׳.

**יז** וְאַתָּה רוֹאֶה כִּי חִבֵּר אֵלָיו הַבּוֹרֵא שְׁנֵי צַדִּיקִים וֶהֱבִיאָם לְמָשָׁל בְּאָמְרוֹ (יחזקאל יד) נֹחַ דָּנִיֵּאל וְאִיּוֹב וְאַחַר כָּךְ שָׁב הָאֱלֹהִים אֶת שְׁבוּתוֹ כְּמָה שֶׁכָּתוּב (איוב מב) וַה׳ שָׁב אֶת שְׁבוּת אִיּוֹב,

**יח** וְעַל דַּעְתּוֹ וּמִנְהָגוֹ הָיוּ כָּל הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הַמְּנֻסִּים כְּדָנִיֵּאל וַחֲבֵרָיו בְּגֹב הָאֲרָיוֹת וְכִבְשַׁן הָאֵשׁ וַעֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת וְהַנּוֹהֵג מִנְהָגָם,

**יט** וְעַל הַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת הִזְהִיר הַנָּבִיא בְּאָמְרוֹ (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳.

**כ** וּמִי שֶׁמַּתְמִיד עַל הָאַהֲבָה שֶׁהִיא לְתוֹחֶלֶת אוֹ לְיִרְאָה בעוה״ז אוֹ בעוה״ב אֲשֶׁר בִּיכֹלֶת רֹב הַמְדַבְּרִים לְקַיְּמָם מִצְוֹתֶיהָ וּמִשְׁתַּדֵּל בָּהּ תָּמִיד יִמְצְאֵהוּ הַבּוֹרֵא וְיַעֲזְרֵהוּ עַל הָאַהֲבָה הַנֶּאֱמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְגֶדֶל וּלְרוֹמֶם לַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה אֲשֶׁר הִיא לְמַעְלָה מִן הַיְכֹלֶת הַבְּשָׂרִית כמ״ש הַכָּתוּב (משלי ח) אֲנִי אֹהֲבַי אֵהָב וּמְשַׁחֲרַי יִמְצָאֻנְנִי (שם) וְחוֹטְאִי חוֹמֵס נַפְשׁוֹ׃

## שער עשירי - שער אהבת ה׳ · פרק ה

**א** אֲבָל מַפְסִידֵי הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים רַבִּים מְאֹד. מֵהֶם שֶׁיְּקַצֵּר הָאָדָם בַּהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר תִּתְיַלֵּד מֵהֶם הָאַהֲבָה בַּבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה.

**ב** וּמֵהֶם מַפְסִידֵי הַהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ לְבָאָרָם בַּסֵּפֶר הַזֶּה וְאֵינֶנִּי צָרִיךְ לִשְׁנוֹתָם שֶׁלֹּא יֶאֱרַךְ הָעִנְיָן.

**ג** וּמֵהֶם הַשְּׁנָאָה בְּאוֹהֲבָיו וְהָאַהֲבָה בְּשׂוֹנְאָיו כמ״ש (ישעיהו ה׳:כ״ג) מַצְדִּיקֵי רָשָׁע וְאָמַר (משלי יז) מַצְדִּיק רָשָׁע וּמַרְשִׁיעַ צַדִּיק. וְאָמַר (שם כח) עֹזְבֵי תוֹרָה יְהַלְלוּ רָשָׁע. וְאָמַר (שם כד) אֹמֵר לָרָשָׁע צַדִּיק אָתָּה׃

## שער עשירי - שער אהבת ה׳ · פרק ו

**א** אֲבָל אוֹתוֹת הָאַהֲבָה בֵּאלֹהִים מִן הָאוֹהֵב,

**ב** מֵהֶם עֲזִיבַת כָּל מָה שֶׁיִּטָּרִידֵהוּ מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מֵעִנְיָנֵי הַמּוֹתָרִים.

**ג** וּמֵהֶם הֶרְאוֹת אוֹתוֹת יִרְאָתוֹ וְאֵימָתוֹ עַל פָּנָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כ, כ) וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ.

**ד** וְהַיִּרְאָה עַל שְׁנֵי פָּנִים.

**ה** אֶחָד מֵהֶם יִרְאַת עָנְשׁוֹ וְנִסְיוֹנוֹ וְזֶהוּ הַיָּרֵא בַּעֲבוּר מָה שֶׁיְּצַעֲרֵהוּ וִידַכְּאֵהוּ שֶׁאִם הָיָה בָּטוּחַ מִמָּה שֶׁיִּטָּעֵר בּוֹ לֹא הָיָה יָרֵא אֶת ה׳ וְעָלָיו אָמְרוּ רַז״ל לֵיחוֹשׁ דִּילְמָא אָתֵי לְמֶעֱבַד [מַאַהֲבָה וּ]מִירְאָה וְהוּא מְקֻצָּר מִמַּדְרֵגַת יִרְאֵי אֱלֹהִים וְהוּא מָה שֶׁהִזְהִירוּ מִמֶּנּוּ רז״ל אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְּשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס וְכוּ׳.

ו וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ מֵאֱלֹהִים שֶׁאֶעֱבְדֵנוּ בַּעֲבוּר הַגְּמוּל וְהָעֹנֶשׁ וְאֶהְיֶה כָּעֶבֶד הָרַע אִם יִירָא וְיִקָּוֶה יַעֲשֶׂה וְאִם לָאו לֹא יַעֲשֶׂה אֲבָל אֶעֱבְדֵנוּ לְמָה שֶׁיֵּאוֹת לוֹ.

ז וְהַשֵּׁנִי יִרְאֶה לְכְבוֹדוֹ וּרוֹמְמוּתוֹ וְעֹצֶם גְּבוּרָתוֹ וְאֵינֶנָּה סָרָה מִן הָאָדָם וְלֹא נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו וְזֹאת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבְּמַדְרֵגוֹת יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר נִזְכְּרוּ בַּסְּפָרִים בַּיִּרְאָה וְהוּא הַמֵּבִיא (ס״א המבוא) אֶל הָאַהֲבָה הַזֹּאת וְהַכֹּסֶף הַמְצֻעָר. וּמִי שֶׁהִגִּיעַ אֶל הַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת מִן הַיִּרְאָה לֹא יֹאהַב וְלֹא יִירָא זוּלַת הַבּוֹרֵא כְּמוֹ שֶׁסִּפֵּר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים עַל אֶחָד מֵהַיְרֵאִים שֶׁמְּצָאוֹ יָשֵׁן בְּאַחַד הַמִּדְבָּרוֹת וְאָמַר לוֹ הַאֵינְךָ יָרֵא מִן הָאֲרָיֵה שֶׁאַתָּה יָשֵׁן בַּמָּקוֹם הַזֶּה, אָמַר לוֹ אֲנִי בּוֹשׁ מֵאֱלֹהִים שֶׁיִּרְאֵנִי יָרֵא זוּלָתוֹ.

ח וּמֵהֶם שֶׁיִּשְׁתַּוֶּה בְּעֵינָיו אִם יְשַׁבְּחוּהוּ בְּנֵי אָדָם אוֹ יְגַנּוּהוּ בְּרָצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁהוּא מְצוָּם לַעֲשׂוֹת הַטּוֹב וּלְהִתְרַחֵק מִן הָרַע.

ט וּמֵהֶם שֶׁיִּתְנַדֵּב בְּנַפְשׁוֹ וּגוּפוֹ וּמָמוֹנוֹ וּבָנָיו בִּרְצוֹן הָאֵל יִתְבָּרַךְ כמ״ש (תהלים מד) כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם.

י וּמֵהֶם שֶׁיָּשִׁיב שֵׁם הָאֱלֹהִים תָּמִיד עַל לְשׁוֹנוֹ בְּשֶׂבַח וְהוֹדָאָה וּתְהִלָּה כמ״ש (שם לה) וּלְשׁוֹנִי תֶּהְגֶּה צִדְקֶךָ וְאָמַר (שם עא) יְמַלֵּא פִי תְהִלָּתֶךָ. וְאַל יִזְכֹּר שֵׁם הַבּוֹרֵא לַשָּׁוְא וְלֹא לַשֶּׁקֶר וְלֹא בַּקְּלָלָה,

יא וְהַשְּׁבוּעָה לַשָּׁוְא הִיא מָה שֶׁמּוֹצִיא הָאָדָם עַל פִּיו מִן הַשְּׁבוּעוֹת לְבַטָּלָה וּלְלֹא צֹרֶךְ, וְלֹא יְחַיְּבֵהוּ בָּהּ דִּין, וְהַשְּׁבוּעָה לַשֶּׁקֶר הִיא הַשְּׁבוּעָה שֶׁמְּחַיְּבִין אוֹתוֹ בָּהּ מִן הַדִּין בְּמַשָּׂאוֹ וּבְמַתָּנוֹ עִם בְּנֵי אָדָם,

יב וְהוּא חַיָּב לְהַזְהֵר מִכָּל מָה שֶׁיְּבִיאֵהוּ לְהַשְׁבַּע בְּשֵׁם הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לִכְבוֹדוֹ כְּמָה שֶׁכָּתוּב (שם כד) נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא וְגוֹ׳ וְאָמַר (דברים כח) לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה וְגוֹ׳ וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ״ל אִלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁיְּרֵאִים לְהוֹצִיא שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה.

יג וְהַקְּלָלָה הֵם הַקְּלָלוֹת וְהַגִּדּוּפִים וְהַחֲרָפוֹת שֶׁמְּזַכִּירִים בָּהֶם שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה וְהוּא גְּנַאי גָּדוֹל לַמַּאֲמִין. וּכְבָר הִתִּירוּ עַמֵּי הָאָרֶץ לְעַצְמָם זֶה עַד שֶׁהִגִּיעוּ בּוֹ אֶל תַּכְלִית הַגְּנוּת וְהֵם מְכַוְּנִים בָּזֶה לְהַפְלִיא וּלְהַפְלִיג בְּגִדּוּפֵיהֶם וּלְהַגְדִּיל וּלְפָאֵר חֶרְפּוֹתָם. וְהֵם דּוֹמִים בָּזֶה לְמָה שֶׁאָמַר הֶחָכָם (משלי י) כִּשְׂחוֹק לִכְסִיל עֲשׂוֹת זִמָּה.

יד וּמֵהֶם שֶׁיַּתְנֶה בְּכָל מָה שֶׁעָתִיד לַעֲשׂוֹתוֹ וּלְאָמְרוֹ בִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא בְּעֵת שֶׁהוּא יוֹעִיד בּוֹ זוּלָתוֹ אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה לְזֶמֶן קָרוֹב עַד מְאֹד. וְזֶה בַּעֲבוּר שְׁנֵי דְּבָרִים. הָאֶחָד מִיִּרְאַת מְהִירוּת הַמָּוֶת אֵלָיו וְהַשֵּׁנִי מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם קָדַם בְּגִזֵּרַת הָאֵל לַעֲשׂוֹתוֹ.

טו וּמֵהֶם שֶׁיְּאַשֵּׁר וְיוֹדֶה לַעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים בֵּין בְּרָכָה בֵּין בַּקָּשָׁה כְּפִי הַצָּרִיךְ לַזְּמַן וְלַמָּקוֹם וּלְכֹתוֹת בְּנֵי אָדָם וּלְמַעֲלוֹתָם מֵהַגְּדוֹלִים וְעַד אַנְשֵׁי הַשּׁוּק כמ״ש הֶחָכָם (שם א) יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח וְגוֹ׳ לָתֵת לִפְתָאִים עָרְמָה וְגוֹ׳.

טז וְרָאוּי לְךָ אָחִי לָדַעַת כִּי זְכוּיוֹת הַמַּאֲמִין אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה מַגִּיעַ אֶל הַתַּכְלִית הָרְחוֹקָה בְּתִקּוּן נַפְשׁוֹ לֵאלֹהִים ית׳ וְאִלּוּ הָיָה קָרוֹב לַמַּלְאָכִים בְּמִדּוֹתָם הַטּוֹבוֹת וּמִנְהָגֵיהֶם הַמְשֻׁבָּחִים וְהִשְׁתַּדְּלוּתָם בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְאַהֲבָתָם הַזֹּכָּה בּוֹ אֵינָם כִּזְכוּיוֹת מִי שֶׁמּוֹרֶה בְּנֵי אָדָם אֶל הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה וּמְיַשֵּׁר הָרַשָּׁעִים אֶל עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא שֶׁזְּכוּיוֹתָיו נִכְפָּלוֹת בַּעֲבוּר זְכֻיּוֹתָם בְּכָל הַיָּמִים וּבְכָל הַזְּמַנִּים.

יז וְהַמָּשָׁל בָּזֶה מִשְּׁנֵי סוֹחֲרִים הִגִּיעוּ אֶל הַמְּדִינָה הָרְוִיחַ אֶחָד מֵהֶם בִּסְחוֹרָה אַחַת שֶׁהָיְתָה בְּיָדוֹ עֲשָׂרֶת כִּכְּלֵי הַכֶּסֶף וְהָיָה הַכֹּל מֵאָה זוּז.

יח וְהָרְוִיחַ הַשֵּׁנִי כֶּפֶל אֶחָד בִּלְבַד וְהָיוּ לוֹ סְחוֹרוֹת רַבּוֹת וְהִגִּיעוּ לְיָדוֹ עֲשָׂרֶת אַלְפֵי זוּזִים.

יט וְהָיָה רֶוַח הַסּוֹחֵר הָרִאשׁוֹן עִם רֹב כִּכְּלֵי הָרֶוַח תִּשְׁעִים זוּז וַעֲשָׂרָה חֲלָקִים מֵאַחַד עָשָׂר חֵלֶק בַּזּוּז וְהָיָה רֶוַח הַסּוֹחֵר הַשֵּׁנִי חֲמִשָּׁה אֲלָפִים זוּזִים עִם מְעַט כֶּפֶל הָרֶוַח.

כ וְכֵן אָחִי מִי שֶׁאֵין מְתַקֵּן אֶלָּא נַפְשׁוֹ בִּלְבַד תִּהְיֶה זְכוּתוֹ מְעַטָּה וּמִי שֶׁמְּתַקֵּן נַפְשׁוֹ וּנְפָשׁוֹת רַבּוֹת תִּכָּפֵל זְכוּתוֹ כְּפִי זְכוּיוֹת כָּל מִי שֶׁיִּתַּקֵּן לֵאלֹהִים כמ״ש רז״ל כָּל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ וְאָמְרוּ מֹשֶׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הָרַבִּים זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל״ג:כ״א) צִדְקַת ה׳ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל וְאָמַר (משלי כד) וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעָם וַעֲלֵיהֶם תָּבוֹא בִּרְכַּת טוֹב וְאָמַר (מלאכי ב) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְגוֹ׳ וְאָמַר (דניאל יב) וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד.

כא וְעַל כֵּן צִוָּה הַבּוֹרֵא לְהוֹכִיחַ אֶת הַמְקַצְּרִים כמ״ש (ויקרא יט) הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְאָמְרוּ זַ״ל עַד הֵיכָן הִיא תּוֹכֵחָה רַב אָמַר עַד קְלָלָה וּשְׁמוּאֵל אָמַר עַד הַכָּאָה וְנֶאֱמַר (משלי כח) מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרֵי חֵן יִמְצָא.

כב וּמֵהֶם שְׁמְחָתוֹ וְגִילָתוֹ בְּזִכּוּיוֹתָיו מִפְּנֵי שֶׁהוּא שָׂשׂ בָּהֶם לֹא לְגַאֲוָה וְתִפְאֶרֶת וְאֶבְלוֹ וְיגוֹנוֹ עַל חֲטָאָיו לְתִשּׁוּבָה מֵהֶם וַחֲרָטָה עֲלֵיהֶם כמ״ש דָּוִד (תהלים קיט) פַּלְגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ תוֹרָתֶךָ.

כג וּמֵהֶם שֶׁיִּתְנַפֵּל בַּלַּיְלָה וְיִתְעַנֶּה בַּיּוֹם אִם יוּכַל לִסְבֹּל זֶה כִּי תְּפִלַּת הַלַּיְלָה הִיא זַכָּה יוֹתֵר מִתְּפִלַּת הַיּוֹם לְכַמָּה פָּנִים.

כד מֵהֶם כִּי הָאָדָם בַּלַּיְלָה יוֹתֵר פָּנוּי מִמָּה שֶׁהוּא בַּיּוֹם.

כה וּמֵהֶם שֶׁתַּאֲוַת הַגּוּף מֻהַמְאָכָל וְהַמִּשְׁתֶּה יוֹתֵר נָחִים בַּלַּיְלָה מִמָּה שֶׁהֵם נָחִים בַּיּוֹם.

כו וּמֵהֶם הֶפְסֵק חֶבְרָה בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי אָדָם כְּאוֹהֵב יְבַקְּרֵהוּ וְחָבֵר יְדַבֵּר עִמּוֹ וּבַעַל חוֹב יִתְבָּעֵהוּ בְּמָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו.

כז וּמֵהֶם נוּחַ חוּשָׁיו מֵרֹב מוּחָשָׁיו בַּלַּיְלָה מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה מָה שֶׁיַּטְרִידֵהוּ וְלֹא שׁוֹמֵעַ מָה שֶׁיַּפְסִיק עָלָיו.

כח וּמֵהֶם הִמָּלְטוֹ מִן הַחֲנֻפָּה וְרָחֳקוֹ מִמֶּנָּה מִפְּנֵי מִעוּט הַיּוֹשְׁבִים עִמּוֹ בַּלַּיְלָה וְאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְבּוֹדֵד בַּיּוֹם.

כט וּמֵהֶם שֶׁיִּתְיַחֵד בְּזֵכֶר הָאֱלֹהִים וְיִתְבּוֹדֵד בּוֹ בְּעֵת הִתְיַחֵד כָּל אוֹהֵב בְּאוֹתָבוֹ וְהִתְבּוֹדֵד כָּל חוֹשֵׁק עִם חֲשׁוּקוֹ כמ״ש (ישעיה כז) נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה וְגוֹ׳ וְאָמַר (שיר השירים ג׳:א׳) עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת. וּכְבָר נִזְכַּר יִתְרוֹן תְּפִלַּת הַלַּיְלָה בְּסִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ הַרְבֵּה.

ל מֵהֶם מָה שֶׁאָמַר דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) זָכַרְתִּי בַלַּיְלָה שִׁמְךָ ה׳, (שם) חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ, (שם) קִדַּמְתִּי בַנֶּשֶׁף וָאֲשַׁוֵּעָה, (שם) קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמוּרוֹת, (שם פח) יוֹם צָעַקְתִּי בַלַּיְלָה, וְהַרְבֵּה כְּזֶה וְנֶאֱמַר (איכה ב׳:י״ט) קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה,

לא וּכְבָר חִבַּרְתִּי דְּבָרִים נִמְרָצִים יֵשׁ בָּהֶם תּוֹכַחַת וְהִכְלֵם לַנֶּפֶשׁ וְתַחֲרֵץ בַּעֲבוּרָהּ וְתִתְעוֹרֵר לַתְּפִלָּה בַּלַּיְלָה וְהֵם בְּלָשׁוֹן עִבְרִית וּקְרָאתִים תּוֹכָחָה, ואח״כ סָמַכְתִּי לָהֶם דְּבָרִים צַחִים בַּלָּשׁוֹן הָעִבְרִית בְּשֶׁבַח וְהוֹדָאָה לָאֵל וּבַקָּשַׁת מְחִילָה וְתַחֲנוּנִים דְּבָרִים רַבִּים (רכים) מְעִירִים לֵב הַמִּתְפַּלֵּל וּמְעוֹרְרִים אֶת טִבְעוֹ וּקְרָאתִים בַּקָּשָׁה וּכְתַבְתִּים בְּסוֹף הַסֵּפֶר הַזֶּה לְמִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְנַפֵּל בָּהֶם לַיְלָה אוֹ יוֹם.

לב וּמִי שֶׁקָּבֵל עַל עַצְמוֹ זֶה הָעִנְיָן יִנָּהֵג בַּתּוֹכָחָה שֶׁיִּתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בִּישִׁיבָה אַחַר שֶׁיְּקַדִּים מָה שֶׁיְּזַדְּמֵן מִן הַזְּמִירוֹת הַיְּדוּעוֹת אוֹ זוּלָתָם לְפָנֶיהָ וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל הַבַּקָּשָׁה בַּעֲמִידָה וְהִשְׁתַּחֲוָיָה עַד סוֹפָהּ וְיִכְרַע וְיֹאמַר מָה שֶׁיִּרְצֶה מִן הַתַּחֲנוּנִים וְיֹאמַר סָמוּךְ לָזֶה אַשְׁרֵי תְמִימֵי דָרֶךְ וְשִׁיר הַמַּעֲלוֹת עַד סוֹפָם, וְאִם יִבְחַר בְּזוּלָתָם מִן הַדְּבָרִים וְזוּלַת הַסֵּדֶר הַזֶּה הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ אַךְ זָכַרְתִּי לְךָ הַטּוֹב שֶׁבַּמְּנָהָגִים בָּזֶה.

לג וְעִקַּר הַדָּבָר אָחִי בְּזֹךְ נַפְשְׁךָ בְּעֵת שֶׁתִּתְפַּלֵּל אוֹתָהּ וְכַוֵּנַת לִבְּךָ בָּהּ וְשֶׁתְּסַדְּרֶנָּה לְאַט (ס״א במתון) עִם הַסָּמוּךְ לָהּ וְאַל יַקְדִּים בָּהּ לְשׁוֹנְךָ אֶת לִבְּךָ כִּי הַמְּעַט מְמֻנָּה עִם הַמְּצֻא לְבָבְךָ בּוֹ טוֹב מִמְּהִירוּת תְּנוּעוֹת לְשׁוֹנְךָ בְּרֹב מְמֻנָּה כְּשֶׁיִּהְיֶה לִבְּךָ רֵיק מִמֶּנָּה.

לד וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים אַל תִּשַּׁבְּחוּ שֶׁבַח רֵיקָם רֵיק מִמְּצוֹא הַלֵּב בּוֹ אֲבָל יִהְיֶה בְּהַמְּצֻא הַלֵּב כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) בְּכָל לִבִּי דְרַשְׁתִּיךָ וְגוֹ׳ וְאָמַר (שם) חִלִּיתִי פָנֶיךָ בְכָל לֵב וְאָמַר (שם פד) לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי.

לה וּמֵהֶם הַשִּׂמְחָה וְהַשָּׂשׂוֹן בֵּאלֹהִים יִתְעַלֶּה וּבִידִיעָתוֹ וְהַכָּפֶף לִרְצוֹנוֹ וְהַגִּילָה בְּתוֹרָתוֹ וְהַחֶמְלָה עַל יְרֵאָיו כמ״ש (שם קיט) חָבֵר אֲנִי לְכָל אֲשֶׁר יְרֵאוּךָ וְאָמַר (שם מ) יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְךָ כָּל מְבַקְשֶׁיךָ וְאָמַר (שם קיט) בְּדֶרֶךְ עֵדְוֹתֶיךָ שַׂשְׂתִּי וְאָמַר (שם) נָחַלְתִּי עֵדְוֹתֶיךָ וְאָמַר (חבקוק ג׳:י״ח) וַאֲנִי בַּה׳ אֶעְלוֹזָה אָגִילָה בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי:

## שער עשירי - שער אהבת ה׳ · פרק ז

א אֲבָל מִנְהֲגֵי אוֹהֲבֵי ה׳ יִתְבָּרֵךְ רַבִּים מִסְּפֹר אַךְ אֶזְכֹּר מֵהֶם מָה שֶׁיְּזַדְּמֵן לִי,

ב וְהוּא שֶׁהָאֲנָשִׁים יָדְעוּ אֱלֹהֵיהֶם וְהִכִּירוּ חֶפְצוֹ בָּהֶם וְהַנְהָגָתוֹ אוֹתָם וְכִי הוּא מְנַהֲלָם וּמְכַלְכְּלָם וּמָשְׁלוּ וֶאֱסְרוּ בְּכָל מָה שֶׁנָּתַן לָהֶם רְשׁוּת לְהִתְעַסֵּק בּוֹ וְלִבְחֹר אוֹתוֹ מֵעִנְיְנֵי הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם.

ג וְנִתְבָּרֵר לָהֶם וֶהֱאֶמִינוּ כִּי כָּל עִנְיְנֵיהֶם וּתְנוּעוֹתֵיהֶם נוֹהֲגִים בִּגְזֵרַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה וְחֶפְצוֹ. וְאָז עָמְדוּ מִבְּחֹר בְּעִנְיָן מֵעִנְיְנֵיהֶם יוֹתֵר מִזּוּלָתוֹ וּבָטְחוּ עַל הַבּוֹרֵא שֶׁיִּבְחַר לָהֶם הַטּוֹב וְהַנָּכוֹן מֵהֶם.

ד וְכַאֲשֶׁר הִתְבָּרֵר לָהֶם מִן הַתּוֹרָה כִּי הוּא מְזַהִיר עַל עִנְיְנֵי הַמִּצְוֹת וּמְצַוֶּה עַל בְּחִירַת עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וּמְרַשֵּׁל מִבְּחִירַת הַתַּעֲנוּגִים וּמוֹנֵעַ מֵהֶם, עָמְדוּ בִּבְחִירָתָם בַּמָּקוֹם שֶׁהֶעֱמִידָם לִכְלוֹת אֵלָיו וְלִכְסֹף לִרְצוֹנוֹ בְּלִבָּם וּבְמַצְפּוּנָם וְחָדְלוּ מִכְּסֹף לָעוֹלָם וְלִרְהָבָיו. בְּכָל לִבָּם וּבְכָל נַפְשָׁם מְצַפִּים הָעֵזֶר וְהָאֹמֶץ מֵמֶּנּוּ לְהָקִים מַחְשַׁבְתָּם בַּעֲבוֹדָתוֹ וּלְהַשְׂלִים הַמַּעֲשֶׂה בְּמָה שֶׁבָּחַרוּ מִמִּצְוֹתָיו.

ה וּמָה שֶּׁיְּצָא מֵהֶם אֶל גֶּדֶר הַמַּעֲשֶׂה יִשַּׁבְּחוּ הָאֵל עָלָיו וְיוֹדוּהוּ בַּעֲבוּרוֹ וְהוּא מְשַׁבֵּחַ לָהֶם הִשְׁתַּדְּלוּתָם וּבְחִירָתָם. וּמָה שֶּׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַרְאוֹת בּוֹ מַחְשַׁבְתָּם מִפְּנֵי חֲלִישׁוּתָם מֵהַשִּׂיגוֹ, יִתְנַצְּלוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים מִמֶּנּוּ וְיִבְחֲרוּ בַּעֲשׂוֹתוֹ בְּעֵת שֶׁיּוּכְלוּ וּמְיַחֲלִים לָעֵת שֶׁיְּזַמְּנֵהוּ הַבּוֹרֵא בְּעֶזְרָתוֹ וְיִתְחַנְּנוּ אֵלָיו עַל זֶה בְּנֶפֶשׁ זַבָּה וְלֵב נֶאֱמָן וְיִהְיֶה זֶה תַּכְלִית מַאֲוַיִּם וְקֶצֶר מִשְׁאֲלוֹתָם מֵאֱלֹהִים, כמ״ש דָּוִד ע״ה (תהלים קיט) אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכָי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ, וישַׁבַּח הַבּוֹרֵא בְּחִירָתָם בַּעֲבוֹדָתוֹ אֲפִלּוּ אִם יִמָּנַע מֵהֶם קִיּוּם הַמַּעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (מלכים א ח׳:י״ח) יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם לְבָבְךָ לִבְנוֹת בַּיִת לִשְׁמִי הֱטִיבֹתָ כִּי הָיָה עִם לְבָבֶךָ.

ו וְעָזְבוּ עִנְיְנֵי עוֹלָמָם וְהַנְהָגַת גּוּפֵיהֶם בְּלִבּוֹתָם וּמַחְשְׁבוֹתָם וְהִתְעַסְּקוּ בָּהֶם בְּחוּשֵׁיהֶם הַגּוּפִיִּים בְּעֵת הַצֹּרֶךְ וְהַהֵיחַק מִפְּנֵי זְלוּתוֹ אָצְלָם וְקַלּוּתוֹ בְּעֵינֵיהֶם, וּפִנּוּ נַפְשׁוֹתָם וְלִבּוֹתָם לְעִנְיְנֵי תּוֹרָתָם וַעֲבוֹדַת אֱלֹהֵיהֶם לִכְבּוֹדוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְגוּפוֹתָם עוֹלְמִיּוֹת וְלִבּוֹתָם רוּחָנִיּוֹת (ס״א וגופותם בארץ ולבותם בשמים) וְהֵם בְּמָה שֶׁבְּלִבּוֹתָם מְיֻדַּעַת הָאֱלֹהִים כְּאִלּוּ עוֹבְדִים אוֹתוֹ עִם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים בְּשָׁמֵי הַשָּׁמַיִם.

ז נָמַסּוּ הַתַּאֲוֹת מִלִּבּוֹתָם וְנֶעֱקַר מֵהֶם הַכִּסֶּף לַתַּעֲנוּגִים בַּעֲבוּר מָה שֶׁנִּכְנַס בָּהֶם מִן הַכִּסֶּף לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וּמַאֲהֲבָה אוֹתוֹ,

ח וְכָבְתָה אֵשׁ הַיֵּצֶר מִלִּבּוֹתָם וְנִפְסַק חֲמָה מֵרַעְיוֹנֵיהֶם מֵעֵצָם מָה שֶׁלְּבָשָׁם מֵאוֹר הָעֲבוֹדָה כְּמוֹ שֶׁיֵּאָרַע לְנֵר נֹכַח אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וְנִכְנְעוּ מִפְּנֵי מוֹרָא אֱלֹהֵיהֶם וְהִתְוַדּוּ לְפָנָיו בְּקִצּוּרָם וְשָׂחֲחוּ לַעֲבוֹדָתוֹ וְלֹא חָשְׁשׁוּ לְחֶסְרוֹן.

ט תִּרְאֶה אוֹתָם כְּשֶׁמִּתְעַסְּקִים עִמָּהֶם כַּאֲחֵי הַבֹּשֶׁת, וּכְשֶׁמְּדַבְּרִים עִמָּהֶם חֲכָמִים, וּכְשֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתָם יוֹדְעִים, וּכְשֶׁחוֹטְאִים לָהֶם עֲנָוִים,

י תִּרְאֶה צוּרוֹתָם שָׁעָלָה עֲלֵיהֶם הָאוֹר. וְאִם תַּעֲמֹד עַל הַלְּבָבוֹת תִּרְאֶה לְבָבוֹת נִשְׁבָּרוֹת לֵאלֹהִים וּבְשִׂיחָתוֹ נוֹשָׁבוֹת וּבְעִסְקֵי הָעוֹלָם נְשַׁמּוֹת,

יא מִלְּאָה אַהֲבַת הָאֱלֹהִים לִבּוֹתָם וְאֵינָם מוֹצְאִים לִדְבָרֵי הַבְּרוּאִים תַּאֲוָה וְלֹא בְּשִׂיחוֹתָם הֲנָאָה, מָאֲסוּ דֶּרֶךְ הַשִּׂחִיתוּת וְהָלְכוּ בְּמִבְחַר הַנְּתִיבוֹת.

יב וּבְזִכּוּתָם מִסְתַּלְּקִים הַיִּסּוּרִין וְיוֹרְדִין הַגְּשָׁמִים וּבְזִכּוּתָם יִשְׂקֶה הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה לְפִי שֶׁמְּנָעוּ גּוּפוֹתָם מִן הָעֲרָיוֹת וּמָשְׁכוּ יֶדֵיהֶם מִמִּינֵי הַמַּטְעַמִּים וּבָרְחוּ בְּנַפְשׁוֹתָם מִן הָאִסּוּרִין (ס״א האשמים) וְהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה, הִגִּיעוּ אֶל הַמַּעֲלוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּסֵבֶל יָמִים מְעַטִּים וְהִרְוִיחוּ שְׁנֵי הָעוֹלָמִים וְקִבְּצוּ שְׁתֵּי הַטּוֹבוֹת וְהִשְׁלִימוּ שְׁנֵי הַיִּתְרוֹנִים כמ״ש בְּמִזְמוֹר (תהלים קיב) אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת ה׳ עַד סופו,

יג וּמִן הַתְּמַהּ בְּעִנְיָנָם כִּי מָעֲטוּ בְּעֵינֵיהֶם הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּם בָּם הַבּוֹרֵא בְּצַד חוֹבוֹת טוֹבָתוֹ שֶׁהֵטִיב לָהֶם בְּצַד מָה שֶׁקִּבְּלוּ עַל נַפְשׁוֹתָם מִן הַיְגִיעָה וְהַהִשְׁתַּדְּלוּת וְהַסֵּבֶל וְהַמִּתּוּן לְדָבְקָה בַּעֲבוֹדָתוֹ. וְזֶה כַּאֲשֶׁר אֲסַפֵּר לְךָ.

יד לְפִי שֶׁמָּנוּ מִצְוֹת הַבּוֹרֵא וְהִגִּיעַ מִסְפַּר כֻּלָּן תרי״ג מִצְוֹת. מֵהֶן שס״ה מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה וְהֵן הָאַזְהָרוֹת, וּמֵהֶן מִצְוֹת שֶׁחַיָּבִין בָּהֶן הַצִּבּוּר וְאֵין הַיָּחִיד חַיָּב בָּהֶן ס״ה מִצְוֹת, וּמֵהֶן מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא וְהֵן הַמִּצְוֹת הַתְּלוּיוֹת בִּזְמַן מִבִּלְתִּי זְמַן כַּשַּׁבָּתוֹת וְהַמּוֹעֲדִים וְהַצּוֹמוֹת, וּמֵהֶן מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁחִיּוּבָן בָּאָרֶץ בִּלְבַד כְּמוֹ קָרְבָּנוֹת יָחִיד וּתְרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת וַחֲגִיגַת הָרֶגֶל וְהַדּוֹמֶה לָזֶה, וּמֵהֶן מִצְוֹת תְּלוּיוֹת בִּדְבָרִים כְּשֶׁיִּמָּצְאוּ מִתְחַיְּבִין בָּהֶן וּכְשֶׁיִּפָּקְדוּ יִסְתַּלְּקוּ, כְּמִצְוַת מִילָה לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בֵּן וּפִדְיוֹן הַבֵּן לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בְּכוֹר וּמִצְוַת מַעֲקֶה לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בַּיִת וּמִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם לְיָתוֹם וְהַדּוֹמֶה לָזֶה.

טו וְכַאֲשֶׁר מָנוּ הַמִּצְוֹת אָמְרוּ לֹא נַעֲלֶה הָאַזְהָרוֹת בַּחֶשְׁבּוֹן מִפְּנֵי שֶׁהָעֲמִידָה מֵהֶן הִיא עֲשִׂיָּתָן וְקִיּוּם חוֹבוֹתָן [וַאֲנַחְנוּ וְהֵישֵׁן וְהַמֵּת וְהַבָּקָר הָאוֹכֵל עֵשֶׂב שָׁוִים בְּקִיּוּמָן], וַתִּקְטַן בְּעֵינֵיהֶם עֲבוֹדָתָם לֵאלֹהִים וַיִּמְעֲטוּ אָצְלָם מַעֲשֵׂיהֶם בְּצַד מַאֲוַיִּם וְכִסְפָּם לְמָה שֶׁגִּיעוּ בּוֹ אֶל רְצוֹן הָאֱלֹהִים, וּבִקְשׁוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה מֵחוֹבוֹת הָאֲבָרִים אֲשֶׁר הֵם חוֹבוֹת הַיָּחִיד בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם וּבְכָל עִנְיָן וְלֹא מָצְאוּ אֶלָּא קְרִיאַת הַתּוֹרָה וְלִמּוּד הַמִּצְוֹת כמ״ש הַכָּתוּב (דברים ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם וְגוֹ׳ וּמָה שֶׁזֻּוְּגוּ הַנְּבִיא עַל זֶה אַחַר כָּךְ שְׁנִית בְּאָמְרוֹ (שם יא) וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם וְגוֹ׳,

טז וַיִּמְעַט בְּעֵינֵיהֶם כָּל זֶה מִנַּפְשׁוֹתָם לְגֹדֶל מָה שֶׁנִּגְלָה לָהֶם מִמָּה שֶׁחַיָּבִין בּוֹ לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מִן הָעֲבוֹדָה וְהַמַּעֲשֶׂה, וְעָבְדוּ אֶת הַבּוֹרֵא בְּמִצְוֹת שִׂכְלִיּוֹת וּמוּסָרִים מְיֻחָדִים וּמִדּוֹת טוֹבוֹת רוּחָנִיּוֹת וְהוֹסִיפוּם עַל הַמִּצְוֹת הַיְדוּעוֹת בְּבֹר לְבָבָם לֵאלֹהִים בָּהֶם, וְלָמְדוּ מִדַּרְכֵי הַנְּבִיאִים וּמִנְהֲגֵי הַחֲסִידִים לְבַקֵּשׁ רְצוֹן הַבּוֹרֵא בָּהֶם וְשֶׁיְּקַבֵּל אוֹתָם מֵהֶם. וְהֵם מִכְּלַל חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת אֲשֶׁר כִּוַּנּוּ לְבָאֵר שָׁרְשֵׁיהֶם וְלִזְכֹּר סוּגֵיהֶם בַּסֵּפֶר הַזֶּה, אֲשֶׁר הִיא הַחָכְמָה הַצְּפוּנָה הַגְּנוּזָה בְּלִבּוֹת הַחֲכָמִים וְהַטְמוּנָה בְּחֻבֵּיהֶם אֲשֶׁר אִם יְדַבְּרוּ בָּהּ אֵין צִדְקָם נֶעֱלָם בָּהּ מִפְּנֵי שֶׁכָּל אַנְשֵׁי הַדֵּעוֹת הַנִּצָּלוֹת מְעִידִים בַּאֲמִתָּהּ וְצִדְקָהּ,

יז וְהִגִּיעוּ בָּהּ אֶל הַתְּכוּנוֹת הָרָמוֹת וְאֶל הַמַּעֲלוֹת הַיְקָרוֹת מֵעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים בְּלֵב שָׁלֵם וְאַהֲבָה נֶאֱמָנָה בְּלֵב וָנֶפֶשׁ וּבַגּוּף וּבַמָּמוֹן כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה בּוֹ הַנָּבִיא עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּאָמְרוֹ (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וגו׳, וְאַנְשֵׁי הַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת קְרוֹבִים מִכָּל אָדָם אֶל מַדְרֵגַת הַנְּבִיאִים הַבָּרִים וְהַזַּכִּים הַחֲסִידִים אֲשֶׁר קוֹרֵא אוֹתָם הַכָּתוּב אֹהֲבֵי ה׳ וְאֹהֲבֵי שְׁמוֹ וּבָהֶם נֶאֱמַר (משלי ח) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וגו׳.

יח וְאִם אַתָּה אָחִי חָפֵץ בְּחֶבְרָתָם וּלְהִכָּנֵס בְּכִתּוֹתָם עָזֹב מוֹתְרֵי עוֹלָמְךָ וְהִתְעַלֵּם מֵהֶם וֶהְיֵה מִסְתַּפֵּק בַּמָּזוֹן מֵהֶם וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לַעֲמֹד בִּלְעֲדֵיהֶם וְהָקֵל טֹרַח עִסְקֵי הָעוֹלָם מֵעַל נַפְשֶׁךָ, וּפַנֵּה לִבְּךָ מֵהַעֲמִיק מַחְשַׁבְתְּךָ בָּהֶם וְרוּץ בִּדְבָרִים הַצְּרִיכִים לְךָ בְּגוּפְךָ לֹא בִּלְבָבְךָ וּבִרְצוֹנְךָ כְּשׁוֹתֶה הָרְפוּאָה הַמָּרָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה אוֹתָהּ בְּפִיו לֹא בִּרְצוֹנוֹ וְהוּא מוֹאֵס שְׁתִיָּתָהּ לְעַצְמָהּ וּמֵקֵל עַל עַצְמוֹ סֵבֶל מְרִירוּתָהּ לִדְחוֹת הַנֶּזֶק מֵעָלָיו וְכֵן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ צָרְכֵי עוֹלָמְךָ בְּעֵינֶיךָ,

יט וּכְבָר יָדַעְתָּ אָחִי שֶׁמַּחְשַׁבְתְּךָ עַל עִנְיְנֵי עוֹלָמְךָ לֹא תוֹסִיף לְךָ בְּטָרְפְּךָ מְאוּמָה כְּמוֹ שֶׁמִּעוּט הִשְׁתַּדְּלוּתְךָ וַחֲרִיצוּתְךָ בָּהֶם לֹא יִגְרַע מֵחָקְךָ דָּבָר. וְטָרְדַת לִבְּךָ בָּהֶם תִּמְנָעֶךָ מֵחֶשֶׁב בְּמָה שֶׁתּוֹעִילְךָ מַחְשַׁבְתְּךָ עָלָיו מֵעִנְיְנֵי תּוֹרָתְךָ וּמִצְוֹת הַבּוֹרֵא אֲשֶׁר נִמְסְרוּ לְךָ וְקִבַּלְתָּ עַל עַצְמְךָ לְהִתְעַסֵּק בָּם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְתַפְסִיד אֶת זֶה וְלֹא יוֹעִילוּךָ.

כ וּרְצֵה לְנַפְשְׁךָ מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַצָּלָתְךָ וּשְׁלוֹם תּוֹרָתְךָ וְעוֹלָמְךָ וְשִׂים הַשֵּׂכֶל (הסבל) לַעֲמֹד מַבּוּעַ (מרוע) מִנְהָגְךָ בְּכֹחֲךָ (נכחך),

כא וְהַקְדֵּם הַזְּרִיזוּת בְּעִנְיְנֵי אַחֲרִיתְךָ בֵּין עֵינֶיךָ, וְשִׂים הַשֵּׂכֶל מַלְכְּךָ וְהָעֲנָוָה קְצִינְךָ וְהַחָכְמָה מַנְהִיגְךָ וְהַפְּרִישׁוּת יְדִידְךָ, וְהִתְנַהֵל לְאַט וּבְמִתּוּן בְּקָנוֹת (ס״א בגנות) הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת כְּפִי שֶׁיִּסְבְּלֵהוּ עִנְיָנְךָ וְהִזָּהֵר מִן הָרִבּוּי וְהַהַפְלָגָה מִבְּלִי הַדְרָגָה פֶּן תֹּאבַד, כִּי רֹב הַשֶּׁמֶן בַּגֵּר הִיא הַסִּבָּה לְכַבּוֹת אוֹרוֹ (ס״א לכהות הודו).

כב וְהִזָּהֵר מֵהִתְעַלֵּם וּמֵהִתְרַפּוֹת וְהַדְבֵּק הַזְּרִיזוּת בִּזְרִיזוּת וְהָרַדֵּף הַסֵּבֶל בְּסֵבֶל בְּהַדְרָגָה וּסְמֹךְ לְכָל מַדְרֵגָה מִן הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת אֶת הַסָּמוּךְ לָהּ. וְאַל תִּתְעַלֵּם מִפְּקֹד לִבְּךָ וּמֵחֶשֶׁב עִם נַפְשְׁךָ תָּמִיד, וְהִתְעַסֵּק בְּעִיּוּן סִפְרֵי זֶה וּקְרִיאָתוֹ וּזְכֹר עִנְיָנָיו וּשְׁמֹר שָׂרָשָׁיו וַחֲקֹר עַל תּוֹלְדוֹתָיו תָּדִיר תַּגִּיעַ בּוֹ אֶל הַמַּעֲלוֹת הַחֲמוּדוֹת וְתַכְלִית הַמִּדּוֹת הַמַּעֲלוֹת הָרְצוּיוֹת לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וֶהְיֵה בּוֹ מְיֻשָּׁר וְאֵלָיו מְיֻשָּׁר.

כג וְאַל תְּיַחֵל נַפְשְׁךָ שֶׁתַּגִּיעַ אֶל זֶה עַד (מבלי) שֶׁתְּפַנֶּה לִבְּךָ מִדַּאֲגוֹת הָעוֹלָם וְטִרְדוֹתָיו אֲפִלּוּ שֶׁתִּתְמָאֵם. כַּאֲשֶׁר לֹא יִתָּכֵן לַשְּׂכוֹר לְהֶרְפֵּא מִן הַיַּיִן עַד שֶׁיִּתְרוֹקֵן מִמֶּנּוּ. וְאָמַר אֶחָד מִן הַחֲסִידִים אִלּוּ הָיִינוּ בּוּשִׁים מֵהַבּוֹרֵא לֹא הָיִינוּ זוֹכְרִים אַהֲבַת הָעוֹלָם וַאֲנַחְנוּ שְׁכוּרִים מִכּוֹס יֵין אַהֲבַת הָעוֹלָם.

כד ע״כ הִשְׁתַּדֵּל אָחִי לְפַנּוֹת לִבְּךָ מִמֶּנּוּ עַד אֲשֶׁר יִפְנֶה גּוּפְךָ מֵעֲסָקָיו, כִּי אַתָּה צָרִיךְ בְּעֵת בְּדִידוּתְךָ הַגּוּפָנִית אֶל בְּדִידוּתְךָ רוּחָנִית מִפְּנֵי הִקָּשֵׁר הַמַּחְשָׁבָה בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם אֲפִלּוּ אִם יִפְנֶה הַגּוּף מֵהֶם וְיָנוּחַ מֵהִתְעַסֵּק בָּהֶם.

כה פְּקֹד אָחִי זֶה מִנַּפְשְׁךָ תָּמִיד וְהִשְׁתַּדֵּל לְהַרְחִיק תַּאֲוֹת הָעוֹלָם מִלִּבְּךָ. וַהֲמִירֵן בְּעִנְיְנֵי אַחֲרִיתְךָ וְחוֹבוֹת לְבָבְךָ, וַהֲשִׁיבֵם בִּרְעָיוֹנְךָ תָּדִיר. תַּגִּיעַ בָּהֶם אֶל רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְיָאֵר פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיקַבֵּל מִפְּךָ מַעֲשֶׂיךָ הַטּוֹבִים וְיִסְלַח לַעֲוֹנְךָ וְתִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו. כמ״ש (משלי ח) אֲנִי אֹהֲבַי אֵהֵב וּמְשַׁחֲרַי יִמְצָאֻנְנִי. וְאָמַר (שמואל א ב׳:ל׳) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ׃

כו וְרָאִיתִי בְּהַשְׁלֶמַת הַתּוֹעֶלֶת וְהַיְשׁוּר לְךָ אָחִי, שֶׁאַקְצִין רָאשֵׁי עִנְיְנֵי סִפְרִי זֶה בַּעֲשָׂרָה בָּתִּים עִבְרִיִּים. יִסְבֹּל כָּל אֶחָד מֵהֶם עִנְיָן שֶׁעַר אֶחָד מִשְּׁעָרָיו עַל מַחְבַּרְתָּם וְסִדּוּרָם. וְחָתַמְתִּי בָּהֶם סִפְרִי לְהִיוֹתָם לְךָ לְמַזְכֶּרֶת כַּאֲשֶׁר תִּדְעֵם עַל פֶּה וּתְשִׁיבֵם בִּלְבָבְךָ וּבִרְעָיוֹנְךָ לֵילְךָ וְיוֹמְךָ בְּעֵת נוּחֲךָ וּתְנוּעָתְךָ. לֹא תֶחְדַּל לִפְקֹד עִנְיְנֵי סִפְרִי זֶה וְלִזְכֹּר שָׂרָשָׁיו.

כז שֶׁאִם תִּהְיֶה בְּמַעֲשֶׂה מִמַּעֲשֵׂי הָעֲבוֹדָה יַזְכִּירוּךָ הַבָּתִּים הָאֵלֶּה לְיַחֵד לְבָבְךָ בּוֹ לֵאלֹהִים. וְאִם תִּהְיֶה בְּמַעֲשֶׂה הָעוֹלָם יַזְכִּירוּךָ בַּחֶשְׁבּוֹן עִם נַפְשְׁךָ. וְאִם תִּהְיֶה בְּעִנְיַן צַר בִּדְבָרֵי עוֹלָמְךָ יַזְכִּירוּךָ בַּבִּטָּחוֹן עַל הָאֱלֹהִים. וְאִם תִּהְיֶה בְּעִנְיַן שֶׁיְּבִיאֲךָ אֶל הַגַּאֲוָה וְהַגֹּבַהּ יַזְכִּירוּךָ בַּכְּנִיעָה. וְאִם יִהְיֶה לִבְּךָ פָּנוּי יַזְכִּירוּךָ לִבְחֹן בְּטוֹבַת הָאֱלֹהִים עָלֶיךָ. וְאִם תִּהְיֶה בְּעִנְיַן שִׂמְחָה וְתַעֲנוּג גּוּפָנִי יַזְכִּירוּךָ בַּפְּרִישׁוּת מִן הָעוֹלָם. וְאִם תִּהְיֶה בְּעִנְיַן שֶׁתַּמְרֶה בּוֹ אֶת הָאֱלֹהִים יַזְכִּירוּךָ בַּתְּשׁוּבָה. וְאִם תִּהְיֶה מִתְעַלֵּם מִתּוֹרָתְךָ וֶאֱמוּנָתְךָ יַזְכִּירוּךָ לְהִדָּבֵק בַּעֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים. וְאִם תִּהְיֶה בְּעִנְיַן יִחוּד הָאֱלֹהִים יַזְכִּירוּךָ שֶׁיִּהְיֶה יִחוּדְךָ בְּלֵב שָׁלֵם.

כח וְכֵן בְּעִנְיְנֵי תְּפִלָּתְךָ וְהִרְהוּרֵי לִבְּךָ לַחְסֹם לְשׁוֹנְךָ וְלֶאֱסֹר חוּשֶׁיךָ וְלִמְשֹׁל בְּתַאֲוֹתֶיךָ וּלְהַחֲזִיק בְּאֶבְרֶיךָ וְלִפְקֹד רַעְיוֹנֶיךָ וְלִשְׁקֹל מַעֲשֶׂיךָ, וּשְׁאָר מָה שֶׁזָּכַרְתִּי בּוֹ מִן הַמִּנְהָגִים הַטּוֹבִים וְהַמּוּסָרִים הָעֶלְיוֹנִים.

כט וְהָאֱלֹהִים יוֹרֵנוּ וְאוֹתְךָ אֶת דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ בְּרַחֲמָיו וּגְדֻלָּתוֹ, אָמֵן׃

## הוספות · (עשרת הבתים (פיוט

א וְאֵלּוּ הֵן עֲשֶׂרֶת הַבָּתִּים יְכֻלֵּל בָּהֶן שַׁעֲרֵי הַסֵּפֶר. בַּיִת אֶחָד לְכָל שַׁעַר.

ב וְרָשׁוּם בְּרָאשֵׁי הַבָּתִּים שֵׁם הַמְחֻבָּר׃

ג בְּנִי. יַחֵד יְחִידָתְךָ לְצוּרְךָ. בְּיַחֲדֶךָ לְאֵל אֶחָד יְצָרָךְ׃ יְחוּד הָאֵל.

ד חָקוֹר וּדְרוֹשׁ. וְהִתְבּוֹנֵן פְּלָאָיו. וְשִׂים שֵׂכֶל וְדַע צֶדֶק אֲזוֹרָךְ׃ בְּחִינָה.

ה יָרָא הָאֵל. וְעֵדָתָיו וְחֻקָּיו. שְׁמֹר לָעַד. לְבַל תִּמְעַד אֲשׁוּרָךְ׃ עֲבוֹדָה.

ו יְהִי סָמוּךְ לְבָבְךָ. וְתָמוּךְ. וּבָטוּחַ בְּצוּר יִהְיֶה בְּעֶזְרָךְ׃ בְּטָחוֹן.

ז בְּלֵב טָהוֹר. עֲשֵׂה חֻקָּיו לְמַעֲנוֹ. וְאַל תְּשָׂא פְּנֵי אָדָם בְּדוֹרָךְ׃ יְחוּד הַמַּעֲשֶׂה.

ח רְאֵה כִּי סוֹף יְצִיר עָפָר לְעָפָר. וְשַׁח. כִּי חוֹל וְגוּשׁ עָפָר מְגוּרָךְ׃ כְּנִיעָה.

ט יְרִיבְךָ לְשׁוֹן שִׁכְלְךָ לְסִכְלָךְ. וְשׁוּבָה מִזְּדוֹן לִבְּךָ וְיִצָּרָךְ׃ תְּשׁוּבָה.

י וַדְרֵכִי אֵל בְּדִין צֶדֶק וּמִישׁוֹר. חֲכַם לָתוּר בְּמַחְשָׁבָךְ וְסִתְרָךְ׃ חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ.

יא סְחֵה יַלְדוּת וְשַׁחֲרוּת מִלְּבָבָךְ. וְאַל תִּתְאָיו לְמַחֲמַדֵּי נְעוּרָךְ׃ פְּרִישׁוּת.

יב פְּנֵי אֵל חַי אַזַּי תִּרְאֶה בְּחִשְׁקָךְ. וְתִתְיַחֵד יְחִידָתְךָ לְצוּרָךְ׃ אַהֲבַת ה׳.

## הוספות · תוכחה

א ברכי נפשי את יי וכל קרבי את שם קדשו׃

ב **נפשי.** עוז תדרכי. וצורך ברכי. וחין לפניו תערכי. ושיחה לנגדו שפכי. והתעוררי משנתכי. והתבוננני מקומכי. אי מזה באת ואנה תלכי׃

ג **נפשי.** מתנומתך עורי. ולפני יוצרך שיר דברי. ולשמו זמרי. ונפלאותיו ספרי. וגורי ממנו באשר תגורי׃

ד **נפשי.** אל תהיי כסוס כפרד אין הבין. וכשכור נרדם. ואיש נדהם. כי ממקור בינה קורצת. וממעין חכמה לקחת. וממקום קדוש הובאת. ומעיר גבורים הוצאת. מאת יי מן השמים׃

ה **נפשי.** לבשי בגדי שכל. והתאזרי אזור בינה. ומלטי את נפשך. מהבלי פגרך. אשר את בו מתגוררת. ואל ישיאך לבך בנעם חמדותיו. ואל יסיתך בשכיות תאוותיו. אשר ימאסו כמו מים יתהלכו למו. וזכרי כי לא לעזר ולא להועיל ראשיתם. כי אם לבשת וגם לחרפה אחריתם׃

ו **נפשי.** שוטטי ברחובות תבונתך. וסבי בחדרי חכמתך. ובואי עד תכונת בנין משכיתך. אשר בעפר יסודו. הלא הוא גוף נמאס ופגר מובס. קרוץ ממעין נרפש. וממקור משחת. בנוי מטפה סרוחה. שרופה באש כסוחה. גולם כדמות תולעה. והיה רק זועה. עצור ברחם מטנף. סגור בבטן מלכלך. ילד בצירים וחבלים. לראות עמל והבלים. כל היום התאוה תאוה. וסר ממוסר וממצוה. בחשך בא ובחשך ילך. דל אביון עני והלך. לא דעת לו מבלעדך. ולא תבונה לו מבלתך. בחייו עפר ובמותו אפר. בעודו תולעים יסובבהו. ואחריתו רמה וגוש עפר יכסוהו. לא ידע בין ימינו לשמאלו. טמון בארץ חבלו. לכן לכי את ומלכי עליו. כי לבני חכמה מלוכה תאות. ועבד אויל לחכם לב. ואל תלכי בשרירות לבך הרע. ואל תנקשי במועצותיו. ומאסי בבצע מעשקותיו. ואל תבטחי בעושק ובגזל אל תהבלי. כי העושק יהולל חכם ויאבד לב מתנה׃

ז **נפשי.** שיתי לבך למסלה דרך הלכת. כי הכל היה מן העפר. אמנם הכל שב אל העפר. ולכל נברא ונוצר. יש קץ ותכלית. לשוב אל הארץ אשר ממנה לקח. והחיים והמות אחים. שבתם יחד איש באחיו ידבקו. יתלכדו ולא יתפרדו. אחוזים בשתי קצות גשר רעוע. וכל ברואי תבל עוברים עליו. החיים מובאו והמות מוצאו. החיים בונה והמות סותר. החיים זורע והמות קוצר. החיים נוטע והמות עוקר. החיים מחביר והמות מפריד. החיים מחריז והמות

מפזר. ודעי נא וראי כי גם עליך תעבור כוס. ותצאי ממלון חדרך כרגע. כי יקרך עת ופגע. ותשובי אל בית עולמך. ביום ההוא תרצי פעלתך. ותקחי משכרתך. חלף עבודתך. אשר יגעת בו בעולם הזה. אם טוב ואם רע. לכן שמעי נא וראי והטי אזנך. ושכחי עמך ובית אביך. וקומי רני למלכך. יומך ולילך. שאי אליו כפים. והשתחוי לו אפים. ועפעפיך יזלי מים. בכריעה על ברכים. אולי יתאו המלך יפיך. וישא פניו אליך. וישם לך שלום. ויחון עליך בימי עניך. בעולם הזה. ואחרי שובך למנוחיכי. כי מעודך גמל עליכי׃

**ח נפשי.** הכיני צדה לרוב אל תמעיטי. בעוד בחיים חיתך ויש לאל ידך. כי רב ממך הדרך. ואל תאמרי למחר אקח צדה כי פנה היום. ולא תדעי מה ילד יום. ודעי כי תמול לעד לא ישוב. וכל אשר פעלת בו. שקול וספור וחשוב. ואל תאמרי מחר אעשה. כי יום המות מכל חי מכסה. מהרי עשות בכל יום חקו. כי המות בכל עת ישלח חצו וברקו. ואל תתמהמהי מעשות חק דבר יום ביומו. כי כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו. ואל תדמי בנפשך. כי אחרי צאתך ממסגר פגרך. תשובי לתוכחת. ממשובה נצחת. כי לא יתכן לך אז עשות טוב ורע. ולא יועילך תשובה ממשובה. ולא הנחם לך מרשע. ואשמה ופשע. כי העולם ההוא. נכון לחשבון. וספר כל סתום וצפון. אשר ביד כל אדם חתום. וערוך לשלם שכר טוב. ליראי יי ולחושבי שמו. ולהנקם בו נקם ברית מן שוכחי אל. האומרים לאל סור ממנו. ודעת דרכיך לא חפצנו. מה שדי כי נעבדנו. ומה נועיל כי נפגע בו׃

**ט נפשי.** אם חכמת חכמת לך. ואם לצת אתך תלין משוגתך. שמעי מוסר וחכמי ואל תפרעי. שיתי על לבך תמיד. דברי קהלת בן דוד. סוף דבר הכל נשמע. את האלהים ירא ואת מצותיו שמור. כי זה כל האדם. כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט. על כל נעלם. אם טוב ואם רע. ואל תשכחי ביד כל אדם יחתום. לדעת כל אנשי מעשהו. וזכרי אין חשך ואין צלמות. להסתר שם פועלי און. בקשי את יי קונך. בכל כחך ואונך. בקשי צדק בקשי ענוה. אולי תסתרי ביום אף יי. וביום חרון אפו. ותזהירי כזהר הרקיע וכצאת השמש בגבורתו. ותזריח עליך שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ועתה קומי לכי והתחנני לאדוניך. ושאי זמרה לאלהיך. הללי יה כי טוב זמרה לאלהינו. כי נעים נאוה תהלה׃

## הוספות · בקשה

**א** (נזכרה בשער אהבת ה׳ פרק ו׳)

**ב** ה׳ שפתי תפתח, ופי יגיד תהלתך, ולשוני תצחצח, ולבי תכין, ונפשי תעיר, והגיוני תישיר, ושגיוני תכשיר, ושיחי תקשיב, ואמרי תאזין, ותפלתי תשמע, ורינתי עדיך תקרב, ושועתי אליך תבא, בעמדי לספר תהלתך, ולהגות צדקך, ולחוות פלאך, לשיח בנוראות עוזך, לערוך חסדך, להגיד אמתך, בעוד נשמתי בי, ורוח חיים באפי, עד אשר לא יחשך שמשי, ויכבה נר נשמתי, וישוב פגרי אל הארץ אשר ממנה לוקח, ורוחי יהלוך אליך למשפט, נתיב לא ידעו עיט, ולא שזפתו עין איה, מקום לא יועיל הון, ולא יסכון קנין, כי אם עשות משפט ואהבת חסד, כי אמנם ידעתי, כי למען ספר שמך הובאתי הנה, ולחוות גדלך נוצרתי עדנה.

**ג** בינותי ה׳ אלהי באור הדעת אשר חננתני, כי אתה אחד לבדך, אחד מאין חקר, אחד מאין ערך ודמיון, אחד מאין תחילה ותכלה, אחד מאין ראשית ואחרית, אחד מאין אחר כערכך, אחד מאין שני לנגדך, אחד לא כאחד ראש המנין, אחד לא כאחד ראש המנויים, אחד מאין חיבור ואוסף, אחד מאין פרוד ומחלוקת, אחד מאין אחר קדמך, אחד מאין אחר יאחרך, כי כל אשר נקרא אחד בלתך, לא באמת הוא אחד, ולא באמונה מיוחד, כי הוא מחובר מאחדים, ובנוי מנפרדים, וגם נפרד לאחדים, ונחלק לנפרדים, וגם יש לו תחילה ותכלה, וראשית ואחרית, אחור וקדם, ערך ודמיון, גם יש שני לנגדו, וכמוהו עוד מלבדו, לכן אמת על יצוריך, ויציב על בריותיך, ליחדך בכל לב, ולומר לפניך, ה׳ אלהינו ה׳ אחד.

**ד** ואמת ה׳ אלהים, כי אתה אלהי האלהים ואדוני האדונים, בראת שורש כל דבר מאין, וצורת כל נוצר מאפס, וחברתם ברוח אפיך ויהיו לאחדים, ובדברך אבן פינה ירית, להיות לעולם עומדת, ובמאמרך חוג שמים כוננת, להיות לעולם סובב, גם ארץ ורוח תכנת, ומים ואש קנית, ותעשה משרתי כסא כבודך מאש, וצבאות מלאכי מרום מרוח, ותבדל בין מים למים, ותשם חוק וגבול למקוה מימי הארץ לבל יפרצו פרץ, ותדשא האדמה בכל מיני זרעונים, ונטעי נעמנים, ותחצוב מן האור מאורות, וכוכבים קבועים בגלגלי רום, מושלים ביום ובלילה, פוצחים ביום שירה לעושם, ונותנים זמירות בלילה לקונם, מגידים כי חכם בראם, ומעידים כי גיבור יצרם, המשכיל בהם ידום, כי לא יבא עד תכונות צבאותם, לדעת מסילותם נבער, כי לא יבין חקר הליכותם, וישרצו המים דגי הים ועוף השמים, ותנינים גדולים ורמש לאין מספר וחיות קטנות עם גדולות, ותוצא מארץ גם בהמות שדי וחיתו ארץ.

ה ואחר כל זאת יצרת אדם לכבודך, ובראת אנוש קורא בשמך, ונפחת באפיו נשמה יקרה וזכה וברה, מחוכמה ומשכלת, קולטת מוסר וחכמה, ולומדת דעת ומזמה, מגדת כי אתה יצרתה, ומעידה כי אתה בראתה, בה ישכיל כל חכם לב ויכירך, וממנה יתבונן איש תבונה וימצאך, כי אתה שמתה לאות ולמופת, לאנשי לבב בחיתם, ונתתה לעד ממהר למביני מדע בנפשותם, כי אם יכזב בך מכזב, ויכחש בך מכחש, כאבן מקיר תזעק נשמתו, וככפיס מעץ תעננה רוחו, לכן בליבותם ישכילוך כל מבקשיך, ובמחשבותם ימצאוך כל דורשיך, ואליהם קרוב אתה בחדרי רוחם למאד, כי נפשותינו לך עלינו לעדים נאמנים, וגויותינו יענו בנו עדות אמת, ויודיעונו כי אנחנו החומר ואתה יוצרנו, וכי אתה הוא הבורא ומעשה ידך כולנו.

ו ואמת ה׳ אלהים, כי אתה האל עושה פלא, ואין מי יעשה כמעשיך וכגבורותיך, כי כל עושה זולתך יש מיש עושה, ואתה עשית יש מבלי מה, וכל חכם חרש יצרת, אין בו כח לחדש שורש דבר לא חדשתו, ולא להמציא עיקר חדש לא יצרתו, אבל אתה הוא יוצר ובורא, מחדש ומחבר, לכן נאה לך להלל, עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר.

ז ואמת ה׳ אלהים, כי כל יצור נמצא לא תהו בראתו, ולא להבל יצרתו, כי בו תכלית העולם, וגם מעיד על חכמתך ותבונתך, וכל אשר עשית תם מאין חסרון, ושלם מאין יתרון, כענין שנאמר, ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, לכן יאות לך להלל, מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך, מאין כמוך ה׳ גדול אתה וגדול שמך בגבורה.

ח ואמת ה׳ אלהים, כי רוב רחמיך על זרע ידידיך, וחסדיך על בני עבדיך, ממצרים גאלתנו במסות גדולות, ומבית עבדים באותות נוראות, וים סוף בקעת לפנינו, ומימיו הובשת להעבירנו, ולחם שמים האכלתנו, ולסגולה בחרתנו, ושמך הנעים הנחלתנו, ודברות קדשך מלהבות אש השמעתנו, ותורת חסד חננתנו, ומצוות אמת הודעתנו, ומשפטים ישרים למדתנו, וחוקים צדיקים הוריתנו, להנחותנו במעגלי יושר, להאיר בם עינינו, ולצרוף נשמותינו מסיג חשקי גויתנו, ולפדות נפשותינו ממוטות הזמן, ומן תאות העולם הזה, להנחילנו אור זרוע לצדיקים לעולם הבא.

ט לכן חשבתי דרכי וחקרתי ארחותי, ושקלתי מפעלותי, ואיזנתי אחרית כל חמודותי, והנה הכל הבל ורעות רוח, וסופו תוהו ואחריתו תעתועים, ואתאוה להשיב רגלי אל עדותיך, להסתופף תחת כנפי כבודך, ולהסתפח אל עבודתך, כי ידעתי כי יהיה טוב ליראיך, ולא יבושו קויך ולא יכלמו מבקשיך, וכל החוסה בך במקום נאמן ישכון, וזרעו לפניך יכון.

י תרתי בלבי ובינותי, כי אחרית כל דבר נוצר בראשיתו, וסוף כל חדש בקדמותו, וכל אשר יחובר ניתק, וכל אשר בנוי נעתק, וכאשר לא היה יהיה, הכל יאבד ואתה תעמד, הכל יכלה ואתה תחיה, הכל יסוף ואתה תקום, מלבד נפשות החסידים הבוטחים בחסדך, אשר תעמיד לעולם, ובל תמוט רגלם, כענין שנאמר, הבוטחים בה׳ כהר ציון לא ימוט לעולם ישב.

יא ואתה הוא ה׳ כאשר היית עד לא ראשון, לא שנית, כן תהיה אחרית כל אחרון, לא תשתנה עד עולמי עד, הזמנים לא יתארו לך תחלה, והדורות לא ישיגו לך תכונות תכלה, כי אתה קורא הדורות מראש, לך יום אף לך לילה, אתה הכינות מאור ושמש, אשר המה יסוד הזמנים, ועיקר חשבון השנים, לכן נאה לך להלל, לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים המה יאבדו ואתה תעמד וכלם כבגד יבלו כלבוש תחליפם ויחלופו, ואתה הוא ושנותיך לא יתמו, בני עבדיך ישכנו וזרעם לפניך יכון.

יב גם היום ידעתי והתבוננתי כי אתה מקום העולם, ביען כי בדברך נצב, וברוח פיך עומד, ואין העולם מקומך, כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוך.

יג ובאמונה יודע כי כל אשר אין לו חקר לא יכילהו מקום, ולא יכלכלהו מעון, כי כל מקום נקצב, וכל מעון נחקר, ולא יכון לכלכל נחקר ללא נחקר, ולא יתכן להכיל נקצב ללא נקצב, ואיך יכילך מקום, ואתה יצרתו, ואיך יכלכלך מעון, ואתה בראתו, ואתה הוא עד לא מקום מזומן, וטרם עת וזמן, גם כן יתברר לאנשי לבב, בהעלותם על לב, כי אין לך ערך ודמיון בכל הנמצאים, כי כל נמצא זולתך מקום יכילהו, וזמן יתארהו, יאמן אזי במשקולת דעתם, ממוצא דבר, כי אין לך מקום נודע וכל זמן נחקר, ויבינו וישכילו כי את השמים ואת הארץ כבודך מלא, וכי אתה קרוב אליהם מנשמת רוח אפיהם, וממועצות כליותיהם, קרבת דעת ומזמה, ולא כקרבת איש אל אחיהו, לכן ירננו לך המולות שרפים בשלשם לך קדושה, מלא כל הארץ כבודו, ויזמרו לך חיות ואופנים, ברוך כבוד ה׳ ממקומו.

יד וחוק על יצוריך להלל ולרון לפניך, גדול ה׳ ומהלל מאד ולגדולתו אין חקר, כי אתה רם והכל שפל נגדך, אתה נישא והכל שח למולך, אתה משובח והכל לך ישבחו, אתה מרומם והכל לך ירומם, אתה צדיק והכל צדקתך יספר, אתה מפואר והכל לך יפאר, אתה מלך והכל לך ימליך, אתה עיזוז והכל בך יעוז, אתה גדול והכל גדולתך יביע, אתה נורא והכל נוראותיך ישיח, אתה חסין והכל חוסן עוזך ינובב, לכן לך נאה להתפאר, כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים.

**טו** ולמען כי אתה סובל הכל, ובורא הכל מאין כל, אתה מחיה הכל, ומאתך כל, ופעלך הכל, תהילה לך דומיה, וזמר לך נעים, והודות לך יאות, ורנן לך מה טוב, ואף כי ידענו, כי לך בל יועיל הלל, ולא יסכון זמר, אמנם עלינו בחוק מוסר הדעת אשר חננתנו, לשלם לך מדות טובותיך ונפלאותיך אלינו, בהלל ובזמרה ותודה, כפי כוחנו.

**טז** ואם נעלית על כל התחלות, וגבהת על כל התשבחות, ונשאת על כל הברכות, ואין כח בכל יצוריך עליונים ותחתונים לספר אחד מאלף רבבות נוראות עוזך, אף כי בני אדם, ואף כי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם כמוני, צמאה לך נפשי מתוך מאסרה לחוות נעמך, ונכספה וגם כלתה מכבלי נחשתה להודות את שמך, ותתעטף עלי להזכיר שמך ולהרבות זכרך, וכמה לבי ובשרי לרנן לפניך, ואתאוה לשבחך ולהללך ולזמר שמך עליון, כי לשמך ולזכרך תאות נפש, ואעמוד על דלתי רחמיך, ואתיצב על פתחי חסדיך, ואכין מנחה ארשת שפתי לחלות פניך, ואקח עמי דברים לחוות מקצת פלאיך, למען אברכך בחיי ובשמך אשא כפי, כמו חלב ודשן תשבע נפשי, ושפתי רננות יהלל פי.

**יז** דבקה נפשי אחריך, בי תמכה ימינך, אולי בעצתך תנחני בעודי, ואחר כבוד תקחני במותי, כמשפט לאוהבי שמך.

**יח** ואם נקלותי מחלות פני רם ונשא, ודלותי מחוות פלאי גדול בלי חקר, ביען כי אנכי עפר ואפר, רימה ותולעה, כלוב מלא מרמות, כלי נמאס מלא בושת וכלימות, ידעתי ה׳, כי ענות עני לא תבזה, ובל תסתיר פניך ממנו, ובשועו אליך תעתר לו, ומה אנוש ומה שיחו ומה תהלתו, והכל כאין נגדך, ולאפס ותהו נחשב למולך, לולי אשר רוממתו במצותיך, ופארתו בעדותיך, וכבדתו ביחוד שמך והודעתו זמירות רנניך, וערך קדושתך, והרשיתו לשפוך שיחה ורינה לפני כסא כבודך.

**יט** ולפי שידעתי, כי לישרים נאוה תהלה, ולחסידים יאות זמר, ולצדיקים יאתה רננה, ואני איני כדי, לזאת באתי לחדרי, וחיפשתי סתרי, וסתרתי דלתי נעוה, ופתחתי חרצובות מעוה, ופשטתי בגדי גאוה, ולבשתי סותי ענוה, וסדרתי כפי קוצר שכלי ומיעוט דעתי לפניך אמרים מעטים פתחי תהילותיך, וזכרון ברכותיך, ומעט קט מנפלאותיך, ומזער מרוממותך, כי מי יוכל למלל כל גבורותיך וישמיע כל תהלתך.

**כ** ואתה ה׳ יודע, כי אין די בלשוני לספר כל אשר בלבבי (ובמחשבת גבורותיך) [ובמחשבתי מגבורותיך], אדם ביקר בל יבין נמשל כבהמות נדמה, ובעמדי לפניך ה׳ אלהי, זכרתי ונבהלתי ואחז בשרי פלצות, כי הקיפוני פשעי וסבבוני אשמי, באתי במצולות זדוני, וטבעתי במעמקי שגיוני, ושטפתני שבולת חטאתי, ואשיב אל לבי ואמר, איככה פתחתי פי, ואנידה שפה לפני יוצר כל, ומכף רגל ועד ראש אין בי מתום, פשע וחטאה מרמה ועוולה, ואם התרחצתי במי שלג, והזכתי בבור כפי, במחשבותי אזי ברשת חטאה נלכדתי, ובשחיתותם נתפשתי, ותעבוני שלמותי ויחרד לבי, ויתר כבודי ועצמותי רפפו, וידי רפו, וכמים נשפכתי והתפרדו כל עצמותי, וכצל כנטותו נהלכתי, וכארבה ננערתי.

**כא** ובושתי מאד ונכלמתי להרים אלהי פני אליך, ולשאת ראש לפניך, ואזכור משפטך מעולם ה׳ ואתנחם, כי מלך גדול אתה, וכי כל מודה ועוזב ירוחם, ואומר, אודה עלי פשעי לה׳, אולי ישא עוון חטאתי סלה, ואמצא את לבי לשפוך שיחה לפניך, ולבקש מחילה ולדרוש סליחה ולשאול כפרה ממידת רחמיך, ואכונן נפשי ובשרי לומר לפניך.

**כב** ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו, ואל תתעלם מתחינתנו, שאין אנו עזי פנים וקשי עורף בדבר הזה, לומר לפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו, אבל אנחנו חטאנו.

**כג** אשמנו באומר ובפועל, בזינו חוק למעול מעל, גזלנו משפט וצדק, דרכנו כמשוכת חדק, הפרנו ברית וחוק, והרבינו פשע לאין חוק, זנחנו טוב הורית, חרשנו רשע שנאת, טפלנו שקר ומרמה, יעצנו און ואשמה, כלינו ימינו בהבלי העולם, לא זכרנו כי תביאנו במשפט על כל נעלם, מאסנו מוסר הדעת, נואלנו מחכמה ומדעת, סרנו ממשפטי צדקך, עזבנו ארחות חוקיך, פנינו אל כל חמדותינו, צללנו במצולות תאוותינו, קפצנו פה מהוכיח, רחב פינו בניב עולה יצריח, שובבנו משובה ניצחת, תעבנו כל איש תוכחת.

**כד** יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו, שתסלח ותמחל לנו על כל עונותינו ופשעינו, כי אתה גוחי מבטן מבטיחי על שדי אמי, עליך השלכתי מרחם מבטן אמי אלי אתה, ואם אתה לא תחנני ותשא פשעי למי אשא עין, ואין לי אב זולתך, כי אבי ואמי עזבוני, ואתה ה׳ אספתני, ובטובך מעודי אפפתני, ואם לא ירחם אדון על עבדו וישא אשמתו, למי יצעק מבלעדי אדוניו, ואם לא יחוס היוצר על מעשה ידיו, למי יתחנן יציר חומר וישפוך שיחו, ובמה יתרצה אל עושהו, הלא אל רחמי יוצרו ירוץ, ועל דלתי חסדי עושהו ישקוד, ואני הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם, וכעיני שפחה אל יד גבירתה כן עיני נשואות אליך, כי אין לי מכיר בלתך, ולא יודע נגע לבבי זולתך, חנני אלהים כחסדך, כרוב רחמיך מחה פשעי,־ כי אתה קנית כליותי, תסוכני בבטן אמי, הלא כחלב התכתני וכגבינה הקפאתני, ועור ובשר הלבשתני, ובעצמות וגידים סוככתני, חיים וחסד עשית עמדי, ופקודתך שמרה רוחי.

כה ואם חטאתי ושמרתני ומעוני לא תנקני, אנה אלך מרוחך ואנה מפניך אברח, אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים, גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך, ואמר אך חושך ישופני ולילה אור בעדני, גם חושך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר, כחשכה כאורה, ואם תפקוד עלי כדרכי וכרוע מעללי, למי אנוס לעזרה לפגוע בעדי אליך, ולבקש רחמים מלפניך, אם לחיים אשר המה חיים עתה, כולו סג יחדיו נאלחו, אין עושה טוב אין גם אחד, ואם לשוכני עפר אשוע לפגוע בעדי אליך, הלמתים תעשה פלא אם רפאים יקומו יודוך סלה, ואם אל מלאכי מרום אזעק ואל קדושים אפנה לשאת רינה ותפלה בעדי לפני כסא כבודך, הצעקתם תשמע אל, כי אתה תעביר חטאתי ותכפר זדוני, לכן ממך אליך אסורה, ומנגדך עליך אברחה, וממשפטיך אל חסדיך ארוצה, וממידת דינך אל מידת רחמיך אנוסה, כי רבים רחמיך ועצומים חסדיך, רחום וחנון נודעת, ארך אפים ורב חסד נקראת, זכור רחמיך ה׳ וחסדיך כי מעולם המה, חטאת נעורי ופשעי אל תזכור, כחסדך זכר לי אתה למען טובך ה׳, כי אתה ידעת, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ועיר פרא אדם יולד, ואיך יצדק ילוד אשה ויזכה קרוץ מחומר, אשר בעון חולל ובחטא יחמתהו אמו, ואיך יטהר אנוש, וממי טומאה יסודו, מי יתן טהור מטמא, ואם עונות תשמר יה ה׳ מי יעמוד, סלח נא לעוני ולחטאתי אל תפקוד, כי עמך הסליחה למען תורא.

כו כי במה אקדמך ה׳ אלהי, ובמה איכף לך אלהי מרום, ובמה תכפר על עוני ותעביר פשעי, ואטהר מחטאתי ואזכה משגגתי, ואם בתשובה ותודה תמצא, הנני שב ומתודה לפניך בכל לבי ואומר, אמנם אנכי חטאתי, והרע בעיניך עשיתי, למען תצדק בדברך תזכה בשפטך, ואם בשבר רוח תכפר, הנה נשבר לבי בקרבי ורחפו עצמותי, ודאבה נפשי לרוב יגונותי ועוצם תוגותי אשר קראוני בעוני, עד אשר לא נותר מתום בבשרי מפני זעמך, ואין שלום בעצמי מפני חטאתי, לולי רחמיך אשר הקיפוני, וחסדיך אשר אפפוני, אזי שכנה דומה נפשי ואבדתי בעניי, ואם בבכי וצעקה תסלח, הנה במסתרים תבכה נפשי, ורוחי תזעק בחדריה, ולבי יחיל בקרבי, ואימות מות נפלו עלי, על רוב פשעי ונטל זדוני, ופלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך, ואם בתפלה ובתחנונים תמחל הנני מפיל תחנתי לפניך ה׳ אלהי ושופך שיחי נגדך, וכעיני עבד אל יד אדוניו כן עיני נשואות אליך, ואם בהצנע לכת תבחר ה׳, הנה לא גבה לבי ולא רמו עיני, ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני, אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי, ולך דומיה תהילה, לך ה׳ הוחלתי אתה תענה ה׳ אלהי, ואם בזבח ומנחה תשא פשע, הנה בעונינו שמם מקדשנו, וגלה יקרנו, ובית תפארתנו היה לשרפת אש, ולא יכון לנו לשום קטורה באפך וכליל על מזבחך על אדמת נכר, אבל זבחיך רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה, היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים, אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל אז יעלו על מזבחך פרים, ואם בעשות משפט ואהבת חסד תתרצה, ואתה היודע מחשבות אדם, ומבין סעיפי לב בשר ודם, ידעת, כי בכל לבי לעשות רצונך חפצתי, וללכת בדרך עדותיך נכספתי, ולהסתופף בביתך בחרתי, ומלפניך אשאל כל ימי, אחלי יכונו דרכי לשמור חוקיך.

כז אבל אתה ידעת שבתי וקומי, וממך לא נכחד עצמי, כי סבבוני חבלי היצר הרע, אשר בו בחנתני, ואפפוני הבלי העולם אשר בו צרפתני, ותכבד עלי למאד יד שאור עיסתי, ותשטפני שבולת צרכי גויתי, כי מנעורי הסיתוני, ומבטן אמי השיאוני, ויכבידו עלי עולם, ויעמיסו עלי נטל סבלם, ואכנע תחת ידם, ויעבידוני בפרך כרצונם, עד אשר לבי סחרחר וכוחי עזבני, ולא יתנוני השב רוחי, להזכיר שמך הנעים, בבר לב ובנקיון כף, לרדוף צדקה ומשפט, ולעשות חסד ואמת, אשר במו יכפר עוון.

כח ובעבור אשר ערכתי לפניך אמרות נכוחות, ושפכתי נגדך תחינות ושיחות, לעורר נפשי הישנה משנתה, ולהקיץ נשמתי הנרדמת מתנומתה, כי ידעתי אמנם, כי לא ברוב דברים תתרצה, ולא ברוח שפתים תמצא, כי אם בשבר רוח ובחרדת נפש ורוך לבב, לכן שפכתי שיח והארכתי והוספתי תחינה למולך, אולי לבי הישן יקץ ויחרד מן זעפך, ונפשי מתנומתה תעור ותפחד מן חרון אפיך וקצפך, ואפשיטנה ערומה מבגדי ילדות ושחרות, אולי תצא מעבדות העולם הזה לחרות.

כט ומה לי עוד לדבר לפניך ה׳ אלהי, אחרי נעבדתי לתוהו והבל, וכליתי כוחי לריק בעבדות יושבי תבל, ועתה ה׳ אלהי הרוחות לכל בשר, אם אני עשיתי כאולתי ופשעתי, עשה אתה כחכמתך וסלח, כי אל תמים דעים אתה, ואם שילמתי לפניך רעה תחת טובה, גמלני טוב ולא רע, כי יתר מרעהו צדיק, וכל שכן הבורא, ואם הרביתי לפשוע, אל תפן לרוע מעללי, ואל תשפטני כפעלי, ואל תבא במשפט את עבדך, כי המחילה והסליחה תהלתך, ועבור על פשע תפארתך, הורני ה׳ דרכך ונחני באורח מישור, והבר מחשבותי וטהר רעיוני מהבלי העולם הזה ליראה את שמך, והצילני מכל צרות וצוקות ורעות העולם הזה והעולם הבא, הנגלות אלי והנסתרות ממני, המבדילות ביני לבינך, והמדיחות אותי מעבודתך, והטריפני לחם חוקי, והניחני מעמל ומלבוש, והרחיבני מעוצר לחם ושמלה, והרחב לבי לרוץ דרך מצותיך, וחנני חכמה ובינה עצה וגבורה ודעת והשכל, להוסיף דעת בך, ולהשכיל את דרכיך הנעימות וארחותיך הידידות, והט לבי אל עדותיך המקרבים אליך, והמורים עליך, המעידים על אלהותך, והשוהדים על יחודך, עד אשיתך נגדי תמיד, ובל תמוט עבודתך מנוכח עיני, כענין שנאמר, שויתי ה׳ לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט.

ל והסר עול מלכות בשר ודם משכמי, והעבר סבל אנוש מעל צואריי, ויחד לבי לעמוס עול מצותיך, ונקהו לסבול מוטות קרבתך, כי בם חיי רוחי, ואשוב אליך בתשובה שלמה בכל לבי, ואומר, אם און פעלתי לא אוסיף, לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי, אל תשליכני לעת זקנה ככלות כחי אל תעזבני[1], השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני, יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש, זכור דבר לעבדך על אשר יחלתני, והבטחת לעושי רצונך כי כל מודה ועוזב תרחם, וקראת בפי נביאך, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה׳ וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח, עלי אלהים נדריך אשלם תודות לך, כי הצלת נפשי ממות הלא רגלי מדחי, להתהלך לפני אלהים באור החיים, זכרני ה׳ ברצון עמך פקדני בישועתך, לראות בטובת בחיריך, לשמוח בשמחת גויך, להתהלל עם נחלתך, פנה אלי וחנני, תנה עוזך לעבדך והושיעה לבן אמתך, עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבושו כי אתה ה׳ עזרתני ונחמתני, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי.